TÜSTAV

1965 TARTIŞMALARI

TKP MK Dış Bürosu

31

TÜSTAV
Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı

TKP MK Dış Bürosu

1965 TARTIŞMALARI

Derleyen: Erden Akbulut

Belge

TKP MK Dış Bürosu

1965 TARTIŞMALARI

Derleyen: **Erden Akbulut**

TÜSTAV

Genel Sıra No: 31
Belge Dizisi: 17

© TÜSTAV - Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı
Bu yapıtın telif hakları TÜSTAV'a aittir,
izin alınmadan kullanılamaz.

1. Basım Eylül 2004

ISBN 975-8683-39-X

TÜSTAV İktisadi İşletmesi
Kocatepe Mah. Feridiye Cad.
No: 20 Taksim - İstanbul
Tel : 0212 237 98 92
Faks : 0212 237 98 93
Url : www.tustav.org
e-posta : bilgi@tustav.org

Kapak Tasarımı: Bülent Aydın
Ofset Hazırlık: EKOL Tanıtım
Baskı-Cilt: Kayhan Matbaası

TÜSTAV (Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı);
ülkemiz işçi ve sol hareketinin tarihini eksiksiz biçimde kucaklamayı, bu tarihin belge ve canlı tanıklıklarını toplamayı, bu alana yönelik araştırmaları özendirmeyi kendine görev biliyor. Bu çerçevede oluşturduğumuz TÜSTAV Yayınları olarak, ülkemiz işçi ve sol hareketi tarihini ilgilendiren belge, anı ve araştırmaları tarihseverlere ulaştırarak ülkemizin aydınlık geleceğine katkıda bulunmayı umuyoruz. Açıktır ki, TÜSTAV bugüne dek çalışmalarında benimsemiş olduğu bu tarihin "olduğu gibi" yansıtılması anlayışını, TÜSTAV Yayınları'nda da sürdürecektir. Buna uygun olarak, yayımladığı belge, anı ve araştırmalardaki tez, görüş ve yaklaşımlar konusunda, bir kurum olarak taraf olmamaya özen gösterecektir. Nitekim aynı tarihsel döneme ilişkin olabildiğince farklı tarafların görüşlerini yansıtan belge, anı ve araştırmalara yayınlarında yer vermeye çalışacaktır.

TKP MK Dış Bürosu
1965 TARTIŞMALARI

Derleyen: **Erden Akbulut**

TÜSTAV
Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı

İçindekiler

Sunu 9

Parti Komitesi Raporu
23 Nisan 1964 17

Leipzig Parti Grup Toplantısı Protokolü
28 Nisan 1964 20

Bilal Şen'in Sovyetler Birliği İlimler Akademisi
Asya Halkları Enstitüsü Başkanlığına Başvurusu
21 Temmuz 1964 22

Leipzig Parti Grup Toplantısı Protokolü
8 Aralık 1964 24

Leipzig Grubunun Yıllık Komite Raporu
1964 32

Leipzig Parti Grup Toplantısı Protokolü
18 Ocak 1965 42

Bilâl Şen'in Yakub Demir'e Mektubu
30 Ocak 1965 66

Osman Rauf Alper'in TKP MK Dış Bürosu'na Başvurusu
3 Şubat 1965 67

Bilal Şen'in Selfdetermineyşın Prensibinin
Dogmatik Şekilde Uygulanışı yazısı
8 Şubat 1965 68

Bilal Şen'in Leipzig Parti Grup Komitesi'ne Başvurusu
14 Mart 1965 73

Bilal Şen'in Dış Büro'ya Başvurusu
18 Mart 1965 75

Abidin Dino'nun Gün Togay'a Mektubu
24 Mart 1965 77

Almanya Sosyalist Birlik Partisi
Merkez Komitesi Politbürosu'na Toplu Başvuru
6 Nisan 1965 78

Münevver Andaç'ın Bilal Yoldaşın Durumu ile ilgili Karar hakkında Başvurusu
8 Nisan 1965 79

Osman Rauf Alper'in TKP MK Dış Bürosu'na Başvurusu
9 Nisan 1965 82

Veli Gündüz'ün Leipzig Parti Grup Komitesi'ne Başvurusu
24 Nisan 1965 83

Leipzig Parti Grup Toplantısı Protokolü
26 Nisan 1965 85

Yakub Demir'in Bilal Şen'in Grupçu ve Fraksiyoncu Faaliyeti üzerine Raporu
26 Nisan 1965 91

Marat Yoldaşın Konuşması
26 Nisan 1965 104

Aram Yoldaşın Şahsı adına Raporu
26 Nisan 1965 111

Moskova Parti Grubu'nun Yakub Demir'e Başvurusu
29 Nisan 1965 118

SBKP MK Başkanlığına Toplu Başvuru
Nisan 1965 120

Bilal Şen'in B. Ponomaryov'a Başvurusu
17 Mayıs 1965 128

Orhan Yalım'ın Leipzig Parti Grubu'na Başvurusu
20 Mayıs 1965 129

Gün Togay'ın Leipzig Parti Grubu'na Başvurusu
27 Mayıs 1965 130

TKP Moskova Grubu üyesi Sabiha Sümbül'ün Konuşması
31 Mayıs 1965 131

Bilal Şen'in Moskova Parti Grubu'na Başvurusu
1 Haziran 1965 137

Sabiha Sertel'in Leipzig Grubu İçindeki Son Çelişmeler ve İç Buhran Üstüne Görüşleri
4 Haziran 1965 138

Vartan İhmalyan'ın Yakub Demir'e Başvurusu
7 Haziran 1965 146

TKP Moskova Grubu'nun TKP Dış Bürosuna Başvurusu
12 Haziran 1965 147

Yakub Demir'in TKP Moskova Grubuna Mektubu
20 Haziran 1965 150

Bilal Şen'in Savunma Taslağı: Anlaşmazlık Noktaları
Haziran 1965 153

Gün Togay'ın Savunması
Haziran 1965 189

Veli Gündüz'ün Savunması
22 Haziran 1965 223

Attila Yaşar'ın Mektubu
25 Haziran 1965 313

Emigrasyondaki TKP teşkilatlarının durumu
24 Temmuz 1965 334

Budapeşte Grubunun Dış Büroya Başvurusu
10 Ağustos 1965 338

Münevver yoldaşın Dış Büro'ya gönderdiği yazının özeti
10 Eylül 1965 339

TKP Moskova grubunun Yakub Demir'e Başvurusu
11 Eylül 1965 342

Osman Rauf Alper'in BKP Merkez Komitesi'ne Başvurusu
28 Eylül 1965 345

Budapeşte grubunun TKP MK Dış Bürosuna Başvurusu
20 Ekim 1965 360

Bilal Şen'in BKP MK Sekreterliğine Başvurusu
30 Ekim 1965 362

Aram Pehlivanyan'ın Ek Raporu
9 Kasım 1965 388

Gün Togay'dan Ek Birkaç Söz 391

Veli Gündüz'ün Ek Savunması 395

T.K.P. Dış Bürosuna Toplu Başvuru 404

Dimo Diçev'in BKP MK Politik Bürosu'na Raporu
11 Aralık 1965 405

Dimo Diçev'in TKP MK Dış Bürosundaki Kimi Görüş Ayrılıkları ve ASBP Temsilcisiyle bu konuda yapılan Görüşmeler üzerine Raporu
30 Aralık 1965 409

Türkiye Komünist Partisi'nin
Yurtdışı Örgütlerinin Durumu üzerine Rapor 415

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi
Dış Bürosundaki bazı görüş ayrılıkları üzerine ENFORMASYON
6 Ocak 1966 421

Türkiye'den Sosyalist Ülkelerde Bulunan
Türk Komünistlerine Mektup 425

Sonsöz yerine
Dilekçenin Öyküsü 432

Tarihimizin 1962-1973 kesitinin kendine özgü nitelikleri 453

Bilal Şen'in 1973 Haziran ile Eylülü arasında
TKP'ye dönüş başvuru ve görüşmeleri 458

Bilal Şen'in 5.IX.1973 tarihinde Sofya'da Marat'la yaptığı
görüşmede ele alınan konulara ilişkin notu 464

Sunu

TKP MK Dış Bürosu 1965 Tartışmaları, esas olarak, 1963 yılı sonunda Dış Büro üyesi Aram Pehlivanyan'ın Leipzig Parti Grup Sekreterliğinden ayrılması ve izleyen süreçte 6 ay boyunca Batı'daki Türkiyeli işçiler arasında çalışma yürüttüğü dönemde, Sabiha Sertel'in de Bizim Radyo baş redaktörlüğünden alınarak, Serteller'in Leipzig'den ayrıldığı 1964 yılının ilk yarısında başlamış ve 1965 yılı sonlarında noktalanmıştır.

Kitap boyunca adı geçecek kişiler, ağırlıklı olarak o dönem TKP'nin yurtdışı aktifini oluşturmaktadır. TKP MK Dış Bürosu, 1. Sekreter Yakub Demir, Marat, Aram Pehlivanyan, Abidin Dino, Bilal Şen ve Gün Togay-Benderli'den oluşmaktadır. Leipzig Parti grubunda, Aram Pehlivanyan, Bilal Şen, Gün Benderli'nin yanısıra, Attila Yaşar [Yılmaz Gülen], Veli Gündüz [Mustafa Fahri Oktay], Fahri Erdinç, Halis Okan, Münevver Andaç, Orhan Yalımov, Necil Togay [Haziran 1964'ten sonra Budapeşte grubunda] yer almaktadır. Moskova Parti grubunda, Vartan İhmalyan, Jak İhmalyan, Mari İhmalyan, Sona İhmalyan, Niko Senkiyeviç, N. Asimov, Sabiha Sümbül, Yıldız Sertel, Budapeşte Parti grubunda Osman Rauf Alper, Ziya Yamaç, Şekibe Yamaç, Necil Togay [Haziran 1964'ten sonra] yer almaktadır. Yazılı görüşünü ileten Sabiha Sertel, Nisan 1964'te Leipzig'den ayrılmıştır. Dış Büro üyesi Abidin Dino'nun süreçteki rolünü ortaya koyacak belge ise, henüz yoktur.

Bu döneme ilişkin gelişmeleri izleyebilmek için yararlı olabilecek belge ve anı kitapları şöylece sıralanabilir: *TKP MK Dış Bürosu 1962 Konferansı* (TÜSTAV Yayınları), *1963-1965 TKP Belgelerinde İşçi-Demokrasi Hareketi ve TİP* (TÜSTAV Yayınları), *Bir Yaşam Öyküsü* - Vartan İhmalyan (Cem Yayınevi), *Mülteci Komünist* - Osman Rauf Alper (TİMAŞ), *Su Başında Durmuşuz* - Gün Benderli (Belge Yayınları).

* * *

TKP Yurtdışı aktifi içinde tartışmaların keskin bir biçimde dışa vurması, Kasım 1964'te Bilal Şen'in Leipzig Parti Grup Sekreterliği'nden alınmasıyla oluyor. Bundan sonra kitapta belgeler boyunca gelişimini gördüğümüz ve kuşkusuz kökleri daha da eskilere dayanan tartışmalar tırmanıyor. Tartışmalar esas itibariyle Dış Büro'nun üç üyesi, yani Yakub Demir, Marat ve Aram Pehlivanyan ile başını Dış Büro'dan çıkartılan Bilal Şen ile Gün Togay-Benderli'nin çektiği Leipzig, Budapeşte ve Moskova'ya yayılmış tüm parti aktifi arasında süregidiyor. Doktor Hayk Açıkgöz, Merih [Anjel] Açıkgöz, Fahri Erdinç ve Halis Okan'ın grup toplantılarındaki tar-

tışmalarda belirttikleri görüşleri dışında, kaleme aldıkları veya ortak imzaladıkları belge yok. Hayk ve Anjel Açıkgöz'ün tartışan taraflara eşit mesafede kalmaya çalıştıkları, Fahri ile Halis'in ise, Dış Büro'nun görüşleri doğrultusunda tutum aldıkları görülüyor.

Bilal Şen'in değerlendirmesine göre ise, tartışmaların dışa vurmasının nedeni şöyle: "1965'in Martında Zeki ile Bilal'in Berlin'e, Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi'ne çağrılmaları üzerine ipler kopmuştur. Orada kendilerine ASBP MK Dış İlişkiler sorumlusu Gutman, TKP'nin örgütsel durumunu sormuş. Zeki bu soruyu yanıtlamamış. Ayrıca Gutman, Zeki'den istemiş oldukları Türk-Sovyet ilişkileri üstüne enformasyon yazısını neden yazmadığını sormuş. Zeki buna yanıt olarak, "Ben Bilal'e söyledim, ama o yazmadı" demiş. Gutman ise, "Biz Bilal'den değil, sizden istedik" diye karşılık vermiş. Bilal o sırada "Biz burada Partinin Dış Bürosuyuz, Parti Merkezi ülkede" diye birkaç söz etmiş. (...) Berlin'den Leipzig'e döndüğümüzde, hemen o akşam Zeki, Marat ve Aram, üç Dış Büro üyesi toplanmış ve Bilal'i Dış Büro'dan atmayı kararlaştırmışlar. Bir iki gün sonra yapılan parti grup toplantısında Bilal'i konuşturmamışlar. İşte bu durumda Bilal, Attila, Orhan Berlin'e, ASBP MK'ne dilekçe vermeğe gitmişler. Dilekçeleri kabul edilmeyince, Bilal hemen aynı gün dilekçeyi vermek üzere Moskova'ya gitmiş." (Bilal Şen'in 04 Ağustos 2004 günlü e-posta iletisi)

* * *

Kitabın takibini kolaylaştırmak için, TKP Dış Bürosu ile yurtdışı aktifi içinde yükselen tartışmada taraflarca ileri sürülen görüşleri, kısaca kendi sözleriyle özetlemek istiyorum. Bilal Şen'in yukarıda aktardığım e-posta iletisinde belirttiğine göre ağırlıkla Veli Gündüz tarafından kaleme alınan, 24 Temmuz 1965 tarihli *Emigrasyondaki TKP teşkilatlarının durumu* başlıklı belgede, deyim yerindeyse "muhalefet"in, Dış Büro'dan talepleri şöyle sıralanıyor: "Dış Büro'dan aşağıdaki meseleler hakkında görüş ve fikir istenmiş, bazı görüşlerin gözden geçirilmesi için toplantılar yapılması istenmiştir. Görüş istenen konular şunlardır: a- Milletlerarası komünist hareket içinde doğan anlaşmazlık meselesinde Bizim Radyo'nun izleyeceği yolun yazılı talimatla bildirilmesi. b- Türk-Sovyet ilişkilerinde meydana gelen yeni gelişmeler karşısında izleyeceğimiz tutumun belirtilmesi. c- Petrol ve madenler meselesinde Bizim Radyo'nun savunup propaganda edeceği görüşün belirlenmesi. d- Dış ticaretin, bankaların ve sigortaların devletleştirilmesi isteği karşısında TKP'nin alacağı tutumun belirtilmesi. e- Kıbrıs politikasının gözden geçirilmesi. f- TİP hakkında memleketten alınan özel enformasyonun değerlendirilmesi ve TİP politikamıza açıklık ve kesinlik verilmesi. h- Hükümet krizi karşısında devrimci bir tutumun tespiti ve tak-

tiklerimizle, isteklerimizle konkreliğin sağlanması. k- Milli Demokratik Cephe programının konkre şartlara nasıl uygulanacağının tespit edilmesi. l- Seçimlerde Bizim Radyo'nun uygulayacağı operatif plan verilmesi." Ayrıca 27 Mayıs 1960 askeri devirmesine ve hazırlanan 1961 Anayasasına karşı takınılmış olan eski tutumlar "muhalefet"in eleştirisinde ağırlıklı yer tutuyor. "Muhalefet", 1962 Konferansı'na kadarki dönemde, Marat'ın yönetimini ve politik doğrultusunu "sol sekter" olarak niteleyip mahkum ederken, Yakub Demir döneminde özellikle 1965 Seçimleriyle birlikte TKP'nin, TİP de dahil olmak üzere tüm ilerici güçleri, Tek Cephe taktiği bağlamında CHP'nin kuyruğuna takmakla suçluyor. Nihayet aynı yazıda çözüm yolu için yapılan öneri şöyle: "Moskova grubu oybirliği ile aldığı 17 Haziran 1965 tarihli kararında şu teklifleri yapmıştır: 1- Emigrasyondaki bütün Türk komünistlerini bir araya getirecek Genel Toplantı yapılacaktır; 2- Anlaşmazlık konularını Genel Toplantıya sunacak bir komisyon kurulmalı ve derhal çalışmaya başlamalıdır; 3- İşten ve partiden atma kararları, Genel Toplantıya kadar askıda bırakılmalıdır."

Dış Büro'nun "muhalefet"e yönelik iddialarını da 9 Kasım 1965 tarihli Aram Pehlivanyan'ın *Ek Rapor*'undan şöyle özetleyebiliriz: "1. Bilal Şen fraksiyonculuğuna katılmak; 2. Parti grubunu Dış Büro'ya karşı koymak; 3. Dış Büro'yu Birleşik Alman Sosyalist Partisine şikayet etmek; 4. Veli Gündüz'ün Dış Büroyu tanımaması, partiye ve Merkez Komitesi üyelerine ayrı ayrı hakaret etmesi; 5. Redaksiyon çalışmalarını sabote etmek; 6. Faaliyetlerini parti grup teşkilâtından gizlemek; 7. Veli Gündüz ayrıca Merkez Komitesini tanımadığını geçen parti toplantısında alenen söylemiş ve yine alenen partiden çıkarılmasını istemişti. Grupçulukla suçlandırılmış arkadaşlar geçen parti toplantısı ile bu toplantı arasındaki uzunca devrede faaliyetlerine daha geniş bir planda devam etmişlerdir. Şöyle ki: 1. Partiden çıkarılmış olan Bilal Şen'le temaslarını, fraksiyoncu faaliyetlerini devam ettirmişlerdir; 2. Parti grup materyallerini gizlice, Dış Büro'yu kardeş Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne şikâyet eden Bilal Şen'e vermişlerdir; 3. Varşova ve Budapeşte'ye buranın olaylarını istedikleri gibi aksettirmek ve oralardaki arkadaşları Dış Büro'ya karşı kışkırtmak. Varşova ve Budapeşte'den gelen mektuplar buradan, Veli, Gün veya Attila tarafından olay ve bilgilerin oralara aktarıldığı tespit edilmiştir. 4. Veli Gündüz 27 Eylül günü telefon ederek ishal olduğunu birkaç gün işe gelemeyeceğini söyledi. 28 ve 29 Eylül günleri evde olmadığı tespit edildi. Veli Gündüz'ün bu günlerde Berlin'de olan Aziz Nesin'le temas ettiği de tespit edilmiştir. Aziz Nesin Berlin'den telefonla Veli Gündüz'le görüşmüştür. Bu olayda şu unsurlar var: a. Veli Gündüz ishal oldum diyerek partiyi aldatmıştır; b. Konspirasyon kaidelerini çiğnemiştir; c. Veli Gündüz, Aziz Nesin'le temasa geçme-

den parti grubunu haberdar etmediği gibi, temasa geçtikten sonra da herhangi bir şey söylememiş ve bu temasını gizli tutmuştur; 5. Veli Gündüz Budapeşte'ye gitmiş ve burada parti grubu önünde okuması gereken savunmasını Budapeşte'deki arkadaşlara okumuştur. Veli Gündüz bu hareketi ile, maksadının, savunmak değil, savunma yapma vesilesi ardında Dış Büro'ya karşı fraksiyoncu hareketine devam etmek olduğunu göstermiştir. Onu suçlandıran Budapeşte grubu değildi. Bu gruptu. Suçlandırma esaslarını bilmeyen, olayların dışında olan arkadaşlara tek taraflı kendi görüşlerini bildirmek, Merkez Komitesi'ne karşı Budapeşte'deki arkadaşları kışkırtmak niyetinden başka bir şeyi göstermez; 6. Başta Veli Gündüz olmak şartı ile, grupçulukla suçlandırılmış arkadaşlar, Bilal Şen'in Moskova'daki faaliyetlerine destek olmuşlardır. Bu faaliyetleri bildikleri halde partiden saklamışlardır. Bilal Şen'in Moskova'dan buraya, buradan Sofya yolunda Budapeşte'ye oradan da Bükreş'e uğrayacağını ve oralarda faaliyette bulunacağını da gruptan ve Dış Büro'dan saklamışlardır. Bilal Şen'in buradaki temas ve faaliyetleri de hep bu arkadaşlar tarafından gizlenmiştir. (Bilal Şen Moskova'da, kayınpederinin [Süleyman Nuri] bazı imkânlarından ve bazı Sovyet yoldaşların iyi niyetlerinden faydalanarak, Dış Büro'ya karşı yazılı ve sözlü şikayetlerde bulunmuştur. Dış Büro bu faaliyetleri bilmekle beraber, kardeş Sovyet Komünist Partisine Bilal Şen aleyhinde herhangi bir müdahalede bulunmamıştır. Kardeş Sovyet Partisi sonunda Bilal Şen'i Sovyetler Birliği'nden kovmuş ve Dış Büro'yu bu adamın faaliyetleri hakkında haberdar etmişti. Dış Büro, Bilal Şen'in bu faaliyetlerini göz önünde tutarak onun partiden tamamen çıkarılmasına karar vermiştir.); 7. Özellikle Veli Gündüz, redaksiyon çalışmalarını başka yollardan engellemeye devam etmiştir. Önemli meseleler konuşulduğunda daima susmuş, yalnız ileri sürülen fikirleri yermek için arada konuşmuştur. Kendisine fikrinin ne olduğu sorulduğunda "fikrimi özel toplantıda söyleyeceğim. Burada beş dakikalık bir yazı için konuşayım da fikirlerimi çalasınız" demiştir. Bu redaksiyona ve partiye karşı yabancı bir tavır takınmaktan başka bir şey değildir. Bir insanın partili ve redaksiyon üyesi olarak ödevi çalıştığı redaksiyonun gayretlerine hizmet etmektir. Dış Büro kendisini bunun için redaksiyona almıştır. Veli Gündüz bu tutumu ile partililik ve redaksiyon üyeliği niteliğini tepmiştir."

BKP MK Dış İlişkiler Şubesi adına BKP MK Politbürosunu bilgilendiren Dimo Diçev ise, *Türkiye Komünist Partisi' nin Yurtdışı Örgütlerinin Durumu üzerine Rapor*'unda tartışmayı şöyle sunuyor: "Türkiye Komünist Partisi'nin yurtdışı örgütleri 3 kişiden oluşan Dış Büro tarafından yönetilmektedir: Yakub Demir - Sekreter, Marat, Aram, merkez - Leipzig.

TKP'nin yurtdışı örgütleri Budapeşte ve Moskova'da da var. (Sovyet

yoldaşların bildirdiğine göre, Budapeşte'deki grup, parti grubu olarak örgütlü değilmiş.)

1962 yılında Leipzig'de TKP'nin yurtdışı örgütlerinin temsilcilerinin toplantısı yapılmış. Toplantıda, çalışmalarını genellikle Alman yoldaşların TKP'ye sağladıkları "Bizim Radyo" istasyonunun yayınlarını yoluna koymak üzerinde yoğunlaştıran Dış Büro'nun şimdiye kadarki faaliyetleri ele alınmış.

"Bizim Radyo"da yayınlanan yazıları incelemek ve genellikle Türkiye'ye yönelik radyo yayınlarını ve Leipzig'de yayınlanan "*Yeni Çağ*" ve "*Yurdun Sesi*" dergilerini yönetmek için bir komisyon seçilmiş.

Toplantıdan sonra Bilal Şen ve Gün Togay seçim yapılmadan Dış Büro'ya üye alınmışlar (koopte edilmişler), aynı zamanda Bilal Şen 13 kişiden oluşan Leipzig parti grubunda parti sekreteri seçilmiş.

1963 yılında Dış Büro ile Leipzig grubundan bazı kişiler arasında genellikle "Bizim Radyo"nun yayınları konusunda görüş ayrılıkları belirmiş.

Bilal Şen, MK Sekreteri Yakub Demir'e ve özellikle "Bizim Radyo"nun yayınıyla uğraşan Dış Büro üyesi Marat'a karşı sert eleştiriler yöneltiyor.

Daha sonra Bilal Şen'in görüşlerine şu kişiler de katılıyor: Dış Büro'ya koopte edilen Gün Togay, Leipzig parti grubundan Attila Yaşar, Veli Gündüz, Prag'dan Orhan Yalım, Budapeşte'den Şekibe Yamaç, Necil Togay, Osman Alper, Ziya Yamaç, bir süre sonra Moskova'daki grubun üyeleri: Sabiha Sümbül, Sabiha Sertel, Yıldız Sertel, Jak İhmalyan, Sonya İhmalyan, Vartan İhmalyan, Sankoviç ve Asimov.

Dış Büro, Bilal Şen'i ve Gün Togay'ı, Dış Büro'dan çıkartıyor, daha sonra da Bilal Şen'i ve Veli Gündüz'ü Partiden atıyor. Dış Büro'nun aldığı kararla ilgili olarak Leipzig parti grubunu bilgilendirme toplantısında sert tartışmalar olmuş.

Türkiye Komünist Partisi'nin talebi üzerine Bulgar pasaportuna sahip olduğu için Bilal Şen'e Bulgaristan'a dön emri verildi.

Bilal Şen, BKP Merkez Komitesi'ne görüş ayrılıklarıyla ilgili olarak bir rapor verdi.

Bilal Şen'in kanısınca Türkiye Komünist Partisi yönetimi, Partinin daha yaşlı kadroları ile daha genç kuşak kadroları arasında TKP Dış Bürosunun çalışma taktikleri ve yöntemleri konularında ortaya çıkan görüş ayrılıkları nedeniyle bir bunalım yaşıyor. Dış Büro'nun Türkiye'deki emekçilerin mücadelesinin niteliği ve TKP'nin görevleri konularında açık, net görüşleri yokmuş. Dış Büro tarafından yönetilen "Bizim Radyo"nun yayınları Türkiye'deki gerçek durum göz önünde bulundurulmadan yapılıyormuş, radyodan defalarca Türkiye'deki olaylar yanlış değerlendirilmiş. Dış Büro Kıbrıs sorununda yanlış tutum takınmış, Türkiye'deki sendikalara sekterce

davranıyormuş. Dış Büro'nun örgütlenme çalışmaları da yeterli değilmiş. Uzun zamandan beri Partinin yurtdışı örgütlerinin katılımıyla hiçbir toplantı yapılmamış. Dış Büro'nun Türkiye'deki komünistlerle bağlantısı yokmuş.

Bilal Şen, mektubunda, TKP'nin yurtdışı örgütlerinin temsilcilerinin katılacağı, tartışmalı sorunların ve Partinin yurtdışı örgütlerinin güçlendirilmesi konularının ele alınacağı bir toplantı yapılması gerektiğini belirtiyor.

BKP Merkez Komitesi'ne TKP MK Sekreteri Yakub Demir'in TKP Leipzig parti grubunda okunan raporu da geldi. Raporda Yakub Demir Dış Büro'nun Bilal Şen'i neden ihraç ettiğini şöyle izah ediyor:

1. Bilal Şen disiplinsizlik göstermiş. Dış Büro'nun kararlarını yerine getirmemiş. Dış Büro'nun bazı üyelerinin konuşmalarını çarpıtmış, grupçuluk, bölücülük faaliyeti yürütmüş.

2. TKP'nin Leipzig parti grubunu, Dış Büro'nun karşısına koymayı denemiş. "Bizim Radyo" merkezinde çekişmelerin, sert tartışmaların, kavgaların olduğu bir ortam yaratmış. Türk komünistleri arasında Dış Büro'ya karşı sözlü ve yazılı propaganda yapmış.

3. Kendi isteklerini Dış Büro'ya kabul ettirmek için şantaja başvurmuş. Dış Büro'daki durumu kardeş partilere bildireceği yolunda tehditlerde bulunmuş.

4. Türkiye'de polis tarafından tutuklandıktan sonra Bilal Şen haince davranmış, kendisine işkence yapılmadığı halde, Türkiye Komünist Partisi'nin tüm bağlantılarını ele vermiş.

Bundan başka Yakub Demir, Bilal Şen'i Kıbrıs konusunda milliyetçilik eğilimi göstermekle suçluyor. Bilal Şen, Dış Büro'nun bu konudaki politikasını ve özellikle Kıbrıslıların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi ve Enosis konularındaki tutumunu anlamamış.

Yakub Demir, Bilal Şen'in grupçuluk, bölücülük faaliyeti karşısında büyük bir sabır gösterdiğini belirtiyor, ancak Bilal Şen yapılan tavsiyeleri dinlememiş, parti karşıtı faaliyetlerini sürdürmüş ve Dış Büro kendisini Partiden ihraç etmek zorunda kalmış."

* * *

Gerçekten de tartışmaların başlamasının hemen ardından TKP içindeki tartışmalar, ilk olarak Nisan 1965'te Almanya Sosyalist Birlik Partisi'ne, ardından Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne, Bulgaristan Komünist Partisi'ne, Macaristan Sosyalist İşçi Partisi'ne dilekçelerle, İtalyan Komünist Partisi'ne yüz yüze görüşmeler yoluyla iletilmiştir. ASBP'ye yapılan başvuru, kitaptaki belgeler arasında yer almaktadır, ancak ekleri, yani tartışmanın sunuluşu bulunamamıştır. ASBP yetkilileri başvuruyu kabul etme-

dikleri için, bu dilekçenin kopyasının bulunması oldukça zordur. Gün Benderli (Togay) ile Yılmaz Gülen, Macaristan Sosyalist İşçi Partisi'ne yaptıkları başvurunun kopyasını imha ettiklerini belirtmişlerdir. Bu belge, belki MSİP arşivlerinde bulunabilir.

İlginç olan nokta gerek Almanya Sosyalist Birlik Partisi Dış İlişkiler Şubesi'nin, gerekse Bulgaristan Komünist Partisi Dış İlişkiler Şubesi'nin, TKP Dış Bürosu ve yurtdışı aktifi içinde boy gösteren bu tartışmada uzun süre izleyici bir tutum almalarıdır. O kadar ki, o sıralar yurtdışında bulunan Aziz Nesin, Sofya, Budapeşte ve Berlin'de "muhalefet" temsilcileriyle uzun süreli görüşmeler yapabilmiştir. Bunun Bulgar, Macar ve Alman partilerinin izni olmadan yapılabilmesi olanaklı değildir. Ayrıca ASBP Dış İlişkiler Şubesi, Bilal Şen'in Moskova'ya gitmesinin ardından Berlin'de "muhalefet" temsilcileriyle de bir dizi görüşme yapmış, BKP Dış İlişkiler Şubesi'ne gönderdiği raporda da "muhalefet"in görüşlerinde önemli ölçüde haklı olabileceği, yöntem hatası yaptıkları yargısını iletmiştir. Bu görüşmelerin ayrıntıları, bu kitaptaki belgelerde, ama özellikle de "muhalefet" üyeleri arasındaki mektuplaşmalarda görülmektedir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Dış İlişkiler Şubesi'nin "muhalefet"e karşı kesin tutum almasıyla birlikte, "kardeş partiler" arasındaki konsültasyon son bulmuş, TKP yurtdışı aktifi içindeki tartışma Bilal Şen ile Veli Gündüz'ün partiden çıkartılmalarının kesinleşmesiyle son bulmuştur.

* * *

Bu tartışmaların en önemli, kalıcı sonucu, TKP'nin yurtdışında 1962 ile başlayan toparlanma ve organlı çalışmaya yeniden geçme sürecinin kesintiye uğramasıdır. Dış Büro'nun iki üyesi, Bilal Şen ve Gün Togay-Benderli bu görevlerinden uzaklaştırıldıktan sonra, yeni kooptasyon yapılmıyor, Bilal Şen ve Veli Gündüz'ün parti üyeliğine son veriliyor, Moskova ve (varlığı tartışmalı) Budapeşte parti grupları dağıtılıyor, Leipzig'den Orhan Yalımov ve Budapeşte'den Osman Rauf Alper Bulgaristan'a, Gün Benderli ve Yılmaz Gülen kendi istekleri doğrultusunda bir süre sonra Budapeşte Radyosu Türkçe Yayınlar Servisi'ne geri gönderiliyor. Leipzig'deki faaliyet, Yakub Demir, Marat, Aram Pehlivanyan'ın yanı sıra, ağırlıklı olarak Doktor Hayk ve Anjel Açıkgöz, Fahri Erdinç, Halis Okan, Ziya Yamaç, Şekibe Yamaç, Tuğrul Deliorman, Halil Gürsoy ve BKP'nin izin verdiği bir dizi Türk asıllı Bulgar yurttaşı tarafından yürütülüyor.

* * *

Bilal Şen'in bu kitap için yazdığı "Dilekçenin Öyküsü" yazısı, kitapta tartışmanın taraflarından birinin son sözü olarak yer alıyor. Bilal Şen'in bu konuyla bağlı değişik zamanlarda kaleme aldığı yazı ve notlar da tamamlayıcı bilgiler olarak veriliyor.

Bu tartışmalarda muhalif kesimde yer alan Bilal Şen, Gün Togay-Benderli, Yılmaz Gülen, Mustafa Fahri Oktay, Münevver Andaç, Osman Rauf Alper, Necil Togay arasındaki mektuplaşmaları, bu süreci nasıl kavradıklarını ve yaşadıklarını çok sahici bir biçimde yansıtan ayrı bir kitap halinde sunacağız.

Kitapta yer alan belgeler arasında Veli Gündüz imzasıyla yapılan savunma esas itibariyle belgelere dayalı olarak Leipzig'de bulunan "muhalefet" üyelerince ortaklaşa, ağırlıklı olarak Gün Benderli'nin (Togay) katkılarıyla hazırlanmıştır. Osman Rauf Alper'in BKP Merkez Komitesi'ne 28 Eylül 1965 tarihli başvurusunda yer alan TKP tarihiyle ve 1951 Tevkifatıyla ilgili değerlendirmeler ise, öz yaşam öyküsünden görüleceği üzere, kendi bilgilerinden çok, Bilal Şen'in kendisine aktardıklarına dayanmaktadır. Kitabın sonunda yer alan ve Mihri Belli tarafından kaleme alındığı kendisince ifade edilen *Türkiye' den Sosyalist Ülkelerde Bulunan Türk Komünistlerine Mektup* önce Budapeşte'de Osman Rauf Alper'e, onun vasıtasıyla da Leipzig'e ulaşmıştır. Mihri Belli'nin Osman Rauf Alper'i tanımaması, O. R. Alper'in Aziz Nesin'i ayrıntılı olarak bilgilendirmesi ve Macaristan'a posta göndermenin "göreceli güvenilirliği" bağlamında, TKP MK Dış Bürosu ve yurtdışı aktifi içindeki tartışmanın ülkeye taşınmasında, Aziz Nesin'in önemli bir rol oynadığı düşünülebilir.

* * *

"Bu kitabın hazırlanmasında teşekkür edeceklerim yine epeyce kalabalık: Evvela bu olayları öğrenmemize, bu belgelere erişmemize olanak veren Gün Benderli Togay'a ve Bilal Şen'e; sonra bu sürece ve yer alan kişilere ilişkin bilgilerini benimle paylaşan Yılmaz Gülen'e [Attila Yaşar], Mustafa Fahri Oktay'a [Veli Gündüz], Anjel Açıkgöz'e [Merih], Osman Rauf Alper'e, Hüseyin Leskof'a (Tetikbaş) ve Jordanka Erdinç'e, Bulgaristan'daki çalışmalarımıza yardımcı olan İbrahim Tatarlı'ya ve Mehmet Beytullov'a, Bulgarca ve Rusça metinlerin çevirilerini büyük bir titizlikle yapan Seyfi Ercan'a ve Rüstem Aziz'e, nihayet kitabı yayımından önce okuyarak görüş ve düzeltileriyle katkıda bulunan Kaan Toker, Baha Coşkun ve Ersin Tosun'a teşekkür ediyorum."

Erden Akbulut
Eylül 2004

Parti Komitesi Raporu
23 Nisan 1964

Bu ay parti toplantısını işlerimizin çokluğu, arkadaşların çeşitli sebeplerle uzak bulunmaları dolayısıyla geciktirdik. Aylık raporumuzda her şeyden önce bir noktayı aydınlatmak istiyoruz. Sabiha [Sertel] yoldaş grubumuzdan ayrıldı. Bu münasebetle komite şu kararı aldı: Komite üyeleri grup adına Sabiha yoldaşı evinde ziyaret edecek ve kendisini uğurlayacak. Doktor yoldaş nöbetçi olduğu için, komite üyesi diğer iki yoldaş Sabiha yoldaşın evine gitti ve kendisini uğurladı.

Daha sonra Komite ilk toplantısında bu durumu görüştü ve altı yıl grubumuzda çalışan bir yoldaşın bu şekilde uğurlanmasının komünist terbiyeye ve geleneklere uygun olmadığı görüşüne geldi. Komite aslında Sabiha yoldaşın uğurlanması için bir özel toplantı yapmak istiyordu. Fakat çeşitli yoldaşların fikirlerini yokladığı zaman bunun iyi karşılanmadığını gördü. Ama bu hatalı ve komünistlere yakışmayan tutuma karşı savaşmadı. O da aynı hataya düştü. Böyle bir tutumun parti grubumuzda gelenek halini almasını önlemek için bütün arkadaşların otokritik yapmasını istiyoruz. Şimdi toplantıya sunmak istediğimiz tekliflere geçiyoruz.

1. Veli yoldaşın mektupla yolladığı teklifler. (*Yurdun Sesi* ile ilgili tekliflere 6cı madde hariç, komite de katılmaktadır.)

2. Yaz tatillerinin zamanının tespiti.

3. Doktor yoldaşın redaksiyona daimi üye olarak alınması.

Kadrosuzluk yüzünden ne kadar güçlük çektiğimizi hep biliyoruz. Bu yüzden her çareye başvuruyoruz ve buradaki sıkıntıları başka yerlerden adam getirerek karşılamaya çalışıyoruz. Fakat daha ilk günde yapılan bir hata yüzünden elimizdeki bir yoldaştan yararlanmak yoluna nedense bir türlü gitmek istemiyoruz. Komite bu hatanın düzeltilmesini, Doktor yoldaşın, maddi zarara uğraması düşüncesi bir kenara bırakılarak, redaksiyona alınmasını istiyor.

4. Baş redaktör seçimi.

Yılbaşından bu yana 4 aydır yayınlar baş redaktörsüz yürütüldü. Parti sekreterinin geçici olarak bu işi yapması kararlaştırılmıştı. Fakat geçen süre uzuyor. Ağırlaşan işler yüzünden bu durum yayınların lehine değil, aleyhine, zararına oluyor. Fiilen basın-yayın komitesinin uzun zamandan beri çalışamaz halde olması işin bütün yükünü sekretere bırakmış durumdadır.

5. Yayınların tenkidi için bir komisyonun kurulması.

Zaman zaman Marat yoldaşın sabah toplantılarında ve bir iki parti toplantısında Demir yoldaşın izhar ettiği endişeler, bazı konularda yayınlarda opportünist görüşlerin yer aldığı hakkındaki sözleri böyle bir komitenin kurulması ve yılbaşından sonraki yayınların gözden geçirilmesi zorunluğunu göstermektedir.

6. Nâzım'ın şiirlerinden bir derleme yapılarak bir broşür yayınlanması. Bu şiirleri çeşitli insanlar istiyor. Çeşitli ülkelere yollamak da kabil. Bu iş bir arkadaşa verilmeli ve bir an önce bu broşür çıkarılmalı.

7. Parti grubu içinde çeşitli işlerle ilgili olarak rasyonel bir iş bölümü ve yardımlaşmasının yapılması.

Radyo kolektifi zorluk içinde çalışmaktadır. Bunu geçen raporumuzda da belirttik. Genel olarak fiilen üç kişilik bir ekip yayınları yapıyor. Ayrıca *Yurdun Sesi*'ni de bu kolektif çıkarıyor. Bundan başka Barış dergisine de yardım etmeye çağrılıyor. Fakat Radyo kolektifine hiçbir yardım yapılmıyor. Bu yüzden radyo yayınları çoğu zaman çeşitli, renkli, hareketli olmuyor.

8. Yılbaşından beri parti toplantılarında Dış Büro'ya birçok dilekler yapıldı. Bunların hangilerinin yerine getirildiği ve yerine getirilmeyenlerin neden getirilmediği hakkında Dış Büro'dan bilgi istenmesini teklif ediyoruz.

9. Sofya'da bir muhabirin sağlanmasının istenmesi.

Bilindiği gibi haber zorluğumuz gittikçe artıyor. Gazeteler geç geliyor. Aldığımız gazeteler de önemli şeyler yazmıyor. İlerici hiçbir gazete elimize geçmiyor. İşçi sendikalarının çıkardıkları tek bir gazete bile alamıyoruz.

10. 7 Haziran'da Senato seçimleri yapılacak. Burjuva partileri seçim kampanyasına başladılar. Radyo kolektifinin sıkışık durumu göz önüne alınarak bu seçim kampanyasını Dış Büro'nun operatif bir planla yürütmesinin istenmesi.

Bu operatif planda en önde şu noktaların göz önüne alınmasını rica ediyoruz: İşçi köylü birliği genel prensibimizi hangi konkre konularda ve nasıl ele almak gerekir. Yeni kurulan Atatürkçü Dernekler daimi Komitesi'nin değerlendirilmesi, ona karşı komünistlerin pratik mücadele içindeki tutumları, CHP'nin ilerici grubu hakkında önemli bir tereddüt yok. Gerici, yönetici grubuna karşı her konkre meselede güçlüklerle karşılaşıyoruz. Bu meselenin ayrıntılarıyla tespiti, son olaylar karşısında Kıbrıs politikasında herhangi bir gelişmeye ihtiyaç olup olmadığının tespiti vesaire. Operatif planın yazılı olarak redaksiyona ulaştırılmasının sağlanması.

11. Çin Komünist Partisi'nin uluslararası işçi hareketi içindeki tutumuyla ilgili olarak Radyo'nun nasıl bir yayın yapması gerektiğinin Dış Büro'dan sorulması ve bu konuda konkre talimat istenmesi.

12. Bir genel parti toplantısı yapılması.

1962 Nisan'ından beri bir hayli çalışmalar yaptık. Gerek Türkiye'de ve gerek dış âlemde hızlı gelişmeler, Dış Büro'ya bağlı çalışmalarda oldukça büyük iyileşmeler ve Radyo yayınlarında da değişiklikler oldu. Dergiler çıkmaya başladı. Daha bazı hareketler yapıldı. Bu durum, işlerin daha geniş bir kolektifin gayretiyle gözden geçirilme zorunluğunu ortaya koymuştur. Hiç şüphe yok ki, yapılan işlerde Nisan toplantısının [1962 Konferansı] büyük olumlu etkisi oldu. Fakat bununla yetinmek olmaz. Hareketlerimizi genişletmek, daha iyi organize etmek, yapılan işleri gözden geçirmek için bir Genel Parti Toplantısı'nın yapılmasının faydalı olacağına inanıyoruz. Bu düşünce ile, Dış Büro'dan böyle bir toplantının bir an önce tertiplenmesinin istenmesini teklif ediyoruz.

Leipzig Parti Komitesi adına
Sekreter
B. Ş. [Bilal Şen]

Leipzig Parti Grup Toplantısı Protokolü
28 Nisan 1964

Katılanlar: Doktor [Hayk], Merih, Necil, Bilal, Demir, Marat, Attila, Gün, Halis. (Fahri ve Aram, Leipzig'de bulunmadıklarından ötürü toplantıya katılmadılar)

Gündem:

1. 1 Mayıs'la ilgili hazırlıklar
2. Parti Komitesinin 23.4.64 tarihli raporu
3. Değişik meseleler

Gündemin birinci maddesinde 1 Mayıs'ın ne şekilde kutlanacağı kararlaştırıldı.

Gündemin ikinci maddesine geçildi: Rapor okunduktan sonra ilk sözü alan Marat yoldaş, rapordaki bazı maddelerin toplantıda görüşülemeyeceğini, bunların ancak Dış Büro'da görüşülebileceğini söyledi. Demir yoldaş da söz alarak raporda Marat yoldaşın temas ettiği maddelerden farklı maddeler belirterek bu raporun Parti grubunda konuşulmasının doğru olmayacağını belirtti. Münakaşaların uzaması üzerine raporu hazırlayan komite üyelerinden Doktor yoldaş söz alarak Marat yoldaşla Demir yoldaşın raporda yer alan maddelere itirazlarında aralarında fark olduğunu belirterek önce iki Dış Büro üyesinin kendi aralarında ortak bir görüşe vararak buraya gelmeleri gerekirdi dedi.

Bilal yoldaş söz aldı ve şu açıklamayı yaptı: Demir yoldaş raporu okuduktan sonra bununla ilgili görüşlerini bir mektupla bana bildirdi. Bunun üzerine kendisiyle konuştuk. Konuşmamız sonucunda şu noktada anlaştık. Bu raporda bazı konuların çözümü Dış Büro'dan isteniyor. Komite bunları kendi adına Dış Büro'dan istemeyi uygun bulmadı. Grupta tartışılmasının ve orada bu konularda Dış Büro'ya temennide bulunulup bulunulmayacağının karara bağlanmasını doğru buldu. Grupta alınacak kararlar, Dış Büroyu bağlayamayacağı için bunlar ancak temenni mahiyetinde grup teklifleri olacaktır. Bu sebepten konuşmalarında ve herkesin bu konudaki fikirlerini açıklamasında mahzur yoktur. Demir yoldaşla vardığımız bu anlaşmaya rağmen, burada gerek Marat yoldaşın, gerekse Demir yoldaşın yapmış oldukları itirazlar karşısında, söz konusu olan mektubu aynen okumak zorundayım (mektup okundu).

Mektup okunduktan sonra söz alan Demir yoldaş, bu meseleleri parti grubunun konuşamayacağını, bunların Dış Büroyu ilgilendirdiğini, bunla-

rın grupta konuşulmasının Dış Büro'dan hesap sormak, grubu merkezin üstüne koymak demek olacağını söyledi. Marat ve Demir yoldaşlar, oylamaya katılmayacaklarını açıkladılar.

Bu konu üzerinde grup içinde tartışmaların şiddetlenmesi üstüne Doktor yoldaş raporun madde madde okunup her maddenin ayrı ayrı oylanmasını istedi. Bu teklif oybirliğiyle kabul edildi (Demir ve Marat oylamaya katılmadılar).

Sabiha yoldaşla ilgili olarak Komitenin teklif ettiği kendi kendimizi tenkit oybirliğiyle kabul edildi.

Birinci madde: Veli ve Münevver yoldaşların Varşova'dan yazılı olarak gönderdikleri teklif görüşüldü. Yoldaşların işaret ettiği tehlikenin gerçekten bahis konusu olduğu ve yapılan tekliflere göre Derginin gelecek sayısında mümkün olan değişikliklerin yapılması 3'e karşı 4 oyla kabul edildi. Lehte oy verenler: Bilal, Necil, Doktor, Merih; karşı oy verenler: Attila, Gün, Halis.

İkinci madde: Yaz tatillerinin zamanının komite tarafından tespit edilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Üçüncü madde: Doktor yoldaşın redaksiyona alınmasının Dış Büro'ya teklif edilmesine çoğunlukla karar verildi. Doktor ve Merih yoldaşlar çekimser kaldılar.

Dördüncü madde: Bir baş redaktör bulunması teklifinin Dış Büro'ya iletilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Beşinci madde: Tenkitleri yapanlar, Marat ve Demir yoldaşlar olduğuna göre, yapılan tenkitlerin konkre örneklerle gösterilip tartışılması için tenkitlerini bir raporla bildirmelerinin Dış Büro'ya teklifine oy birliğiyle karar verildi.

Altıncı madde: Nâzımın şiirlerinden bir derleme yapılması oybirliğiyle kabul edildi. Bu görev Gün yoldaşa verildi.

Yedinci madde: Bu maddede belirtilen noktalar yerinde görülerek rasyonel çalışma, karşılıklı yardımlaşma ve işbölümü yapılmasına oybirliğiyle karar verildi.

Parti komitesi raporunda yer alan 8, 9, 10, 11. maddeler grupça yerinde görülerek, bu tekliflerin Dış Büro'ya iletilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Sekizinci maddede, 23.4.964 tarihli grup komitesi raporunun bu maddesi konkretize edilerek [somutlaştırılarak] Dış Büro'dan bilgi istenmesi oy birliğiyle kabul edildi.

On ikinci madde: Belirtilen teklifin Dış Büro'ya temenni mahiyetinde iletilmesi oybirliğiyle kabul edildi.

Toplantı Başkanı: Gün

Bilal Şen'in Sovyetler Birliği İlimler Akademisi Asya Halkları Enstitüsü Başkanlığına Başvurusu 21 Temmuz 1964

Başkan Yoldaş,

Enstitünüzün ve diğer Enstitülerin Türkiye ile ilgili olarak yayınladığı kitaplardan pek azını okumuş, fakat okuduklarımdan çok faydalanmış bir Türk komünistiyim. Türkiye'yi sosyal, ekonomik ve politik bakımdan tanımak için Sovyet edebiyatı gerçekten son derece faydalı ve değerlidir. Bu sebepten Türk komünistleri Sovyet ilim emekçilerine son derece müteşekkirdir dersem yanılmış olmam.

Bu mektubumda, son zamanlarda okuduğum birkaç kitap üzerinde düşündüklerimi belirtmeyi vazife sayıyorum.

Enstitünüzün "Türkiye'nin Bugünkü Meseleleri", Şemsettinof'un "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kısa Tarihi", Gasratyan - Moyiseyef'in "Değişiklik Bekleyen Türkiye", Rozaliyef'in "Türkiye'de Kapitalist Gelişmenin Özellikleri" adlı eserlerini ve ayrıca enstitü adına çıkan diğer önemli bir eser, Vdaviçenko'nun "Türkiye Milli Burjuvazisi" isimli kitabını okuduktan sonra, aydınlanma ihtiyacını duyduğum bir iki konu hakkındaki sorularımı ve bunlarla ilgili bazı bilgileri Enstitünüze iletmeyi düşündüm.

1. Genellikle bu eserlerde 27 Mayıs 1960 hükümet darbesi, hiçbir siyasi partiye bağlı olmayan bir grup subay tarafından yapılmış olarak gösteriliyor. Ayrıca, gizli teşkilat kurup Menderes hükümetini deviren subaylar grubu içindeki hakim akım belirtilmiyor ve bu komite içinde hangi sınıfın temsilcilerinin hakim rol oynadığı aydınlatılmıyor. Olaylar, tarihi gelişmesi içinde olduğu gibi anlatıldığı halde ve bu gelişme içinde CHP'nin rolünün etraflıca belirtilmesine rağmen, sonuç çıkarılırken, bu hareketi, ordu içinde siyasi partilerden memnun olmayan küçük burjuva aydınlarının yaptığı tezi savunuluyor. Olayların gelişmesi ve yapılan bazı açıklamalar karşısında, bu tezin biraz daha aydınlanması gerektiği kanısındayım. Bu amaçla size, Dünya gazetesinde Avni Doğan'ın bu konuyla ilgili bir açıklamasının özetini gönderiyorum.

2. Genellikle, adı geçen kitaplarda 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, ileri bir adım olarak değil, hattı bazı yerlerde geri bir adım gibi değerlendiriliyor. Bunun yanında, yazarlar, Anayasadaki hükümleri inceleyip değerlendirirlerken, bugün iktidarda olan egemen gerici sınıfların karak-

terlerini Anayasa hükümlerinden açık olarak ayırmıyorlar ve böylece Anayasanın gerici özellik taşıdığı sonucuna varıyorlar. Bu sonuç üzerinde de daha fazla durmak gerektiği düşüncesindeyim. Çünkü Türkiye'de devrimci aydınlar, bu Anayasanın hukuki alanda ileri bir adım olduğu tezini savunuyorlar. TİP de propagandasında, iktidara geldiği zaman, Anayasayı eksiksiz ve tam olarak uygulayacağını ileri sürüyor. Bu partinin genel başkanı, Devletler Hukuku Doçenti Mehmet Ali Aybar, Sosyalist Kültür Derneği'nde yaptığı konuşmada şu görüşünü açıklıyor: "Bu Anayasa memlekete birçok şeyler getirmiştir. Bu Anayasayı biz yapmadık, onlar yaptılar, halkımıza onlar sundular... Bu Anayasanın içinde çok şeyler vardır. Uygulandığı zaman halkımızın yararına olacaktır. Biz Anayasanın olduğu gibi, tas tamam uygulanmasını istiyoruz. Uygulamada aksaklıklar yapılıyor... Anayasa tas tamam uygulandığı veya Anayasayı tas tamam uygulamaları için onları zorladığımız zaman, gelişmeler olacaktır." Ayrıca, TİP, son program tasarısında, "TİP Anayasayı neden savunuyor?" sorusuna şu cevabı veriyor: "Bu, Anayasanın eksiksiz ve kusursuz olduğu anlamına gelmez. Fakat, 1961 Anayasası, günün şartları içinde yapılabileceklerin en iyilerindendir ve tarihimizde ileri bir adım teşkil eder."

3. Yazarlar, 27 Mayıs 1960 sonrası siyasi gelişmeyi ve politikacıların tutumlarını incelerlerken, Alparslan Türkeş üzerinde özellikle duruyorlar ve onu müspet bir rol oynar gösteriyorlar. Ben şahsen, bu hükümle hemfikir değilim. Size de faydalı olacağı ve bu noktayı aydınlatabileceği düşüncesiyle, Alparslan Türkeş'in siyasi amaç ve görüşlerini açıklayan bir bildirisinin özetini ekli olarak sunuyorum.

Adı geçen kitaplarda, özellikle yukarıda sıraladığım bu üç konu beni en fazla düşündürdü. Bu konularda aydınlanabilmem için yardımlarınızı esirgemeyeceğiniz inancıyla yoldaşça selamlarımı sunar, çok değerli çalışmalarınızda daha büyük başarılar dilerim.

21.VII.1964

Bilal Şen

Ekli Yazılar:

1. 26. Temmuz.1964 tarihinde Zafer gazetesinde tefrika edilmeye başlanan Mamak duruşmalarının 54 numaralı sayısında Türkeş'in müdafaasından "Türkçülük görüşü"

2. 22.Eylül.1964 tarihli Vatan gazetesinde çıkan Mehmed Kemal'in "Türkeş'in Savunması" başlıklı makalesinden "Kışkırtma" başlıklı bölüm.

3. TİP Anayasayı neden savunuyor? (Program tasarısından)

4. 8 ve 9 Aralık 1963 tarihinde Dünya gazetesinde hatıralarını yazan Avni Doğan'ın "27 Mayıs ve CHP" başlıklı yazısından bir parça.

Leipzig Parti Grup Toplantısı Protokolü
8 Aralık 1964

Toplantıya katılanlar: Aram, Attila, Bilal, Gün, Veli, Orhan, Fahri, Doktor, Merih, Marat.

Toplantıya gelmeyenler: Demir, Halis. Her iki yoldaş da hastalık sebebiyle katılamadı.

Toplantı başkanlığına Orhan yoldaş seçildi. Attila katip. Grup komitesinin *gündem* teklifi:

1. 4 Aralık olayı (Enformasyon eklidir).

2. Fahri yoldaş N. Hikmet komisyonunun bizden istediği yardım üzerine konuşulmasını teklif etti.

3. Veli yoldaş, değişik meselelerin de konulmasını teklif etti.

Bu teklifler oybirliğiyle kabul edildi. Bundan sonra 1ci madde üzerinden Aram yoldaş, 4 Aralık olayıyla ilgili olarak komitenin enformasyonunu tanıttı.

"Grup komitesinin enformasyonu:

4 Aralık 1965 sabahı, Marat ve Veli yoldaş arasında yoldaşlık münasebetlerine yakışmayan gayet çirkin bir kavga oldu. Grup komitesi bu olayı protesto eder ve kesinlikle bu veya buna benzer bir olayın tekrarlanmamasını arkadaşlardan rica eder.

Komite olayın sorumluluğunu şu şekilde ayırıyor:

a. Olayda birinci derecede sorumlu ve kabahatli Marat yoldaştır. Kendisi tecrübeli ve eski bir partili olması sıfatıyla tahrik edilmiş olsa bile, serin kanlı davranması ve yoldaşlık münasebetlerine yakışmayan deyimler ve ithamlar kullanmaması ve hareketlerde bulunmaması gerekirdi. Eski, tecrübeli, idareci bir arkadaşın serin kanlı olması ve münakaşaları fikir çerçevesi içinde tutması gerekir. Marat yoldaş fiili tecavüzde bulunmuştur. Kendisine bu gibi hareketlerde bulunmaması ihtar edilir.

b. Olayda ikinci derecede sorumlu ve kabahatli Veli yoldaştır. Kendisi kullandığı deyimlerle Marat yoldaşı tahrik etmiştir. Veli yoldaşın karşısında tehlikeli bir şekilde hasta, yaşlı bir arkadaşın bulunduğunu hesaba katması gerekirdi. Fiili tecavüz hareketine, kendisi de, kısmen de olsa, cevap vermiştir.

Grupta zaman zaman münakaşalar fikir çerçevesini aşmakta, şahsiyete, sen-ben kavgasına götürülmektedir. Bu da grupta sinirli bir hava yaratmakta ve çalışmaları aksatmaktadır. Sekreterlik, bütün arkadaşlardan, münaka-

şaları fikir hududunu aşarak şahsiyete dökmekten çekinmelerini rica eder. Bundan sonra bu gibi hareketlere karşı çok daha titiz davranılacak ve bu gibi hareketlere karşı, gruptaki çalışma ahengini korumak amacıyla müsamaha edilmeyecektir."

Bundan sonra bu enformasyon üzerinde arkadaşlar fikirlerini şöyle açıkladılar:

Gün: Olaya şahit olan arkadaşların bu enformasyonu tamamlaması iyi olur.

Aram: Ben olayın tamamına şahit olmadım. Tarafların karşılıklı olarak açıklaması doğru olur.

Veli: Olaya Attila da şahit oldu. Başlangıcında Aram ve Fahri de oradaydılar. Marat yoldaş, her zamanki üslubuyla "Bu serseri burnunun ilerisini görmüyor, meselelerin temelini görmüyor" diye başladı. Ben de dedim ki: "İthamlarla mesele hallolunmaz." Ve orada bulunan Aram yoldaşa, Cuma günü Marat yoldaşla tartışmamızı kısaca anlattım. Marat yoldaş o gün demişti ki: "Bence günün en önemli konusu bütçe tasarısıdır. Gene halkın sırtına yüklenecekler."Ben de "günün konusu bu değildir. başka iki acele mesele var" dedim. "Biri siyasi partiler kanunu, diğeri de dokunulmazlık meselesi." Bu tartışmamızı Aram yoldaşa naklettim. Sonra Marat yoldaşla kaldık, Aram gitti. Attila ise oradaydı. Söz o gün konu olan CHP meselesi üzerine geldi. Marat yoldaş, CHP meselesinde benim yanıldığımda ısrar etti. "Demirel ve grubunun arkasında finans-kapital vardır" dedi... Ben nasıl hitap ettiğimi hatırlamıyorum. Ama, "öyleyse sen bu düşünceyle, bugünkü yazıyı yazamazsın" dedim. Bunun üzerine Marat yoldaş saldırdı. Araya hemen Attila girdi. Ben bir yumruk yedim. Marat yoldaş ağza alınmayacak küfürler savurdu. Bu arada diğer yoldaşlar geldi. Aram geldiğinde, Attila, Marat yoldaşı önlemeye çalışıyordu, ben de bileğinden yakalayarak Marat yoldaşı elle itmeye çalışıyordum. Ben, tecavüze kısmen katıldığım hakkında enformasyondaki iddiayı paylaşmıyorum. Sonra ben salona geçtim. Ama Marat yoldaş yüksek sesle küfürlere devam etti ve "bunu polis başımıza nereden gönderdi" dedi... Şimdilik söyleyeceklerim bunlar. Tahrik unsuru hakkında sonra konuşacağım.

Attila: Ben hakemlik yahut şahitlik yapmak istemiyorum. Tarafların konuşmasını bekliyorum. Fakat arkadaşlar madem ki ısrar ediyor, konuşayım. Başta şunu söyleyeyim: "Marat yoldaş her zamanki sözlerini kullandı" dedi Veli. Veli de her zamanki üslubuyla konuştu. Başlangıçta konuşmalarda gergin bir hava yoktu. O arada Veli, Aram'a Cuma günkü tartışmayı, kendisinin de söylediği gibi kısaca anlattı. CHP meselesine söz gelince, Marat yoldaş Veli'ye: "Huzur komisyonundan ne çıktı?" dedi. Veli

de "Öyleyse bu kafayla bu yazıyı yazamazsın" deyince Marat yoldaş sinirlendi, bu arada yumruk attı. Aram aşağıya geldiğinde Marat yoldaş tecavüz ediyordu Veli'ye. Veli de onun kolunu mu tutmak istiyordu, göremedim. Enformasyonda söylenenlere katılıyorum. Tecavüzü tasvip etmiyorum. Marat yoldaş nasıl kendisine yakışmayan deyimlerde bulunduysa, Veli de dikkat etmeden konuşuyordu.

Aram: İkinci şahit olarak şunları söyleyebilirim: Gene hükümet meselesi ortaya çıktı. Marat yoldaş "burnunun ucunu görmüyorsun" dedi Veli'ye. Serseri lafını kullandığını bilmiyorum. Ben bu arada radyo dinlemeye gittim. Gürültü artınca tekrar geri geldim. Veli elini kaldırmış vaziyetteydi. Elini tuttum "ne yapıyorsun" dedim. "Ne yapayım, o da bana vurdu" dedi. Sonra Veli'yi içeri götürdük. Marat yoldaşın o sırada söylediklerini duydum. Tasvip edilecek sözler değildi.

Fahri: Bir sorum var. Ortada bir tam, bir de yarım şahit olmasına rağmen, raporun katiyeti nereden geliyor?

Attila: Bu katilik yok. Kesin bir neticeye varabilmek için, şahit olarak toplantıya bu enformasyonu sunduk.

Fahri: Ben de olaya kısmen şahit oldum. Çay içiyorduk. Marat yoldaş bir ara oraya geldi. O gün CHP ile ilgili yazıya Veli talip olmuştu. Marat yoldaş yazıyı ona bırakmayı kabul etmemişti. Mutfağa Veli girdiğinde Marat yoldaş hakikaten "sen olayların derinini göremiyorsun" dedi. O zaman münakaşa bir hafta öncesine, yani cuma gününe ulaştı. Veli kinayeli cevap verdi: "Evet burnum sivridir" diye. Sonra sen - ben diye tartışmaya başladı. Bu arada ben mutfaktan çıkmıştım. İkinci defa mutfağa girdiğimde, Veli'nin elini Aram tutuyordu. Attila da Marat'a mani olmaya çalışıyordu. Ben o anda Veli'yi müdahale eder görmedim. Veli'nin küfürlere aldırmadan çekilmesi hoşuma gitti. Veli'nin bu halini cidden beğendim. Şimdilik bu kadar...

Bilal yoldaş, Veli'nin tahrik unsurundan bahsetmesini teklif etti, teklif kabul olundu.

Orhan: Olayın teferruatı o kadar önemli değil. Görüş ayrılıkları var herhalde. Fikirlere temas edelim, bu doğru olur.

Veli: Attila yoldaş, daha önceki konuşmasında, "nasıl hitap ettiğimi hatırlamadığıma" takıldı. Ben orada, Marat yoldaşın tecavüzüne kadar ne söylediğimi biliyorum, yalnız önceki münakaşada, fikirlerimi hangi ifadelerle savunduğumu hatırlamıyorum, demek istedim. Bundan önceki münakaşalarda ne gibi fikirler savunduğumu belki anlamışlardır. Ama, ben, Marat yoldaşın görüşünü, hiç olmazsa günün konusu ve olaylarında tam olarak anlayamıyorum. Marat yoldaş, CHP'nin sol kanadı hakkındaki görüş-

leri oportünizm olarak değerlendiriyor. Son 15 günlük devrede, Marat yoldaşla anlaşamadığımız bir mesele buydu. Marat yoldaş, yazılarda kendi fikrini savunuyor, yoksa kolektifte konuşulanı değil. Nitekim 4 Aralık'taki yazısıyla bunu anlamadığını, yahut anlamaz göründüğünü gösterdi. Finans kapital gibi meseleleri hepimiz biliyoruz, hep inceledik ve inceleyeceğiz de. Konkre olayların uygulanmasında zannedersem Marat yoldaş yanılıyor. Biz demokratik kuvvetlerin çıkışına yanaşarak, birleştirici bir yol arıyoruz. Bunu göstermeye çalışıyoruz. Marat yoldaş ise "bu çıkışlar su üstündeki belirtilerdir, asıl temele inmek lazım" diyor. Bizim tecrübelerimiz Marat yoldaştan daha az. Ama, olayları görmüyoruz diyemeyiz. Marat yoldaşın tutumu bana şunu gösteriyor: sakat, sekter görüşlerini kabul ettirmekte güçlük çektiği için, kavga ile, yumruk ile kabul ettirmeye, arkadaşları sindirmeye çalışıyor... Marat yoldaş küfretti, yumrukla tecavüz etti ve vurdu. Bununla da yetinmedi –o anda ne düşündüğünü tahmin edemem– ama bıçak çekti. Yoldaşlarda, Marat yoldaşın kendini kaybettiği temayülü var. Ama çekmecede bıçak olduğunu nasıl fark etti? Bence Marat yoldaş şuurlu hareket ediyordu. Arkadaşlar ceza teklifi düşünüyorsa, Marat yoldaşın bana polis demesini de göz önünde tutmaları gerekir. Tahrik unsuru olarak "sen bu kafa ile yazamazsın" demiş olabilirim. Kayda böyle geçmesine karşı değilim.

Fahri: Veli'nin konuşması, olay sırasında takdirle karşıladığım soğukkanlılığının devamıdır. Ama, tahrik unsuru üzerinde dururken kendi kusurunu da görmesini isterdim. Biraz dediğim dedikçidir. Sabah toplantılarında bununla da onunla da razı değilim, gibi çıkışları var. Üst makamın, son olaylarla ilgili bildirisi ile ilgili açıklamalar yapılması için direnmeleri var ki, bunlar Veli'nin gösterdiği kadar dar çerçevede değildir. Bunlara, Marat yoldaşın ve üst kademenin alerjisi var. Marat yoldaş alerjiyi gördüğü anlarda sözünü sakınmaz. "Ukala" dediği de olmuştur. Buna benzer olaylar 4 Aralığa kadar, Veli tarafından dürtülmek, alerjiyi doğuran konulara ısrarla dokunması keyfiyetini, tahriki destekleyen unsur olarak görüyorum. Ama, aleyhte de olsa, fikirlerin söylenmesine taraftarım. Ama tepki de alerjik olmamalıdır. Bu arkadaşlardan itidal beklemek hakkımızdır. Ancak bu takdirde kolektife faydalı olabilirler. Veli'den ısrarcı olmamasını, alerjiyi hesaba katmasını, anlaşmaya yardım etmesini beklerim. Veli de herhalde bunu kabul etmeli. Yumruğumuz kuvvetlidir, ama aramızda inmemelidir bu yumruk. Tahrik unsuru olsa da, bu, tasvip edilemez. Tecrübeli yoldaşlardan beklediğimiz var. Onlar, kolektifimizin öğretmenidir. Üstümüze yürürse, olmaz! Marat yoldaş ve Veli yoldaş da, kusurlarını görse, mesele halledilir. CHP vs konularımız, yıllık tartışmalarımızdır. Burada da bunları hallede-

meyiz. Gene tartışma olacak, ama usulü dairesinde olsun. Gelin fazileti gösterelim, meseleyi çözelim!

Gün: Burada önemli olan, birinin öbürüne serseri demesi vs değil. Bu arkadaşlar birbirine düşman değil. Mesele asıl görüş ayrılığında. Marat yoldaş "görmüyorsun" dediğinde, Veli "bu eskidir, mesele asıl bugün hangi nokta üzerinde duracağımızdır" diyor. Ben, ölçülü, insan gibi konuşmaya taraftarım. Ama bir insan, –Fahri'nin dediği gibi– "ısrar etmemeli" fikrine katılmıyorum. Buna "inat" demek hatadır. İnsan, inandığı için, karşısındakini ikna etmekte ısrar eder. Ama Veli, pırlanta gibi konuşuyor, demiyorum. Tasvip edilmeyen tarafları var. Ama o ısrar ettiğinde "milliyetçi-oportünist" denmesini de tasvip etmiyorum. Kuvvete başvurmayı da, tahrik unsuru var olsa dahi, tasvip edemem. Partinin yabancılar önünde diskredite edilmemesine [itibarının sarsılmaması] önem verilirken, olayın, yabancılar önünde geçmesi çok önemli. Bunu da enformasyona almak gerekiyordu. Sonra "seni hangi polis yolladı" sözünü hiçbir zaman tasvip edemem. Raporda bu da hesaba katılmalıydı.

Bilal: Biz aynı dava için buradayız. Görüş ayrılığı olması da tabii. Herkes aynı yönden görse, bütün işleri tek bir arkadaş da yapabilirdi. Elbette ki herkes, kendi açısından fikirlerini savunacaktır. Tartışacağız. Nitekim bu yapılıyor da. Fikirlerde zaman zaman yaklaştık, zaman zaman uzaklaştık. Mesela Bayar, İşçi Partisi, Anayasa vs gibi olaylarda...Ama bu, komünizmin Türkiye'de zaferini istemeyiz demek değildir. Tahrik, redaksiyonumuzun eski bir derdi. Bu meseleyi çözmeliyiz. Bazı yoldaşlar "tahrik karşısında dayanamıyoruz" diyorlar. Bu, iradesizliktir. Biz gördüğünü, inancını savunmak için bir araya gelmiş yoldaşlarız. Yoksa memur değiliz. "Ben söyledim, işim bitmiştir" demek olmaz. Fikirlerimizi savunmalıyız. O da olur, bu da olur demek en büyük kusur. Ama ille fikrimi savunacağım diye, "ne yapıyorsun, nasıl yazıyorsun" diye, yazı yazan arkadaşın başına dikilmek doğru değil. Meseleleri, daha çok defa konuşacağız. Hemen ikna edeyim diye kavga lazım değil. Biz, bu kusuru kabul etmeliyiz. Konuşmaların tonuna, usulüne kapılmayalım. Herkes fikrini söylesin. Tahrik etti diye, fikir söylemeyi tahdit etmemeliyiz. Maalesef bu bizde var.

Merih: Beni en çok üzen, kavganın bizi Almanlar önünde küçük düşürmesidir. Tahrik karşısında kendimizi ayarlamaya alıştıralım. Ben yapılanı da, tahriki de tasvip etmiyorum.

Aram: Fikir münakaşalarında kimsenin, fikrinin kabul edilmemesi yüzünden tahrik olmaması lazım. Ama doğrudan doğruya şahsa hücum olursa bu tahriktir. Bence şimdiye kadar fikirleri tahrik etmedik ama, fikir tartışmalarını şahsiyete dökmelere karşı çıktığımız oldu. Son olay da, fikir

alanında münakaşa etmeyi bilmediğimizi gösterdi. Bence olayı bu açıdan değerlendirerek, tedbirler almak gerekir.

Fahri: Veli, "Marat yoldaş, yazdığı yazıyla, meseleyi anlamadığını ve kolektifin isteğini yerine getirmediğini gösterdi" dedi. Ama Veli de AP programı yazısında mesela, kolektifin kararını yerine getirmemişti. Tahrik unsuru üzerinde fazla durulmalı. Bilal tahrik olmadığını söyledi. Ama, hafızalarımızı yoklayalım: Veli belki de tahrik etmek istemiyor, ama, tutumuyla aynı kapıya çıkıyor. Bunu kabul ederse meseleyi daha kolay çözeriz. Marat yoldaşın cezri hareket ettiğinde hemfikiriz. Ama spesifik noktaları da hesaba katmalıyız. Marat yoldaş, yaşlı, tecrübeli, hapiste kalmış... Tahrik unsurunu % 10 hesaba katsak. Bu da sebepler arasındadır.

Bilal: Tahrik etmekle ben en fazla suçlandırıldım. Ama ben de tahrik oluyorum. Küfür etmiyor, kendimi tutuyorsam, asıl komünistliğimi o zaman görüyorum. Münakaşa yapanların her ikisi de tahrik olur ve birinin fikri kabul olunmayınca, tahrik olmuş zannına kapılır. Ama biz hiçbir vakit bu tahrik unsuruna kapılarak fikirlerimizi birbirimizden gizlemeyelim. Açık olarak söyleyelim. Tahrik olunuyoruz diye, fikir tartışmalarından vazgeçmek, komüniste yaraşmaz.

Marat: Benim kendimi tutamadığımı arkadaşlar yerdiler. Eskisin filan dediler. Haklıdırlar. Ben bunların üzerinde durmayacağım. Asıl ana mesele şu: Bazı kimseler bir ideoloji arkasına saklanmak istiyor. Neyi paylaşmak istiyorsunuz? Ne yapmak istiyorsunuz? Bunu ele alın! Ben Veli gibi kendimi savcı durumunda görmek istemiyorum. Ben kendimi seninle bir tutamam... Bir kere en genç parti üyelerindensin. Çizmeden yukarı çıkma. Yani tüzük içinde kal. Senin için Merkez Komitesiymiş, üstmüş, böyle bir şey yok. Sen bunu memleketten getirdin. Sen neden kendini herkesten üstün tutuyorsun? Sen yokken de bu dava yürüdü, ben yokken de dava gitti. Ben senin gibi arkaya saklanmam! Seni getirttik, okuttuk, çalıştın. Nasıl yetiştirelim diye benim kadar uğraşan olmadı. Önceden senin hakkında bir fikrim olsaydı bunları yapmazdım. Yok böyle fikrim... Sen gittiğin yerde ne yaptığının hesabını partiye verdin mi? Ama biz biliyoruz. Sofya'da bana "biz kerhaneleri 9 Eylül'de kapadık" dediler. Oradan aldık, Peşte'de "istemiyoruz" dediler. Aldık, okuttuk. Bunları unutuyorsun. "Sen onu bunu yazamazsın, bilemezsin" diyorsun. Senin için Parti tüzüğü diye kutsal bir şey yok. Bunlardan vazgeç. Böyle giderse, yalnızca partiyi parçalamak için iyi bir eleman olursun. Bana gelince, yaptığımın arkasına saklanmayacağım. Evet, ağır sözler söylemedim değil. Ne istiyorsunuz? Bir istediğiniz varsa, gidin memlekete, kurun partiyi, gözüm yok... Ama burada hazır bulmuşsunuz... Biraz da kendinize batırın iğneyi. Ben kendi fikrimi savunu-

yorum ve savunacağım. Ama işte şunu yap demiyorum. Sen de önüne geleni aşağılama. Sende bu hastalık var. Bunu gideremezsen, hiçbir şey yapamazsın. Bu partiye gelen herkes kellesini koymuştur ortaya. Yalnız, tecrübesi olanların, hiç olmazsa tecrübesi fazladır. bunu hesaba katmak gerek. Çok veya az sorumluluk meselesini bırakın. Ben eski bir Merkez Komitesi üyesi olarak tabii ki sorumluyum. Beni O'nunla bir araya koyamazsınız... Protesto etmek de ne oluyor? Hatayı mı protesto ediyorsunuz, olayı mı? Benim kanaatim (Veli'ye hitaben) sende grupçuluk var. Bana aksini ispat etmek için yazıyı gösterme. Benim için "toplantıda da söylediği anlaşılmaz, yazısı başka türlü" diyorsun. Derebeylik olmaz. Ben senin gibi korkmuyorum. Açık söylüyorum: "Ben "seni kim gönderdi" dedim. "İçimizde nedir bu durmadan kör testere gibi gırgır ettiğin" diyorum. Bırak bunları. Böyle gidersen, partiye de, millete de hayrın olmaz.

Veli: Ben Marat yoldaşın konuşmasına ayrıca cevap vermek istemiyorum, arkadaşlar dinledi. Ele aldığımız meseleyle ne kadar ilgisi olduğu açık.

Bilal: Ben meselenin başka yola çekilmesi taraftarı değilim. Meselenin asıl sebepleri, haklı olan, haksız olan tespit edilmeli. Toplantının, Dış Büro'ya şu teklifte bulunmasını teklif ediyorum: Dış Büro genel bir toplantıda, dışarıdaki bütün arkadaşların şahsi değerlendirmesini yapsın. Bir teklifim daha var: Münakaşalı birçok meselede, yazılı parti görüşü yok. Dış Büro, parti görüşünü yazılı olarak tespit eder ve bu uygulanmalıdır derse, birçok mutfak tartışmasından kurtuluruz.

Doktor: Biz burada, ceza vermek maksadıyla toplanmadık zannındayım. Çünkü Marat yoldaş Dış Büro üyesidir. Bence her arkadaş fikrini söylemeli. Arkadaşlara, sen şuradan, sen buradan geliyorsun denmemeli. Şüphe varsa, bakılmalı, araştırılmalı. Gerekirse partiden de atılmalı. Ama partiden atılmadıysa, o zaman da o arkadaş fikirlerini savunmada haklıdır ve bunu yapmaya mecburdur da. tabii hakaret ederek değil.

Orhan: Biz burada olayın sebeplerini arıyorduk. Bence Marat yoldaş, bunları söyledi. Yani o günkü olay, tahrikin tepkisi değil, Marat yoldaşta eskiden beri var olan şüphelerin bir tepkisi. Ben bunu doğru bulmuyorum. Veli hakkında şüpheleri varsa, bunları şimdiye kadar aydınlatmalıydı. Ben, sabah toplantılarındaki münakaşaları olumlu buluyorum. Bu, kolektifte yaratıcı ruhun hakim olduğunu gösteriyor. Tabii tartışmanın fikir alanında kalması, şahsiyete dökülmemesi fikrini doğruluyorum. Yalnız, kolektif bir karara vardıktan sonra, fikri savunan arkadaş, bu kararı kabul etmek mecburiyetindedir. Bence Veli birçok zamanlar ortaya iyi fikirler atıyor. Bu değerli. Fakat Veli'nin, fikirlerini daha derli toplu, açık, sinirlenmeden ortaya koyması gerek. Olayı ben de tasvip etmiyorum.

* * *

Arkadaşlar konuşmalar sırasında bazı tekliflerde bulundu. Bunlar arasında karara geçenler, karar suretinde kayıtlıdır. Karara geçmeyen ve oylanarak reddedilen bir teklif daha vardı. Bilal yoldaş, Dış Büro'nun, bütün arkadaşlar hakkında bir yoklama yaparak karakteristik vermesini teklif etti. Oylamada Bilal ve Veli yoldaşlar lehte, diğer yoldaşlar aleyhte oy verdiğinden teklif reddedildi.

Toplantı vaktin ilerlemesi dolayısıyla gündemin ikinci maddesinin gelecek toplantıya bırakılmasını ve 3ncü maddede yalnız Bilal yoldaşa enformasyon dolayısıyla söz vermeyi kararlaştırdı. Bilal yoldaş şunları toplantıya bildirdi:

a. Ben Sofya'dayken, Deliorman [Tuğrul], benim kendisiyle konuşmayı kabul etmeme rağmen, uzun ısrarlardan sonra, beni aradı, buldu ve şunu söyledi: "Benim halim ne olacak? Bu cinayete daha ne kadar tahammül edeceğim?" Kendisine hiçbir cevap veremedim. Söylediklerini aynen gruba iletiyorum.

b. Şu dileğimin Dış Büro'ya iletilmesini rica ediyorum.

Bilal yoldaşın (b) maddesindeki yazılı dileğini, grup komitesi kararda belirtildiği üzere iletecektir.

Toplantı bu konuşmadan sonra sona ermiştir. Karar sureti bu protokole ilişiktir.

Toplantı Başkanı: Orhan

Katip: Attila

[Ne yazık ki, Bilal Şen'in yazılı dileği ve toplantı karar sureti elimizdeki tutanağa ekli değildir, E.A.]

Leipzig Grubunun Yıllık Komite Raporu 1964

Bu raporu hazırlayan yoldaşların Kasım ayı başında ve sonunda Komitede ödev aldıklarını önce belirtmek istiyoruz. Ayrıca Aram yoldaş altı ay kadar, Attila yoldaş da dört ay kadar grup komitesi çalışmalarına, verilen ödevler ve başka işler yüzünden katılamamışlardır. Rapor, yayınları inceleyerek hazırlanmış değildir. Pratik olarak bunu yapmaya vakit yoktu. Kaynaklarımız, eski komite sekreteri Bilal yoldaşın bize verdiği bilgi ile Komitenin raporları ve grup kararları idi. Ayrıca Dış Büronun yayınladığı bildirilerden de faydalanmaya çalıştık.

1964 yılı içinde grubun yapısında bazı değişiklikler oldu. Necil yoldaş, hastalık vesilesiyle Mayıs ayının başında gruptan ayrıldı. Disiplinsiz bir şekilde ayrılması yüzünden Dış Büro kendisine ihtar cezası verdi. Halen Budapeşte grubunda bulunmaktadır. Gruba, Haziran sonunda Attila ve Ağustos ortalarında Veli yoldaşlar geldiler. Kasım ortalarında da Orhan yoldaş grubumuza girmiştir ve kendisi halen Prag'da vazife görmektedir. Bu arada Aram yoldaş görevli olarak altı ay kadar grubun dışında kalmıştır.

Grup komitesi yıl sonlarına doğru Dış Büro kararıyla değiştirilmiştir. 7 Eylül'de Dış Büronun kararıyla Necil yoldaş tamamen, Doktor yoldaş ise 4 aylık bir müddet için Komiteden uzaklaştırılmış, 6 Kasım'da Dış Büro boşalan parti komitesi üyeliğinden birine Attila yoldaşı tayin etmiş, 18 Kasım'da da Bilal yoldaşı Komite sekreterliği görevinden uzaklaştırmış, yerine seçimlere kadar Aram yoldaşı görevlendirmiştir. Daha sonra Bilal Yoldaş Baş Redaktörlükten vekaleten istifa etmiş, bu ödev de geçici olarak Aram yoldaşa verilmiştir.

Grubumuzun faaliyetini şu noktalar etrafında gözden geçireceğiz.1. Bizim Radyo yayını, 2. *Yurdun Sesi* ve *Yeni Çağ* dergileri, 3. Seminerler.

1. Radyo kolektifi çalışmaları:

Bu çalışmaları gözden geçirmek için 1964 yılının Türkiye olaylarının genel karakteristiğini çizmemiz gerekirse şu teşhisleri koyabiliriz:

a) 1964 yılı içinde Türkiye'de dönüm noktası sayılabilecek esaslı demokratik gelişmeler olmuştur. Bu gelişme, yıl içinde gittikçe hızlanmıştır ve bugün de bu hızlanma devam etmektedir.

b) Demokratik haklar için ve emperyalizme, yabancı sömürmesine karşı, en ileri güçlerin yıllardan beri yaptığı savaşa, milli burjuvaziye bağlı siyasi ve aydın çevrelerin 1964'te daha geniş ölçüde katıldığına ve bu katıl-

ma payının günden güne arttığına şahit olduk. İlerici güçlerin hamlesi bir yandan buna ön ayak olmuş, bir yandan da milli burjuvaziye bağlı bu çevrelerin savaşa daha geniş ölçüde katılması, ilerici güçlerin mücadelesini daha da kuvvetlendirmiştir.

c) İç ve dış reaksiyona karşı savaşta önemli gelişmeler olmuştur. 1964 yılı içinde ilerici güçlerin yanı başında milli burjuvazinin değişik kollarını daha belirli bir biçimde görmeğe başladık. Mesela toprak reformu, diğer ana reformlar, sosyal adalet ve demokratik haklar için; bağımsız bir siyasete doğru atılan adımlar, dış sömürücülerle onların iç ortaklarına karşı, yabancı sermayeye ve yabancılarla ortaklık eden komprador sermayeye karşı devletleştirme uğrunda yürütülen mücadele alanlarında görüldüğü gibi.

ç) Bu savaşta, en ilerici güçlerle milli burjuvazinin değişik kolları arasında 1964 yılı içinde milli cephe fikrinin bir hayli geliştiğini görüyoruz. Bu fikir zaman zaman, mesela antiamerikan gösteriler sırasında, bağımsız dış politika isteklerinde, gericiliğe karşı çıkışlarda, devletleştirme isteklerinde v.s. gibi olaylarda belirli bir şekilde kendini göstermiştir.

d) 1964 yılı içinde demokratik güçlerin iç ve dış reaksiyona karşı yürüttükleri savaşı geriletme uğrunda gericiler kuvvetli bir direnme göstermişlerdir. Bu gericilerin siyasi bakımdan AP'de kuvvetle teşkilatlandıkları bir gerçektir. 1964 yılı içinde, AP'de yuvalanan bu gericiler, gerek dış ve gerekse iç reaksiyonun yardımıyla taktiklerini değiştirme yoluna gittiler. Sıkı sıkıya USA tekellerine bağlı olan fakat Bilgiç grubu kadar ipliği pazara çıkmamış olan Demirel grubunu AP'nin başına geçirdiler. Bu değişikliklerden sonra AP başları, gene iç ve dış reaksiyonun yardımıyla, saldırıya geçeceklerini açıkladılar. AP'nin saldırıları, demokratik hakların gelişmesine, reform ve sosyal adalet isteklerine karşı ve emperyalizmin Türkiye'de durumunu sağlamlaştırması amacına yöneltilmiştir. Niyetleri, yabancı ve yabancılarla ortaklaşan yerli tekellerin, büyük sermayenin soygun ve yağmasının daha geniş ölçüde devamını sağlamak ve bunu önleyecek her türlü demokratik gelişmeyi baltalamaktır.

AP'nin, geniş bir halk kütlesini bu amaçları uğruna aldatabildiği ve belirli bir halk yığınını kendi öz menfaatleri aleyhine çevirmeyi çok defa başardığı da bir gerçektir. Anayasa reformlarının yapılmamış olması, derebeylik münasebetleri artıklarının hala kalmış olması, hükümetin tavizci tutumu, AP başlarının halk yığınlarını aldatma politikasına dayanak olmaktadır. Şüphe yok ki, AP başları bu imkanlardan din sömürücülüğü vasıtasıyla da geniş ölçüde faydalanmaktadır.

e) 1964 yılı içinde hükümetin tavizci siyaseti devam etti. Fakat bu alanda yılın karakteristiği, tavizci siyasete karşı ilerici güçlerin savaşının pek-

leşmesidir. Bu savaş, milli cephenin çeşitli güçleri arasında onları birleştirici fikirlerden biri olmuştur. 1964 yılı içinde tavizciliğe karşı yürütülen bu savaş, CHP idareci çevreleri arasına girecek kadar genişlemiştir. Aynı yıl içinde tavizcilik politikasına karşı bazı başarılar da elde edilmiştir. Örneğin bağımsız dış politikaya doğru atılan adımlar, NATO Atom Gücüne katılmama kararı, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist komşularla ilişkileri geliştirme gayretleri, içerde AP'ye karşı, zayıf da olsa, bazı reformcu adımların atılması gibi.

Şimdi bu genel karakteristiğin ışığı altında, değişik demokratik güçlerin savaşlarının gelişme yönlerine ve bu yönlerin yayınlarda yansıtılmasına kısaca göz atalım:

- İşçi hareketinde, genellikle grevler yoluyla hak elde etme savaşında, 1964 yılı içinde geniş bir gelişme oldu. Fakat işçi hareketinin ilgi çekici özelliği, geçen yıl içinde belirli bir ölçüde siyasi yönde gösterdiği gelişmedir. Birçok sendika yöneticileri, yabancı sermayenin elinde bulunan petrol sanayiinin ve büyük ölçüde komprador burjuvazinin elinde bulunan dış ticaretin devletleştirilmesini kesin olarak istemiştir. Demokratik gelişmeye karşı il kongrelerinde çıkışlar yapan AP idarecilerine verdikleri cevapta birçok sendika yöneticisi, Anayasayı koruyacaklarını, demokrasinin daha da gelişmesini sağlamak yolunda çalışacaklarını ve bu gelişmeye karşı gelenlerin faaliyetine müsaade etmeyeceklerini belirttiler. Demokratik güçler arasında bu gibi çıkışların en açık örneğini Metal İş'in bildirisi, Sunay'ın mektubu v.s. verdi. Yabancı sermaye gruplarına karşı yapılan grevlerde sendikalar, işçinin ekonomik haklarını korumak amacı yanında, yabancı sermayenin sömürücülüğünü de halk efkarına gösterdiler. 1964 yılı içinde sarı sendikalara karşı savaş da, bilinçli bir yön aldı. En son Çalışma Meclisinde büyük patronların, kazanılmış işçi haklarını kısıtlamak isteklerine karşı sendika yöneticileri enerjik bir tutum aldılar ve patronları gerilettiler. Sendikaların ve işçilerin, hükümetin grevleri erteleme kararlarına karşı direnmeleri 1964 yılı içinde daha teşkilatlı ve şuurlu bir hal aldı. İşçi sınıfının politik şuurunun gelişmesinde, işçi sınıfının bir öncü teşkilatı olan TİP'in önemli bir rolü olduğunda şüphe yoktur. Redaksiyonda İşçi Partisinin bu rolü, onu reaksiyon karşısında zor duruma düşürmemek için, açık bir şekilde belirtilmekten kaçınılmıştır. Bu endişeyle, TİP'in genel olarak demokratik hareketin gelişmesinde oynadığı rol, başlı başına hiçbir zaman belirtilmemiştir. Fakat Radyo Redaksiyonu, her zaman İşçi Partisinin doğru bulduğu taktiklerinden faydalanmak, onları emekçi yığınlarına ve ilerici aydınlara mal etmek yolunda geniş faaliyet göstermiştir.

İşçi sınıfının ekonomik savaşı da, 1964 yılı içinde gelişti ve daha da

yerleşti. Daha iyi şartlarla toplu sözleşme elde etmek amacıyla yapılan grev hareketleri, 1964 yılı içinde bir hayli genişledi. İşçilerle sendikacılar el ele vererek, haklarını elde etmek için patron ve idare makamlarının kışkırtmalarına karşı şuurlu bir savaş yürüttüler. Hatta yerine göre patronların satın aldığı savcı, polis ve jandarmaya karşı fiilen boğuşmaktan da geri durmadılar. Bu savaşlar sırasında sendikacıların gayet geniş bir dayanışma hareketine şahit olduk.

Redaksiyonda, işçi sınıfının politik şuurunun gelişmesi üzerinde titizlikle durulmuş, bu şuurun gelişmesine hizmet edecek yayınlar yapmak için gayret sarf edilmiştir. Bu konuda, işçi sınıfının ufak tefek haklarla yetinmeyerek savaşını her zaman daha geniş yeni yeni haklara doğru yöneltmesi telkin edilmeye çalışılmıştır. Redaksiyonda üzerinde önemle durulan konulardan biri sendika hareketinde birlik meselesi olmuştur. Bu arada sarı sendikacıların parçalayıcı ve ayırıcı faaliyeti de işçi sınıfına gösterilmiş ve bunlara karşı savaş telkin edilmiştir. Aynı zamanda işçi sınıfının ekonomik haklarını elde etme uğrundaki grevlerini de desteklemek, yaymak ve bu gibi savaşa sevk etmek için de gayret sarf edilmiştir. Grevlerde kanun ve formalitelerin yerine getirilmesine bilhassa dikkat edilmesi üzerinde de durulmuştur. Redaksiyonda zaman zaman işçi sınıfının savaşının ikinci plana kaydığı görülmüştür. Bunda, Redaksiyondaki arkadaşların kendilerini genel siyasi meselelerin akışına kaptırmalarının payı olduğu gibi, enformasyonun bazen elimize bir hayli geç ulaşmasının rolü de büyüktür.

Şunu da önemle belirtmek isteriz ki, işçi sınıfının demokratik haklar için yürüttüğü savaş, muayyen ölçülerde bir cephe savaşıdır. Bu savaşı demokratik güçler esaslı bir şekilde desteklemiştir. Ve bu, öteki demokratik güçlerin savaşından tecrit edilemez.

- Diğer demokratik kuvvetlerin savaşlarının karakteristik yönleri (subaylar, gençler, aydınlar).

Bugün işçi sınıfıyla beraber öteki demokratik güçlerin, yurtsever subayların, aydınların, gençlerin ortak çabalarının karakteristik vasfı, demokratik gelişmeyi desteklemek, ona kuvvet vermek ve daha da geliştirmek mihveri etrafında toplanmasıdır. Demokratik güçler bu çabalarında, Türkiye'deki yarı derebeylik müesseselerini ayakta tutmak, ağalar ve yabancı sermaye hegemonyasını devam ettirmek isteyen demokrasi düşmanı azılı gerici çevrelerin siyasi örgütü AP'nin başları ile, zaman zaman doğrudan doğruya çatışmaya giriyorlar. AP yöneticileri, partinin il kongrelerinde faşist programlarını ortaya koydular ve bütün ilerici güçlerle demokratik akımlara ağır tecavüzlerde bulundular. Bunun karşısında hükümet herhangi bir tepki göstermedi. Bu tecavüzler, yurtsever gençlik, subaylar ve sen-

dikalar arasında derin bir tepki uyandırdı. Bu tepki sonucunda CHP iktidar çevreleri ile yüksek kumandanlık, gerek alttan baskı yapan demokratik güçlere cevap vermek, gerekse AP yöneticilerine gözdağı vermek gayesiyle, Sunay'ın mektubunu yayınlattılar. Azılı gericiler bu durumda taktik ve ekip değiştirmek zorunda kaldılar. Bu, gericiler için belirli ölçüde bir gerileme idi. Ve demokratik güçlerin, gerektiğinde AP'yi gemleyebilecek kudrette olduklarını gösteren belirli bir başarısıydı.

Bu demokratik güçlerin esaslı karakteristiklerinden biri de, antiemperyalist yönleridir. NATO ve ikili anlaşmaları yeniden gözden geçirmek, dış siyasetimizi bağımsız hale getirmek, ordumuzu millileştirmek, yabancı sermayeyi devletleştirmek yolundaki mücadeleleri gittikçe gelişmektedir.

Anayasa reformlarını gerçekleştirmek uğrundaki savaşları da bu güçlerin gene karakteristiklerindendir. Mesela bu güçler, toprak reformu ile derebeylik artığı münasebetleri kaldırmak ve demokratik gelişmeyi sağlamak gibi politik bir açıdan da bu meseleye yanaşmaktadır. Demokratik güçler, toprak reformu yanında, vergi reformu, antidemokratik kanunların kaldırılması ve daha birçok reform konularını cesaretle ve geniş bir cephe üzerinde ortaya koymuş ve halk efkarına bunları önemli bir ölçüde mal etmeyi başarmışlardır. Bugün sosyal adalet mefhumunun milli bir istek haline gelmesi, bu güçlerin müşterek ve el ele gayretlerinin bir sonucudur. Subayların, sendikaların, reform konusunda CHP'yi kıskaç altına aldıkları ve onu bazı reformcu adımlara zorladıkları bir gerçektir. Bu güçlerin, CHP içinde de tepkileri günden güne genişlemektedir.

Milli Cephe fikri, bu güçler arasında günden güne yayılmakta, gelişmektedir.

İşçi sınıfı da dahil bütün bu demokratik güçlerin savaşını geliştirme, ilerletme, onları milli cephede birleştirme ve bu alanda onlara öncülük yapma işinde yayınlarımızda ne dereceye kadar başarı gösterdik!

1964 yayınları içinde, demokratik güçlerin gelişmesine, kuvvetlenmesine genel olarak yardım edecek yayınlar yapıldığı muhakkaktır. Bu yardım, gericiliğe karşı, hükümetin tavizciliğine ve uyuşukluğuna karşı yapılan yayınlarda milli cephe fikrinin halk efkarına mal edilmesi amacıyla çeşitli yönlerde işlenmesiyle yerine getirilmeye çalışılmıştır. Gericiliğe karşı savaş taktiğinde, demokratik güçler arasında tek cephe fikri esaslı dayanak noktalarından biri olmuştur. Bugün demokratik güçler arasında görülen tek cephe fikrinin yayılıp gelişmesinde Radyo yayınlarının önemli payı olduğunu söylemek yanlış değildir.

Demokratik güçlerin gelişmesinde, Radyonun gericiliği demaske etme faaliyeti de önemli bir yer tutmuş ve başarılı olmuştur. AP başlarının, Bi-

zim Radyo'nun kendilerini demaske etmesinden bir hayli rahatsız oldukları, zaman zaman yaptıkları çıkışlarında görülmektedir.

Hükümetin tavizci politikasını açığa vurup tenkit etmekle de, Redaksiyon, demokratik güçleri CHP'nin iktidar kolunu baskı altına işinde mobilize etme amacını gütmüş, CHP'nin iktidar kolunu tavizden vazgeçirmek, reformları yapmaya zorlamak, gericilere karşı kanunları uygulatmak taktiğiyle de, demokratik gelişmeye ve demokratik güçlere yardım etmeye çalışmıştır. Yalnız CHP'nin iktidar koluna karşı tutumda, onlara karşı tenkit dozunun tayininde ve demokratik güçlerin baskısıyla CHP iktidar kolunun attığı bazı müspet adımları tutma işinde, hatta CHP'nin reformcu kolu ile işbirliği şartlarının tayininde Redaksiyonda tereddütler, sürçmeler olmuştur. Bugün de bu konu, üzerinde konuşulması gereken ve çözüm bekleyen konulardan biridir.

Antikomünizmle savaşta, yayında iki hedef güdüldü. Biri, gericilerin elinden, demokratik hareketi parçalamak, yıldırmak, onları birbirine düşürmek silahını almak. İkincisi de, ilerici güçleri ve halk efkarını, bir takım zehirli ve yalan propaganda etkisinden kurtarmak, antikomünist propagandaya kapılarak gösterdikleri tereddütten sıyırmak, demokratik yolda daha cesaretle savaşmalarını sağlamaktı.

Bu iki hedefe de ulaşmak için yapılacak şey, fırsat düştükçe komünistlerin bugünkü isteklerini, amaçlarını halk efkarına anlatmak, yaymaktı. Bunun dozunda da, Redaksiyonda, bir takım tereddütler olmuş, belki bazı imkanlar da kaçırılmıştır. Bu meselenin de konuşulması, iyice aydınlanması gerekir.

Demokratik güçlere öncülük yapmak meselesine gelince: Şunu kanun etmek gerekir ki, epey zamandan beri demokratik güçlerle Bizim Radyo arasında paralel bir gidiş meydana gelmiştir. Demokratik güçlerin birçok noktalarda Bizim Radyo platformu hizasına geldikleri şüphesizdir. Bu bakımdan Redaksiyonun, bundan birkaç yıl önce olduğu gibi, demokratik güçlere öncülük yapma rolü bir hayli güçleşmiş, pratikte bu noktalarda öncülük yerini, birlikte yan yana yürüme almıştır. Bu meselede, bu seviyede mi kalmak, yoksa bunun bir adım ilerisine mi geçmek sorusu, bu bir yıllık yayın devresinde çözülememiş olduğundan, çözülmesi gereken bir mesele olarak ortada durmaktadır.

Yıl içinde bütün demokratik güçlerin katıldığı olaylar ve konular karşısında Redaksiyonun tutumu.

Kıbrıs olayları ve gelişmeler:

Kıbrıs meselesinin başından beri TKP'nin görüşü açıktı. TKP, Kıbrıs'ın bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve yabancı üslerden, her çeşit

emperyalist müdahalelerden temizlenmesini istiyordu. İlerici güçler arasında bu meseleyi böylesine açık ve kesinlikle ilk koyan TKP oldu. Kıbrıs meselesine Atatürk ilkeleri açısından tanaşma teziyle TİP daha sonraları TKP'ye yakın bir tezi cesaretle savundu. TİP, Misak-ı Milli hudutları dışında kalan bir toprakla ilgilenemeyiz, Kıbrıs bağımsız bir devlettir tezini savunuyordu. Emperyalist entrikalarına alet olan Ankara hükümetleri ise, evvela, "Ya taksim, ya ölüm" dediler, dedirttiler. Türk azınlığını Rumlara karşı kışkırttılar. Bir taraftan Yunan ve Rum gericileri, bir taraftan da Türk gericileri iki yandan emperyalist oyunlarına alet olup onların gayesine, yani Kıbrıs'taki askeri üsleri elde tutmalarına hizmet ediyorlardı. Fakat İngiliz, Amerikan emperyalistleri, Ankara hükümetinin kendilerine körü körüne bağlı olmanın verdiği emniyetle, körü körüne bağlı olmanın verdiği emniyetle, Türkiyenin taksim tezini tutmak lüzumunu görmediler, daha fazla Yunan ve Rumlara meylettiler. Türk hükümeti dünya politika alanında yapayalnız kalmıştı. Bu, NATOlara ve emperyalist bloklara bağlılığın iflası idi. Emperyalistlere bağlılığın milli menfaatlerimize aykırı olduğu fikri, Kıbrıs meselesiyle onların tutumu, ustaca birbiriyle bağlanarak, milli güçlerin gayretiyle halk yığınlarına belirli ölçülerde mal edildi. Bu durumu, İstanbul, Ankara ve İzmir'de yapılan USA aleyhtarı büyük gösterilerde açık olarak gördük. Demokratik güçlerden ve halk yığınlarından gelen bu baskı, hükümeti dış siyasetini gözden geçirmeye ve bağımsızlığa doğru bazı adımları atmaya zorladığı gibi, Kıbrıs politikasında da emperyalist etkilerden kurtulmaya yöneltti. Erkinin Moskova'da imzaladığı Türk Sovyet bildirisinde hükümet, Kıbrıs'ın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve yabancı etkilerden kurtulması tezini kabul etti.

Yayınlarda Kıbrıs'ın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, yabancı üslerden temizlenmesi görüşü savunuldu ve Zürih Londra anlaşmalarının değiştirilmesi gerektiği üzerinde de duruldu. Aynı zamanda emperyalistlerin çevirdikleri manevralar açığa vuruldu, Ankara ve Atina hükümetlerinin emperyalistlere alet olan siyaseti yerildi, iki cemaatin kardeşçe yaşayabileceği fikri kuvvetle savunuldu. Enosis meselesinde redaksiyonda anlaşmazlıklar oldu. Bunun yanında, Makarios'un bazı siyasi hataları, özellikle Noel olayları ve ondan sonraki karşılıklı katliamlar sırasında pasif davranışı, Türk ve Rum azınlığına eşit muamele yapmaması ve tarafsız bir devlet başkanı olarak hareket etmemesi yayınlarda tenkit edilmedi. Oysa Makarios her iki cemaate karşı eşit şekilde tenkil hareketine geçseydi, emperyalistler her halde iki cemaat arasında böyle kanlı bir uçurumu kolaylıkla açamazdı.

Türk-Sovyet münasebetleri:

Kıbrıs olaylarından sonra ilerici güçlerin gayreti ve baskısıyla, Dış si-

yaseti yeniden gözden geçirmek, Türkiye'nin komşularıyla ve özellikle Sovyetler Birliğiyle münasebetlerini Atatürk ilkeleri ışığında yenibaştan ele almak zorunluğu ortaya çıktı. AP önderliğindeki gericilerin bütün direnme ve hücumlarına rağmen, Türk Sovyet ilişkilerinde gördüğümüz gelişmeler devam etti. Redaksiyon bu meselede şu görüşle hareket etti: Türk-Sovyet münasebetlerinde bu gelişme çok önemli bir aşamadır ve gerçekten de bunu bir dönüm noktası saymak mümkündür.

Bu konunun yıllardan beri redaksiyon önünde duran en dikenli ve en zor konulardan biri olduğu da şüphesizdir. çünkü, halk efkarımızın en hassas olduğu konulardan biridir. Bu konuyu ele alırken halkımızın psikolojisini göz önünde tutarak konuşmak, Sovyetlerle ilişkilerin iyileştirilmesi propagandasını çok ustalıkla yapmak gereklidir. Bu konunun nasıl ele alınacağında redaksiyonda eskiden beri bocalamalar olduğu bir gerçektir. Bu bakımdan, Türk-Sovyet münasebetlerinde müsbet yönde görülen bu hızlı gelişme redaksiyonda tereddütler yaratmıştır. Ama redaksiyon mevcut taktiği temel alarak, bu münasebetleri şu iki ana hatta akıtmaya çalıştı. 1.Bağımsızlık. 2. Milli menfaatlerimiz. Halka şunu anlatmak istedik ki, Sovyetler Birliği ile iyi komşuluk münasebetleri kurulursa emperyalizme karşı mücadelemiz sağlam bir dayanak kazanmış olur. Bağımsız, milli bir dış siyaset hattına dönmekle hem sosyalist dünya önünde hem de bağımsızlıkları için savaşan ve bu savaşları destekleyen halklar önünde, bağımsızlık düşmanı USA siyasetine kuyruk olanlardan kurtularak itibar ve büyük destek kazanırız. bizim için milli bir dava olan milli kalkınmamız da bu ilişkilerden faydalanır. Şöyle ki: A. Uzun yıllardan beri milli gelirimizin önemlice bir kısmı USA sömürgecileri yararına harp masraflarına gitmektedir. Bu paralar milli kalkınmamıza harcanabilir. B. Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerden elverişli şartlarla krediler sağlanabilir. C. Batı dünyası ile de bağımsız olarak eşit şartlar altında iktisadi ilişkiler kurulabilir.

Redaksiyon bu noktaları geniş olarak işlemiştir.

Senato seçimleri:

Bilal yoldaşın verdiği bilgiye göre yılın başlarında Senato seçimleri sırasında Grup şu taktiği tespit etmiştir: Gericiliğe özellikle AP'nin körüklediği antikomünist histeriye karşı, halk yararına reformların gerçekleşmesi için savaş; Milli Misak prensiplerine uygun bir siyaseti savunacaklarını ileri süren adaylara oy verilmesi. Ayrıca kampanya sırasında Dursunbey köylülerinin adaylardan noter senedi istemeleri örneği de yayılmıştır.

II.Dergiler:

Leipzig kolektifi *Yurdun Sesi* Dergisini tamamıyla hazırlıyor, *Yeni Çağ*'a da yardımda bulunuyor. Tabii bu durum redaksiyon üyeleri için yo-

rucu oluyor. Radyo yayınları ve *Yurdun Sesi* Dergisi aynı redaksiyondan hazırlandığından, dil, üslup, konuların ele alınışı bakımından kaçınılmaz benzerlikler oluyor. Bu bakımdan *Yurdun Sesi*'nin istenilen seviyede olduğu iddia edilemez. İki üç ay gecikmeyle çıkması büyük mahzurdur. Aynı mahzur *Yeni Çağ* için de varit. Bu aranın kapatılması ve dergilerin muntazam çıkarılması için lazım gelen tedbirlerin alınması gereklidir.

III.Seminerler:

1964 yılı içinde iki seminer konusu ele alınmış ve beş seminer toplantısı yapılmıştır. Konulardan biri "İşçi hareketinde sapık akımlar", diğeri ise "Dünya işçi hareketinde ana meselelerde görüş farkları". Bu ikinci seminer yarıda kalmıştır.

Grupta alınan kararların uygulanması:

Toplantı raporları ve kararlarında görüldüğü gibi bazı kararlar uygulanmış, bazıları uygulanmamıştır. vesikalardan şunları tespit edebildik:

1. Kredi kasası açma kararı uygulanmıştır, işlemektedir.

2. Ruprecht'le münasebetler kararının tam işlediği söylenemez. Bazı arkadaşların hala kendi işlerini gene kendilerinin doğrudan doğruya Ruprecht'le yürüttüğü görülmektedir.

3. Spikaj meselesine hal çaresi bulmak ve bu işin bir kişinin omuzlarından alınması hakkında karar varsa da, hala çözülmemiştir ve çözülmesi gereken önemli bir mesele olarak ortada durmaktadır. Yayını geliştirmek bakımından birkaç spikerin bulunması çok önemlidir. spikajın tek spikere kalması o arkadaşı yormakta, sinirlerini bozmaktadır. Bu meseleyi halletmek yalnızca Komitenin işi değildir. Dış Büro'nun da ciddi olarak bu işi ele alıp hal çaresi bulması lazımdır.

4. Redaksiyonda yazılan yazıların bütün arkadaşlar tarafından okunması kararı tam olarak uygulanamamaktadır.

5. Nâzım Hikmet'in Radyoda yayınlanan yazılarının dosyası Merih Yoldaşın bildirdiği gibi hazırdır. Fakat diğer karar tam olarak uygulanamamıştır.

6. Yaz tatillerinin ahenkleştirilmesi gerçekleşmemiştir. 1964 yazında Redaksiyonda yalnızca üç arkadaşın kaldığı haftalar olmuştur.

7. Doktor yoldaşın redaksiyona alınması meselesi çözülmemiştir.

8. Parti sekreterinden ayrı olarak bir Baş Redaktör tayin edilmesi kararı uygulanmamıştır.

9. Rasyonel çalışma, iş bölümü, ihtisaslaşma kararları alınmışsa da uygulanamamıştır. Bugünkü durumda bu uygulamayı sağlayacak imkanların çok az olduğunu göz önünde tutmak gereklidir.

10. Bazı raporlarda Basın-Yayın Komitesinin sözü geçmektedir. Fakat

çalışması hakkında hiçbir kayıt yok. Bu işin yeniden ele alınması gerek.

11. Redaksiyon toplantıları yapıldığına dair bir kayda rastlayamadık.

12. Kararlarda Dış Büro'ya iletilmek üzere bazı temenniler var. Bunların cevaplarını kayıtlardan tespit edemedik.

13. Redaksiyon Çalışma Tüzüğünün değiştirilmesi hakkında bir teklif yapılması ve Dış Büro'ya sunulması kararı alınmıştır. Fakat bunun sonucunu bilmiyoruz.

14. Marat-Veli yoldaş olayı hakkında Grup, olayın tahkik edilmesi temennisiyle Dış Büro'ya başvurmuş, bununla ilgili kararlar almıştır. Dış Büro'nun cevabı henüz açıklanmamıştır.

15. Grupta, kendilerinden şüphe edilen arkadaşlar hakkında Dış Büro'nun tahkikat yaparak cevabı Gruba bildirmesiyle ilgili bir karar alınmıştır. Cevap henüz açıklanmamıştır.

16. Ana meselelerle ilgili olarak bir parti konferansında kabul edilecek bir kararnamenin tebliği hususunda Grup bir karar almış, Dış Büro'nun cevabı henüz açıklanmamıştır.

17. Dış Büro Bilal yoldaşla ilgili ceza hakkında açıklama yapılması hususunda Grubun teklifine cevaben gerekçeyi gruba açıklamıştır.

18. Grup toplantısında, tartışmaları şahsiyete dökmemek, karşılıklı hakaret ve ithamlarda bulunmamak hakkında oybirliğiyle karar alınmışsa da bu karar tam olarak uygulanamamaktadır.

Leipzig Parti Grup Komitesi Sekreteri

Leipzig Parti Grup Toplantısı Protokolü
18 Ocak 1965

Toplantıya katılanlar: Marat, Demir, Aram, Attila, Doktor [Hayk], Merih, Fahri, Gün, Halis, Orhan, Veli, Bilal

Başkanlığa Doktor, Katipliğe Gün seçildi.

Aram: Grup komitesi gündemine iki madde alınmasını teklif ediyorum. Birincisi Dış Büro'nun bir açıklaması, ikincisi parti grup komitesi seçimi.

Bilal: Son grup toplantısında alınan karara göre gündem yapılmasını teklif ediyorum.

Veli: Grup kararı, seçim toplantısından önce özel bir toplantı yapılarak Dış Büro kararıyla sekreterlikten uzaklaştırılan Bilal yoldaşın meselesinin görüşülmesiydi. Şimdi komite bu kararı değiştirmiştir. Oysa bu toplantının gündemi, geçen toplantıda tespit edilmişti. Yeni bir gündem tespitine gerek yoktur.

Doktor: Bu toplantı Bilal için mi yapılıyor, seçim toplantısı mıdır? Komite bunu açıklasın.

Bilal: Bunun açıklanacak bir tarafı yok. Grup kararlarını komite yerine getirmekle ödevlidir.

Demir: Adettir, Dış Büro aldığı kararların esbabı mucibesini gruba bildirir. Grup, açıklanması geciken Bilal meselesinde bir karar alarak Dış Büro'dan gerekçe sormuştur. Biz bu açıklamayı, grubun bu kararı üzerine değil, kendi adetimiz olduğu için yapıyoruz. Hata zaten Dış Büro konularının grupta ele alınmasıdır. Bilal grup yoluyla gönderdiği dilekçesinde kendisi hakkında verilen kararın yok sayılması gerektiğini istemekle hata etmiştir. Dış Büro'nun bu kararı grupta görüşülemez, münakaşa edilemez, değiştirilemez. Biz burada sadece gerekçemizi okuyacağız. Bu gerekçe üzerinde tartışma açılmayacaktır. Enformasyon vereceğiz, o kadar. Gerekçede açık olmayan taraflar varsa, ancak onlar hakkında açıklama istenebilir. Ama tekrar ediyorum münakaşa yok ve Bilal'e burada kendisini savunma hakkı tanınamaz. İlgili arkadaş isterse kararı alan Dış Büro'ya müracaat edebilir.

Doktor: Demir yoldaşın konuşmasına göre, demek ki gündemin birinci maddesi Bilal yoldaşın sekreterlikten uzaklaştırılması ile ilgili karar üzerine olacak. Seçimler ikinci madde oluyor.

Veli: Demir yoldaş Dış Büro adına konuştu. Bu gündem kimin kararına göre yapılıyor? Dış Büro'nun mu, Parti komitesinin mi, yoksa grup umumi toplantısının mı?

Aram: Toplantıyı dejenere etmeyelim. Bu, Dış Büro'nun gündemidir. Komite de bunda mahzur görmedi.

Orhan: Bu toplantı, grup kararına göre seçimlerden önce yapılacak özel toplantı olmalıdır. Eğer bu değil de, yani özel toplantı olması istenmiyorsa, o zaman bu yılbaşı toplantısı olamaz. Çünkü seçim toplantısı yapılabilmesi için, geçmiş yılın hesabını veren raporun olması ve bir de gelecek yılın perspektif planının getirilmiş olması gerekirdi. Oysa ortada böyle bir şey yok. Bu toplantının seçim toplantısı olmasına imkan yoktur.

Demir: Orhan yoldaş haklıdır. Hakikaten öyle yapılmalıydı. Rapor ve çalışma taslağı hazırlanmadan seçimlere gitmemek gerek. Bilal sekreterlikten değiştirildiğine göre, faaliyet raporunu onun yerine getirilmiş olan hazırlamalıdır.

Aram: Ben bu fikri paylaşmıyorum. Sekreter olalı bir buçuk ay oldu. 6 ay da grup dışında kaldım. Eski Komite üyeleri raporu hazırlar, hesap verirler, ondan sonra seçim yapılır.

Attila: Ben bunu yılbaşı toplantısı kabul etmiyorum. Bana göre bu, grup toplantısının kararı üzerine yapılan bir toplantıdır. Rapor meselesinde Aram yoldaşın fikrine katılıyorum. Hesap verilir, ondan sonra seçimlere gidilir.

Veli: Aram'ı destekliyorum. Önce hesap verilir, sonra seçim yapılır. Bilal gruba geçen yılın faaliyet raporunu okumalı, hesabını vermeli, ondan sonra seçim yapılmalı.

Demir: Burada Bilal'in rapor hazırlamasını istemek ve onun grup umumi toplantısı önünde hesap vermesini istemek onun faaliyetlerini değerlendirmek, Dış Büro'nun Bilal hakkındaki kararına aykırı bir tutum olur. Bilal, sekreterlikten uzaklaştırıldığına göre, onu dinlemek, ona müdafaa imkanı vermek ve münakaşayı açmak demektir. Oysa burada Bilal'in grup sekreteri olarak yaptığı işlerin hesabını görmek, Dış Büro'nun kararını temyiz etmek demektir.

Bilal: Beni sekreter olarak Dış Büro tayin etmedi. Grup seçti. Ben, ihanet bile etmiş olsam, grup önünde hesap vermeliyim. Benden hesap sorulmalı. Yapılan işlerin iyi ve kötü yönleri ortaya dökülmeli. Grup, geçmiş iyi ve kötü tecrübeleri öğrenmeli. Yeni seçeceği arkadaşları ona göre seçmeli. Aram'ın teklifini destekliyorum.

Attila: Bilal grup tarafından seçildiğine göre, grubun, seçtiği insandan izahat istemesi hakkıdır. Bunu istemek, Bilal'in hazırlayacağı raporu dinlemek, ondan hesap almak, Dış Büro'nun onunla ilgili verdiği kararı temyiz manasına gelmez. Ben vazife verdiğim arkadaştan hesap istiyorum, bu benim hakkımdır.

Fahri: Aram'ın teklifini destekliyorum. Rapor, parti grup komitesinden düşen ve yeni tayin edilen arkadaşlar tarafından birlikte hazırlanmalıdır. Grup, Bilal'i üst makamın tavsiyesiyle seçmiştir. Bilal'in komite sekreterliğinden alınması da, gene üst makamın tavsiyesiyle alınmış olarak izah edilebilir. Bilal, hesabını gene verir, fakat cezası münakaşa edilmemek şartıyla.

Halis: Cezalandırılan sekreter, hesap veremez. Bu usulsüzlüktür. Yeni sekreter ve eski sekreter oturup raporu birlikte hazırlamalıdırlar.

Gün: Aram ve Attila'nın teklifini destekliyorum. Grup seçtiği sekreterden hangi şartlarda olursa olsun, hesap isteyebilir ve istemelidir. Bundan zarar değil ancak fayda gelir kanaatindeyim.

Doktor: Ceza veren makam cezayı vermeden önce cezaladığı insanla konuşmuyor, kendini savunma, fikrini açıklama imkanını vermiyor. Sonra münakaşa da yasak ediliyor. Bütün zorluklar da hep buradan çıkıyor. Eğer evvelce, karar alınmadan önce, mesele parti toplantısına getirilseydi, suçlanana söz hakkı, savunma imkanı verilseydi, o zaman böyle meselelerle karşılaşmazdık. Bilal'in sekreterliğindeki 11 aylık çalışma devresinin hesabı verilmelidir. Yapılan işlerde hata varsa meydana çıksın. Grupta Dış Büro'nun kararını temyiz etmek söz konusu değil. Burada geçmişin hesabını görmeyi, Dış Büro'nun kararını değiştirmek isteniyor şeklinde almamalı. Bilal parti üyesidir, hesabını vermelidir. Bu, Dış Büro'nun kararına karşı değildir.

Bilal: Bizi başka partilerde yapılan değiştirmeler bile yakından ilgilendiriyor. Değişme sebeplerini öğrenip görüşmekle, yapılan hatalardan ders çıkarmaya çalışıyoruz. Nasıl ki daha geçenlerde Hruşçof'un ödevinden alınması üzerine yaptığımız grup toplantısında özel olarak Dış Büro'dan gelen enformasyonu dinledik. Onun üzerine her arkadaş fikrini söyledi. Hatta Hruşçof'a, uzaklaştırılmadan önce hatalarının ihtar edilip edilmediği üzerinde tartışmalar oldu. Bunun, bizim grupta olduğu gibi başka parti gruplarında da tartışılması, SBKP'nin kararını temyiz manasında anlaşılmadı. Kimse de böyle saçma bir iddia ileri sürmedi.

Doktor: Dış Büro, temyiz manasına gelir fikrinde ısrar ediyor mu?

Aram: Bilal'in hesap verme raporunu hazırlaması, hesap vermesi, kararın temyizi manasına gelmez.

Fahri: Hesap verme kararın temyizi mahiyetinde olmaz.

Attila: Sekreteri grup seçiyor, grup hesap ister. Bundan daha tabii bir şey olamaz.

Orhan: 1964 yılında çalışan komite hesap vermek zorundadır. Bizim grup olarak, parti grup komitesi sekreterinden bu hesabı istemeye hakkı-

mız var. Sekreterin neden cezalandırıldığını da görmemiz lazım.

Bilal: Bu meseleyi uzatmayalım, oya koyup karara bağlayalım.

Marat: Bu mesele oya moya konamaz.

Doktor: Demek Dış Büro oylanmasına karşı geliyor. O zaman oya koyamıyoruz.

Bilal: Grubumuzun özel bir terkibi var. Toplantılarına daima Dış Büro üyeleri de katılıyor. Onların, oylanmasına razı olmadıkları konuları biz burada oya koyabilecek miyiz, koyamayacak mıyız? Bunu prensip olarak halledelim.

Veli: Dış Büro karşıdır denip mesele oya konmuyor. Dış Büro herhangi bir meselede "oylanamaz, burada görüşülemez" deyip konuşmaları kesme yoluna giderse, o zaman bu grubun yapacağı toplantıların hiçbir manası kalmaz. Bu mesele çözülmelidir.

Demir: Bu mesele yalnız grubun meselesi değil, Dış Büro'nun da meselesidir. Onun için müdahale ediyoruz. Daha fazla konuşulamaz. Dış Büro'nun bu konuda kararı vardır.

Aram: Bu meseleyi Dış Büro'ya havale edelim.

Gün: Dış Büro'nun bu konunun burada konuşulup, konuşulmayacağına dair bir kararı olmadığı meydandadır. Zaten bunu Dış Büro üyelerinin farklı konuşmaları da göstermektedir. Bilal'in gruba burada hesap vermesi Dış Büro'nun kararını temyiz değildir. Grubun Bilal'den hesap istemesi, Bilal'in de grup önünde hesap vermesi bir ödevdir.

Attila: Şimdi burada Dış Büro'nun kararını konuşmuyoruz. Konumuz, Bilal'in hesap verip vermemesidir. Bana göre sekreteri grup seçmiştir, ben seçtiğim sekreterden, atılmış da olsa, hesap istiyorum. Bu benim grup üyesi olarak en tabii hakkımdır.

Orhan: Sekreterlikten uzaklaştırılan bir arkadaş hakkında bir parti üyesi olarak fikir edinmek istiyorum. Grubun ondan hesap istemesi tabii bir şeydir. Buna karşı gelmek, grubun kendi seçtiği adamdan hesap istemesine yolu kapamak demektir. Parti sekreterliği sırasında yapmış olduğu işler hakkında ondan bilgi istiyorum. Bu maksatla Bilal'in rapor hazırlamasına taraftarım.

Bilal: Bilal kendisi hakkında izahat veremez, kendisini savunamaz, yaptığı işler hakkında hesap raporu hazırlayamaz, çünkü bu kendisini savunmak manasına gelir, deniyor. Ve bunlar yasaklanıyor. Üstelik de bunların parti prensiplerine uygunluğu iddia ediliyor. Bu anlayış, hiçbir parti prensibiyle bağdaşamaz. Doktor yoldaşa hatırlatırım. Nisan 64 parti grup toplantısı gündemine de Demir ve Marat yoldaşlar itiraz etmişlerdi. O zaman da gündem konuları Dış Büro'yu ilgilendirir demişlerdi. Ama tartış-

ma sırasında görüldü ki, ilgili konular hiç de grubu ilgilendirmeyen konular değildi. O zaman grup bunları oyladı ve karara bağladı. Demir ve Marat yoldaşlar şimdi, bu mesele oylanamaz demekle, grubun oylama yoluyla fikirlerini açıklamasına engel oluyorlar.

Doktor: O zaman mesele daha basitti. Münakaşa komitenin hazırladığı gündem üzerineydi. Dış Büro'nun almış olduğu karar üzerine değildi. Nitekim, aynı olayla ben de karşılaştım. Dış Büro beni de grup önünde konuşulmadan cezalamıştı. Bilal o zaman buna itiraz etmemişti. Şimdi Dış Büro Bilal hakkında bir karar almıştır. Burada Bilal'in hesap vermesi, ilgili kararın temyizi olur deniyor. Ben buna karşı gelemem. Fakat bunun mesuliyeti Dış Büro'ya aittir. Biz burada grup olarak şunu diyebiliriz: Evvelce de söylediğimiz gibi, bu gibi meseleler hakkında Dış Büro karar almadan önce grupta konuşulmalıdır.

Orhan: O halde gündemin birinci noktası kalsın. Onu görüşelim. Seçimler, hesap raporu hazırlandıktan sonraya kalsın. Madem ki Dış Büro ısrar ediyor, demek ki raporu yeni komite hazırlayacak.

Doktor: Gündemin birinci maddesinde açıklama yapmak üzere sözü Demir yoldaşa veriyorum.

Gün: Okunacak gerekçe yazılı olarak gruba verilecek mi, yoksa not mu alalım?

Demir: Gerekçe yazılı olarak gruba verilecektir. Yetiştiremediğim için şimdi müsveddeden okuyorum, not almaya lüzum yok.

Bilal Şen Yoldaş'ın parti direktif ve kararlarına ve parti disiplinine aykırı davranışları üstüne 18.1.1965 tarihli Yakub Demir Yoldaş'ın Raporu

Yoldaşlar,

İki ay kadar önce bir redaksiyon toplantısı sonunda Bilal yoldaşın grup sekreterliğinden çıkarılması hakkındaki Dış Büro kararını bildirmiştik. Kararda çıkarma sebepleri kısaca sıralanıyordu. İlk grup toplantısında açıklama yapılacaktı. Fakat bildiğiniz sebeplerden ötürü buna imkan olmadı.

Okunan kısa kararda Bilal yoldaşın parti grup sekreterliğinden çıkarılmasına sebep olarak,

1. Birçok meselelerde parti direktif ve kararlarına aldırış etmeksizin kendi başına hareket etmesi,

2. Önemli birçok meselelerde partinin genel hattına uymayan görüşlerini gerek grup toplantılarında gerek ayrı ayrı temaslarında arkadaşlara kabul ettirmeye çalışması,

3. Başına getirildiği parti grubunu, Merkez komitesi Dış Bürosu karşı-

sına dikmeye, Dış Büro'nun otoritesini gerek kendi partili arkadaşlarımız arasında, gerekse kardeş partiler karşısında sarsmaya, onu küçük düşürmeye çalışarak kendine üstün bir durum sağlamak istemesi,

4. Leninci Demokratik Santralizm prensiplerini ve en ilkel disiplin kaidelerini hiçe sayması, parti yüksek organlarının üstünden atlayarak, kardeş partilerle doğrudan doğruya münasebetlere girişmek istemesi ileri sürülmüştü.

Parti prensiplerimize aykırı olan Bilal'in bu davranışlarını birbirinden ayrı, tesadüfi olaylar olarak kabul etmek imkansızdır. Olaylar birbirine bağlıdır. Ve belli bir hedefe yöneltilmiştir. Bu hedefi aşağıda belirteceğim. Şimdi kararı gerektiren sebeplerin izahına geçiyorum. Vereceğim örnekler, en göze batan örneklerdir.

1. Biliyorsunuz Budapeşte Radyosu'ndan üç arkadaşı buraya almak için, onların sosyalist memleketler radyolarından herhangi birinde veya Bizim Radyo'da konuşturulmayacağına, Macar Sosyalist İşçi Partisi'ne yazılı olarak parti adına söz vermiştik. Bu sözü verirken, Budapeşte'deki arkadaşlarımız bize sesi değiştirecek bir aletten bahsettiler, bunu ele geçirdiğimiz takdirde meselenin halledileceğini söylediler. Yaptığımız teşebbüsler böyle bir aletin mevcut olmadığını ortaya koydu. Bir kardeş partiye, hele kendisiyle sıkı münasebetimiz olan, bize yardım eden bir partiye verdiğimiz sözü tutmak zorundaydık. Bilal bunu bildiği halde, Necil'in [Togay] radyoda konuşmasını birçok defalar istedi. Budapeşte'den gelen yoldaşların sesleri değiştirilmedikçe, Bizim Radyo'da konuşamayacakları kendisine tekrar edildi. Başka okuyucu bulunmazsa Halis [Okan] yoldaşın bize yardım edeceği bildirildi. Buna rağmen bir gün Necil'in sesi Bizim Radyo'da duyulmaya başladı.

Bu ne demekti? Kendisine sorumlu bir vazife yükleyen Parti Merkez Komitesi'ni Bilal yoldaşın hiçe sayması, vazifesini kötüye kullanması, kendisini sorumsuz ve her şeyin üstünde görmek değil midir?

Başka bir olay alalım: Biliyorsunuz ki Redaksiyonun bir çalışma tüzüğü var. Bu tüzük, Dış Büro tarafından hazırlanmış, parti grubunda kolektif bir şekilde üzerinde işlendikten sonra kabul edilmiştir. Tüzük, Bilal yoldaş grup sekreterliğine ve baş redaktör vekilliğine getirilmeden evvel hazırlanmıştı. O zamanlar Bilal'in, bazı davranışlarda tüzüğe riayet edilmediği yolundaki şikayetlerini gerek redaksiyon toplantılarında gerek başka yerlerde dinleyenler çok olmuştur. Kendisi sekreter ve redaktör olunca, tüzüğün adı bile edilmez oldu. Neden? Eğer tüzük ihtiyacı karşılamıyor idiyse, sekreterin bunu ya bir grup toplantısı kararıyla yahut doğrudan doğruya grup komitesi kanalıyla Dış Büro'ya bildirmesi, tüzüğün bazı maddelerinin veya tümünün değiştirilmesini istemesi gerekmez miydi? Bilal öyle yapmadı. Kendi başına tüzüğü çöp sepetine attı. Parti içi demokrasisinden bahsetmek kolaydır, ama onu uygulamak gerekir.

Bunlar Bilal yoldaşın parti disiplinine uymayan davranışlarının bir kısmıdır. İlerde bunların daha cüretkar örneklerini görebileceksiniz.

2. Şimdi, Bilal yoldaşın Parti Merkez Komitesi Dış Bürosu'nun görüşlerine uymayan ve partimizin daima bağlı kaldığı Marksçı Leninci prensiplerine aykırı olan görüşleri ve davranışları üzerinde kısaca durmak gerekiyor.

1962 Nisan'ında yapılan Memleket dışındaki parti grupları temsilcilerinin müşterek toplantısından sonra Merkez Komitesi Dış Bürosu partinin birçok memleket meseleleri hakkındaki görüşlerini stratejisini ve taktiğini daha açık belirten birçok kararlar aldı. Bizim Radyo yayınlarının bu kararlara uygun bir şekilde ayarlanmasından daha tabii bir şey olamazdı. Bilal yoldaşın bu işte olumlu bir rol oynadığı doğrudur. Zaten bunun içindir ki o zamanlar hamlıktan ve tecrübesizlikten ileri geldiğini sandığımız olumsuz bazı görüş ve davranışlarına rağmen Dış Büro'ca parti grup sekreterliğine aday gösterilmişti.

Bilal yoldaşın prensiplerimize ve partinin tutumuna uymayan görüşlerinden bazılarını şöylece sıralayabiliriz:

a. Emperyalizme ve gericiliğe karşı memleketin bütün ilerici kuvvetlerini, Milli Demokratik bir Cephede birleştirmek, partimizin bugünkü başlıca amacıdır. İki yıl kadar önce daha çok gericilere tavizler verdiği için C.H.P. içindeki ilerici grupların bile açıkça hücumuna uğrayan zamanın İnönü hükümeti için partimiz Merkez Komitesi'nin 25.3.1963 tarihli kararında şöyle deniyor:

"Emperyalizmin ve onun yerli gerici ortaklarının harpçı politikalarını güden bugünkü hükümetin bu cephenin (yani Demokratik Milli Cephenin) içinde şüphesiz ki yeri olamaz. Fakat şu var ki aynı hükümet bugünkü Anayasa rejimini korumak mevkiinde ve zorunda bulunuyor, aşırı gerici bir diktatörlük rejimi ve faşizm tehlikesine karşı savaşın kritik anlarında, ister istemez, ilerici kuvvetleri desteklemekte onlara dayanmaktadır. Ancak, bu durum ilerici kuvvetlerin bugünkü hükümete ve onun gerici ana politikasına karşı tutumunu değiştiremez."

Bu fikir, karardan önce okunan raporda şöyle ifade edilmişti:

"Memleketimizin ilerici kuvvetlerinin başlıca savaş cephesi emperyalizme karşıdır, emperyalizmi ve onun harpçı politikasını destekleyen gerici kuvvetlere karşıdır. Bu savaşta bugünkü hükümet daima karşımızdadır. Gericilerle aynı saftadır. Fakat gericilerin ve faşizmin bugün tehdit ettiği anayasayı ve onun sağladığı demokratik hakları savunurken hükümet karşı cephede görünüyorsa ve biz ateşi o andaki en büyük tehlikeye teksif etmişsek, bu bizim bugünkü hükümeti her hareketinde ve her zaman tuttuğumuz manasına gelmez."

Raporda ve kararda bu meselenin üzerinde durulmasının başlıca sebebi Bilal'in ileri sürdüğü fikirlerdir. Bu karara ve görüşe karşı o, yine o sıralardaki bir redaksiyon toplantısında, canım şartı şurtu neymiş gibi bir ifade kullanarak, "açıkçası ben hükümeti destekliyorum" dediğini iyi hatırlıyorum. O zamanki hükümeti desteklemek ne demekti? Memleketin bir Amerikan üssü olarak, bir NATO jandarması olarak, harp kundakçısı olarak kal-

masını hoş görmek, kabul etmek değil miydi? Gerek kararda, gerekse raporda hükümetin hangi sebeplerde ve hangi şartlarda tutulabileceği ve tutulduğu belirtilmiştir. Bilal'in çıkışı o günkü hükümeti kayıtsız şartsız desteklemekten başka bir mana ifade edemezdi. O bu görüşü daha sonraları da muhafaza etmiş, birçok vesilelerle belirtmiştir. Fakat şunu söyleyeyim ki, biz bugün işler bu derece sevindirici bir istikamet aldıktan sonra bile hükümeti top yekûn desteklemiyoruz, destekleyemeyiz. Temenni edelim o zamanlar da gelsin. Bilal'in bu konudaki görüş sakatlığı, bugünkü Türkiye'nin politik ve ekonomik hayatında emperyalizmin nüfuzunu ve rolünü küçümsemesine dayanır. Bunu ilerde daha açık göreceğiz. Burada şunu belirtmek isterim ki Bilal'in zaman zaman savunduğu partimizin tutumuna aykırı görüşlerinin, Radyo'da olsun, dergilerimizde olsun açıkça ifade edilmesine imkan verilemezdi. Verilmemiştir.

b. Parti sekreterliğine seçildikten sonra ve baş redaktör vekilliği yaptığı müddetçe Bilal yoldaşın hükümete karşı tutumunda olduğu gibi, diğer önemli bazı meselelerde de kendini belli eden ifrattan tefrite (bir uçtan öbür uca) gitme eğilimi bir defa değil, birçok defalar kendisine hatırlatılmıştır. Mesela Türkiye'deki sağcı sendikalara karşı Bizim Radyo'nun tutumu Dış Büro'ca incelenmiş, bu meselede işçi sınıfının birliğini bozacak ve ayrılığı derinleştirecek tutumlardan kaçınılması kararlaştırılmıştır. Fakat karar, oportünist sendika liderlerinin birliği parçalayıcı hareketlerine karşı büsbütün gözleri yummak manasını ifade etmezdi. Halbuki Bilal'de böyle bir eğilim, tartışmalarda ve yayınlarda uzun zaman kendini hissettirmiştir.

c. Bizim Radyo'nun sosyalist memleketlerden yerli yersiz bahsetmesinin, canlı olayları, inandırıcı kanıtları bir tarafa bırakıp onları gelişi güzel methetmenin fayda yerine zarar getireceğine şüphe yok. Ama bu memleketlerin ekonomik, teknik ve kültürel başarılarını halkımıza duyurmak sadece enternasyonal vazifemiz değil, aynı zamanda kendi öz davamızın doğruluğunu göstermek, hedeflerimizi belirtmek bakımından da zaruridir. Bilal'in ve bazı arkadaşların son zamanlara kadar açıkça savundukları fikir ise sosyalist memleketlerden bahsetmenin Bizim Radyo'nun propaganda etkisini azaltacağı yolundadır.

d. Bilal yoldaş uzun müddet Bizim Radyo'dan komünist partisinin adı anılmaması ve komünizm lafının ağza alınmaması için savaştı. Onun iddiasınca komünizm Türk halkına o kadar kötü tanıtılmış ve buna o derece inandırılmıştır ki, komünizmin methini etmekle ve komünist partisinin propagandasını yapmakla biz ancak Bizim Radyo'nun itibarını kırarız, Türk halkının sempatisini kazanamayız. Ona göre komünist partisinin sesi hiç duyulmamalı, Türk komünistleri sinmeli, emperyalistlerin ve yerli gericilerin antikomünist propagandasına meydanı boş bırakmalıdırlar. Bu anlayış ona göre sekterliğe karşı "yaratıcı Marksizm"in yeni bir buluşudur. Bilal evvelce savunduğu bu tezi şimdi nedense açıkça savunmuyor. Temenni edelim ki iddiasının çürüklüğünü anlamış olsun. Ama bana öyle geliyor ki o, bu

fikrin çürüklüğünü değil, müdafaasının imkansız olduğunu anlamıştır. Evvelce uluorta müdafaa ettiği bu fikri şimdi benimsemez görünüyor. Hatta yeni gelenlere kendisine böyle bir fikir atfetmenin bir iftira olduğu hissini vermek için evvelce Radyo'dan verilmesine itiraz ettiği konuları şimdi kendisi teklif ediyor. Son zamanlarda yerli yersiz antikomünizm aleyhinde yazı yazılmasını, komünist partisi Merkez Komitesi'nin şu veya bu olay hakkında bildiri veya çağrı yayınlamasını isteyerek veya isteterek Dış Büro'yu dışardan dürtülmeye muhtaç göstermeye çalışmasının sebebi budur.

Fikirlerinin müdafaasını imkansız gördüğü yerde Bilal yoldaşın yegane silahı şudur: "Beni anlamadınız. Onun lûgatında "yanılmak" kelimesi yoktur. Hiçbir zaman şu meselede ben yanıldım demez, beni anlamadınız der. O, kendisini bizim gibi alelade insanların anlayamayacakları kadar mükemmel bir şahıs olarak görmeyi ve göstermeyi sever. Geçen toplantılardan birinde Veli yoldaşı da bu alışkanlıkla savunduğunu hatırlarsınız. Bilal yoldaş o toplantıda "Veli yanlış anlaşıldı" diye ortaya çıkınca ben kendisine burada herkesin önünde açıkça ifade edilmiş ve tartışılmış bir fikir yanlış anlaşılmış olamaz, yanlış ifade edilmiş olabilir dedim. Ve Veli yoldaş bunu kabul etti. İtiraf edeyim ki ben işi hafif tarafından aldım. Ortada yanlış ifade edilmiş bir fikir yoktu. Açıkça ifade edilmiş bir görüş, bir hata vardı.

1963 Mart'ında Nâzım'ın son defa olarak katıldığı Dış Büro toplantısında okunan rapordaki şu satırların hedefi Bilal'in redaksiyon toplantılarında ve Radyo yayınlarındaki tutumudur:

"Bizim Radyo'yu ilerici kuvvetlerin ortak dili haline getirmek ve bu ortak dili bulmak için bir hayli uğraşıldı, daha da uğraşmak gerekiyor. Fakat unutmamak lazım ki, emperyalizme ve gericiliğe karşı Milli Cephe için mücadelede komünist partisinin bütün ilerici kuvvetlerin ortak dilini bulması demek, bu kitlelerin ve kuvvetlerin arkasına sinerek oradan seslenmesi ve kendisini gizlemesi demek değildir. Tersine, ilerici kuvvetlerin önünde, onların diliyle fakat kendi sesiyle haykırması demektir. Kitleler bu sesin komünist partisinin sesi olduğunu ve onun ne istediğini bilmelidirler. Yoksa bu müşterek savaşta komünist partisinin önderliği havada kalır. Komünizm aleyhtarlığının en kuvvetli panzehiri, komünistlerin ne istediğini halka duyurmaktır."

Bir konuşmamızda Bilal yoldaşın dikkatini bu satırlara çekmek lüzumunu duymuştum. O bana bunları tasvip etmediğini mimikleriyle ifade etti.

e. Partimizin Kıbrıs meselesindeki tutumunu biliyorsunuz. Burada yeniden izah edecek değilim. Ancak bazı şeyleri hatırlatmak, tekrarlamak gerekiyor. Bizce, Kıbrıs halkı 400 bin Rum'uyla ve 100 bin Türk'üyle tam bağımsızlığı uğrunda savaşan bir bütündür. Kıbrıs cumhuriyeti her iki cemaatin müşterek menfaatlerinin savunucusu ve onların yegane temsilcisidir. Emperyalizme karşı tam zaferin sağlanması için Ada halkının, yani Rumların ve Türklerin birliği şarttır. Bu birliği bozanlar ve ayrılığı derinleştirmek isteyenler ancak emperyalizme hizmet ederler. Adada 100 bin

Türkün bulunması, Türkiye'nin Kıbrıs işine müdahale etmesini gerektirmez. Meğer ki bozguncu, Kıbrıs'ın bağımsızlığını engelleyici bir maksatla hareket edilsin. Bizce Kıbrıs cumhuriyeti içinde Türk azınlığı veya başka azınlıklar bulunan herhangi bir devletten farksızdır.

Gerici Türk çevreleri, Kıbrıs'ın bağımsızlığına karşı mücadelelerinde mazeret olarak şu iki sebebin kah birini, kah öbürünü ileri sürmektedirler. 1. Komünistler Ada'da çok kuvvetlidirler, bağımsız bir Kıbrıs komünizme kayar ve Türkiye için büyük bir tehlike yaratır. 2. Ada tam bağımsızlık elde ederse, Rumlar çoğunlukta olduğu için Enosis er veya geç gerçekleşir. Türkiye buna razı olamaz.

Ada'yı elden kaçırmak istemeyen NATO'cu emperyalistler, Türkiye'nin bu tutumundan azami derecede faydalandılar. Bütün bunlar bilinen şeyler. Ben bunları niçin tekrarlıyorum? Mesele şu: Bundan bir yıl kadar önce Bilal yoldaş Dış Büro'ya başvurarak, Kıbrıs meselesinde şöyle bir teklif ileriye sürdü: Türkiye Komünist Partisi, Birleşmiş Milletler'in Kıbrıs adasında Enosis'in gerçekleştirilmeyeceğini garanti etmesi teklifiyle bir bildiri yayınlamalıdır.

İleri sürdüğü gerekçe, aşağı yukarı şöyledir: Türkiye'de halk ve genel oy, Kıbrıs meselesinde gericilerin etkisi altındadır. Biz bu meselede halkın tutumuna aykırı bir yol tutarsak, onu kendimizden uzaklaştırırız.

İyi ama, halk birçok meselelerde gericilerin etkisi altındadır. Bizim vazifemiz halka doğru yolu göstermektir. Gericilerin fikirleri benimsenmekle, halka doğru yol gösterilemez. Üstelik o sıralarda Enosisçiler de dahil bütün Kıbrıs halkı, bağımsızlık uğrunda ve emperyalizme karşı savaşmaktadırlar. Enosis'i bahis konusu ederek Kıbrıs'ta Türk cemaatini, Türkiye'de Türk halkını Kıbrıs'ın bağımsızlığına karşı yöneltmeye çalışan, yalnız aşırı milliyetçilerdir. Türkiye'nin Kıbrıs'ın iç işlerine karışmasını istemeyen TKP böyle bir garanti istemekle gerici burjuvazinin kuyruğuna takılmış olmayacak mı? Biz, Enosis'e taraftar olmayabiliriz. Ama böyle bir garanti istemek, Ada'daki Türk cemaatinin hamisi durumunda görünerek dünya emperyalizmine yardım eden aşırı Türk gericilerinin iki cemaat arasına soktukları düşmanlığı kabullenmek olurdu. Biz Ada'da 100 bin Türk'ün varlığını istismar ederek, halkı ve orduyu Kıbrıs'ın bağımsızlığına karşı mücadeleye sürükleyen gerici burjuvaziyle birleşemezdik. Kaldı ki, AKEL (Kıbrıs'ın Marksçı-Leninci partisi) programında Enosis'e taraftar olduğunu belirtmiştir. Ve bu, onun hakkıdır. Çünkü Ada halkının kaderiyle doğrudan doğruya ilgili olan, bu halkın gerçek temsilcisi olan odur. Biz enternasyonalist bir parti olarak kardeş bir partinin kendi öz memleketini ilgilendiren bir meselede onunla çelişen bir tutum takınamayız. Marksizm-Leninizme yüz çevirmiş bir sosyal demokrat partisi durumuna düşemeyiz. Bilal yoldaş partinin Kıbrıs meselesindeki tutumunu yererek, kendi yanlış görüşünü daha sonra yaymak sorumsuzluğunu da göstermiştir.

f. Ortada bir Anayasa meselesi var. Bilal'e göre, bugünkü Türk Anaya-

sası ilerici bir anayasadır. Hatta her zaman için ilerici bir anayasadır. O, bu "her zaman için" tabirini kullanmış değildir. Fakat söylediklerinden çıkan mana budur. Ona göre Türkiye'de Anayasa referandumu zamanında Bizim Radyo'nun tutumu yanlıştı. Olabilir. Fakat bunu ispat etmek için ileri sürdükleri pek inandırıcı değil. Bu delil, Bizim Radyo'nun referandum sırasında Anayasa'ya karşı konuşması, bugün ise aynı Radyo'nun bu Anayasa'yı desteklemesidir. Bilal yoldaş bu antidiyalektik fikri bize burada diyalektiğin ne olduğunu anlatmak istediği bir sırada ileri sürmüştür. Burjuvazinin kendi getirdiği bir anayasayı daha sonra gerici bir amaçla değiştirmek istemesi ve evvelce bu anayasanın çıkarılmasına karşı mücadele eden partilerin sonradan bu anayasanın değiştirilmesine karşı koymaları, onu savunmaları, bugünkü burjuva parlamentarizminin, bugünkü politik hayatın cilvelerindendir. Tipik örneklerinden biri, Fransız halkını Dö Gol Anayasasına karşı oy vermeye çağıran Fransız Komünist Partisi'nin sonradan Dö Gol kendi anayasasını gerici bir amaçla değiştirmeye kalkışınca buna karşı koyması, anayasayı savunmasıdır. Bu örnek ileri sürüldüğü zaman Bilal, Fransa'nın şartlarıyla bizim şartlarımızın benzemediğini, misalin yerinde olmadığını ileri sürdü. Fransa'nın şartları bize benzemez, doğru. Ama bu çok basmakalıp bir sözdür. Dogmatizm ile revizyonizm arasındaki fark şudur. Biri Marksizm-Leninizm'in ana formüllerinin, ana prensiplerinin zamana ve zemine göre, şartlara göre değişeceğini kavrayamaz, öbürü ise, ana prensipleri zamanın ve zeminin özel şartları içerisinde boğmak ister.

Yeni Anayasa eskisine nazaran ilerici bazı özellikler taşısa da, bu ilerici taraflarının hiçbir garantisi olmayan, iktidarın elinde istediği gibi kullanılmaya elverişli, üstelik memleketin bazı önemli meselelerine karşı sağır ve dilsiz bir anayasa. Onu dört başı mamur ilerici bir Anayasa olarak kabul etmek zordur. Şimdi niçin destekleniyor? Unutmayalım ki Anayasa kabul edildiği zaman aşırı gerici kuvvetler henüz teşkilatlı bir kuvvet olarak ortada görünmüyorlardı. Daha sonra AP etrafında toplandılar ve hayret edici bir hızla teşkilatlandılar. Aşırı bir faşist diktatörlüğün karşısında partimiz, bütün ilerici kuvvetlerin gericilere karşı birleşmesi, anayasayı ve onun sağladığı nispi hakların korunması şiarıyla ortaya çıktı. Yazılı ve sözlü yayınlarını bu hedefe yöneltti. Burada eski tutumla yeni tutum arasında tezat bahis konusu olamaz. Değişen şartlara göre değişmek, bizim çalışma metotlarımızın başında gelir.

Ama, Anayasa referandumu sırasında Bizim Radyo'nun tutumu ayrı bir konudur. Bilal'in istediği Anayasanın ilerici ve her zaman için tutulması gereken bir Anayasa olduğunu kabul ettirmekti. Bu fikir kabul edilirse, partimizin hedefleri, uğrunda mücadele ettiği prensipler yersiz ve lüzumsuz olmak gerekir.

Bilal, ikide bir İşçi Partisi'nin Anayasayı desteklediğini ileri sürer. Unutuyor ki İşçi Partisi referandumdan sonra kuruldu. Daha önce kurulmuş olsaydı, referandum sırasında tutumunun ne olacağını bilmiyoruz. İşçi Par-

tisi şimdi, bütün ilerici kuvvetler gibi, Anayasanın aşırı gericiler karşısında desteklenmesinin bir zaruret olduğunu görüyor.

Bununla beraber Anayasacılıkta İşçi Partisi idarecilerinin Bilal kadar ortodoks olmadıklarını ben yakından biliyorum. Onlar, partilerinin ve mücadele programlarının hikmeti vücuduyla tezat teşkil eden bir tutumu benimseyecek kimseler değillerdir.

Bilal yoldaş, yine beni anlamıyorlar, ben Anayasanın mutlak şekilde iyi olduğunu, ne zaman, kime söyledim diyecek. Fikirlerini böyle açık ifade etmiş değil, doğru. Ama Anayasanın kabulü sırasında ona kayıtsız şartsız rey vermek gerektiğini söylemedi mi? O zaman rey vermedikse, şimdi onu nasıl destekliyoruz diye sormadı mı? Peki, biz bu Anayasanın bizim istediğimiz Anayasa olmadığını ne zaman söyleyeceğiz?

Bilal'in yeni Anayasaya gerçekten inandığını gösteren bir olay anlatayım: Türkiye'de yeni anayasanın kabulünden sonra Sovyetler Birliği'nde İlimler Akademisinin kontrolü altında Türkiye hakkında birçok Marksist eserler, yazılar çıktı. Bu eserlerde yeni Anayasa tipik bir burjuva anayasası olarak ele alınmakta, verdiği bazı hakların hemen hiçbir garantisi olmadığı, vaat ettiği bir hakkın ayrı bir kanunla kısıtlanmasına yol verdiği belirtilmektedir. Gerçek de budur. Bilal bu gerçeğin Sovyet İlimler Akademisi'nce de belirtilmesine fena halde içerlemiş ve kendisinin bana söylediğine göre Akademi'ye bir mektup göndererek, "bütün ilerici çevrelerin benimsediği" yeni Türk Anayasası'nın tenkit edilmesini adeta protesto etmiştir. Mektubun altına da bir Türk Komünisti imzası atmıştır. Bir komünist, bir megaloman değilse ki olamaz, böyle hareket edemez arkadaşlar. Bilal mektubunun altına bir Türk Komünisti imzası koymak ve Akademi'yi ilerici Türkler ve tabii bu arada Türk komünistleri adına tenkitle protesto etmek hakkını nereden almıştır? Bir komünist bu kadar sorumsuz hale gelemez.

g. İtiraf etmeliyiz ki, Dünya Komünist basınını muntazam takip etme imkansızlığı ve belki biraz da çabuk yazı yazma kaygısı bizi çok zaman en çok okuduğumuz Türk basınının, özellikle burjuva basınının etkisi altında kalmak tehlikesiyle yüz yüze getiriyor. Bizim sözlü ve yazılı yayınlarımızın başlıca özelliği, Ankara ve polisin kontrol ve korkusundan uzak, Türk halkının menfaatleriyle ilgili gerçekleri olduğu gibi vermekte serbest oluşumuzdur. Türkiye basını son zamanlara kadar emperyalizmden, NATO'dan ve genel olarak dış politikadan istedikleri gibi bahsedemezdi. 1960 hükümet darbesinden sonra, bu durumda uzun zaman bir değişiklik olmadı. Memleketi yıkıma sürükleyen amiller belliydi. Fakat onlardan söz etmek zordu. Ancak son Kıbrıs olaylarından ve İnönü'nün Amerika'ya aldanmış olduğu yolundaki sözlerinden sonradır ki, memleketin asıl düşmanının kim olduğunu halk ve ilerici basın açıkça ve haykırarak ifade etmeye, bizim eskiden beri söylediklerimizi tekrar etmeye başladı. Emperyalizmin memleketin başlıca düşmanı olduğu, gericileri desteklediği ve onlara dayandığı artık açıkça söyleniyor ve yazılıyor.

Bilal yoldaşın Partinin bu görüşünde yapılmasını istediği değişiklik şudur: Ona göre Türk köylüsü, Türk halkının çoğunluğu, emperyalizm imiş, NATO imiş, yabancı sermaye imiş, anlamaz. Bunlar asıl düşmanlar olabilir. ama halk, bunları düşman olarak karşısında doğrudan doğruya görmediğine göre bizim emperyalizm, NATO, CENTO, yabancı üsler v.s.'ye karşı yaptığımız yayınlar havada kalıyor. Halkın karşısında bulunan ve onunla doğrudan doğruya münasebette olan, onun bildiği ve tanıdığı düşman, bizim başlıca hedefimiz olmalıdır. Bu da gericilerdir, ağalardır. Bilal'e göre, yayınlarımızın birinci hedefi yerli irtica olmalı, emperyalizm ikinci plana atılmalıdır.

Bu görüş, gericiliği, emperyalizmden ayıran ve ona bağımsız bir kuvvet olarak kabul eden bir görüştür. Partinin taktiğini değil, stratejisini ilgilendiren bir meseledir. Bizi dünya komünist hareketinden ayırmaya götürecek bir görüştür.

Moskova bildirisinden okuyorum: "Son yıllarda Milletlerarası olayların gelişmesi, Amerikan emperyalizminin dünyada gericiliğin baş desteği, milletlerarası jandarması ve bütün dünya halklarının düşmanı olduğunu gösteren birçok yeni kanıtlar ortaya koydu."

Yine bildiriden: "Amerikan emperyalizminin politik, ekonomik ve askeri egemenliği altında olan bazı Avrupa dışı gelişmiş kapitalist memleketlerde işçi sınıfı ve halk yığınları en ağır yumruğu Amerikan emperyalizminin egemenliğine, aynı zamanda tekelci kapitale ve milletin menfaatlerine ihanet eden yerli gericiliğin öteki kuvvetlerine indiriyorlar."

Avrupa dışı gelişmiş kapitalist memleketler için söylenen bu sözlerin, az gelişmiş ve bağımlı duruma düşmüş bir kapitalist memleket için önemi daha da büyüktür.

3. Bilal yoldaş, hakkında Dış Büro'da alınan kararın üçüncü maddesinde, parti grubunu Dış Büro'nun karşısına dikmekle suçlandırılmıştır. Bunun başlıca belirtisi birkaç ay önceki grup toplantısı gündemine konan meselelerdir. Daha sonraki davranışlar, bu toplantının gerçek amacını açık şekilde ortaya koymuştur. Biz buna, grubu Dış Büro'nun karşısına dikmek dedik. Fakat bunun asıl adı, grupçuluk, fraksiyonculuktur. O toplantıda Bilal ve Necil yoldaşların grup toplantısına getirdikleri ve görüşülmesini istedikleri meselelerin hemen hepsi, Merkez Komitesi'ni ilgilendiren, onun görüşebileceği, çözebileceği meselelerdir. Fakat Bilal, bu meselelerin grup toplantısında görüşülmesinde, hiç olmazsa temenni mahiyetinde ele alınmasında ısrar etti. Dış Büro bu olup bittiyi reddedebilir, toplantıyı dağıtabilirdi. Fakat bunu yapmadı. Toplantının seyri, Bilal ve Necil yoldaşların gerçek amaçlarını açıkça ortaya koydu. Parti grubunu, Dış Büro'ya karşı bir baskı vasıtası olarak kullanmak, grubun gururunu okşayarak, onu Dış Büro'ya karşı çevirmek. Toplantının ne şekil aldığını biliyoruz. Bilal ve Necil, işi, Dış Büro'dan hesap sormaya kadar götürdüler. Bilal'in parti grubunu Dış Büro'ya karşı çevirme veya Dış Büro'nun yerine koyma yolundaki

gayretlerinin son delili gruba hitaben yazdığı bir dilekçedir.

Bilal, bu dilekçede, Dış Büro'nun kendisi aleyhinde verdiği kararın grup tarafından yok farz edilmesini istiyor.

Bütün bu olaylar, Bilal'in parti sekreterliği üzerinde düşünmeye ve bu meseleyi ele almaya kafi idi. Son olay bu işi çabuklaştırdı.

4. Geçen yılın 11. ayının ortalarında, Berlin'e, Merkez Komitesi'ne çağırdılar. Bilal'i de çağırmışlardı. Merkez Komitesi'nin Milletlerarası Şubesinin Teknik işlerinde çalışanlarla bir toplantı yapıldı. Daha yazın ileri sürdüğüm bazı istekler üzerinde duruldu. Bilal'in de evvelce doğrudan doğruya bazı isteklerde bulunmuş olduğu anlaşıldı. Toplantı sırasında Bilal, çantasından çıkardığı bir tomarı Radyo hakkında rapor diye Alman yoldaşlara uzattı. Raporu benim görüp görmediğimi Bilal'den sordular. Görmediğimi anlayınca almadılar. Bilal, partimiz sorumlularının Radyo'daki vazifelerinin ne olduğunu anlamak istediğini söyledi. Bunu buradaki partili Türklerin bilmesi gerektiğini anlatmak istediler. Bilal bunu pek kavrayamadı. Parti grubunun ve Radyo'nun başında kendisi olduğuna göre, Alman partisi Merkez Komitesi ile doğrudan doğruya temas ve muhabere etmesi gerektiğini ileri sürdü. Kendisine Bizim Radyo'nun Leipzig parti grubuna değil, TKP'nin emrine verilmiş olduğunu söylediler. Alman Partisi Merkez Komitesi'nin TKP'nin bir grubuyla doğrudan doğruya temas ve muhabere edemeyeceğini anlattılar. Bilal, TKP Merkez Komitesi'nin burada olamayacağını, onun Türkiye'de olması gerektiğini bir bilgiç edasıyla anlatmaya yeltendi. Ve Alman Partisi Merkez Komitesi ile doğrudan doğruya temas ve muhabere etmekte ısrar etti. Bir Alman yoldaş, öfkelenerek "bu ne biçim particilik, bu ne biçim disiplin, bu ne biçim şeydir" diye ona çıkışmaya başladı. Ve gözümün içine baktı. Bilal'in bu hareketi onları şaşırtmıştı. Onun söylediklerileyle hemfikir olup olmadığımı sordular. Gereken cevabı verdim.

Bilal'in bu hareketi onun hakkında derhal bir karar alınmasını zaruri kılmıştı, Dış Büro bu kararı vermekte gecikmedi.

Demir: Yalnızca anlaşılmayan noktalar ve ifadeler hakkında soru sorulabilir. Okunanlar üzerinde herhangi bir kimse fikir söyleyemez. Münakaşa açılamaz. Bu, yalnız bir enformasyondur, o kadar.

Veli: Bilal yoldaşın parti grup sekreterliğinden uzaklaştırılmasıyla ilgili gerekçede bir sıra önemli politik meseleler sayılıyor. Bunlar arasında CHP'ye karşı tutum, Anayasa meselesi, Kıbrıs meselesi, Milli demokratik cephe gibi gayet önemli siyasi meseleler var. Bilal yoldaş aynı zamanda baş redaktör olarak da Radyo yayınlarına yön verdiğine göre ortaya şöyle bir soru çıkıyor: Bu durumda Bilal yoldaş bu gerekçeye göre parti sekreterliğinden uzaklaştırılırken, baş redaktörlükten de uzaklaştırılması gerekirdi. Bu yapılmadı. Bunun sebebi açıklansın.

Demir: Bu soru haklı olarak arkadaşların kafasında uyanıyor. Biz Bilal'i baş redaktörlükten uzaklaştırmadık, hatta kalması için ısrar bile ettik. Düşüncemiz şuydu. Kendisine iki fonksiyonun verilmesi, ona geniş imkan veriyordu. Politik mesuliyet olan sekreterlik kendisinden alındıktan sonra faydalı olur diye düşündük. Fakat baş redaktörlükten kendisi çekildi.

Orhan: Görülüyor ki Bilal, partinin genel hattına aykırı düşünceler taşımakla suçlandırılıyor. Benim düşünceme göre emperyalizmle mücadele meselesinde partinin genel hattı açık değil. Partinin bu meseledeki genel hattı, Milli Kurtuluş cephesi midir, yoksa Milli Demokratik cephe mi? Partinin bu mesele ile ilgili genel hattı ne zaman, hangi dokümanda tespit edilmiştir? Ben bunu bugüne kadar okumadığım gibi, redaksiyonda da bunu bana kimse göstermedi.

Demir: Ben bu soruyu anlamıyorum. Milli Kurtuluş Cephesi ile Milli Demokratik Cephe arasında acaba Orhan yoldaş bir tezat mı görüyor?

Orhan: Bana göre bunlar arasında fark vardır. Madem ki bu konuda parti genel hattına aykırılık iddiası var. O zaman bunu iyi tespit etmek gerekirdi. 1960 Dünya Komünist ve İşçi Partileri Bildirisi'nde çeşitli ülkelerde muteber olacak üç genel hat ele alınmıştır. Antiemperyalist, antimonopolist ve milli kurtuluş cephesi. Türkiye Komünist Partisi bu üç şekilde tespit edilmiş genel hatların hangisini Türkiye için geçer bulmaktadır? Bu konu açıklanmadan yapılan ithamın anlaşılmasına imkan görmüyorum.

Demir: Milli Kurtuluş Cephesi emperyalizme karşı olan cephedir. Biz de emperyalizme karşı savaşıyoruz. Bu konuyu Orhan yoldaşla, başka zaman konuşuruz. Grup için de aydın değilse bunu ayrı bir toplantıda konu ediniriz.

Orhan: Bir sorum daha var. Politik sorumluluk bir redaksiyonda kimin elindedir? Sekreterde mi, baş redaktörde mi?

Demir: Parti sekreterinin elindedir. Baş redaktör, ifade eksikliklerini, bozukluklarını düzeltir.

Orhan: Gerekçe okunduktan sonra ortaya atılmış olan meselelerin burada konuşulmaması için hiçbir sebep görmüyorum. Demir yoldaşın yalnız soru sorulabilir, tartışılamaz sözünü anlayamıyorum. Bu meseleler tartışılmadıkça ben suçlandırmanın isabetine inanamayacağım.

Fahri: Bu meselelerin burada konuşulmasını isteyen arkadaşlara söylüyorum. İsteklerinde ısrar etmeleri vahim neticelere sebep olabilir. Demokratik santralizme göre Dış Büro'nun aldığı karar açıklanmıştır. Bunun üzerinde tartışma açılamaz.

Veli: Fahri yoldaş, anlaşılan daha önceden enforme edilmiş. Bu işin vahameti hakkında bir şeyler biliyor.

Attila: Ben burada bu meselenin görüşülmesi vahamet doğuracaktır şeklinde konmasını protesto ediyorum.

Veli: Gerekçede suçlama konusu olan meseleler her gün bizim redaksiyonda karşılaştığımız başlıca konulardır. Bunları burada konuşup aydınlığa çıkarmamız lazım. Bu yapılmadıkça hata olduğu iddia edilen şeylere devam edilebilir. Hatalı noktaların ne olduğunu iyice anlayalım ki, onlardan kaçınabilelim. Bunların konuşulup konuşulmamasının oya konmasını teklif ediyorum.

Marat: Burada baştan söylendi. Oylamak yok. Konuşmak yok. Bunu unutmayın.

Veli: Meseleleri diktatora ile çözmek istersek o zaman sözüm yok. Ben diyorum ki burada konuşulması gereken esaslı meseleler var. Ben aydınlanayım, hataları göreyim ki bunların yapılmaması için ben de çalışabileyim. Bir taraftan birçok ana meselelerde hata yapılmıştır deniyor, öte yandan da baş redaktör kalması faydalı olurdu deniyor.

Bilal: İddialar arasında önemli bazı meselelerde partinin genel hattına aykırı görüşleri var deniyor. Bunun için genel hat meselesinin kesin olarak tayin edilmesi gerekiyor. Oysa Demir yoldaş genel hat meselesinde sorulan sorulara hiç de açık bir cevap vermedi. Başkan yoldaş da bu konunun aydınlanmasına yardım etmedi. Genel hatta uygun olup olmadığını göstermek için her şeyden evvel genel hattın açık ve kesin belirtilmesi gerekirdi. İddia edilen konularda da genel hattan nasıl sapıldığı delilleriyle ortaya konmalıydı. Bunlar yapılmadı. Yalnız bir takım kanılar ileri sürüldü.

Gerekçede bunlardan başka Necil'i Radyo'da okutmak, Radyo çalışma tüzüğünü uygulamamak, parti grubunu Dış Büro'nun karşısına koymak, üst makamı atlamak gibi suçlamalar var. Eğer bana bunları izah etmek için söz söyleme hakkı verilseydi, hiç de suçlanacak bir şey olmadığı ortaya çıkardı. Ben bu durumda bu suçlamalar karşısında hiç değilse, suçlanan arkadaşı da bir dinleyelim diye bir karar alınmasını beklerdim. Biz herkese savunma hakkı verilmesini istiyoruz da, neden bana bir parti üyesi olarak bu savunma hakkı çok görülüyor?

Demir: Bunu defalarca söyledik. Savunma hakkı karar verilmeden önce kullanılabilir. Dış Büro bu kararı alırken savunma hakkı vermeye lüzum görmedi. Olaylar açıktı. Bunların karşısında senin söyleyeceklerin de biliniyordu. Vakıalar açık olduğu için, Dış Büro'da seni dinlemedik. Orada kendini savunma hakkını vermediğimiz gibi, burada da vermiyoruz. Bakıyorum ki birçoklarının kafasında savunma hakkı verilmediği için endişe doğuyor. Bilal'i dinlemeden gerekçeye inanmayacaklarını söyleyenler var. Bilal'e söz hakkı vermek, burada işi temyiz etmek demektir.

Bilal: Demir yoldaş, ileri sürmüş olduğunuz bu iddialara siz, içten gerçekten inanıyor musunuz? İddialarınıza delil olarak neden iki seneden beri yapılan yayınlardan iki satır olsun almadınız? Başkan yoldaş iyi hatırlayacaktır, grup toplantılarında iki defa radyo yayınlarında oportünist görüşler yer alıyor iddiasının tahkiki için karar alındı. En ufak şüphe dahi redaksiyonu rahatsız eder. Parti grubu bu konuda iki defa Dış Büro'ya müracaat etti. Biri Nisan ayında, diğeri son aylardadır. Bu mesele hakkında 30 Eylül tarihli Dış Büro toplantısında ne karar alınmıştı hatırlıyor musunuz?

Demir: Bu tarihteki kararı hatırlamıyorum. Oportünizm temayülleri var dendiğini biliyorum. Ben buna katılmadım. Ben seni Kıbrıs konusunda milliyetçiliğe düşmekle itham ettim. Bu daha ağırdır.

Bilal: Neden bugüne kadar bana şimdi suçlama konusu olarak ileri sürülen meselelerde hiçbir ihtar yapılmadı?

Demir: İhtar yaptığımız gün seni atmak gerekirdi. Görüyorum bu cevap seni tatmin etmiyor, yahut da hiç kimseyi tatmin etmiyor.

Gün: Birincisi peşin hükümle, ihtar yaptığımız gün seni atmak gerekirdi kanısına katılmıyorum. İkincisi her gün redaksiyonda karşılaştığımız ve şimdi de karşımıza suçlama konusu olarak çıkarılan bir sıra meselenin burada mutlaka konuşulması, bu meselelerin aydınlığa çıkarılması gerektiği kanısındayım. Burada konuşmaların yasaklanmasını ve yalnız soru sorulabilir şeklinde meselenin ortaya konuşunu doğru bulmuyorum.

Demir: Suçlama konusu olan bazı ana meselelerin konuşulmasında ısrar ediliyor. Bunlar konuşulabilir ama, bugün bu toplantıda değil.

Attila: Bu meseleler hakkında münakaşa açılması zaruridir. Bilal'in madem ki hatalı görüşleri varmış, Dış Büro'nun kendisine bu konuda önceden ihtar vermesi ve meseleleri münakaşa konusu olarak ortaya koyması gerekirdi. Bu prensip bakımından böyle olması gerekirdi.

Demir: İhtar yapılmamış olmasının sebebi, Bilal'in aykırı görüşlerinin yayına geçmemiş olmasıdır. Bilal, bu görüşleri yazdığı yazılarda ve yayınlarda ileri sürmemiştir.

Attila: Bilal'in herhangi bir yanlış düşüncesi olabilir. Bu yayına geçmemişse, bunun suç neresinde? Yayına tesir etmemişse neden suçlanıyor?

Demir: Yayınlara geçmemiştir ama arkadaşlara tesir etmemiştir denemez. Bunun bazı tezahürleri de vardır.

Halis: Gerekçede bizim çalışmamızla ilgili birçok mesele var. Bunlar gayet enteresan konular. Hepsinin görüşülmesi lazım. Bunları iyice görüşüp aydınlığa çıkaralım ki, ondan sonra suçlamalar olmasın. Yeni seçilecek parti komitesine tavsiyem, bunların en önemlilerini ele alarak ayrı ayrı konuşulmalarını sağlamaktır. Ayrıca bazı soruların var. Bilal yoldaşı, Ber-

lin'de iken, görüşmeler sırasında Alman yoldaşlara TKP Türkiye'dedir demeye, Alman yoldaşlara rapor vermeye ne sevk etti? Böyle bir rapor var mı? Rapor hazırlayıp verdin mi, bunu öğrenmek istiyorum.

Orhan: Böyle bir rapor var mı? Demir yoldaş bunu gördü mü?

Demir: Raporu görmedim.

Attila: Aynı soruyu ben de soracaktım. Bu rapor nereden çıktı?

Bilal: Rapor diye bir şey yok. Bizim Radyo ile ilgili Türk gazetelerinde çıkan enteresan makaleler vardı, haberler vardı. Bunları Merih gazetelerden toplamıştı. Ben Berlin'de Alman yoldaşlara gazetelerin Bizim Radyo hakkında ne yazdığını merak ederseniz, yazık ki size bunları tercüme edemedik diye gösterdim. Alman yoldaşlardan da bu konu sorulabilir. Halis yoldaşın öbür sorusuyla ilgili olarak TKP'nin Türkiye'de olduğu, Leipzig'de temsilcisinin ve bir parti grubunun bulunduğu bilinen bir gerçektir. Asıl Demir yoldaşın takıldığı ve rapor diye gösterdiği şey, elimdeki şu mektuptan ibaret. Yazılı olarak bir nüshasını konuşmalarımıza vakit darlığı yüzünden devama imkan kalmadığı için Alman yoldaşlara bıraktım. Bu mektupta aynen şu sorular var:

1. Bizim Radyo'da ortaya çıkan ve acele halledilmesi gereken geçici meseleler kimin vasıtasıyla halledilmeli? Böyle meseleler ya hiç halledilmiyor, yahut da birkaç ay sonra halledildiliyor. Bizim Radyo hakkında kimden enformasyon alınıyor? Aldığınız enformasyonlardan bir tanesini görebilmeyi arzu ederdim.

2. 1964 Mart'ında kolektife ilave olarak magnetefon [teyp cihazı] verilmesini ve aynı zamanda yayınlarımızın banda alınış saatinin 15'ten 17'ye nakledilmesini istemiştik. Bu isteklerimize cevap alamadık.

3. Ruprecht yoldaşın Bizim Radyo kolektifi ile çalışma usullerini inceleyen bir mektubu 20 Temmuz 965 tarihinde yollamıştık. Bu mesele ile ilgili fikirlerinizi öğrenmeyi arzu ederdim.

4. Neden Alman yoldaşlar Bizim Radyo'nun haber alma ve yayın yapmasıyla ilgili yeni teknik buluşları uygulamayı bize teklif etmiyorlar? Tam aksine biz herhangi bir yerden bir yenilik öğrenip teklif ettiğimiz zaman bu teklifimize cevap alamıyoruz.

5. Birçok defalar kolektifimizin sağlık, doktor vesaire ihtiyaçlarının karşılanmasının gerçekleştirilmesini teklif ettik. Bu tekliflere de şimdiye kadar cevap verilmedi.

6. Radyo'ya çalışmaya davet edilen arkadaşlar hakkında bir karakteristik olup olmadığını merak ediyorum. Kolektif üyelerinin maaşları kim tarafından, hangi prensiplere göre tayin edilmektedir? Bu hususta baş redaktörün fikri neden alınmıyor?

7. *Yurdun Sesi* dergisinin muntazaman çıkabilmesi için ne yapılabilir?

8. Arkadaşların evleri hangi prensiplere göre döşenmektedir?

Sorular bundan ibarettir. Radyonun ihtiyaçlarıyla ilgili bu gibi meseleleri şimdiye kadar, yani kurulduğundan bugüne kadar daima parti grup sekreteri ve baş redaktör tarafından ele alınmıştır. Bunu yeni bir mesele gibi göstermenin manasını anlamıyorum.

Aram: Bu gibi temasları ben gerçekten yaptım. Bunlar her zaman Marat yoldaşın bana verdiği yetki dahilindeydi.

Bilal: Ben meseleyi yakından biliyorum. Parti sekreterinin ve baş redaktörün Radyo'nun ihtiyaçları için teknik meseleler hakkında Alman yoldaşlarla görüşülürken özel yetki aldıkları doğru değildir.

Demir: Teknik meselelerde parti sekreteri ve baş redaktörün Neuman ile temas etmesinin aleyhinde bulunmadım. Bilal'in Berlin'de Alman yoldaşlarla konuşurken kullandığı sözler ve tutum, partiyi diskredite edecek [itibarını düşürecek] şekildeydi. Ben buna itiraz ettim.

Bilal: Bu meseleleri tartışsak iddiaların gerçeğe tamamen aykırı olduğu meydana çıkacak. Benim partiyi asla diskredite etmediğimi siz de göreceksiniz. Ne yazık ki burada yalnız iddia sahibine konuşma hakkı veriliyor. Bana bunları açıklama imkanı verilmiyor. Ben bu hakkımın çiğnenmemesini istiyorum. Arkadaşlara gerçeği anlatmak istiyorum. Bu benim en tabii hakkımdır. Burada bana söz verilmemesinin doğru olup olmadığı konusunda her arkadaşın fikrini söylemesini istiyorum.

Attila: Ben gerekçedeki iddialarla ilgili olarak Demir yoldaşın verdiği izahatla tatmin olmadım. Bilal'in hatalı olduğu söylenen görüşlerinin yayınlara tesir etmediği, fakat arkadaşlara tesir ettiği ileri sürülüyor. Ben böyle bir tesir altında kalmadığım gibi birinin kaldığına da şahit olmadım. Bilal'e söz verilmesi, onun da grupta dinlenmesi parti prensiplerine uygun olur.

Veli: Bilal'e grupta savunma hakkı verilmiyor, Dış Büro'da konuşturulmamış, dinlenmemiş. Bugün Bilal için uygulanan bu usul, yarın bir başkası için uygulanabilir. Bu ne tüzüğe uyar, ne parti prensiplerine. Arkadaşa söz vermemek doğru değil, bu çok acı bir şey. Diğer arkadaşlar da fikirlerini söylesinler.

Gün: Ben Bilal yoldaşın burada konuşturulmasının hiçbir zararı olmayacağına, tam tersine faydası olacağına inanıyorum. Meselelerin herkesçe anlaşılmasının, anlaşmayı da kolaylaştıracağına kaniim. Doktor yoldaşın da komiteden uzaklaştırılmasıyla ilgili Dış Büro kararı gruba enformasyon olarak verilmiştir. Fakat o zaman her arkadaş bunun üzerinde istediği gibi düşüncesini söyledi. Doğru bulanlar doğru bulduklarını, doğru bulmayanlar da doğru bulmadıklarını söylediler. Doktor yoldaş da kendisini grup

önünde savundu. Meseleyi olduğu gibi açıkladı. Aynı hak niçin Bilal'e verilmiyor? Dış Büro'da da kendisine konuşma imkanı verilmediğine göre, hiç olmazsa burada bu imkanın verilmesi zaruridir. Leninci parti normları ve prensipleri bunu emreder.

Orhan: Ben Bilal'i burada konuşturmamanın zararlı olduğuna kaniim. Bu iddialar hakkında kendisine dışarıda şoru sorulduğunda cevap verecektir. Niçin bunları bütün açıklığıyla parti toplantısında konuşmayalım da dışarıda konuşulmasına itelim. Herkesin kendisine mahsus görüşleri olabilir. Bunların açıkça ortaya konup tartışılması lazım ki bir ortak anlayışa varabilelim. Ortada varılan fikirlere aykırı hareket olursa o zaman partiden çıkar da atılır da, ben doğru bir yolun seçilmesi gerektiğine kani olduğum için burada herkesin konuşmasını istiyorum. Şunu da söylemek isterim ki, hiçbir yerde cezalanan insan dinlenmeden, savunma imkanı verilmeden cezalanmaz. Biz görüyoruz ki bu faslı atlamışız. Yoldaşımız, dinlenmeden cezalandırılmış. Şimdi biz grupta bu kararı değiştiremeyiz. Fakat Bilal'in fikirlerini dinlemek, bir parti üyesinin en ilkel hakkıdır. Tüzük bunu söyler. Bir insandan kendini müdafaa hakkı alındıktan sonra, o insan bir parti üyesi değil, bir memur olur. Bu meselenin açıkça konuşulmasından kaçmak zararlıdır. Vahim neticelerden söz açan arkadaşlara şunu söylemek isterim, asıl konuşulmaması vahim neticeler doğurabilir. Demokratik santralizm işte bunun için, parti içindeki konuşmaları zaruri görmüştür.

Demir: Orhan yoldaş konuşmasında savunma hakkı karar verilmeden önce gerekirdi dedi. Karar alındıktan sonra da kendisine söz hakkı vermek, fikirlerini dinlemek, yapacağı açıklamaları duymak hepimizin hakkıdır diyor. Bunlar birbirini tutmuyor. Bu mesele bir prensip meselesidir. Prensip meselesi olduğu için de Bilal'e söz hakkı verilmesi doğru değildir. Ona savunma hakkı vermek, ana prensiplerimize uygun değildir.

Halis: Sözü geçen politik meseleler hakkında Bilal fikrini söylemek istiyor, grup da bunu dinlemek istiyor. Bu meseleler ileride konuşulabilir. İleride politik meseleleri konuşuruz, herkes de o zaman fikrini söyler.

Orhan: Ben Halis'in fikrine iştirak etmiyorum. Bu meselelerin uzatılmaması, hemen görüşülüp çözülmesi lazım. Demir yoldaşın söylediklerine gelince, benim konuştuklarımda tutmayan taraf yok. Prensipler baştan uygulanmalıydı. Bilal, Dış Büro'da dinlenmeliydi. Bu yapılmamış. Benim arkadaşlara itimadım var. Fakat bu bir itimat meselesi değil, bir prensip meselesidir. Meselelerin açıkça konup görüşülmesini, itham edilenin dinlenmesini parti prensipleri emreder. Benim bazı fikirlerim de mesela Demir yoldaşın bazı fikirlerine uygun değil. Bu hesaba göre, demek yarın öbür gün beni de böyle atıverirsiniz. Gerekçede bir takım maddeler var. Mesela

Radyo'da Necil'i konuşturmuş, spikaj yaptırmış. Neden yaptırmış diye soran oldu mu? Bunu Merkez Komitesi'ni çiğnemek için mi yapmış? Berlin'de rapor sunmuş deniyor, bunlar Bizim Radyo ile ilgili çıkan makalelerden parçalarmış. Berlin'de Alman yoldaşlara mektup vermiş, acaba neden bu ihtiyacı duymuş. Bunu konuşmakta ne var anlamıyorum? Eğer bütün bu meseleler Dış Büro karar almadan önce parti grup toplantısında konuşulmuş olsaydı, böyle şeyler olmazdı şimdi. Grubun bütün bunları konuşması gerekir. Prensipleri doğru olarak ele alalım. Demokratik santralizmin yukarıdan aşağı tarafı vardır. Eyvallah, kabul. Ama bir de aşağıdan yukarı olan tarafı vardır. Ben bir meselenin aslını öğrenmeden, yukarıdan geldi diye kabul etmem.

Aram: Savunma hakkının aleyhinde değilim. Tüzükte var mı, yok mu bilmiyorum. Leninci demokratik santralizm anarşi değildir. Parti tüzüğünün 30ncu maddesi Merkez komitesi isterse bütün teşkilatı dağıtır, toz duman eder diyor. Tüzük, demokratik santralizmi böyle koyuyor. Tüzük diye tepinmeyelim. Ben bu tüzüğün bu maddesinin gizlilik şartları içinde konduğuna inanıyorum. Bugünkü şartlara göre bu işin tek yolu var, Partinin çeşitli organlarını birbirine karşı getirmemek şartıyla. Buna imkan vermeyeceğim. Alt organı üst organa karşı çıkarmak suçtur. El ele verip bu temayülleri kaldıralım. Üst organlara iş yaptırmanın, onları işe sevk etmenin yollarını arayalım. Grup merkezin karşısına çıkarsa, o zaman üst organ da buna tepki gösterir. Bilal, eğer ben % 99 haklıyım, ama Dış Büro'ya verdiğim dilekçenin son maddesinde haksızım demeliydi. Ben bunu isterdim.

Orhan: Kendisine söz verilmiyor ki haklıyım ya da haksızım diyebilsin.

Demir: Bilal'e müdafaa hakkı vermiyoruz, söz hakkı vermiyoruz, ama alır Dış Büro'ya müracaat eder, dilekçe verir, bu hak vardır.

Aram: Dış Büro'nun kararları temyiz edilemez. Ama Dış Büro'ya müracaat hakkı vardır.

Fahri: Aram'ın düşüncesini tasvip ediyorum. Önce konuşan arkadaşlar da söylediler. Gerekçedeki birinci ve ikinci maddelerin görüşülmesi kaçınılmazdır. Demokratik santralizmi nasıl anlayalım meselesinde Orhan ve Bilal'in fikirlerine iştirak etmiyorum. Dış Büro'nun kararından sonra meselelerin tartışılıp tartışılmaması hakkında oylama yapılması vahim neticeler doğurur.

Halis: Bilal hürmet ettiğim bir arkadaştır. Burada yapılmış bir hata varsa, bu arkadaşın kendi kendini tenkit etmesi de lazım. Bilal'de şimdi ben bunu görmedim.

Veli: Söz hakkı verilmiyor ki Bilal'e görelim. Söz hakkı verilse belki 100 tane hata kabul eder. Konuşturulmuyor ki meseleler üzerinde.

Bilal: Burada bulunan üç yoldaştan soruyorum: 1. Beni Dış Büro'da dinlememekle iyi mi ettiler, kötü mü ettiler? 2. Aram yoldaştan ricam, ikimiz de son derece usulcüyüz. Aram yoldaş bütün hayatı boyunca usulleri savunmuştur. Şimdi soruyorum, Attila yoldaş Merkez adına parti grup komitesine Aram yoldaşın fikri alınmadan tayin edildiği zaman, bu hal üzerine "Ben Büro'da durmam" diyen Aram yoldaş, benim Dış Büro'da dinlenmeden atılmam kararına oy verirken ne düşündü? 3. Bilal şu görüşlerinde hatalıdır derken, bu meselelerde beni dinlemekten ne kaybederdi, bugün toplantıda dinleseydiniz ne kaybederdiniz?

Aram: Bilal beni yanlış anlamış. Ben usul üzerinde durmuyorum. Usule bakarsan Merkez'in her şeye hakkı var. Herhangi bir teşkilatı dağıtmaya da hakkı var. Dağıtır, hakkı var.

Demir: Burası münakaşa yeri değil, bunlar münakaşa konusu değil, Bilal'in sekreterlikten atılmasını izah ettim. Bu yapıldı, bu kadar. Burası münakaşa yeri değil. Bilal, Dış Büro'ya yaz. Burada söz yok.

Doktor: Başkan olarak söylenenleri toparlıyorum: Demir yoldaşın okuduğu gerekçede iki kısım var: Teknik ve ideolojik. Yani birincisi, Bilal'in yapmaması gerektiği halde yapmış gösterilen kısım. Diğeri de ideolojik meseleler. Ben Demir yoldaş, baştan bu meseleler hakkında tartışma açılamaz, konuşulamaz dediği zaman sandım ki gizli meseleler var. Onun için konuşulmaması isteniyor. Fakat okunan gerekçede konuşulmasından zarar gelecek hiçbir şey görmedim. Mesela şu Berlin'de Alman yoldaşlarla konuşmak, rapor vermek falan meselelerde Bilal'in açıklaması olsaydı, Bilal bunları izah ederdi ve muhakkak ki olumlu netice verirdi. Bilal meseleleri açıkladıktan sonra da Dış Büro'nun korktuğu gibi değil de, tam Bilal'in aleyhine olurdu. Yazık ki bu akşam bütün bunları konuşmamıza imkan olmadı. Şunu unutmamak lazım ki parti grubumuz gayet sıkı illegal şartlar içinde yaşamıyor. Bir arkadaş hata yapmışsa, kendi grubu içinde hataları söylenir. O arkadaş da fikrini söyler, açıklamasını yapar, bundan da zarar çıkmaz, fayda çıkar. Bu, bir arkadaş hakkında karar alınmadan evvel olmalıdır. Karar alındıktan sonra iş güçleşiyor. Diyelim ki Dış Büro'nun aldığı kararın aleyhine oy vereceğiz. O zaman ne olacak? Bu, Dış Büro'ya sen haksız karar vermişsin demektir.

Veli: Oysa biz bunu diyemeyiz bu durumda?

Doktor: Diyemeyiz değil ama, bunların yolları var. Bilal'e hiçbir söz hakkı vermiyoruz, öte yandan da hatasını kabul etmedi diye itham ediyoruz. Ama söz hakkı vermedik ki ne diyeceğini bilelim. Arkadaşlar, bunu teamül haline getirmeyelim. Bir hata görünce başlangıçta hatayı bildirelim. Bu, hepimizin ödevidir. Üst organ da hata görünce zamanında bildirsin.

Burada arkadaşlar, bir insan itham edilirken kendisine müdafaa hakkı verilmesini istiyorlar. Deliller yüzde yüz olsa da, daima bu yola gidilmeli. Ben % 100 delil var derim de, öbürü benim gösterdiğim delile, bu delil değil, der. Onun için savunma ve söz hakkı her zaman verilmelidir. Bir arkadaş hakkında karar verilmeden evvel konuşulması, arkadaşın savunmasının dinlenmesi zaruridir. Dış Büro, arkadaş hakkında karar aldıktan sonra da gruba bildirmesi, sekreteri seçen grup üyelerinin de bunu bilmesi, meselenin konuşulması lazım. Bundan asla fena netice çıkmaz, iyi netice çıkar. Alt organın üst organa karşı getirilmesini kimse tahayyül etmez. Böyle bir yolda gidildiğini ben fark etmedim.

Bilal: Alt organı üst organa karşı koymak iddiası, Nisan parti grup toplantımızın gündeminden çıktı. Gündemi beraber hazırlamıştık. Sen gündemdeki maddeleri getirirken, konferans toplanması dileğini gündeme koyarken, böyle bir şey çıkacağını düşünmüş müydün? Bütün mesele oradan çıktı.

Doktor: Nisan parti grup komitesi ve toplantısı gündemi, Dış Büro'ya karşı çıkmış bir gündem değildir. Gündemde birçok teknik mesele vardı. Konferans toplanması dileği de, 1962 Konferansı'nın kararına dayanarak gündeme alınmıştı. Ben bu gündemin Dış Büro'ya karşı olmadığını daima söylerim. Ama Demir yoldaş diyor ki, ben o zaman gündemin doğru olmadığını, grubu Dış Büro'ya karşı çıkarmak demek olduğunu Bilal'e söyledim. Buna rağmen, gündemi getirdi, diyor. Bunu yazılı olarak da Bilal'e verdim diyor. O zaman Dış Büro'nun gündeme karşı olduğuna dair yazılı hiçbir şey almadım.

Bilal: Demir yoldaş bu konuda iki defa fikir değiştirdi. Nisan parti toplantısı gündemini kendisine gösterdiğim zaman bunların grupta konuşulamayacak şeyler olduğunu söyledi ve beni çağırarak bu fikrini yazılı olarak bana bildirdi. Kendisine, gündem maddelerinde grup çoğunlukla herhangi bir karar alırsa, bunların Dış Büro için birer temenni mahiyetini taşıyacağını söylediğim zaman, öyleyse mesele yok o zaman, dedi. Ama sonra toplantıya geldiği zaman, bildiğiniz gibi ilk görüşüne döndü. Bütün bu iddialar Nisan parti grup toplantısı gündeminde konferans isteğinin yer almış olması isteğinden çıkmıştır, Konferans isteği nedense her zaman Marat ve Demir yoldaşlar tarafından çok alerjiyle karşılanıyor. Eğer iddiaları bana karşı ileri sürenler bunların doğruluğuna inansaydılar, bana söz vermekten çekinmezlerdi.

(Parti grup komitesi seçiminin hesap raporu hazırlandıktan ve geçen yılın hesabı verildikten sonra yapılmasına oy birliğiyle karar verildi. Bununla ilgili olarak iki teklif ileri sürüldü. Uzaklaştırılan sekreterle geçici komitenin birlikte raporu hazırlaması ya da geçici komitenin hazırlaması)

Demir: Müşterek hazırlanamaz. Ha Bilal yalnız hazırlamış, ha müşterek hazırlamışlar. Aynı şeydir, Bilal'e görüşlerini savunma imkanını vermek demektir.

Doktor: Aram, ben pratik olarak bu raporu hazırlayamam dedi. Onun için müşterek rapor hazırlanması teklifi ileri sürüldü.

Aram: Evet pratik olarak yapamam dedim.

Doktor: Sonra bir takım hataların olduğu iddia ediliyor. Bütün bunların hazırlanacak olan raporda gösterilmesi lazım.

Demir: Dedik ya, hatalar yayınlara geçmemiştir.

Attila: Öyleyse yayınlarda bir hata olmadığının raporda tespit edilmesi gerekir.

(Raporu geçici komitenin hazırlamasına, uzaklaştırılan sekreterden bilgi alınmasına karar verildi.)

Toplantı Başkanı: Doktor Katip: Gün

18.Ocak.1965

Bilal Şen'in Yakub Demir'e Mektubu
30 Ocak 1965

Demir Yoldaş,

Sizin teşebbüsünüz üzerine, 16.11.1964'te Dış Büro'dan ve Parti Grup Sekreterliğinden atılmam kararı, tüzüğe, parti prensip ve normlarına tamamen aykırıdır. Hükümsüzdür. Çünkü:

1. İleri sürülen iddialar gerçeklere tamamen aykırıdır.

2. Bugüne kadar, gerek Dış Büro'da, gerekse parti grup toplantısında şimdi ileri sürülen iddialarla ilgili her hangi bir tartışma açılmamış, bana herhangi bir ihtar yapılma kararı alınmamıştır.

3. Dış Büro'da alınan bu karar, Leninci parti prensiplerini çiğneyerek alınmıştır:

a. Leninci Parti prensiplerine göre, hakkımda karar alınabilmesi için benim mutlaka toplantıda bulunmam ve dinlenmem gerekirdi.

b. Gene aynı prensiplere göre, Dış Büro'dan üye atılabilmesi için bütün Dış Büro üyelerinin tam kadrosuyla toplanması gerekirdi. Oysa bu toplantı, Dış Büro üyelerinden ikisi katılmadan yapılmış ve karar öyle alınmıştır.

Bu kararla siz şahsen üzerinize ağır bir sorumluluk yüklenmiş bulunuyorsunuz. Bu konuda sizin tuttuğunuz yol, özellikle bana, toplantıda resmen düşüncemi açıklama imkânı vermemede ısrarınız, hiç bir şekilde mazur gösterilemez. Ayrıca parti grup toplantısında bana söz verilmesini yasak edişiniz, grubun aydınlatılarak ikna edilmesiyle asla ilgilenmediğinizi göstermeniz, sorumluluk duygusuyla bağdaşmaz. İddialarınıza delil göstermenizi isteyen arkadaşlara verdiğiniz, "ister inanın, ister inanmayın, mesele tartışılmayacaktır" cevabı, aldığınız kararı tamamen komünist sorumluluğu dışında aldığınızı göstermiştir. Bir yandan delil gösterilmezken, öte yandan da, "Deliller çok açık olduğu için tartışılıp meselenin açıklanmasına ihtiyaç yoktur" demeniz anlaşılacak şey değildir... Ayrıca Dış Büro'dan çıkarılma sebeplerini açıklayan gerekçenizi de yazılı olarak almak için beklediğimi bildiririm.

Yoldaşça selamlarla.

Bilal Şen

30.01.1965

Osman Rauf Alper'in TKP MK Dış Bürosu'na Başvurusu
3 Şubat 1965

TKP MK Dış Bürosu'na Değerli Yoldaşlar,

Moskova Parti Grubu'ndan, İhmalyan Yoldaş'tan öğrendiğime göre, Bilal Şen Yoldaş, değişik türden ithamlar ileri sürülerek Dış Büro üyeliğinden ve Leipzig Grup Sekreterliği'nden, Dış Büro'nun üç üyesinin oyuyla, çıkarılmıştır.

Bu haberi öğrendikten sonra Demir Yoldaş'a telefon ederek, haberin doğru olup olmadığını öğrenmek istedim. Demir Yoldaş telefonda bana "Biz Bilal'i birkaç kez ikaz ettik, ikazlarımıza aldırış etmedi, otokritik de yapmadı, bu tedbiri almak zorunda kaldık. Bir üyenin Dış Büro'dan çıkarılması grupların Büro'dan hesap sorma anlamında müracaatlarını gerektirmez. Bu bir suçtur. Grubunuzu dağıtabilirim. Bu benim yetkimdedir. Sen de aklını başına topla" şeklinde konuştu. Daha sonra da en yakın zamanda gelip bu konuda bilgi vereceğini söyledi. Şimdiye kadar bekledik. Gelmedi. Ben Leipzig'e, Bilal Yoldaş'a telefon edip, durumu bir de ondan duymak istedimse de, ev telefonunun olmayışı dolayısıyla Attila'ya telefon edip durumu öğrendim.

Buna göre, Bilal Yoldaş'ın, hiçbir savunma hakkı tanınmadan, öteki komünistlere, bağlı olduğu gruptaki komünistlere gerekçeler anlatılmadan Dış Büro'dan ve Leipzig Grup Sekreterliği'nden atılmasını Leninci parti normlarına aykırı bulduğum için bunu protesto ettiğimi bildiririm. Daha önceki mektubumda ifade ettiğim gibi, parti içindeki ihtilafların çözümü ve Partinin bundan sonraki politikasının saptanması için dış ülkelerde bulunan komünistlerin katılacağı bir genel toplantı yapılmasını bir defa daha belirtmek isterim.

Yoldaşça selamlar.

Budapeşte Parti Grubu Sekreteri

R. Alper

3 Şubat 1965 Budapeşte

Bilal Şen'in Selfdetermineyşın Prensibinin Dogmatik Şekilde Uygulanışı yazısı 8 Şubat 1965

Kıbrıs'la ilgili düşünce ve tekliflerim:

Redaksiyon 1963 Aralık ayı başında, Kıbrıs meselesinin silahlı bir çatışmaya doğru gittiğini görünce, birkaç sabah toplantısında yaptığı kısa süren tartışmalardan sonra ana hatları ile şu görüşü tespit etmişti:

Kıbrıs meselesi taksimle, Yunanistan'a ya da Türkiye'ye bağlanmakla çözülemez. Kıbrıs Türklerinin gerçek demokratik hak ve menfaatleri, Birleşmiş Milletler Teşkilatı İnsan Hakları Bildirisi'ne göre garanti altına alınarak, tam bağımsız, birleşik, tarafsız, demokratik ve barışçı bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile sağlanabilir. Yabancı askeri üslerden temizlenmiş tam bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması Türk halkının da yararına uygundur.

O günlerde redaksiyon heyeti bunun dışında bir çözüm yoluna zorlamanın, hem Kıbrıs halkını, hem de Türk ve Yunan halklarını felakete sürükleyeceğini, dünya barışını tehlikeye sokacağını propaganda etti. O günlerin neşriyatı bu söylediklerimin canlı delilidir, şüphe eden olursa lütfen Aralık 1963'ten Şubat 1964'e kadarki Radyo yayınlarına baksın.

Kıbrıs görüşü değişti:

20 Şubat 1964'te Dış Büro'nun yayınladığı Kıbrıs'la ilgili bildiri üzerine yayınlarda propaganda ettiğimizi söylediğim yukarıdaki görüş değişti. Dış Büro, Kıbrıs meselesinin çözümü için, Kıbrıs halkına kendi kaderini tayin hakkının sağlanmasını yeter gördü. "Ortada Enosis diye bir konu yoktur, ona cevap vermeye lüzum görmüyoruz" dedi. Kıbrıs'ın bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün güven altına alınmasını ileri sürmeyi saçma buldu. Yunanistan'a bağlanmakla çözülemez görüşünü doğru bulmadı; Kıbrıs Türklerinin gerçek demokratik hak ve menfaatlerinin Birleşmiş Milletler Teşkilatı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne göre garanti altına alınmasının çözüme yardım edeceği görüşünü doğru bulmadı. Redaksiyonun daha önce tespit ve propaganda ettiği görüşü milliyetçilikle suçladı. Benim şahsen bildiğime göre, bu görüşte en fazla Demir yoldaş ısrar etti. Olayların gelişmesine rağmen, Ağustos 1964 sonunda Kıbrıs'la ilgili Dış Büro'nun yayınladığı her iki bildiride de, Dış Büro'nun bu görüşü değiştirilmedi. Oysa Ağustos 1964'e kadar sorumlu Sovyet hükümet adamları,

çeşitli fırsatlarda Sovyetler Birliği'nin Enosis'e karşı olduğunu açıklamışlardı. Nihayet Sovyet Dışişleri Bakanı Gromiko 22.1.1965 sayılı İzvestiya gazetesine verdiği hepimizin bildiği demeçte meseleyi iyice aydınlığa çıkardı. Sovyet hükümetinin Kıbrıs görüşünü açıklarken Gromiko yoldaş, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tam ve gerçek bağımsızlığı ve güvenliğinin garanti edilmesini istedi. "Şimdi esas olan Kıbrıs'a bağımsızlık ve onun toprak bütünlüğünü temin etmektir" dedi.

Oysa Demir yoldaş, "Birleşmiş Milletler üyesi olan Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünün garanti edilmesini istemek saçmadır" diyordu.

Görülüyor ki Gromiko yoldaş hiç de öyle düşünmüyor. Ayrıca o, Kıbrıs anlaşmazlığının çözümü için Ada'daki Rumların olduğu gibi, Türklerin de kanuni haklarını güven altına alacak bir federal devlet şeklinin de düşünülebileceğini söyledi. Sovyet Dışişleri Bakanı düşüncelerini açıklarken, Enosis'e kapı açacağı düşüncesiyle, Self Determineyşın sözünü etmekten kesinlikle kaçınmıştır. Zaten sorumlu Sovyet yoldaşları, Yunanistan'ı daraltmamak, oradaki demokratik gelişmelere zorluk çıkarmamak, özel durumları yüzünden Enosis'e karşı çıkamayan Yunan ve Kıbrıs Komünistlerini zor duruma düşürmemek endişesine rağmen, Sovyetler Birliği'nin Enosis'e karşı olduğunu açıklamaktan da geri durmadılar.

Acaba Demir ve Marat yoldaşların iddia ettikleri gibi, şu anda anlaşmazlığın çözümünü Kıbrıs halkına kaderini tayin hakkının verilmesinde görüyorum demeyen kimse, kendini gerici, milliyetçi görüşlere mi kaptırıyor? Bana göre hayır. Self Determineyşın hakkını kullanmak her zaman, her şartta ayrılmak ve başkasıyla birleşmek demek değildir. Bu prensibin ilerici rol oynayabilmesi de, tatbik edildiği şartlara uygunluğuna bağlıdır. Mesela bugün Self Determineyşın prensibini Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi şeklinde anlamak ve böyle uygulamak, tarafsız Kıbrıs devletini harpçi NATO bloğuna terk etmek demektir. Komünist partisine çalışma imkanını veren geniş demokratik hürriyetlerin kullanıldığı bir ülkeyi, demokratik hakların kısıldığı, komünist partisinin çalışmasının yasak edildiği daha geri bir ülkeye çevirmek demektir. Biz komünistler böyle bir şeyi asla savunamayız. Gerçek devrimciler, Self Determineyşın prensibini genel emperyalizm cephesine karşı yapılan savaşlarda ve demokratik gelişmeye yardım edeceği zaman ve şekilde ileri sürerler. Bunu en iyi Marks, Engels ve Lenin'in şu misallerinde görüyoruz:

Lenin, Roza Lüksemburg'a aynen şu cevabı vermiştir: "Her milletin ayrılmasına evet veya hayır cevabını vermek manasızdır. Bu nazari bakımdan metafizik, pratik bakımdan ise proletaryayı burjuvazinin kucağına atmaktır. Nazari bakımdan ayrılmak mı, yoksa hak eşitliği mi burjuva inkıla-

bını sağlayacağını kesin olarak söyleyemeyiz. Burada proletarya için önemli olan mesele: Kendi sınıfî durumunu kuvvetlendirmektir!" (Lenin, cilt 30, sayfa 672 ve 731)

Marks İrlanda'nın ayrılmasını savunduğu günlerde, Çeklerin ve Güney Slavların ayrılmasını desteklemiyordu.

Marks Polonyalıların bağımsızlık savaşını da, Çarlık despotizminin Avrupa demokrasisine karşı yürüttüğü savaş açısından değerlendiriyordu.

1849'dan 1890'a kadar Marks ve Engels, Güney Slavların ve Çeklerin milli kurtuluş savaşlarını desteklemediler. Çünkü, o zaman Çarlık Rusya ile Fransa, henüz emperyalist safhaya erişmemiş ve milli bağımsızlığını sağlamaya, korumaya uğraşan Almanya'yı tehdit ediyorlardı. 1848-49 yılları devrimci halkları Çarlığa karşı savaşıyor, Çekler ise Çarlığı destekliyordu. İşte bunun için Marks'la Engels Çeklerin ayrılmasını desteklemiyorlardı. (Lenin cilt 30, sayfa 38)

Bu tarihi örnekler, Marks, Engels ve Lenin'in Self Determineyşın prensibine göre ayrılmanın hangi şartlar içinde ileri sürülebileceğini açıkça göstermektedir.

Bizim Radyo'nun yayına başladığı günden beri Kıbrıs'la ilgili yazılarında, Self Determineyşın prensibini dogmatik olarak kullandığı kanısındayım. Eğer Leipzig Nisan Konferansı'nda ya da onun açısında daha sonra bu konu ele alınıp bu prensibin yaratıcı şekilde kullanılıp kullanılmadığı araştırılsaydı, 9 Eylül 1962 tarihli yayında, Demir yoldaşın yazdığı şu satırlar belki antene gitmezdi.

TKP'nin I. Kongre'de aldığı kararları halkımıza tanıtan bu yazıda aynen şu satırları okuyoruz: "Kongre, Lenin'in prensiplerine bağlılığını belirtti, Türkiye toprakları üzerinde yaşayan milletlere kendi kaderlerini kendileri tayin etme hakkını tanıdı. Türkiye'de federal cumhuriyetlerden demokratik bir devlet kurulması ilkesini benimsedi..." Yazı, Kongre'nin kabul ettiği diğer bir sıra prensipleri saydıktan sonra şöyle devam ediyor: "TKP kırk yıllık çetin mücadelesi boyunca her türlü baskılara, teröre, verdiği kurbanlara rağmen, bu amaçlar uğrunda savaştan yılmadı... Elinde 10 Eylül 1920 kongresinin ona teslim ettiği savaş bayrağı var..."

Milletlerin kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme prensibinin konkre tarihi şartları göz önüne almadan ileri sürüldüğüne bir örnek olarak buraya aldığım satırlar, bizi 1962 yılı Eylül ayının özel durumunu ve bu prensiple yapılmak istenen propagandanın üzerinde uzun boylu düşündürmelidir.

Self Determineyşın prensibini mutlaklaştıran görüşün 20 Şubat tarihli Kıbrıs bildirisine temel yapılışı, bu prensibi tarihi akışı içinde Marksistlerin ne şekilde uygulaya geldiklerini inceleyememiş olmaktan ileri gelmiş-

tir. Devrimci savaşlarda nazariyenin rolünü küçümsemek ve yığınların biriktirdiği tarihi tecrübelerden faydalanmamaktan doğmuştur.

Kıbrıs anlaşmazlığında TKP'nin taktiğinin önemini anlayabilmek için Türk burjuvazisinin tutumunu iyice anlamak lazım. Kıbrıs anlaşmazlığı çıkar çıkmaz, küçük burjuva devrimcileri de dahil, hükümet, meseleyi bir Enosis meselesi haline koydu. O günlerde Kıbrıs konusunda söz söyleyen kim olursa olsun, Enosis konusunda herhangi bir şey söylemeden geçemezdi. Bu konuya cevap vermeyen, Kıbrıs meselesinde Yunanlıların tezini savunmakla suçlandırılıyordu. Sovyet aleyhtarı propaganda da, Sovyetlerin kendi kaderini kendi tayin prensibiyle Enosis'e taraftar olduğu şeklinde yorumlarla körükleniyordu. Vaktaki, Hruşçof günümüzün şartları içinde, bu prensibin Kıbrıs'a uygulanmasının asla Enosis manasına gelmediğini söyleyince, Sovyet aleyhtarı propagandacıların şişirdiği balon patladı. Daha sonra Sovyetler Birliği, Enosis'e karşı olduğunu açıkça söyleyince, Türkiye'de Kıbrıs'la ilgili Sovyet aleyhtarı demagoji büyük çapta darbe yedi. Türk burjuvazisinin bütün meseleleri gelip Enosis'te düğümlediği bir zamanda TKP adına yayınlanan görüşte, bu konuya bir satırla dahi dokunulmamıştır. Bu, yalnızca bir bildiri olarak kalsaydı, elbette ki uzun boylu etki yapmaz, belki unutulur giderdi. Türk komünistlerinin aleyhine yurtta belirli bir hava yaratmazdı. Ama bu görüş, Radyo'da Kıbrıs'la ilgili yayınların temeli oldu. Halbuki halkların kendi kaderini kendilerinin tayin prensibini günümüzün konkre şartlarına göre uygulasaydık, halka, Türk komünistlerinin yalnız halkların gerçek menfaatlerini savunduklarını ve düşündüklerini gösterecektik. komünistlerin, arkasından gidilecek en güvenilir milli kuvvet olduğunu ispat edecektik. Türk burjuvazisinin, Türk komünistlerinin yabancı ajanı olduğu iddiasını çürütmekte büyük rol oynayacaktık. TKP'nin o zamanki görüşünü olayların sonradan doğrulaması, partimizin uzak görüşlülüğünü, olayların gidişini önceden tespit edecek durumda olduğunu, buhranlardan çıkış yollarını bütün partilerden ve teşekküllerden önce gördüğünü ve gösterdiğini ve kendisine inanılacak tek parti olduğunu bütün açıklığıyla ortaya koyacaktık.

Bana göre, bu durumda daha fazla kaybedilecek vakit yoktu. Çünkü kaybedilen her gün, bize yukarıda saydıklarımı kaybettirmeye devam ediyor. Bu bakımdan, bir yıldan beri devam eden resmi görüşün hatalı olduğu kabul edilmeli ve Kıbrıs politikasında Marksist-Leninistlerin izlediği devrimci, yaratıcı görüşlere yönelinmelidir.

Kanaatimce bugün Kıbrıs konusu Türkiye'nin dış politikasında hiç de küçümsenmeyecek bir dönüşe sebep olmuştur. Bunu Türkiye'nin hem Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ve tarafsız ülkelere karşı geliştirmeye

çalıştığı ilişkilerde, hem de Türkiye'nin NATO ve Amerika'yla olan ilişkilerinde görüyoruz. Türk dış politikasındaki bu değişme ve gelişmeleri Türk Sovyet ortak bildirisi yayınlandıktan hemen sonra, AKEL partisi görmüş ve 17.11.964 tarihli bildirisiyle açıklamıştır. Bu durumda bana göre partimizin yapacağı iş şu olmalı:

A. Türkiye'ye yayın yapan bütün sosyalist radyoların ortak bir görüşle çalışmaları sağlanmalı. Türkiye'yi NATO'dan ayırma savaşında Kıbrıs konusuna önemli bir yer verdirmeli.

B. Gene aynı amaca büyük ölçüde yardım edebilmek için sosyalist ülkelerin parti ve hükümetlerini Kıbrıs konusundaki potansiyel imkanlardan etraflı şekilde enforme etmeli ve onları daha aktif harekete ikna etmeli.

C. Kıbrıs'la doğrudan doğruya ilgili olan Türk, Yunan, Kıbrıs ve İngiliz komünist partilerinin Kıbrıs konusunda ortak bir görüşe varmaları sağlanmalı.

Bilal Şen
8.2.1965

Bilal Şen'in Leipzig Parti Grup Komitesi'ne Başvurusu 14 Mart 1965

Leipzig Parti Grup Komitesi'ne

9 Mart 1965 salı günü öğleden sonra saat üçte, Demir Yoldaş kendi evinde bana, 15 Mart Pazartesi gününe kadar, görüşlerimin hatalı olduğuna dair yazılı bir vesikayı Dış Büro'ya vermediğim takdirde, hakkımda cezri tedbirler alınacağını bildirdi.

Demir Yoldaş'ın bu tebliği üzerine, bağlı bulunduğum Parti Grup Komitesi'ne başvurarak durumu açıkladım ve hatalı olarak kabul etmemi istedikleri görüşlerin açık ve konkre olarak yazılı bildirilmesinin sağlanmasını istedim.

13.3.1965 tarihinde Parti Grup Sekreteri Aram yoldaş bana imzasız, hitapsız, kimden kime yazıldığı belli olmayan bir mektubun kopyasını verdi. Hiçbir soruma konkre cevap vermeyen, hiçbir itham konusunu hiçbir delille açıklamayan, desteklemeyen 7 maddelik, temelsiz ve gerçeklere aykırı olarak yazılan bu mektup gayet ciddi bir meselenin ne kadar gayri ciddi ele alındığını göstermektedir.

Gerek parti grup toplantılarında, gerekse Dış Büro üyeleriyle yaptığım konuşmalarda ve Dış Büro'ya verdiğim 30 Ocak tarihli dilekçede hatalı olduğu iddia edilen görüşlerimin resmen ve konkre olarak ortaya konup tartışılmasını ve bir karar verilmesini istediğim halde, bu bugüne kadar yapılmamıştır.

Bu durumda meseleler konuşulup tartışılmadan, konkre olarak açıklanmayan iddiaları kabul ettiğimi yazılı olarak bildirmemin istenmesi, bunun için bir mühlet verilerek, aksi halde hakkımda tedbirler alınacağının ifade edilmesi, partinin en ilkel prensiplerine ve çalışma raporlarına aykırıdır ve 20. Kongre'de mahkûm edilen zihniyettir.

Leipzig Parti Grup Komitesine aşağıdaki isteklerimle başvuruyorum:

Meselenin ciddi olarak ele alınıp çözümünün sağlanmasından başka çare olmadığı kanısındayım. İddiaları gene ithamlar şeklinde ileri sürmek ve tartışılmasını yasak ederek onların konkre olarak ele alınmasından kaçınmak zarardan başka bir şey getirmemektedir. Bilindiği gibi parti genel hattına aykırı olduğu iddia edilen görüşlerimi yayınlara aktarmadığım kabul edilmiş, arkadaşlar arasında savunmam bir suç olarak ileri sürülmüştü.

Ben görüşlerimi parti toplantılarında ve partili arkadaşların arasında savunmayı en ilkel bir parti ödevi olarak kabul ediyorum.

Meselenin parti grup toplantısında ele alınmasını ayrıca şunun için de istiyorum: Aram yoldaşın bana getirdiği mektupta mühlet olarak 19 Mart günü tespit edildiğine göre, öyle anlaşılıyor ki, grubumuz gene oldu bitti karşısında kalacak ve grupta ciddî olarak ele alınması gereken meselelerin görüşülüp çözülmesi yolları kapatılmış olacaktır.

İşte bütün bu sebeplerden ötürü Parti Grup Komitesi'nin acele olarak grubumuzu toplantıya çağırmasını ve bu toplantı yapılmadan önce Dış Büro'nun resmen herhangi bir karar almamasını sağlamasını önemle rica ederim.

Bilal Şen
14.3.1965

Bilal Şen'in Dış Büro'ya Başvurusu
18 Mart 1965

Aram yoldaşın 13.3.1965 tarihinde bana verdiği mektupta parti grup sekreterliğinden uzaklaştırılmamın sebepleri 4 noktada tekrar ediliyor. Dış Büro'dan atılmam sebepleri hakkında ise ayrıca bir şey söylenmiyor. Gerek Dış Büro üyeliğinden gerekse parti grup sekreterliğinden uzaklaştırılma kararlarının gıyabımda alınmış olmasının sebepleri, ithamlara karşı bana hiçbir söz hakkı verilmemiş olmasının sebepleri, ilgili kararların bana bildirilişinden beri defalarca müracaat ettiğim halde bugüne kadar hala bana söz hakkı verilmemekte ısrar edilmesinin sebepleri bu mektupta da açıklanmamaktadır.

Bana söz hakkı verilmiş olsaydı, aynı ithamların bugün de tekrarına ihtiyaç kalmayacak, meseleler çoktan çözülmüş, aydınlığa çıkmış olacaktı. 13.3.1965 tarihli mektupta ithamlar karşısındaki tutumumu ve bunları hata olarak kabul edip etmediğimi, 19.3.1965 tarihine kadar Dış Büro'ya açık ve yazılı olarak bildirmem isteniyor.

İthamlarla ilgili olarak konkre delillerle ve tam tafsilatlı gerekçe bugüne kadar bana ya da parti grubuna verilmemiştir. İthamların grupta açıklanan gerekçeleri genel olarak hiçbir konkre olaya veya delile dayandırılmamış, iddia edilenlerin de tartışılması yasaklanmış ve tam olarak açıklanmamıştır. İddiaların çoğu şahsi kanaate dayandırılmıştır. Bana verilen 13.3.1965 tarihli mektupta da ithamlar son derece genel bir şekilde birkaç cümle içinde toplandığı için bunlara verebileceğim cevaplar da ancak genel olabilecek. Bu genel cevapların anlaşmazlığı çözmeye yarayacağını ve kimseyi tatmin edeceğini sanmıyorum. Bunun için tafsilatlı gerekçeyi ve konkre delillere dayanan iddiaları aldığım zaman her birinin karşısında tutumumu ve düşüncemi konkre ve açık olarak belirteceğimi bir kere daha tekrar ediyorum.

13.3.1965 tarihli mektupta birinci, üçüncü ve dördüncü maddelerdeki genel olarak ileri sürülen iddialar, konkre olarak ortaya konduğu zaman ve bana fikrimi söylemek imkanı verildiği zaman bunların asılsız olduğunu meydana çıkacaktır.

İkinci maddede yapılan ithama gelince, bu konudaki düşüncem şudur: Bu, bir parti prensibi meselesidir. Önemli birçok meselede partinin uygulanan resmi hattına uymayan ya da uymadığı söylenen görüşleri gerek parti toplantılarda gerekse arkadaşlar arasındaki konuşmalarda söylemeyi pren-

sip olarak suç değil ödev biliyorum. Parti içi demokrasisinin en ilkel prensibi olarak üyelerin toplantıda kendi özel görüşlerini söylemelerinin zaruretine inanıyorum. Suç saydığım, üyelerin özel görüşlerini parti toplantılarında ve arkadaşlar arasındaki konuşmalarda değil; işimizde pratikte parti görüşlerini bir tarafa atıp bu özel görüşleri uygulamaktır. Bu konuda sekreter ve baş redaktör olarak çalıştığım sürece olduğu gibi ondan önce ve ondan sonra da parti resmi görüşlerini bir yana atıp kendi görüşlerimi uyguladığıma dair bir tek olay ve delil gösterilmemiş, böyle bir itham yapılmamış, tam tersine böyle bir şey olmadığı suçlamayı yapanlar tarafından tekrar edilmiştir.

13.3.1965 tarihli mektupta 3 noktada toplanan yeni iddialara gelince, bunlar hakkında hiçbir konkre olay ileri sürülmemiştir. Genel olarak verilecek cevapların faydasız olduğuna kaniim. Bu iddialarda yanlıştır ve şahsi kanılara dayanmaktadır.

Bütün bu konular, deliller ve olaylarla da gösterilerek konkre olarak ortaya konduğu ve parti grubunun önünde hata olarak ispat edildiği zaman, hatamı kabul etmeye hazırım.

Meseleler ve iddialar getirilip orada görüşülmemekte ısrar edilirse, o zaman kardeş partiler temsilcileri yardımıyla meselenin çözülmesine gidilmesini kaçınılmaz görüyoruz. Dış Büro'nun tam kadrosuyla yapacağı ve bize doğrudan doğruya yardım eden kardeş partiler temsilcilerinin de katılacağı bir toplantıda anlaşmazlık konularının görüşülmesini, bunun sağlanmasını teklif ediyorum.

Kardeş partiler karşısında partinin otoritesini sarstığım ithamının, hangi çözüm yolu kabul edilirse edilsin, mutlaka resmen tahkik edilmesini kaçınılmaz telakki ediyor ve bunun sağlanmasını diliyorum.

Bütün bu meselelere görüş ayrılığı açısından, bazı meselelerde farklı anlayışlar açısından yanaşmak ve kolektifi gerçekten Marksist prensipler üzerinde birleştirecek şekilde ele alabilmek için meseleyi şahsi mesele haline sokmaktan kesin olarak kaçınmak gerek. Çünkü "ya sen ya ben" metodu yapıcı değil, ancak yıkıcı rol oynayabilir. Son günlerde meselelerin bu şekle dökülmek için büyük gayretler sarf edildiğine bizzat şahit oldum. Bunun sorumluluğuna yoldaşların dikkatini çekerim. Bu metot asla kolektif birliğini sağlamlaştırmak için çalışan arkadaşların başvuracağı metot olmamalıdır. Tartışma konularına arka niyet faraziyesiyle yanaşıldığını açıkça görüyorum. Gerçeklerle hiçbir ilgisi olmayan endişelerden hareketle çıkarılan sonuçlar birliğe değil, bölmeye yardım edeceklerdir. Bundan kaçınılmasını önemle rica ediyorum.

Bilal Şen
18.3.1965

Abidin Dino'nun Gün Togay'a Mektubu
24 Mart 1965

24.3.65

Kardeşim,

Mektubunu aldım, üzüldüm, konuyu bilmediğim için ne desem boş. Bence acele tepkiler gösterme. Mayıs başında gelirim, görüşürüz.

Abbas [Abidin Dino]

Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Politbürosu'na Toplu Başvuru 6 Nisan 1965

Almanya Sosyalist Birlik Partisi
Merkez Komitesi
Politbürosu'na

Çok değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi'nin Leipzig Örgütünde bölünme tehlikesi ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, bu tehlikenin önüne geçebilmek için Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin kardeşçe yardımını talep ediyoruz.

Bu konu hakkındaki kanaatlerimiz ve talebimiz ekteki iki materyalde belirtilmektedir.

Sosyalist selamlarımızla,

(İMZA)
Attila Yaşar
Leipzig Grubu Parti Komitesi Üyesi

(İMZA)
Bilal Şen
Merkez Komitesi Üyesi

(İMZA)
Gün Togay
Merkez Komitesi Üyesi

(İMZA)
Orhan Yalım
"Barış ve Sosyalizmin Sorunları" Raportörü

(İMZA)
Veli Gündüz
"Bizim Radyo" redaktörü

Leipzig, 6 Nisan 1965

Münevver Andaç'ın Bilal Yoldaşın Durumu ile ilgili Karar hakkında Başvurusu 8 Nisan 1965

Bilal yoldaş hakkında Dış Büro'nun verdiği kararı, bu kararın alınma ve uygulanma şeklini büyük bir üzüntü ile öğrendim. Bilal yoldaşın durumu hakkında fazla bir bilgim yoktur. Leipzig'te bulunurken özel konuşmalardan öğrendiğime göre, Bilal yoldaş grupçulukla, kardeş partiler nezdinde partinin itibarını düşürmekle suçlandırılmıştır. Bunlar çok ağır ithamlardır. Ama Bilal yoldaşın bu konuda ne söylediğini, kendini nasıl savunduğunu bilmiyorum. Kendisine de sormadım, çünkü bu kadar önemli bir durumun özel konuşmalarda değil, çeşitli grupları bir araya getirecek bir toplantıda ancak tartışılabileceğine kaniim. Oysa şimdi haber aldığıma göre, değil böyle bir toplantıya, grup toplantısına bile lüzum görülmeden, Bilal yoldaş çok ani bir şekilde Leipzig'den uzaklaştırılmıştır. Bu konudaki soru ve görüşlerimi aşağıda bildiriyorum:

1. Tüzük, dış büro üyelerine bu kararı verme yetkisini tanımakta mıdır?

2. Bilal yoldaş hakkında suçlamalarda bulunan Dış Büro üyeleri midir sadece?

3. Suçlamalarda bulunan, kararı veren Dış Büro'nun bütün üyeleri midir? Yabancı ülkelerde bulunan Dış Büro üyeleri durumdan haberdar edilmiş midir? Bu durumu incelemiş midir? Karara iştirak etmiş midir?

4. Her parti üyesi gibi, Bilal'in ne gibi hatalar, suçlar işlediğini konkre olarak öğrenmeye hakkım vardır. Duyduğum suçlamalar –grupçuluk ithamı, kardeş partiler nezdinde partinin itibarını düşürmek ithamı– fazla geniş ve müphemdi. Bu suçlamaların konkre şekilde izah edilmesi, herkese açıklanması lazımdır.

5. Bu suçlamalara karşı Bilal yoldaş kendini nasıl savunmuştur? Bu savunmayı her parti üyesi gibi dinlemeye hakkım olduğu şüphesizdir.

6. Bu kadar önemli bir durumda, kanaatime göre, yabancı ülkelerde bulunan bütün parti üyeleri bir araya getirilecekti, açık bir muhakeme yapılacaktı, Bilal yoldaşa da, en basit hukuk kaidelerine uygun bir şekilde, arkadaşlar önünde kendini savunma hakkı verilecekti.

7. Verilen karar çok şiddetli olduğu gibi, fevkalade ani bir şekilde yerine getirilmiştir. Muhaceret şartları içinde bir yoldaşın bağlı bulunduğu gruptan uzaklaştırılması, hele bu şekilde, adeta sürgüne gönderilir gibi,

acele uzaklaştırılması, çok önemli sonuçlar doğurabilecek bir karardır. Böyle bir karar, kardeş partilerde, bu yoldaş hakkında ne gibi şüpheler uyandırabilir? Bu yoldaşın hayatı, maneviyatı, geleceği üzerinde ne etkiler yapabilir? Bütün bunlar, üzerinde durulacak, uzun uzun düşünülecek noktalardı.

8. Bilal yoldaş hakkında verilen kararın şiddeti, uygulanma şekli diğer grup üyeleri üzerinde nasıl etki yapabilir? Bu da üzerinde durulacak bir noktadır. rahat çalışmaları, partiye faydalı olmaları için, arkadaşlar güven içinde yaşamalıdırlar. Güvensizlik, insanı ilgisizliğe, neme lazımcılığa, hatta en korkuncu, dalkavukluğa götürebilir. Güven duygusu ise, ancak demokratik bir düzende sağlanabilir. Bu nokta, kanaatime göre, partinin faaliyeti ve geleceği bakımından fevkalade önemlidir.

9. Kanaatime göre, suçlu olup olmadığı demokratik ve aleni bir şekilde tartışılmadan, bir parti üyesinin bir iki gün içinde grubundan, işinden, evinden, yerinden atılması, en basit demokrasi kaidelerine uymaz. Böyle metotların uygulanması, partideki birliği bozmaktan başka bir işe yaramaz.

10. Bu müphem kalan, insanın kafasını, vicdanını rahatsız eden mesele karşısında, teklifim şudur: Yabancı ülkelerde bulunan parti üyelerini bir araya getirecek büyük bir toplantı düzenlenmelidir. Suçlamalar, savunmalar alenen yapılmalıdır. Durum tartışıldıktan sonra,çoğunluğun vereceği karar uygulanır. komünist partilerin demokratik usulü budur.

11. Leipzig'de bulunduğum müddetçe, istisnasız bütün arkadaşların çok sinirli olduklarını gördüm. Bu sinirli havaya son vermek şarttır. Bu mevzuda ne gibi tedbirler alınabilir acaba? Kanaatime göre, tek çare şudur: Münakaşa konularını teker teker ele alıp grup toplantısında karşılıklı anlayış ve toleransla tartışmak. Böyle toplantıların sık sık düzenlenmesiyle mühim bir netice elde edilir; özel konuşmalara, tartışmalara hacet kalmaz. Meselelerin tartışılacağı yer, arkadaşların evi değildir. Bunu düşünerek, bütün arkadaşlara bir arada çalışmalarını tavsiye ettim. Geçen yıla nispetle, işbirliği çok azalmıştır. Bütün arkadaşlar, özellikle sorumlu arkadaşlar, her mesele ile yakından ilgilenmelidir. Bunun da tek şartı, bir arada bulunmaları. Her yoldaş, her konkre meseleyi dolaylı bir şekilde değil, işyerinde, arkadaşlarla beraber konuşabilmeli, duyabilmeli, tartışabilmelidir.

12. Teklifimi tekrar ediyorum: Muhacerette bulunan çeşitli grupların Bilal yoldaş meselesini açık bir şekilde, Bilal yoldaşı da dinleyerek inceleyebileceği bir toplantının bir an önce yapılmasını teklif ediyorum. Hiç birimizde, bu mesele hakkında en ufak bir şüphe kalmamalıdır. O zaman ancak, varılan karar ne olursa olsun, vicdanımız rahat edebilir. TKP'ye yakışacak tek tutum ve davranış budur.

Teklifime verilecek cevabın müspet olacağını umar, saygılarımı sunarım.

Münevver Andaç
Varşova 8 Nisan 1965

[Belgenin girişinde, yeşil dolma kalemle yazılmış, "Gün, Veli, bu mektubun bir kopyesini Grup sekreterliğine, bir kopyesini de Dış Büro'ya gönderdim. Selâmlar, sevgiler. Münevver" açıklaması vardır, E.A.]

Osman Rauf Alper'in TKP MK Dış Bürosu'na Başvurusu 9 Nisan 1965

TKP MK Dış Bürosu'na Değerli Yoldaşlar,

6 Nisan 1965 tarihinde Leipzig'den A yoldaş telefon ederek, B yoldaşın bir yıl süreyle partiden çıkarıldığını üzülerek bildirdi. Sebeplerini pek bilmediğini, duyurulmadığını, ancak B yoldaşın grup sekreterliğinden çıkarılmasında öne sürülen sebepler olduğunu belirtti. Ertesi gün Budapeşte Grubu'ndaki yoldaşların isteği üzerine D yoldaşa telefon ederek meseleyi esaslı olarak öğrenmek istedik; ve telefon ettim.

Daha ertesi gün arkadaşlar bu gibi olayların partimizi parçalamaya götürebileceği endişesiyle, D yoldaşa ayrı ayrı olarak fikirlerini belirtmek istediler. Ben de belirtmek istedim. Ancak ayrı ayrı telefon etmenin pahalı olduğunu düşündüğümüzden fikirlerimizdeki müşterek noktaları D yoldaşa duyurmak istedik ve telefon ederek duyurdum. Bu müşterek noktalar özetle şunlar idi: B yoldaşın partiden çıkarılması için ileri sürülen sebepler, kendisine bu cezanın verilmesini gerektirmeyen sebeplerdir. B yoldaş hakkındaki kararın bağlı olduğu grubu duyurularak müzakere edilmesi ve B yoldaşa kendini müdafaa hakkı verilmesi gerekirdi. Şahsî sebeplerin prensip sebeplerden öne alındığı şüphesi doğmaktadır. Böyle haller partimizi parçalamaya götürür ve bundan endişe duymaktayız. D yoldaş telefonda bize de yazılı olarak kararı bildireceğini söylemişti. Bu karar geldikten sonra ayrıca üzerinde duracağız, fakat daha önce, şimdiki durumda da, fikrimizi bildiriyoruz, bunu yazılı olarak da gönderiyoruz. Ancak bir grup kararımız yoktur, herkes ayrı ayrı fikrini beyan etmektedir.

Yukarıdaki izahattan anlaşılacağı üzere, şahsen benim de görüşüm bu merkezdedir. Gerek D yoldaşla yaptığım konuşmalardan, gerek A yoldaşın verdiği haberden edindiğim intiba şu ki, B yoldaş aceleye getirilerek partiden çıkarılmıştır. Yurt dışında çok az kişiyiz. Yapılması gereken birçok işlerimiz, kadro yetersizliğinden yapılmazken bir eski komüniste, böyle bir cezanın verilmesine üzüldüm. İleri sürülen sebepler, bana izah edildiği derecede, esaslı sebepler değildir. Karar B yoldaşın bağlı olduğu grupta okunmamış ve B yoldaşa kendini müdafaa hakkı verilmemiştir. Bu tutumu doğru bulmadım. Bu durumun partimizi parçalamaya götürmesinden endişe etmekteyim.

Yoldaş selamlarıyla.

O.R. Alper, 9.IV.1965

Veli Gündüz'ün Leipzig Parti Grup Komitesi'ne Başvurusu
24 Nisan 1965

Leipzig parti grup komitesi sekreter görevlisi Aram yoldaş, 24.4.965 günü, iş arasında bana şunları söyledi: "Haberin olsun, Pazartesi günü saat 18'de Demir yoldaşın evinde parti toplantısı olacak." Bunun üzerine kendisine şunları sordum ve şu cevapları aldım:

- Toplantının gündemi ne olacak?
- Bilal hakkında Dış Büro'nun açıklaması olacak.
- Bu toplantıya daha önce de söylediğim gibi hem Bilal yoldaşın, hem de grubun burada bulunmayan üyelerinin katılması gerekir.
- Ben buradaki arkadaşların fikirlerini sordum. Böyle bir şeye lüzum olmadığında arkadaşlar çoğunlukta. Onun için toplantı, buradaki grup üyelerinin katılmasıyla olacak. Haberin olsun.

Bugüne dek zaman zaman sözlü olarak söylediklerimi şimdi yazılı olarak tekrar ediyorum ve diyorum ki:

Bilal yoldaş hakkında işin başından beri alınan kararlar, yapılan uygulamalar en ilkel Leninci parti ilkelerine taban tabana aykırıdır. Bu ilkelerin ayaklar altında çiğnenmesidir. Hem de bile bile. Çünkü yapılan uyarmaların, hatırlatmaların hiç birine aldırış edilmemiş, parti grubu Dış Büro'nun, Leninci ilkelere aykırı olarak aldığı kararların bir dikta zihniyeti içinde tebliğ ve uygulama yeri yapılmıştır.

Bilal yoldaş, parti grup sekreterliği görevinden uzaklaştırıldığında kendisine hiçbir söz ve savunma hakkı verilmemiştir. yapılan grup toplantısında Demir yoldaş Bilal yoldaşa söz hakkı verilmeyeceğini ısrarla belirterek söze başlamıştır. O günkü grup toplantısının tutanakları dosyadadır. Açılıp okunduğunda, o toplantıda Dış Büro üyelerinin gruba yapmış oldukları baskı açıkça görülecektir. Ayrıca, o toplantıda yoldaşların Dış Büro'ya yaptıkları uyarma ve dilekler de açıktır.

Leninci ilkeler ve arkadaşların uyarmaları ortada iken, Dış Büro bunların hiçbirine itibar etmeden, Bilal yoldaş hakkında birincisinden çok daha ağır olan ikinci bir kararla karşımıza çıkmıştır. Bu ikinci kararını verirken, yine Bilal yoldaşı dinlememiş, O'nun grup toplantısında kendisini savunmasına imkan vermemiş, grupta meselenin, bütün grup üyelerinin katılmasıyla konuşulup, aydınlığa kavuşulmasına özel olarak engel olunmuş, Bilal

yoldaş Leipzig'den bir gün içinde atılmak istenmiştir.

Şifahen söylediklerimi, yaptığım uyarmaları, burada yazılı olarak tekrar etmekte fayda görüyorum. Parti üyelerinin en ilkel hakları olan tartışma, aydınlanma, ikna olma ve etme, fikir söyleme hakları ve ödevleri, şiddet kullanılarak, arkadaşları iktisadi baskı altına alarak susturma usulleri 20nci Kongre'nin lanetlediği, tarihe gömdüğü bir zihniyettir. Bilal yoldaşa karşı başlangıçtan beri alınan karar ve uygulamalar bu zihniyetin aramızda hâlâ yaşamakta olduğunu göstermektedir.

Son 4-5 aylık olaylar ve ortadaki vesika ve işlemler bunu gösteriyor. Bu durumda teklifimi tekrar ediyorum: 26.4.1965 günü yapılacağı bildirilen parti grup toplantısında, itham edilen yoldaşın ve bütün grup üyelerinin hazır bulunması ve meselenin tartışılması ve Bilal yoldaşa konuşma, kendisini savunma hakkının verilmesi gerektir. Bu teklif ettiğim hususların yerine getirilerek yapılacak bir toplantıya kadar beklenmesini ve arkadaşların çağrılmasını istiyorum.

Bu şartlar yerine getirilmeden yapılmak istenen bir toplantıda Bilal yoldaş meselesinin konuşulmasına rıza gösteren yoldaşların ağır bir sorumluluk yükleneceklerine de tekrar dikkati çekiyorum.

Veli Gündüz
24.4.1965

Leipzig Parti Grup Toplantısı Protokolü
26 Nisan 1965

Katılanlar: Demir, Aram, Marat, Attila, Gün, Fahri, Veli, Doktor, Merih, Halis

Toplantı Başkanı: Halis

Sekreter: Attila

Aram: Toplantıda iki sorun ele alınmalıdır. Bunlardan birini ben, diğerini Demir yoldaş açıklayacak.

Attila: Ben komite üyesiyim. Bu toplantının önemini biliyorum. Daha önemli toplantılara tüm üyelerinin katılması en temel parti ilkelerinden biridir. 29.11.1963 tarihinde yaptığımız toplantıda bu ilkeyi koruduk ve ileride yapılacak toplantılarda da buna uyulacağına söz verdik. Bu toplantıya Münevver ve Orhan yoldaşları da davet etmeyi öneriyorum. Bilal yoldaş burada bulunmadığı için onunla ilgili sorunlar bu toplantıda ele alınmamalıdır, onun da katılımının sağlanacağı başka bir toplantıya bırakılmalıdır.

Gün ve Veli: Yaptıkları kısa konuşmalarla Attila'nın önerisini desteklediler.

Aram: Bu yoldaşların ileri sürülen bu görüşünü biliyordum. Çoğunluğun kararınca bu toplantıya Bilal yoldaş katılmıyor olsa da onunla ilgili sorunlar burada ele alınabilir, tartışılabilir.

Demir: Toplantı başkanı bu tür konuşmalar yapmak için kimseye söz vermemelidir. Toplantının gündemi belirlenmeli ve bununla nokta konulmalıdır. Bilal hakkında karar var. Bu kararı açıklamak için ben grubu toplayabilirim.

Toplantıyı yöneten **Halis**, Demir'in önerisini oylamaya sundu.

Oylama sonucu: 6 kişi evet, 3 kişi hayır, 1 kişi çekimser.

Gün: Bilal yoldaş 18.11.1964 tarihinde parti grubu sekreterliği görevinden alındı. 18.10.1965 tarihinde bununla ilgili bir toplantı yaptık. O zaman Demir yoldaş bu şaşırtıcı kararın nedenlerini yazılı olarak parti grubuna açıklayacağını söylemişti, ancak bugüne kadar bunu yapmadı. Yukarda belirtilen kararı ve bununla ilgili olarak burada yapacağı raporu yazılı olarak vermesini öneriyorum.

Demir: Raporu yazılı olarak vereceğini belirttikten sonra Bilal'la ilgili iki rapor okundu. Biri 18.01.1965 tarihli, diğeri 26.04.1965 tarihli.

Toplantı başkanı: Karar ve rapor ele alınmayacak, tartışılmayacak ancak ek sorular sorulabilir.

Aram: Benim konuşmam buna ek niteliği taşıyor, dedi ve raporunu okudu.

Attila: Aram yoldaş raporunun sonunda, "yoldaşlar grubun önünde hatalarını kabul etmelidirler" diyor. Ben şunda ısrar ediyorum: Eğer bir kişi başka bir kişiyi suçluyorsa, o bunu suçladığı kişinin karşısında ve parti grubu önünde yapmalıdır. Aram yoldaş öteden beri Bilal yoldaşın parti grubunda konuşmasına karşı çıkıyor ve buna karşın "hatalarınızı grubun önünde kabul ediniz" diyor. Aram'a göre kolektif önünde hataların kabul edilmesini ancak ayrıcalıklı kişiler isteyebilir. Sanıyorum ki, çalışmalarım sırasında hata yapmadım. Daha Türkiye'deyken Merkez Komitesi içinde tartışmalar olduğunu duymuştum. Yurtdışında işe başladıktan sonra yurt içindeki çalışmaların yurtdışına çıkmadığını sanıyordum. Merkez Komitesi kararlarını yerine getirdim. Aram yoldaş sadece üç kişiyi, yani Demir, Marat ve Aram yoldaşları Merkez Komitesi üyesi olarak kabul ediyor. Bugün 6 kişiden oluşan Dış Büro'nun üç üyesi tarafından alınan bir karar Merkez Komitesi kararı olarak sunulmak isteniyor. Bana göre Dış Büro'nun üç üyesi tarafından alınan karar bölücülük niteliği taşımaktadır. Ben parti sıralarının bölünmesini önlemek için herşeyi yapmaya hazırım. Bu bağlamda yukarda belirtilen kararlar bana göre TKP'ne, işçi hareketine iftiradır. Bundan ötürü ben örgütümüzün parçalanmasının önlenmesi için bize yardımcı olmaları ricasıyla BKP'ye başvurdum. Benim kanıma göre 6 kişilik Dış Büro'dan üç kişinin Merkez Komitesi adına karar verme, ceza kesme hakkı yoktur. Biz polis terörü altında çalışmıyoruz. Üç kişiye istisnai haklar tanımak birleşmeye, bir araya gelmeye değil, bölünmeye, dağılmaya yardımcı olacaktır.

Ben her üç yoldaşa soruyorum: Şimdiye kadar bilinmeyen bu tüzük tasarısının sadece 32. ve 33. maddeleri mi var? Örgüt üyelerinin hakları ile ilgili maddeler yok mu? Bu maddelerden neden hiç söz edilmiyor? Öte yandan bu 3 yoldaş kendi aralarında toplanıyorlar, grubun seçtiği sekreteri görevden alıyorlar ve burada onun olmadığı bir ortamda ithamname niteliğindeki raporları okumak için oy kullanıyorlar. Böyle bir tutum parti ahlakıyla bağdaşır mı? Bu yoldaşlar hem savcı hem de yargıç mı? Beni grupçulukla suçlayanlara şunu hatırlatmak istiyorum: Dış Büro'nun bu üç üyesi diğer üyelere haber vermeden kendi aralarında toplanıyorlar, kararlar alıyorlar, raporlar hazırlıyorlar. Bana göre asıl grupçuluk işte budur?

Ben en temel parti ilkeleri çiğnenerek alınan karara, Bilal yoldaşın Alman milisi aracılığıyla işten atılmasına, Alman partisinin bizim iç işlerimize karışmasına ve milisi bizim sorunlarımızı çözme aracı olarak kullanılmasına karşıyım.

Şimdilik bunları söyleyebilirim.

Veli: Yurtdışındaki parti grupları bölünme, dağılma tehlikeleriyle karşı karşıya. 6 kişilik Dış Büro'nun üç üyesinin ikisi gizlice Dış Büro'dan çıkarıldı öteki üyeleri bir tarafa atarak Leninci parti norm ve ilkelerini çiğnemişlerdir. Ben buna bölücülük diyorum.

Demir: Dış Büro'yu tanıyor musun? Dış Büro üç kişiden oluşmuyor mu? Diğer üç üye kimler?

Toplantı başkanı: Bu konuya açıklık getirilsin, bunu ben de bilmiyorum.

Attila: Ben de bilmiyorum. Birkaç zaman önce 5 Nisan 1965 tarihinde Bilal yoldaş Alman partisinin yardımıyla radyo çalışanları kapsamından çıkarılırken Gün ve Bilal yoldaşlar Dış Büro'nun 6 kişiden oluştuğunu ve kendilerinin de Dış Büro üyesi olduklarını açıkladılar. Eğer gerekirse kendilerinin Dış Büro'nun asil üyeleri olarak çalıştıklarını kanıtlayacak parti belgeleri bulunabileceğini söylediler. Bunun Dış Büro tutanaklarından görülebileceğini hatırlattılar. Ve şunu eklediler: Yalan söyleyerek bu belgeler reddedilemez. Toplantı başkanı Halis yoldaş radyo merkezinde çalışmadığı için tüm bunları duymadı, bunun için bilmiyor.

Fahri: Dış Büro'nun üç kişiden mi yoksa altı kişiden mi oluştuğunun önemi yok. Bu yoldaşlar Dış Büro'yu kabul ediyorlar mı? Demir yoldaşa soruyorum. Biz Bilal yoldaşı parti grubu sekreteri olarak biliyorduk. Şimdi ise onun aynı zamanda Dış Büro'nun da üyesi olduğu tartışılıyor. Bu doğru mu?

Demir: 1962 yılının Nisan ayında yapılan konferansın da Dış Büro'nun 5 kişiden oluştuğu belirtildi. Yeni kabul edilen üye Nazım.

Fahri: Bize şu izah edilsin: Bilal'a verilen parti cezası Dış Büro üyesi olarak mı, yoksa parti grubumuzun bir üyesi olarak mı veriliyor. Bunu öğrenelim ve görüşlerimizi buna göre belirtelim. Eğer sıradan bir üye olarak cezalandırılıyorsa, tüm bunlar bizim grubumuzda olmalıydı.

Marat: Ben de hazırladığım raporumu okuyacağım, dedi ve 26 sayfadan oluşan raporu okudu.

Doktor: Suçlamalar çok ağır. Yoldaşlara kendilerini savunma hakkı verilmelidir. Demir ve Marat yoldaşlar raporlarında Bilal ile ilgili sorunlara çok fazla yer verdiler. Bana göre biz Bilal'ı da grubumuzda dinlemeliydik. Madem ki ona burada konuşma hakkı tanımadık, o zaman bu sorun raporlarda da yer almamalıydı.

Demir: Belki onun görüşlerini savunacak kişiler vardır. Söylesinler.

Doktor: Suçlanan yoldaşlar diyorlar ki, "madem ki Bilal suçlanıyor, ona da söz hakkı tanınmalıdır, bundan sonra toplantıda kendi görüşlerimizi açıklayalım." Bu ilkesel bir sorundur. Bir kişi cezalandırılmadan önce ken-

disini sonuna kadar dinlemek gerekir. Öte yandan Bilal diyor ki: "Ben haklıyım, bunun için bana konuşma olanağı vermiyorlar." Bunu duyan her kişi olup bitenleri öğrendikten sonra bunun doğru olduğunu söyleyecektir.

Veli: Doktor ve Fahri, Bilal'ın Dış Büro üyesi olup olmadığını artık sordular. Dış Büro'dan ihraç edilmesi belki de daha önceleri olmuştur ve bu olgu bizden gizlenmiştir. Şimdi onun partiden ihraç edilmesi söz konusudur. Ve bu kendisine grupta konuşma yapma hakkı tanınmadan gerçekleştirilmek isteniyor. Yoldaşların dikkatini özellikle buna çekmek istiyorum. Bana göre Dış Büro üyelerinin de üyesi olduğu grubumuzda bir yoldaşın durumunun görüşülmesinde tüzüğe aykırılık yoktur.

Aram: Merkez Komitesi tüm üyelere ceza verme hakkına sahiptir.

Veli: Üst düzey kurumlar bu haklarını kullanırlarken parti unsurlarına uymak zorundadırlar. Bir şey yapmakla suçlanan kişiye konuşma, kendini savunma olanağı verilmek istenmiyorsa, insanın aklına hemen galiba bu işte bir bit yeniği sorusunu getiriyor.

Aram: Dış Büro, Bilal'ın görüşlerini dinledi.

Gün: Doğru değil, karar onun olmadığı bir toplantıda alındı. Toplantıda ben bu karara itiraz ettim. Bu kadar da yalan olmaz!

Attila: Suçlamaları yazılı olarak yanıtlayacağım. Bir sonraki toplantıya tüm yoldaşların katılmasını istiyorum. Aynı zamanda suçlamalarla ilgili raporlarında yazılı olarak verilmesini istiyorum. Suçlamalar o kadar çok ki, bunları akılda tutmak olanaksız.

Aram: Dış Büro tanınmadıkça, raporlar yazılı şekilde verilemez.

Demir: Fahri yoldaşa cevap vermek istiyorum. Merkez Komitesi kongre tarafından seçilir, ne var ki yıllardır kongre yapılmamış. Değişik zamanlarda bazı yoldaşlar seçim yapılmadan üye alınmışlardır, koopte edilmişlerdir [atanmışlardır]. 1962 yılı Nisanında da 3 üye koopte edildi. Nâzım'ın ölümünden sonra iki kişi aday üye olarak koopte edildi. Onlar yaklaşık bir yıl Dış Büro toplantılarına katıldılar. Ancak görüldü ki, bu yoldan tam üyelik niteliklerine sahip değiller ve bu nedenle Dış Büro'dan çıkarıldılar.

Gün: 5 Nisan 1965'te Bilal ve benim Dış Büro üyesi olduğumuz söylendiğinde Aram, Demir ve Marat yoldaşlar bunun uydurma, yüzde yüz yalan olduğunu söylediler. Şimdi görüyorum ki, bizi Dış Büro yedek üyeliği mertebesine yükseltiyorlar. Bu bir ilerlemedir. Ben ve Bilal 1963 yılının Ekim ayından beri Dış Büro'nun toplantılarına onun üyeleri olarak katılıyorduk, kararların alınmasında oy kullanıyorduk, çünkü bize tam üye olarak koopte edilişimizle ilgili karar bildirilirken, bu görevin bize çok yükümlülükler getirdiği söylendi. O zaman mı yalan söylediniz, şimdi mi yalan söylüyorsunuz? Bizim üye olarak kabul edilmemizle ilgili olarak kar-

deş partilere gönderilen resmi belgelerden kontrol edilebilir. Bu tür şeyler kişilere tek tek bildirilmiş. Bilal'la ilgili olarak Dış Büro'dan ihraç edildiğini duyurdular, bana bildirmeye lütfetmediler. Demek ki, bizim örgütümüzde bu da özel ilkelerden bir tanesi.

Demir: Biz Bilal'ın görüşlerini uzun zaman tartıştık. Yeniden ele almaya, tartışmaya gerek yoktu.

Gün: Siz Bilal'ı Dış Büro'dan ihraç ederken, parti grubu sekreterliği görevinden alırken onu toplantıya çağırmadınız, ona kendini savunma hakkı tanımadınız, tüm bunlar sizin onu partiden attığınız anlamına mı geliyor?

Demir: Evet, doğru. Kendisini dinlemeden ihraç ettik. Sana gelince, bildiğiniz gibi sana da gönderdiğimiz bir bildiri hazırladık. Sen bu tür bildirilerin hazırlanmasında hazır bulunmadığını, son dakikada bununla ilgili not veremeyeceğini söylemişsin. Demek ki, görevini yerine getirmemişsin. Bir parti birinci sekreteri bildiri hazırlarken öteki üyelere danışmaz, eğer danışırsa da bu sadece bir formalitedir.

Gün: Demek ki Komünist Partilerinde bir bildiri (deklarasyon) hazırlanırken onu birinci sekreter hazırlıyor ve eğer o isterse başkalarına danışıyor?

Demir: Evet, öyle oluyor: Biz ise sana bildiriyi bile gönderdik ve görüşünü sorduk.

Gün: Demek ki, Bilal gibi benim de dinlenmeden, hatta neyle suçlandığım bildirilmeden Dış Büro'dan ihraç edildiğimi kabul ediyorsunuz.

Demir: Evet. Nasıl seni alırken sana sormadığım gibi, şimdi ihraç ederken de sana sormadım.

Gün: Demek ki, bizim partimizde üyeleri dinlemeden, görüşlerini almadan, kendi şahsi takdirine göre onları üye yapıyor.

Demir: Evet. Madem ki sen Dış Büro üyesi olduğunu açıkladın, biz de seni Dış Büro'dan ihraç ettiğimizi açıklıyoruz.

Gün: Ama daha önceleri bunu, benim Dış Büro'nun üyesi olduğumu reddediyordunuz.

Toplantıyı yöneten **Halis**: Durum çok ciddi. Tüm konularda Bilal aksi görüşleri savunuyor.

Doktor: Sen Bilal'ın görüşlerini bilmiyorsun ki, nasıl böyle konuşabilirsin?

Aram: Dış Büro'yu tanımadıkça onun belgelerini alamazsınız.

Doktor: Allah cezamı versin, Aram'ın yanıtını bir türlü anlayamıyorum. Hem suçluyorsun, hem de suçladığını gösteren belge vermiyorsun. Bizi hepimizi yargılarken, mahkemeyi tanımadığınızı ve bunu bildirmemize rağmen burjuva mahkemesi suçlamaları yazılı şekilde verdi.

Kendini savunma hakkı tanınırsa, kendilerini savunmalarının okunma-

sı da kabul edilmelidir. Eğer bu kabul edilmiyorsa bu kendini savunma hakkı da tanınmıyor demektir.

Fahri: İsteyenler konuştu. Suçlananlar istediklerini söylediler, sorun oylamaya sunulmalıdır.

Doktor: İşleri çok aceleye getiriyorsunuz. Bana göre Dış Büro sorumluluğu parti grubundan üzerine atmak istiyor.

Demir: Evet, bu iş Dış Büro'da sonuçlanabilirdi. Ama biz daha demokratik hareket etmek istiyoruz.

Fahri: Konuşmaları yeterlidir. Yoldaşlar yazılı açıklamalarında yine aynı şeyleri yazacaklar. Oylamaya geçilmelidir.

Gün: Eğer konuşmalar yeterli ise bizi atabilirsiniz, lütfen atınız.

Demir: Madem ki savunma için bu kadar ısrar ediliyor, o zaman savunma hakkı verilsin.

Bundan sonra toplantı başkanı oylamaya sundu ve sonuçta savunmalarını hazırlayabilmeleri için toplantı ertelenmiştir. Okunan raporlar bu tutanağın ayrılmaz parçalarıdır.

İmzalayanlar:

Toplantı Başkanı: Halis

Sekreter: Attila

Yakub Demir'in Bilal Şen'in Grupçu ve Fraksiyoncu Faaliyeti üzerine Raporu 26 Nisan 1965

Yoldaşlar,

Bilal Şen'in, Merkez Komitesi Dış Bürosunca, Leipzig Parti grup komitesi sekreterliğinden çıkarılması sebeplerini, bu yılın Ocak ayında yapılan bir grup toplantısında açıklamıştım. Bilal'in parti grup sekreterliğine seçildikten sonra açıkça belirmeye başlayan, partimizin prensip ve kararlarına aykırı görüşleri ve sistemli bir şekil alan parti disiplinine aykırı davranışları, kendisine verilen idarecilik görevinde kalmasını zaten imkansız bir hale getirmişti.

Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Dış Münasebetler Şubesi'ndeki davranışı bardağı taşıran son damla oldu. Bu son hareketinin sadece bir yönünü açıklayan bir vesikayı o toplantıda kendisi size okumak zorunda kalmıştı. Bilal, parti karar ve direktiflerine aykırı görüş ve davranışlarını inkar edemediği ve görüşlerinde ısrar ettiği halde Dış Büro'nun kararını tanımıyordu. Grubu, iki veya üç kişinin desteğine güvenerek, Dış Büro'ya karşı parti tüzüğüne ve onun prensiplerine aykırı bir yola sürüklemeye çalıştı. Bir dilekçe ile gruba baş vurarak Merkez Komitesi Dış Bürosunun kendi aleyhine verdiği kararı bozmasını istedi. kararı ancak Dış Büro'nun bozabileceği, doğrudan doğruya ona başvurması gerektiği, dış Büroyu parti grubuyla karşı karşıya koyma teşebbüslerinin, yararına bir sonuç vermeyeceği defalarca kendisine anlatıldı. Fakat görüş ve davranışlarının yanlış olduğunu görse de onlarda ısrar etmeyi bir meziyet sayan Bilal hatalarını kabul etmek şöyle dursun, onları daha da derinleştirdi.

Bilal hakkında karar niçin grupta değil de Dış Büro'da alındı? Dış Büro, grubun Bilal'i desteklemeyeceğinden emin mi değildi? Bilal böyle bir fikir uyandırmak istiyordu. Grupta istediği sonucu sağlayamayacağını iyi biliyordu. Ama Merkez Komitesi kararlarının partinin diğer herhangi bir teşkilatınca gözden geçirilebilir olduğu iddiasını yürütmek, Dış Büro'nun otoritesini kırmak, asıl hedefiydi.

Evvela Bilal'in parti görüşlerine aykırı tutumu ve pratik hataları doğrudan doğruya Merkez Komitesini ilgilendiriyordu. Hareketleri Merkez Komitesine karşıydı. İşin çözümünü Merkez Komitesinin dışında aramak, yersizdi. İkincisi, mesele gruba getirilmekle, grup sekreterliğine geçeli be-

ri grubu Merkez Komitesinin karşısına dikme, onun üstünde bir organ haline getirme gayretlerinde Bilal'e ne de olsa bir başarı sağlanmış olacaktı. Üçüncüsü, Partimizin tüzüğü ve bağlı bulunduğumuz demokratik santralizm prensibi, Bilal'in iddiasının aksine olarak, Merkez Komitesine Partinin herhangi bir kademesindeki herhangi bir mesele hakkında karar verme yetkisi verir. Kaldı ki Bilal grup sekreterliğine Dış Büro'nun tavsiyesiyle seçilmişti ve doğrudan doğruya Dış Büro'ya bağlıydı. Onun direktiflerini ve kararlarını yerine getirmek, görüşlerini savunmak zorundaydı. Teşkilat prensiplerimizin alfabesini bilenler, bunu bilirler. Bilal "beni grup seçti, ancak grup atabilir" diyerek, kararın yersiz olduğunu iddia ediyordu. Bilal'i Bizim Radyo'da görevlendiren de Leipzig grubu değildi. Ama o, partinin bu yayın organının Merkez Komitesinin sorumluluğu altında çalıştığını, burada kendisine vazife veren Merkez Komitesinin onu buradan alabileceğini de bilmezlikten gelmiş, son karar kendisine bildirildiği halde, Radyo'dan ayrılmamakta ayak diremiştir.

Tuttuğu yolun yanlış ve çıkmaz bir yol olduğu son karardan önce de Bilal'e defalarca hatırlatılmıştı. Buna rağmen, Dış Büro aleyhindeki tahriklerine devam etti, faaliyetini açık bir grupçuluk ve fraksiyonculuk şekline döktü. Bu yoldaki faaliyetini artırdı. Fraksiyoncu faaliyet Radyo çalışmalarında da tesiri göstermeye başladı. Günlük redaksiyon toplantıları, türlü tertipler, obstrüksiyonlarla çıkmaza sokulmak istendi, Radyo çalışmaları bayağı sabote edilir bir hal aldı. Nihayet Bilal, pervasız ve tipik bir fraksiyoncu gibi hareket ederek, Merkez Komitesinin karar ve görüşlerine, partimizin Marksçı-Leninci prensiplerine karşı "Kıbrıs'la ilgili düşünce ve tekliflerim" adı altındaki özel bildirisiyle çıktı. Bu bildiride partimiz Merkez Komitesinin görüş ve kararları, Dış Büro üyelerinin, hatta Sovyet devlet ve parti adamlarının sözleri kasten tahrif edilmiştir. Bildirinin başlıca hedefi, Kıbrıs meselesinde Merkez Komitesinin tutumunu yanlış göstermektir. Fakat bunu yapabilmek için Bilal, tahriflere ve yalanlara başvurmaktan başka çare bulamamıştır.

Demir yoldaş, diyor Bilal, "Kıbrıs'ın bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün güven altına alınmasını saçma buldu."

Merkez Komitesi Dış Bürosu'nun 20 Şubat 65 tarihli kararından okuyorum:

> "Gerçek amacını dar bir milliyetçilik gayretiyle maskeleyerek Kıbrıs Türklerinin koruyucusu rolünde görünmeye çalışan Ankara Hükümeti, Kıbrıs Türk cemaatinin bütün demokratik hakları için Güvenlik Konseyi'nde ileri sürülen garanti teklifini reddetmekle gerçekte Kıbrıs Türklerinin kaderiyle ne kadar ilgilendiğini açığa vurmuş bulunuyor."

Belirtmek isterim ki, Kıbrıs Türk cemaatinin demokratik hakları için Birleşmiş Milletler'de garanti teklifini ileri süren Kıbrıs Hükümetinin temsilcisidir. Bilal'in istediği bu değil. Ona göre, bu garantiyi BM teşkilatı vermeli ve bunu TKP bir bildiri yayınlayarak istemeli.

Aynı karardan okuyorum:

"Türk halkı, tam bağımsızlığına kavuşmuş, yabancı üslerden, nükleer silahlardan temizlenmiş, bir kışkırtma ve tecavüz yuvası olmaktan çıkmış, barışsever bir Kıbrıs'a karşı olamaz. Gerici Ankara idarecilerinin Kıbrıs politikası, Türk halkının gerçek iradesine, Türkiye'nin milli menfaatlerine aykırıdır."

"Kıbrıs meselesinin çözümü, Kıbrıs'ın kendi kaderine buyruk olarak tam bağımsız, egemen bir cumhuriyet olması ve bütün yabancı işgal kuvvetlerinin Ada'dan çekilmesiyle mümkündür. Bu çözüm yolu, Türkiye'nin de menfaatlerine en uygun olanıdır."

"Uzun ve çetin mücadele sonunda elde ettiği bağımsızlığı tamamlamak, kuvvetlendirmek için savaşan Kıbrıs halkı Kıbrıs adası gibi bölünmez bir bütündür. Sömürgecilere karşı savaşta bağımsız, hür, barışsever bir Kıbrıs'ın doğmasında Rum ve Türk cemaatlerinin menfaatleri birdir."

Bu satırları, Partinin bildirilerini ve benim Kıbrıs konusundaki yazılarımı okuyan, Kıbrıs'ın bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün güven altına alınmasını ileri sürmeyi saçma bulduğunu nasıl söyleyebilir? Bilal'in bildirisinde bana ait olmayan, tırnak içine alınmış ve bana atfedilmiş başka uydurma sözler de var. Dürüst bir kimse görüşlerinde haklı olduğuna gerçekten inanıyor ve bunu başkalarına da ispat etmek istiyorsa, böyle bayağı bir yola başvuramaz. Bilal 1951 tevkifatında sadece birkaç gün kaldığı polis müdürlüğünde hiçbir fiske yemeden bütün bildiklerini saymasını ve bütün tanıdığı ve temas ettiği partilileri ele vermesini sonradan poliste akli muvazenesinin bozulmasıyla izah etmeye ve arkadaşları buna inandırmaya çalışmıştı. Kıbrıs hakkındaki özel yazılarını bir tarafa bırakıyorum, parti karar ve bildirilerini unutarak uydurduğu yukarıdaki cümleleri bana atfeden Bilal eğer haysiyetli bir kimse ise, 51'de poliste bozulduğunu söylediği akli muvazenesinin hâlâ düzelmediğine inanmak gerekiyor. Bu kötü metodu, onun Sovyet ve Parti ve hükümet idarecilerine karşı da kullandığını ileride göreceğiz.

Bilal'in kabul edilmesinde ısrar ettiği teklif, yukarıda belirttiğim gibi Enosis'e yol verilmeyeceğine dair BM'den garanti istenmesi, Kıbrıs halkına kendi kaderine buyruk olma hakkının tanınmaması ve böylece yayınlarımızda Kıbrıs meselesinde gerici Türk basınına ayak uydurulmasıdır.

Böyle bir tutum Kıbrıs'ın tam bağımsızlığı şiarıyla uzlaştırılabilir miydi? Böyle bir garanti, bağımsız Kıbrıs'ı Birleşmiş Milletler'in himayesi ve kontrolü altında bir devlet durumuna sokmaz mıydı? Bilal'in sandığı gibi Ada'da 100.000 Türk'ün bulunması bize bu hakkı vermezdi. Dış Büro bu yola gitmedi.

Bilal bu teklifi, Kıbrıs'ta silahlı çatışmalar şeklini alan mücadelenin en kızgın zamanında ileri sürmüştü. Enosis tehlikesini o sırada bir tahrik ve parçalama silahı olarak ele alan yalnız gerici Türk burjuvazisidir. Kıbrıs'ta Enosisçiler, Enosis'e taraftar olanlar da dahil, bütün anti-emperyalist güçlerin bağımsızlık uğrundaki mücadelede birleştiği bir anda, Partimizin gerici Türk burjuvazisiyle işbirliği edercesine Enosis meselesini ileri sürmesi, Kıbrıs halkını parçalanmaya teşvik etmek, onu aşırı gerici, NATO'cu çevrelerin kucağına itmek olurdu. Biz Enosisçi değiliz, Enosis'e taraftar değiliz. Parti kararında bu meseleye dokunmadık, fakat gerici ve NATO'cu Enosisçilerin parçalayıcı faaliyetlerini yayınlarımızda açığa vurmaktan da geri durmadık ve durmuyoruz.

Bilal bildirisinde "Dış Büro Kıbrıs meselesinin çözümünü Kıbrıs halkına kendi kaderini tayin hakkının sağlanmasında gördü" diyor. Kıbrıs hakkındaki Parti karar ve bildirilerinin hiçbirinde self determination teriminin Türkçe karşılığı olarak kullanılan "kendi kaderini kendi tayin etme" tabiri yer almış değildir. Kararda "Kıbrıs'ın kendi kaderine buyruk olarak tam bağımsız ve egemen bir devlet" olma tabiri var.

"Kendi kaderine buyruk olma" tabiri, self determination teriminin ifade ettiği manayı tam olarak verir mi? Bunu aşağıda göreceğiz. Burada şunu belirtmek isterim ki, Kıbrıs kararının alınmasından önceki tartışmalar sırasında self determination meselesi ayrıca bahis konusu olmamış, kararda kullanılan "kaderine buyruk olma" tabiri üzerinde durulmamış, tartışılmamıştır. Bilal, karardaki bu tabiri bir yıl sonra keşfetti. Ve bunu yalnız Merkez Komitesi Dış Bürosunun Kıbrıs meselesindeki tutumuna karşı değil, genel olarak Parti programında yer alan, milletlerin kendi kaderini kendileri tayin etmesi prensibine, Marksizmin-Leninizmin bu ana prensibine karşı bir silah olarak kullanmaya kalkıştı.

Bilal bildirisinde, benim üç yıl önce zannedersem partimizin birinci kongresinin 41nci yıldönümü dolayısıyla yazdığım bir yazımı tenkit ediyor. Bu yazıda ben, kongrenin aldığı kararları ele alıyorum. Yazının aslı elimde yok. Bilal'in bu yazıdan aldığı ve tenkit ettiği parçalar şunlardır.

> "Kongre, Lenin'in prensiplerine bağlılığını belirtti, Türkiye toprakları üzerinde yaşayan milletlere kendi kaderlerini kendileri tayin etme hakkını

tanıdı. Türkiye'de federal cumhuriyetlerden demokratik bir devlet kurulması ilkesini benimsedi..."

Kongrede kabul edilen diğer bir sıra kararlar ve prensipler üzerinde de durduğunu belirten Bilal, yazıma şöyle devam ettiğimi söylüyor:

"TKP kırk yıllık çetin mücadelesi boyunca her türlü baskılara, teröre, verdiği kurbanlara rağmen, bu amaçlar uğrunda savaştan yılmadı... Elinde 10 Eylül 1920 kongresinin ona teslim ettiği savaş bayrağı var..."

Bilal yazımdan bu parçaları aldıktan sonra, tenkide geçiyor. Burada "milletlerin kendi kaderlerini tayin etme prensibinin konkre tarihi şartlar göz önüne alınmadan" ileri sürüldüğünü söylüyor. Kimin bu konkre tarihi şartları göz önüne almadığını Bilal açık söylemiyor. Birinci Kongre mi, yoksa onun kararlarını bahis konusu ettiğim için ben mi? Gerektiği anda parti tarihimizin önemli bir olayı üzerinde durmak bir vazifedir. Bir suç olamaz. Ama ben, partimizin "elinde 10 Eylül 1920 kongresinin ona teslim ettiği savaş bayrağı var" demişsem, işte bu benim "suç"umdur. Bu suçu benimsiyorum. 1920'den beri birçok şeyler değişti. Hedefe varmak için biz de yol değiştirdik. Fakat hedefimiz değişmedi. Elimizde 1nci Kongrenin, Lenin'in savaş bayrağı var. Bu bayrağı yere düşürmek isteyenlerle şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da savaşacağız.

Bilal milletlerin kendi kaderlerini kendileri tayin etmesi prensibinin her şartta tatbik edilemeyeceğini söylüyor. Her şartta tatbik edileceğini kimse söylemedi. Fakat ayrı bir millet karakterini taşıyan milli azınlıkların yaşadığı ve her türlü milli haktan yoksun edildiği bir memlekette, Marksçı-Leninci partilerin programlarında ve faaliyetlerinde bu meseleyi kenara itebilecekleri de düşünülemez. Nitekim bu prensip, partimizin henüz değişmeyen programında da yer almış bulunuyor. Parti programı değişse de, partimizin bu prensibe bağlılığının yeni programda belirtilmesini gerektiren şartlar değişmiş değildir. Ama programda yer alan bu prensibin tatbiki işi, tatbik şekli ayrı bir meseledir. Bilal onun tatbik şeklini münakaşa etmiyor. Yoksa 1920 kongresinin bu prensibi benimsemiş olmasını veya bu olayın bugün belirtilmesini yersiz ve isabetsiz görmezdi.

Bilal bildirisinde, milletlerin kendi kaderlerini tayin etmesi prensibinin bizim memleketin şartlarında tatbik edilemeyeceğini ispat için, çok yanlış kavradığı veya kavramak istemediği bir takım misaller ileri sürüyor, iktibaslar yapıyor. Bunlar üzerinde durmayacağım. Fakat Bilal'in bir konuşmasında ileri sürdüğü şu misal belirtilmeye değer. Bilal bu konuşmasında:

"Bulgaristan'da, dedi, 700.000 Türk var. Müsaade edilse, hemen hepsi Türkiye'ye gitmeye hazırdır. Ama Bulgar hükümeti haklı olarak buna müsaade etmiyor. Milletlerin kendi kaderlerini kendileri tayin etme prensibi nerede kaldı? Demek ki bu prensip, her zaman ve her yerde tatbik edilemez."

Birkaç gün önce Prag'dan habersizce Leipzig'e gelen Orhan, Prag'a döneceği gün benimle de görüşmek lüzumunu hissetmişti. Bu görüşme sırasında Orhan, Bilal'in yukarıda belirttiğim sözlerini hemen aynı kelimelerle tekrar etti ve aynı sonucu çıkardı. Bulgaristan'daki Türklerin, memleketin ayrı ayrı ve birbirinden uzak bölgelerinde yaşadıklarını, ayrı bir millete mensup olsalar da, birleşik bir bölgeye, ayrı bir ülkeye sahip ayrı bir millet karakterini taşımadıklarını Bilal ve Orhan'ın bilmedikleri düşünülemez. Ama vakıa budur. Çürük iddialar, ancak çürük delillerle savunulur.

Gerçekte Bilal, milletlerin kendi kaderlerini kendileri tayin etmesi prensibinin, bu veya şu şartlarda nasıl uygulanacağını değil, bu veya şu partice benimsenip benimsenmeyeceğini münakaşa ediyor. Ve bizim partimiz için bu prensibi uygunsuz görüyor. Yoksa, bu prensibin her şartta tatbik edilemeyeceğini ispata çalışırken misalleri uzaklardan almaz, isabetsiz misaller ileri sürmezdi. Partimizde bu prensip şimdiye kadar nasıl uygulandı, şimdi nasıl uygulanıyor?

1925'te İngiliz emperyalizminin Türkiye'de kışkırttığı Şeyh Sait isyanı ve daha sonraki Kürt isyanları partimizce desteklenmemiştir. Partimiz, programındaki milletlerin kendi kaderlerini kendileri tayin etme prensibine bağlı olduğu halde, bu isyanları desteklememiştir. Marksçı-Leninci TKP, bu isyanların o zamanki ilerici, anti-emperyalist Türkiye hükümetine karşı emperyalizmin tertipli bir provokasyonu olduğunu biliyordu. Biz, milletlerin kaderlerini emperyalistlerin değil, kendilerinin tayin etmesini, emperyalizmin, gericiliğin boyunduruğundan kurtulmalarını istiyoruz. Emperyalizmi başlıca düşman bilen TKP, onun tuzağına düşmedi. Gerici şeyhleri desteklemedi. Ama, programındaki prensibe, milletlerin kendi kaderlerini kendileri tayin etmesi prensibine bağlı kaldı. Bugün Türkiye Kürtleri, Türkiye hudutları içinde kendi milli varlıklarının, demokratik haklarının tanınmasını istiyorlar. Partimiz aynı prensip gereğince, Kürtleri bu isteklerinde, bu mücadelelerinde destekliyor. Desteklemesin mi? Bilal bunu mu istiyor?

Türkiye'nin hudutları dışında egemen bir devlet kuran Kıbrıs halkı, emperyalizme karşı tam bağımsızlığı uğrunda savaşıyor. Partimiz, dünya komünist ve işçi partileriyle ve bütün dünya ilerici güçleriyle birlikte, Kıbrıs halkının bu savaşını destekliyor. Kıbrıs, Türkiye'den kendi kaderini

kendi tayin etme hakkı istemiyor, bu hakkına tecavüz edilmemesini, bu hakkın tanınmasını istiyor. Bilal'in TKP'ye teklifi ve üzerinde ayak dirediği şey, gerici Türk burjuvazisinin adımlarına ayak uydurarak, Kıbrıs halkının bu hakkını reddetmektir. Enternasyonalizme bağlı TKP, Bilal'in açık milliyetçi gayretlerinin tesiri altında hareket edemezdi, Kıbrıs'ın bağımsızlık mücadelesini emperyalistler çıkarına engelleyen aşırı nasyonalist burjuvazinin peşine sürüklenemezdi. Yukarıda işaret ettiğim gibi Bilal, parti kararları aleyhindeki görüşlerini ve açık tahriklerini haklı göstermek için, sadece bu kararları tahrif etmekle yetinmedi. Sovyetler birliği parti ve hükümet adamlarının da sözlerini tahrif ederek birbirleriyle çelişir şekillere soktu. Bir taraftan "Hruşçof, günümüzün şartları içinde bu prensibin (self determinasyon prensibi) Kıbrıs'a uygulanmasının asla Enosis manasına gelmediğini söyledi" diyor ve böylece Sovyetler Birliği'nin Kıbrıs meselesinde self determinasyon prensibine bağlı olduğunu itiraf ediyor. Fakat öbür taraftan "Sovyet Dışişleri Bakanı düşüncelerini açıklarken Enosis'e kapı açacağı düşüncesiyle self determination sözünü etmekten kesinlikle kaçınmıştır" diyor. Görüyor musunuz? Hruşçof self determinationun Enosis manasına gelmediğini söylüyor, Gromiko ise, "Enosis'e kapı açar diye self determination sözünü etmekten kesinlikle kaçınıyor". Bilal'in vardığı hüküm şudur: "... Bugün self determination prensibinin uygulanması, tarafsız Kıbrıs devletini harpçı bloğa terk etmektir." Bu fikrini de Sovyetler Birliği devlet adamlarına atfettiği bir takım uydurma sözler ve indi [öznel] hükümlerle takviye etmek istiyor.

Hruşçof'un bu konuda söylediklerini bir tarafa bırakıyorum. Brejniyef'in bir devlet başkanı sıfatıyla 16 Ağustos 1960 gününde Makarios'a gönderdiği telgrafta şu satırlar var:

> "Devletler arasında eşitlik ve dostluğa dayanan dış politikaya ve halkların kendi kaderlerini kendileri tayin etmeleri prensibine bağlı olan Sovyetler Birliği, Kıbrıs cumhuriyetini egemen bir devlet olarak tanıdığını, onunla diplomatik münasebetlere girişmeye ve temsilciler teatisine hazır olduğunu resmen beyan eder."

Bilal'in bildirisinde en çok dayanmak ve faydalanmak istediği Gromiko'nun İzvestiya muhabirine verdiği beyanat olmuştur. Bilal bu beyanatı Türkiye'de çıkan gerici burjuva gazeteleriyle ağız birliği edercesine tahrif etmiş ve partimizin Kıbrıs hakkındaki kararına karşı bir silah olarak kullanmak istemiştir. Gromiko'nun beyanatından şu parçayı okuyorum:

"Sovyetler Birliği, Birleşmiş Milletler'in üyesi olan Kıbrıs cumhuriyetinin bağımsızlığını, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü metanetle ve sebatla savunuyor. Bu memleketin işlerine her türlü dış müdahaleye kesinlikle karşı geliyor. NATO çevrelerinin Kıbrıs'ı kendi askeri üsleri haline sokmak amacıyla Kıbrıslılara dışarıdan zorla kabul ettirmeye çalıştıkları planlar azimle takbih edilmeli ve suya düşürülmelidir."

"Kıbrıs halkının kendi bağımsız devleti içinde kendi kaderini kendisi tayin etmekte mutlak ve alınmaz hakkı olduğu yolundaki görüşümüz, Sovyetler Birliği'nin bu tutumundan doğmaktadır. Sovyet hükümeti, Kıbrıs meselesinin çözümünün Kıbrıs cumhuriyetinin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı, her iki millete mensup Kıbrıslıların, Rumların ve Türklerin barış içinde yaşamasını sağlayacak tabii haklarına riayet esasına dayanmalıdır."

Gromiko'nun burada kullandığı "kendi kaderini kendi tayin etme" tabiri, Rusça'da self determinasyonun karşılığı olarak kullanılan terim değildir. TKP Merkez Komitesi kararında kullanılan "kaderine buyruk olma" tabirinin tam karşılığıdır. Bilal'in TKP kararının self determinasyon prensibine dayandığını söylerken, Gromiko'nun bu prensibi kesinlikle reddettiğini iddia etmesi ve onu kendisine destek göstermesi gariptir. Fakat temelsiz görüşlerinde körü körüne ayak direyen ve işi açık bir fraksiyonculuk şekline döken her muhalefet elebaşısının başvuracağı yol budur.

Gromiko'nun yukarıda sözü geçen beyanatından 15 gün kadar sonra, 8 Şubat 1965 günü, Alman sosyalist Birlik Partisi'nin Kıbrıs meselesi hakkında aldığı karardan şu parçayı okuyalım:

"Son aylarda emperyalist devletler, Kıbrıs halkının kendi kaderini kendi tayin etmesi hakkını gerçekleştirmesine engel olmak ve NATO politikasını ona zorla kabul ettirmek için birçok denemelere baş vurdular. Kıbrıs Emekçi Halk Partisi Polit Büro üyesi Mihailidis yoldaşla fikir teatisinde bulunan Partimiz Merkez Komitesi temsilcileri, bu kardeş parti ile ve bütün Kıbrıs halkı ile dayanışmamızı belirttiler. Kıbrıs hükümetinin egemenlik haklarını sağlama uğrundaki mücadelesini destekliyoruz."

Elimin altındaki vesikalardan aldığım bu misalleri çoğaltmak mümkündür. Kıbrıs meselesiyle yakından uzaktan ilgili komünist ve işçi partilerinin bu meselede tutumları aşağı yukarı budur. Bilal bizi bu meselede tamamıyla ters bir yola sürükleme gayretindedir. İleri sürdüğü gerekçe, bu meselede Türk halkının gericiler tarafından aldatılmış olması ve yanlış bir yola sürüklenmesidir. Biz, ayrı bir yol tutarsak, kendimizi halktan tecrit

edermişiz. Garip mantık! Türk halkı, sadece bu meselede mi aldatılmıştır? Partimizin vazifesi aldatılan halkımıza doğru yolu göstermek değil mi?

Bilal Kıbrıs meselesinde yalnız bizim partimizi hatalı tutumda görmüyor. Görüşlerini yalnız TKP Merkez Komitesine kabul ettirmek çabasında değil. Bu meselede o, bütün sosyalist ülkelerin parti ve hükümetlerinin "doğru yola" davet edilmesini istiyor. Bildirisinin sonundaki tavsiyeler arasında şu da var:

> "... Sosyalist ülkelerin parti ve hükümetlerini, Kıbrıs konusundaki potansiyel imkanlardan etraflı şekilde enforme etmeli ve onları daha aktif harekete ikna etmeli."

Yani biz, Kıbrıs'ta olup bitenler ve Kıbrıs meselesiyle ilgili olaylar hakkında Türkiye'den gelen burjuva gazetelerinden öğrendiklerimizi, haber kaynakları "dar" sosyalist memleketlere vereceğiz ve bu memleketlerin parti ve hükümetlerini "daha aktif" yahut Bilal'in asıl demek istediği gibi "daha doğru" bir politikaya davet edeceğiz. Gördünüz mü megalomaniyi?

Geçen yıl Bilal, bana, o zaman Varşova'da bulunan Veli'den gelen bir mektuptan bahsetti. Bu mektupta Veli, sosyalist memleketlerin Kıbrıs konusunda yanlış enforme edildiklerinden ve bu meselede yanlış bir tutum takındıklarından şikayet ediyormuş. Mektubu ben görmedim. Bilal'in bu mektuptaki görüşü benimsediği veya bu mektubun yazarında bir destek bulduğu anlaşılıyor.

Bilal'in bildirisinde bir de olumlu görünen bir tavsiye var: "Türk, Yunan, Kıbrıs ve İngiliz komünist partilerinin Kıbrıs konusunda ortak bir görüşe varmaları sağlanmalı" diyor. Bu tavsiyeyi Bilal TKP'ye kabul ettirmek istediği görüşü, sosyalist memleket komünist partilerine olduğu gibi, yukarıda adı geçen partilere de kabul ettirmek ümit ve amacıyla yapmıyorsa, gerçekten de olumludur. Ama şu var ki Kıbrıs meselesinde müşterek bir danışma toplantısı teklifi, partimizce Yunan ve Kıbrıs partilerine bundan bir yıl önce yapılmıştır. Teklif, her iki parti temsilcisi tarafından iyi karşılandı. Fakat meselenin polit bürolarında görüşülüp kararlaştırılması gerektiğini söylediler. Henüz kesin bir cevap almış değiliz. Görüyorsunuz ki Bilal'in bu tavsiyesinde bir yenilik yok.

Bilal'in çeşitli meselelerde Dış Büro'nun tutumuyla çelişen görüşleri, özellikle parti grup sekreteri seçildikten sonra yüze çıkmaya başladı. Resmi ve özel toplantılarda bu meseleler üzerinde kendisiyle uzun uzun tartışılmıştır. Yanlış görüşler taşıdığı ve savunduğu için heyecanlı münakaşa-

larda kaçınılması zor, acı sözler hariç, onu kimse suçlandırmamıştır. Parti kararlarına rağmen, görüşlerini gözüne kestirdiği grup üyelerine kabul ettirme, bu kararları ulu orta yerme yolunu tutunca, bunun parti disiplinine aykırı, yanlış yol olduğu defalarca kendisine izah edildi. Bir tesiri görülmedi. İş, açık bir grupçuluk şekli almaya yüz tutunca ve en ilkel disiplin kaideleri ihlal edilince Bilal'in idareci parti görevine son vermek bir zaruret oldu. Evvelki raporumda bunu izah etmiştim.

Burada iki açıklama yapacağım:

Gün'ün birçok meselelerde Bilal'in görüşlerini benimsediğini biliyoruz. Bunun için onu kimse yermiş değildir. Ama fikirler fiile geçirilince iş değişiyor. Bilal'in suçlandırılmasının, cezalandırılmasının da sebebi budur. Maalesef Gün, Bilal'in parti disiplinine aykırı davranışlarında ona yardımcı olmuştur. Gün'ün, siyasi görüşlerinde Bilal'i desteklemesinin burada rol oynadığına şüphe yok. Fakat onun Bilal'in tuttuğu yola sürüklenmeyecek kadar temkinli, hareketlerinde ölçülü bir arkadaş olduğu kanaati vardı. Bilal iki yüzlülüğü ile, arkadaşları birbirine düşürme taktiği ile, Gün hakkındaki bu kanaatin bir hayli zayıflamasına sebep olmuştur. Bilal'i yakından bilen bir kimse olarak söylüyorum: Eğer o bir yerde, sana beni yeriyorsa, başka bir yerde seni bana yerdiğine veya yereceğine emin olmalısın. Bilal grupçuluk ve fraksiyonculuk faaliyetinde bu metodundan bir hayli faydalandı. Gün'e tesir etmek, onu Dış Büro'ya karşı koymak için aynı yola başvurdu. Konkre olayların burada açıklanmaması gerekiyor. Gün isterse bu açıklamayı kendisine yapabilirim.

Başka bir olay: Orhan'ın partimizin çalışmalarına nasıl katıldığını ve bunun ne safhalar geçirdiğini anlatmayacağım. Burada pek içli dışlı olduğu kimselere kendisi bunu anlatmış olabilir. Yalnız şunu söyleyeyim ki, Orhan TKP'nin faaliyetine katılmaya, ona yardım etmeye ta baştan beri pek istekli değildi. Fakat evvelce istemeyerek de olsa verdiği sözü tutmak mecburiyetini hissediyordu. Bunun için de bir sürü şartlar ileri sürdü ve nihayet Prag'da Barış ve Sosyalizm Problemleri redaksiyonunda partimiz adına çalışmayı kabul etti.

Bilal, Orhan'ın bu işi başaracak ve genel olarak partimiz için işe yarayacak bir eleman olmadığı üzerinde çok durdu. Hatta Orhan'ın yerine Prag'a kendisinin gönderilmesini istedi. Orhan, gerçekten de Barış ve sosyalizm Problemleri Redaksiyonu için istenen vasıflara sahip değildi. Ama Partimizin isteği ve durumu göz önüne alınarak kabul edildi.

Bilal Orhan'ın Bizim Radyo redaksiyonunda staj için Leipzig'e gelmesine de taraftar olmadı. Buna engel olamayınca da planını değiştirdi. Orhan'ın partimizin faaliyetine katılmaya pek istekli olmadığını Sofya'da öğ-

renmişti. Bu durumdan faydalanabileceğine, buradaki grupçu faaliyetinde Orhan'da iyi bir destek bulacağına emindi. Orhan, Leipzig'e gelince, onu Dış Büro'dan ve parti hattına bağlı grup üyelerinden tecrit etmek için etrafında bir "sıhhi kordon" meydana getirildi. Leipzig'e gelişinden bir müddet sonra grup içinde ve dışında Bilal'in görüşlerini savunmaya başlayan Orhan, bir aralık bir takım bahaneler ileri sürerek, Prag'a gidemeyeceğini, Bulgaristan'a döneceğini söyledi. Birkaç gün sonra nedense, bu fikirden vazgeçerek Prag'a gitmeye hazır olduğunu bildirdi. Prag'a gittikten sonra Orhan, Merkez Komitesiyle temas ihtiyacını pek duymaz oldu. Türkiye ile çalışmaları hakkında Merkez Komitesine muntazaman bilgi vermesi için kendisine verilen direktifi yerine getirmedi. Prag'dan ayrılıp bir müddet için Bulgaristan'a gideceğini bile haber vermedi. Halbuki Bilal grubuyla sıkı temas halinde olduğu biliniyordu. Nitekim Orhan, Bilal hakkında son kararı, burada açıklandığı gün haber aldı. Ve ertesi gün, Merkez Komitesine haber vermeden Leipzig'e gelerek, gizli toplantılara katıldı. Bu toplantılarda verilen karar gereğince, TKP Merkez Komitesini, Alman Sosyalist Birlik Partisi'ne "şikayet etmek" üzere Bilal'le ve diğer birisiyle birlikte Berlin'e gitti. Leipzig'e geldiğinin öğrenildiğini duyunca da Prag'a döneceği gün, geldiğini bana haber vermek ve benimle görüşmek zorunda kaldı.

Orhan, Türkiye'yi, Türkiye meselelerini bilmeyebilir. TKP'nin görüşlerini kavrayamayabilir. Fakat Dimitrof'un, Blagoyef'in partisinde uzun veya kısa bir zaman üyelik etmiş bir kimsenin en ilkel disiplin kaidelerini bilmeyeceği düşünülemez. TKP'de kimseyi zorla tutmuyoruz. Orhan geldiği yere dönmekte serbesttir. Fakat sorarım: Partimize yardımı dokunur kaygısıyla türlü yollara başvurarak, kardeş partileri bin bir külfete sokarak partimiz için hazırlamaya çalıştığımız bir kimseye evine dönmek için aradığı bahaneleri vermekten kim faydalanabilir? Herhalde TKP, Türk emekçileri değil. Bahane arayan, onu nasıl olsa bulacaktır. Bir an evvel bulması belki daha hayırlıdır. Doğru, fakat bu bahaneyi verenleri temize çıkarmaz.

Bilal'in hatalarını görmesi, düzeltmesi için her şey yapılmıştır. Hatta biliyorsunuz, baş redaktörlükte kalması iki defa kendisine teklif edildi. Grupta bu işi görecek başka kimse bulunmadığı için değil, sırf onu kurtarmak için, hatalarını derinleştirmesini önlemek, doğruyu bulmasına yardım etmek için. Radyo yayınlarında parti grup sekreterinin de sorumluluğu, kontrolü bulunduğuna göre Bilal'in bu görevde kalmasında bir mahzur görülmemişti. Ama Bilal, parti aleyhtarı faaliyetinde daha aktif olmak için aklınca serbest kalmak istiyordu. Yapılan teklifi kabul etmedi. Parti disiplinine uymayan hareketlerini artırdı. Kendini başına buyruk, her türlü disiplin kaydından kurtulmuş hissediyordu.

Tekrar ediyorum, Bilal partinin görüşlerine aykırı görüşler taşıdığı için cezalandırılmış değildir. Kaldı ki bir komünist partisinin üyesi olmak için, onun kararlarını, programını kabul etmek, direktiflerini yerine getirmek şarttır. Oysa Bilal, partinin tutumuna aykırı görüşlerini yaymak, diğer partili arkadaşlara kabul ettirmek için aktif faaliyete geçti. Bu görüşleri sözlü ve yazılı olarak propagandaya koyuldu. Yukarıda üzerinde durduğumuz bildiriyi teksir ettirip dağıttı veya okuttu. Bu, hiçbir komünist partisinin müsaade etmeyeceği bir harekettir. Fraksiyoncu faaliyetin yüze çıkmış açık bir şeklidir.

Bilal, Merkez Komitesi Dış Bürosunca hakkında verilen ilk kararı tanımıyordu. Merkez Komitesinin böyle bir kararı vermeye yetkili olmadığı iddiasında ısrar ediyordu. Görüşünü grup üyelerine kabul ettirmek için türlü tahriklere başvuruyor, grubu Dış Büro aleyhine kışkırtmaya çalışıyordu. Arzu ettiği desteği grupta bulamayacağını iyi bildiği halde, sırf Merkez Komitesinin otoritesini kırmak için kararın grupta tartışılmasında, grupça bozulmasında ısrar ediyordu. Bu amaçla grup komitesine hitaben yazdığı dilekçeyi, diğer dilekçeler ve tahrikler takip etti. Bilal'in bu fraksiyoncu faaliyeti Radyo çalışmalarını da engellemeye başladı. Parti görüşlerinin en açık olduğu meselelerin, Radyo'da yıllarca işlenmiş konuların bile günlük redaksiyon toplantılarında tartışılması, Merkez Komitesinin izahat vermesi ve görüşlerini savunması isteniyordu. Nitekim Sovyet parlamento heyeti Türkiye'de bulunduğu ve Sovyet-Türk münasebetleri iyi bir istikamette gelişmeye yüz tuttuğu bir sırada, Dış Büro bu meselede görüşlerini yazılı ve sözlü olarak redaksiyon toplantısında açıklamadıkça, bu konuda yazı yazılamayacağı ileri sürüldü. Merkez Komitesiyle grubu birbirine bağlayan ve aynı zamanda baş redaktör vazifesi gören parti grup sekreteri, partinin görüşlerini açıklamakta yetkili kabul edilmiyordu. Yayınları aksatmak için türlü yollara baş vuruluyordu. Redaksiyon toplantılarında hemen her gün kasten kavga ve gürültü çıkarılmaya başladı. Bu durum karşısında, Merkez Komitesi Dış Bürosu tutumunu değiştirmesi, parti aleyhtarı faaliyetine son vermesi, hatalarını kabul etmesi için Bilal'e son bir ihtarda bulunmaya karar verdi. Ve bu karar kendisine bildirildi. Bu son ihtarın Bilal'i uyarması beklenirdi. Öyle olmadı. 13.31965 tarihli bir dilekçe ile yeniden grup komitesine başvurarak eski yersiz isteklerini tekrar etti. Dış Büro'ya yazdığı 18.3.965 tarihli dilekçede aynı yolu tuttu. Üstelik adi bir şantaj taktiği kullanarak, kardeş partilere başvurmak tehdidini savurdu. Dış Büro'nun bildiğiniz son kararı ihmal edilmez bir zaruret olmuştu. Bilal bir yıl süreyle partiden çıkarıldı ve Radyo'daki görevine son verildi.

Belirtmek isterim ki, Merkez Komitesi Dış Bürosu, Bilal'in ilk rapo-

runda ve burada üzerinde durduğum parti aleyhtarı davranışlarına karşı büyük bir tahammül göstermiştir. Bu tahammülü hiçbir komünist partisi göstermez. Hatta hiçbir komünist partisi tüzüğü bu tahammülü kabul etmez. Memleketimizin ve partimizin durumu, Dış Büroyu bu azami, hatta aşırı tahammülü göstermeye zorladı. Parti, yazılı ve sözlü yayınlarımızı başarıyla devam ettirebilmek için Leipzig grubu içinde ve Radyo redaksiyonunda bugün hüküm süren anormal durumu, normale çevirmek zorundadır ve buna azimlidir.

Marat Yoldaşın Konuşması
26 Nisan 1965

Yoldaşlar,

TKP'nin içinde, onun gelişmesinde, ters akımlar, anti-Leninist görüşler, grupçuluk, fraksiyonculuklar yeni değildir. TKP yalnız burjuvaziyle, gerici güçlerle, emperyalist ajanlarıyla, sömürgecilerle savaşmamış, savaşmıyor. TKP 45 yıldır, kendisine musallat olan sıraları arasına sızan, komünizme, Marksizme, Leninizme yabancı elemanlarla, grupçularla, likidatörlerle, bozguncularla, çeşitli provokatörlerle savaşa gelmiştir. Grupçuların, oportünistlerin sağa sola yalpa vuran sallantılı elemanların, sekterlerin, likidatörlerin çıkışları, saldırıları partimize büyük zararlar getirmiştir.

Bugün, Leipzig örgütünde baş veren grupçuluk, Bilal'in başını çektiği fraksiyonculuk, partimiz için tehlikeler doğurabilir. Bu tehlikeyle savaşmak, bu çıbanı, bu açmaya yüz tutan yarayı temizlemek kaçınılmazdır. Bu irini temizlemekten kaçınmak, komünist partisine, işçi sınıfına, halkımıza kötülük etmektir.

Bana öyle geliyor ki, savaş tecrübeleri yetersiz bazı yoldaşlar, bu "Bilal işinin büyütüldüğünü", arada bir "sen-ben çekişmesi olduğunu" sanıyorlar. "Aman, ortada paylaşamadığınız nedir?" diyorlar. Bu, pek ham bir görüştür. Bu kanı, grupçulukla, fraksiyonculukla savaştan çekinmek eğilimini taşır.

Uzun zaman Bilal ve onun türküsünü çağıranlar, bilerek, bilmeyerek yanlış yola sürüklenenler: "Grupçuluğu da nereden çıkardılar? Biz grup mrup değiliz" diye direniyorlardı. Ama, Bilal partiden atılınca, maskelerini attılar. Alman SBP MK'sına, belli bir "grup adına" baş vurdular. Burada, çalışma yerinde, parti toplantılarında, gözlerimizin önünde her günkü grupçuluk davranışlarını sayacak değilim. Yalnız, hem çalışma disiplinini, hem parti disiplinini hiçe saydıklarını özellikle belirtmek gerek. Bu disiplinsizlik, pek sinsi yürütmeye çalıştıkları yıpratıcılığın, sabotajın en belirli şeklidir. İşe gelmemek. Yalan söylemek. Parti sekreterinden, buradaki, işe gelmeyişinin asıl nedenini gizlemek. Bu davranışlar, Fraksiyonculuğun "metotlarıdır".

TKP'nin tüzüğü, parti üyelerinden bilinçli, çelik disiplin ister. Fraksiyonculuklara, grupçuluklara kesinlikle yer vermez. Tüzüğün 7. maddesi kesindir. Fraksiyoncular, grupçular, partiyi parçalamaya gidenler, kötü hareketleriyle partinin şeref ve haysiyetini lekeleyenler partiden atılır. Disiplini çiğneyenler, gizlilik prensiplerini bozanlar cezasız kalmazlar.

Tüzüğün 8. maddesi: Üst parti teşkilatlarının kararları, alt parti teşkilatları ve bütün parti üyeleri için kayıtsız, şartsız mecburidir, der.

Tüzüğün 32-33 maddeleri: MK'ne açıklıkla belirtilmiş yetki veriyor: Sıkı disiplini sağlamak, fraksiyonculukları ezmek, partinin birliğini korumak için, partiden çıkarmaya varıncaya kadar her cezayı verir. Bütün bir teşkilatı dağıtıp yeniden kurabilir.

Tüzüğü hatırlatmamın nedenini de söyleyeyim.Bilal, Dış Büro, MK ve Polit Büro bana ceza veremez, bana ancak benim grubum karışır, diyor. Leipzig teşkilatı, üst katın bu kararını, tanımamalıdır, bozmalıdır, diyor. Böylece de alt parti teşkilatını üst teşkilatlara karşı koyuyor. Fraksiyonculuğu yürütmeye çalışıyor.

Partinin MK'nın, üst katların kararlarını üyeler görüşebilir, tartışabilir, görüşünü açıklayabilir. Bu, temel teşkilatların vazgeçilmez hakkıdır. Ama alt organlar, -bir hücre- değil, MK'nın, bağlı olduğu semt komitesinin kararını bozamaz.

Yeri gelmişken daha bir olayın üzerinde durmak gerek. Bilal ve ona yarananlar, bir aralık tüzüğün 6. maddesine sarıldılar. Tüzükten yalnız o maddeyi ezberlediler. Üst tarafını bile bile atladılar. Bu davranış kalpazanlıktı. Kendilerine, öteki maddeler de gösterilince, duvara dayatılınca, bu defa başka ağız kullanmaya başladılar. Bu tüzük değildir, "tasarıdır", "kim çıkarmış, kim yapmış?" dediler. Örneğin, Veli, çalışma yerinde, sabah toplantısında, Dış Büro kararının "rezillik" olduğunu, program, tüzük bilmediğini bağıra çağıra söyledi.

43 yıldır TKP üyesiyim. Ben bu küfürleri düşmanlarımızdan çok duydum. Ankara radyosunda bir Artam vardı, Erdem'e böyle söverdi. Biz komünistler, bu çeşit hakaretlere boyun eğmiş değiliz. Aşağılamalara boyun eğmemek için, eğmedikleri için, binlerce TKP üyesi canlarını vermiştir. Ben Mustafa Suphileri unutamam. Savaş arkadaşlarımı, İstanbul'da polisteöldürülen MK üyesi Abbas'ı, gizli teknik büro şefi Muharrem'i unutamam. Onlar hiçbir zaman "rezil" değiller, olmamışlardır. Grupçular sapıtınca, ağızlarının dediklerini kulakları işitmez. İçlerini kusarlar.

TKP her şeyden önce tek ide [fikir], tek teorik görüş çevresinde birbirine sımsıkı bağlı olanların, bir ülküyü paylaşanların gönüllü birliğidir. Bu gönüllü birlik, devrimci temellere, Marksizme-Leninizme dayanır. TKP'nin organizasyon prensipleri, parti içi yaşantı normları, parti programına, parti tüzüğüne dayanır. Tüzüğün 1nci maddesi, partinin çalışma programını ve tüzüğünü kabul eden, parti teşkilatlarından herhangi birinde çalışan, parti kararlarına uyan, üyelik ödeneğini veren, parti üyesi olabilir diyor.

Tüzüğü tanımayan, programı çiğneyen, Bilal'in yaptığı gibi, keyfinin istediği gibi programı tahrif eden, yahut Veli'nin yaptığı gibi, MK'nın kararlarına "rezillik" diyecek kadar azıtanlar olmuştur. Onlar "hürriyetimiz var" diyorlar. Onların "hürriyetlerinde" gözümüz yoktur. Biz, TKP'nin çelik disiplinini başka bir şeye değiştirmiyoruz.

Parti tüzüğü, organizasyon ilkeleri, partide sarsılmaz birlik ve dayanışmanın sağlanmasını ister. Bu Leninci birlik için savaşanların yanında, bir de onu baltalayanların olduğunu görüyoruz.

Bugün konkre olarak üzerinde durduğumuz şudur. Fraksiyonculuk, grupçuluk, partinin tam bu dar zamanında bindirmiştir. Bu da rasgele bir olay değildir. Türkiye bir küçük burjuva denizi. Partiye girenlerden kimi, burjuva ideolojilerinden bir kaşık, kimi de tonlarla yabancı ideolojileri taşıyor. Bu ters akımlara, yabancı ideolojilere karşı sürekli savaştan başka çıkar yol yoktur. Leninizmin temizliğini, partimizin ideolojisini, savaşçılık ilkelerini korumak her komünistin, her parti üyesinin, her parti teşkilatının, baştan aşağı hepsinin borcudur, görevidir, ödevidir.

Burada, Demir yoldaş, pek yerinde olarak bir olayı iyice belirtmeye çalıştı. Bilal, canının istediği gibi Marks'ı, Engels'i, Lenin'i alıyor, onların yazdıklarını, söylediklerini, şurasından burasından çimdikliyor, koparıyor ve fetvayı basıyor: Marks, milli meselede şöyle demiştir, Lenin böyle söylemiştir. Sovyet önderleri Kıbrıs konusunda, Kıbrıs halkının kendi kaderlerine kendilerinin buyruk olmalarından söz etmemişlerdir, diyor. Bu kalpazanlığa, sırf kendisinin şövenist görüşlerini maskelemek için başvuruyor. Böyle bir sahtekarlığa karşı savaşmak boynumuzun borcudur.

Anti-Leninci, fraksiyoncu davranışlar, özellikle Kıbrıs konusuyla daha kesin ortaya çıkmış bulunuyor. Bilal, iç yüzünü burada açığa vuruyor. Onun bütün çabası, partimizi, onun yayın organlarını, Bizim Radyo'yu burjuvazinin, NATO'nun bir maşası olan Ankara hükümetlerinin politikalarına kuyruk yapmaktan başka bir şey değildi. Bu konu üzerinde çok duruldu. Çünkü komünistlerle şövenistler burada karşı karşıya açıktan açığa çatışıyorlar. Partimiz, çağrılarıyla, bildirileriyle, yayınlarıyla, yalnız NATOculara karşı değil, sapıtan fraksiyonculara karşı da sürekli savaşmıştır, savaşacaktır.

Bilal, fraksiyonculuğa, edindiğimiz bilgiye göre, burada Leipzig'de başlamamıştır. Daha Türkiye'de, Mihri Belli'nin yetiştirmelerindendir. Belli, kim olduğunu 1951 yakalanmasıyla, poliste, cezaevinde provokatörlükleriyle iyice açıklamıştır. Bilal, bu yakalanmasında, poliste tek fiske yememiştir. Bunu, bana da söylemiştir. Bütün bildiklerini söylemiştir polise, ele vermiştir tanıdığı komünistleri. Cezaevinde tutumu, iki yüzlü grupçu-

luk olmuştur.

Haklı bir soru sorulabilir, soruyorlar da: "Be adamlar, madem bu adam böyleymiş, siz ne diye, sen Marat, ne diye bu Bilal'i tuttun, buralara kadar getirdin? Böyle gizli bir radyoya neden soktunuz? Ne diye onu parti grup sekreteri yaptınız?"

Yoldaşlar, otokritik yerinde olur. Gerçi kabahat kürk olmuş, ayazda kimse üstüne almamış. Ben, kendi payıma, Bilal'i buralara kadar getirmekte hata ettim. Çok kesin ve bilinen bir prensibi çiğnedim. Poliste, mahkemelerde, cezaevlerinde böyle çözülmüş, bozulmuş birisine karşı titiz, ihtiyatlı davranmam gerekti.

Başka bir gerçeği de unutmamak lazım. Benim elimde, o zaman, az belge ve bilgi vardı. Sonra Bilal, parti okulunda okudu. Olgunlaştı, "gelişti" dedik. En kötüsü, burada adama ihtiyaç vardı. Bilal, buraya geldikten sonra, grup sekreteri olduktan sonra, grupçuluğunu, fraksiyonculuğunu göstermeye başladı. Başka bir yerde olsaydı, belki de böylesine Bilal'i öğrenemeyecektik.

Bilal'in grupçulukta "bilgisi, stajı az değildir. Dedikoducu, söz taşıyıcıdır. Buraya geldikten sonra, ilk zamanlar Yıldız'ı, bir aralık Sabiha'yı ona buna karşı kışkırttı. Aynı zamanda onlara karşı dedikodudan da geri durmadı. Sonunda Sabiha'nın ayağını kaydırdı. Kaç defalar bana: "Ben parti okulunu bitirdim. Burada Sabiha, o sersem karı baş redaktördür, 1200 mark alır. Beni Yıldız'la bir tutuyorsunuz" demiştir. Sonunda redaktör oldu. Gözü çok daha yukarılardaydı. Ayağına yer ettikçe açıldı. Başladı, sistemli olarak, Fahri'ye, Aram'a karşı, açık, kapalı entrika çevirmeye. "Bunlar, politikada, parti görüşlerinde yayadırlar", "memleketten haberleri yoktur" demeye. Daha sonra, kendisinden daha iyi parti taktiğini, stratejisini, görüşlerini bilen yoktur türküsünü söylemeye. Bu övünmelerini burada "sekterliğe" karşı savaş şalıyla örtmek istedi. Daha ileri gitti: "Burada, redaksiyonda Marat, Aram, Fahri grubu var. Onların yanlış görüşleri var" demeye. Bilal, kendisinin fraksiyonculuk taktiğini, karşı tarafa çamur atmakla, milleti şaşırtmakla yürütmeye devam etti.

Aram da, Fahri de, Merih de, bu Radyo kurulduktan beri, canla başla, komünist bilinciyle, disipliniyle çalışmaktadırlar. Onlara leke atmak, hele grupçu demek, aşağılıktır. Bilal böyle aşağılamalarla karşısındakileri çürütmek, yıkmak istedi. Ele kuyu kazmak kötüdür. Bilal, kuş aklıyla, büyük hesaplar kurmuştu. O, her şeyi kendi arşınıyla ölçüyordu. O, MK'da, Büroda başka çatışmaların olacağına bel bağlıyordu. Külah kapacağını sanıyordu. Onun umduğu dağlara çoktan kâr yağmıştır.

Bilal'le hangi konular üzerinde ve ne için çatıştık? Bunlar pek çoktur.

Bu Radyo, çıkarılan dergiler, en başta, bugün için, bir amaca yöneltilmiştir: Partimizin kendisini toparlamasına, ayağa kalkabilmesine yardım etmek. Geniş yığınları uyarmak, onların örgütlenebilmelerini kolaylaştırmak, partimizin görüşlerini yığınlara yaymak. Demokratik milli cephenin kurulması yollarını göstermek, onun gelişmesine yardım etmek. Ulusal bağımsızlık savaşının konkre biçimler almasını sağlamak. Gericiliğe karşı, faşizme karşı yığınların savaşına ışık tutmak. Demokratik gelişme için, en başta toprak reformu, köklü reform için, ağalığı yıkmak için ilerici güçleri köylülerin yanında savaşlara çekmek, çağırmak. Ve daha sürü sürü konular.

Bu ana davaların çoğu üzerinde Bilal'le ortak dil bulamadık. Bakınız, Bilal'e göre, bugün Türkiye'de "başlıca zıtlar iki burjuva partisi arasındadır". Bunu redaksiyon toplantılarında, günlük sayfayı bağlarken, defalarca tekrarlamıştır. "Bunu alnıma yazarım. Göğsüme yazarım" diye bağırıp durmuştur. Bilal'in bu saçmalarını olaylar fazlasıyla çürüttü. "Amerikalı defol!" haykırışları, Ankara, İstanbul, İzmir sokaklarında gürledi. Daha da gürleyecektir. Bilal, çağımızın özelliklerini, ana zıtlıklarını, 81 komünist partisinin yayınladıkları Bildiri'de çağımızın karakteristik özelliklerini niye belirttiklerini anlamış değildir. Anlamak da istemiyor,

Bilal, Sabiha'yla, benimle, aklınca alay ederdi: "Kolaydır, bir NATO yazısı, bir de Amerika'ya karşı savaş deyin, tamamdır" derdi. Bilal kaç defa: "Amerikalı Türkiye'de kaç tane. Ama ağalar bak onları herkes görüyor", "NATO'dan kim anlar?" diyordu. Bilal, böylesine partimizin politikasını, halkımızın savaşını anlamamış birisidir. Fakat olayların gelişmesi, onun oportünist, burjuva görüşlerinin çürüklüğünü yüzüne vurdu. Onun gözlerini grupçuluk, küçük burjuva körlüğü kapamıştı. Olaylar kendisini yalanladıktan sonra kalkıp: "yanıldım" diyecek yiğitliği yoktu. Hâlâ odunum, deyip gidiyor.

Bilal, milli mesele, özellikle Kürt meselesinde partimizin görüşüyle bir değildir. Burada, Radyo'dan Kürt halkının savaşını yaymak işine basbayağı engel oldu. Bu olay da şövenistliğinin bir belirtisidir.

Bilal, sendika hareketinde oportünizmi savunur. Demirsoylar, Ankara'da Vehbi Koç'un, AP'nin tertibiyle anti-komünist curcuna koparırlar. Bilal, "buna dokunulmaz, düşman başkadır" diyor. Türk-İş'in başları ATAŞ grevine karşı durur. Kıbrıs'a hükümet uçaklarla saldırır. İşçiler Çiğli'de, Ereğli'de, Ankara'da, Morison, Tumpani, Kopers kumpanyalarına karşı çıkarlar, Amerikalıya karşı direnirler. Demirsoylar işçilere karşı cephe alırlar. Bilal, yok bunlara dokunmaya gelmez, "tek cephe bozulur" der. Zonguldak'ta, hükümet işçileri kurşunlattı. Demirsoylar işçileri suçlu buldular. İşçi partisine çamur attılar, savcılığa jurnal ettiler, doğrudan doğruya

AP'li faşistlerle el ele verdiler. Bilal'in türküsünü çağıranlar hâlâ suç üstü yakalanan Halil Tunç'un hıyanetini işçilere söylemekten kaçınıyorlar. Bu davranış, oportünistliğin ta kendisidir. İşçiyi ancak böyle canlı, konkre olaylar üzerinde terbiye edebiliriz. Dostunu düşmanını ona böyle konkre olaylar üzerinde gösterebiliriz. Kozlu'da arkadaşlarının kurşunlandığını gören işçiler, Demirsoyların tutumlarını biliyor. Biz susarsak kime iyilik etmiş oluruz? Komünist partisi, işçileri kurşunlayan hükümeti, bu kurşunlamayı haklı gören sarı sendikacıları, faşistlerle birlik olanları tutmaz. Onlara karşı savaşır.

Bilal, Bizim Radyo'dan, öyle uzun boylu Türk-Sovyet ilişkilerinin işlenmesini istemezdi. Çatışmalarımızdan en önemlilerinden birisi de budur. Radyo'dan öyle Lenin'den söz edilmesini istemezdi. "Bayramlık yazı yazamam" derdi. Bunun en açık örneğini Sovyet delegasyonunun Türkiye'ye geldiği günlerde gösterdi. İnat etti, bu konuda yazı yazamam dedi. Bulgar Komünist Partisi'ne, Bulgaristan halkının kurtuluşunun XXnci yıldönümünde gönderilen selamlama, kutlama mektubuna karşı koparılan kıyameti biliyorsunuz. Bizim Radyo'dan böyle şeyler yayınlanamaz dediler. Bilal, grupçular bu konkre meselede içlerine yumulmuşlardı. Türk-Sovyet ilişkileri, Leninci tutumun belli olmasında en doğru mihenk taşıdır. Neden bu meselede kaçak davranıyorlar?

Son hükümet değişikliği olaylarında direndiler: "İnönü gitmez, faşist tehlikeye inanmıyoruz, olayları büyütüyorsunuz" dediler. Bir gün öncesini göremeyenler, perişan duruma düştüler. Büyük nazariyeciler kötü şapa oturdular.

Bilal, anti-Leninci sapık görüşlerini fraksiyonculuk yoluyla yürütmekte ayak dirediği için, MK'nın kararlarını çiğnediği için, alt teşkilatı üst organa karşı koymak yolundan yürüdüğü için, partimizi kardeş partilerin yanında küçük düşürdüğü için, özellikle MK'yı, Dış Büroyu hiçe sayıp, onun başı üstünden parti tüzüğünü çiğneyerek kardeş partilerin organlarıyla bağ kurmaya çalıştığı için, buradaki grubu parçaladığı için partiden çıkarılmıştır.

Bilal, fraksiyonculuğunu "eskimiş görüşlerle" savaş maskesi altında yürüttü. O kadar ileri gitti ki, Dimitrof için "dünyanın en büyük sekteriydi" demek küstahlığını gösterdi. Bizim için "Komintern'in yetiştirmeleri" dedi ve bununla bize saldırdı. Grupçuluğunu maskelemek için bir teoriye sarıldı: "Partinin yeni politikasını, yeni elemanlar uygulayıp yürütebilir" dedi. Bu "görüşün" nereden geldiğini biliriz. Çinli sapıklar başka türlü mü diyor? Bu sözleri Mihri Belli çok kullandı. Polit Büro'ya karşı Mihri grubu, MK'yı sözüm ona "yenileme" politikasıyla çıkmıştı. Mihri'nin "yeniliği" likidatörlükle sonuçlandı. Bugün "parti marti ortalıkta göremiyoruz", "Bu

Dış Büro da nedir?" diyenler, aynı likidatörlerin sözlerini, parolalarını tekrarlıyorlar. Likidatörlerin bizdeki babaları, Şevket Süreyyalar, Vedat Nedimler, Emin Sekunlar ve ötekiler hep bu türküyü çağırmışlardır.

Bilal, Troçkistlerin parçalama, yoldaşları birbirine düşürme, onu ona kötüleme oyunlarını, bile bile karşısındakinin sözlerini tahrif etme metodunu bol bol kullanmıştır. Yalancıdır. Parti morali diye onun için bir şey yoktur. Uzun zaman bana Gün'den söz etti. Onu kötüledi. Gözü dışarıda olduğunu, kaçmak istediğini, şüpheli olduğunu defalarca geveledi. Bu fitillemelerin altında ne gibi dalavereler yattığını bilirim. Kuru kuruya şunu bunu lekelemek huyu Bilal'in moralini, ne tip olduğunu gösterir.

Parti içinde yabancı, burjuva ideolojilerine karşı, grupçuluğa karşı savaş aralıksız, her yönlü, kesinlikle yürütülmelidir. Partimize Bilal gibiler ilk defa bela olmuyor. Bilal kimdir? Deklase bir elemandır.

Bu Radyo, buradaki parti örgütü halkımızın düşmanlarına karşı savaş için kurulmuştur. Burası, partimize karşı yıpratıcı, yıkıcı çalışmalar için, fraksiyoncuların iğrenç emelleri için kurulmamıştır.

Buradaki anti-parti grupçulukla savaş, bir olayı iyice su yüzüne çıkarmıştır. Burjuva ideolojileri aramıza sızıyor. Bunun için bir bakıma ortam da yok değil. Arkadaşların bazıları burjuva gazetelerinden başka bir şey okumuyor. Burjuva radyolarından başka bir şey hemen hemen dinlemiyor. Bizim "*Yeni Çağ*" garip kuştur. Onu okuyup eleştireni, üzerinde konuşanı görmedim.

Parti komitesi, bu olayı kesinlikle ele almalıdır. Lenin'in likidatörlere, her türlü sapık akımlara karşı nasıl savaştığını, niçin savaştığını ve partimizin tarihini iyice, sistemli, temelli bellemeliyiz.

Tekrar ediyorum, fraksiyonculuğa, grupçuluğa, likidatörlüğe karşı, oportünizme, şövenistliğe karşı savaş günün canlı konusudur.

TKP'nin birliğini, komünist ve işçi partileri arasında dayanışmayı savunmak, Marksizm-Leninizm prensiplerini, proletarya enternasyonalizmini savunmak, boynumuzun borcudur. Buradaki komünistler, parti teşkilatı bu ödevlerini şerefle yerine getireceklerdir.

Aram Yoldaşın Şahsı adına Raporu
26 Nisan 1965

Bilal Şen için Dış Büro'nun verdiği karar hakkında Parti Birinci Sekreteri Demir yoldaş izahat verdiğinden, ben meselenin içinde bulunduğumuz şartlar altında parti morali yönü üzerinde duracağım.

Şu sorunun cevabını aramak, birçok meselenin aydınlanmasına yardım edecektir: Bugünkü emigrasyon şartları içinde gerçek devrimci tutum hangisidir? Sosyalist memleketler ve kapitalist ülkelerdeki kardeş partiler TKP'nin resmi temsilcisi olarak MK'nın Birinci Sekreterine ve Dış Bürosunu tanımaktadırlar. Sosyalist memleketler ve kapitalist ülkelerdeki kardeş partiler, bu organlar şahsında Türkiye işçi sınıfına bir hayli yardımda bulundular. Bundan böyle de bu yardımı devam ettirmeye, hatta ihtiyaç nispetinde arttırmaya da hazırdırlar. Bundan ötürü biz ancak, parti birliğini koruyarak, Merkez Komitesi etrafında sımsıkı toplanarak kardeş partilerin de yardımıyla önümüzde duran büyük meseleleri çözmeye koyulabiliriz. Bu bakımdan MK'yı desteklemenin devrimcilik, Türkiye işçi sınıfına yardım demek olduğu kendiliğinden anlaşılıyor. Bunun aksi ise, Türkiye işçi sınıfına yapılan yardımları baltalamaktır. Ve bu gibi bir hareketin devrimcilikle bir ilişiği yoktur. Grupçuluktur. Fraksiyonculuktur. Velhasıl oturduğumuz dalı kesmek, yani yıkıcılıktır. MK uyarılır, tenkit de edilir, ama bu uyarmaların ve tenkitlerin hedefi, bu sorumlu organa yardım ve tüzüğün de belirttiği gibi, parti birliğini, hayatiyetini sağlamlaştırmak ve onu başarılara ulaştırma hedefini gütmelidir.

Bilal Şen bu gerçeği anlamadı. Anlamak istemedi. Onunla beraber bazı arkadaşlar da bu gerçeğe sırt çevirmekte ısrar ediyorlar. Onların gözünde MK'nın otoritesi şüphelidir. Hiç olmazsa grupçuluğa kayan, parti prensiplerini çiğneyenleri cezalandırmaya yetkisi yoktur. Bu arkadaşlar, bu fikirlerini defalarca, hem de ortada açığa vurmuşlardır. Bunlara göre ceza yetkisi, yalnız gruba aittir. Bilal en son Dış Büro'ya hitaben yazdığı mektubunda da bunu bir daha açıkça ifade ediyor. Bilal Şen ve onun gibi düşünenler için MK, bir arkadaşı partiye almaya yetkilidir. Bir yerde vazifelendirmeye yetkilidir. Kardeş partilere delege olarak göndermeye yetkilidir. Bu arkadaşlar MK'nın bu yetkilerinden faydalanırlarken, gerçekte de bu organın bu yetkilere sahip olmadığını mesele yapmış değillerdir. Fakat iş, bir arkadaşı, hem de haklı olarak cezalandırmaya geldi mi, yetki meselesi inatla ortaya atılmıştır.

Bu, basit ve bencil bir mantıktır. Parti disiplinini çiğnemek, MK'yı aşağılamak eğilimlerinden başka bir şeyi göstermez. Ayrıca eldeki tüzüğün 32-33ncü maddeleri, hiçbir tefsire ihtiyaç göstermeyecek şekilde MK'ya bu hakkı vermiştir.

Bilal Şen gibi düşünen arkadaşların bu tutumu, bizleri, içinde bulunduğumuz şartlarda çok daha menfi sonuçlara sürükleyebilir. Bizleri Bizans çekişmeleri bataklığına saplar. Ve önümüzde duran muazzam meselelerin çözümünü zorlaştırır, hatta imkansız hale getirir. MK'ya kafa tutmayı, onu hiçe indirmeyi, kabadayılık sayanların ağzından parti problemleri, işçi sınıfının teşkilatlanma davaları için, Bizim Radyo çerçevesi dışında bir endişeyi, bir gayreti belirten bir söz işitmiş değilim. Partimizi nasıl yeniden teşkilatlandırabilir, canlandırabiliriz? Durmadan dışarı akan işçi yığınlarıyla nasıl bağlar kurabiliriz? Bu ve bunlar gibi yığınla mesele duruyor karşımızda. Ve bu meseleler vakit kaybetmeden çözüm bekliyor. Devrimcilik bu meselelerle uğraşmak, onların çözümü için kafa yormak, iyi kötü bazı çözüm yolları bulmak için çırpınmaktır. Fakat yukarıda da belirttiğim gibi, ben bu arkadaşlarda böyle bir endişe görmüş değilim. Onlar Bizans çekişmelerine devam ederek en kıymetli vakitlerini kaybediyor, kuvvet ve güçlerini bu verimsiz yolda yıpratıyor, hem de bu işlere kafa yorabilecek arkadaşların vaktini kaybettiriyor ve sinirlerini yıpratıyorlar. Tekrarlıyorum. Bugünkü şartlar içinde particiliğin, devrimciliğin icabı, kardeş partilerin TKP'ye, Türkiye işçi sınıfına ve halkına hizmet için yarattıkları imkanlardan azami derecede faydalanmak ve onları kıymetlendirmektir. Ne yazık ki Bilal'in etkisiyle, bu gerçeği anlayamayan, küçük burjuva egoizmine saplanıp ille de hak kazanmak peşinde dedikodu, fiskos ve grupçuluğa sapan arkadaşlar arasında benim şahsen sevdiğim, saydığım yoldaşlar da vardır. Onların kendilerine yanlış hedefler seçtiklerine ve bir küçük burjuva perspektifiyle çalıştıklarına eminim. Bu grup içinde belki de Bilal'e en yakın olan Veli'dir. Bu arkadaş için, kendisi gibi düşünmeyen yoldaşları azarlamak, tehdit ve hakaret etmek, en basit, olağan işlerdir. Kendisi partimiz için en ufak bir fedakarlıktan çekindiği halde, parti meselelerinde bir bahadır tavrıyla konuşmayı pek sever. Ama önemli olan bu da değildir. Önemli olan sorumlu arkadaşlara durmadan hakaret etmesidir. Ben poliste hakaret gördüm, faşistler, şövenistler bana hakaret etti. Aynı hakaretleri, hatta belki daha da ağırlarını bir komünist topluluğu içinde Veli'den de işittim.

Fikir hürriyeti, parti için, demokrasi, hareket serbestisi demek değildir. Öyle parti içi demokrasisi olmaz. Bu, anarşizmin de ötesinde bir şeydir. Zira böylesine hakaret hürriyeti, anarşist kulüplerinde bile yoktur. Anarşist kulüplerinde bile olmayan, bir de çalışma disiplinini çiğnemektir. Bilal'le

beraber Veli de redaksiyonda çalışma disiplinini çiğnemiştir. Podgorniy heyetinin Ankara'ya gelişinin ilk günlerinde Bilal'le Veli Türk-Sovyet dostluğu hakkında yazı yazmak şöyle dursun, sabah toplantılarında fikir bile beyan etmekten çekinmiştir. İkisi de "Dış Büro'dan görüş gelinceye kadar konuşmayacağız, yazı yazmayacağız" dediler. Bu iki yahut üç gün sürdü. Sonra başladılar yazmaya. Bu gibi bir obstrüksiyonu ikinci defa olarak Nâzım'ın ölüm yıldönümünde yaptılar. Bilal ve Veli, yine aynı sebeple Dış Büro'nun görüşü olmadan yazı yazmayacaklarını ilan ettiler ve yazmadılar.

Redaksiyon çalışmalarında üçüncü obstrüksiyon, hükümet devirmesi hazırlıkları sırasında oldu. Bilal ve Veli yine bir müddet bu konuda yazı yazmadılar. "Faşizm tehlikesi var. AP'nin hükümete gelme ihtimali var. Bunu önlemek gerek" şeklinde yazı yazmam, çünkü bu eninde sonunda CHP hükümetini savunmaya dayanır dedi Bilal. Fakat bir müddet sonra görüşünün hatalı olduğunu hissetmiş olmalı ki isteksiz olarak yazmaya başladı. Hatta Şubat ayı içinde yazdığı ilk yazısının altına "bu yazıyı yazdım ama, bu şekilde propaganda yapmanın aleyhindeyim" diye not düştü. Bilal, partililik ödevini yerine getirmemiş, yazının ne şekilde yazılması gerektiğini bildirmemiştir.

Bilal ve Veli'nin redaksiyondaki ilk obstrüksiyonundan sonra ben kendilerini ikaz ettim, yaptıklarının doğru olmadığını ve böyle bir hareketi tekrarlamamalarını söyledim. İkinci ihtar da Marat yoldaştan geldi.

Bilal'in parti morali anlayışının başka bir yönünü de belirtmek isterim: Arkadaşların da bildiği gibi, MK, Necil yoldaş hakkında "partiden çıkarılmak üzere son ihtar" cezası vermişti. Dış Büro, Necil yoldaşa disiplinsizlikten ötürü bir ihtar cezası vermek istiyordu. Bilal, Necil yoldaşın grupta yahut Dış Büro'da dinlendikten sonra, savunması alındıktan sonra cezalandırılması gerekir diye bir prensip savunmadı. Dış Büro'nun böyle bir cezayı onu dinlemeden de verebileceğini savunuyordu. Doktor yoldaş için de öyle oldu. Hatta Attila'nın kooptasyonu [atanması] sırasında, Parti grup toplantısında yapılan bir itiraza cevap veren Bilal, bu prensibi açıkça savundu. Ama Necil yoldaş işinin daha ötesi de var. Bilal o yaz tatilini Macaristan'da geçirdi. Budapeşte'de bulundu. Tatilden dönüşünde "Ben Budapeşte'de gördüm ki, dedi, Necil orada partimizin şerefini bir kardeş parti önünde diskredite etmiş [düşürmüş], bu sebeple ona verilmesi düşünülen cezanın ağırlaştırılması, partiden çıkarılmak üzere son bir ihtar cezasına çevrilmesi lazımdır" dedi. Bilal, Necil yoldaş hakkında verilen cezanın ağırlaştırılması gerektiğini savunurken, Necil'in çağrılıp ya grupta ya da Dış Büro'da dinlenmesi lüzumunu bile ileri sürmedi. Gün yoldaş da öyle. Veli de öyle. Attila da, yani bugün Bilal'in grupta kendisini savunması ge-

rekir diyenler de öyle. Bu tutum, prensipleri adamına göre uygulamaktan başka bir şey değildir. Ve arkadaşların kesin bir tezat içinde bulunduklarını gösterir. Hoş, MK, Bilal'i cezalandırmaya giderken, ona savunma ve otokritiğini yapma hakkını vermiş ve çok eskiden Bilal'e yardım için bütün imkanları denemiştir. Ama Bilal küçük burjuva bencilliği ve gururuyla bunları hep tepmiştir. En küçük hatasını bile kabul etmeye yanaşmamıştır. Hatasını kabul etme gibi komünist mertliğini ve cesaretini gösterememiştir. Bilal'e karşı uzun zaman müsamaha gösterilmiştir. O, bu müsamahayı daima bir zaaf olarak kabul etmiş ve hoşgörürlük arttıkça onun cesareti ve saldırganlığı da artmıştır. Durum öylesine dejenere olmuştur ki Bilal, istisnasız bütün arkadaşları aşağılayan, herkese yukarıdan bakan, herkesin aleyhinde konuşan bir dedikodu ve ihbar makinesi haline gelmiştir. Bizzat bana, Gün, Attila, Necil, Orhan, Veli, Demir, Marat, Merih, Doktor, Halis, Fahri aleyhine zamana, zemine göre söyledikleri kalmamıştır. Ben bu adamın ağzından bir yoldaş hakkında müspet bir söz çıktığını işitmiş değilim. Muhbirliğine gelince: Bu, Gün yoldaşa annesinden gelen mektupları okuduktan sonra Demir yoldaşa anlatmaktan tutun da, redaksiyondaki olayları arkadaşları aşağılayacak ve kendisini yükseltecek şekilde tahrif ederek Demir yoldaşa ulaştırmasına kadar gider. Bilal'in bu tutumunun Demir yoldaşın nefret ve hiddetini uyandırdığı da bir gerçektir. Bilal'e karşı alınan tedbirler çok gecikmiş ve durum gerçekten de kangrenleşmiştir. Tedbir geç olmakla beraber, tüzüğe uygundur. Biliyoruz, eldeki tüzüğün altıncı maddesi, alt teşkilatlara üyelerini cezalandırma hakkı verir. Ama bu seviyede alınacak ceza kararlarının duruma göre Vilayet komiteleri ya da Merkez Komitesi tarafından tasdik edilmesi gerekir. Tüzüğün 32-33 maddeleri ise, MK'ya doğrudan doğruya cezai kararlar almasını gayet açık olarak vermiştir. MK, bu maddelere dayanarak Bilal'e karşı bilinen ceza kararını almıştır.

Bilal'e yukarıda da belirttiğimiz gibi savunma ve otokritiğini yapma imkanları verilmiştir. Fakat kendisi MK'nın otoritesine karşı gelmiş, grupçuluk suçunu kabul etmemiştir. Buna rağmen kendisine bir şans daha tanımak yoluna gidilmiş ve redaksiyondan ve bir yıl süre ile partiden uzaklaştırılmıştır. Bilal, bunu da anlamamış ve MK'nın bu son kararına karşı da açık muhalefete geçmiştir. Bilal'in grupçuluğu, bu ceza kararından sonra iyice gün ışığına çıkmıştır.

Dış Büro'nun ceza kararı Bilal'e 3 Nisan Cumartesi günü tebliğ edilmiştir. Fakat Bilal, 5 Nisan Pazartesi günü. hiçbir şey yokmuş gibi redaksiyona gelmiştir. Kendisine karar hatırlatılmış ve redaksiyonu terk etmesi istenmiştir. Bilal dış Büro kararına uymadığı gibi Veli, Gün ve Attila yoldaşlar da karara karşı gelmekte, bütün ihtarlara rağmen direnmişlerdir. Bu du-

rum karşısında sabah toplantısı yapılamamıştır. Bilal'in ve bazı arkadaşların Dış Büro'nun kararını dinlememeleri, meselenin kardeş Birleşik Sosyalist Partisi'ne aktarılmasına sebep olmuştur. Bilal, Ruprecht yoldaş vasıtasıyla redaksiyondan uzaklaştırılabilmiştir. Durumun kardeş bir partiye aksettirilmesi, Bilal ve onu destekleyenlerin zorlamasıyla olmuştur.

5 Nisan pazartesi günü Bilal ve onu destekleyenlerin grupçulukları konkre olarak ortaya çıkmıştır. Bu grup, yalnız Dış Büro'nun kararına karşı gelmekle kalmamış, MK üyelerine "Beriacılar, Stalinciler" gibi deyimlerle hakaret etmiş ve onları aşağılamışlardır. Bu deyimleri kullanmada ve Dış Büro'ya hakaret etmekte en fazla Veli ileri gitmiştir. Bu hakaretlerden bir kısmını ben işittim, mevcut arkadaşlar da belki bütününü işittiler. Bilal daha sonra gelen Alman Birleşik Sosyalist Partisi temsilcisi Ruprecht yoldaşa, MK üyelerini "Stalinci" diye vasıflandırmıştır. Böylelikle Dış Büroyu Alman Birleşik Sosyalist Partisi önünde resmen kötülemiştir. Bilal, Veli, Gün, Attila grubunun faaliyeti bu kadarla bitmemiştir. Bu grup üyeleri Varşova'ya, Prag'a ve Budapeşte'ye telefon ederek, oradaki yoldaşları Dış Büro'ya karşı kışkırtmışlardır. Prag'da bulunan Orhan yoldaşı Leipzig'e çağırmışlardır. Bunu Veli itiraf etmiştir. Orhan yoldaşın 6 Nisan Salı günü Prag'da bulunmadığı tespit edilmiştir. Orhan ne Dış Büro'ya, ne de Leipzig parti sekreterine haber vermeden, buraya gelmiş ve grupçuların toplantılarına katılmıştır. Orhan, Leipzig parti grup komitesi üyesi Attila yoldaşın evinde yattığı halde, Attila komitedeki arkadaşlarından ve grup üyelerinden Orhan'ın Leipzig'e geldiğini saklamıştır. Bu sıralarda Veli, sağa sola tehditler savurmak, "daha vakit varken durumunuzu tespit edin" diyerek arkadaşları Dış Büro'ya karşı çıkarma işine hız vermiştir.

Grupçular bu kadarla da yetinmemişler ve 7 Nisan Çarşamba günü Bilal, Attila ve Orhan, MK'nın kararını, kardeş Alman Birleşik Sosyalist Partisi MK nezdinde şikayet etmek üzere Berlin'e gitmişlerdir. Orada ASBP Merkez Komitesi Dış münasebetler Dairesi idarecilerinden Neuman yoldaşla temasa geçmişlerdir. Neuman yoldaş kendilerini dinlemek istememiştir. Bilal, Attila ve Orhan'dan kurulu üç kişilik grup, Neuman yoldaşa 5 kişi adına (yani Veli ve Gün) adına da şikayette bulunacaklarını söylemiştir. Attila tabii 7 Nisan Çarşamba günü işe gelmemiş ve telefon da etmemiştir. Ben şahsen, Gün'e birkaç defa, Attila'yı sorduğumda Gün yoldaş haberim yok diyerek, Attila'nın Berlin'de olduğunu benden saklamıştır. Attila, ertesi günü işe geldiğinde, durumu haber vermek için üç defa telefon etmek istediğini, fakat bağlanamadığını söylemiştir. Oysa o gün telefonumuz gayet iyi işlemiştir. Kendisine neden işe gelmediğini sorduğumda, sonra söylerim demiş, fakat o gün bu gün hiçbir şey söylememiştir. Ayrıca,

7 Nisan Çarşamba günü Budapeşte'ye telefon edip, oradaki arkadaşları Dış Büro'ya karşı kışkırttığı da anlaşılmıştır. Orhan'a gelince, bu çocuk 8 Nisan Perşembe sabahı Demir yoldaşa telefon etmiş ve "dün akşam geldim" demiştir. Dünya komünist ve işçi partileri arasındaki münasebetler 1957 ve 1960 Moskova toplantılarının bildirilerinde gayet geniş olarak ele alındığı gibi, bu yılın 1 Mart'ında Moskova'da toplanan 19'lar toplantısının bildirisinde ele alınmıştır. Dünya komünist ve işçi hareketinin bu dokümanlarında kardeş partiler münasebetleri özet olarak şöyle tespit edilmiştir: Her parti bağımsızdır. Hiçbir parti, başka bir kardeş partinin iç işlerine karışmaz. Her parti kendi iç işlerini kendi halleder,

Grupçular, Bilal Şen'in yönetiminde TKP'nin Dış Bürosunu kardeş Alman Birleşik Sosyalist Partisi MK'ya şikayet etmekle, dünya komünist ve işçi hareketinin prensiplerine karşı gelmişlerdir. Bunun gibi Dış Büroyu da bir kardeş parti önünde diskredite etmek yoluna giderek partiye karşı ağır bir suç da işlemişlerdir. Bunun ağır bir suç olduğunu Necil işinde Bilal bizzat kabul etmiştir.

Yukarıda da belirttiğim gibi TKP'ye ve Türkiye emekçilerine yardım etmek isteyen samimi bir komünist, bir partili bu gibi hareketleri katiyen doğrulayamaz. Zira içinde bulunduğumuz konkre şartlarda, bu gibi hareketler Türkiye emekçilerine kardeş partilerin yapacağı yardımı baltalama eğiliminden başka hiçbir şey göstermez. Bu hedefe ulaşabilirler mi, ulaşamazlar mı, o ayrı mesele. Fakat TKP MK'yı bir kardeş parti nezdinde aşağılama teşebbüsü, gözü dönmüş grupçuların hiçbir parti endişesi duymadıklarını gösterir. TKP'ye, Türkiye emekçilerine yardım etmek isteyen her komünist, grupçuların bu faaliyetini yermek zorundadır.

Arkadaşlar, şu son günlerin olayları genel hatlarıyla bunlardır. Bu tabloya maalesef Bilal'in grupçuluk ve fraksiyonculuğunun yeni bir örneğiyle son vermek gerekiyor. Bilal, partinin tavsiyesiyle Bulgar yoldaşlar tarafından kendisine verilen pasaportun özelliklerinden istifade ederek Moskova'ya gitmiş ve oradaki yoldaşlarla toplantı tertiplemiştir. Dış Büro'nun kendisi hakkında verdiği kararı gizlemiş ve oradaki arkadaşları Dış Büro'ya karşı tahrik etmiştir. Bu son hareketiyle Bilal, artık hiçbir zaman ıslah edilmez bir grupçu olduğunu ispat etmiştir.

Arkadaşlar Bizim Radyo kolektifi, 7 yıl evvel, kurulduğu günden beri en ağır buhranı geçiriyor. Bu buhranı önlemek gerek. Tabii bunu önlemenin çeşitli yolları vardır. Fakat bu yollardan biri de Dış Büro'ya karşı grupçuluk yapan arkadaşların elindedir. Bu arkadaşlar, grubun önünde hatalarını kabul etmeli ve komünist yiğitliğiyle otokritiklerini yapmalıdırlar. Bu yapıldı mı, mesele tamamen kapanmış olur. Hayır, arkadaşlar bu olgunluğu

göstermediler mi, gruptan, fraksiyoncuların faaliyetine son vermek ve bizler için çok gerekli ve hayati olan grup birliğini korumak maksadıyla gereken bütün tedbirleri almasını rica ediyorum.

Leipzig Parti Grup Sekreteri
Aram

Moskova Parti Grubu'nun Yakub Demir'e Başvurusu 29 Nisan 1965

Moskova, 29 Nisan 1965

Sayın Demir yoldaş,

Telefon muhaveremizi müteakip, grubumuzun isteklerini yazılı olarak size bildirmek istiyoruz:

Birincisi: son olaylardan gerçek bir endişe duyduğumuzu ve durum hakkında izahatı şahsen sizden almak istediğimizi bildiririz. Bir yoldaşa bıçak çekmiş bir kimsenin vereceği izahat bizim için muteber olmayacak. Zira, parti tüzüğünün 7. maddesine göre, «ahlaken bozulanlar ve kötü hareketleriyle parti haysiyetini lekeleyenler» partiden bile atılabilirler. Şu halde, sizin bıçak çekme suçunu yalanlamadığınız Marat yoldaşın, Dış Büro adına vazifelendirilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Bundan başka, şu sırada partimizin çok karışık ve önemli meselelerini bizzat sizinle görüşmeyi pek önemli görüyor ve her imkâna başvurarak, kısa bir zaman için dahi olsa, buraya gelmenizi çok rica ediyoruz. Hemen gelmeniz mümkün değilse, izahatı yazılı olarak göndermenizi rica ederiz.

İkincisi: çok uzun zamandan beri birçok yurt dışı TKP gruplarının istediği ve bir türlü yapılmayan genel parti toplantısının bir an önce yapılmasını rica ediyoruz. Fikrimizce, partimizin nizam ve intizam içinde çalışması, Leninci parti içi demokrasisine riayet edilmesi bakımından, böyle bir toplantının yapılması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Bundan başka, 1962 Nisan genel toplantısında 2 yılda bir genel toplantılar yapılmasına karar verilmişti. Parti tüzük tasarısının 30. maddesine göre, 'partinin ayrı ayrı teşkilâtlarında veya bütün partide parti meselelerini serbestçe ve konkre olarak münakaşa etmek her parti azasının, partinin iç demokrasisinden çıkan açık hakkıdır' ve aşağıdaki şartlar olduğu takdirde bir genel toplantı yapılır:

Münakaşanın zaruri olduğuna aşağı yukarı birkaç vilâyet teşkilâtı taraftar.

Parti teşkilâtının mühim meseleleri hakkında Merkez Komitesi içerisinde kâfi derecede sağlam bir çokluk yoksa.

Fikrimizce, bugün bu şartlar mevcuttur.

Ayrıca, sekterlik, grupçuluk vs. gibi birçok hastalıklar partimizi çok uzun yıllardan beri içeriden kemirmekte ve birçok önemli memleket ve

parti meseleleri memleket dışı grupların genel toplantısında konuşulmamak yüzünden çözümsüz kalmaktadır.

Arzumuz, partinin prensip ve taktiğinin bütün gruplar temsilcilerinin bulunduğu genel bir toplantıda değerlendirilmesi, programımızın bir an önce tespit edilmesi ve parti içi demokrasisinin bugünün şartlarına uygun bir tüzükle garanti altına alınmasıdır.

İşte bütün bu sebeplerden, bütün yurt dışı TKP grupları temsilcilerinin katılacağı bir genel toplantının bir an önce yapılmasını istiyoruz.

Yoldaşça selâmlarımızla,

TKP Moskova grubu

Niko Asimov, Sabiha Sümbül, Niko Senkiyeviç, Yıldız Sertel, Jak İhmalyan, Mari İhmalyan, Sona İhmalyan, Vartan İhmalyan

SBKP MK Başkanlığına Toplu Başvuru Nisan 1965

SBKP MK BAŞKANLIĞINA
MOSKOVA

Türkiye Komünist Partisi üyesi emigrantların göçmenlerin] durumu üzerine

Halen Türkiyeli emigrantlar arasında bölünme tehlikesi doğdu. Bazı Avrupa ülkeleri merkezlerinde, özellikle Paris'te bulunan emigrantlar bu nedenle çok zor durumdalar. Bunun sebebi Leipzig'deki yoldaşlar arasındaki görüş ayrılıklarıdır.

Bundan ötürü biz büyük kardeş partinin sorumlu temsilcileri olarak size bu görüş ayrılıklarının giderilmesi için hakemlik yapmanız için rica ediyoruz.

Partinin genel doğrultusunu tanımlamada hiçbir görüş ayrılığı yok, ancak taktik uygulamalar, günlük yaşamdaki çalışmalar konularında ciddi görüş ayrılıkları var. Görevlerimizi tam olarak anlamama, genellikle üç yoldaşımızda, yani Demir, Marat ve Aram'da görülüyor.

TKP'nin 13 kişiden oluşan Leipzig parti grubunda uzun zamandır meydana gelen olayları, gelişmeleri değerlendirme ve bu gelişmelerin öne koyduğu görevler konusunda ciddi görüş ayrılıkları doğdu. Bunun nedenlerini aşağıda açıklayacağız. Örgüt içinde durumu düzeltmek, sağlıklı hale getirmek için her şeyi yapmaya çalıştık, ancak olumlu sonuç alamadık, durum gün geçtikçe daha karmaşık hal alıyor. İşte bundan ötürü biz deneyimli kardeş partinin yönetimi olarak SBKP Merkez Komitesi'ne başvuruyoruz.

Şimdiki durumumuz işte böyle. Türkiyeli komünistlerin Leipzig'deki örgütünün durumu: Grup 13 kişiden oluşuyor. 6 kişi Dış Büro üyesi, 7 kişi de Radyo'da çalışıyor. Grubu, parti toplantısında seçilmiş olan parti komitesi yönetiyor. Komite 3 kişiden oluşuyor.

Demir'in başında bulunduğu 6 kişilik Dış Büro'nun üç kişisi, parti yaşamı ile ilgili tüm sorunları keyfi olarak çözüyorlar, onların politikalarını,doğrultularını yalanlayan, çürüten kesin, somut olgulara karşın onlar hatalı konumlarında ısrar ediyorlar.

Politik yaşamdaki birçok önemli güncel konuda onların açık bir görüşü yok, onlar olayları somut olarak analiz edemiyorlar, sorumsuzca genel söz-

lerle amaçları geçiştirmeye çalışıyorlar.

Gelişmeleri, olayları savunma ya da kendine göre açıklama olanağı kesinlikle verilmemektedir. Keyfi olarak belirlenen görevler, çıkarılan sonuçlar enformasyon şeklinde sunuluyor, bunlarla ilgili açıklama yapılmasını isteyenlere karşı politik ve hatta ekonomik baskı uygulanıyor. Politik nitelikli şu ya da bu konuda kendi görüşlerini söyleyen yoldaşlara karşı, zorla başka yere sürülme tehdidinde bulunuluyor. Yönetimin görüşleri ile uyuşmayan görüşler ileri süren yoldaşlar genel parti çizgisini çiğnemekle suçlanıyorlar.

Yöneticiler kendi özel saygınlığını, işçi sınıfının çıkarları ile eşit tutuyorlar, onlar kendilerini partinin sembolü sayıyorlar, kendi görüşlerini partinin genel doğrultusu olarak görüyor, hiçbir kanıtlamaya gerek olmayan parti yasası sayıyorlar. Aslında 40 yılı aşkın bir süredir parti çalışmalarında dayanılabilecek parti programı ve tüzüğü hazırlanmamıştır.

Bir örnek vermek istiyoruz. Kolektifimizin üyelerinden Bilal Şen günlük çalışmalarımızla ilgili doğru görüşler ileri sürüyordu, ancak onun görüşleri yöneticilerin görüşleri ile örtüşmüyordu. Ve sonunda Bilal Şen önce Dış Büro'dan ihraç edildi, daha sonra parti sekreterliği görevinden uzaklaştırıldı ve son olarak 05.04.1965 tarihinde partiden ihraç edildi ve işten kovuldu.

Bu yöneticiler şu veya bu konudaki kararlarının parti grubu tarafından kendilerinin dikte ettikleri şekilde kabul edilmesini istiyorlar, grubu buna zorluyorlar.

Bundan başka onlar, sosyalist ülkeler kurumlarını kendilerine uygun olmayan kişilerin işten uzaklaştırılması için kullanmaya çalışıyorlar. Keyfi hareketleri, parti normlarının açık olarak çiğnenmesini eleştiren, açıklamalar yapılmasını isteyen yoldaşlar sürekli olarak işten uzaklaştırılma ve partiden ihraç edilme tehdidiyle karşı karşıya kalıyorlar. Yoldaşların günlük ihtiyaçlarının, maddi gereksinimlerinin karşılanması da, yoldaşlara kendi meşru olmayan istemlerini kabul ettirmek için zorlama amacıyla kullanılıyor.

5 Nisan 1965 tarihinde Bilal Şen yoldaşın partiden ihraç edildiğini bildirirken Demir, kim bu kararı uygun bulmuyorsa işi bırakabilir dedi ve onun verdiği ek bir emirle bazı yoldaşlar işyerine alınmadılar.

Y. Demir, kendini, partiyi ilgilendiren tüm sorunları kendi başına, keyfi olarak çözüme bağlama yetkisine sahip olarak görüyor, parti yaşamının bu basit normlarına uymuyor. Bunu kanıtlayan somut örnekler, belgeler var.

Böyle bir ortamda çalışmaların sürdürülmesi olanaksız ve bu nedenle biz sizlere başvurmak zorunda kaldık.

Bölünmeye yol açan nedenler

1. Marat'ın yönetimi sırasında ajitasyon ve propaganda da sekterlik çizgileri, yuvarlak laflar ve dogmatik görüşler egemendi. Büyük hedefler öne konulmasına karşın böylesi bir taktik gerçekte Türkiye'deki gerici güçlere yardım ediyordu ve ileri güçlerin, ilerici görüşlerin gelişmesini engelliyordu.

Bu dönemdeki ajitasyon ve propaganda çalışmasında Türkiye'de her zaman devrimci durumun varolduğu ileri sürülüyordu. Taktik ve propaganda, genel eğilimler sistemli, derinlemesine incelenerek belirlenmiyordu, tesadüfi durumlara bağlı kalıyordu.

Bu dönemde başlıca hatalar şu konularda yapıldı:

Menderes'in devrilmesi sırasında Menderes'e karşı mücadele eden güçleri birleştirici değil, birbirinden uzaklaştırıcı bir taktik uygulanmıştır.

1961 yılının Haziran-Temmuz aylarında Türkiye'de yeni Anayasa için referandum sırasında "Bizim Radyo" en gerici güçlere, yani Menderes'in yandaşlarına hizmet etti ve gericiliğin zaferini kendi zaferi olarak ilan etti. Örneğin, Menderes yandaşlarının aldıkları 4.5 milyon hayır oyunu Marat kendi zaferi olarak ilan ediyordu ve kardeş partilere böyle bilgi veriyordu, böylece hem kardeş partileri, hem de kendini kandırıyordu. Bu yanlış görüş Marat'ın talimatı ile Budapeşte ve Bükreş radyoları tarafından da propaganda ediliyordu.

"Bizim Radyo" aşağıdaki önemli konularda yanlış görüşler ileri sürmüştür:

1. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi faşist darbe olarak nitelendirildi.

2. Darbenin sonuçlarından Türkiye Komünist Partisi'nin birleştirilmesi ve legalleştirilmesi için yararlanılmadı.

3. İşçi Partisi'nin kurulması konusunda takınılan olumsuz tutum yanlıştı.

4. Atatürk'ün adı iç gericiliğe karşı propagandada kullanılmadı.

5. Anti-emperyalist ve anti-feodal mücadelede çıkarı olan güçler yanlış değerlendirildi.

6. Türkiye'de Sovyet devriminin kopyasının yapılmasının propaganda edilmesi, komünistlerin dışında, ilerici ve demokratik güçlerin işbirliği yapma olanağının reddedilmesi yanlıştı.

7. Marat, küfür etmeyi her zaman anti-komünist propagandaya karşı mücadele silahı olarak gördü, ikna yöntemlerinden yararlanmayı düşünmedi.

8. Devrimci durum olmadan Kürtleri ayaklanmaya çağırmak yanlıştı.

9. Kıbrıs sorununun kendi kaderini kendi tayin etme ilkesinin gerçekleştirilmesi için mücadele temelinde çözümü yolunda çağrıda bulunmak gerekiyordu. Bunun yerine dogmatik ajitasyon ve propaganda yapılıyordu.

Marat tüm ajitasyon ve propaganda çalışmalarında demagojik şekilde şunu istiyordu: Ya hep, ya hiç!

Şimdi de Dış Büro'da ve grubumuzda taktik konularında, ajitasyon ve propagandanın ödevleri konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Bu konular konferansta ya da özel toplantıda incelenmemesine, tartışılmamasına karşın pratik çalışmalar sürecinde birçok hata ortaya çıkarıldı ve önemli ölçüde giderildi, düzeltildi. Ne var ki çok belirgin sonuçlar elde edilemedi, eksikliklerin nedeni giderilemedi, sekter hatalar yapılmaya devam edildi.

Marat'ın yönetimi yıllarında başka ülkelere emigrasyona gitmiş Türk komünistleri bölündüler. Budapeşte'de, Bükreş'te, Sofya'da, Moskova'da, Bakü'de, Pekin'de yoldaşlar kendi hallerine bırakıldılar. Değişik ülkelerdeki Türk seksiyonları ve radyoları arasında uyum olmadı ve yok, işbirliği yapılmadı.

Çalışmaları uyumlaştırmaya, çabaları birleştirmeye çalışan yoldaşlar Marat'a karşı koyan kişiler olarak gösteriliyordu. Bu karşılık şimdi de, Demir'in yönetimi döneminde de devam ediyor.

1962 yılında Leipzig'de bir konferans düzenlendi. Bu konferans iyi hazırlanmamıştı. Daha önceki çalışmalar ele alınıp incelenmedi ve sonuçları çıkarılmadı. Kabul edilen kararlar gerçekleştirilmedi.

Başlıca kararlar şunlardı:

1953 yılındaki yığınsal tutuklamalar ve doğan görüş ayrılıkları sonucunda parti bölündü. Bunun nedeni öteki TKP Merkez Komitesi üyelerinin bilgisi olmadan Demir tarafından gerçekleştirilen bir Merkez Komitesi üyesinin partiden ihracıydı. Bundan dolayı partide ve Merkez Komitesinde üç grup oluştu ve bu durum bugüne kadar devam ediyor. Her grup kendini partinin temeli sayıyor. 1961 yılında partiyi birleştirme kararı alındı. Demir görüş ayrılıklarının giderilmesi için hiçbir şey yapmadı. Görüş ayrılıkları daha da derinleşti ve bu durum Türkiye'deki işçi örgütlerine ve öteki legal ilerici kuruluşlara da sıçradı. Demir, kardeş partinin himayesinde sadece kendi grubundan insanlara dayanarak grup çalışması yapıyor.

En nihayet 40 yıldır yapılmayan kongreyi hazırlamak ve yapmak gerekiyordu. Konferanstan sonra bundan söz bile edilmiyor.

1936 yılında hazırlanmış program taslağını ele almak ve onu bugünkü koşullara uygun hale getirmek gerekiyordu. Bu da yapılmadı.

Konferansta basın-yayın bürosu oluşturuldu. Bu büronun görevi Türkiye'ye yönelik yayın yapan tüm radyoların çalışmalarını yönetmek, kitap ve broşürler hazırlamaktı.

Büro görevlerini yerine getirmiyor ve "Bizim Radyo"nun icra organı

haline geldi. Büro, "*Yeni Çağ*" ve "*Yurdun Sesi*" dergilerinin yayınını yönetmiyor. Büro, yapılan işlerin sonucunu izleme, yayınların Türk halkına ne kadar ulaştığını görme olanağına sahip değil.

Konferansa katılanlar yabancı ülkelerde bulunan Türk komünistlerinin en az yılda bir kez konferans yapmalarını kararlaştırdılar. O zamandan buyana üç yıl geçti, ancak bir konferans bile yapılmadı.

Leipzig'deki parti grubu konferans yapılmasını öneren iki karar aldı, tüm diğer gruplar da ısrarla konferans yapılmasını istiyorlar. Demir bu genel isteği grupların Dış Büro'ya karşı koyuşu, parti disiplinini çiğneme olarak görüyor.

Konferansta Dış Büro'nun seçimle göreve gelmesi dileğinde bulunuldu. SBKP'nin 20. Kongresinin kararlarından nasıl yararlanılabileceği, kolektif yönetim ilkesinin nasıl uygulanacağı sorusu ortaya atıldı. Dış Büro Konferanstan sonra da çalışmalarını önceleri olduğu gibi sürdürmektedir. Toplantılar düzenli olarak yapılmıyor, Demir'in istediği zaman yapılıyor, tutanak tutulmuyor. Ele alınan konular ancak Demir'in izni ile oylamaya sunuluyor. Karar, eğer bunun kabulü için Dış Büro Sekreteri, yani Demir oy verirse kabul edilmiş sayılıyor. Dış Büro içinde açık bir iş bölümü yapılmış değil. Geçen 3 yıl içinde, Dış Büro Sekreteri geçen dönemlerdeki çalışmalarıyla ilgili hesap vermemiştir. Buna gerekçe olarak kendisinin bu göreve seçimle gelmediğini ve komünistler önünde hesap vermek zorunda olmadığını ileri sürüyor. O, kendisini atanmış, tam yetkili kişi sayıyor. Demir açık olarak şöyle diyor: Dış Büro üyelerini ben atadım ve bundan ötürü onlar önünde hesap vermek zorunda değilim.

Türkiye'deki durum söz konusu olduğunda bize durumun 40 yıl önce belirlendiğini, önemli bir değişiklik olmadığını söylüyorlar. Ülkeden hiçbir bilgi alınamıyor. Grubumuz günümüzde meydana gelen olaylarla ilgili partinin görüşlerini alamıyor. Kardeş partilerle yapılan görüşmelerle, burada ele alınan konularla ilgili olarak hiçbir bilgi verilmiyor. Kıbrıs konusunda kardeş partilerle görüşmeler yapılması yönünde alınan karar yerine getirilmiyor.

Ne Marat, ne de Demir, Dış Büro'da ve parti grubunda resmi bir bilgilendirme yapmamışlardır, kardeş partilerin Türkiye'deki işçi hareketiyle, ilerici hareketlerle, "Bizim Radyo"nun çalışmalarıyla ilgili görüşlerini bildirmeye yanaşmıyorlar. Kardeş partilerin ricası üzerine Demir'in seyrek de olsa vermek zorunda kaldığı bilgiler, Dış Büro'da görüşülmüyor.

SBKP'nin 20., 21. ve 22. Kongrelerine, 1957 ve 1960 toplantılarına ve diğer uluslararası toplantılara katılan Demir de, Marat da, bu kongre ve toplantıların kararlarını ve direktiflerini yerine getirmiyorlar ve tam tersine

çalışmalara şahsa tapma döneminin yöntemleriyle devam ediyorlar, en basit parti normlarını çiğniyorlar, üstelik de bu kararları uygulamak isteyenlere engel oluyorlar.

Demir'in uyguladığı bu yanlış çizgiyi eleştiren Dış Büro üyeleri ve parti grubu üyeleri disiplini, düzeni bozan kişiler, beğenilmeyen, istenmeyen kişiler olarak görülüyor. Önemli olaylar öncesinde Radyo yayınlarının içeriği ile ilgili olarak sözlü ya da yazılı somut önerilerde bulunanlar, bunların yanıtını alamıyorlar, ısrar ederlerse, onlar disiplini ve huzuru bozan kişiler ilan ediliyor. Örneğin, 21.01.1962 tarihinde yapılan parti toplantısında o döneme kadar yapılan Radyo yayınlarının dökümünü yapmakla görevlendirilen özel bir komisyon kurulması kararlaştırıldı. Bunun görüş ayrılıklarının giderilmesinde büyük yararı olabilirdi; ancak bunu istemeyen Marat ve Demir, bu yönde çalışmalar yapılmasını engellediler, onlar yapılan hataların ortaya çıkarılmasını ve bunların giderilmesini istemiyorlardı.

27.10.1963 tarihinde parti grubu bir kez daha o döneme kadarki çalışmaları gözden geçirme ve çalışmalarımıza engel olan görüş ayrılıklarını giderme kararı aldı. Ancak yine bu yoldaşlar, alınan bu kararın da gerçekleşmesini engellediler.

Oluşan bu durumda biz, çalışmaları iyileştirmek ve görüş ayrılıklarını gidermek için, ilgi duyan kardeş partilerin temsilcilerinin de katılacağı bir konferans yapılmasından başka çıkar yol görmüyoruz. 1962 Konferansı, kardeş partilerin temsilcilerinin katılmaması nedeniyle öneminden çok şey yitirmiştir.

Tüm bu yukarıda belirttiklerimiz yazılı belgelerle kanıtlanabilir ya da Leipzig'teki kişiler buna tanıklık edebilir.

Sizlerden somut olarak şunu rica ediyoruz:

1. Türkiye'deki devrimci hareket üzerine bilgi sahibi olan, biraz Türkçe bilen kardeş parti temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurmak. Bu komisyon yerinde (Leipzig'de) belgeleri elde edebilir ve oradaki tanıklarla görüşerek Demir'in faaliyetinin parti düşmanı bir nitelik taşıdığına kanaat getirebilir.

2. Hiç olmazsa bu komisyon çalışmalarını tamamlayıncaya kadar Demir'in Leninci normlarla çelişen emirlerinin uygulanmasını, özellikle komünistlerin işten atılması ve partiden ihraç edilmesi yönünde temelsiz kararlar almasını durdurmak.

3. Kardeş partilerin TKP'ye sağladıkları maddi ve manevi desteğin Demir tarafından kendi yoldaşlarına karşı baskı aracı olarak kullanılmasını kınamak.

4. Olanaklı olan en kısa sürede parti konferansını toplamak. Kanımızca

bu konferansa TKP ile ilişkisi olan tüm kardeş partilerin temsilcileri, Türkiye'den gelebilecek TKP temsilcileri ve değişik ülkelerde emigrasyonda bulunan komünistlerin temsilcileri katılmalıdır.

Şu da göz önünde bulundurulmalıdır ki, Türkiye'de önümüzdeki 6 ay içinde parlamento seçimleri yapılması beklenebilir. Bu durumda Radyo'nun rolü önemli ölçüde artacaktır. Son zamanlarda Radyo'da çalışan kimi yoldaşların sık sık işten atılması büyük güçlükler doğuruyor, çünkü bizde işten atılan yoldaşların yerini alabilecek kişiler yok.

TKP Konferansının bir an önce yapılmasını hangi politik nedenler zorunlu kılıyor?

1. Örgütümüzün tüm varlığı boyunca Türkiye'deki ekonomik, politik ve sosyal durum bilimsel açıdan, Marksist görüş açısından bir kez olsun incelenmemiştir. Birçok temel konu, Türk komünistleri tarafından farklı şekillerde değerlendiriliyor. Partimizin sosyalizmi kurmak gibi uzun erimli ve genel hedefleri dışında, somut olarak belirlenmiş pratik amaçları bulunmamaktadır. Sosyalizm yolunda her geçiş dönemi için somut hedefler olmalıdır; özellikle şimdi ülkedeki demokratik güçlerin birleşmesi için somut program gerekmektedir, çünkü çalışmalar sürecinde bu konuda görüş ayrılıkları doğuyor. Bu konular en yakın bir zamanda yapılacak bir konferansta ele alınarak, tartışılarak, kolektif çabalarla çözüme kavuşturulmalıdır.

2. Tüm çalışmalarımızın, hareketi yönetmemizin niteliği ve yöntemleri SBKP'nin 20. Kongresi'nin ve İşçi ve Komünist Partilerinin 1957 ve 1960 Toplantılarının kabul ettiği kararlar ve belgeler ışığında belirlenmelidir. Bunu partimizin Leninci taktik ve strateji ile belirli görüşlerle donatılması gerekliliği de zorunlu kılıyor.

3. Son yıllarda Türkiye'de işçi, devrimci ve demokratik hareketlerde çok hızlı bir gelişme olmuştur. Bu durum dağınık komünist grupların bir partide birleşmesini daha da gerekli hale getirmektedir.

4. Türkiye İşçi Partisi'nin gelişme yolunda karşılaştığı güçlükler, Türkiye komünistlerine büyük yükümlülükler getiriyor. İşçi Partisi sıralarında görüş ayrılıklarının genişlemesinin önlenmesi her Türk komünisti için kutsal bir görevdir.

1962 Konferansına katılanların ortak rızası ile 2 yıl sonra yeni bir konferans yapılması kararlaştırılmıştı, ancak bu konferansın toplanması için hiçbir şey yapılmıyor. Biz, Sovyetler birliği Komünist Partisi'nden ve öteki Marksist-Leninist partilerden kardeşçe yardım bekliyoruz. Ancak onların yardımıyla Türkiyeli komünistler saflarını düzene koyabilirler ve Türkiye emekçi halkının gerçekten devrimci öncüsü haline gelebilirler.

Nisan 1965

Attila Yaşar, Parti Grubu Komitesi üyesi
Bilal Şen, TKP MK üyesi
Gün Togay, TKP MK üyesi
Orhan Yalım, "Barış ve Sosyalizm Sorunları" raportörü
Veli Gündüz, "Bizim Radyo" çalışanı
[Rusça'dan çevrilmiştir]

Bilal Şen'in B. Ponomaryov'a Başvurusu 17 Mayıs 1965

SAYIN PONOMARYOV YOLDAŞ!

Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisinin raportörü Orhan Yalım, 20.4.1965 tarihinde SBKP MK Prezidyumu'na verilen dilekçeyi imzaladığı için, Prag'da ailesi ve küçük çocuğuyla birlikte sokağa atılmıştır.

SBKP MK Prezidyumu'na verilen dilekçeyi imzalamış diğer dört yoldaşın başına da aynı şeyin gelmesi mümkündür.

Demir'in, Türkiye Komünist Partisi'nin yurtdışı örgütlerinin tamamen dağılmasına yol açabilecek parti düşmanı hareketlerini, dilekçemiz görüşülünceye kadar durdurmak gerekmektedir.

TKP MK üyesi
Bilal Şen

17 Mayıs 1965
[Rusça'dan çevrilmiştir]

Orhan Yalım'ın Leipzig Parti Grubu'na Başvurusu 20 Mayıs 1965

Yoldaşlar,

Grubunuza kabul olunup, sizlerle beraber üç ay kadar çalıştıktan sonra Barış Ve Sosyalizm Dergisi'nde çalışmak üzere vazife ile Prag'a gönderildim. 8 Mayıs 1965 günü derginin kadro şefi beni çağırdı. Demir Yoldaş'ın isteği üzerine 17 mayıstan itibaren işime son verileceğini bildirdi. Buradan nereye gideceğimi sordum. Ben de partiden herhangi bir haber almadığımdan nereye gideceğim bilmediğimi söylemek zorunda kaldım. Kadro şefi, Demir Yoldaş'ın iki-üç gün evvel buraya, redaksiyona geldiğini söyleyerek benimle görüşmemesine hayret ettiğini belirtti.

Bu hadiseden sonra partiden haber beklemeye başladım. Ve halen de beklemekteyim. Çünkü, hatam olsa bile, çağrılıp söylenilmesi, işime niçin son verildiğinin bildirilmesi ve bundan sonra ne yapmam gerektiğinin söylenmesi veya teklif edilmesi, en elemanter parti prensibidir kanaatindeyim. Bunun başka türlüsüne bugüne kadar hiçbir yerde rast gelmemiştim.

Bugüne kadar haber alamayınca durumu, bağlı bulunduğum gruba bildirmeyi doğru gördüm. Olayı inceleyip işime son verilmesinin gerekçesini bana bildireceğini zannediyorum. Redaksiyonun bana verdiği evde ancak mayıs sonuna kadar kalabileceğim bildirildi. Onun için sizden en geç mayıs sonuna kadar ne yapmam gerektiğinin bildirilmesini rica ederim.

Orhan

20.5.1965 Prag

Gün Togay'ın Leipzig Parti Grubu'na Başvurusu 27 Mayıs 1965

Yoldaşlar,

26 Nisan 1965 tarihli Leipzig Parti Grubu toplantısında Marat ve Demir Yoldaşlar tarafından okunan suçlama raporlarının, Demir Yoldaş tarafından grubunuza verildiğini öğrendim.

Aynı toplantıda, Demir, Marat ve Aram yoldaşların yaptıkları konuşmalardan, size de gönderdikleri raporların okunmasından sonra, grupta maalesef bazı arkadaşlar en ilkel komünistlik ödevlerini yerine getirmeyerek ve en elemanter parti normlarını çiğneyerek -yani suçlanan arkadaşların suçlama konusu olan bütün meselelerdeki fikirlerini ve cevaplarını öğrenmeyi lüzumsuz sayarak- sırf bu tek taraflı suçlamalarla yetinip, derhal gereken zecrî tedbirlerin alınması isteğinde bulundular. Hattâ bu yoldaşlardan bazıları, "Böyle arkadaşların partide yeri olmaz" diyerek partiden atılma cezasının derhal alınmasına hazır olduklarını belirttiler.

26.IV.1965 tarihli parti toplantısında Demir Yoldaş, konuşmaları şöyle özetledi: "Burada, bu meseleyi karara bağlamak mümkündür. Bunun için elde sebepler vardır; ve yeterlidir. Ama ben, daha demokratik olsun diye, son bir müdafaa hakkı verelim diyorum."

Bu sözler, bizi dinlemek üzere yapılacak parti toplantısından partiden atılma kararı alınmasının hiç de küçük bir ihtimâl olmadığını göstermektedir.

Bu durumda benim cevaplarımı ve fikirlerimi öğrenmeden, sadece tek taraflı suçlamalara dayanan bir kararla karşı karşıya kalmanızın ne derece muhtemel olduğunu Bilal'e karşı yapılan işlem örneği göstermektedir. Bunu belirli bir dereceye kadar önleyebilmek, olayları, itham edenlerin gösterdikleri gibi tek taraflı değil, mümkün olduğu kadar çok yönden görebilmenize yardım etmek için, cevaplarımı, fikirlerimi ihtiva eden yazımı ve dayandığım konkre vesikaların bazılarını size göndermeyi uygun ve gerekli buldum.

Son toplantıda partiden atılma tehdidiyle karşılaştığım için de cevaplarımı, fikirlerimi ve dayandığım bazı vesikaları, henüz parti saflarında bulunan bir komünist olarak size ulaştırmayı kaçınılmaz gördüm.

Yoldaşça selamlarla.

Gün

27 Mayıs 1965

TKP Moskova Grubu üyesi Sabiha Sümbül'ün Konuşması 31 Mayıs 1965

Yoldaşlar,

Bilal yoldaşın hakkındaki ithamları işitince, hayret etmedim. Aklıma derhal Nâzım geldi. Nâzım'a da bir zamanlar grupçu demişlerdi. Ve bu yüzden partiden atmışlardı. Moskova'ya geldikten sonra da ona grupçu dendiğini hepiniz iyi bilirsiniz. Bu olayları her zaman Nâzım'dan dinlemişimdir.

27 Mayıs hareketi günlerinden bir gündü. Ben Nâzım'a gitmiştim. Marat, Nâzım'ın radyosunun başında oturmuş, radyo dinliyordu. Marat yoldaş sevinçler içinde çırpınarak yahu ne duruyorsunuz inkılap oluyor, Türkiye'ye gidiyoruz, diye zıp zıp sıçrıyordu. Rahmetli Nâzım dedi ki: "Siz gidebilirsiniz ama ben gidemem çünkü Türk hükümeti beni tebalıktan çıkardı." Bana göre Marat'ın yukarıdaki gösterileri, başkaları inkılabı yapacak ve bizleri de hazıra çağıracaklar.

Yoldaşlar 27 mayıs hareketi günlerinde TKP'nin lideri Marat yoldaş, Moskova'da yumuşak koltuklarda oturup radyo dinleyerek mi inkılap yapacaktı. Yoksa Türkiye'ye gidip de bilfiil orada halkın başına geçmesini mi doğru buluyorsunuz? Yurt dışında otuz seneden beri Türkiye Komünist Partisi'ne liderlik eden bu yoldaş, 27 Mayıs hareketine niçin katılmadı? Darbe olup bittikten sonra Bizim Radyo'ya yazdığı yazılarda bir süre küfürler savurdu. 27 Mayıs hareketini faşistlikle itham etti. Yeniden Türk köylüsünü ve Türk işçisini silahlı ayaklanmaya çağırdı. Tek cephe altında birleşiniz dedi. Yoldaşlar, görüyorsunuz ya Marat yoldaşın yukarıdaki sözlerle aşağıdaki sözleri birbirini tutmuyor. Üç gün evvel 27 Mayısa iyi diyen daha sonra da faşist diyen bu liderin hangi sözüne inanabiliriz?

Demir yoldaş gelip de bir umumi toplantı yaptıktan ve işler Marat'ın ağalığından çıktıktan sonra yurt dışındaki komünist yoldaşları bir toplum haline getirerek çalışmaya başladı. Biz eski komünistler bu çalışmaya büyük ümitler bağladık. Çünkü yıllardan beri yurt dışına atılmış bizler körlenmiş kalmıştık. Bizim için hakikaten büyük bir yenilik olmuştu. Şimdi görüyoruz ki Dış Büro ikiye bölünmüş. Bu bizi çok hayrete düşürdü. Bana öyle geliyor ki, bu kavga Marat'ın öteden beri sımsıkı tuttuğu post kavgasından ileri geliyor. Demir yoldaşın raporunda Bilal yoldaş birçok şeylerle

itham ediliyor. Ben bunları birer birer saymaya lüzum görmüyorum. Çünkü hepiniz biliyorsunuz. Fakat Demir yoldaşa bir ithamını sormak istiyorum. Demir yoldaş diyor "Bilal Türkiye'de 1951 yılı tevkifatında polis bir fiske vurmadan bütün komünist yoldaşları polise söylemiş". Bilal'in bir provokatör olduğunu Demir yoldaş iddia ediyor. O halde Demir yoldaş buraya geldiği zaman, Moskova parti grubumuza bunu niçin açıklamamış? Aralarında kavga başladıktan sonra mı aklına gelmiş? O halde Bilal niçin Dış Büro'ya alınmış? En mühim olan Radyo'nun başına ve grup sekreterliğine seçilmiş? İkincisi Bilal'e yapılan bu ağır ithamları ispat için toplantıda deliller ortaya konmalıydı? Halbuki itham edilenlere söz hakkı verilmekten bile kaçınılmıştır. Bilal'e yapılan ağır ithamlara karşılık da bir sene için partiden atılıyor ve ona partiden atılması için de tebligat edilmiyor? Dış Büro Ocak ayında Bilal'ı işten çıkartıyor ve parti toplantısında ona ve grup üyelerine söz hakkı verilmiyor.

Yoldaşlar, dünyanın en demokratik partisi olan komünist partilerinde bu görülmüş değildir.

Bundan sonra da Prag'da çalışan bir yoldaşa karşı da aynı muamele yapılmıştır. Daha da üç yoldaşın partiden ve işten atılması bekleniliyor. Yetişmiş adam ararken, elimizde bulunan yetişmiş ve parti mektebini bitirmiş arkadaşları işten atmak doğru mudur? Bu parti işlerine sekte vurmuyor mu? Kardeş partilerin yardımıyla yetiştirilmiş arkadaşları böyle mi görecektik?

Marat yoldaşın Veli yoldaşa bıçak çekmesini çok çirkin olarak karşıladık. Marat'ın bu eski sanatıdır. 1958'de Nihat yoldaş [Elektrikçi Nuri], Leningrad'dan Marat'a misafir gelmişti. Ben de o zaman Marat'ın evinde kalıyordum. Ali Sait, ben, Nihat ve Marat, dördümüz oturmuş iskambil oynuyorduk. Marat birden bire yumruklarını sıkarak, Nihat'ın üzerine yürüdü. Bereket versin ki Ali, Marat'ın kollarını tuttu da dövmeye meydan bırakmadı. Komünist yoldaşlardan biri Marat'ı tenkit etse, o bıçak da çekebilir, yumruk da savurabilir. Marat'ın komünistliği bundan ibarettir. Marat haksız da parti üyelerini itham edebilir. Demek ki Marat lider olduğu için o cezalanamaz.

Yoldaşlar, Marat'ın artık eski hakimiyeti sökmez. Bu gün Sovyetler o devreyi kökünden yıktı. Marat beyhude beklemesin ki Stalin yeniden hortlar. Stalin'in ve Beria'nın yardımcısı olan ve Türkiye Komünist Partisinin Ali kıran baş keseni olan Marat Sovyetler'de bulunan namuslu Türk komünistlerini Sibiryalara sürgün ettirdi. Stalin'i destekleyerek de onun şerefine bade içti. Kendisi Sovyet dostu görünmek için arkadaşlarını Sovyet düşmanı gösterdi.

Yoldaşlar, hepiniz iyi bilirsiniz ki, TKP'nin kurucularından biri olan

eşim Salih Hacıoğlu idi. 1949'da bizi tevkif ettikleri zaman Marat Moskova'daydı. Partimizin önderi olan Marat'tan Salih Hacıoğlu hakkında, ondan hiçbir şey sormadılar mı? Türk komünistleri için acaba parti temsilcisinden sormayıp da kimden soracaklardı? O da o zaman temsilciydi. Tabii sordular. Ve Marat bizim tevkif edileceğimizi çok iyi biliyordu. Çünkü birkaç gün evvel Ali Sait'e demiş: Sen Salihlere artık gitme. Onları tevkif edecekler. Türk komünistlerini yok etmekte Marat hizmet etmiştir. Diyelim ki o devirde korkmuş da bir şey yapamamış. Peki ya Stalin öldükten sonra ne yaptı? Beni elli altıda kamptan bıraktılar. Moskova'ya geldim. Ama rehabilitasyon olmadığı için bana Moskova'da yaşamak hakkı verilmemişti. Evvela Nâzım'a gittim, durumumu ona anlattım. Nâzım dedi: "Ben elimden gelen maddi yardımı yaparım ama hükümet işleriyle hiç alakam yoktur. Ben ancak bir parti üyesiyim. Bu gibi işlerle meşgul olan bizim parti mümessili Marat yoldaştır. Ona git, onunla konuş". Sonra ben Nâzım'a dedim, nasıl oluyor da sizin burada hatırı sayılan Türk komünistleri Salih yoldaşı kurtarmak için bir yardımda bulunmadınız? Nâzım dedi: "Benim sizin tevkif edildiğinizden haberim yoktu." Peki Marat size söylemedi mi? Nâzım: Ben, Ali Sait isminde birinden, kamptan bir mektup aldım. Bu mektubu Marat'a okudum ve sordum. Kimdir bu Türk? İşte o vakit Marat söyledi. Salih Hacıoğlu ile tutulan Ali Sait'tir. Salih'in de 954'te kampta öldüğünü Nâzım'a söylemiş. Demek ki baştan beri her şeyi biliyormuş. Bu da onu gösteriyor. Nâzım'la bu konuşmayı yaptıktan sonra ertesi gün Marat'ın evine korka korka gittim. Durumumu ona da aynen Nâzım'a anlattığım gibi anlattım. Marat dedi, bir dilekçe yaz, getir, SeKa'ya [MK] vereyim. Dilekçeyi yazdım ve Marat'a verdim. O gün, bu gün Marat benim dilekçemin cevabını getirecek. Ara sıra Marat'a soruyordum. Ne oldu benim dilekçem. O diyor, bilmem abla, dilekçeye cevap veren yok. Velhasıl yine Nâzım'ın yardımıyla her şey düzeldi. Nihayet kaldı tekaüdiye meselesi. Onu da Marat'a sordum. Cevabı şu oldu: Vallahi Abla böyle şeylere benim aklım ermez dedi, işin içinden çıktı. Halbuki diğer partilerin buradaki temsilcileri haksızlığa uğramış olan buradaki arkadaşlarına böyle cevap vermiyorlardı. Sonra Rus komünist yoldaşlarından öğrendim, haksızlığa uğramış olan komünistlere personalni tekaüt maaşı verilsin diye karar varmış ama bizim parti mümessilinin bundan haberi yokmuş. Görüyorsunuz yoldaşlar, felakete uğramış Türk komünistleriyle mümessilimiz nasıl uğraşmış?

Sovyet komünist partisinin bu kararını öğrenince derhal Hruşçof'a bir dilekçe yazdım ve başımdan geçenleri bildirdim. Bir hafta sonra beni SeKa'ya [MK] çağırdılar. Şifahen de komisyona her şeyi anlattım. Oradaki yoldaşlar beni teselli ederek böyle şeyler oldu. Şimdi git rahatına bak, biz

her şeyi yapar, hazırlarız, sana da bildiririz.

Yoldaşlar, belki diyeceksiniz ki geçmişin bugünkü işlerle ne önemi var? Bence çok büyük önemi var. Hiç olmazsa yurt dışında bulunan komünist yoldaşlar bilsinler ki Marat'ın hâlâ Stalinci olduğunu bilsinler. O devirde yapılan haksızlıklara karşı Stalin aleyhine bir laf söylediğini işiteniniz var mı? Nâzım'a da o sebepten düşman olmuştur. Nâzım her zaman söylerdi, namuslu komünistleri öldürdü derdi. Ama Marat ağzını açıp da bir kelime söylemezdi. Bununla da böyle Nâzım'a türlü iftiralar yaptı.Grupçu, fraksiyoncu, milliyetçi, Türkçü derdi. Çünkü Nâzım milletini severdi. Nâzım'a karşı yapılan ithamları Marat bütün arkadaşlara da söylerdi. Bu arkadaşlar Marat'tan korktuklarından hepsi susuyordu. Marat da bundan istifade ediyordu. Rahmetli Nâzım her zaman derdi "en büyük düşmanım Marat'tır, en iyi dostum da Abidin'dir." Böylelikle de Nâzım'ın başını yiyen Marat'tır. Türk milletinin komünist şairi Nâzım, TKP'nin Dış Büro üyeliğine bile Marat zamanında alınmadı. Her zaman bunu Nâzım söylerdi. Ben Büro üyeliğine layık bir adam olamadım Marat'ın gözünde derdi. Bilakis Marat onun otoritesini kırmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Bir delil daha. 1962 yılında Sovyet partisinin kongresi olmuştu, Marat, karısı Mara ve Demir yoldaş da kongreye gelmişlerdi. Nâzım buna çok içerlemişti. Bulgaristan'a Melike delege olarak götürülür, Sovyet parti kongresine Marat'ın karısı götürülür ama Nâzım gidemez. Bunun üzerine Nâzım, Sovyet partisine kendisinin neden davet edilmediğini soruyor. Onlar demişler bizim bundan haberimiz yok. Sizin parti mümessili Marat sizi çağırabilirdi. Ama çağırmadı. Nâzım'ı öldüren karısının yaptığı hareketler değil, Marat'ın ona yaptığı iftiralardır.

Marat'ın karısı, partimiz adına Bulgaristan'dan 300 leva maaş alıyor. Bu kadın niçin çalışmıyor? Yardım ancak alil insanlara verilir. Bulgar emekçilerinin kazancını yiyen bir insana ben tufeyli diyebilirim. Bugün Sovyetler'de bile kaç kişi Karlovi Vari'ye gidebiliyor? Ama Mara'nın her yıl partimiz adına oraya gitmeye hakkı var. Mara ne çalışıyor, ne Sovyet partisinde ve ne de Bulgar partisinde. Böyle bir imtiyazı Mara nereden hak etti? Mara'yı Bulgaristan'da partizan diye kimse tanımıyor. Marat bunların hep tersini söylüyor. Bu gibi adamların hangi sözlerine inanabiliriz? Bulgaristan'dan gelen haberlere göre, Marat, Almanya'dan vagon dolusu eşya getirmiş. Bir de apartman dairesi almış, bir de yazlık köşk yaptırıyormuş. Bir de arabası var. Bulgar halkı bunları nefretle karşılıyor.

Son olaylar hakkında şahsi adına başlıklı ve grup sekreteri imzalı Aram yoldaşın raporunu okudum. Aram yoldaş birçok şeylerle Bilal yoldaşı itham ediyor. Kendi gibi düşünenleri destekliyor. Bilal'in partiden ve işten

çıkarılma kararını da kabul ediyor. Aram yoldaşa şu soruyu soruyorum: Altı kişilik üyesi olan Dış Büro böyle önemli kararı yalnız üç kişiyle verebilir mi? Senin parti anlayışın bu mudur? Yine yoldaşın dediğine göre Aram ve iki arkadaşı, istediği kimseyi atar, hatta parti teşkilatını bile dağıtabilirmiş? Bu arkadaşlar dağıtıcı mıdır yoksa kurucu mudur? Aram yoldaş bir de başımıza Merkez Komitesini dikiyor. Bu merkezi komite neredediir? Memleket içinde mi, memleket dışında mı, bunu bir türlü anlayamadım. Bunun izahatını isterim.

Aram yoldaş, Merkezi Komite bir kişiyi partiden çıkarmaya salahiyeti varmış. Ama çıkarılan arkadaşların haksız olduklarını, yanlış düşündüklerini ispat etmesi lazım değil mi? Aldığı kararları alt organlar umum toplantısında açıklamak ve suçladığı yoldaşlara savunma ve düşüncesini söyleme hakkını yasaklamaya da mı yetkili? Aram, raporunda bir taraflı konuşuyor. Marat'ın Veli'ye bıçak çekmesinden hiç bahsetmiyor ve onu bir suç görmüyor. Demek ki bir kişi Merkezi Komite üyesi olursa, o bıçak da çekebilir, yumruk da atabilir? Aram'a göre belki tüzük maddesinde bu da var, ama ben bunu bilmiyorum. Salih Hacıoğlu yoldaş parti kurucusu olarak bunu bana öğretmedi. Sonra Aram, Bilal'i küçük burjuva zihniyetiyle itham ediyor. Benim buna aklım ermiyor. Elinin emeğiyle yaşayan bir insan ve bir komünist nasıl olur da burjuva fikri taşıyabilir? Aram yoldaştan soruyorum. Marat'ın şahsi menfaatlerini bir burjuva zihniyeti saymıyor mu? Bu kadar parayı Marat nereden alıyor? Bundan başka Marat'ın bir evi Moskova'da, bir evi Almanya'da, bir evi de Bulgaristan'da. Bir komünist rehberine bu yakışır mı? Dış Büro bunu niçin sormuyor? Yoksa Aram'ın komünist morali buna müsaade etmiyor mu? Çalışmayan bir ailenin kazancı bu sarfiyata yetişir mi? Moskova'da Rus halkı ev krizi geçirdiği halde, bizim parti önderi üç odalı bir evi sekiz senedir boş tutuyor. Marat bunları gözü doymaz karının tesiri altında yapıyor. Şimdi Aram'a soruyorum, yukarıda sözü geçen yoldaşların acaba hangisi burjuva zihniyetindedir. Hangisinin hayatı, partiyi halkın gözünden düşürür?

Marat'ın raporunda diyor ki, ben büyük hata yaptım, Bilal'ı mühim olan Radyo işine koydum. Marat, Bilal'ı iyi biliyordu. Bilal, Sofya'da parti mektebinde okurken, Bilal, Marat'ın evinden çıkmıyordu. Marat olsun ve Mara olsun, Bilal'ı çok methediyorlardı. Marat'ın dünkü sözü, bugünkünü tutmuyor.

Yoldaşlar, biz şimdi şahsi endişeleri bir tarafa bırakalım. Doğru fikirler ve komünist prensipleri altında toplanalım. Vatanımızın ve halkımızın kurtuluşu için el birliğiyle çalışmaya bakalım. Halkınız bizden bunu bekliyor. Türk Komünist Partisi, yoldaş Lenin'in prensip ve metotlarıyla çalışmalı-

dır. Türk işçisinin, köylüsünün ve gençliğin sevgisini kazanmak ve bilfiil onların dertleriyle uğraşalım. Sandalye koruma kavgasında Türk halkına zarardan başka bir şey olmaz.

Yoldaşlar, partimizin içindeki bu anlaşmazlıkların önlenmesi için ancak bir tek çare görüyorum. O da bütün yurt dışında bulunan eski ve yeni komünist yoldaşların bir araya gelip bu meselede haklı ve haksızı tespit etmektir. Başka türlü bunun çözüm yolu bulunamaz.

Sabiha Sümbül

Bilal Şen'in Moskova Parti Grubu'na Başvurusu 1 Haziran 1965

1 Haziran 1965 Moskova

TKP Moskova grubu sekreteri yoldaşa,

Bildiğiniz gibi benim hakkımda Yakub Demir'in iki, Marat Bostancı'yla, Aram Pehlivanyan'ın birer raporu grubunuza gönderildi. Uzun zamandan beri bunların birer kopyalarının da bana gönderilmesini bekledim. Merkezin bildiği gibi, iddianameler önce suçlandırılan kişiye verilir. Bu en ilkel prensibe uyulmadığını gördüm. Bu durum karşısında grup sekreteri yoldaşa başvurmak mecburiyetinde kaldım.

Dileğim:

1 - Grup üyeleri yoldaşlar adı geçen dört suçlama raporunu okuyup bitirdikten sonra, bilgi edinmem için, bu iddianamelerin bana da verilmelerini rica ediyorum.

2 - Adı geçen raporlarda ileri sürülenler üzerinde düşünebilmem, gerekli sonuçlan çıkarabilmem ve nihayet savunma hakkımı kullanabilmem için bu iddianamelerin birer suretinin bana verilmesinin sağlanmasını istirham ediyorum.

Bilal Şen

Sabiha Sertel'in Leipzig Grubu İçindeki Son Çelişmeler ve İç Buhran Üstüne Görüşleri 4 Haziran 1965

Dış Büro üyeleri Demir, Marat, Aram yoldaşların raporlarından ve Bilal yoldaşın yazılarından son buhran hakkında benim edindiğim kanaat şudur.

Bu buhranın iki yönü vardır:

1. Teori ve taktik konusunda fikir ayrılıkları.
2. Bu ayrılıkların parti içinde yarattığı şahsi çelişmeler.

Fikir ve taktik konusundaki anlayış ayrılıklarının, şahsi kavgalarla sonuçlanması, aynı fikirler etrafında birleşen bir genç zümreyle Dış Büro arasında ortak bir hat bulunamamasından ileri geliyor. Leipzig grubunda baş gösteren sekterlik ve diktatoryal tutum, bu grupta hiçbir zaman kolektif liderliğe, parti içi demokrasisine imkan vermemiştir. Demir yoldaş gelmezden önce, bir Marat diktatorası ve bir Marat'a tapma havası vardı. Marat'ın fikirlerine karşı konamaz, onun fikirleri tenkit edilemezdi. Tenkit edenler, yaverleri tarafından jurnal edilirdi. Demir yoldaş geldikten sonra, daha geniş bir demokrasi havası esti. Ben orada bulunduğum devrede, fikirler açık olarak tartışılıyor, çoğunlukla verilen kararlar yürütülüyordu.

Fakat son olaylar, Leipzig grubunda ve parti içinde tekrar diktatoryal bir idareye dönüş intibaını vermektedir. Bu raporlardan anlaşıldığına göre, teorik ve taktik anlaşmazlıklar, 27 Mayıs meselesi, Anayasa, Halk Partisi'ni destekleme, Kürt meselesi, sağcı sendikalar, sosyalist memleketlerden ve komünizmden bahsetme gibi meseleler üzerinde toplanıyor. Bu konularda prensip anlaşmazlığından ziyade taktik anlaşmazlıklar göze çarpıyor. Örnek 27 Mayıs meselesi. 27 Mayıs hükümet darbesi olduğu zaman Bizim Radyo grubu, bunu Menderes diktatörlüğüne karşı ileri bir mücadele olarak değerlendirmiş ve tutmuştu. Darbeyi yapanlar, toprak reformundan, sosyal adaletten, Amerika'nın bir vilayeti olmaktan söz açıyorlardı. Marat yoldaş "Ordu ilerici hareket yapmaz" iddiasıyla karşımıza çıktı ve beni politik hata yaptığım bahanesiyle grup sekreterliğinden uzaklaştırdı. Bu, o zaman bir taktik ayrılık değil, bir görüş ayrılığı idi. Yani olayları doğru değerlendirme veya değerlendirememe meselesiydi. Fakat bu gün 27 Mayıs'ın ilerici bir hareket olduğunu Marat dahi yazılarında kabul etmek zorunda kaldı. Bilal'le 27 Mayıs ve Anayasa konusunda şimdi devam

eden tartışma artık bir prensip anlaşmazlığından çıkmış bir taktik anlaşmazlık olmuştur. Marat hâlâ ordudan ilerici bir hareket gelmeyeceğine inandığı, bugünkü şartlar içinde yakın bir sosyalist inkılap beklediği için, milli burjuvaziyle gerçek bir işbirliğine yanaşmıyor, bu gibi hareketlere derhal burjuva damgası vuruyor ve karşı koyuyor.

Anayasa meselesi de öyle olmuştur. Milli Birlik Komitesi'nin iş başına getirdiği profesörlerin hazırladığı anayasa 1924 Anayasası'na kıyasla çok ileri bir anayasadır. İşçiye ilk defa grev hakkını tanımış, işçinin teşkilatlanmasına, sendika kurmasına imkan vermiş ve bunu garanti altına almıştır. Eskiye kıyasla hürriyet ve tenkit hakkı da geliştirilmiştir. Bu anayasa sayesindedir ki memlekette sosyalist hareketi gelişmekte, İşçi Partisi teşkilatlanmakta, işçi şuurlanma imkanı bulmaktadır. Marat bu gerçeği görmek istemediği için anayasaya "Zincirli Anayasa" damgasını vurmuştur. Burjuva demokratik inkılabını yapan ileri kapitalist memleketler sanayileşme geliştiği ölçüde proletaryasına hak tanıma zorunda kalmış, bu memleketlerde bu haklar ancak bir faşist diktatorası geldiği zaman kösteklenebilmiştir. Bugün Türk burjuvazisi de ister istemez bu hakları tanımıştır. Şimdi biz burjuvazi hiç bir şey vermez zihniyetiyle iyi yapılan işleri de kötülersek, her şeyden önce işçinin zararına çalışmış oluruz. Bilakis verilenlerin arttırılması için savaşmak zorundayız. Biz, Radyo'da işçileri, haklarını sağlamak için Meclise telgraf çekmeye, hükümete başvurmaya zorladığımız zamanlar, Marat "burjuva hükümeti hak vermez, burjuva meclisi işçiye hak tanımaz" der, bunlara lüzum görmezdi. O halde ne yapmalı? "İşçi silahını alsın, sokağa çıksın" derdi. Bu ne kadar kısa bir inkılapçı görüşüdür. Proletaryanın silahı alıp sokağa çıkmasının ne zaman, hangi şartlar altında meydana getirileceğini kararlaştırmak için memleketin sosyal, ekonomik, politik şartlarını iyice hesaplamak, kuvvet dengesini ölçmek gerekir. Hareket gününü tayin etmek bir küçük Leipzig grubunun işi değil, kitleye hakkıyla önderlik eden bir partinin işidir. Fakat Marat, tek başına partidir. Demir yoldaş geldikten sonra, bu laubali hareketlerin bir çoğu önlenmişti. Sekterlikten yavaş yavaş uzaklaşıyor gibiydik. Fakat son olaylar, Türkiye Komünist Partisi'nin solculuktan, Lenin'in dediği çocukluk hastalığından hâlâ kurtulamadığını göstermektedir. Konkre örnek:

"Tüzük taslağının sekizinci maddesi parti demokratik merkeziyetçilik üzerine kurulur der. Onuncu maddesi de "Her teşkilatın yüksek organı, umumi toplantılar, konferanslar ve kongrelerdir. Bu organlar kendilerinin icra organları olan teşkilatın günlük işlerini sevk ve idare eden komiteleri seçerler" der.

Marat zamanında bütün teşkilatlar birbirinden habersiz yaşamış, Marat

hiçbir parti teşkilatına, üyelerine hesap verme zorunluğunu duymamıştır. Bu günde Dış Büro kooptasyon [atama] yoluyla işbaşına gelmiş, üç seneden beri hiçbir genel toplantı yapmamış, konferans toplamamıştır. Oysa bugün sosyalist memleketlerde yaşayan parti üyeleri epeyce bir adet teşkil ettiği gibi, kapitalist memleketlerden de böyle bir toplantıya üye getirmek mümkündür. . Yunan Komünist partisi, Irak'ta kongre toplamış. Biz burada neden bir genel toplantı yapamayalım? Bu durum karşısında sorarım demokratik merkeziyetçilik nerdedir? Tek elden işleri idare etmek santralizmdir, ama demokratik değildir. Togliyati yoldaş, son Malta muhtırasında şöyle diyor: "Kolektif sorumluluğa, her partinin kendisine verilen ödevleri yerine getirmesi temellerine dayanmayan parti demokrasisi soyut olur, şekilde kalır". İşte bizim demokratik santralizmimiz, bu şekilci, hayalci demokratik santralizmdir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 20, 21, 22nci kongrelerinde alınan kararlar, parti demokrasisinin geliştirilmesine, parti hayatında Leninist prensiplere, özellikle kolektif idareye dayanılmasına işaret etmiştir.

İnkılapçı görüşümüzün kısalığına bir örnek: Aram yoldaş şahsı adına, ama grup sekreteri imzasıyla verdiği raporda, bugünkü emigrasyon şartları içinde gerçek devrimci tutumun hangisi olduğunu soruyor ve şu cevabı veriyor: "Kardeş partiler bize yardım ediyorlar, bundan ötürü biz ancak parti birliğini koruyarak, Merkez Komitesi etrafında sımsıkı bağlanarak, önümüzde duran büyük meseleleri çözebiliriz. Bu bakımdan Merkez Komitesini desteklemenin gerçek devrimcilik olduğu, Türkiye işçi sınıfına yardım olduğu kendiliğinden meydana çıkıyor." diyor.

Hitler de böyle söylemişti. Führer'in etrafında toplanmak, nasyonal sosyalizmi desteklemek inkılaba hizmettir. Atatürk'ün etrafındaki yardakçılar da "Halk Partisi'nin, Atatürk'ün etrafında birleşelim" diyerek Atatürk'ü diktatörlüğe sürüklediler. Gerçek inkılapçılık dalkavukluk değildir. Bu, Stalinciliğe dönüşün bir başlangıcıdır. İtalyan Komünist Partisi Genel Sekreteri Longo şöyle diyor: "En çok dikkat edeceğimiz mesele, Stalin'in demokratik ve ferdi özgürlükleri sınırlandıran, yok eden rejimine son verme meselesidir." Merkez Komitesi'nin etrafında birleşelim diyerek tenkitleri sınırlandırmak, tenkitleri ortadan kaldırmak, bunu gerçek inkılapçılık saymak, Longo'nun dediği gibi, Stalinci bir tutumu savunmaktır. Eğer parti içinde münakaşalar hakarete varıyorsa, bunu önlemenin çaresi tenkitleri kısmak değil, her münakaşa edilen fikri çoğunluk oyuyla kabul edilmektir.

Aram yoldaş raporunda partilerin bağımsızlığı konusuna da dokunuyor. Dünya komünist ve işçi partileri arasındaki münasebetlerin 1957 ve 1960 Moskova toplantılarında ele alındığını söyledikten sonra, "Her parti ba-

ğımsızdır. Hiçbir parti başka bir kardeş partinin iç işlerine karışmaz. her parti kendi iç işlerini kendi halleder" diyor. Ama sonra Bilal yoldaşın Radyo'da çalışmasına engel olmak için, Alman partisi temsilcisi Ruprih yoldaşı çağırıyor ve onu iç işlerimize karıştırıyor. Aram yoldaş neden gönül hoşluğu ile Ruprih'in müdahalesini istemiştir? Çünkü Ruprih'i bizim iç işlerimize karıştırmak olayı yeni değildir. Biz oradayken de aleyhimize yaptıkları dedikodularla her zaman Ruprih'i bize karşı tahrik etmişlerdir. Eğer Bilal yoldaş da iç meselelerimizi Alman partisine aksettirmişse, o da hata etmiştir. Kendi iç işlerimizi kendimiz çözmeye alışmalıyız. Bu verdiğim izahat parti içi buhranın teori noksanından, taktikleri isabetle tayin edememekten ve muhalif fikirleri susturma gayretinden doğduğunu göstermeye kafidir.Halk Partisi'ne karşı tutumumuz, uzun yıllardır münakaşa edilen bir konudur. Adalet partisi açıktan açığa Amerikan sermayesinin ajanı olduğu için zaman zaman Halk Partisi'nin olumlu hareketlerini tutmuşuzdur; ama devletçilik politikasından uzaklaştığı, gericilere taviz verdiği, NATO politikasını yürüttüğü zaman, onu tenkit etmişizdir, bunlar zamana göre tayin edilecek taktiklerdir. Kürt meselesi de öyle... Komünizmi savunma meselesi de öyle... Bunlar iyi niyetle yapılacak münakaşalarla pek güzel çözülebilir. Prensipleri, taktikleri yürütürken en çok dikkat edeceğimiz şey, partiyi kitleden tecrit edecek yolu tutmamaktır. Kıbrıs meselesinde tutulan yol, bizi halktan tecrit eden yoldur.

Kıbrıs meselesi ortaya çıktığı günden beri, biz Kıbrıs'ın tam bağımsızlığını, İngilizlerin üsleriyle beraber Ada'dan gitmesi, Amerikalıların, Türklerin, Yunanlıların Kıbrıs işlerine karışmaması tezini savunduk. O zamanlar Kıbrıs halkı da tam bağımsızlık için savaşıyordu. Bütün silahlarımız, İngiliz emperyalizmine çevrilmişti. Fakat Makarios, Enosis'e yaklaştıktan sonra, artık Kıbrıs'ın kaderini tayin meselesi konuşulamazdı. Bu, doğrudan doğruya, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı demekti. Türk idarecileri de, Kıbrıs meselesinde şiddetle ısrar ediyor, davanın yalnız Kıbrıs cemaatini korumak değil, stratejik bakımdan Türkiye'yi korumak olduğunu söylüyordu. Türkiye'nin İngiltere ve Yunanistan'la arası açıldığı gün, Ada'nın kendisine ve Orta Doğu memleketlerine karşı bir hareket üssü olarak kullanılacağını iddia ediyordu. Bütün genel efkar Kıbrıs davası etrafında birleştirilmiş, Kıbrıs bir milli mesele haline getirilmişti.Bu gün bütün halk "Millet Yapar" propagandasıyla bir Kıbrıs'ı koruma çabası içindedir. Böyle bir hava içinde Kıbrıs meselesinde yürütülecek taktik çok önemlidir. Amerika, bu konuda, Türkiye'yi desteklemediği için, iki devletin arası açılmış, Türkiye Sovyetlerle dostluk politikasına dönmüştür. Yunanistan'da da böyle bir hava yaratıldığı için, AKEL partisi Enosis'i desteklemiştir. Türk Komünist Partisinin

dayanışma kaygusuyla Enosis'i desteklemesi, partiyi halktan tecrit etmesi demektir. Yunanlıların Ada'yı işgali emperyalist bir hareket olduğu halde, AKEL partisi neden Enosis'i destekliyor? Çünkü Yunan proletaryası da, Yunan halkı da Enosis'i istiyor. Çünkü, kitlelerin şuuru biz Marksistlerin istediği kadar yükselmemiştir. AKEL de kendisini halkından tecrit etmemek için Enosis'i destekliyor. Türk komünist partisi de kendi proletaryasının, kendi halkının psikolojisini hesap etmek zorundadır.

Milli mesele bugün bütün komünist partilerinin yeniden gözden geçirdikleri bir meseledir. Bir çok yerlerde proleter enternasyonalizmi derken, milli meseleye sırt çevirmek, partileri halktan tecrit etmiştir. Fransız Komünist Partisi Polit Büro üyesi Fransuva Büyo bu konuda şöyle diyor: "Milletlerarası komünist hareketinin aktüel meselelerini incelediğimiz zaman, ilk kavradığımız sonuç şudur: Milletlerarası komünist hareketi ödevlerini şu şartla yerine getirebilir, her partiye bulunduğu konkre şartları hesaba katarak, ortak bir strateji temelinde dünya hareketine de hizmet sağlayacak milli bir politika olanağının tanımlanması. Proletarya enternasyonalizmi bir yandan ortak amaçları gerçekleştirmek üzere mutlak ve eksiksiz bir dayanışma gerektirir, ama öte yandan da harekette her müfreze, içinde bulunduğu lehte ve aleyhte konkre şartlara göre kendi cephesini savunmalıdır. Genel hareketi kendi özel hattına zorlaması, o müfrezeye olduğu gibi bütün harekete de zarar verir."

Bizde bir taraftan proletarya enternasyonalizmini savunurken, öte yandan da içinde bulunduğumuz konkre şartlarda Türk proletaryasının içinde bulunduğu cepheyi hesaba katmak zorundaydık. Fakat solcu bir görüşle, proletarya arasında parti aleyhine bir hava, hatta nefret yaratmak pahasına, Enosis'i destekledik. Partiyi kitleden tecrit ettik. Milletlerarası komünist hareketinde meydana gelen fikir değişmelerini, aranan yeni yolları izlemek zorundayız. Klişelere yapışarak, bugünkü çapraşık olayları çözemeyiz. Dogmacılığa paydos!

Lenin bir partinin çalışmalarında başarı kazanması için dört şart ileri sürmüştür. Demokratik santralizm, kolektif önderlik, kendi kendini tenkit, teşkilatlar arasında sıkı münasebet. Marat yoldaş, tek başına olduğu zaman bunlara riayet etmemiştir. Dış Büro kurulduktan sonra bir müddet kısmen riayet edilmiştir. Şimdi tekrar otorite kurmak, disiplin sağlamak bahanesiyle eski şekle dönülmek istendiği anlaşılıyor. Partimizin buhranını çözmek için, Lenin prensiplerinin tam olarak uygulanması lazımdır. Kırk senedir partinin bir kitle partisi olmasına engel olan sekterliğe, dogmacılığa son verilmeli, bu çocuk hastalığı tedavi edilmelidir.

İdareci kadronun, kendisine karşı yürütülen anti sekter hareketi durdur-

mak için diktatörlüğe geçmekten başka bir çare bulamadığı görülüyor. Parti içindeki disiplinsizlik hataları cezalandırılabilir ve cezalandırılmalıdır. Ama bir üyeyi partiden çıkarma cezası, ona ihtarlar, bazı cezalar verildikten sonra, yola gelmediği zaman, davaya hıyanet ettiği zaman tatbik edilmelidir. Özellikle kendisine savunma hakkı tanınmalıdır. Bilal yoldaşın görüşlerini arkadaşları arasında yaymasını grupçuluk olarak vasıflandırmak bence doğru değildir. Bilal bu fikirleri herkese yaymaya çalışır. Bu, daha ziyade sekterliğe karşı bir mücadeledir. Baştakilerin ödevi, disiplini demokratik yollarla sağlamak, kendi fikir ve bilgi üstünlüklerini baskı ile, tehdit ile değil, kandırıcı delillerle ispat etmektir. Bunu yapmayanların diktatörlüğe sapmaları, demokratik santralizme aykırıdır.

Bu olayın ikinci yönü de, fikir ayrılıklarının şahsi çekişmelere yol açmasıdır. Marat yoldaşın, Aram yoldaşın raporları, parti önderlerine yakışan raporlar değildir. Dedikodular, iftiralar, küfürlerle dolu bu raporların hiçbir meseleyi çözmeyeceği, aksine aradaki çekişmeyi bir kat daha arttıracağı açıktır. Dış Büro'daki iki üç kişinin fikirlerine aykırı hareket eden yoldaşlara bol keseden hediye edilen şu sıfatlara bakınız: Grupçuluk, fraksiyonculuk, kalpazanlık, sahtekarlık, kuş beyinlilik, oportünistlik, milliyetçilik, burjuva görüşlerini benimsemek, Ankara Hükümetinin kuyruğuna takılmak vs. Bu sıfatları Marat ve Aram yoldaşların raporlarından aldım.

Bir parti önderi, parti içi buhranını incelerken böyle bayağı yollara başvurmaz, konkre delillerle karşısındakinin iddialarını çürütmeye çalışır. Tokatla, bıçak çekmekle disiplin kurulmaz. Oysa Aram'ın da, Marat'ın da tuttuğu yol, sadece küfretmek, hiçbir delile dayanmayan suçlamalar yapmaktır. Partinin seviyesini bu kadar aşağı düşürmemek gerek.

Marat da, Aram da, gençler grupçuluk yapıyorlar diye yanıp duruyorlar. Pekala kendileri Sertel ailesine karşı grup yapmadılar mı? Yayınlara fayda sağlayacak bu üç elemanı uzaklaştırmak için birleşmediler mi? Ben Zincirli Anayasa denmesine muhalefet ettiğim zaman bana karşı bu yanlış görüşü kabul ettirmek için birleşmediler mi? İki de bir işçileri silaha sarılıp sokağa çıkmaya teşvik ettikleri zaman benim itirazlarımı elbirliğiyle boğmadılar mı? Asıl grupçuluk budur, bence. Grupçuluğun komünist partilerini kemiren bir mikrop olduğunu o zaman neden hatırlamadılar? Hakkımda yapılan iftiraların meydana çıkarılması için parti grup sekreterliğine, Dış Büro'ya gönderdiğim mektubu neden ört bas ettiler? Kendileri bir kısım arkadaşları işten uzaklaştırmak, çalışamaz hale getirmek için grup yaptıkları zaman bu hareket cici, gençler aynı fikir etrafında birleştikleri zaman kötüdür. Demir yoldaş da, Sertellere karşı bir hizip mevcut olduğunu, ben geldikten sonra artık bu hizbin kalmadığını Yıldız'la bana itiraf etmiştir.

Bu birbirlerini korumalar, şahsi münaferetler, maksatlı hareketler elbette ki partiye zarar verir. İşte bugünkü buhran, bu yanlış hareketlerin sonucudur. Marat hâlâ kendi grubunu savunmakla meşguldür. Marat raporunda şöyle diyor: "Bilal övünmelerini sekterliğe karşı savaş şiarıyla örtmek istedi. Daha ileri gitti, burada redaksiyonda Marat, Aram, Fahri grubu var, onların yanlış görüşleri var, dedi. Bilal kendisinin fraksiyonculuk taktiğini karşı tarafa çamur atmakla, yoldaşları şaşırtmakla yürütmeye devam etti. Aram da, Fahri de, Merih de, bu Radyo kurulalıdan beri canla başla, komünist bilinçleriyle çalışmaktadırlar." diyor.

Bilal'in redaksiyonda Marat grubundan söz etmesi yanlış değildir. Bize karşı kurulan bu grubu, yukarıda da söylediğim gibi, Demir yoldaş da itiraf etmiştir. Fakat Marat hâlâ kendi grubunu savunmakla meşguldür. Memleketteki çalışmalarım bir tarafa, beni işten uzaklaştırırken Radyo'da altı sene saçlarımı ağarttığımı, sonsuz bir fedakarlıkla çalıştığımı hiçe saydılar, beni uğurlamaya bile gelmediler. Bu grup değil de nedir?

Bu şahsi konulara girmek istemezdim, fakat prensip anlaşmazlıkları, teori noksanları, kıskançlıklar, nihayet böyle şahsi dedikodulara dökülüyor. Bugün elimizdeki raporlar bunun şaheserleridir. Bu duruma son vermek, parti içinde komünistçe bir çalışmayı sağlamak, teorik noksanları, yanlış gidişleri düzeltmek için bir genel toplantı yapmak, bugün olayların bizi zorladığı bir ödevdir.

Kadro yetiştirelim, kadro yetiştirelim diye çırpınıyoruz. Sonra senelerden beri yetiştirdiğimiz genç kadroları bir sürü küfürlerle, çamurlarla kenara atıyoruz. Bu, komünistçe bir davranış değildir. Biz burada hakem değiliz, kim haklı, kim haksız onu kararlaştıracak da değiliz. Ancak haklıyı, haksızı meydana çıkarmak, bundan sonraki yolumuzu aydınlatacak bir genel toplantıyı gerçekleştirmek için, yalnız Dış Büro'ya kararımızı bildirmekle yetinmemeli, bunu nasıl gerçekleştireceğimizin yollarını da aramalıyız. Durumu bu halde bırakmak, parti içi buhranı derinleştirmek, kadroları işlemez hale getirmek demektir. Bu sebeple şu teklifleri ileri sürüyorum:

1. Moskova grubunun bu konuyla ilgili şimdiye kadar aldığı kararların hemen Dış Büro'ya gönderilmesi.

2. Dış Büro bu isteğe menfi cevap verdiği takdirde, ikinci bir mektupla toplantı üzerinde ısrar edilmesi.

3. Buna da müspet cevap alınmadığı takdirde, iddia sahibi arkadaşların parti tüzüğüne, demokratik santralizme riayet etmediklerini, bunun sorumluluğunun kendilerine ait olduğunun bildirilmesi.

4. Grup sekreterinin bunu takip etmesi ve parti grubunu muntazaman gelişmelerden haberdar etmesi.

5. Genel toplantı kabul edildiği takdirde, bunun mümkün olduğu kadar geniş ölçüde yapılması için bir komisyon kurulması. Yurt dışındaki bütün Türk komünistlerinin bu toplantıya katılmasının sağlanması.

6. Özel davete lüzum olmadan, imkan bulan bütün komünistlerin bu genel toplantıya katılması.

7. Dış Büro'nun artık kooptasyon usulüyle değil, seçimle işbaşına getirilmesi. Ebedi şef, değişmez önder gibi diktatoryal metotlara son verilmesi.

8. Partiden atılan Bilal Şen'e ve Orhan Yalım'a verilen cezanın bu toplantıda görüşülmesi, çoğunluk kararıyla kabul veya ret edilmesi.

9. Türkiye bir seçim arifesindedir. Memlekette gayet kritik bir durum var. Genel toplantı seçimlerden evvel yapılmalı, partinin seçimlerde yürüteceği politik hat, partilere karşı alınacak tutum bu genel toplantıda kararlaştırılmalıdır.

Sabiha Sertel
Moskova 4.6.1965

Vartan İhmalyan'ın Yakub Demir'e Başvurusu 7 Haziran 1965

7 Haziran 1965

Sayın Y. Demir yoldaş,

Bilal'den aldığım 1 Haziran 1965 tarihli mektupta, kendisini suçlayan belgelerin birer kopyası isteniyordu. Grubumuz, Bilal'in bu belgelerden haberi olması gerektiğine kanaat getirmiş olmasına karşın, size danışılmadan bunların kendisine verilmesini istemedi. Sakınca yoksa, belgelerin okunmak üzere kendisine verilip verilmemesi üstüne bizi aydınlatmanızı rica ederiz. Yok siz kendisine göndermiş ya da göndermek niyetindeyseniz, bunu da bize bildirmenizi rica ederiz.

Yoldaşça selâmlarla

V. İhmalyan

(Bu mektup 29 Nisan 1965 tarihli mektupla birlikte aynı zarf içinde gönderildi).

TKP Moskova Grubu'nun TKP Dış Bürosuna Başvurusu 12 Haziran 1965

12 Haziran 1965 Moskova

TKP Dış Bürosuna,

TKP Moskova grubu 5 Haziran 1965'te tam kadroyla toplandı. Marat yoldaş tarafından getirilen Demir, Marat ve Aram yoldaşların raporlarını, Bilal Şen yoldaş tarafından grubumuza verilen yazıları gözden geçirdik. Bu incelemeden sonra edindiğimiz kanaat şudur:

Önümüzdeki mesele, parti içinde uzun zamandan beri çözülmemiş bırakılan birtakım meselelerin nihayet buhran halinde ortaya çıkmasıdır. Bilal Şen yoldaşın partiden çıkarılması kararı, bu buhranın tezahürlerinden biridir. 1962 Nisan toplantısında da ortaya çıkan birtakım görüş ayrılıklarının devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Bize verilen bu raporlar parti grubu içinde, esaslı konularda, taktik anlaşmazlıklar, siyasî olayları değerlendirmede görüş ayrılıkları olduğunu göstermektedir. Bazı konularda sekterliğe kaçıldığı, partiyi kitleden tecrit edecek yollara girildiği, parti içi demokrasisine riayet edilmediği görülüyor. Grup içinde meydana gelen disiplinsizlik kararlarına karşı, partiden atmaya varmadan önce, ihtar ve diğer cezaların yürütülmediği anlaşılmaktadır.

Yine bu raporlardan edindiğimiz kanaate göre, bazı yoldaşların siyasî olayları değerlendirmede birleşmelerinin grupçuluk olarak kabul edildiğini görmekteyiz, idareci bir yoldaşın kendi fikirlerini kabul ettirmek, disiplin sağlamak için bıçak çekmesi gibi diktatörce, terörist tedbirlere başvurması, hiçbir surette mazur görülemez. Parti önderlerinin üyelere karşı tarafsız olması, şahsî hislerine kapılmadan herkesin fikrine saygı göstermesi, tenkitleri dinlemesi, demokratik santralizmin gerektirdiği bir ödevdir.

Raporlarda yapılan suçlamalarda kandırıcı, konkre delillere rastlamıyoruz, özellikle Aram ve Marat yoldaşların diğer yoldaşları suçlamalarında, grupçuluk, fraksiyonculuk, kalpazanlık, sahtekârlık, kuş beyinlilik, oportünisttik, milliyetçilik, burjuva görüşlerini benimsemek, Sovyet düşmanlığı gibi ağır kelimeleri, küfürleri parti önderlerinin ağzına yakıştırmıyor, komünist moraline uygun bulmuyoruz.

İdareci kadroların, çalışan kadrolara parti görüşünü yazılı olarak zama-

nında vermediği, tartışmaların çoğunun bu yüzden doğduğunu öğreniyoruz. Elimizdeki raporlardan anlaşıldığına göre, başlıca tartışma konuları 27 Mayıs hareketi, Anayasa, Halk Partisi'ne karşı alınacak tutum, sarı sendikalara karşı taktik, sosyalist memleketlerin başarıları ve komünizmi nasıl propaganda etmek gerektiği gibi konular ve Kıbrıs politikasındaki tutumdur. Kıbrıs politikası hakkında verilen izahat hariç, diğer konularda parti görüşünün ne olduğunu anlamak mümkün değildir. Kıbrıs konusunda verilen izahat da kandırıcı değildir. Kıbrıs meselesinde grubumuz, parti görüşü diye sunulan görüşe katılmıyor. Proletarya enternasyonalizmine uyalım derken ENOSİS'i desteklemede Türk proletaryasının ve halkının psikolojisinin hesaba katılmadığı, önderliğin bu görüşle partiyi kitleden tecrit ettiği inancındayız. Dış Büro'nun bu görüşü Sovyet görüşüne de uygun değildir.

1962 Nisan, toplantısında mahkûm edilen, işlerin tek elden idaresi gibi diktatörce idare şekline yeniden dönülmek istendiğini görmekteyiz. Bilal Şen'in partiden atılma kararının, Dış Büro olarak, üç kişi tarafından verilmesi (Y. Demir, Marat, Aram), Merkez Komitesi olarak yine aynı üç kişi tarafından tasdik edilmesi parti içi demokrasisine ve elimizdeki Tüzük tasarısına da aykırıdır. Bilal Şen yoldaştan başka, diğer bazı yoldaşların da baskı altında tutulduğunu, işten ve partiden atılma tehdidi altında bulunduklarını öğreniyoruz. Yıllarca kadro yetiştirmek için çırpındık. Yetiştirdiğimiz kadroları çok ciddî sebep olmadan ve keyfî olarak işten ve partiden atmak davamıza fayda vermez. 1960'dan beri davaya bağlı elemanları atma projesi devam ediyor. Buna son verilmesini diliyoruz.

Grubumuz bu buhranlı günlerde, büyük önder Lenin'in parti çalışmalarında başarı sağlamak için ileri sürdüğü şu dört şartın göz önünde tutulmasını istiyor: DEMOKRATİK SANTRALİZM, KOLEKTİF YÖNETİM, KENDİ KENDİMİZİ TENKİT, TEŞKİLATLAR ARASINDA SIKI MÜNASEBET KURMA.

Demir yoldaş gelene kadar bu prensiplerden hiçbirine riayet edilmemişti. 1962'den sonra tenkit hakkı, parti içi demokrasisi geliştirildiği, teşkilâtlarla temas kurulduğu halde, şimdi tekrar diktatörce tedbirlere dönülmesini Lenin'in bu prensipleriyle bağdaştıramıyoruz.

Yıllardan beri partimizin bir kitle partisi olmasına engel olan, partimizi kemiren solculuğa, sekterliğe, Lenin'in dediği «çocuk hastalığına» bir çözüm yolu aramak ve bulmak, bütün komünistlerin ödevidir. Bu sebepledir ki parti grubumuzda baş gösteren buhran, bir iki yoldaşın partiden atılması olayından ibaret değildir. Durum bu halde bırakıldığı takdirde işlerin düzelmeyeceği, bu atılımların hiçbir fayda sağlamayacağı, işleri güçleştireceği kanaatindeyiz. Bugünkü buhrana, davamıza faydalı bir çözüm yolu bu-

lunması için genel bir toplantı yapılması, günün zarureti haline gelmiştir. Böyle bir toplantıyı gerçekleştirmek için şu teklifleri ileri sürüyoruz:

1) Diğer grupların da isteklerine uyarak, bugünkü buhranı incelemek üzere, Dış Büro'nun bir genel toplantı kararı alması. Bu toplantıyı teşkilâtlandırmak üzere, grupların kendi seçecekleri temsilcilerden müteşekkil bir hazırlık komitesi kurulması.

2) Grubunuz içinde çıkan anlaşmazlığı ve Bilal yoldaşın partiden atılma olayını incelemek üzere tarafsız bir komisyon kurulması. Bu komisyonun grubunuz dışında diğer grupların seçecekleri temsilcilerden teşekkül etmesi.

3) Genel toplantı teklifimizin kabul edilip edilmediğinin bir ay içerisinde yazılı olarak bildirilmesi.

4) Genel toplantı yapılıncaya kadar ve inceleme komisyonu raporunu verene kadar, partiden atma hareketlerinin durdurulması.

5) Bu toplantıya memleket dışında bulunan eski ve yeni komünistlerin katılmasının sağlanması.

6) Türkiye bir seçim arifesindedir. Memleket gayet kritik bir durumdadır. Bu sebeple genel toplantı seçimlerden önce yapılmalı, partinin seçim taktiği, partilere karşı alınacak tutum, memlekette meydana gelebilecek hareketleri hesap ederek yürüteceğimiz politik hat, bu toplantıda kararlaştırılmalıdır.

Grubumuz parti içindeki anlaşmazlıkların demokratik bir yolla çözülmesine, yoldaşların fikirlerine, tenkitlerine zecri tedbirlerle değil, daha üstün ve daha kandırıcı fikirlerle karşı konmasına taraftardır. Memleketin bu kritik zamanında, iç ve dış politikadaki tutumumuzu, taktik işlerimizi önceden kolektif olarak kararlaştırmanın faydalı olacağına inanıyoruz. Bu inançla, Dış Büro'daki arkadaşların böyle bir genel toplantıyı gerçekleştireceklerini umar ve yoldaşça saygılarımızı sunarız.

TKP Moskova grubu ve toplantıda bulunan üyeler.

Sabiha Sümbül	Jak İhmalyan	V. İhmalyan
Sabiha Sertel	Mari İhmalyan	Senkeviç (Küçük Niko)
Yıldız Sertel	Asimof	Sona İhmalyan

Yakub Demir'in TKP Moskova Grubuna Mektubu 20 Haziran 1965

20.VI.1965

Vartan, kardeşim,

Gizli çalışan bir partinin vesikalarının kopyaları hiç kimseye verilmez. Hele partisiz bir kimseye hiç verilmez. Benim Bilal hakkındaki birinci raporum kendisinin de bulunduğu bir toplantıda okunmuştur. Neyle itham edildiğini pek iyi bilmektedir, İkinci açıklama raporu yapıldığı zaman Bilal artık partili değildi. Rapor, partili arkadaşlara durumun izahı mahiyetindedir. Parti aleyhindeki faaliyetine devam etmesi için Bilal'in elindeki vesikalar ona yeter. Bu vesikaların elinizde olduğunu Bilal nereden öğrenmiştir. Bunun üzerinde durmalısınız.

Senin vize işi için Sofya'ya da, Moskova'ya da yazıldı. Takip et. Çok çok selâm.

Y.Demir

TKP Moskova grubuna

Yoldaşlar!

29 Nisan 1965 tarihli mektubunuzu şimdi aldım. Zaten mektup da birkaç gün önce postaya verilmiş. Anlaşılıyor ki, bu mektup, partiden çıkarılmış olduğunu gizleyerek parti toplantınıza katılan Bilal'in telkinleriyle yazılan mektuptur. Onun bu kaba sahtekârlığı anlaşıldıktan sonra mektup gönderilmemeliydi. Bunu rica etmiştim. Bari tarihi değiştirilseydi O da yapılmamış, itiraf edeyim ki, mektubun bende bıraktığı ilk intiba, Bilal'in parti dışında da devam ettiği parti aleyhtarı bozguncu faaliyetlerinde bazı şahsî kızgınlıkları istismar etmeye çalıştığıdır.

'Son olaylardan' endişe duyduğunuzu ve durum hakkında izahat istediğinizi yazıyorsunuz. Ortada partinin bütününü ilgilendiren bir olay yoktur. Bir parti grubunda geçmiş ve halledilmiş bir mesele vardır. Bu meseleyi partinin bütününe teşmil etme, 'davasını' kain pederi [Süleyman Nuri] kanalıyla 'temyiz etme' gayretlerini bir manyak için mazur görebilirsiniz, 'davayı' benimseyeceğinizi sanmıyorum.

Meseleyi teferruatıyla açıklayan vesikaları aldınız. Bu vesikalarda Bilal'ın size anlattıklarını çürütecek hiçbir şey bulmadığınız düşünülemez.

Bir parti teşkilâtı, bir partili, kendisini kabaca aldatan bir kimseye değil, partinin resmi vesikalarına inanmalıdır. Grubunuz en eski, en tecrübeli ve olgun yoldaşlarla takviye edilmiştir. Bu bir mazhariyettir. Başka gruplar bunun eksikliğini çekiyor. Sizlerin, şahsî endişelerden ve etkilerden sıyrılarak, meseleye daha objektif yanaşabileceğinize eminim.

'Şu sırada partimizin çok karışık ve önemli meselelerini görüşmek üzere' benim kısa bir zamanda Moskova'ya gelmem isteniyor. Partinin bu karışık meseleleri nelerdir? Bilal'e sorulsa, bütün meselelerimiz karışıktır, görüşleri yanlıştır ve hepsi de onun, ana prensiplerimize aykırı sapık görüşlerine göre yeniden ayarlanmalıdır. Bilal bu iddialarına önce nedense sizi de inandırmış diyelim. Fakat gönderilen vesikaları okuduktan sonra da aynı fikri muhafaza ettiğinizi düşünemem. Meselelerimiz karışık, görüşlerimiz yanlış olabilir. Her partilinin bunu görmesi, göstermesi hakkıdır, hattâ vazifesidir. Fakat bu, hiç kimseye, görüşlerini kabul ettirmek için parti prensiplerini çiğnemek, şahsî hoşnutsuzlukları istismar ederek partinin faaliyetini engellemek hakkı vermez. Bilal partili değildir. Onunla devam ettiği anlaşılan bazı şahsî dostluk ve temasların, hiç olmazsa, grup çalışmalarında kendisini hissettirmemesi gerektir.

Yurt dışındaki parti grup temsilcilerinin genel toplantısı meselesine gelince:

Bu meseleyi evvelce grubunuzun bir toplantısında beraberce görüşmüştük. Hatırladığıma göre, böyle bir toplantıyı gerektiren meselelerin konkre olarak tespit ve teklif edilmesi lüzumu üzerinde durmuştum. Tekrar hatırlatmak isterim ki, böyle bir toplantı ancak, 1962 toplantısı gibi, bir danışma toplantısı olabilir. Burada memleket dışındaki çalışmalarımızla ilgili meselelerden başka, partinin memleket meseleleri hakkındaki görüşleri ve tutumu, açıkça görüşülmesi mümkün parti içi meseleler istişarî mahiyette görüşülebilir, grupların ve yurt dışındaki diğer parti organlarının çalışmalarıyla ilgili bazı pratik kararlar alınabilir.

Bilal oraya geldikten sonra genel toplantı isteği sizde birdenbire tazelendi. Olabilir. Ama istediğiniz toplantı, Bilal'in istediği ve gözüne kestirdiği kimselere istettiği, parti kongresi veya konferansından farksızdır. 'Parti siyasetinin mühim meseleleri hakkında MK içerisinde kâfi bir çokluk yok' diyorsunuz. Ve bunu yeni bir toplantı için parti tüzüğünün emrettiği bir mecburiyet olarak ileri sürüyorsunuz. Bir defa, MK içerisinde kâfi bir çokluk olmadığı veya ayrılık olduğu nereden çıkıyor? Bilal'in bütün söyledikleri bir gerçek olarak kabul edilmeden bu fikre gelinebileceğini düşünmek zordur. Sonra, Bilal partinin dışında olsa da görüşleri ortadadır. Bu görüşleri mi toplantıda münakaşa edeceğiz, yoksa ortada başka görüşler de

mi var? Pek anlaşılmıyor,

İleri sürdüğünüz parti tüzüğünün 30. maddesi parti kongresi veya konferansıyla ilgilidir. Yurt dışındaki gruplarının hepsi de istese bir kongre veya konferans yapılamaz. 'Partinin nizam ve intizam içinde çalışması için' âcil bir toplantıya da lüzum yok. Bu nizam ve intizamı bozanlara karşı ne yapılması gerektiğini parti tüzüğü göstermiştir. Tüzüğün tatbikinde hiç kimsenin şahsî endişelerinin etkisi olamayacağına yoldaşlar emin olabilirler.

Genel grup toplantılarının zaman zaman veya iki yılda bir yapılması için 1962 toplantısında verilen kararın bir temenni mahiyetinde olduğunu da belirtmek isterim. Bununla beraber, grupların genel bir toplantısına ihtiyaç olmadığını söylemek istemiyorum. Tersine, 1962'den beri gelişen çalışmalarımızın ortaya koyduğu yeni meseleleri görüşmek, tecrübelerimizi paylaşmak, iyi ve kötü yapılmış işlerimizin muhasebesini yapmak, faaliyetimizi geliştirmek için yeni bir toplantıya ihtiyaç vardır. Ayrıca, memleketle ilgili meselelerimiz üzerinde etraflıca danışılması, tartışılması da önemlidir ve gereklidir. Ancak, böyle bir toplantının gerçekten faydalı olabilmesi için önceden hazırlanmak lâzım. Mektubunuz hazırlıklı olduğunuz intibaını pek vermiyor. Parti program ve tüzüğü üzerinde de işlenecek, yeni tasarılar da hazırlanacaktı. Buna siz de hazırlanacaktınız. Grup toplantınızda bunu kararlaştırmıştık. Ümit ederim ki unutmadınız.

Bir buçuk aydan önce görüşebileceğimizi sanmıyorum. İşlerin en sıkışık olduğu bir zamandayız. Üstelik partimizin 45. kuruluş yılı geliyor, şimdiden hazırlanmak lâzım. Memlekette genel seçimler yaklaşıyor. Bir ay sonraysa Romanya'ya gitmek gerekiyor. Bu yaz nasıl olsa görüşürüz. Yoldaşça selâmlar.

Y. Demir

Bilal Şen'in Savunma Taslağı: Anlaşmazlık Noktaları Haziran 1965

1. 1957 komünist ve işçi partilerinin Moskova deklarasyonunda ilan edilen "bağımsız, tarafsız, barışsever, demokratik Türkiye" şiarı propaganda faaliyetimizin baş hedefi olarak alındı. Bugüne kadar aramızdan hiçbir kimse bu şiarın değiştirilmesi hakkında bir fikir ileri sürmemiştir. Bu ana konuda hiçbir anlaşmazlık olmamıştır. Öyle olduğu halde bu ana konuyu farklı anlayan arkadaşlar olmuştur. Radyo kurulduğu günden 62 konferansına kadar bazı arkadaşlar bunu sosyalizmi kurma şiarı olarak anlamışlar ve öyle uygulamışlardır. 1961 sonunda radyoya çalışmaya geldiğim zaman böylesine açık bir şiarın birbirinden tamamen farklı şekillerde yorumlanması hayretimi uyandırmıştı. Bu şiarın doğrudan doğruya sosyalizmi kurma şiarı olarak yorumlanamayacağı hakkında yapmış olduğum münakaşalarda biran önce meselenin çözümünün sağlanması için platformun incelenmesi gerekti. Fakat platformu bulmak mümkün olmadı. Platform sırra kadem basmıştı. (Bugüne kadar platform meydana çıkarılmamıştır.) 1962 Nisan konferansında bağımsız tarafsız barışsever demokratik Türkiye şiarının manasının açık olarak tespitini istediğim zaman, bunun açıklanacak tarafı olmadığı, sosyalizmi kurma şiarı olduğu ve propagandanın da buna göre yapıldığı cevabını aldım. Bu cevap konferansa katılan birçok arkadaşları hayrete düşürmüş ve benim neden böyle bir soruyu konferansa getirmek ihtiyacını hissettiğim anlaşılmıştı. Bu derece açık bir geçiş devri şiarının sosyalist bir şiar olarak yorumlanması tamamen Marat'ın anlayışının tesiridir. O, bu şiarı sosyal gelişme kanunlarının zorunlu kıldığı bir strateji olarak hiçbir zaman almamış, onu radyo kolektifine, bir taktik, bir maske olarak göstermiştir. Bu görüşünü en kolay da Fahriye kabul ettirmiştir. Konferansta Fahrinin, Bağımsız, tarafsız, demokratik barışsever Türkiye şiarının, aslında sosyalist Türkiye şiarı olduğu görüşünü savunması başka türlü açıklanamaz. O zaman Demir konferansta konu edinilen bu mesele hakkında "son söz" başlığı ile yaptığı konuşmada aynen şunları demiştir:

> "Bir arkadaş önümüzdeki inkılabın sosyalist inkılabı mı olacağını sordu. Diğer bir arkadaş bunun başka türlü olamayacağını söyledi. s:3"

Bu konu ilk ve küçük bir anlaşmazlık konusu olarak karşılaştığım ko-

nudur. Fakat bunun altında şu yatmaktadır: Sosyalist inkılabı yapmak için demokratik savaşın öneminin anlaşılmaması ve küçümsenmesi. Bunu hemen hemen bütün anlaşmazlık konularında görmek mümkündür. Geçiş devirlerini küçümsemek ve kabul etmemek, sözde devrimcilerin, sekterlerin "solcu"ların başlıca özelliğidir. Bu özellik, Bizim Radyo'nun "bağımsız, tarafsız barışsever demokratik Türkiye" şiarının anlaşılış ve uygulanışında açıkça kendisini göstermiştir. Radyo kurulduğundan beri yapılan yayınların incelenmesi bu gerçeği açıkça gösterecektir.

2. Bağımsızlığın nasıl sağlanacağı meselesi

Birçok memleket sorununun çözümü bağımsızlık mücadelesine sıkı sıkıya bağlıdır. Ben, bağımsız bir dış politikanın gerçekleştirilmesini, bir sıra diğer meselelerin çözüm anahtarı olarak kabul ediyorum. Genel olarak bağımsızlık mücadelesinde aramızda herhangi bir ihtilaf söz konusu olmamıştır. Yalnız bağımsızlığın nasıl sağlanacağı meselesi en önemli tartışma konularından biri olmuştur ve olmakta devam ediyor. Demir yoldaşın 18.1.1965 tarihini atarak 26 Nisan 1965'te okuduğu yazının 9'cu sayfasında bu konudaki ihtilaf şöyle gösteriliyor:

> "Bilal'e göre Türk köylüsü, Türk halkının çoğunluğu, emperyalizmmiş, NATO imiş, yabancı sermaye imiş anlamaz. Bunlar asıl düşman olabilir. Ama halk bunları düşman olarak karşısında doğrudan doğruya görmediğine göre, bizim, emperyalizm, NATO- CENTO, yabancı üsler vs.ye karşı yaptığımız yayınlar havada kalır. Halkın karşısında bulunan, onun bildiği ve tanıdığı düşman bizim başlıca hedefimiz olmalıdır. Bu da gericilerdir, ağalardır. Bilal'e göre, yayınlarımızın birinci hedefi yerli irtica olmalı. Emperyalizm, ikinci plana atılmalıdır.
>
> Bu görüş, gericiliği, emperyalizmden ayıran ve onu bağımsız bir kuvvet olarak kabul eden bir görüştür. Partinin taktiğini değil, stratejisini ilgilendiren bir meseledir. Bizi dünya komünist hareketinden ayırmaya götürecek bir görüştür."

Marat ta emperyalizme karşı bağımsızlık mücadelesindeki anlaşmazlığı 26 Nisan tarihli itirafnamesinin 5'ci sahifesinde şöyle anlatıyor:

> "Bilal benimle aklınca alay ederdi: "Kolaydır, bir NATO yazısı, bir de Amerika'ya karşı savaş deyin tamamdır" derdi. Bilal kaç defa "Amerikalı Türkiye'de kaç tane, ağa ağalar, bak onları herkes görüyor" "NATO'dan kim ne anlar" diyordu. Bilal böylesine partimizin politikasını, halkımızın savaşını anlamamış birisidir."

Yıllardan beri Marat, Demir gibi kendilerini bu meselede tek kompetan ilan edenler, halkımızın, Türkiye emekçilerinin, işçi sınıfının emperyalizmden kurtularak bağımsız bir politika ile hayatlarını bizzat tayin etme mücadelesini kendilerinden başka kimsenin anlamadığını iddia etmektedirler. Emperyalizme karşı en iyi mücadeleyi yalnız ve yalnız kendilerinin anlayıp yaptıklarını ileri sürmektedirler. Kendilerinin dışında herkesi anti-emperyalist savaşı anlamamakla itham etmektedirler.

Demir anlaşmazlığa düştüğü bütün eski arkadaşlarına karşı bu ithamı ileri sürmekle yetinmemiş, TİP'e de aynı ithamı yapmıştır. Mart 1963 tarihinde Dış Büro'ya verdiği raporun 6'cı sahifesinde Demir aynen şu iddiayı ileri sürmektedir:

> "İşçi partisine göre emperyalizmin memleketimizdeki ekonomik ve politik nüfuzu, birinci derecede bir önem taşımıyor. Bu nüfuzun sosyal ve politik hayatta doğurduğu meseleler, Türkiye'nin dilediği yolda dilediği gibi gelişmesine, geliştirilmesine engel değildir. Türkiye, milli demokratik inkılabını yapmış, bir geçit devrine ihtiyacı olmayan, sosyalizme geçmeye hazır hür bir memlekettir."

Bir kere şurasını kesin olarak söylemek lazım ki, bizim teşkilatımız içinde hiç kimse emperyalizme karşı mücadelenin ikinci plana bırakılmasının gerektiğini ileri sürmemiştir. Marat ve Demir'in bana karşı bu iddiası tümden uydurmadır. Radyo yayınlarında olsun, dergilerde olsun, yazdığım emperyalizmle ilgili bütün yazılar bunu ispat eder. Ayrıca, TİP'in de emperyalizme karşı savaşı küçümsediğine dair bir tek ciddi delil yoktur. TİP Genel Başkanı Mehmet Ali 9 Mayıs konuşmasında aynen şöyle diyor: "Bir memleket bağımlı bir memleketse, yani emperyalizmin, yabancı sermaye çevrelerinin kontrolü altında bulunuyorsa, Meclise emekçi halk girse de, bu bağlar koparılmadıkça memleketin kalkınıp ilerlemesi sağlanamaz." s:7.

10.1.65'teki konuşmasında da şöyle diyor: "TİP, bağımsız dış politikayı kalkınma ve ilerleme çabalarımızın baş şartı sayıyor." s:5. Görüldüğü gibi bizim polemik üstatları iddialarını ispat için, önce söylenmeyen şeyleri karşısındakileri tarafından söylenmiş gösteriyorlar ve ondan sonra da kendi tezlerinin doğruluğunu ispata kalkıyorlar. Bu anti Marksist metot yalnızca emperyalizme karşı bağımsızlık uğrunda savaşan kuvvetleri bölmek isteyen sömürgecilerin işine yarar.

Mesele aydındır. Emperyalizme karşı bağımsızlık savaşının önemini, onun bütün memleket sorunlarını çözmede anahtar rolünü kavramayan yoktur. Ancak bunun nasıl gerçekleştirileceği meselesinde gerçekten farklı

anlayışlar ve büyük çatışmalar vardır. Bunun özü de şudur:

Emperyalizm bizde nerelerde ve hangi kılıkta kol geziyor? Marat'a ve Demir'e göre NATO ve CENTO üslerinde, yabancı üniformalı subay ve erlerin şahsında ve bakanlıklara oturmuş Amerikan uzmanlarının şahsında. Ve nihayet yabancı sermayede.

Mesele böylesine basit görülünce çözüm yolunun gösterilmesi de basitleşiyor. Milleti "kahrolsun emperyalizm" diye NATO CENTO üslerine karşı, Amerikan personeline karşı, yabancı sermaye soygununa karşı mücadeleye çağırmakla bağımsızlığın sağlanacağı sanılıyor. Bütün iş bu şekilde bir yayın yapmakta görülüyor. Aşağıda vereceğim örnekler, Marat ve Demir yoldaşların, bugün içinde bulunduğumuz şartlarda Türkiye'deki antiemperyalist savaşı nasıl gördüklerini açık bir şekilde göstermektedir.

28 Ekim 1958 tarihli radyo yayınından okuyorum:

"Yurdumuz, yabancı işgal altında... Amerikan köleliğine karşı savaşmak... halk arasında yayılıyor... Kurtuluş cepheleri milletçe kuruluyor... Türkiye halkı bu kurtuluş savaşını da kazanacaktır."

18 Ekim 1958 tarihli yayından:

"39 yıl önce sömürgeci devletler memleketimize dalmıştı. Tıpkı bugünkü gibi. Hedef apaçık önümüzde duruyor. Amerikalıları, yabancı sömürgecileri memleketten atmak, memlekette Amerikan egemenliğine son vermek, her zaman ve her yerde... İstiklal savaşında olduğu gibi bu işte de, öncü ve sürükleyici kuvvet olmak, yine işçi sınıfımıza düşüyor. Kurtuluş komiteleri halkı Amerikalılara karşı hürriyet ve bağımsızlık savaşına çağırıyorlar."

10 Nisan 58 tarihli yayından:

"Bugün memlekete bir göz attığımız zaman görülen manzara şudur: Türkiye bağımsızlığını kaybetmiş, yabancı işgali altına girmiştir. Yurdumuzun çeşitli bölgelerine yabancı askerler yerleşmiştir. Bugün yeni baştan bir kurtuluş savaşı yapmak zarureti karşısındayız. Birinci cihan harbinden sonra nasıl yabancıları memleketten kovmak için canla başla bir kurtuluş savaşı yapmışsak, bugün de aynı savaşı yeni baştan tekrarlamak zorundayız. Bugün tek düşmanımız, halkımızı sömüren emperyalizmdir."

Radyodaki bu yayınlara dergi faaliyetleri de katıldı.

"Memleketimiz politik, ekonomik ve askeri bakımdan emperyalist devletlerin tam bağımlılığı altına düştü." (Y. Demir'in 1963 yılı barış ve sosyalizm problemleri dergisinin 11'nci sayısında çıkan yazısından.)

Radyo yayınları bu minval üzerine yıllar boyu devam etmiştir. Aldığım bu birkaç örnek yayınların temeli olmuştur. Yayınların incelenmesi bu örneklerin ne kadar çok olduğunu gösterecektir.

Memleketi işgal altına düşmüş veya bağımsızlığını tamamen kaybetmiş durumda görmek ve örneklerde de gördüğümüz gibi göstermek Demir ve Marat'ın görüşlerinin temelidir. Onlar, bu görüşlerini realiteye uyup uymadığına bakmadan parti görüşü diye dayatmaktadırlar. Çözüm yolunu örneklerde de görüldüğü gibi kurtuluş savaşında olduğu gibi silahlı bir halk hareketinde görmekte sözlü ve yazılı yayınlarda bunu propaganda etmektedirler. NATO, CENTO üslerine ve Amerikan personeline karşı bir silahlı mukavemet hareketi yaratmaya çalışmaktadırlar. Başka herhangi bir yolla bağımsız bir politikaya dönülemeyeceği kanısını yaymaktadırlar.

Bugünkü tarihi dönemde Türkiye'nin sağlamak mecburiyetinde olduğu milli bağımsızlık hem şekil, hem öz bakımından istiklal harbi sırasında Anadolu halkının sağlamak için şahlandığı milli kurtuluş hareketinden farklıdır. Bu farklılık milli kurtuluş zaferinden beri hem Türkiye'de, hem dünyada 43 yıldan beri meydana gelen muazzam değişikliklerden, yepyeni kuvvetler dengesinden ileri gelmektedir.

Bir kere Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşından sonra milli kurtuluş zaferi kazanmış ve siyasi bağımsızlığını elde etmiştir. Ekonomik bağımsızlığını da elde etmek için bir hayli çaba göstermiştir. 18 yıldan beri bu yoldan dönülmesi, Türkiye'nin emperyalist devletlerin kurduğu askeri ve mali bloklara sokulması, Amerikan ikili anlaşması, NATO CENTO gibi anlaşmalarla siyasi ve askeri bağlarla bağlanması, petrol konusu, yabancı sermayeye imtiyazlar veren kanunlarla ve çeşitli kredi anlaşmalarıyla emperyalistlere büyük imtiyazlar verilmesi Türkiye'nin siyasi bağımsızlığını tümden kaybettiği, emperyalistlerin tam bağımlılığı altına düştüğü manasına gelmez. Türkiye Osmanlı devrinde dahi tam bağımlı değil, yarı bağımlı bir devletti. Tam sömürge değil, yarı sömürge idi. Bugün NATO ülkelerini tam sömürge sayan ciddi hiçbir iddia mevcut değildir. Türkiye bugün emperyalist kuvvetlere eski tip sömürge bağlarıyla bağlı değildir. Türk halkı, Amerikan emperyalistleri ve onların NATO ortaklarını Marat ve Demir'in zannettikleri gibi çırılçıplak sömürgeci yüzleriyle görememektedirler. Çünkü bugün Türkiye'ye neokolonialist metotlarla sokulan emperyalistler, kendilerini çok ustaca gizleme hünerleri göstermektedirler. Bin bir dostluk, or-

taklık ve yardım maskesiyle gizlenen emperyalistlere karşı savaşla, 43 yıl önceki Osmanlı İmparatorluğunu bölüşmek için ordularıyla Anadolu'ya dalan emperyalistlere karşı savaş arasındaki fark, politikadan hiç anlamayanların dahi görebileceği kadar açıktır. Aynı şekilde açık olan diğer bir gerçek de şudur: Birinci dünya harbinden sonra emperyalistler tarafından istilaya uğrayan memleketimizi kurtarmanın tek yolu vardı. O da silahla dalmış olan düşmanı silahla kapı dışarı etmekti. Ve öyle de oldu. Bugün bin bir yolla yurdumuza sokulmuş olan emperyalistleri çeşitli yollarla kovma imkanı vardır. Türk halkı bugün emperyalizme karşı Marat ve Demir'in kendilerini çağırdığı gibi tek mücadele yoluyla -silahlı ayaklanmayla- karşı karşıya değildir. Bu gerçeği, Bizim Radyo kurulduğu günden beri yapılan şekilde antiemperyalist savaşın hiçbir etki yapmaması da doğrulamaktadır. Son yıllarda Türkiye'de gerek TİP'in gerekse diğer sosyalizan, ilerici akımların öncülük ettiği şekildeki antiemperyalist mücadele, halk tarafından çok daha kolay anlaşılmış ve gerçekten bir kitle hareketi halini almıştır.

Burada antiemperyalist propagandada çok önemli bir konuyu açıklamadan kimin antiemperyalist savaşın önemini gerçekten kavradığını, kimin kavramadığını açıklamak mümkün değildir. Bizim başlıca hedefimiz emperyalistlerdir demek ve yalnızca NATO CENTO'ya küfretmek parti yöneticilerinin gördüğünü halkın da gördüğünü kabul etmek demektir. Parti için açık olanı, halk için açık kabul etmek demektir. Gerçekten de, halk emperyalizmi Demir ve Marat'ın iddia ettikleri gibi açıkça günlük olaylarda görebileydi, biz Türk komünistlerine, antiemperyalist mücadelenin hazırlığı ve propagandası değil, yalnız gerçekleştirilmesi için emirler veren genel kurmaylığı kalırdı. Nitekim, bizim Radyo kurulduğu günden beri Marat'ın direktifleriyle yazılan antiemperyalist yazılarda genel talimatlar verilmekten öte geçilmemiş; NATO, CENTO, yurttaki Amerikan karargahları hedef gösterilmiş, dinleyicilere "kalkın, yürüyün, çeteler kurun", Amerikalıyı dışarı atın yollu emirler verilmiştir. Tıpkı antiemperyalist cepheleri idare eden kumandanların edasıyla propaganda yapılmıştır. Oysa bu gün içinde bulunduğumuz şartlar içinde yapılacak gerçek antiemperyalist savaş komplikedir. Çok yönlü olan bu savaşta antiemperyalist propaganda gerçekten bir sanat işidir. Bu savaşa, antiemperyalist mücadeleye, son derece çeşitli kuvvetler katılmaktadır. Bunların hepsinin emperyalistlerin soygunculuğunu tanıyıp katıldıklarını zannetmek hayaldir. Hepsinin emperyalizmi karşılarında görüp, onun kanlı yüzünü tanımış olduklarını zannetmek fantezidir. Onun için ben, köylümüzün, Türk halkının çoğunluğunun NATO ve CENTO laflarıyla antiemperyalist mücadeleye çekilemeyeceğine gerçekten kaniim. Onların antiemperyalist mücadeleye çekilmesi, emper-

yalistlerin sadık müttefikleri olan derebeylerin iç yüzlerinin gerçekten açığa vurulmasıyla onların emperyalistlerin birer müttefiki olarak hareket ettiklerini göstermekle mümkündür. Zaten Türk köyünde emperyalizmin soygunu, derebey soygunu şeklinde Türk köylüsü karşısına çıkmıştır. Türk köylüsünün derebeyliğe karşı savaşı, emperyalistleri, müttefikleri derebeylerin şahsında vurmak olacaktır. "Baş düşman emperyalistler, CENTO, NATO, Amerikan üsleridir" şeklindeki propaganda ile Türk halkının çoğunluğunu, Türk köylüsünü antiemperyalist savaşa çekmeye çalışmak demek aslında onu hiç karşılaşmayacağı düşmana karşı savaşa çağırmak, onu hiçbir zaman emperyalizme karşı savaş cephesine çekmek istememek demektir. Emperyalistlerin köydeki ajanları derebeyleri bir tarafa bırakarak, antiemperyalist savaşa köylüyü çekme yolu henüz keşfedilmemiştir. Onun için K.P.'leri antiemperyalist savaşla antifeodalist savaşı birbirinden ayıramıyorlar. Bu savaşı bir bütün olarak görüyorlar. Realiteyi iyice görenler bunu anlayacaklardır. Bugün emperyalistler genel olarak halkımızı yerli ajanları olan derebeyleri ve kendileriyle ortaklık kurmuş gerici burjuva ve onların hükümetleri eliyle sömürmektedirler. Emperyalist politikanın yabancı patronlarıyla yerli uygulayıcılarını birinci ve ikinci dereceli düşman diye ayırmak, bir bütünü zoraki olarak bölmek, halkı şaşırtmaktır.

Antiemperyalist savaşa bu mücadelede menfaati olan bütün tabaka ve sınıfları çekme işi, toplumdaki bütün tezatların bilinmesi ve bunların birbiriyle olan bağlarının göz önüne alınması ile mümkündür. Bu konu ilerde tezatlar bahsi okununca anlaşılacaktır.

Ben, antiemperyalist savaşın günümüz şartları içinde Demir ve Marat'ın iddia ettiği gibi NATO, CENTO ve yabancı üslere karşı tek yönlü değil, çok yönlü olduğuna, basit değil çok komplike olduğuna inanıyorum. Bugünkü şartlar içinde yurdun bağımsızlığının sağlanmasının da Demir ve Marat gibi silahlı mukavemetle değil, demokratik savaş ortamında gerçekleşeceği inancındayım. Bu bakımdan TİP'in antiemperyalist savaş yolunu realiteye uygun buluyorum.

Kesin inancıma göre yıllardan beri Bizim Radyoda Marat'ın anlayışıyla yapılan ve Demir tarafından da doğruluğu iddia edilen antiemperyalist propaganda havada kalmıştır. Kitleleri antiemperyalist savaşa çekme işinde etkili olamamıştır. Şeklen Lafta devrimci sözlerle yapılan antiemperyalist propaganda çok kez emperyalistlerin ve onların yerli ajanlarının provokasyonlarını kolaylaştırmıştır. Aslında NATO aleyhtarı niyetiyle yapılan propaganda gerçekte Natocuların işine yaramıştır. Bu gün milletlerarası alanda lafta antiemperyalist, anti-Amerikan, anti-NATO propagandasının şampiyonluğunu Çinli yoldaşlar yapıyorlar. Lafta devrimci edebiyatla da

gerçek antiemperyalist savaş cephesindeki Komünist partilerin antiemperyalist savaştan vazgeçmiş, devrimci harekete hıyanet etmiş göstermeye çalışıyorlar. Bu benzerlik herhalde tesadüfi değildir.

3. Kim Sovyet dostudur

Dünyada emperyalizme ilk büyük darbeyi vuran ve insanın insan tarafından sömürülmesine son veren Sovyetler Birliğine karşı yalnız ben değil, gerçek hiçbir Türk komünisti dostluktan başka hiçbir duygu taşımaz. Sovyet K.P.'nin yöneticiliğinde Sovyet halkının elde ettiği başarıları Türk halkının kurtuluş savaşında en büyük silah olarak kullanmayı birinci derecede parti ödevi saydım, sayıyorum ve sayacağım. Ben Lenin'in şu sözünün değerini, kendi halkını kapitalist istismardan kurtarmak isteyen komünistler için her zaman aktüel ve paha biçilmez görüyorum: "S.B.nin her başarısı özellikle ekonomik alandaki başarıları sosyalist devrim için mücadele eden halklara en büyük yardımcı olacaktır." Bu konunun Komünistler arasında iftira ve çamur atma konusu yapılmasını da Türk komünistleri için yüz karası sayıyorum. Beni bu konuyu ele almaya mecbur eden Marat ve Demir'in iftiraları oldu. Marat, söylenmeyen sözleri söylenmiş gösterme metodunu kullanarak aynen şunları yazıyor:

> "Bilal, Bizim Radyodan öyle uzun boylu Türk Sovyet ilişkilerinin işlenmesini istemezdi. Çatışmalarımızdan en önemlilerinden birisi de budur. Radyodan öyle Lenin'inden söz edilmesini istemezdi., "Bayramlık yazı yazma zamanı" derdi.

Demir ise 18 Ocak tarihli yazısında şöyle demektedir:

> "Bizim Radyo'dan sosyalist memleketlerin ekonomik, teknik ve kültürel başarılarını halkımıza duyurmak sadece enternasyonal vazifemizi değil, aynı zamanda kendi öz davamızın doğruluğunu göstermek, hedeflerimizi belirtmek bakımından da zaruridir. Bilal'in ve bazı arkadaşların son zamanlara kadar açıkça savundukları fikir ise, sosyalist memleketlerden bahsetmenin bizim radyonun propaganda etkisini azaltacağı yolundadır."

Demir ve Marat hayallerinde uydurdukları bu ithamları doğrulayacak bir tek satır gösteremezlerdi. Nitekim bu ne benim ne de itham ettikleri bütün arkadaşların yazılarından kendi ithamlarını doğrulayacak bir tek satır gösterememişlerdir. Oysa bu konularda gerek ben gerekse diğer arkadaşlar bir çok yazılar yazmışlardır. Bizim Radyoda yıllardan beri Sovyet Türk ilişkileri üstüne yazılmış yazılar hakkında ve yapılan tartışmalar üzerine

verilen şu hüküm, bu gerçeği açıkça göstermektedir. Dış Büro üyelerinin de katıldığı yıllık hesap toplantısında 14 kişinin bulunduğu bir toplantıda okunup kabul edilen, parti sekreteri Aram'ın 29.12.63 tarihli raporunda aynen şu hüküm vardır:

> "Sovyet Dış politikasının halklar arasında dostluğu kuvvetlendirmek, Türk-Sovyet münasebetlerini iyileştirmek hedefini güttüğünü, Türk halkına anlatmak zorunluğunda hiç bir tereddüt yoktur. Fakat bu meseleyi Türk halkına anlatma, onu ikna etme, şekil ve yollar bulmada çeşitli fikirler belirmektedir. Bu fikirler arasında bütün karşılıklı gayretlere rağmen bir birlik kurulamamıştır. Bazı arkadaşlar (bunların başında Marat bulunmaktadır) S.B ile sosyalist cephenin tutumunu, Türk halkının özel psikolojisini hesaba katmadan, ham, işlenmemiş, bir şekilde doğrudan doğruya söylemeyi tercih ediyorlar. Sosyalist alemdeki gerçekleri bu şekilde söylemenin Türk halkı arasında olumlu etki yapmayacağını düşünen bazı arkadaşlar (Bunların içinde Marat'ın itham ettiği ve henüz etme sırasını getirmediği bütün arkadaşlar bulunmaktadır) halkın psikolojisini ve savunduğumuz tarafsızlık politikasını hesaba katarak, Sovyet ve öteki sosyalist memleketler politikasını ustaca, işleyerek savunmaya taraftardırlar. Bu meselede sık sık tartışmalar olmuşsa da şimdiye kadar çözülememiştir. Önümüzdeki yılda karşımızda duran ve çözüm isteyen problemlerden biri de budur."

Bir parti vesikasının bu kadar önemli bir konudaki böylesine açık şekilde gerçeği ortaya koymuş olmasını, Marat görülüyor ki bir türlü hazmedememiş. Yıllarca kompetanı geçindiği ve kardeş partileri aldattığı bir konuda, 14 kişilik bir parti toplantısında kendisine indirilen darbe karşısında kıstığı sesini, nihayet bir jurnal edasıyla yükselterek, yukarıdaki iftiraları alçakçasına savurduğunu bu vesikadan daha iyi gösterebilecek başka bir delil aramaya ihtiyaç yoktur.

Buna rağmen ben bu konunun önemini göz önüne alarak aydınlatıcı başka bir yazıyı da ele almak istiyorum. Çünkü Demir'in ithamındaki şu sözün gerçek manasını iyice açıklamak lazım:

> "Bilal'in ve bazı arkadaşların son zamanlara kadar açıkça savundukları fikir ise, sosyalist memleketlerden bahsetmenin bizim radyonun propaganda etkisini azaltacağı yolundadır."

Burada sosyalist memleketlerden bahsetme sözünü düzeltmek lazım. Çünkü Demir bunu işine yarayacak şekilde söylemektedir. Yıllık hesap raporundan aldığımız sözlerde de görüldüğü gibi sosyalist ülkeler propagan-

dasının ham, işlenmemiş, yani Bizim Radyo'nun savunduğu tarafsızlık ana prensibine göre işlenmemiş şekilde ya da ipler diğer sosyalist memleketler radyolarından verildiği gibi komünist ülke yazarlarının açıktan açığa yazdıkları gibi yapılmasının Bizim Radyo'nun propagandasında etkisini azaltacağı kanaatindeyim. Bu görüşü savunan bütün arkadaşlarda gördüğüm ortak kanaat ta budur. Bizim Radyo çalışmaya başladığı günden beri memleketten gelenlerin de söyledikleri, memlekette tanıdığım bütün Türk komünistlerinin kanaatinin de bu olduğunu doğrulamaktadır. Benim anlayışıma göre, sosyalist ülkelerde Türkçe yayın yapan radyolar varken ve bunlar sosyalist ülkelerdeki olayları, gelişmeleri, başarıları direkt ve doğrudan doğruya komünist olarak Türk halkına anlatırlarken, aynı şekilde propaganda yapmak için Bizim Radyo'nun çalışmasının hikmeti olamazdı. Bizim Radyo'nun tarafsızlık ana şiarını ortaya atması gelişigüzel boş bir laf sayılamaz. Bugünkü dönemde Türk halkına sosyalist ülkelerdeki başarıları, tarafsızlık şekli altında anlatmanın önemi büyüktür. Bunu son zamanların bir örneğiyle göstereyim. Ürgüplünün S.B.'ni ziyareti ile ilgili olarak TİP başkanı Mehmet Ali bir demeç vererek Amerika ile S.B.'ne karşı eşit politika güdülmesini istemiştir. Marat ve Demir, Mehmet Ali'nin bu eşitlik isteğine hemen burjuva milliyetçiliği damgasını yapıştırdılar. Türk basını bu habere özel bir yer verdi ve tepki gösterdi. Falih Rıfkı 20.8.65 tarihli Dünya gazetesinde şu satırları yazdı: "TİP, Amerika ile Rusya'ya karşı eşit politika gütmemiz gerekiyor, diyor. Baştakilerde yeraltı yıllarının olgunluğu vardır. Bazı gazetelerdeki acemi rol çaylakları gibi, geceli gündüzlü Amerika'ya sövmekten bir şey çıkmayacağını bilirler. Büyük kalabalığın "Amerika ile Rusya arasındaki eşitlik" demek, ateşle suyu bir kaba koymak hokkabazlığı gibi bir şey olduğunu pek ayırt edemeyeceğine de güvenmektedir."

Falih Rıfkı, Marat tipinde Amerika'ya gece gündüz söven ya da Demir tipi açıkça komünist olarak S.B.'ni ve sosyalist alemdeki olayları öven yazarlara özel bir tepki göstermiyor. Bunları Falih Rıfkı gibi azılı Sovyet düşmanları konu edinmediği gibi, basın da bu tip propagandaya önem vermiyor. Fakat örnekte de görüldüğü gibi Mehmet Ali Aybar iki tek kelime söylüyor, iki büyük devlete karşı eşit politika güdülmesini istiyor. Hemen kıyamet kopuyor. Bu iki kelimenin domuzuna burjuva çevrelerde kıyamet koparmasının önemi açıktır. Bunu anlamamak gaflettir. Politikanın "A"sını bilmemektir. Bunu görmek ve gerçek devrimcinin, gerçek Sovyet dostunun bugünkü tarihi konkre ortamda Türkiye'de, Sovyet Türk ilişkilerini nasıl ele alması gerektiğini iyice anlamak zorundayız. Bu zorunluğu kavramamakta ısrar eden Marat ve Demir'in yazdıkları yazıların, yaptıkları pro-

pagandanın ne etki yaptığını gerçek komünistler düşünmek zorundadırlar.

Bizim Radyo'nun ortaya attığı birçok memleket meselesi, zaman ve şartların elverdiği ölçüde, Türk gerici burjuvazisinde derin tepkiler yapmıştır ve yapmaktadır. Bunun pek çok örnekleri vardır. Onları burada sıralamayacağım. Fakat bugüne kadar gerek Bizim Radyo anteninden gerekse T.K.P bildirileriyle ileri sürülen Türk Sovyet ilişkileri ile ilgili görüşlere karşı verdiğim örnekte olduğu gibi ciddi hiçbir tepki gösterilmemiştir. Bizim Radyo kolektifi, 29.12.63 tarihli hesap raporunda yukarda belirttiğim hükme kolayca, tesadüfen, boşuna varmadı. Bu hüküm Marat tipi, acemice yapılan S.B. ve sosyalist ülkeler propagandasının, sempati yerine antipati uyandırdığını, dost yerine düşman kazandırdığını, fayda yerine zarar getirdiğini pratik işlerde göre göre, bunun acısını duya duya anlaşıldıktan sonra verilmiştir. Türkiye'de halkın içinde çalışan Mehmet Ali gibi devrimcilerde Bizim Radyo'nun işlediği şekilde Türk-Sovyet ilişkilerinin fayda yerine zarar getirdiğini göre göre günümüzün konkre şartları içinde bu konuda tarafsızlık prensibine sadık kalmanın büyük önemini kavramışlardır. Gerici burjuvazinin tepkisi onların bu kavrayışının ne kadar doğru olduğunu göstermiştir. Çünkü gerici burjuvazi için korkulan halk arasında yaratılacak Sovyet dostluğudur. Bunun yaratılmasına yardım edecek propagandaya karşı küplere binmesi, buna karşılık halk arasında olumlu etki yaratmayacak tipteki sosyalist ülkeler propagandasına ses çıkarmaması gayet tabiidir.

İşte benim anlayışıma göre Türk komünistlerin enternasyonal ödevleri, Türk halkı arasında S.B ve sosyalist ülkelere karşı sevgi, saygı uyandıracak şekilde propaganda yapmaktır. Onların insanlığın kurtuluşu, halkların sömürücülerden kurtulma savaşı için güven kaynağı olduğunu göstermektir. Sovyetlere ve sosyalist ülkelere karşı bilinçli bir sevgi uyandırmaktır.

Bu, bana göre Türk komünistlerinin enternasyonal ödevinin bir yönüdür. İkinci yönü Türk toplumundaki gelişmeleri, Türk işçi sınıfı ve Türk halkının emperyalistlere ve sömürücülere karşı yaptığı mücadeleyi olduğu gibi, S.B ve sosyalist ülkeler halklarına ve bu halkları yöneten kardeş partilere bildirmektir. Başka türlü gerçek enternasyonalist dayanışma ve işbirliği kurmak mümkün değildir. Olayları ters göstermek, kendi durumunu güven altına almak için olmayan şeyleri var göstermek, yalan söylemek, kardeş partileri ve sosyalist ülkeler halklarını aldatmak, enternasyonal ödeve ihanettir.

Ben bu enternasyonalist anlayışla, Türk komünistlerinin savaşının S.B. ve bütün sosyalist ülkelerde, olduğu gibi bilinmesine yardım etmeyi bir ödev biliyorum. Çünkü bu ülkelerden memleketimizdeki ilerici hareket hakkında söylenecek sözlerin, ilericiler ve halk arasında yaratacağı etkinin

son derece etkili olduğunu biliyorum. İşte bundan ötürü Sovyetler Birliği İlimler Akademisi tarafından yayınlanan Türkiye'yle ilgili kitaplarda, 27 Mayıs Anayasası'nın gerici olduğu, Alpaslan Türkeş'in ilerici olduğu hükümlerine rastladığım vakit de, enternasyonalist bir ödev olarak İlimler Akademisinin bu konuları yeniden incelemesini rica eden bir mektup yazdım. Mektupta anayasayla ilgili olarak belirttiğim fikirleri, burada ele almayacağım anayasa ile ilgili bölümde inceleyeceğim. Alpaslan Türkeş'le ilgili olarak yazdıklarım hakkında şu pasajları nakletmem gerek: "Alpaslan Türkeş 2.5.63 tarihinde Türk milletine beyanname başlığı altında bir beyanname okumuştur. Basın mensuplarına da dağıttığı ve Zafer gazetesinin olduğu gibi yayınladığı bu beyannamede Türkeş şu iddiaları ileri sürmektedir: "Bir kısım vatandaşlarımızı iğfal ederek devletimizi parçalamayı gaye edinen, ayırıcı ve muzır akımlar yurdumuzun bazı köşelerinde yayılmaya çalışmaktadır. Ayrıca milli benliğimizi yok etmeyi ve bizi sömürge haline düşürmeyi mümkün kılacak komünizm faaliyetleri de genişleme gayretleri içindedir. Bu akımlar memleketimizdeki parti mücadelelerini kızıştırmak ve bizleri birbirimize karşı barışmaz düşmanlar haline getirmeye çalışmaktadırlar... Devletçe ve milletçe daha fazla geç kalmaksızın bu mızır akımlara karşı acele eden, müessir tedbirler almak zorundayız ve almalıyız" Alpaslan Türkeş Mamak duruşmaları sırasındaki müdafaasında da, -bu müdafaada 26 Temmuz 1964 tarihli Zafer gazetesinde yayınlanmıştır düşüncesini şöyle açıklamaktadır: "Sınırlarımız dışında ve maalesef hemen hepsinde tutsak yaşayan Türkleri de hatırlıyoruz... Bugün Afrika'da yaşayan ve hiçbir zaman bağımsız bir devlet kuramamış olan zencilere bile self determination hakkı tanınır ve temin edilirken, çağımızın en gaddar sömürgecisinin (burada S.B kastedilmektedir) boyunduruğunda yaşayan milyonlarca Türkün hürriyetini dilememek, bunun için yol aramamak yalnız Türk'e değil, herhangi bir insana da yakışmaz."

Alpaslan Türkeş'in Türk halkına aşılamak istediği Sovyet düşmanlığını böylesine açıkça gören ve aynı Türkeş'i bazı Sovyet yazarlarının -verilen yanlış enformasyonlar yüzünden- ilerici olarak tanıtmaları karşısında bir Türk komünisti ne yapmalıydı? Bence, benim yaptığım gibi hareket etmeliydi. Sovyet dostluğu ve gerçek komünistlik bunu gerektirirdi.

Oysa Demir, Marat ve Aram için bu en büyük suç sayıldı. Megalomani ve sorumsuzluk örneği ve Sovyet aleyhtarlığı olarak gösterilmek istendi.

Bu tip uydurma suçlamalar Demir ve Marat için yeni bir şey değildir. Bunun yakın örneklerini Demir'in, 2.4.62 tarihli, "Türkiye'nin ekonomik ve politik manzarası ve Türkiye Komünist Partisinin durumu" adlı raporunu inceleyenler bu raporda görmüşlerdir. Raporun 24-25'nci sahifelerinde

aynen şu satırları okuyoruz: "...Bu eski Troçkist daha tevkifattan evvelki fraksiyoncu faaliyeti sırasında, eski alışkanlığı ile, Sovyetler Birliğine ve Sovyetler Birliği idarecilerine karşı en çirkin iftiraları tekrarlamakta kendini hür saymaya başlamış, ortakları tarafından da desteklenmiştir. Bu fraksiyoncu grup, gerici burjuvazinin dilini kullanarak, partili komünistler arasında, bir burjuva milliyetçiliği havası estirmeye yeltendi."

Kendilerine Dış Büro, Merkez Komitesi ve Parti diyen Demir, Marat ve Aram'ın bu metotla suçladıkları yoldaşlar hakkında kısa bir açıklama yapmadan bu lekeleme, çamur atma korkunçluğunu anlamak mümkün olmayacaktır. Suçlamada eski Troçkist diye tanıtılan, T.K.P Merkez Komitesinin Cihangir toplantısında teknik büro sekreterliğine seçilmiş ve sıkı polis takibatı altında olmasına rağmen, Demir tarafından, parti gizli faaliyetine bir an önce katılmasında ısrar edilmiş olan Mihri Belli'dir. "Kendisini destekleyen ortakları" sözüyle de, T.K.P.'nin ölünceye kadar genel başkanlığını yapmış olan Dr. Şefik Hüsnü Deymer ve genel sekreter olarak tanınan Reşat Fuat Baraner ve Demir'in tek başına merkez komitesi üyelerini ihraç etme isteğine karşı durmuş olan diğer Merkez Komitesi üyeleri kastedilmektedir. Bunların hepsi Demir'in yıllarca en yakın iş arkadaşlığı ettiği T.K.P. MK üyeleridir.

Bu olaylardan çıkarılacak sonuç kısaca şudur:

1. Memleketimizin bugün içinde bulunduğu konkre ortamda tarafsızlık politikasını hiçe sayarak, Marat ve Demir'in dayattığı tipte, S.B.'nin ve diğer sosyalist ülkelerin propagandasını yapmak, "sol" lafazanlıktan başka bir şey değildir. Bu tip propaganda, emperyalistlerin ve onların yerli ortakları gericilerin bin bir çareye baş vurarak devam ettirmeye çalıştıkları antisovyetik kampanyaya malzeme yetiştirmekten başka bir işe yaramaz.

2. Türk komünistlerinin emperyalizme ve onların yerli ajanları gericilere karşı savaşlarını, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler parti ve halklarına olduğu gibi bildirmemek, olayları ters aksettirmek, birçok konkre olaylarda olduğu gibi ilericiyi gerici, gericiyi ilerici göstermek, enternasyonalizme ihanettir. Yanlış bilgiler verilerek memleketimizdeki olaylar hakkında Sovyet basın ve yayın organlarında yanlış değer hükümleri verilmesine sebep olmak, Türk ilericileri ve Türk halkı önünde S.B.'nin itibarını kırmak, Sovyet propagandasını diskredite etmek, onun itibarını kırmaktır.

3. Komünistler arasında sevilen, sayılan yoldaşları, S.B ne karşı imişler gibi göstermek, Türk Komünist hareketini bilerek darbelemektir. Komünistlerin enternasyonal dayanışması yerine kendi şahsi çıkar ve kaprislerini koymaktır.

4. Demir ve Marat konkre örneklerini gördüğümüz bu alçakça yola,

kendi zararlı fikirlerini ve yıkıcı tutumlarını kendi arkadaşları önünde savunamayacak duruma düştükleri için başvurmuşlardır.

5. Olaylar göstermiştir ki, TİP ve diğer solcuların yaptığı propaganda Marat ve Demir idaresindeki Bizim Radyo'nun yıllarca yapamadığı etkiyi kısa bir dönemde yapmıştır. Bu pratik olarak göstermiştir ki, Konkre ortama uygun olarak yapılan Sovyet propagandası Türk halkı arasında büyük bir etki yapıyor ve olumlu sonuçlar veriyor. Türk burjuvazisinin ve onun yabancı ağaları emperyalistlerin korktuğu propaganda da, realiteyi göz önüne alarak yapılan bu propagandadır. Türk halkı ile Sovyet halkını yakınlaştıracak olan böyle bir propaganda yapılması için Türk komünistlerinin savaşı enternasyonal bir ödevdir. Gerçek Sovyet dostluğu budur. Bu tartışma konusuna katılmayıp, Demir'in ve Marat'ın dikte etmekte direndikleri zararlı "Sovyet dostu!!" propagandayı önlemek, enternasyonal ödevi yapmamaktır.

4. Komünizm propagandası ve antikomünizme karşı savaş:

komünist partisi üyelerinin en ilkel ödevi, işçi sınıfı ve geniş halk kitleleri içinde komünist fikirleri yaymak, işçi sınıfında ve öteki emekçi sınıflarda sınıf şuurunu uyandırmaktır. Bu zorunluğu kabul etmeyen hiçbir parti üyesi tasavvur edilemez. Bu iki kere iki dört eder gibi ilkel bir gerçektir. Bu gerçekle Marat'ın ve Demir'in şu hükümlerini karşılaştıralım. 26.4.65 tarihli iftiranamesinde Marat aynen şu iddiada bulunuyor:

> "Bilal'le, partimizin görüşlerini yığınlara yayma konusunda anlaşamadık. Partinin kendisini toparlayıp ayağa kalkması işinde anlaşamadık."

18 Ocak 1965 tarihli yazısında Demir şöyle diyor:

> "Bilal'e göre, komünist partisinin sesi hiç duyulmamalı, Türk komünistleri sinmeli, emperyalistlerin ve yerli gericilerin antikomünist propagandasına meydanı boş bırakmalıdırlar."

Aklını kaybetmemiş herhangi bir insan, yukarıdaki gerçek karşısında aşağıdaki iddiaları asla ciddiye alamaz.

O halde büyük iddialarla bir suçlama konusu olmuş olan bu meselenin aslı nedir?

Bilindiği gibi TKP kurulduğu günden beri hangi yurt sorunlarını çözmek için mücadele ettiğini ve bunları hangi yollarla gerçekleştireceğini kitlelere bir program halinde açıklayamamıştır. Yurt sorunlarının hangileri-

ni ele aldığını, bunları nasıl çözeceğini gösteren bir program yapmamıştır. Bu yüzden komünist partisi üyeleri, partinin hangi yurt sorunlarını ve nasıl kitlelere yaymak gerektiği konusunda daima kendi aralarında tartışagelmişlerdir. Bu tartışmaları muayyen dönemler için bir çözüme bağlayan herhangi bir parti dokümanı da hazırlanmamıştır.

Bizim Radyoda da komünizmin propagandası ve TKP'nin yurt sorunları hakkındaki açık görüşleri propaganda edilmesi esas alınmış olmasına rağmen 7 yıldan beri bu ödevin nasıl yerine getirileceğine dair herhangi bir parti dokümanı hazırlanmamıştır. Bundan başka radyo yayınlarını yöneten Marat ve Demir de, bulunduğumuz devrenin özellikleri içinde komünizm propagandasının nasıl yapılacağını, komünist partisinin görüşlerinin nasıl yayılacağını gösteren örnek yazılar da yazmamışlardır.

Ben radyoda çalışmaya başladığım zaman Sertellere komünizmin propagandasına taraftar olmadıkları suçlamaları yapılıyordu. Doktor ve Abuzer'e aynı suçlamaların yapılmış olduğu anlatılıyordu. Daha sonra Nisan Konferansı'nda Demir, eski arkadaşlarını komünist partisinin fikirlerini duyurmak istememekle suçluyor ve şöyle diyordu:

> "Faşist Almanya'nın temel taarruzu karşısında halkı memleket müdafaasına çağıran TKP beyannamesini, o zamanki sekreter (Reşat) itiraz ile karşıladı ve durumu daha da kötüleştireceği bahanesiyle yayınlatmadı."

2.4.62 tarihli yazılı konuşmanın 18.ci sahifesinden. Bundan sonra redaksiyonda ve parti toplantılarında bu konu daha ciddi tartışmalara sebep olmaya başladı. Özellikle yurtta 141 ve 142.ci faşist maddelerin kaldırılması kampanyası hızlanınca redaksiyonda komünizm ve komünist partisinin legalize edilmesi meselesi önemli bir konu oldu. Bu konuda radyoda sık sık yazılar yazılmaya başlandı. Bu arada komünizme konan yasağı tenkit edilir ve 141, 142.ci maddelerin kaldırılması istenirken, komünistlerin zora başvurma lüzumundan, silahlı ayaklanma zorunluğundan bahseden propaganda yazılarına özellikle yer verilmeye başlandı. Bu sırada Türkiye'de faşistlerin, hükümet istifa etsin şiarıyla Ankara'da yaptıkları bir gösteriyi fırsat bilen bütün burjuva partileri, bunu komünistlerin yaptığını iddia ettiler ve komünizme karşı mücadelede birleştiler. Konkre hedefleri de henüz teşkilatlanmaya başlamış olan Türkiye İşçi Partisini vurmaktı.

12 Kasım 1962 de toplanan basın yayın bürosu gericilerin bu planı karşısında şu kararı aldı:

> "1. Hükümet beşli deklarasyonla komünistlerin ve gerçek devrimcilerin halk arasına giriş çalışmalarını önlemeyi başlıca amaç olarak ilan etti.

Buna karşı Bizim Radyo'nun ödevi, komünistleri her zamandan daha fazla savunmaktır. Yalnız bunun yapılmasında şimdiye kadarkinden daha ihtiyatlı olunmalı, komünistlerden, gerçek ilericilerden, komünistlere sempatisi ile tanınmış kimselerden, dergi ve teşkilatlardan ismen ve tek başına bahsetmemeli.

2. Radyo, yayınlarında, ilericilerin savundukları fikirleri geniş kitlelere mal ederek vermeli.

3. İlerici hareketi tecrit olmaktan kurtarmak için, demokratik haklara uzaktan veya yakından sempati duyan ve taraftar olarak bilinen burjuva yazar ve şahsiyetlerinin isimlerinden özellikle faydalanmalı."

Bu karara Marat ve Aram bütün gücüyle karşı koydu. O günlerde Sofya'dan gönderdiği yazılar... Marat bu kararı hiç hesaba katmıyordu. Marat İlericileri bölmek, komünistleri tecrit etmek için burjuva partilerinin politikasını kolaylaştıracak şekilde yazılar yazıyordu, haberler gönderiyordu. Bu durum Redaksiyonda çalışmaları zorlaştırmıştı. Bunun üzerine 30.1.1963 tarihinde yapılan parti grup toplantısında bu konuda, yazı örnekleri ve delilleriyle meseleyi ortaya koyan bir rapor hazırladım. Diğer bir sıra teklifler yanında komünizmi ve komünist partisini legalize etme propagandasında şu noktalara dikkat edilmesini teklif ettim:

"Türkiye'de gerici burjuvazi komünizmin ve komünist partisinin yasaklanmasını halk kitlelerine haklı göstermek için komünistlerin kanlı ihtilal taraftarı olduklarını, cebre ve zora başvurarak iktidarı almak istediklerini ileri sürerler. Biz 141 ve 142.ci maddelerin kaldırılmasını isterken komünist partisine ve komünistlere kanuni çalışma imkanı verilmesini propaganda ederken, komünistlerin barışçı yönünü geniş bir şekilde belirtmeliyiz. komünist partisinin demokratik savaş taraftarı olduğu üzerinde özellikle durmalıyız. 20.11.62, 11.12.62, 30.12.62 tarihli yazılardan verdiğim örneklerde görüldüğü gibi "müesses nizamı zor kullanarak devirme hakkı, cebir, silah, zor kullanma hakkı" istememeliyiz. Bunu hiçbir burjuva iktidarı komünistlere tanımış değildir ve tanımayacaktır. Böyle bir kanuni hak istemek komünist partisine legal çalışma imkanı vermemek için çırpınan ve 141, 142.ci maddeleri kaldırmamak için delil arayanlara malzeme vermektir."

30.1.63 tarihli parti toplantısında bu teklifim Aram'ın ısrarı üzerine oy çoğunluğu ile reddedildi. Toplantıda bulunan Demir, rapordaki diğer konularda olduğu gibi, TKP'nin ve komünizmin legalize edilmesi konusunda yapmış olduğum teklifle de ilgili olarak bir tek kelime söylemedi.

25 Mart 63 tarihinde Demir'in Dış Büro'da okuduğu raporda da bu konuyu çözmek için şu sözler söylenmektedir:

"Kitleler, Bizim Radyo'dan duydukları sesin komünist partisinin sesi olduğunu ve onun ne istediğini bilmelidirler. Yoksa bu müşterek savaşta komünist partisinin önderliği havada kalır. Komünizm aleyhtarlığının en kuvvetli panzehiri, komünistlerin ne istediğini halka duyurmaktır."

Demir'in yeni bulmuş gibi ileri sürdüğü çözüm yoluna bakılırsa mesele gerçekten basit ve üzerinde tartışma yapılmaya hakikaten değmeyecek bir konu. Çünkü hepimiz biliriz ki 100 sene önce Manifest'te Marks, Engels çok daha açık ve çok daha geniş olarak bu genel ve her zaman için geçerli reçeteyi vermişlerdi. Ama Türkiye'de ve dolayısıyla Radyo redaksiyonunda çalışan biz komünistler, Türk komünistlerinin, bu dönemde içinde bulundukları şartlara uygun çareleri gösteren reçeteler aramaktadırlar. Zorluklar ve tartışmalar da, bu içinde bulunduğumuz konkre şartlara uygun reçeteyi bulmakta çıkıyor.

Nedir bizim komünizmi legalize etme, TKP ye serbest çalışma sağlama savaşımızdaki konkre şartlarımız?

Gerici burjuvazi ve emperyalist ajanlar Bizim Radyo'nun gizliliğinden faydalanarak ilerici güçleri gizli bir radyonun emrinde çalışan ajanlar şeklinde gösterme çabasında. Hatta burjuva partileri ve yazarları, birbirlerini Bizim Radyo'nun ağzıyla konuşur göstermekle suçlamaktadırlar. 141 ve 142.ci faşist ceza kanunu hükümleriyle TKP kanun dışı sayılıyor. TİP'e ise TKP'nin legal bir kolu gözüyle bakıyor; 141, 142'yi uygulayarak onu kapatma çareleri arıyorlar. İlerici yazarları, dernekleri, sendikaları ve gençlik teşekküllerini Bizim Radyo'nun ele aldığı konuları ele almakla, komünizmin etkisinde kalmakla suçluyorlar. Bütün bunların içinde en önemlisi TİP'i teşkilat olarak ortadan kaldırmak isteyen kitlelerle bağlanmasını önlemek için uğraşan, başta *Yeni İstanbul* gibi faşist gazetelerin, azılı gerici AP'nin komünizmle mücadele derneği gibi çeşitli ırkçı gerici kuvvetlerin TİP'i vurmak için Bizim Radyo'dan malzeme arayışlarıdır. Amerikan emperyalistlerinin yerli ortakları ve NATO çevrelerinin Bizim Radyo'yu, Türkiye'ye dış müdahale aracı olarak gösterme gayretleri de buna katılınca, komünizmi legalize etme konusundaki yurdumuzdaki özellikler ana hatlarıyla gözümüzün önünde canlandırılabilir. İşte bu özel şartlar ortamında, bunlar göz önüne alınarak Bizim Radyo'dan TKP'nin sesinin nasıl duyurulması gerektiği ve TKP isteklerinin nasıl hangi şekiller altında anlatılması gerektiği sorusuna cevap bulunabilir. TKP'yi ve komünizmi legalize etmek için göz önünde tutulması gereken özel şartlar da şunlardır:

1. TKP'nin memleketin bütünlüğü hakkındaki görüşünün tespiti ve açıklanması.

2. TKP'nin iktidarı barış yoluyla alma savaşına taraftar olduğunu açıklanması ve propaganda edilmesi.

3. TKP'nin proleter diktatörlüğünü kurmayı yakın amaç almadığının inandırıcı bir şekilde propaganda edilmesi.

Bu şartları göz önüne almadan, bu sorulara cevap vermeden bugünkü dönemde komünist partisinin legalize edilme isteğinin etkili kılınması için propaganda yapmak mümkün değildir. Bugünkü Türkiye 1960 öncesi Türkiye değildir. Başta TİP olmak üzere bir sıra demokratik örgütler halkın dertlerini oldukça geniş bir şekilde ele almış bulunmaktadırlar. Böyle bir ortamda K.P.'nin ödevi, büyük bir özellik kazanmıştır. Artık genel formüller, genel prensiplerle çalışma devri geride kalmıştır. Bugün Türkiye'de demokratik teşkilatlar 1960 öncesi komünist partisinin ele aldığı genel konuların hemen hemen hepsini ele almış, savunmaktadırlar. komünist partisinin ödevi artık dünkü ödev olmaktan çıkmıştır. Parti olarak sesini duyurması ve isteklerini halka anlatması konusu çok spesifik bir hal almıştır. Diğer demokratik kuvvetlere zarar vermeden, onlara yardımcı olacak şekilde Bizim Radyo'dan TKP'nin sesini duyurmak, isteklerini propaganda etmek Lenin'in dediği gibi gerçekten ilim işi, son derece zor bir sanat işi olmuştur. Böyle bir dönemde Demir'in Mart 1963 raporunda ortaya koyduğu ve o günden beri Aram ve Marat'ın ağzında sakız olmuş olan "antikomünizmin panzehiri komünistlerin ne istediğini söylemektir" şeklinde formüle edilmiş iptidai bir anlayışla, ilerici kuvvetlere yardım edilemez. Bizim özel şartlarımızda bu, yalnız yardım edilemezle de kalmıyor, zararlı sonuçlar da veriyor. Bunu konkre olarak görelim:

Radyo kurulduğu günden beri komünistlerin ne istediklerini konu edinen birçok yazılar yazılmıştır. Özellikle TKP'nin yıldönümlerinde, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının öldürülmesinin anıldığı yazılarda, Nâzım'ın doğum ve ölüm yıldönümlerinde, dün ve bugün komünistlerin ne istedikleri anlatılmaya çalışılmıştır. Yayınlar tetkik edilince TKP istekleri diye ileri sürülen ve TKP'nin legalize edilmesi için halka duyurulması sağlık verilen yurt sorunlarını şu noktalarda toplamak mümkündür.

1. Memleketin bağımsız ve tarafsız bir politika gütmesi.
2. Köklü bir toprak reformunun yapılması.
3. Yabancı sermayeye verilen imtiyazların kaldırılması.
4. Anayasaya aykırı kanunların kaldırılması.
5. Demokratik haklardan emekçi yığınlarının da faydalandırılması.
6. Petrol ve madenlerin, Dış ticaretin devletleştirilmesi.
7. Yabancı üslerin kaldırılması ve NATO CENTO ve ikili Amerikan anlaşmasının bozulması.

Demir'in, Marat'ın ve Aram'ın antikomünizme panzehir diye gösterdikleri ve TKP'nin legalize edilmesi için çare olarak ileri sürdükleri ve Bizim Radyo'dan TKP istekleri olarak yaydırdıkları bu 7 kalemde toplanan istekler, bugün Türkiye'de bütün demokratik örgüt ve kuvvetlerin ileri sürdükleri isteklerdir. Bizim Radyoyu dinleyen, *Yeni Çağ*'ı okuyan herkes bu isteklerin aynı zamanda Tek Cephe istekleri olarak ileri sürüldüğünü de görecektir. TİP'in isteklerini inceleyenler de, bu 7 ana isteğin TİP'in mücadele programının başlıca noktalarını teşkil ettiğini görecektir. Hatta ve hatta bu isteklerin birçoğunun şeklen, CHP'nin "yeni Türkiye ülküsü" başlığıyla yayınladığı bildiride de yer aldığını görmek mümkündür.

Bu konkre durumda bu isteklerin K.P.'nin istekleri olduğu kanısını yaratarak, komünist partisine sempati toplamak mümkün müdür? Yani isteklerin halkın öz istekleri olduğu gerçeğinden faydalanarak komünist partisini kitlelere sevdirmek ve onun legalize edilmesi için halkı baskı gücü yapmak kabil midir?

Bence bu yolla komünizmi ve komünist partisini legalize etmek için kitlelere yasakta direnen gericiler üzerinde baskı yaptırmak şansı yoktur. Çünkü artık bugün bu şiarları dünkü gibi yalnız komünistler savunmuyorlar, halk tarafından çok daha yakından tanınan diğer siyasi teşekküller de bu istekleri savunmaktadırlar. Halk bu isteklerin onlar tarafından gerçekleştirilmesini bilinen bir sıra sebepten ötürü komünistler tarafından gerçekleştirilmesine daha fazla destekleyecektir.

O halde bizim bugünkü konkre gerçeklerimiz, bizi komünist partisinin ve komünizmin legalize edilmesini sağlamak için daha başka propaganda yolları aramaya ve başka ve gerçekten halkı ikna edecek sebepler göstermeye zorluyor.

Gerçi bütün ısrarlara rağmen Bizim Radyo'nun kuruluş amacını açıklayan platformu okumak mümkün olmamışsa da Marat ve Demir radyonun başlıca amacını komünist partisini legalize etme, onun isteklerini halka duyurma olarak gösteriyorlar. Onun için de her hareketin başında K.P.'nin bulunduğunun özellikle belirtilmesini istiyorlar. Demir 25 Mart 1963 tarihli raporunun 14.cü sahifesindeki şu sözlerini radyo kolektifine bu düşünceyle dikte ediyor:

> "Kitleler bu sesin, komünist partisinin sesi olduğunu ve onun ne istediğini bilmelidirler. Yoksa bu müşterek savaşta komünist partisinin önderliği havada kalır."

Komünist partisinin çalışan bir teşkilat olarak kitle içinde olmadığı, yıl-

lardan beri çeşitli gruplar haline bölünmüş bir türlü bir merkez etrafında birleşemediği göz önüne getirilirse, yalnız Bizim Radyo'dan sesini duyurmakla, anti-feodal, anti-emperyalist savaşta demokratik kuvvetlere ve örgütlere TKP'nin önderlik etmesinin sağlanması tamamen ham bir hayaldir. Bu ham hayal üzerine taktik tespit edip propaganda yapmak, ilerici kuvvetlere değil, gerici kuvvetlere yardımdır.

Legal çalışma imkanını buluncaya kadar TKP, kurulması umulan Milli Demokratik Cephenin açık olarak ve resmen önderliğini yapmak imkanını bulamayacaktır. Kendisini açıkça önder olarak dayatmak istediği müddetçe de Milli Demokratik Cephenin yakın zamanda kurulmasını zorlaştırmaktan başka bir rol oynamayacaktır. Hatta o kadar ki konkre bazı olaylarda bile demokratik kuvvetlerin hareket birliği etmelerine bu istek engel olacaktır. Memleketimizde bugünkü konkre ortamda K.P için tek imkan, kurulması için çalışılan Milli Demokratik Cephenin ancak perde arkası öncülüğünü yapmaktır. O da şu şartla: Eğer legal bir kol kurup çalıştırabilirlerse ya da legal teşkilatların yöneticilerine özellikle TİP yöneticilerine komünist partisinin otoritesini kabul ettirebilirse. Ki bu şimdilik hayalden de öte bir şeydir. Çünkü Demir ve Marat'ın inancı buna başlıca engeldir. Onlar Türkiye'de bugünkü şartlarda K.P.'nin legal bir kolunun kurulup çalışamayacağı kanısındadırlar. Leipzig konferansının açış konuşmasında, okuduğu raporun 26 sahifesinde Demir aynen şöyle diyor:

> "Bugünkü şartlar içinde memlekette... gerçekten Marksçı, Leninci açık bir parti kurulamaz."

Demir ve Marat TİP kurulurken de bu kanıdaydılar. TİP'e üç günden fazla yaşama şansı görmüyorlardı. Mehmet Ali'yi maceracı ve ütopist diye görmelerinin bir sebebi de budur.

Bu düşüncede olan Demir ve Marat şimdi bütün ümitlerini yukarda sıraladığım istekleri Bizim Radyo'dan K.P istekleri diye yaymaya bağlamışlardır. K.P.'nin Milli Demokratik Cephede önderlik sağlaması için bu yolu zorluyorlar. Bu arada da TİP'in demokratik kuvvetlerin öncülüğünü kimseye bırakmak niyetinde olmadığını görmezlikten geliyorlar.

İşte burada bütün demokratik kuvvetlerle Bizim Radyo arasında bir kör düğüm meydana gelmiştir? Gerici burjuvazi ve onların yabancı ortakları demokratik kuvvetlerin çeşitli temsilcilerine, özellikle TİP'e karşı tertipledikleri provokasyonlarda Bizim Radyo'dan K.P istekleri diye gösterdiği istekleri TİP'i vurmak, onu yasak etmek, seçimlere sokmamak, halk arasında itibar kazanmasını önlemek için kullanmaktadırlar. Gericilerin bu

alandaki başarılarını da görmezlikten gelmek körlüktür. Haklı olarak uzun zamandan beri memleketten gelen ilericiler TİP'in ele aldığı isteklerin, komünist partisi istekleri olarak Bizim Radyo'dan gösterilmesine son verilmesini ısrarla istemekte, bu şekilde propagandanın gerici burjuvazinin provokasyonlarına malzeme hazırladığını söylemektedirler. Bizim Radyo'dan, TİP'i ve solcu tanınmış diğer yazar ve teşkilatları konu edinmemesi, onların yaptığı hareketleri direkt olarak ele alıp propaganda yapmamasını istemektedirler.

Bunu anlamak için memleketten üst üste gelen haberlere de bakmaya lüzum yok. Bu gerçeği anlamak için Marat ve Demir'in doğruluğunu bir türlü kabul etmediği 12 Kasım 1962 tarihli basın yayın bürosu kararı ışığında gericilerin 1 numaralı sözcülüğünü yapan "Yarın" dergisinde çıkan ve 1 Kasım 64 tarihli Zafer gazetesinin iktibas ettiği "komünist avı" başlıklı makaleye bakmak yeter. Radyo yayınlarında benim ve parti grup çoğunluğunun oyu ile uygulanan, 1964 yılı taktiğinin gerici çevrelerde ne yankı uyandırdığını bu makale açıkça göstermektedir. Makale aynen şöyle başlıyor: "Türkiye'deki komünistler ve Marksistler, imkan olduğu kadar kafaları bulandırmak, tereddütleri arttırmak, hedef vermemek, iyi niyet sahibi kimseleri kendi davalarına alet etmek suretiyle faaliyetlerine devam eyliyorlar. ...Bolşevik ihtilalinden bu yana dünya komünistlerinin başvurduğu mücadele metodu artık klasikleşmiştir. Fazla ateşe ve tazyike maruz bulundukları zaman derhal yayılmak ve başkaları arasına girmek veya başkalarını kendi aralarına almak... Avrupa'da faşizm tehlikesi belirip, komünistler için hayatı nispeten kolaylaştıran liberal düzen yıkılma tehlikesiyle karşılaşınca, komünist partileri derhal liberaller, sosyalistler, sosyal demokratlar, radikaller ve hatta anarşistler ve Troçkistlerle en geniş bir platform üzerinden işbirliği yapma çareleri aramışlar, "halk cepheleri" kurma gayretlerine girişmişlerdir. Türkiye'deki komünistlerin bu hayat mücadelesi içinde takip ettikleri yol, bundan farklı değildir. Geçenlerde bazı gazetelerin vermiş olduğu haberleri bu ışık altında yorumlamak gerekir. "Bizim Radyo"nun verdiği talimat ve liste gerçekten dikkate şayandır. Bu liste içinde komünist olarak tanınmayan yahut "komünist" teşhisi yüzde yüz konulamayacak organlar da vardır. Komünist taktik ve stratejisinde bunun ileri sebebi vardır: Birinci sebep, daha çok kısa vadelidir. Yön dergisi ve idarecileri gibi aceleci, tahrikkar ve çıkması muhtemel bir isyan, darbe ve kargaşalık içine derhal karışıp biran evvel iktidara gelme veya onu kontrol altına alma taraftarlığı. Bu tip, hareketi daha olgunlaştırmadan tehlikeye sokabilir. Bunlar için Türkiye'de Marksist ve komünist akımına karışmış olanların emniyeti, birinci derece önemli değildir. Türkiye'de demokratik düzen gittikçe istikra-

ra kavuşurken dünyada Çin komünistlerinin savunduğu tarzda vurucu, müteca-viz bir taktik güdülmesini savunan YÖN, bu taktiği ile kolaylıkla izole olabilir. Bunun için (Bizim Radyoculara göre) ilk iş gerileri emniyete almak, komünistlere ateş teksif edilmesini önlemek, o zaman herkes "canım nedir bu telaş?" milli emniyet teşkilatı bile artık işi çok mübalağa ediyor, bilmem kim hakkında da rapor verilmiş. Onun "komünist" olmasına imkan ve ihtimal var mı? Demek ki bu işi bazı fanatik kimseler çok ileri götürdü. Ona çamur atıyorlar. Bu iş ciddiyetini kaybediyor. Türkiye'de bazı çığırtkanların iddia ettikleri gibi fazla komünist olamaz. Bazı ilerici ve sosyal reform taraflısı kimselere "komünist" damgası vurmak insafsızlıktır. Hem sonra bu çeşit bir davranış demokratik de değildir. Komünist yakalayacağız diye bazı hür düşünceli kimselerin fikirlerine baskı yapmak, düpedüz faşizmdir, Makkarticiliktir", diyecektir. ...Takip edilen bu taktiğin hedefi, komünistleri korumak, kendi güçleriyle yapılacak bir mücadelenin ümitsizliğini bildikleri için, halk efkarında kuvvetli etkisi olan "müsamaha, insaf, acıma, herkese eşit muamele" gibi aslında "burjuva" kıymetler, müesseseler sayılan bir takım mefhumlardan medet ummaktır." Makale özetle bu kadar.

Bizim Radyo'dan komünistleri bu endirekt [dolaylı] metotla savunmaya, bir yandan azılı gericiler, öte yandan Marksizmin tekelcileri geçinen kuru sıkı laf kahramanları Demir ve Marat saldırıyorlar. Azılı gericilerin yazdıklarını gördük. Bir de Marat ve Demirinkileri kısaca görelim:

> "Emperyalizme ve gericiliğe karşı milli cephe için mücadelede komünist partisinin mücadelesi, kitlelerin arkasında sinerek oradan seslenmesi ve kendini gizlemesi demek değildir. Tam tersine ilerici kuvvetlerin önünde, onların diliyle fakat kendi sesiyle haykırması demektir. Kitleler bu sesin komünist partisinin sesi olduğunu ve onun ne istediğini bilmelidirler. Yoksa bu müşterek savaşta komünist partisinin önderliği havada kalır."

Bu seste komünistlerin kitle içine girmesini kolaylaştıracak taktik aramaktan ziyade radyo anteni başında komünist partisi önderliği Don Kişotluğu herkesin anlayacağı kadar açıktır. Onun için bu nokta üzerinde daha fazla durmaya değmez.

Ele aldığım bu konu yıllardan beri özel olarak ele alınmamış muayyen devrenin konkre şartlarına göre komünist partisi ne gibi istekler ileri sürmeli ve bunları kitlelere nasıl, hangi biçim ve yollarda duyurmalıdır meselesi incelenip bir tespit yapılmamıştır. Bunun üzerinde çok fazla konuşulabilir. Fakat ben konunun üzerinde gerçekten çok fazla durulması gerektiği-

ne işaretle yetiniyorum.

Demir'in 28.1.65 tarihiyle, 26 nisanda okuduğu yazısının 4.cü sahifesindeki şu satırlarıyla, Marat'ın 26 Nisan tarihli iftiranamesinin 5.ci sahifesindeki şu satırlara verilecek cevaba gelince: Demir şöyle diyor:

> "Bilal'e göre komünist partisinin sesi hiç duyulmamalı, Türk komünistleri sinmeli, emperyalistlerin ve gericilerin antikomünist propagandasına meydanı boş bırakmalıdırlar."

Marat ise şöyle diyor:

> "Bilal, Demirsoylar, Ankara'da Vehbi Koç'un AP'nin tertibiyle antikomünist curcuna koparırlar. Bilal "buna dokunulmaz, düşman başkadır" diyor."

Bu iddialarda en ufak bir ciddiyet ve gerçek olamaz. Antikomünizm, emperyalizmin ve onun yerli ortaklarının halk düşmanı politikasıdır. Buna karşı dünyanın hiçbir yerinde hiçbir komünist savaşmayalım demez. Aksini düşünmek ancak tımarhane kaçkınları için mümkündür. Fakat Marat'la Demir antikomünizmi asıl özüyle bilmedikleri için, emperyalistlerin ideolojisi olan antikomünizmle, halk kitlelerinin, özellikle emekçi yığınlarının komünizm hakkındaki yanlış bilgilerinden doğan ön yargılarını karıştırırlar. Bu birbirinden tamamen farklı iki şeyi ayırmamak devrimciliği laflardan ibaret sanan bütün sahte komünistlerin ortak özelliğidir. Bunlar komünizm aleyhine konuşan işçi ile, antikomünist kampanya yürüten emperyalistleri ve onların yerli ajanlarını aynı kaba koyarlar. Bunu sendikalar bahsinde örnekleriyle göreceğiz.

Komünistler bu her iki kaynaktan gelen antikomünizme karşı savaşırlar. Fakat bu savaşta gerçek komünistler iki ayrı metot kullanırlar. Emperyalistlerin antikomünist propagandasına karşı komünistler baş düşmana karşı kıyasıya savaşla her çeşit demaske edici araçları kullanırlar ve bu ideolojinin halk düşmanı özünü, onun sömürücü, harpçi içyüzünü açıklarlar. Emekçilerin yanlış bilgilerinden doğan komünist aleyhtarlığına karşı ise komünistler ikna metodu ile savaşırlar. İşçileri ve emekçileri bu konuda ikna etmek için komünistlerin elinde sosyalist memleketlerden bol örnek gösterme imkanı vardır. Bu metodu kullanarak sosyalist memleketlerin barışçı ve halkçı politikalarından bol bol örnekler göstererek komünistler, emekçilerdeki komünist aleyhtarı önyargıları değiştirmeye muvaffak olmaktadırlar. Bunun pek çok örneği vardır. Ama her şeyden önce emek is-

ter, gayret ister. Marat tipi küfretme üstatlarının, Demir tipi emir verme yerme propagandacılarının harcı değildir bu.

Marat ve Demir işçi sınıfı birliği prensibinin emrettiği, tek cephe, halk cephesi, antifaşist cephe, milli cephe politikalarının Marksistlere yüklediği ödevi kavrayıp, antikomünizme karşı propaganda da bu ayırmayı yapan gerçek Marksist-Leninistlere her zaman bu çamuru sıçratmaya çabalamışlardır.

Demir ve Marat gibi antikomünizme karşı savaşta toptancı metotla hareket edenler, emperyalistlerin milli kurtuluş hareketinde yurtsever kuvvetleri bölme işinde emperyalistlerin işini kolaylaştırmaktan başka bir işe yaramazlar. Bizde bu tip propaganda birçok örnekleri bulunan gericilerin sendikaları ve ilericileri içten bölme işine yaramıştır.

Komünizmi ve komünist partisini propaganda etme konusundaki kavgadan çıkarılacak sonuçlar şunlardır:

1. Marat ve Demir'in benim ve benim gibi düşünen arkadaşların "Bizim Radyo'dan komünist partisinin ve komünizmin propagandasını yapmak istemiyorlar" iddiaları kuru bir iftiradır. Onlar bu iftirayı yaparken, tıpkı Çinli yoldaşlar gibi tahrif metodunu kullanmışlardır, karşısındakine söylemediği şeyi atfetmişlerdir, bu konudaki kavganın özünü gizlemişlerdir. Kavganın özü komünist partisi ve komünizmin propagandasının yapılıp yapılmaması değil, bugünkü konkre şartlara uygun olarak nasıl yapılması gerektiğidir. Marat, Demir ve Aram ile radyo kolektifi arasında bu konudaki çatışma budur.

2. Marat, Demir ve Aram 141 ve 142.ci maddelerin kaldırılması ve komünizme konan yasağa son verilmesini sağlamak için, günümüzün şartlarına hiç uymayan bir yol tutturmuşlar, gerici burjuvazinin komünizmi yasaklamak için ileri sürdüğü "ihtilal, zor, cebir, silahlı isyan, diktatörlük taraftarlığı, memleketi parçalama" iddialarını çürütmek için hiçbir çaba göstermemişlerdir. Tam tersine verdiğim örneklerde de ve radyo yayınlarındaki bol bol örnekleri gibi burjuvazinin antikomünist propagandasına malzeme olacak şekilde propaganda yapmışlardır.

3. Bütün Demokratik kuvvetlerin, özellikle TİP'in isteklerini komünist partisinin istekleri gibi göstermekle, emperyalistlerin antikomünist propagandasına yardım edilmiş Komünizmle Mücadele Derneği adı altında AP'nin TİP'e karşı giriştiği kampanyaya ortam yaratılmıştır. Bu ilerici kuvvetlere, özellikle TİP'e karşı provokasyon rolü oynamaktır.

4. Kurulması için propaganda yapılan Milli Demokratik Cephe istekleri ile TKP'nin isteklerinin aynı olduğu kanısı yaratılmış Memlekette Tek Cephe işinin bir komünist oyunu olduğu hakkındaki emperyalistlerin ve onların yerli ajanlarının iddiaları beslenmiştir. Bu yalnız yakın bir zaman-

da Milli Demokratik Cephenin kurulması imkanını baltalamakla kalmayacak Milli Demokratik Cephe fikrinin bir komünist oyunu olduğu kanısına uzun zaman hayat verecektir. Aynı hata 1950 yılında Barışseverler Cemiyeti kurulurken de işlendi. Demir bundan gereken dersi çıkarmamakta hala direnmektedir. O zaman barış hareketine karşı yaptığı provokasyona şimdi Marat ve Aramla birlikte Milli Demokratik Cephe stratejisine karşı devam etmektedir. Bilindiği gibi Türkiye'deki özel şartlara bakmadan Barış Cemiyetini polisçe komünist olarak tanınan kimselere kurdurmak hatası yüzünden, cemiyet derhal kapatılmıştır. Bugün de halâ hiç kimse böyle bir cemiyet kurma teşebbüsü yapamamaktadır. Çünkü efkârı umumiyede barış cemiyetlerini ancak komünistlerin kurduğu kanısı yaratılmıştır.

5. Demir, Marat ve Aram'ın gerici burjuvazinin antikomünist propagandasına malzeme yaptığı "komünistlerin kanlı ihtilal taraftarlığı" iddiasına karşı komünistlerin barış yolunu her zaman tercih etmiş oldukları tezini propaganda konusu yapmamakla, komünizme konan yasağın kalkmasına yardım etmemişlerdir. Ciddi ve etkili olduğu başka memleketlerdeki kardeş partilerin çalışmalarında da olumlu sonuçlar verdiği görülen bu şekil propagandayı kullanmamakla korkunç bir sekterlik göstermişlerdir. 20.ci kongrenin ve ondan sonraki bütün milletlerarası komünist ve işçi partileri kararlarının bu konudaki hükmünü, uygulamamakta ısrar etmişlerdir. komünist partisinin legalize edilmesini gerçekte değil, yalnız lafta istediklerini göstermişlerdir.

6. Bugünkü ortamda Demir - Marat ekibi Bizim Radyo'nun önüne baş konu olarak komünist partisinin legalize edilmesi konusunu koymakla asıl ödevi yanlış tespit etmektedirler. Günümüzde Bizim Radyo'nun baş ödevi demokratik güçlerin, özellikle TİP'in kitlelerle bağlanmasına yardım etmek, legal, demokratik teşkilatların kuvvetlenmesini ve birleşmelerini sağlamaktır.

7. TKP'yi Milli Demokratik Cephe önderi olarak ileri sürme taktiği bugünkü şartların gereğine uymamaktadır. Bundan vazgeçmek, kör parti kıskançlığını bir tarafa bırakmak ve önderliği TİP'in yapmasını sağlamaya çalışmak gerekir. Gelişmeler bunun olanağı olduğunu göstermektedir. Zaten son yıllarda Demir ve Marat'ın TKP'nin M.D. Cephesinin önderliğini başkasına kaptırmaması gerektiği konusu üzerinde fazlaca durmalarının sebebi de, bu olanağın artık bütün komünistler tarafından açıkça görülmeye başlamasıdır. Böyle bir dönemde Radyoya baş ödev olarak komünist partisinin Milli Demokratik Cephede önderlik sağlama konusunun verilmesi dar, sekter ve antileninist bir particilik anlayışıdır.

8. Partiyi çalışacak hale getirmek, komünistleri ve komünist grupları

bir merkez etrafında toplamak gibi en ilkel işler yapılmadan, TKP'ni Milli Demokratik Cephenin önderi olarak kabul ettirmeye kalkmanın, olanağının bulunmadığını, realiteye göre hareket edilmesi gerektiğini söyleyenlere karşı saldırıya geçmek, gerçekten bir sorumsuzluk ve aşağılık örneğidir. Böyle konular iftiralarla, saldırmalarla, tahriflerle çözülemez. Demokratik güçlere partiyi önder olarak kabul ettirmek de realiteye uymayan devrimci laflarla olmaz. Olaydı, Çin komünist partisi bu metotla milletlerarası işçi ve komünist hareketine kendisini önder kabul ettirirdi.

Benim bildiğim hiçbir komünist partisi yalnızca radyoda yayın yaparak önderlik iddiası ileri sürerek tek cephenin yöneticiliğini ele alamamıştır. Bu, macera devrimciliğidir.

Bu bahsi baştan sona kadar inceleyenler göreceklerdir ki Demir, Marat ve Aram, tıpkı Çinli yöneticiler gibi ucuz yolda devrimcilik yapmak, arkadaşları suçlayarak kendilerini haklı gösterme metoduna sarılmıştırlar. Bu anti Marksist metot onların parti yıkıcılıklarını gizlemeye yaramayacaktır. Artık yoldaşların gözü açılmıştır. İftiracıları gerçek yüzleriyle görmektedir.

5. Sendika politikası, oportünizm ve devrimcilik

Önemli çatışma konularından biri de sendika politikasıydı. 1962 Nisan konferansında bu konu ele alınmadı. Ara konuşmalarından birinde Türkiye işçi sınıfının sadece uyanış derecesini tespit amacıyla, konferansa katılanlar arasında bu mesele kısaca tartışıldı. Demir, Aram ve Marat'tan başka ezici çoğunluk işçi sınıfımızın henüz sınıf şuuruna varmadığı kanaatini belirttiler. Bu konuşmalar 62 Nisan konferansı protokolünde vardır. Bunun belirtilmesi, işçi sınıfını uyarma amacıyla yapılacak faaliyetin, özellikle radyo yayınlarında yapılacak propagandanın tespiti bakımından çok önemliydi. Bir parti faaliyeti için bunun tespiti zaruriydi. O sıralarda TİP'in başkanlığına getirilmiş olan Mehmet Ali Aybar konuşmalarında bu konu üzerinde özellikle duruyor ve Türkiye işçi sınıfının henüz sınıf bilincine varmadığı düşüncesini ısrarla belirtiyordu. Nâzım Hikmet, bu hükme katıldığını konferansta uzun uzadıya anlatmıştı. Bütün bunlara rağmen Demir 2.4.62 tarihli yazılı konuşmasındaki şu iddiasında ısrar ediyordu:

> "İşçi sınıfı bugün ... sınıf şuuru uyanmış, memleketin sosyal hayatında ve Türkiye halkı önünde tarihi vazifesini yerine getirmeye hazırlanmaktadır."

"Tartışmalarda beliren çoğunluk fikrine rağmen konferans adına Marat'la birlikte yazdığı kararda Demir, aynen şu hükmü koydu:

"Türkiye işçi sınıfı bugün sayısı 2 milyonu bulan, sınıf şuuru uyanmış, teşkilatlanmaya azimli bir varlıktır." Karar s. 5 (6.4.1962)

Aynı toplantıda Demir T.K.P'nin işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle hiçbir zaman bağ kurup, işçi sınıfını teşkilatlandırma ödevini yerine getiremediğini de okuduğu raporda uzun uzadıya anlatmıştı. Buna rağmen karara konmakta ısrar edilmiş olan bu hüküm Marksın bu konudaki hükmünü tersyüz eden ve Marksizmin "İşçi sınıfına sınıf şuurunu ancak Marksist bir parti verebilir" prensibini revize eden bir hükümdür. Çünkü Demir sınıf şuurunu kazandığını iddia ettiği işçi sınıfına hangi Marksist partinin bu şuuru verdiğini gösteremiyordu. Türkiye işçi sınıfı arasında başlamış olan sendikalaşmayı sınıf şuurunun uyanmasının delili sayıyordu. Sendika hareketini elinde tutan Türk-İş'in burjuva partilerinin kuyruğunda gidişinin manasını anlamıyordu. Sendikaların kuruluşunu olduğu gibi, sendikaların ücret zamları isteklerini ileri sürmeye başlayışını da sınıf şuurunun doğduğuna delil olarak gösteriyordu. Demir'in bu fikrini Aram konferansta savunurken, işçilerin her mücadelesinin sınıf mücadelesi olduğunu ve her sınıf mücadelesinin de politik mücadele olduğunu söylüyordu ve Türk işçi sınıfında sınıf bilincinin uyandığını buna dayanarak ispata çalışıyordu. Oysa Marksistlerin sınıf şuuru anlayışı bu değildir. Bu anlayış, reformist, oportünist bir sınıf şuuru anlayışıdır. Sendika savaşı herkesin bildiği gibi özellikle, ekonomik bir savaştır. Bu savaş işçi sınıfının sınıf şuuruna vardığını göstermez. Marksist-Leninistler işçi sınıfının sendika mücadelesiyle elde etmek istedikleri bazı ekonomik hakları, sınıf şuuruna varma delili olarak görmüyorlar. Onlar sınıf bilincinin ideolojik ve bilhassa politik şeklinin benimsenmesini sınıf bilince varma olarak kabul ediyorlar. Bu konularda Lenin tartışmaları kesin olarak çözmüş ve şöyle demiştir: "İşçi sınıfı bir bütün olarak kapitalist sınıfa ve onun hükümeti ve devletine karşı savaş zorunluğunu anladığı zaman sınıf bilincine varmış demektir. Marksın "Her sınıf mücadelesi siyasi mücadeledir" sözünü, işçilerin kendi patronlarına karşı yürüttükleri her mücadelenin siyasi mücadele olduğu şeklinde anlamak hatadır."

Lenin sınıf bilincini daha geniş olarak şöyle anlatıyor:

"İşçi sınıfı kendi durumunu düzeltmek ve bu durumdan kurtulmak için tek çare olarak, kapitalistler ve fabrikatörler sınıfına karşı toptan savaşa katılma zorunluğunu anladığı zaman sınıf şuuruna varmış demektir. Sınıf bilincine varmak demek, bütün memleketteki işçilerin menfaatlerinin bir olduğunu bütün işçilerin bir tek sınıf olduklarını, diğer bütün sınıflardan fark-

lı bulunduklarını, kendi aralarında dayanışma zorunluğu bulunduğunu anlamaları demektir. Ve nihayet sınıf bilincine varmak demek, işçiler tarafından amaçlarına ulaşabilmek için devlet işlerine yön verme zorunluğunun kavranılması demektir."

Lenin işçilerin politik savaşa geçmiş olmalarını sınıf bilinci ile yapılan gerçek sınıf savaşı için yeterli saymıyor. Lenin'e göre, Marksistler sınıf bilincini işçilerin yalnız politik mücadeleyi kavradıkları zaman değil, bu politik mücadelenin baş halkasını, hükümet ve devlet kuruluşunda devrim yapmak zorunluğunu anladıkları zaman var sayıyorlar. Böyle bir sınıf bilincini ise işçi sınıfına ancak gerçek Marksist bir parti verebilir.

Lenin'in anladığı bu sınıf bilinci ile Marat ve Aram'ın anladığı sınıf bilinci arasındaki fark, Marksistlerle, burjuva liberallerinin sınıf bilinci anlayışlarındaki farktır. Bu iki anlayış arasındaki farkın bizim sendikalarla ilgili politikamızda ve bu politikayı radyoda propaganda etmede, aramızda büyük çatışmalar doğuracağı daha baştan belliydi. Nitekim bu konuda gerçekten devamlı çatışmalar olmuştur. Bu çatışmaları 30.1.1963 tarihli parti toplantısında, hazırladığım raporda ele aldım. Raporun 5 ci sahifesinde, 10.12.62 tarihli, Marat imzalı yazıdan şu örneği verdim. Marat bu yazıda aynen şu satırları yazıyordu:

"Türk-İş'in elebaşıları, işçi, emekçi sorunlarıyla ilgilenmezler. Ama hükümetin başı sıkılırsa, gerici, faşist çevrelerin bir buyruğu varsa, hele ilerici güçlere karşı yeni bir provokasyon, kışkırtma kampanyası açılmışsa, bu elebaşılar alesta hazırdırlar. Türk-İş'in çoktandır uykuya yatan yönetim kurulunu birdenbire bir kahramanlık sardı. Bu adamlar DP polis hükümetinin har vurup harman savurduğu günlerde de sık sık komünistlere atıp tutarlardı... Ama bu komünizme çatma kampanyaları, komünistlere havlama yaygaraları ne Menderes'i, ne Ağaoğlu'nu kurtaramadı."

Ben Marat'ın bu yazısında Türk-İş yönetim kuruluna yönelttiği bu tenkidin baş düşman emperyalizmin ve onun yerli ajanları AP elebaşılarının, komünizmle mücadele dernekçi faşistlerin saldırılarına karşı yapılacak tenkit olduğunu, ileri sürdüm. İşçilere karşı yapılacak tenkidin ikna metodu ile yapılması, müttefik kazanma amacıyla kaleme alınması taraftarı olduğumu belirttim. Marat'ın yaptığı gibi Türk-İş'e saldıranların gericilerin antikomünist propagandasını kolaylaştıracağını söyledim. Bu konuyu 31.2.1963 tarihinde hazırladığım "Komünist partileri ve işçi hareketindeki ters akımlar" başlıklı seminer materyalinde geniş olarak ele aldım. Marat'ın yıllardan beri Bizim Radyo anteninden sendikalarla ilgili olarak yap-

tığı propagandanın işçi sınıfını bölmeye yaradığını, konkre örnekleriyle gösterdim. Demir Mart 1963 tarihinde Dış Büro'da okuduğu raporun 14 cü sahifesinden 18 ci sahifesine kadar, benim Marat ve Aram'ın sendikalar konusundaki antileninist, sekter, parçalayıcı, bölücü, gericilerin, emperyalistlerin işine yarayıcı diye vasıflandırdığım tutumlarını, hemen hemen benim verdiğim aynı örnekler ve aynı hükümlerle tenkit etti. Ve kesin olarak şu hükümleri verdi:

> "22 Aralık olayı işçi hareketini parçalamak için kurulmuş bir tuzaktı. Bizimkiler bu tuzağa düşmüşlerdir... İşçi sınıfının birliği ve sendika hareketleri meselelerinde sekterlikten bir türlü kurtulamadığımızı kabul etmek zorundayız. Yalnız memlekette değil, burada da. Buradan, Bizim Radyo ile yaptığımız yayınların memleketteki sekter tutumu beslediği bir gerçektir. Unutmamak lazım ki, bizim radyo yayınları memleketteki komünistlerce ve solcu işçi çevrelerince Komünist Partisinin dili, hatta direktifi olarak kabul edilmektedir. Türkiye'deki solcu sendikalarda, solcu sendika önderlerinde görülen sekter davranışlarda, Bizim Radyo'nun yıllardır devam eden ve hala düzeltemediğimiz sekter tutumun rol oynamadığını iddia etmek zordur. Bu tutumun düzeltilmesi yolundaki gayretlerin hiç olmazsa engellenmemesi gerekir... Demirsoy ve ortaklarının komünizm düşmanlığını ana hedef edindikleri söylenemez. Onları aktif bir antikomünist yapmakta da bizim menfaatimiz yoktur. Fakat itiraf edelim ki, gericilerin onları bu yola sürüklemek için gösterdikleri gayretlerde bizim de payımız vardır... Tek Cepheyi kuvvetlendirmek için sekterliğe karşı savaşmak zorundayız. Taktik meselelerde stratejik müttefiklerimize hücum etmemeliyiz. Onların taktikleri üzerinde münakaşa edebiliriz, onlarla aynı fikirde olmayabiliriz. Ama, aynı düşmanla mücadele ederken, düşmanın elinde oyuncak olduklarını söylememeliyiz."

Leipzig Parti grubundaki hemen de bütün arkadaşların paylaştığı seminer materyalindeki sendika politikasıyla ilgili bu görüşlerimi, Demir'in de ele alması Aram ve Marat'ı endişeye düşürdü. Marat ve Aram yıllardan beri radyodaki propaganda ettikleri işçi sınıfını bölücü, gericilerin işine yarayıcı sendika politikalarındaki sekter ve dogmatik tutumlarının böylesine ortaya konmasını önlemek için mukabil taarruza geçtiler. Demir'in en zayıf tarafı olan Türkiyedeki, partiyi bölücü ve parçalayıcı rolünü ortaya koyacaklarını Demire hissettirme kampanyası açtılar. Bunun tesiri gecikmedi. Demir daha önce benimsediği görüşleri, kendi özel durumunu kurtarmak için bir tarafa bıraktı. Ve karşılıklı hataları ortaya koymama esası üzerinde yeniden anlaştılar. Hatırlanacağı gibi bu esas üzerine aralarında varılan birinci anlaşma Leipzig konferansında olmuştu. Yazdıkları karara şu

cümleyi koymuşlardı:

> "Bu yayınların Bizim Radyo yayınlarının politik tutumunda şimdiye kadar bir yanlışlık kaydedilmemiştir." (Kararın 6 cı sahifesi).

Oysa Demir yukarıya aldığım Mart 63 tarihli raporundaki tenkitlerde, yıllardan beri Bizim Radyo'nun sekter tutumunun gericilerin işine yaradığını söylüyordu. Demir, Marat ve Aram ile, kendilerinin hatalarına karşı, arkadaşların yönettiği tenkitlere meydan vermeme ve geçmişteki hataların ortaya konmasını önleme esası üzerinde yeniden anlaştıktan sonra hepimizin bildiği 18 Ocak 1965 tarihli itham raporunda, sendikalar konusunda 63 raporundaki fikrini bir tarafa bırakarak, Marat'ın aşağıya aldığım şu eski iddiasına katıldı. Marat bu bu eski iddiasını 26 Nisan tarihinde okuduğu iftiranamesinin 5 ci sahifesinde şöyle formüle etmiştir:

> "Bilal, sendika hareketinde oportünizmi savunur. Demirsoylar, Ankara'da, Vehbi Koç'un, AP'nin tertibiyle antikomünist curcuna koparırlar. Bilal, "buna dokunulmaz, düşman başkadır" diyor. Türk-İş'in başları ATAŞ grevine karşı durur... Demirsoylar işçilere karşı cephe alır, Bilal, "yok bunlara dokunmaya gelmez Tek cephe bozulur" der... Bilal'in türküsünü çağıranlar, hala suçüstü yakalanan Halil Tunç'un hıyanetini işçilere söylemekten kaçınıyorlar. Bu davranış oportünistliğin ta kendisidir."

Demir, eski söylediklerinden vazgeçerek Marat'ın bu iddiasına katılarak, 26 Nisan tarihinde okuduğu yazısının 4 cü sahifesinde şöyle diyor:

> "Bilal'de böyle bir eğilim (oportünist eğilim) tartışmalarda ve yayınlarda uzun zaman kendini hissettirmiştir."

Bu konuda benim bir çok yazı yazdığım ortadayken ve bunlardan bir tane örnek gösteremezken, Demir'in eski sözünden dönerek Marat'la birleşmesi, onun şahsi endişeler yüzünden doğru fikirleri bir tarafa atan, kendi söylediklerini inkar eden bir kişi olduğunu bu olay da apaçık göstermektedir.

Demir, Marat ve Aram tarafından kaleme alınan suçlamalar, yapılan iftiralar, ezici çoğunlukla mahkum edilmiş olan Marat ile Aram'ın işçi sınıfını bölücü, emperyalizmin ajanlığını yapan, AP'nin işini kolaylaştıran eski sekter sendika politikasının propagandasına dönme savaşıdır. Marat'ın Mayıs 1965'ten beri "Bizim Radyo'dan" yayınlanan sendikalarla ilgili ya-

zılarının gözden geçirilmesi bu gerçeği doğrulayacaktır. Marat ve Aram'ın şimdi, eski mahkum edilmiş görüşlerini propaganda ettikleri görülecektir. Marat'ın ve arkadaşlarının ağzındaki oportünist kelimesinin Çinlilerin ağzındaki oportünist kelimesi manasında kullanıldığı anlaşılacaktır. Buna da sevinecek olanlar bir yandan kardeş partilere kuru kalıp laflar devrimciliğini dikte etmek isteyen Çinli yöneticiler, diğer yandan da sendikaları ve dolayısıyla Türkiye işçi hareketini kontrolü altında tutmak için bir hayli para ve gayret sarf eden Amerikan emperyalistleri ve onların yerli ortakları AP, CKMP, MP, YTP ve hatta CHP dir.

Bunu önlemek kendisini Türk komünisti sayan her yoldaşın ödevidir.

6. Egemen sınıfın partileri hakkında

Egemen sınıfı temsil eden başlıca 5 partinin karakteri hakkında tespit edilmiş herhangi bir parti dokümanı yoktu. Türk komünistlerinin her biri bu partilerin karakteristiğini kendisine göre tespit ediyordu. Bizim Radyo kolektifi yayınını Marat'ın burjuva partileri hakkındaki görüşüne göre yapıyordu. Marat ise bütün partileri aynı kazana koyuyor, bunlar arasında herhangi bir fark yapmak isteyeni burjuva partilerinin ajanı olarak suçluyordu. Daha Radyonun kurulduğu ilk günlerde başlayan bu kavgada Marat'ın karşısına bütün Sertel ailesi, Abuzer, Doktor çıkmış ve Menderes diktatörlüğüne karşı savaşta CHP'nin aldığı rolden faydalanılması fikrini ileri sürmüşlerdir. Marat bir yandan bu fikirleri ileri sürenleri itham etmiş, diğer yandan da, DP ile CHP arasında fark gözetmenin burjuva görüşlerine teslim demek olduğunu söylemiş, radyo yayınlarında DP ve CHP ile ilgili olarak şu görüşü yaydırmıştır: "Ortasından araba tekerleği geçmiş manda boku".

1962 Leipzig Nisan konferans hazırlıklarını Marat'la birlikte yapan Demir, konferansa sunduğu raporunda, radyoda yapılan bu münakaşalara şu cevabı verdi:

> "Büyük gerici burjuva partilerinin iç politikada emekçi sınıflara karşı tutumları aynıdır; dış politikada aynı yol üzerindedirler. Programları esasta pek farklı değildir. Menfaatleri çelişen ayrı ayrı burjuva zümrelerinin belirli karakterini bunlarda bölmek zordur. Büyük toprak sahiplerinin ve gerici burjuva zümrelerinin belli ölçülerde yuvalandığı ve idare ettiği bu partilerin... hepsinin de güdücü kuvvetini aynı gerici burjuva teşkil eder" (Raporun 16 cı sahifesinden.)

Bu fikir konferansta tartışma konusu yapılmadı. Redaksiyonda bu ko-

nuyu kendisiyle zaman zaman konuştuğum Yıldızın konferansta resmen sorduğu "partilerde (CHP, AP) ilgili taktiğimiz ne olacak? Baş düşman kimdir?" sorusuna Demir'in okuduğu son sözde aynen şu cevap verildi:

> "İlk raporunda gerici büyük partilerin kısa bir karakteristiğini yapmağa çalıştım. Arkadaşlardan biri bunu kafi görmedi, bu partilerin adeta kimyevi bir tahlilde geçirilerek içlerinde ne miktar büyük toprak sahibi, ne miktar komprador sanayici, hacıağa, küçük burjuva v.s bulunduğunun tam olarak tespitini istedi. Bilmem buna lüzum var mı? Bu partileri daha iyi tanımakta şüphesiz ki fayda var. Ama burada bu işi derinleştirmenin pratik bir faydası olacağını ben pek sanmıyorum. Geçenlerde Moskova'da bir seçim toplantısında konuşan Hruşçof yoldaş, Amerika'da, iktidarı inhisarları altına almış iki büyük burjuva partisinden bahsederken bunlar arasında pratik bir fark olmadığını söyleyerek şöyle demişti: Amerikada Cumhuriyetçi partiyle Demokrat parti arasındaki en büyük fark Cumhuriyetçi partinin alametinin fil, Demokrat partininkinin ise eşek olmasıdır. Bizdeki burjuva partilerinin ayrı ayrı alametleri galiba yok (oysa ilk mektep çocukları bile Türkiye'deki partilerin de alametleri olduğunu bilir) hem buna lüzum da yok. Kılavuzlarınki bellidir. Ve hepsinin kılavuzu aynıdır."

Burjuva partilerine karşı komünist partisi adına söylenen bu sözlerin ne kadar büyük bir sorumsuzluk içinde söylendiğini, ne derece korkunç bir sekterlik ve basma kalıp bir görüş olduğunu anlamak için, Türkiye'deki siyasi durum, burjuva partileri arasındaki çatışmaları üstünkörü bilmek yeter. 27 Mayıs öncesi başlayan, Yassıada mahkemesiyle, burjuvazinin CHP kanadını temsil eden grubunun, DP kanadını temsil eden grubunun başındakileri mahkum etmesini, hatta üç tanesini de ipe çekmesine kadar varan kanlı kavgayı bilen için, partiler arasında fark aramanın pratik manası olmayacağı görüşünün tümden sakatlığı meydandadır.

Politik gelişmeleri sezebilen her politikacının gördüğü gerçek şuydu: Daha 1945 yılında CHP hükümeti Meclise toprak reformuyla ilgili bir tasarı getirdiği zaman bunun karşısına açıkça Menderes, Köprülü, Bayar, Koraltan grubu çıktı. CHP milletvekilleri olarak Mecliste bulunan bu derebeyi komprador sermaye temsilcileri, toprak reformu tasarısı vesilesiyle, yabancı sermaye ile her çeşit işbirliğine aktif olarak girişmek isteyen CHP'nin devletçiliğinden hoşnut olmamaya başlayan ve CHP yöneticilerinin müteredditve pısırık politikasını kendilerine artık yetersiz gören harp soygununun misyonerleriyle, bankerleriyle faaliyetlerini yalnız tarımda değil, sanayii alanına da aktarmak isteyen derebeylerinin politik isteklerini dile getiriyorlardı. Tasarı tenkitleriyle bu dört CHP milletvekili, o zamana kadar CHP

içinde kalmış fakat daha fazla orada kalmak istemeyen, yeni bir siyasi teşkilat kurmak isteyen komprador ve derebeylerinin, emperyalistlerle açık işbirliği isteklerini ve kitleleri daha canlı bir politikayla soyma programlarını açıklıyordu. Bunların arkasında milletlerarası emperyalist sermaye ile sıkı bağlar kurmuş, büyük vurgun planları yapan mülti milyonerler vardı. DP'nin kurulmasıyla CHP'den bu tipler çıktıktan sonra, CHP'de kalan sermaye ve toprak ağaları temsilcileri, iktidar ellerinde olmadığı zaman vurgun ve soygunda büyük dolaplar çevirecek ustalıkta olmadıklarını anladılar. Muarızlarıyla savaşı tek başlarına yürütemeyecek olan egemen sınıfın bu CHP kolu, muhalefet durumundan da faydalanabilmek için daha 1950 de iktidardan düşer düşmez, dayanağını orta ve küçük burjuva sınıfında aramaya başlamış, politik şiarlarını, kazanmak istediği bu müttefiklerine göre ortaya atmaya başlamıştı. Tabii bu politikasında da CHP pısırık, korkak ve muhafazakarlığının esiriydi. Bu yüzden 1960'a kadar seçimlerde istediği çoğunluğu elde edemedi. Fakat bu, CHP'nin, asıl kuvvetini emperyalistlerle işbirliğinden alan DP'ye karşı savaşta, orta ve küçük mülk sahiplerine dayanmak zorunluğundan başka çare olmadığını görmesine yardım etti. Çünkü, CHP yöneticileri, DP yöneticilerinin elinden Amerikan desteğini almak şansları olmadığını görüyorlardı. Bu iki büyük burjuva partisi arasındaki yön değiştirme meyillerini, olayların gelişmesini izleyen ve politik gelişmeleri kavrama ve onların için için aldıkları yönleri seçme duyarlığı olanlar daha o zaman belirtmişlerdi. Sovyet yazarları CHP'deki bu proseyi [süreci] yazdıkları kitaplarda ve makalelerde haber veriyorlardı. Türkiye'de bu konuda açık hükümler verilmemekle beraber, pratikte bazı konkre konular karşısında CHP'nin oynadığı rolden, işçi sınıfı ve demokratik güçlerin yararına faydalanma çabaları gösterenler az değildi. DP, AP adıyla siyasi sahneye çıkıp CHP'nin karşısına dikildiği günden beri CHP yöneticileri, ilericilere karşı antidemokratik baskıları eskiden yaptıkları gibi ölçüsüz bir şekilde yapma imkanını kaybetmişlerdi. Onun bu durumundan faydalanmak ilerici güçler için yeni bir rezerv olmuştu.

Bizim Radyoyu idare edenler bu iki parti içindeki için için gelişen bu yönleri görmemekte ısrar ettiler. Leipzig konferansından sonra da aynı hattı dikte etmekte direndiler.

Bu hatayı gören arkadaşlar, Yassıada mahkemesi sırasında "it iti ısırmaz, ısırsa da bizi ilgilendirmez" prensibine göre Bizim Radyo'dan yayın yapıldığını bilen arkadaşlar, bu hataya tepki göstermeden kalamazlardı. Bunun hata olduğunu bile bile susmak, politik ahlaksızlığı teşvik demek olurdu. Ben bu meseleyi de Şubat 1963 tarihli seminer materyalimde tartışma konusu olarak ele aldım. Ve Lenin'in şu prensibinden mücadelemizde

faydalanılmasını istedim. Bilindiği gibi Lenin özellikle bizim gibi kuvvetsiz partilere her zaman kılavuzluk ödevini görecek şu meşhur öğüdü vermiştir:

"Daha güçlü düşman, ona karşı savaşan güçlerin en büyük duyarlıkla tetikte bulunmaları şartıyla, gerek düşmanlar arasında -en küçük de olsa- beliren anlaşmazlıklardan, çeşitli ülkeler burjuvazisinin menfaatlerindeki zıtlardan, belli bir ülke içinde burjuvazinin değişik grupları arasındaki çelişmelerden, gerekse, -en küçük de olsa- müttefik edinmek için, hatta bu müttefikin geçici, şartlı, tereddütlü, şüpheli, güvenilmez olacağını bile bile, onu kazanmak imkanından etraflı bir şekilde, titizlikle, ihtiyatla, akıllıca, faydalanılmak şartıyla yenilebilir. Bu zorunluğu anlamayan, Marksizmin ve ilmi sosyalizmin zerresini bile anlamamış demektir."

Bu konudaki Lenin'in öğüdünü Seminer materyalinin 10 cu ve 19 cu sahifelerinde, konkre bazı olayları ele alarak açıklamaya çalıştım. Bunun, bizim memleketin şartlarındaki olağanüstü önemini anlatmaya gayret ettim. Egemen sınıfın partileri arasındaki çatışmaların komünistler ve devrimci hareket için özel bir rezerv olduğunda ısrar ettim. Bu ısrarı diğer arkadaşlarda da gördüm. Gerek redaksiyon toplantılarında gerekse parti grup toplantılarında bu konunun etraflı şekilde incelenmesi ve aydınlığa çıkarılarak karara bağlanması defalarca istendi. 29.12.1963 tarihli yıllık hesap raporunda bu konuyla ilgili olarak şu satırlar yazılıdır:

"Egemen sınıfların partileri arasındaki tezatlardan faydalanma zorunluğu ile Radyo kolektifi de karşılaştı. En üzücü ve üzerinde bir türlü anlaşmaya varılamayan tartışma konularından biri de bu oldu. Bu mesele hala da kesin olarak çözülmüş değildir... Kuvvetler dengesindeki değişiklik yüzünden, CHP'nin en gerici güçlerin toplandığı AP'ye karşı savaşmak zorunluğunda olduğunu görmeyen arkadaşlar vardır. (Burada Marat ve Fahri kastediliyor) Bu görüş ayrılığı zaman zaman konkre olaylar karşısında kendini göstermekte, şiddetli fikir tartışmalarına, bazan da şahsi ithamlara yol açmaktadır. Kolektifin bazı konkre olaylar karşısında bu konuda spontane [kendiliğinden] fikir birliğine geldiği de oluyor. Bunun en tipik örneğini Marat olaylarında gördük. AP'liler Celal Bayar'ı Çankaya'ya oturtmak istedikleri zaman, İnönü ve CHP iktidarı AP'ye karşı olan bütün güçleri, manevi bir cephede birleşmeye çağırdı. O zaman, CHP kompleksinden kurtulamayan arkadaşlar (gene aynı arkadaşlar kastediliyor), bu konkre tehlike karşısında ve CHP idarecilerinin el uzatmaları anında tereddütlerinden kurtuldular ve CHP'yle birlikte AP'ye karşı savaş fikrini yadırgamadılar. Fakat İnönü grubu tehlikeyi atlattıktan sonra attığı bu adımı geri aldı. Bizde-

ki, CHP ile katiyen ve hiçbir konuda işbirliğine yanaşmayan arkadaşlar da (Marat ve Fahri) eski görüşlerine döndüler. İlerici güçlerin, burjuvazinin iç çatışmalarından metotlu ve sistemli bir şekilde faydalanma politikası gütmeden, en büyük tehlikeye karşı burjuvazinin liberal yahut muhafazakar kollarıyla muayyen hedefler uğrunda ve konkre olayla ilgili cepheleşme yolları aramadan, kendilerine etkili faaliyet alanları açamayacakları bugünkü yurt gerçekleri karşısında meydandadır. Bu mesele, gelecek yıl için çözüm bekleyen önemli konulardan biridir." s. 3

Yıllık hesap raporundaki bu istek toplantıya katılan arkadaşların çoğunluğu tarafından (Marat ve Demir hariç hepsi tarafından) yani 14 kişinin 12 si tarafından desteklendi. Fakat Marat ve Demir görüş ve tutumlarında hiçbir değişiklik yapmadılar. Mesele olduğu gibi kaldı. 1964 yılı senato seçimleri arifesinde, 28 Nisan tarihli parti toplantısında, parti grup komitesi aynı meseleyi tekrar okuyarak, Parti grubu kararıyla Dış Büro'dan konunun çözülmesini istedi.

Bilindiği gibi bu toplantıda konan bütün meseleler gibi bu mesele de, Leipzig Parti grubunu Dış Büro'nun karşısına dikme ithamına malzeme yapıldı. Ve 18.1.65, 26.4.65 ithamnamelerinde şu şekilde suçlama konusu yapıldı:

"Bilal'in, o sıralarda bir redaksiyon toplantısında, canım şartı şurtu neymiş gibi bir ifade kullanarak, "açıkçası ben hükümeti destekliyorum" dediğini iyi hatırlıyorum. O zamanki hükümeti desteklemek ne demekti? Memleketin bir Amerikan üssü olarak, bir NATO jandarması olarak, harp kundakçısı olarak kalmasını hoş görmek, kabul etmek değil miydi? ...Bilal'in çıkışı, o günkü hükümeti kayıtsız şartsız desteklemekten başka mana ifade edemezdi." Demir, sahife 3.

Bu satırlar Demir, Marat ve Aram adına yazılmıştır. Burada söz konusu edilen tartışma da, 29.12.63 tarihli hesap verme raporunda ele alınan, AP'lilerin Celal Bayar'ı Çankaya'ya oturtmak istedikleri 25 Mart 1962 olaylarıyla ilgili olan tartışmadır. Demir ve Marat, burada, bu konkre olayı tıpkı Çinlilerin metodunu kullanarak genelleştirerek dejenere ediyorlar. Bu yolla bu son derece önemli meseledeki kendi antimarksist tutumlarını Lenin'in, yukarda ele aldığım öğüdüne karşı direnişlerini gizlemeye çalışıyorlar. Fakat bu boşuna bir gayrettir. Bugüne kadar parti adına yazdıkları hiçbir yazıda, hiçbir raporda, gerek propaganda ve gerekse diğer mücadele şekillerinde, egemen sınıfların partileri arasındaki çatışmalardan tek bir söz edilmemiştir. Lenin'in gösterdiği bu rezervden faydalanmadıkları gibi, fay-

dalanmak için uğraşan yoldaşlara da, çamur atmakla ve diğer birçok yollarla engel olmuşlardır. Şimdi de bir suçluluk psikolojisi içinde bu konuyu ele alıyorlar. Amerikanın İnönü hükümetini devirmesi, CHP'nin dış politikada beliren bazı olumlu tutumları, AP'nin yönettiği anti-komünist kampanyaya CHP'nin de hedef olması, CHP'nin, yabancı petrol şirketlerine karşı açılan kampanyayı desteklemesi ve nihayet CHP yöneticilerinin TİP'e, AP yöneticileri gibi emperyalistlerin anti-komünist metoduyla saldırmaması karşısında şaşkın ördeğe döndüler. Olayların ve kuvvetini bu olayların gelişmesinden alan tenkitlerin etkisiyle Marat, Demir ekibi birden bire ifrattan tefrite, düştüler. Hesabı kitabı şaşırarak bir uçtan öbür uca atladılar. Bu defa da ilerici güçleri, TİP'i CHP'nin kuyruğuna takma hatasına düştüler. Bunun radyo yayınlarında ve dergi yazılarında birçok örnekleri vardır. En resmi belgesi de TKP adına Marat, Demir ve Aram'ın çıkardığı 1965 genel seçimleriyle ilgili bildiridir. Bunu Attila 17 Temmuz tarihli eleştirme yazısında etraflı şekilde incelediği ve seçim mücadelesinde ilerici güçlere yanlış hedef gösterildiğini, TİP'i CHP'nin arkasına takma hatası işlendiğini gösterdiği için, ben burada bunun üzerinde ayrıca durmayacağım.

CHP hükümeti henüz düşürülmeden 24.12.1964 tarihinde Aram'ın yazdığı bir yazıyla başlayan ve CHP yöneticilerinin kendi parti kitlesi tarafından sağ duyu politikasına yanaştırıldığı ve reformları yapma yoluna getirildikleri yollu propaganda... daha sonra CHP'nin Tek Cephe yöneticiliği çok daha geliştirildi. İnönü hükümetini düşürmek için AP ve ortaklarının bütçeye kırmızı oy verme kampanyası açtıkları sırada, 11-12 Şubat 1965 tarihli Marat imzalı radyo yayınlarında, kitleler, demokratik teşkilatlar, sokaklara, meydanlara çağrıldı, CHP sorumlularının hükümette kalmak için direnmeyişleri sersemlik olarak vasıflandırıldı. Kısacası Bizim Radyo İnönü hükümetini CHP'den daha fazla tuttu. İnönü hükümetinin kendisini desteklemek için çağırmadığı kitleleri, Bizim Radyo İnönü hükümetini desteklemek için çağırdı. Ve böylece kitleleri şaşırttı.

Görülüyor ki, uzun zaman gerçekleri görmemek için körlükte direnen, bütün kuvvetini özden yoksun, boş devrimci sözlerde arayanlar, olayların çıplak yüzü karşısında birdenbire kendilerini burjuvazinin kucağına atmışlardır. Bu, Komünist harekette her dogmatiğin, her lafta devrimcinin "sol" avantürizmden; sağ oportünizme düşme akıbetidir.

Bilal Şen
Haziran 1965
(Not: Bana savunma hakkı verilmedi.)

Gün Togay'ın Savunması
Haziran 1965

Yoldaşlar,

26 Nisan 1965 tarihli parti grup toplantısında Demir, Marat ve Aram yoldaşlar, Leipzig'deki komünistler arasında bir fraksiyon grubu olduğunu iddia ettiler. Demir yoldaşın Dış Büro adına okuduğu 26 Nisan tarihli raporunda ve Aram ve Marat yoldaşların şahısları adına okudukları aynı tarihli raporlarda, fraksiyonculuk iddiaları başlıca şu maddeler etrafında toplanıyor:

- Dış Büro'nun otoritesini kırmak
- Grubu Merkezin karşısına dikmek
- Dış Büro'nun kararlarını tanımamak
- Alman Sosyalist Birlik Partisine müracaat etmek
- Kıbrıs meselesinde Merkez Komitesinin tutumunu yanlış göstermek.

Gerçek nedir?

I

Uzun yıllardan beri memleketin siyasi., iktisadi ve sosyal durumu, Marksist bir açıdan ciddi bir şekilde eleştirilmemiştir. Dünya Komünist ve İşçi Partilerinin 1957 ve 1960 Konferansları, SBKP'nin son kongrelerinden sonuçlar çıkarılmamış, onların ışığı altında partimizin ve memleketimizin önünde duran meseleler incelenmemiş, hedefler tespit edilmemiş, bir karara bağlanmamıştır.

Bundan ötürü, memleketteki durum hakkında olsun, hedefler ve hedeflere varma yolları hakkında olsun, çeşitli hatta birbirine karşı görüşler olduğu gibi, ayrı ayrı konkre olaylar, ayrı ayrı komünistler tarafından başka başka değerlendirilmektedir. Bu durum Leipzig'de olduğu gibi çeşitli komünist grupları arasında da görüş ayrılıklarına yol açmıştır. Etrafında çeşitli görüşler olan meseleler ise, Partimiz ve memleketimiz için son derece önemli olan meselelerdir.

Bütün bunların burada işlenmesine ve bunlar hakkında çeşitli açılardan mevcut görüşlerin, görüş ayrılıklarının belirtilmesine ne imkan var, ne de grup toplantısı bu işlerin yapılma yeri olabilir. Onun için bu meselelerden yalnızca bazılarına, önem derecesine göre sıralamamak üzere, kısaca değinmekle yetineceğim.

1. Kıbrıs meselesi

Demir yoldaşın 26 Nisan tarihli raporunun hemen de hepsini Kıbrıs meselesi teşkil ettiği için ve Demir yoldaş bu meseleyi fraksiyonculuk ithamlarından biri olarak öne sürdüğü için başa almayı tercih ettim. Önce şunu söyleyeyim ki, Demir yoldaş tarafından nedense "Bildiri" olarak isimlendirilen, Bilal yoldaşın 8.2.1965 tarihli "Kıbrıs'la ilgili düşünce ve tekliflerim" başlıklı yazısındaki düşünce ve teklifleri başından sonuna kadar paylaşıyorum. Demir yoldaş adı geçen raporunda şöyle diyor:

> "Nihayet Bilal, pervasız ve tipik bir fraksiyoncu gibi hareket ederek, Merkez Komitesi'nin karar ve görüşlerine partimizin Marksçı-Leninci prensiplerine karşı, "Kıbrıs'la ilgili düşünce ve tekliflerim" adlı özel bildirisiyle çıktı... Bildirinin başlıca hedefi, Kıbrıs meselesinde Merkez Komitesinin tutumunu yanlış göstermektir."

Demir yoldaş, hemen de bütün raporuna temel yaptığı bu yazıyı bir fraksiyonculuk delili olarak ileri sürmekle, fraksiyonculuğun ne demek olduğu hakkında ya pek az şey bildiğini, ya da bile bile bilmezlikten geldiğini gösteriyor. Dünyanın bütün komünist partilerinde parti üyeleri, Merkez Komitesinin çeşitli meselelerdeki görüşlerini, günlük işlerinde, pratikte uygulamakla görevlidirler. Fakat gene bütün komünist partisi üyeleri, bu görüşlerle hemfikir olmadıkları tarafları, bunları tenkitlerini, gördükleri hataları, yoldaşlar arasında olsun, parti yayın organlarında olsun, sebepleriyle birlikte açıklamak hakkına sahiptirler. Bu onların komünistlik ödevidir. Bu şaşmaz Leninci prensip, dünyadaki bütün komünist partilerinde - Lenin normlarına sadık kalındığı sürece- uygulanmıştır ve bugün de uygulanmaktadır.

Kıbrıs meselesiyle ilgili olarak kısaca söylemek istediklerim şunlar:

Demir yoldaşın 18 Ocak 1965 tarihli raporunda şöyle deniyor:

> "Bizce Kıbrıs Cumhuriyeti, içinde Türk azınlığı veya başka azınlıkları bulunan herhangi bir devletten farksızdır."

Ben Demir yoldaşın bu görüşünü paylaşmıyorum.

Gayet tabii bizler, komünist olarak her ülkenin, her halkın durumuyla, savaşıyla yakından ilgiliyiz. Ve meseleleri ele alırken, dünya işçi sınıfının, işçi hareketinin, milli kurtuluş hareketlerinin, anti-emperyalist mücadelenin çeşitli şekillerinin, sosyalist kampın yararı açısından ele alırız.

Fakat Kıbrıs'la, Demir yoldaşın söylediğinin aksine, özellikle yakından

ilgilenmek zorundayız. Çünkü halkımız, kendisiyle din, dil, menşe bakımından yakın bağları olan ve Gromiko yoldaş tarafından da "milli topluluk" olarak nitelenen, Kıbrıs'taki Türk cemaatinin durumuyla yakından ilgilenmektedir. Bu bağlardan ustaca faydalanan burjuva propagandası, Kıbrıs meselesinin halkımızın bir milli davası olduğunu, Türk halkının çoğunluğuna kabul ettirmiştir. Onun milli hislerini istismar ederek kendi amaçlarına yöneltmiştir ve bugün de bunu yapmaktadır.

TKP (herhangi bir KP değil) [tarafından] çıkarılan bir bildiride bu reel durumun hesaba katılması zorunluğu açıktır. Meydandadır.

Bütün bunlar hesaba katılarak Kıbrıs'la ilgili yürütülecek politik faaliyette şu noktaları göz önünde bulundurmak mecburiyetindeyiz:

1. Kıbrıs halkının tam bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, yabancı üslerden temizlenmesi, NATO'nun kucağına itilmemesi savaşına yardım ederken,

2. Türkiye'nin dış politikasında önemli bir dönüşe sebep olan Kıbrıs meselesini, Türkiye'yi NATO'dan ayırma savaşında akıllıca kullanabilmek.

3. Kıbrıs olaylarından yararlanarak, Türk komünistlerinin halkın davalarını en olumlu şekilde alan, gerçeklere en uygun çözüm yollarını gösteren, halkın davalarını herkesten fazla düşünen bir milli kuvvet olduğunu göstermek. Halkla bağlanabilmesine konkre bir şekilde yardım etmek, itibarını artırmak. Ve anti-komünist, anti-Sovyet propagandanın etkisini azaltmak. Ve bütün bunların en sonunda olmamak üzere, Türk halkında burjuvazinin etkisini zayıflatmak.

Başka yoldaşların da, daha zenginleştireceğinden şüphe etmediğim bu meseleler, bütün Marksistlerin prensip olarak kabul ettiği ve doğruluğundan zerrece şüphelenmediği "self determinasyonu" kabul ediyoruz demekle başarılamaz. Bu prensip ancak ve ancak, milletlerarası işçi hareketi (bu arada Türk işçi sınıfı), milli kurtuluş mücadelesi ve sosyalist kampın yararına olarak uygulanmalıdır.

Kıbrıs bildirilerinde bu uygulandı mı? Kıbrıs'la ilgili politik faaliyetimizde, göz önünde bulundurulması gereken noktalar hesaba katıldı mı?

Kıbrıs anlaşmazlığı tartışmaları Dış Büro'da gayet ilginç bir safhadan geçmiştir:

Mesele ilk defa tartışıldığı zaman, Radyo redaksiyonunda kolektifçe savunulmuş olan tez, Bilal yoldaş tarafından biraz daha geliştirilerek ileri sürülmüş ve Dış Büro'da herkes tarafından kabul edilmişti. Bilal yoldaşın ileri sürdüğü görüş genel hatlarıyla şöyleydi:

> Kıbrıs meselesi, Ada'nın ne Yunanistan'a, ne de Türkiye'ye bağlanmasıyla çözülemez. Kıbrıs'ın, Yunanistan'a ya da Türkiye'ye bağlanması,

orayı bir NATO üssü haline getirir. Emperyalistlerin isteği de zaten budur. Bugün gerek Türk halkının, gerek Kıbrıs halkının yararına olacak çözüm yolu, bağımsız, tarafsız, üslerden temizlenmiş bir Kıbrıs Cumhuriyeti'dir. Böyle bir cumhuriyette, Kıbrıs'taki Türk cemaatinin gerçek demokratik hakları, Birleşmiş milletler İnsan hakları Beyannamesi'ne göre düzenlenmelidir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, daima NATO devletlerinin tehdidi altında bulunacağı hesaba katılarak, BM tarafından garanti edilmelidir. Bu aynı zamanda Enosis'i de önleyici bir tedbir olur. Çünkü bugünkü şartlarda Enosis, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni harpçi NATO bloğuna terk etmek demektir.

Öte yandan Enosis'e karşı olduğumuzu açıklamaktan da çekinmemek gerekir. Zira böylece bir yandan, tarafsız Kıbrıs Cumhuriyeti'ni harpçı NATO bloğuna terk etmeye karşı olduğumuzu açıklamış olacağız, öte yandan da, Kıbrıs meselesinde "kendi kaderini kendi tayin prensibiyle Sovyetler Birliği'nin ve komünistlerin Enosis'e taraftar oldukları" hakkındaki, Türk burjuvazisinin anti-Sovyet, anti-komünist propagandasını da büyük çapta etkisiz hale getirmiş oluruz. Komünistlerin halk arasındaki etkisini artırmak için, bu mükemmel bir fırsattır.

Bu görüşler, herkes tarafından kabul edilerek, bildirinin formüle edilmesi ve kaleme alınması Demir yoldaşa bırakıldı.

Fakat 1 hafta [sonra], Demir yoldaş, Dış Büro toplantısında, Kıbrıs'la ilgili olarak şimdiye kadar çıkmış bütün komünist partilerin bildirilerini incelediğini, Bilal tarafından ileri sürülen meselelere rastlamadığını söyleyerek, görüşlerini genel hatlarıyla şöyle bildirdi:

1. Kıbrıs meselesinin çözümü, halkların kendi kaderlerini kendileri tayin prensibine bağlıdır.

2. Ortada Enosis diye bir konu yoktur. Binaenaleyh buna cevap vermeye lüzum da yoktur.

3. Zaten bağımsız olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının BM tarafından garantisini istemek, olacak iş değildir. TKP bunu nasıl yapabilir?

4.Kıbrıs'taki Türk cemaatinin demokratik haklarının garanti altına alınmasını istemek bize düşmez.

5. Yunan KP için Enosis mevcutken, Yunan KP Enosis'ten bahsederken, bunu programına almışken, Enosis'e karşı olduğumuzu söylersek, Yunan KP ile çatışırız.

6. Kıbrıs'taki Türk cemaatinin demokratik haklarının BM İnsan Haklarına göre garanti altına alınmasını istemek ve Enosis'e karşı olduğumuzu belirtmek ya da aynı sonucu verecek olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının garanti altına alınmasını istemek, milliyetçiliktir, şövenizmdir.

Bunları ileri süren Demir yoldaş, Kıbrıs meselesinde çözüm formülünde, halkların kendi kaderlerini kendileri tayin prensibinin belirtilmesinde ısrar ediyordu. (Demir yoldaş, Kıbrıs bildirisindeki ilk taslağı, ikinci taslağı, bunlar üzerinde yapılan değişiklikleri, konuşmaların zapt edildiği tutanakları atmamışsa, kontrol edebilir.)

Bilal yoldaş, Kıbrıs meselesinin çözümünün bu şekilde formüle edilmesinin, günümüzün konkre şartlarında, milletlerin kendi kaderini kendileri tayin prensibinin, Kıbrıs anlaşmazlığına bu şekilde uygulanmasının ilerici bir rol oynamayacağını ileri sürerek, bir hafta önce kabul edilmiş olan ilk görüş üzerinde ısrar etti. Bu görüşü tamamen paylaştığım ve bugün de paylaşmakta olduğum için ben, kendisini destekledim. Marat yoldaş, adeti üzere derhal Demir yoldaşa uyarak şövenistliğimiz ve milliyetçiliğimiz üzerinde durdu. Aram yoldaş ise görüşleri uzlaştırmaya çalıştı. Bir süre devam eden tartışmaları Demir yoldaş kesti, bildirinin ancak kendisinin formüle ettiği gibi çıkabileceğini belirtti. Ancak Bilal'in ısrarlarından sonra, formülde, o zaman ne demek olduğunu pek anlayamadığını zannettiğim, fakat bugün buna dört elle sarıldığını gördüğüm şu değişikliği kabul etti:

> "Kıbrıs meselesinin çözümü Kıbrıs halkının kendi kaderine buyruk olarak tam bağımsız, egemen, ve ilah... [ve benzerleri]"

Neden Demir yoldaşın bu değişikliğin manasını o zaman pek anlayamadığı, ancak bunu son zamanlarda, özellikle Sovyet devlet adamlarının demeçlerinden sonra fark ettiği düşüncesine vardım? Buna sebep, Demir yoldaşın 26 Nisan tarihli raporu, bu raporda Kıbrıs meselesinin görüşülmesi sırasındaki olayları, konuşmaları tahrif etme ihtiyacını duyması, hatta bu tahrif işinde kendi bildirisini bile tahrif edecek kadar ileri gitmiş olmasıdır. Demir yoldaş bu raporunda, Bildiriden okuyorum derken, kendi formülünde şu tahrifi yapıyor:

> "Kıbrıs meselesinin çözümü, Kıbrıs'ın kendi kaderine buyruk olarak ve ilah..."

Demir yoldaş bu tahrifi yaparken, yani cümleye "Kıbrıs halkının" yerine "Kıbrıs'ın kendi kaderine" diye başlarken, kanaatimce, Kıbrıs'ın kendi kaderine buyruk olmasının, halkın kendi kaderini kendi tayin manasına gelmeyeceğini, yani bunun Enosis demek olmayacağını göstermeye çalışıyor. Gromiko yoldaşın demecinde kullandığı kendi kaderini tayinin, Rusça self determinasyon manasında olmadığını, bunun Türkçe kaderine buy-

rık'un tam karşılığı olduğundaki uzun uzun izahları da aynı endişenin belirtilerinden başka bir şey değildir. Oysa Demir yoldaş, Kıbrıs bildirisi kaleme alınırken hiç de bu ihtiyacı duymamıştı. Tam tersine, bu ihtiyacı duyanları milliyetçilikte itham etmişti. Fakat olayların gelişmesi, Gromiko yoldaşın açık demeçleri, Demir yoldaşı bunu kabul etmeye zorladı. İşte bunun için Demir yoldaş, Bilal yoldaşın ısrarıyla, bildiriye şekil ve yer değiştirilerek sokulan, "kaderine buyruk olma" lafına bugün herkesten fazla sarılmaktadır. Demir yoldaş, raporunda "Kıbrıs kararının alınmasından önceki tartışmalar sırasında self determinasyon meselesi ayrıca bahis konusu olmamış, tartışılmamıştır" derken de, gerçeklere aykırı hareket ediyor. Bu tartışmaları kendisinin kestiğini gayet iyi hatırlaması gerekir. Tartışmaların özü de, kendi kaderini kendi tayin etme prensibinin bugünkü konkre ortamda Kıbrıs'ta nasıl uygulanması gerektiği idi. Enosis'e karşı olmak isteği de, bu özden çıkarılarak ileri sürülmüştü. Demir yoldaş Enosis'e karşı çıkmayı, o gün, halkların kendi kaderini kendileri tayin etmeleri hakkındaki Marksist prensibe karşı çıkmakla bir tutmuştu. Bugün de, 26 Nisan tarihli raporunda aynı görüşü savunarak, münakaşayı aslından, yani bu prensibin hangi konkre şartlarda ne şekilde uygulanması gerektiğinden çıkararak, doğrudan doğruya bu prensibin kendisine karşı çıkmak şekline dökerek tahrif ediyor.

Dış Büro'nun Kıbrıs'la ilgili bildirisi, her şeyden bahsedip hiçbir şey söylemeyen bildirilere tipik bir örnektir. Bu bildiri, günümüzün gerçeklerine cevap vermeyen, ilerici güçlere perspektif göstermeyen, olayları derinlemesine tahlil etmeyen, çeşitli çelişmelerden yararlanmasını bilmeyen, Türk halkına konkre hiçbir şey söylemeyen, onu burjuvazinin etkisi altından kurtarmaya yardım etmeyen, antiemperyalist savaşında Kıbrıs düğümünden yararlanabilmeyi bilmeyen, genel yuvarlak bir bildiridir.

Olayların gelişmesi, Sovyetlerin Kıbrıs'la ilgili tutumları, Sovyet Türk münasebetlerindeki gelişmeler, bu meselelere tekrar geri dönmemizi zorladı. Fakat Kıbrıs meselesinin yeniden görüşülmesi için yapılan teklifler Demir ve Marat yoldaşlar tarafından reddedildi. Kıbrıs politikamız Dış Büro'nun dışında da münakaşa konuşması yapılmadı. Çeşitli parti gruplarında ve bizzat radyo kolektifinde de bu mesele hakkında tartışma olduğu bilindiği halde, bu çok önemli ve tartışmalı konu hakkında partililerin görüşleri istenmedi. Buna bugün de devam edilmekte, bu mesele hakkında görüşme istekleri reddedilmektedir.

Kıbrıs meselesi konusuna son vermeden bir meseleye daha değinmek istiyorum.

Demir yoldaş 26 Nisan tarihli raporunda şöyle diyor:

"Bilal'in bildirisinde (!) bir de olumlu görünen bir tavsiye var: "Türk, Yunan, Kıbrıs ve İngiliz komünist partilerinin Kıbrıs konusunda ortak bir görüşe varmaları sağlanmalı" diyor. Bu tavsiyeyi Bilal TKP'ye kabul ettirmek istediği görüşü, sosyalist memleket komünist partilerine olduğu gibi, yukarıda adı geçen partilere de kabul ettirmek ümit ve amacıyla yapmıyorsa, gerçekten de olumludur. Ama şu var ki Kıbrıs meselesinde müşterek bir danışma toplantısı teklifi, partimizce Yunan ve Kıbrıs partilerine bundan bir yıl önce yapılmıştır. Teklif, her iki parti temsilcisi tarafından iyi karşılandı. Fakat meselenin polit bürolarında görüşülüp kararlaştırılması gerektiğini söylediler. Henüz kesin bir cevap almış değiliz. Görüyorsunuz ki Bilal'in bu tavsiyesinde bir yenilik yok."

Evet, Bilal yoldaşın bu tavsiyesinde gerçekten bir yenilik yok. Hiç değilse Bilal yoldaş için bir yenilik yok. Çünkü bu teklifi Kıbrıs meselesi Dış Büro'da tartışılırken ortaya atan ve gerçekleştirilmesini isteyen Bilal yoldaşın kendisi idi. Şimdiye kadar gerçekleştirilmediğini görünce ve olayların aldığı yeni yön karşısında yeniden tekrarlamak zorunluğunu duymuş. Demir yoldaşın da Yunan ve Kıbrıs partilerine "Partimizce 1 yıl önce yapıldığını" söylediği bu teklife bugüne kadar bir cevap verilmemiş olmasını, bu cevabın sağlanamamış olmasını burada ayrıca yorumlamak istemiyorum.

2. Antiemperyalist mücadele meselesi

Bilindiği gibi dünyada emperyalizme ve monopollere karşı savaş yürütülmektedir.Bu savaş yalnız komünistler ve sosyalistler tarafından değil, milli kurtuluş mücadelesi yürüten, bağımsızlık ve demokrasi uğrunda savaşan kuvvetler tarafından da yürütülüyor.

Bu mücadele her yerde, ilgili ülkenin konkre şartlarına göre değişik biçimler almaktadır.

Oysa Türkiye'de yürütülmesi gereken antiemperyalist mücadelenin şekilleri bugüne kadar açıklıkla tespit edilmemiştir.

Bazılarına göre memleket bir milli kurtuluş savaşına başlamak zorundadır. Bunun da ya bir halk inkılabıyla ya da "Amerikalı memleketimizden defol, NATO, Türkiye'yi terket!" şiarlarıyla yapılacağını ileri sürmektedirler. Bu görüş sahiplerine göre mesela, toprak reformunun yapılması, anayasanın tam olarak uygulanması ve memlekette demokratik gelişme, dış ticaretin devletleştirilmesi için yürütülen mücadele, antiemperyalist mücadele değildir. Bu görüşü savunanlar, emperyalizme karşı mücadelenin konkre şekillerini arayanları, bu konkre şekillerin her birinden yararlanmaya çalışanları, emperyalizmin memleketteki uşaklarının kimler olduğunu göstererek onlara karşı savaşılması gerektiğini söyleyenleri, "emperyaliz-

mi ikinci plana atmakla", "Türkiye'nin politik ve ekonomik hayatında emperyalizmin nüfuzunu ve rolünü küçümsemekle" suçlamaktadırlar.

26 Nisan tarihli raporunda Marat yoldaş, Bilal'in "çağımızın özelliklerini, ana zıtları anlamadığını" iddia ederek, "Bilal'in bu saçmalarını olaylar fazlasıyla çürüttü. Amerikalı defol haykırışları Ankara, İstanbul, İzmir sokaklarında gürledi" diyor.

Memleketimizde 27-28 Ağustos tarihli Amerikan aleyhtarı gösteriler sırasında, bu gösterilerin özünü kimin ne dereceye kadar kavradığını, 2 Eylül 1964 tarihli Dış Büro toplantısında ileri sürülmüş olan fikirler iyice belirtmektedir. Bu toplantıda Demir yoldaş, Amerikan aleyhtarı gösterilerle hiçbir şeyin değişmediği kanaatinde olduğunu belirtmiş, Marat yoldaş ise o sırada üzerinde durulan bildiriyle ilgili olarak "Yeni ne söyleyebiliriz? Herşey NATO yüzünden geldi başımıza, halk da bunu görüyor" diyebiliriz, görüşünü ileri sürmüştü. Aram yoldaş bu gösterilerin öneminin gayet büyük olduğunu, halkın bu hareketini kanalize etmek gerektiği görüşünü savunmuştu. Bilal, son 60 saatlik olayların Türkiye'de bir dönem teşkil ettiğini, Türkiye ile Amerika arasında bir çatışma çıktığını, bu çatışmayı tezadı kışkırtmamız lazım geldiğini, bizi amacımıza ulaştıracak şekilde kullanmamız gerektiğini söylemişti.

Marat yoldaş 27-28 Ağustos gösterilerinin açık antiAmerikan mahiyetinden o kadar şüpheliydi ki, birkaç defa bu hususta benim dikkatimi çekip, yayınlarda gösterileri büyütmememiz gerektiğini söyledi.

Antiemperyalist mücadeleyi çok iyi anladıklarını söyleyenlerin, olaylara yön vermek şöyle dursun, bu açık çıkışları bile gerektiği gibi değerlendiremediklerini yukarıdaki misal de göstermektedir.

Antiemperyalist mücadelenin memleketimizdeki konkre şekilleri, henüz çözülmemiş, tartışılması gereken bir konudur.

3. Türk-Sovyet münasebetleri meselesi

Marat yoldaş raporunda "çatışmalarımızdan en önemlilerinden birisi de Türk-Sovyet ilişkilerinin işlenmesidir" diyor. Gerçekten de Türk-Sovyet ilişkilerine hangi yönden yanaşılması ve konkre şartlarda nasıl propaganda edilmesi meselesi uzun zamandan beri çözülmemiş bir meseledir. Nitekim Aram yoldaş 29 Aralık 1963 tarihli yıllık çalışma raporunda, Bizim Radyo redaksiyonunda bu hususdaki görüşleri şu sözlerle ifade etmiştir.

> "Sovyet Türk münasebetlerinin iyileştirilmesi uğrunda en etkili şekillerin bulunması konusunda grupta çeşitli fikirler vardır. Bazı arkadaşlar Sovyetler Birliği ile sosyalist cephenin tutumunu, Türk halkının özel psikoloji-

sini hesaba katmadan, ham, işlenmemiş bir şekilde, doğrudan doğruya söylemeyi tercih ediyorlar. Sosyalist alemdeki gerçeklere bu şekilde yönelmenin (ham, işlenmemiş) Türk halkı arasında olumlu etki yapmayacağını düşünen bazı arkadaşlar ise, halkın psikolojisini, savunduğumuz tarafsızlık politikasını hesaba katarak, Sovyet ve öteki sosyalist memleketler politikasını ustacasına sunmak taraftarıdırlar."

Demir yoldaşa göre ise: "Türk-Sovyet ilişkileri parti görüşlerinin en açık olduğu meselelerden, radyoda yıllarca işlenmiş konulardan" biridir. Demir yoldaş, bu görüşünden hareket ederek, "Sovyet parlamento heyeti, Türkiye'de bulunduğu ve Sovyet-Türk münasebetleri iyi bir istikamette gelişmeye yüz tuttuğu bir sırada, Dış Büro'nun bu meselede görüşlerini yazılı veya sözlü olarak açıklanmasının istenmesini" bir suç saymaktadır.

26 Nisan toplantısındaki raporunda Marat yoldaş, "Türk-Sovyet ilişkileri, Leninci tutumun belli olmasında mihenk taşıdır" diyor ve yoldaşlara veryansın ediyor.

Görülüyor ki gerek Demir, gerekse Marat yoldaşlar, Sovyet-Türk ilişkilerine, herhangi bir komünistin Sovyetlere karşı olan tutumu açısından yanaşmaktadırlar. Her komünistin -komünist olduğu günden itibaren- dünyanın ilk sosyalist ülkesi olan Sovyetler Birliği'ne karşı tutumu açıktır ve tektir.

Türk-Sovyet ilişkilerinin iyileşmesinin Türk halkının yararına olduğuna da her komünist kanidir.

Marat yoldaş istediği kadar, her zamanki alışkanlığı ve adetiyle yoldaşlara Sovyet aleyhtarı damgasını yapıştırıp, iftiraları savuradursun ve Demir yoldaş da maalesef bunlara katıladursun, meselenin özü bu değil. Mesele; Türk-Sovyet ilişkilerinin gelişmesinin Türk halkının yararına olduğunu, Türk halkına içinde bulunulan konkre şartlarda en iyi nasıl anlatabiliriz? Bu gelişmeye nasıl yardım edebiliriz? Bu ilişkilerin iyileşmesi için halkı nasıl harekete getirebiliriz? meselesidir.

İşte Podgorniy başkanlığında Türkiye'ye gelen Sovyet parlamento heyeti ziyaretini bu açıdan ele almak gerekirdi. Türk-Sovyet ilişkilerinde yepyeni bir dönem teşkil eden bu ziyaret, Demir yoldaşın dediği gibi "Radyoda yıllarca işlenmiş olan konulardan biri" şeklinde ele alınamazdı. O zaman Dış Büro'dan bu mesele hakkında görüşlerini açıklaması istenirken, beklenen buydu. Yani İnönü hükümeti hangi sebeplerden ötürü bu adımı atmıştır? Ne kadar ileriye gidebilecektir? Yararlanmak istediği nedir? İleri güçler bu durumdan nasıl yararlanmalıdırlar? Türk halkına bu ziyaretin önemi en iyi şekilde nasıl anlatılabilir? Bu olaydan sonra Türk-Sovyet ilişkilerinin daha da geliştirilebilmesi için, konkre şartlarda halk ne şekilde

harekete geçirilebilir? Komünistlerin ve ilerici güçlerin bu meselede ödevi nedir, v.s...

İşte Marat yoldaş tarafından Türk-Sovyet ilişkilerinde antileninist tutum olarak suçlandırılan istek ve tutum budur.

4. Memleketteki işçi hareketlerine ve sosyalist cereyanlara karşı tutumumuz meselesi

Türkiye'de son zamanlarda işçi hareketi ve sendikacılık süratle gelişiyor. İşçi hareketinin gelişmesi seyrinde yepyeni bir olay ve kuvvet olarak TİP ortaya çıkmıştır. Ve günden güne memlekette etkisi artmakta, geniş yığınlar arasına yayılmaktadır.

Diğer taraftan memlekette sosyalist fikirler geniş ölçüde yayılmaya başlamıştır. Sosyalist görüşleri savunanlar arasında da çeşitli akımlar mevcuttur. Bu akımların birçoğu işçi hareketiyle birleşememiştir. Öte yandan da burjuva sınıfı ve oportünist sendika yöneticileri işçi sınıfının memleketteki etkisini azaltabilmek için sendika hareketini parçalama çabasındadırlar.

Bu ortamda, bugün önümüzde duran en önemli ödev, Türkiye'deki işçi sınıfının birliğinin, sosyalist akımların birliğinin kurulması ve işçi hareketiyle, sosyalist akımların birleştirilmesine yardım etmektir. Özellikle TİP'in gelişmesine en fazla ne şekilde yardımcı olabileceğimiz, ona nasıl daha fazla faydalı olabileceğimiz, üzerinde uzun boylu durulması, görüşülmesi ve tespit edilmesi gereken son derece önemli bir konu ve başlıca ödevlerimizden biridir.

Fakat bugüne kadar memleketteki bu kuvvetler ve akımlarla bir irtibat kurulamadıktan başka, bu akımlar Marksizm ve önümüzde duran savaşın pratik amaçları açısından değerlendirilmemiş, ve bu hususta hareket hattı tespit edilmemiştir. (TİP'in yayın organlarının temin edilmesi bile becerilemedi.)

Bütün bunlar göz önünde bulundurularak çeşitli akımlara ve onların temsilcilerine yönelttiğimiz tenkitlerde daima dikkatli olmalı, bu tenkitleri parçalayıcı değil, birleştirici ruhta yapmalıyız.

Oportünist sendika yöneticilerini de ne zaman ve hangi konkre olaylarda ve ne ölçüde tenkit ateşine tutabileceğimizi iyi tespit etmeliyiz. Bu hususta şu görüşün parti görüşü, bu görüşün antiparti görüş olduğu hakkındaki kolay iddia ve ithamların işimize fayda değil, zarar getireceği kanısındayım.

5. Diğer meseleler

Bütün bunlardan başka Tek Cephe meselesi, sendikalar, komünizmin propagandası, antikomünist propagandaya karşı savaş, kapitalist olmayan yol, v.s gibi daha bir sıra tartışılması, konuşulması, bunlarla ilgili görüşle-

rin tespit edilip bir karara bağlanması zaruri olan meselemiz duruyor.

Ayrıca yurt içindeki ve dışındaki komünistlerin ve komünist gruplarının birliği ve teşkilatlanması, memleket meselelerine aktif olarak katılabilmelerinin sağlanması, yurtdışındaki basın yayın organlarının ciddi bir şekilde ele alınması, Almanya'daki ve yurtdışındaki işçiler arasındaki teşkilatlanma işine gereken önemin verilmesi, radyo grupları arasında işbirliğinin sağlanması, kadro meselesi, v.s gibi daha bir yığın mesele yıllardan beri çözüm bekliyor.

Birçok arkadaşlar gibi ben de bu meselelerin konuşulması ve karara bağlanması gerektiğini gerek Dış Büro toplantılarında, gerek parti grup toplantılarında, gerekse redaksiyon toplantılarında teklif ettim. Bu meselelerle ilgili olarak yapılan yazılı ve sözlü tekliflere şimdiye kadar hiçbir cevap verilmedi. Yalnız zaman zaman parti görüşlerinin 40 yıldan beri tespit edilmiş olduğu, ve bu şekilde konkre görüş isteklerinin tek amacının Dış Büro'nun otoritesini kırmak olduğu ileri sürüldü.

Bütün bu meselelerin konuşulması için bir konferans toplanmasına bugüne kadar yanaşılmadığı gibi, Dış Büro'nun içinde de bu konuların serbestçe ele alınması için gereken ortam yaratılmamış, Dış Büro dışında isteklerde bulunan arkadaşlarda da çeşitli art fikirler aranarak, çeşitli ithamlarla bu arkadaşları suçlama yoluna gidilmiştir.

Bunların neden böyle olduğunu anlamak için Dış Büro çalışma metotlarını ve meselelere yanaşılış tarzını yakından tanımak gerekiyor.

26 Nisan 1965 tarihli Parti grup toplantısında Demir yoldaş Dış Büro'nun çalışmalarıyla ilgili bazı yönleri açıkladı. Bununla ilgili olarak benim de söylemek istediğim bazı şeyler var:

II

DIŞ BÜRO HAKKINDA

Lenin'in Parti kuruluşu hakkındaki prensipleri ve önümüzde duran, çözüm bekleyen meseleler karşısında Dış Büro veya başka bir isim altında bir Kolektif İdareci Organın mevcudiyetinin zaruri olduğuna inanıyorum. Leninci parti normlarının eksiksiz uygulanmasıyla çalışacak böyle bir organın, gerek fikri alanda, gerekse teşkilat alanında önümüzde duran meselelere daha kolay ve gerçeklere en uygun çözüm yolları bulabileceğine şüphe yoktur.

Başlıca görevi bu olması gereken "Dış Büro" adındaki organ, bu görevi yerine getiremedi. Bunun nedenlerini, Dış Büro çalışmalarına katıldığım 1 yıl boyunca gördüklerimden, zenginleşen tecrübelerimden sonra şöyle sıralayabilirim: (ele alacağım konularda, lafı fazla uzatmamak endişesiyle sadece bir iki örnek vermekle yetineceğim.)

Dış Büro'ya Ne Gözle Bakıldı:

Demir ve Marat yoldaşlar için Dış Büro formel bir organ olmaktan ileri gitmemiştir. Bu yoldaşlara göre bütün meseleler yalnızca kendileri tarafından çözülmelidir ve yalnızca onlar tarafından çözülebilirler. Her türlü yetki ve hak mutlak olarak kendilerinindir. O kadar ki, Dış Büro'yu kurdukları gibi, dağıtabilirler de; Dış Büro'ya istedikleri insanı aldıkları gibi, atabilirler de. Bu zihniyeti Demir yoldaş 26 Nisan 1965 tarihli parti grup toplantısında, Dış Büro hakkında bazı açıklamalar yapmak zorunda kaldığı zaman şu sözleriyle ifade etti. Tutanaklardan okuyorum:

> Kongre yıllarca yapılmadı... Birçok zamandan beri Merkez Komitesi'ne arkadaşlar koopte ediliyor. 1962 Nisanı'nda üç kişi koopte edilerek Dış Büro kuruldu. Nâzım öldükten sonra da iki arkadaş aday üye olarak koopte edildi... Sonra bu adaylar çıkarıldılar... Evet, bunlara alırken de fikirlerini sormadık, atarken de... Sorulmadan, dinlenmeden atıldılar."

Demir yoldaşın bu açıklamasından görüldüğü gibi, Dış Büro'ya alınma ve Dış Büro'dan atılma hakkını, Demir ve Marat yoldaşlar gasp etmişlerdir. Ve yoldaşlar için Dış Büro, mutlak bildikleri yetkilerini ve keyfi hareketlerini maskeleyen formel bir organdır.

Keyfi İşlemler ve "Dış Büro - Üst Makam" Paravanası:

Marat, Demir ve Aram yoldaşlar, parti üyelerini Dış Büro'dan, Parti'den ve işten atmada giriştikleri keyfi işlemlerde, Dış Büro'yu, bir "üst makam" paravanası olarak kullanmışlardır.

Bilal yoldaş, Dış Büro'dan atılırken, Dış Büro toplantısının tam kadro ile yapılmadığı, suçlanan Bilal yoldaşın bu toplantıya çağrılmadığı, kendisine söz ve savunma hakkı verilmediği, uzun zaman gizlenmek istenmişse de, 26 Nisan 65 tarihli Parti grup toplantısında meydana çıkmıştır. Bilal yoldaşa Parti'den atılırken de, kendini savunma ve söz hakkı verilmediği aynı tarihli parti toplantısı tutanaklarında sabittir. Söz hakkının verilmemekte, Demir, Marat ve Aram yoldaşlar tarafından ne kadar direnildiği, 18 Ocak tarihli Parti grup toplantısı tutanaklarında da incelenebilir.

Bütün Leninci parti normlarını çiğneyerek Bilal yoldaşa karşı işlenen bu keyfi işlemle ben de karşılaştım. Dış Büro'dan, hakkımdaki ithamların ne olduğu bana söylenmeden, savunma ve söz hakkı verilmeden, benimle ilgili kararın alındığı Dış Büro toplantısına katılmadan, hatta hatta, Dış Büro'dan atıldığımın bana tebliğ edilmesine bile lüzum duyulmayacak kadar keyfi bir şekilde, bu organdan atılmış olduğum, 26 Nisan 65 tarihli Parti

grup toplantısında Demir yoldaş tarafından ifade edildi. Ve bugüne kadar hâlâ bu hususta resmi karar ne gösterildi, ne de okundu.

Orhan yoldaşın Barış ve Sosyalizm Meseleleri dergisindeki işinden uzaklaştırılış şekli, bu keyfi işlemin son örneklerinden biridir. Orhan yoldaşın bu mesele ile ilgili olarak Parti grup komitesine yazdığı mektup, bu işlemi bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Orhan yoldaş mektubunda diyor ki:

> "Grubunuza kabul olunup, sizlerle beraber 3 ay kadar çalıştıktan sonra, Barış ve Sosyalizm dergisinde çalışmak üzere vazifeyle Prag'a gönderildim. 8 Mayıs 1965 günü Derginin kadro şefi beni çağırdı ve Demir yoldaşın isteği üzerine 17 Mayıs'tan itibaren işime son verileceğini bildirdi. Buradan nereye gideceğimi sordu. Ben de Parti'den herhangi bir haber almadığımdan nereye gideceğimi bilmediğimi söylemek zorunda kaldım. Kadro şefi, Demir yoldaşın iki üç gün evvel buraya, redaksiyona geldiğini söyleyerek benimle görüşmemesine hayret ettiğini belirtti. Bu hadiseden sonra, Parti'den haber beklemeye başladım. Ve halen de beklemekteyim. Çünkü hatam bile olsa, çağrılıp söylenmesi, işime niçin son verildiğinin bildirilmesi ve bundan sonra ne yapmam gerektiğinin söylenmesi veya teklif edilmesi, en elemanter parti prensibidir kanaatindeyim. Bunun başka türlüsüne bugüne kadar hiçbir yerde rast gelmemiştim..."

Marat, Demir ve Aram yoldaşlar, böylece en ilkel prensipleri çiğneyerek, yoldaşlar hakkında giriştikleri keyfi işlemleri yürütürken Dış Büro'yu bir üst makam paravanası olarak kullanmışlardır.

Yazılı Vesikaların Konkreliğinden ve Bağlayıcı Kayıtlarından Kurtulmak için Alınan Tedbirler:

Marat ve Demir yoldaşlar, mutlak kabul ettikleri yetkilerini her türlü prensip ve normu çiğneyerek uygularken, karşılarına çıkan engelleri yenmek için, gerektiğinde kendi kararlarını tahrife başvurmaktan da çekinmemektedirler.

Bilal yoldaşa ve bana, Kasım 1963'te Dış Büro'ya üye olarak alındığımız ve bunun aynı zamanda Merkez Komitesi'ne kooptasyon demek olduğu Demir yoldaşın ağzından, Dış Büro toplantısında resmen söylenmişti. O zamandan beri bütün toplantılara üye olarak katıldık ve oy hakkımızı kullandık. Bunlar Demir yoldaşın elinde bulunması gereken Dış Büro tutanaklarında mevcuttur. Üyeliği, aday üyeliğe değiştirmek, Demir, Marat ve Aram yoldaşların kendi kararlarını bile tahrif yoluna sapmaktan çekinmeyecek kadar keyfi idare yürüttüklerinin bir örneğidir.

Bunun başka bir örneğini, Kıbrıs meselesinde Demir yoldaşın self determinasyon konusunda kendi fikrini hatta kendi bildirisini tahrif etmesinde göstermiştim.

Bu konuda karşılaştığımız en yeni örneklerden biri de, Orhan yoldaşla ilgilidir. 26 Nisan 65 tarihli Parti grup toplantısında Demir yoldaş, Orhan yoldaşın grup üyesi olmadığını, doğrudan Dış Büro'ya bağlı olduğunu ileri sürdü. Aynı toplantıda Aram yoldaş, Orhan yoldaşın hiçbir zaman grup üyesi olmamış bulunduğunu iddia etti. Orhan yoldaşın biraz önce sözünü ettiğim 20.V tarihli mektubu ise, Orhan yoldaşın kendisini grup üyesi bildiğini gösteriyor. Nitekim gerçek de budur. Burada gene Marat, Demir ve Aram yoldaşların kendi kararlarını keyfi olarak tahrifleri karşısındayız. Aksi halde, Orhan yoldaşın grup üyeliğine son verildiği, doğrudan Dış Büro'ya bağlı olduğu kendisine tebliğ edilmek gerekirdi. Oysa Orhan yoldaşın mektubu böyle bir şeyin olmadığını, ortada gene bir tahrif bulunduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Dış Büro içinde Marat ve Demir yoldaşlar tarafından ısrarla uygulanan çalışma metodu, kararları ve konuşulanları tahrif imkanını son derece kolaylaştırmaktadır. Bunun en belirli örneklerinden biri, Dış Büro tutanaklarının durumudur. Bütün Dış Büro toplantılarında tartışmaları, konuşulanları, alınan kararları, baştan aşağı kadar zapt ettim. Acele el yazısıyla yazılmış bu zabıtların derhal daktiloya geçirilmesi, muntazam bir hale sokulması için 1 yıl boyunca Demir yoldaşa hiç değilse 10 defa başvurduğum halde, her defasında bir bahane bularak bu işin yapılmasına imkan vermedi. Zabıtları da kendisi muhafaza ettiği için, ben tek başıma yapacak durumda değildim.

Bugün de gerek Radyo kolektifinde, gerek Parti grubunda, Parti grup komitesine olsun, Dış Büro'ya olsun yapılan yazılı müracaatlara hiçbir şekilde yazılı cevap vermemekte direnilmesi, olayların, konuşulanların, kararların keyfi bir şekilde tahrifine en geniş bir şekilde yol açan, yazılı vesikaların konkreliğinden ve bağlayıcılığından kurtulma imkanlarını arayan bir zihniyetin belirtileridir.

Dış Büro Üyelerinin Sınıflandırılması:

Demir ve Marat yoldaşlar, koopte ettikleri üyelere asla eşit haklı üyeler olarak bakmamışlar, Dış Büro içinde üyeleri derecelendirmişlerdir. Önemli meselelerde koopte ettikleri üyelerin fikirlerini almaya lüzum görmemişler, zaman zaman bazı geçici meselelerde formel olarak düşünce sordukları olmuşsa da, münakaşaları istedikleri anda kesmişler, serbest tartışma imkanı vermemişler ve kendi fikirlerini empoze etmişlerdir. Bir meselenin

oya konup konmaması daima Demir yoldaşın rızasına bağlı kalmıştır. Mesela Kıbrıs meselesi ilk defa konuşulduğu vakit, Bilal'in teklif ettiği formül herkes tarafından kabul edildiği halde, Demir yoldaş 1 hafta sonra buna karşı gelmiş, meselenin oylanmasına da imkan verilmemiş ve Demir yoldaşın ısrarı ve isteğiyle ilk kabul edilen şekil bozulmuştur.

Türkiye ve dünya olaylarıyla ilgili olarak çıkarılan bildiriler, zaman zaman bana son dakikada gösterilmiş, bir iki saat sonra yayına gidecek bildiri hakkında formel olarak fikrim istenmiştir. Buna itiraz ettiğim, bildirilerin üzerinde düşünülmesi gerektiğini, münakaşa edilmesi gerektiğini belirttiğim, bu çalışma metodunu doğrulamadığımı söylediğim zaman, buna cevap verilmedi. Bu meseleyle ilgili olarak 26 Nisan 65 tarihli Parti grup toplantısında Demir yoldaş şu açıklamayı yaptı. Tutanaktan okuyorum:

> "... Biliyorsun bir bildiri hazırlamıştık. Sana gönderdik. Sen, bu bildirinin hazırlanmasına katılmamış olduğunu ileri sürerek, son dakikada bu bildiri hakkında fikir söyleyemeyeceğini bildirmişsin... Bir bildiri hazırlanırken Birinci Sekreter diğerlerine sormaz. Sorması sadece bir usulden ibarettir. Biz sana üstelik, bildiriyi okuyasın diye verdik de..."

Yalnızca bu örnek bile Demir yoldaşın Dış Büro üyeleri arasında nasıl bir sınıflandırma yaptığını göstermeye yeter.

İşbölümü ve Hesap Verme:

Memleket olaylarını daha yakından takip edebilmek, çözülmesi gereken meseleleri olumlu bir şekilde ele alıp çözebilmek, yapılması gereken pratik işlerin zamanında yapılabilmesini sağlamak için gerekli iş bölümünün yapılmasından daima kaçınılmış, Dış Büro üyelerine konkre bir ödev verilmemiştir. Demir yoldaş en iptidai ve angarya kırtasiye muameleleri bile kendi elinde tutmakta direnmiş, alelade bir iş aracı olan bir magnetefonun [ses kayıt aygıtı] istenmesi için yazılacak mektubu bile -elindeki mutlak yetkiyi kaçırma tehlikesi gibi acayip ve akıl almaz bir endişeye kapılarak- kendisi yazmakla, mektupçuluğa ve kırtasiyeciliğe gömülmüştür. Dış Büro'yu harekete geçirebilmek için, onu sorumlu ve çalışan bir organ haline getirebilmek için Dış Büro'da iş bölümü yapılmasını, herkesin ödevini konkre olarak bilmesini, herkesten yaptığı işin hesabının sorulmasını teklif ettiğim zaman, bu teklife Marat ve Demir yoldaşlar karşı geldiler. İşbölümünün olmayışı, yoldaşların belirli işlerle ödevli, sorumlu ve yetkili sayılmayışı, kadro meselesi, gruplar ile Dış Büro arasında muntazam temas ve grupların ihtiyaçlarına cevap verme gibi önemli meselelerin ciddi bir şekilde ele alınma-

sına imkan vermedikten başka, Redaksiyonun ihtiyaçları gibi en ilkel ve pratik meselelerin çözülmesini de daima sürüncemede bıraktırdı.

Demir ve Marat yoldaşlar, yapılan bütün işleri ve temasları kendi ellerinde bulundurmak çabasından vazgeçmedikten başka, bu meseleler hakkında Dış Büro'da en ufak bir açıklama yapmamışlar, asgari bir bilgi vermemişlerdir. Dış Büro'da zaman zaman alınmış olan kararların uygulanıp uygulanmadığı, uygulandıysa nasıl uygulandığı hakkında da hiçbir zaman hesap verilmemiştir. Kardeş partilere enformasyon verilip verilmediği, verildiyse ne gibi enformasyonlar verildiği, onlardan ne gibi bilgiler alındığı hakkında hiçbir zaman Dış Büro'da konuşulmamış, bu konular hakkında açıklama yapılmamıştır.

Demir ve Marat yoldaşlar, memlekette büyük Kongre toplanmadıkça kendilerinin hiçbir kimse ve hiçbir organ önünde hesap vermekle mükellef olmadıkları kanaatindedirler. Buna karşılık, bütün komünistleri, onların kararlarını itiraz etmeden yerine getirmekle ödevli ve onlara karşı sorumlu durumda görüyorlar. Kendilerinin hareketlerine karşı yapılan herhangi bir tenkidi dahi, kendilerini Parti, Merkez Komitesi addederek, Merkez Komitesi'nin otoritesini kırmakla suçlandırıyorlar. Çünkü onlara göre Demir, Marat ve Aram yoldaşlar TKP ve onun merkez komitesidir. Ve yaptığı işlerin hesabını kimseye vermekle mükellef değildir.

Parti Görüşleri ve Dış Büro:

Zaman zaman "Parti görüşlerine, hattına aykırı fikir ileri sürme" suçlamaları olarak karşımıza çıkan Parti görüşleri, Dış Büro'da münakaşa konusu olmamış, görüşülüp tartışılmamıştır. Bunun en taze örneği Demir yoldaşın Berlin'deki toplantıda, milletlerarası bir kürsüde, Türkiye'nin kapitalist olmayan gelişme yolu hakkında yapmış olduğu konuşma ve gene aynı konuda parti görüşü olarak *Yeni Çağ*'da yayınlanan yazıdır. Böyle ciddi meselelere, bu derece kendi fikir ve görüşlerini yeterli sayarak, başkalarının fikirlerine önem vermek ihtiyacını duymayarak yanaşmanın ne derece kötü sonuçlar verdiğini merak eden varsa, bu yazının başka dillere nasıl değişikliklere uğrayarak tercüme edildiğini okusun. Bu yazı üzerinde Barış ve Sosyalizm dergisi redaksiyonunda, ne gibi tartışmalar yapıldığını incelesin, sorsun.

Parti görüşleri olarak ileri sürülen yazıların, konuşulmadan, tartışılmadan, münakaşa konusu olmadan hazırlanması ve yayılması da, "Parti, Merkez Komitesi benim, bütün yetkiler benimdir" diyen gayet tehlikeli, sorumsuz ve asla kabul edilemeyecek bir zihniyetin sonuçlarından biridir. Bu zihniyetle hareket eden Demir, Marat ve son zamanlarda Aram yoldaşlar, üst organların parti üyeleri önündeki sorumluluklarını hiçe saymakta, de-

mokratik santralizmin, santralizm kısmını mutlaklaştırarak bütün görüşlerini parti görüşü olarak kabul ettirmeye, bunlara karşı yapılan tenkitleri de Parti görüşlerine, parti hattına karşı çıkmakla, Merkez Komitesinin otoritesini kırmakla suçlandırmaktadırlar.

Dış Büro ve Parti Grubu:

Demir ve Marat yoldaşlar, Dış Büro içinde uyguladıkları keyfi hareketi ve prensipleri çiğnemeyi parti grubuna karşı da tatbik etmişlerdir. Grubun haklarını hiçe saymışlar, grubun dilek ve isteklerini ele almak, cevap vermek lüzumunu hissetmemişler, grupta ele alınacak meseleleri sınırlandırmak istemişlerdir. Buna karşı direnen grup üyelerini de, Dış Büro'ya karşı gelmek, onun otoritesini kırmak, grubu merkeze karşı dikmekle suçlamaya çalışmışlardır. Demir yoldaşın 18 Ocak 65 tarihli raporundaki şu satırlar, Parti grubunun otonomisinin Marat ve Demir yoldaşlar tarafından nasıl hiçe sayıldığını ve böylece parti teşkilatının en ilkel prensiplerinin ayaklar altına alındığını açıkça gösteriyor. Rapordan okuyorum:

> "... Bilal yoldaş hakkında Dış Büro'da alınan kararın üçüncü maddesinde, parti grubunu Dış Büro'ya karşı dikmekle suçlandırılıyor. Bunun başlıca belirtisi, birkaç ay önceki grup toplantısı gündemine konan meselelerdir... Biz buna, grubu Dış Büro'nun karşısına koyma dedik. Fakat bunun asıl adı grupçuluktur, fraksiyonculuktur. O toplantıda Bilal ve Necil yoldaşların grup toplantısına getirdikleri ve görüşülmesini istedikleri meselelerin hemen hepsi, Merkez Komitesi'ni ilgilendiren, onun görüşebileceği, çözebileceği meselelerdir. Dış Büro, bu olup bittiyi reddedebilir ve toplantıyı dağıtabilirdi."

Burada herkesin önünde açıkça söylüyorum ki, hiçbir parti teşkilat prensibi, Marat ve Demir yoldaşlara kendilerinin sandıkları bu yetkiyi asla vermez. Bir parti grubu, partisini ilgilendiren her meseleyi istediği gibi oturup görüşmekte, karar almakta, teklif yapmakta serbesttir. Hatta bu onun başlıca ödevlerinden biridir. Partiyle ilgili meseleleri gündemine alan hiçbir grup toplantısı da, bir üst makam tarafından dağıtılamaz. Bunun aksini iddia ile, toplantının lütfen dağıtılmadığını söylemek gafletine düşmek, en ilkel Leninci parti teşkilat prensiplerini anlamamak, bilmemek ya da keyfi idareyi yürütmek için, bile bile çiğnemek demektir.

Bahis konusu 28 Nisan 1964 tarihli parti grup toplantısının gündeminde hangi meseleler bulunduğunu bir kere daha hatırlatmak, Marat, Demir ve Aram yoldaşların gruba karşı tutumlarının nasıl bir zihniyetin belirtisi

olduğunu iyice ortaya koyması bakımından faydalı olacak. 28 Nisan 1964 tarihli grup toplantısı gündeminde şu maddeler vardı:

"1. Grup üyelerinden Veli yoldaşın *Yurdun Sesi* dergisi ile ilgili teklifleri
2. Yaz tatillerinin zamanının tespiti
3. Doktor yoldaşın Redaksiyona daimi üye alınması
4. Baş redaktör seçimi
5. Yayınların tenkidi için bir komisyon kurulması
6. Nâzımın şiirlerinden bir broşür derlenmesi
7. Parti grubunda rasyonel işbölümü ve yardımlaşma yapılması
8. Dış Büro'ya yılbaşından beri yapılmış olan dileklerin sonuçları hakkında Dış Büro'dan bilgi istenmesi
9. Taze haber elde edebilmek için konkre bazı tekliflerin görüşülmesi
10. Yaklaşan Senato seçimleri için Dış Büro'nun operatif bir plan hazırlaması
11. Çin K.P.'nin uluslararası işçi hareketiyle ilgili tutumuyla ilgili olarak nasıl bir yayın yapılması gerektiği hakkında Dış Büro'dan talimat istenmesi
12. 1962 Nisan Konferansı kararına uygun olarak, bir genel parti toplantısının bir an önce tertiplenmesinin Dış Büro'ya teklif edilmesi."

Gündemdeki bütün bu maddeler bir parti grup toplantısında konuşulabilecek ve konuşulması gereken meselelerdir. Bunları yasaklamaya teşebbüs etmek, bir parti grubunun otonomisine yapılacak en kaba tecavüzdür. Aynı şekilde bunları konuşmak istediği için grup üyelerini fraksiyonculukla suçlamaya kalkmak, en ilkel prensipleri ya bilmemek, ya da bile bile çiğnemektir.

Grup bütün bu meseleleri görüşmekle ve 28 Nisan 64 toplantısı kararlarında belirtilen kararları almak ve teklifleri Dış Büro'ya yapmakla ödevini yerine getirdi. Grubun bu ödevini yapmış olmasını, grupçulukla, fraksiyonculukla suçlamaya kalkanlar, gruba karşı hiçbir zaman ödevlerini yerine getirmemiş olmakla suçludurlar.

Grubun aldığı kararların üst makamı bağlamayacağı açık ve bilinen bir şeydir. Fakat üst makamın, grubun tekliflerini birer birer ciddi olarak ele alması, bunları incelemesi ve gruba bu meseleler hakkında fikrini teferruatıyla, gerekçeleriyle açıklaması, asla kaçınamayacağı bir ödevidir. Demir ve Marat yoldaşların, mutlak otoritelerini kabul ettirmek için formel bir şekil olarak baktıkları Dış Büro, bu yüzden bu ödevini de yerine getiremedi. Grubun yaptığı teklifler Dış Büro'da ciddi olarak ele alınmadı, Dış Büro grup tekliflerine cevap vermedi. Bu konuda pek çok örnek sıralamak kabil olduğu halde, 1964 yılı parti grup komitesi çalışma raporundan bir parça

almakla yetineceğim. Kendisi de bir Dış Büro üyesi olduğu halde Aram yoldaş, parti grup sekreteri olarak kaleme aldığı raporunda, bu kadar açık bir meseleyi gizleyememiştir. 1964 yılı çalışma raporundan okuyorum:

"Madde 7: Doktor yoldaşın redaksiyona alınması meselesi çözülmemiştir.

Madde 12: Kararlarda Dış Büro'ya iletilmek üzere bazı temenniler var. Bunların cevapları mevcut değil.

Madde 14: Marat ve Veli yoldaş olayı hakkında grup olayın tahkiki için Dış Büro'ya başvurmuş ve bununla ilgili karar alınmıştır. Dış Büro'nun cevabı açıklanmamıştır.

Madde 15: Grupta kendilerinden şüphe edilen arkadaşlar hakkında Dış Büro'nun tahkikat yaparak cevabını gruba bildirmesiyle ilgili bir karar alınmıştır. Cevap açıklanmamıştır.

Madde 16: Ana meselelerle ilgili olarak, bir parti konferansında kabul edilebilecek bir kararnamenin tebliği hususunda grup bir karar almış, Dış Büro'nun cevabı açıklanmamıştır."

Bu tekliflerin hiçbirine, Konferans da dahil, Dış Büro'da verilmesi gereken önem verilmemiş,bu tekliflere hiçbir cevap verilmemiştir. Bu, bugüne kadar böylece devam etmiştir.

Dış Büro'nun Siyasi Yöneticiliği:

Yukarıdan beri anlattığım metotlarla ve usullerle çalışan ve belirttiğim zihniyetin hakim kılındığı Dış Büro'nun, önümüzde duran meseleleri çözmek, memleket olaylarına zamanında gereken tepkiyi göstermek işini başaramayacağı meydandadır. Nitekim başaramadı da.

Önemli olaylar daima büyük gecikmelerle ele alındı. Dış Büro'da serbest tartışma imkanları yaratılmadı.Ele alınan olaylar da konkre bir şekilde tahlil edilip, ilerici güçlere perspektif gösterilmedi. Demir ve Marat yoldaşlar olaylara daima, ilerici güçlere perspektif gösterme, komünistleri geniş halk yığınlarına yaklaştırma, onlarla bağ kurma açısından değil, hataya düşmeme korkusundan hareket ederek yanaştılar. Sorumluluktan kaçma, hata işlememe endişesiyle daima olayların kuyruğunda kalındı. Çıkarılan bildiriler, bugün olduğu gibi yarın da, yarın olduğu gibi çok uzun bir süre sonra da geçerli olacak genel bir takım sözlerle dolu, her şeyden söz eden, fakat açıkça hiçbir yol göstermeyen, hiçbir perspektif vermeyen, birer yazılı vesika olarak, "TKP bu meselede işte bir bildiri çıkarıp ödevini yerine getirmiştir" düşüncesiyle, halka bir şeyler vermek için değil, adeta dosyaya yerleştirilmek endişesiyle çıktı. Kıbrıs meselesiyle ilgili olarak çıkan

bildiriler bunun tipik bir örneğidir. Bu bildirilerin altına TKP yerine başka bir KP'nin ismi de konsa bir şey değişmez.

Aynı şekilde, aynı endişelerle çeşitli aktüel meselelerde yazılı veya sözlü konkre görüş vermekten kaçınılmış, TKP'ye değil, bütün komünist partilerine muteber, herkesçe bilinen genel formüller, görüş olarak tekrarlanmıştır. Senato ara seçimleri gibi önemli konularda, radyo kolektifinin ısrarı üzerine kendisini görüş vermek zorunda hisseden Dış Büro toplantısında konuşulanlar, olayları incelemekten, hatta gereği gibi takip edebilmekten aciz olmanın, perspektif çizememenin, meselelere gerekli önemi verememenin, değerlendirememenin, hiç değilse bazı gelişmelerin nasıl bir yön alabileceğini önceden tayin edememenin ve hataya düşmek korkusuyla olayların kuyruğuna takılmanın en tipik örneklerinden biridir. 12 Mayıs 1964 tarihli bu toplantıda Demir ve Marat yoldaşların ısrarıyla bu hususta hiçbir görüş tespit edilmemiş, seçimlerin seyrine göre radyo kolektifinin günü gününe hareket etmesi gerektiği hakkında karar alınmıştır.

Sorumluluktan ve hatadan kaçmanın tek çaresi iş yapmamak, kabil olduğu kadar az iş yapmaktır. Az iş yapan da bunu gizlemek ve hesap vermekten kaçınmak için daima bir konspirasyon, bir otorite perdesi arkasına gizlenmek, yapılan tenkitler, teklifler, istenen görüşler karşısında sağa sola ithamlar yağdırmak durumuna düşer. Marat, Demir ve Aram yoldaşların düştükleri gibi.

Nitekim Radyo kolektifi ve parti grup üyeleri tarafından, konkre olaylarla ilgili olarak Dış Büro'ya sözlü ve yazılı uyarmalar, Dış Büro'nun çeşitli mesele, gelişme ve olayları daha yakından ele alması zaruretinin ve isteğinin belirtilmesi, konkre meseleler hakkında Dış Büro'dan görüş istenmesi (bir kısmı redaksiyon dosyalarında mevcut bu isteklere bugüne kadar cevap verilmemiştir) Demir, Marat ve Aram yoldaşlar tarafından Dış Büro'ya karşı gelme, onun otoritesini sarsma, Dış Büro'yu diskredite etmek [itibarını sarsmak] olarak vasıflandırıldı.

Dış Büro'yu Diskredite Eden Nedir ve Kimlerdir?:

Dış Büro'yu asıl ve gerçekten diskredite eden, yukarıdan beri sıraladığım ödevlerini yerine getirmemiş olmasıdır. Ve bunun suçluları, Büro'nun bu ödevini yerine getirmesini, uyguladıkları metotlar ve malik oldukları zihniyetle önlemiş olanlardır.

- Dış Büro memleket olaylarını gerektiği gibi takip edip onları değerlendirmemekle, memleketteki ilerici güçlere zamanında yön verememekle kendisini diskredite etmiştir.
- Dış Büro, gerek Radyo kolektifine, gerekse dışarıdaki parti gruplarına

görüş, fikir, yön vermemekle, bu hususta istekleri cevapsız bırakmakla,

- Parti gruplarına memleket hakkında, Parti'nin durumu hakkında hiçbir bilgi, enformasyon vermeyerek, yurtla hiçbir bağı olmadığı intibaını beslemekle ve kuvvetlendirmekle, memleket olaylarını yakından izleyememekle kendi kendisini diskredite etmiştir.

- Dış Büro yurt dışındaki [içindeki olmalı, E.A.] ve yurt dışındaki komünistlerin bir araya toplanması, teşkilatlı bir şekilde çalışması için çaba göstermemekle, 1962 Nisan Konferansı kararlarının gerektirdiği Kongre hazırlıklarına başlamak yolunda hiçbir şey yapmamakla, gene 1962 Nisan Konferansı'nın kararının gerektirdiği, iki yıl sonra toplanması gereken yeni konferansı 3 yıldan fazla zaman geçtiği halde toplamamakla kendi kendisini diskredite etmiştir.

- Dış Büro, grubun otonomisine müdahale etmekle, grubun teklif ve isteklerini hiçe sayıp, parti grup komitesine hiçbir konuda cevap vermekle mükellef olmadığı kanısını belirtmekle kendisini parti grubu önünde diskredite etmiştir.

- Dış Büro günlük pratik işlerle ilgili hiçbir şeyi organize edememekle, gazete, dergi, v.s. getirtmek gibi en basit işlerden, *Yurdun Sesi* için matbaa ve bunların muntazaman yurt dışında ve içinde dağılmasını temine kadar hiçbir şeyi sağlayamamakla kendi kendisini diskredite etmiştir.

- Dış Büro'yu Demir, Marat ve Aram yoldaşları en fazla diskredite eden, Leninci parti normlarını çiğnemek, 20nci Kongre tarafından reddedilen baskı, yoldaşlardan şüphelenme, başkalarının fikirlerine tahammül göstermeme, fikirlere fikirle değil, zorbalıkla cevap verme, fikirleri ve olayları tahrif, iftira, sıfat takma v.s.'yi prensip haline getirmeleridir. (Marat yoldaşın 26 Nisan tarihli raporu bu saydıklarımın eşsiz bir örneğidir.)

Büro kendisini yalnız parti üyeleri ve grupları önünde değil, Kardeş Partiler önünde de diskredite etmiştir. Şöyle ki:

Kardeş partilere, çeşitli teşkilatlara devamlı ısrar ve isteklere rağmen, memleket olayları hakkında olsun, bunların değerlendirilmesi hakkında olsun hiçbir enformasyon verilmemiş ya da yanlış enformasyon verilmiştir. Bunun en yeni örneği *Yeni Çağ* dergisinde çıkan yazıdır. Yazıdan okuyorum:

> "TKP'nin emekçi yığınlarını kapsayan faaliyeti gittikçe genişliyor. Partimizi toplum hayatından uzaklaştırmak isteyen bütün çabalara rağmen, TKP yığınlar içinde gereken çalışma imkanlarını arıyor, buluyor. Partimizin otoritesi emekçiler arasında gittikçe artıyor..."

Arkadaşlar, bu bir propaganda yazısı değildir. *Yeni Çağ* dergisi komü-

nist ve işçi partilerinin enformasyon dergisidir. Dünya komünist ve işçi partilerini bu yuvarlak laflarla oyalamak, onları, gerçekleri gizleyerek aldatmak, hem Türkiye'deki ilerici harekete, hem dünya komünist hareketine fayda değil, zarar getirir.

Marat yoldaş yıllar boyunca yurt dışındaki komünistleri, memleketteki teşkilatlı K.P'den asılsız haberler uydurarak oyaladı. Gerçekleri gizleyerek, onlara fayda değil, zarar getirdi. Bu meseleler hakkında biraz fazla soru sormak, aydınlanmak isteyenleri de, konspirasyonu bozmakla, şüpheli elemanlar olmakla itham ederek, aldatmaca haberlerinin aslının meydana çıkmasını önledi. Aynı haberleri kardeş partilere de vererek onları da yanılttı. Demir yoldaşın yurt dışına çıkınca verdiği haberler, Marat yoldaşın yıllar yılı anlattıklarının gerçeğe ne derece aykırı olduğunu, hem yurt dışındaki Türk komünistleri, hem de kardeş partiler önünde ortaya çıkarmıştır. Bundan daha büyük bir diskredite olayı olamaz. Ben Demir yoldaşın, bütün bu acı tecrübelerden sonra bugün aynı yollara başvurmasını şahsen acı duyarak karşılıyorum.

- Bütün bunlar yanında Dış Büro, Marat, Demir ve Aram yoldaşlar, büyük iddialarda bulunmak, kendilerini Merkez Komitesi ilan etmekle kendi kendilerini diskredite etmektedirler.

Meselelerimizin Bu Hale Gelmesinin Sorumluları:

Meselelerimizin bu hale gelmesinin başlıca sorumluları, kanaatime göre, Marat ve Demir yoldaşlardır. Bu yoldaşlar, özellikle Marat yoldaş uzun yıllardır anormal parti şartları içinde ve dünya komünist hareketinde şahsa tapmanın hakim olduğu devrede çalışmışlardır. Bu devrede hakim olan metotlarla çalışmaya alışmış olan Marat ve Demir yoldaşlar, bunlardan silkinememişler, bu metotları uygulamaya devam etmişlerdir. Dünya komünist ve işçi hareketindeki gelişmelerin ruhunu ve yönünü kavrayamamışlar, işçi sınıfından, halktan ve hatta komünistlerden kopmuşlardır. Ben bu yoldaşları:

- Dış Büro'ya kendi mutlak bildikleri yetkilerini maskeleyen bir formel organ olarak bakmakla,
- En ilkel prensipleri çiğneyerek yoldaşlar hakkında keyfi işlemler yürütmekle,
- Dış Büro'nun iç çalışmalarında teşkilat prensiplerini çiğnemekle,

Yazılı vesikaların konkreliğinden kurtulmak için tedbirler alma yollarına başvurmakla,

Yaptıkları hakkında hesap vermemekle ve hiçbir organ, hiçbir kimse önünde hesap vermekle mükellef olmadıkları kanaatinde ısrar etmekle, ko-

lektif idareyi uygulamamakla,

- Parti grubunun otonomisi saymamakla,
- Gerek parti grubunun, gerek radyo kolektifinin yazılı ve sözlü istek ve tekliflerine cevap vermemekle,
- Kardeş partilere, TKP hakkında yanlış enformasyon vermekle,
- Yurt dışındaki komünist gruplar arasında işbirliğini sağlayacak çalışmalar yapmamakla,
- 1962 Nisan Konferansı kararlarının gerektirdiklerini yapmamakla,
- Dış Büro'nun yönetici bir organ olarak çalışmasını gerçekleştirememekle,
- Yapılması gereken işlerin yapılmayışını bir konspirasyon perdesi arkasına gizlenerek örtbas etmeye çalışmakla,
- Bir yönetici organ olması gereken Dış Büro'yu, TKP'yi diskredite eden hareketlerde bulunmakla,
- Kendilerini uyaranları, tenkit edenleri, Leninci prensiplerin çiğnenmesine karşı gelenleri, Dış Büro'yu görevini yapacak bir şekilde harekete getirebilmek için gayret gösterenleri, partiden atma, işten atma, iftira, fikir ve olayları tahrif, suçlama, cebir yollarına başvurarak susturmaya çalışmakla,
- Kendilerini TKP Merkez Komitesi ilan etmekle suçlu görüyorum.

Bu konkre ortamda bütün komünistlerin Demir ve Marat yoldaşların etrafında toplanmasının, bütün bu olaylara göz yumup, olduğu gibi kabul etmelerinin devrimcilik olduğunu iddia etmek en azından saflıktır. Aram yoldaş bu yanlış ve zararlı devrimcilik anlayışına sarılarak, Dış Büro'nun anormal çalışmalarına karşı, Marat ve Demir yoldaşların keyfi tutumlarına karşı savaşmamış, bu bakımdan üzerine düşen ödevi yapmamıştır. Tam tersine kendi kaypak tutumuyla Dış Büro'da anti-Leninci metotların hakim kılınmasına yardım etmiştir. Hatta bunu zaman zaman Dış Büro'dan istifa etmeyi bile düşünecek kadar aksi görüşte olduğu halde de yapmıştır. Kanaatimce bunun sebeplerinden biri, Aram yoldaşın prensipleri anlamamış, kavramamış, meselelerin dış görünüşe bakıp özünü görememiş olmasıdır.

Şunu da açıkça söylemem lazım ki ben de donmuş kalıplardan kendimi kurtararak, durumun özünü kavramakta geciktim. Dış Büro içinde tereddütlü bir devre geçirdim. İlk anlardan beri göstermem gereken aktifliği gösteremedim. Tenkitlerimde devamlı ve ısrarlı olamadım. Dış Büro içinde hatalara karşı en etkili mücadele yollarını bulamadım. Fakat bugün, yani bugünkü konkre şartlarda, bu anormal duruma bir an evvel son vermek için, karşımıza çıkarılan bütün "otorite – alt-üst makam" formalitelerine rağmen, meselenin özüne bakarak, uygulanan anti-Leninci metotlara karşı mücadele etmenin, önümüzdeki büyük meseleleri çözmek yolunda atıla-

cak ilk adım olduğuna inanıyorum. Son zamanlarda gerek Dış Büro'da, gerek Parti grubundaki hareketlerimin, topraklarında yaşadığımız kardeş Alman Sosyalist Birlik Partisi'ne başvurarak, grubumuzun parçalanmasını önlemekte ve bunu sağlayacak bir konferansın toplanmasında yardımcı olmasını istememin nedenleri bunlardır. İçinde bulunduğumuz gerçekler karşısında, ancak bu yollara başvurularak meselelerimizin çözülmesi yolunda adımlar atılabileceğine kaniim.

Bu mücadelede fraksiyonculuk gibi iftiralar ve ithamlar beni durduramayacaktır. Yürüttüğüm mücadeleyi 20nci Kongre'nin ruhunda, parti prensiplerine uygun olarak açık yapıyorum. Marat, Demir ve Aram yoldaşların kullandıkları metotlar, bugüne kadar memleketteki işçi ve komünist hareketine büyük zararlar vermiştir. Ve devam edecek olurlarsa, bugünkü konkre ortamda daha da büyük zarar verecektir. Ben, bu metotlara kesinlikle karşıyım.

Yukarıdan beri anlattıklarım, Demir, Marat ve Aram yoldaşların ters tutumları yüzünden Dış Büro'nun kolektif idareci organ olma niteliğini yitirdiğini, bir üçlü grup haline geldiğini göstermektedir. Bu yüzden, Dış Büro kararları diye öne sürülen kararlar, Dış Büro kararları değil, bu üçlü grubun kararlarıdır.

İleri sürdüğüm meseleler ne Demir, Marat ve Aram yoldaşlar tarafından Dış Büro ve Merkez Komitesi olduğu iddia edilen bu üçlü grupta, ne de grubumuzda çözülemez. Bunun için bir an önce yurt dışındaki komünistleri bir araya getirecek bir geniş toplantının yapılmasını, bu geniş toplantıda çeşitli fikirlerin serbestçe tartışılarak meselelerimizin çözüm yolunun çizilmesini, bunlar için yapılması gereken hazırlıkların nasıl, ne şekilde yapılacağının tespit edilmesini, uygulanan anti-Leninci metotları önleyecek tedbirlerin alınmasının sağlanmasını teklif ediyor ve bunda ısrar ediyorum.

III

Yoldaşlar, şimdiye kadar anlattıklarım, bütün hareketlerimin sebeplerini, amacımın ne olduğunu açıkça belirtti. Fakat aramızda, konkre olaylarla ilgili ithamlara cevap vermekten kaçındığımı zannedenler olabileceğini tahmin ettiğim için, gerek raporlarda, gerekse parti toplantısında üzerinde durulan bazı meseleleri de ele almak istiyorum.

Her üç raporda da ele alınan meselelerin başlıcası Bilal yoldaş meselesidir. Bilal yoldaşa katılma ve fikirlerini açıklama imkanı verilmeyen bir parti toplantısında, bu cinsten ithamlarla dolu raporlar okunmasını, ilgili yoldaşın en ilkel hakkı olan –bu meseleler hakkında söz söyleme, ithamlara cevap verme, savunma– hakkının gasp edilmesini, Bilal meselesinin ilk

defa ortaya atıldığı 18 Ocak 1965 tarihli parti toplantısında, bu meselelerle ilgili olarak konuşmak isteyen bütün yoldaşların "Dış Büro kararıyla" zorla susturulmasını ve buna ondan sonra da devam edilmesini en hafif deyimiyle "rezalet" addediyorum. (Bu cins kararlara ve bu şekilde hareketlere "rezillik" demenin, Mustafa Suphilere, Abbaslara, Muharremlere rezil demek manasına geldiği hakkında Marat yoldaşın iddiası, Demir yoldaşın kullanmayı pek sevdiği "megalomani" deyimine güzel bir örnek olabilir.)

İtham edildiği bütün konular hakkında fikirlerini söylemek, görüşlerini açıklamak, cevaplarını vermek Bilal yoldaşın işidir. Benim burada yapmak istediğim bu değil. Ancak beni doğrudan doğruya ilgilendiren, içinde bulunduğum, tanık olduğum meselelerin bir ikisi hakkında bazı açıklamalar yapmam gerek. Bu açıklamalar, Bilal'e kendini savunma hakkının verilmemesinin sebebini de göstermeye yardım edecektir.

- Demir yoldaşın raporunda, Bilal yoldaşın beni, kendisine karşı kışkırttığı konu edinilmiş. Aram yoldaş da bunu, annemin bana yazmış olduğu bir mektupla ilgili olarak Bilal yoldaşın "muhbirliği" ile konkretize ediyor. Mektup meselesinin aslı şudur:

Ailemden bir Batı ülkesine gidip yerleşmem, bunu yaptığım zaman para meselelerini düşünmemem, aktif siyaseti artık bırakmam, artık biraz da ailenin (annem, babam ve kardeşim) saadetini düşünmem yollu bir mektup aldım. Bu mektuptan Demir yoldaşın da bilgisinin doğru olacağını Bilal yoldaşla beraber düşünmüştük. O zaman parti sekreteri olan Bilal yoldaş da bunu yapmıştı. Demir yoldaş ondan sonra ailemden gelen mektupları kontrol edip, bu mahiyette sözlere rastlamayınca, bunu Bilal yoldaşın yalancılığı, muhbirliği ve beni Demir yoldaşa karşı kışkırtması olarak damgaladı. Oysa böyle bir mektup vardır ve elimdedir. Bu mektubun geldiği zamanı Attila yoldaş da bilir. O da tanıktır.

- Necil yoldaşın radyoda spikerlik yapmasıyla ilgili suçlama konusu üzerinde uzun boylu durmaya değmez. Zira bu meselenin nasıl geliştiğini, nasıl ve ne şekilde olduğunu Fahri yoldaş, Doktor yoldaş, Marat yoldaş hatta Demir yoldaş pek yakından bilirler. Benim burada söylemek istediğim başka bir şey var. Bizim Radyo'da yalnız Necil yoldaş değil, ben de okudum. Benim okumam Bilal yoldaşın Budapeşte tatili sırasına rastlar. Marat yoldaş o zaman iş yerindeydi ve okumamı da kendisi söylemişti. demek Marat yoldaş bu hareketiyle, Demir yoldaşa göre, "Parti Merkez Komitesi'ni hiçe saymış, vazifesini kötüye kullanmış, kendisini her şeyin üstünde ve sorumsuz görmüştür." (Demir yoldaşın 18 Ocak tarihli raporundan.)

- Demir yoldaşın 26 Nisan tarihli raporunda, Bilal yoldaşın Alman Sosyalist Birlik Partisi'ndeki tutumu gene söz konusu ediliyor ve Bilal yoldaşın 18 Ocak tarihli parti toplantısında, ithamlarla ilgili bir vesikayı okumak zorunda kaldığı bildiriliyor. Burada parantez içinde şunu söylemek isterim ki, pek çok defa söz konusu olan bu buluşma hakkında, orada neler konuşulduğu hakkında Demir yoldaş Dış Büro toplantısında hiçbir açıklama yapmamış, izahat vermemiştir. Bu mesele ilk defa Bilal yoldaşı itham konularından biri olarak 16.11.964 tarihli Dış Büro toplantısına Demir yoldaş tarafından getirildi. Ve 18 Ocak ve 26 Nisan tarihli raporda söz konusu edilenlerin dışında hiçbir açıklama yapılmadı, itham konularına da hiçbir delil gösterilmedi. Bilal yoldaşın çağrılmamış olduğu bu Dış Büro toplantısında şahsen ben, Alman Sosyalist Birlik Partisi'nde geçenlerin geniş bir şekilde izahını ve bu izahın yazılı bir vesika olarak tespit edilmesini istediğim halde buna bir cevap verilmedi. Bilal yoldaşla ilgili bu itham konusunda hiçbir delil gösterilmediğini ileri sürdüğüm zaman Demir, Marat ve Aram yoldaşlar tarafından verilen cevap: "Demir yoldaşa tam olarak güveniyoruz, delil lazım değildir" oldu. Ve Bilal yoldaş artık bildiğiniz şekilde Dış Büro'dan atıldı. Bilal yoldaş 18.3.965 tarihli Dış Büro'ya hitaben yazmış olduğu mektupta, bu meseleye ayrıca değindiği ve "Kardeş partiler karşısında partinin otoritesini sarsmağı ithamının mutlaka resmen tahkik edilmesini" dilediği halde, buna da hiçbir cevap verilmemiştir. Parantezi kapıyor ve kaldığım yerden devam ediyorum. Bütün bunlar böyle iken, Demir yoldaş, 26 Nisan tarihli raporunda, Bilal yoldaşın, 18 Ocak tarihli parti grup toplantısında, ithamlarla ilgili bir vesikayı okumak zorunda (!) kaldığını belirtiyor. Yoldaşlar, gözümüzle gördüğümüz, şahit olduğumuz olayların bu şekilde tahrif edilmesi, şahit olmadıklarımızın ne derece tahrif edilebileceği hakkında bir fikir vermeye yeterlidir. Bilal yoldaşın o toplantıda, itham konusu bütün meselelere cevap vermek, ileri sürülen bütün vesikaları açıklamak, temas edilen bütün konularda söz söylemek, açıklamalar yapmak için ne derece gayret sarf ettiği ve hangi yoldaşlar tarafından nasıl susturulduğu, bu meseleyle ilgili söz söylemek isteyenlerden bu hakkın alındığı 18 Ocak 1965 tarihli parti grup toplantısı tutanaklarında tespit edilmiştir.

Tanık olduğum, yakından bildiğim olayları daha da sıralayabilir, devam ettirebilirim. Fakat biraz önce de söylediğim gibi bunu yapmak istemiyorum. Yalnız şu bir iki örnek bile, Bilal yoldaşa söz hakkı verilmiş olsaydı, itham edenlerin başlıca dayanaklarının, aslında hiçbir şeye dayanmadığı, bu derece çürük ve asılsız olduğu meydana çıkacaktı. Bilal yoldaşa bunun için söz hakkı verilmedi.

Kendisiyle ilgili olarak yazılan bütün raporlarda Bilal yoldaşın fikirleri

(Kıbrıs meselesi, antiemperyalist mücadele, sendikalar, İnönü hükümetine ve CHP'ye karşı tutum, sosyalist memleketleri propaganda, antikomünizmle mücadele, Anayasa, Sovyet-Türk münasebetleri, vs.) baştan aşağı tahrif edilmiştir. Kendisine söz hakkı verilmiş olsaydı bütün bunlar da meydana çıkacaktı. Onun için verilmedi.

- Bugün aynı işlemlerin bir başka şeklinin, bir başka yoldaşımıza uygulandığını gördük. Demir yoldaşın 26 Nisan tarihindeki raporunda Orhan yoldaşla ilgili suçlamaların, onun bulunmadığı bir toplantıda yapılması, yoldaşları gıyaplarında suçlama, onlara savunma, fikirlerini açıklama, söz söyleme hakkının ellerinden alınması zihniyetinin en taze örneğidir. Parti grup sekreteri Aram yoldaştan, 26 Nisan parti toplantısının gündeminde, Bilal yoldaş meselesinin bulunduğunu öğrendiğim zaman, bu meselenin ancak Bilal yoldaşın da katılacağı ve bütün grup üyelerinin çağrılacağı bir toplantıda konuşulabileceğini söylemiş ve –yoldaşların sonradan öğrendikleri gibi– parti grup komitesine bu meseleyle ilgili olarak 24 Nisan 1965 tarihli dilekçemle başvurmuştum. Marat, Demir ve Aram yoldaşlar bu talebimi –şifahi olarak– reddederken, demek raporlarda Orhan yoldaşla ilgili suçlamaların da olduğunu biliyorlardı. Bunu bildikleri halde bu talebimi reddetmeleri, Orhan yoldaşla ilgili suçlamaların, onların bulunmadığı bir toplantıda yapılması, bu yoldaşların, toplantıda Orhan'ın da bulunması isteğimi reddederken yüklenmiş oldukları sorumluluğu daha da artırmaktadır.

Orhan yoldaşın sorgusuz, sualsiz, kendisine bildirilmek lüzumu hissedilmeden, ithamlar kendisine açıklanmadan, çalıştığı Barış ve Sosyalizm Problemleri dergisindeki işinden atıldığını öğrendiğim zaman Parti grup komitesine 30 Mayıs tarihli dilekçemle başvurdum. Bugüne kadar yazılı veya şifahi bir cevap alamadığım bu dilekçeyi, yoldaşlara açıklamayı kaçınılmaz görüyorum:

> "Bir süre bizimle çalıştıktan sonra, vazifeyle Prag'a gönderilen Leipzig Parti grubu ve TKP üyelerinden Orhan yoldaşın işinden atıldığını öğrendim.
>
> Bir yoldaşı, hakkındaki suçlamalar ne olduğu kendisine bildirilmeden, bunlara vereceği cevaplar dinlenmeden, hatta işine son verildiği bağlı bulunduğu parti teşkilatı tarafından tebliğ edilmek lüzumu bile hissedilmeden, işten atmak bir partili ve bir insan olarak çok acı, çok düşündürücü bir olaydır.
>
> Orhan yoldaş hakkında başvurulan bu işlem, bütün parti normlarını ve prensiplerini ayaklar altına alan bir sorumsuzluk ve keyfi idarenin yeni bir örneği olmakla kalmayıp, insanlık ödev ve duygularına da sığmıyor. Bir yoldaşı, bir insanı –bir iş göstermeden, bir iş teklif etmeden, nereye gitme-

yi düşündüğü bile sorulmadan– karısı ve çocuğuyla kendi kaderine terk etmeyi, insanlık duygularıyla asla bağdaştıramıyorum.

Bu acı durum karşısında, grubumuzun derhal toplanıp Orhan yoldaşa karşı yapılan bu işlemi incelemesini ve Orhan yoldaşla ilgili konkre teklifler yapmasını kaçınılmaz buluyorum.

Leipzig Parti Grup Komitesi'nden, bu meseleyi derhal ciddiyetle ele alıp, hemen bir parti grup toplantısı yapıp, meselenin konuşulmasını sağlamasını istiyorum."

Şurasını esefle söylemem gerekir ki, Leipzig Parti grup komitesi bugüne kadar bu dilekçeye yazılı veya sözlü bir cevap vermemekle, Orhan yoldaşa karşı işlenmiş olan sorumsuzluğa belirli çapta katılmıştır. Bunun başlıca sorumlusu da Aram yoldaştır.

Bilal ve Orhan yoldaşla ilgili suçlama konularında cevap vermeye en yetkili arkadaşlar bizzat kendileri olduğu için, bu konularda söyleyebileceğim çok şey olduğu halde, lafı uzatmayacağım.

- Aram yoldaşın raporunda değindiği, Doktor ve Necil yoldaşlara verilen parti cezasıyla ilgili olarak söylemek istediklerim şunlar:

Necil yoldaşın durumu [boşluk bırakılmış] tarihli parti grup toplantısında konuşulmuş ve grup, mesele hakkında karar alması için Dış Büro'ya başvurmuştur. Necil yoldaşın, kendi meselesinin konuşulduğu grup toplantısında bulunması elbette gerekirdi. Nitekim ben, daha Budapeşte'de tatildeyken kendisiyle karşılaştığım zaman, meseleleri grupta açmamız, bazı konularda açıklama yapmamız gerektiğini söylemiş, bunu kendisine teklif etmiştim. Necil, buna şiddetle karşı koydu. Bu konudaki kesin fikrini ve tutumunu yakinen bildiğim için, grupta dinlenmesi meselesini şahsen ortaya atmadım.

Doktor yoldaşın cezasına gelince, bu cezanın ilk önce grupta konuşulması gerekir. Bunda ısrar etmemekle, bu cezayı (Bilal yoldaşa yapıldığı gibi) parti politikasına aykırı hareket, partiyi diskredite etmek vs., vs. ithamlarla değil, alelade bir disiplinsizlik karşısında, daha fazla dikkat etmesini sağlayacak bir cezai tedbir olarak kabul edip önemsememekle hata ettim. Meseleyi önemsememem, bir prensibi çiğnemem sonucunu verdi. Burada parantez içinde hatırlatmak istediğim bir tek şey, Bilal yoldaşın Dış Büro'dan da ne şekilde atılmış olduğudur. Fakat bu, benim doktor yoldaşla ilgili cezada bir prensibi çiğnemek sonucunu veren hatamı hafifletmez. Kanaatimce, Doktor yoldaşın grupta dinlenmesi gerektiğini ortaya atmış olsaydım, Doktor yoldaş grupta dinlenirdi de. Nitekim Dış Büro kararından

sonra da Doktor'a, grup toplantısında konuşma, kendisini savunma hakkı verildi. O zaman bu, ne Marat, ne Demir, ne de Aram yoldaşlar tarafından, hatta ne de 18 Ocak tarihli parti grup toplantısında, Fahri, Halis, Doktor yoldaşların iddia ettikleri gibi Dış Büro'nun kararını temyiz manasına geleceği ileri sürülmedi.

- 26 Nisan tarihli parti grup toplantısında Fahri yoldaş, Parti tüzüğüyle ilgili olarak, fikirlerimin ne olduğunu öğrenmek istedi. Bu konuda yalnız benim değil, bütün yoldaşların açık fikirlerinin ne olduğunu öğrenmekte fayda var. Bunu, bugüne kadar yapmak gerekirdi. nitekim [boşluk bırakılmış] tarihli parti grup toplantısında da, tüzüğün tetkik edilmesi gündem maddesine alınmışsa da, bugüne kadar henüz gerçekleştirilememiştir.

Ben, elimizde mevcut 1936 yılı tarihini taşıyan ve altında da "projedir" kaydı bulunan tüzüğe Marat yoldaşın baktığı gibi bakmıyorum. Marat yoldaş raporunda tüzüğün "Partinin çalışma programını ve tüzüğünü kabul eden, parti teşkilatlarından herhangi birinde çalışan, parti kararlarına uyan, üyelik ödeneğini veren, parti üyesi olabilir" maddesini hatırlatarak, "tüzüğü tanımayacak kadar azıtanların partide yerleri olmadığını" söylüyor.

Tüzüğü kabul etmeyenin parti üyesi olamayacağı Marat yoldaşın ne zaman hatırına geldi, kestirmek güç. Zira 15 yıldır TKP saflarında olduğum halde ve yıllar boyunca TKP'nin dış ülkelerde temsilciliği görevini yüklenmiş olan Marat yoldaşı 10 yıldır tanıdığım halde, tüzüğü ancak bundan 8-10 ay kadar önce görebildim. (Kesin tarihini, tüzüğü teslim aldığım zaman imzaladığım kağıtta tespit etmek kabildir.) Ne partiye alınırken, ne de ondan sonra yıllar boyunca hiçbir sorumlu yoldaş, tüzüğün bu gayet önemli 1nci maddesini uygulamak ihtiyacını hissetmedi. Aramızda hemen de bütün yoldaşların bu konuda benimle aynı durumda olduklarına eminim. 1936 yılı taslak tüzüğünü bugün bütün maddeleriyle kabul etmeme imkan yoktur ve etmiyorum. herhangi bir yoldaşın da tüzüğü bütün maddeleriyle kabul edebileceğine inanmıyorum. Zaten 1936'dan beri son derece değişen şartlara göre de kabul etmemesi gerekir. Bu böyle olunca, Marat yoldaşın zihniyetine göre hareket edilirse, en başta kendisi olmak üzere, ne yurtdışında, ne de Türkiye'de TKP'de üye kalmamalı.

Ancak, elimizde şimdilik başka bir parti tüzüğü de olmadığına göre, bugünün şartlarının gerektirdiği tüzük hazırlanıncaya kadar, mevcut tüzüğü, yaratıcı bir şekilde, Marksist-Leninist parti normlarına uygun bir şekilde, formel olarak değil, özü bakımından uygulayarak hareket etmenin, tüzükten tamamen yoksun olarak hareket etmekten daha faydalı ve zaruri olduğu inancındayım. Yalnız burada altını tekrar tekrar çizerek üzerinde dur-

mak istediğim nokta, mevcut tüzük taslağının formel olarak değil, özü bakımından, Marksist-Leninist parti normları açısından uygulanmasıdır. Yoksa Marat, Demir ve Aram yoldaşların yaptıkları gibi tüzüğü keyfi bir şekilde ele alma ve özünü 31-32ci maddeye sığdırma gayretleriyle değil.

Tüzük hakkındaki fikrim budur. Bu tüzük taslağının çalışmalarımıza uzun zaman yardım edemeyeceği kanaatinde olduğum için, yeni bir tüzük hazırlanması çalışmalarına da derhal başlanması zorunluğu meydandadır. Toplanmasını teklif ettiğim genel toplantı veya konferansın, çözüm yolları arayacağı meselelerden biri de bu olmalıdır.

- 26 Nisan tarihli Parti grup toplantısında Fahri yoldaş, beni, redaksiyonda içe dönük bir yazı yazmakla suçlamış, Aram yoldaşın raporunda bunu da konu olması gerektiğini belirtmişti. Aram yoldaş konuşmasında Fahri'yle aynı fikirde olduğunu açıkladı fakat bunu "çocukça", "adi, iğrenç" bir şey olduğu için rapora sokmaya lüzum görmediğini belirtti. O gün, bahis konusu bu yazının okunmasını istemiştim. Şimdi bunu ben yapıyorum.

Baş redaktör görevlisi ve parti grup sekreteri Aram yoldaşın kontrolünden geçerek yayına girmiş olan yoldaşların bahis konusu ettikleri yazı aynen şöyledir:

"21.Nisan.1965

Hesap vermekten kaçanları suçlu sandalyesine oturtacak olanlar, bütün yurtsever güçlerdir.

Dosyasında, Meclis Başkanlığına sunulmuş olan, bağımsız milletvekili Burhan Apaydın'ın hükümet hakkındaki 4 maddelik gensoru önergesiyle, 10 gündür tatile giren Millet Meclisi, çalışmalarına başlar başlamaz, koalisyon partileri sıkı bir faaliyete giriştiler. Millet Partisi yöneticileri, alelacele bir toplantı yaparak, Burhan Apaydın'ın gensoru önergesine karşı oy kullanma kararı aldılar. Gerekçeleri de şu: Hükümet hakkında verilen önerge, bir meclis denetlemesi amacıyla değil, Meclisin önünde duran işleri baltalama amacıyla verilmiştir.

Millet Partisi yöneticilerinin sığındığı bu gerekçenin amacı, uzun boylu deşilmeye bile ihtiyaç göstermeyecek bir şekilde açık ve meydanda: Hesap vermekten kaçmak, ortaklar hükümetinin ihanet politikasına devam etmek için meydanı boş bırakmak.

Meclisin önünde gerçekten duran ve çözüm bekleyen davalar, herkesin bildiği gibi, bütün yurtseverlerin her gün tekrarladığı gibi, toprak reformu, vergi reformu, işsizliğin önlenmesi, milli kalkınma, yeraltı ve yerüstü zenginliklerimizin yabancı sermaye tarafından sömürülmesini önleme, bağımsız bir dış politika uygulama gibi davalardır. Tek sözle, 27 Mayıs Anayasasının kayıtsız, şartsız tam olarak uygulanmasıdır. Oysa sırtlarını Ameri-

ka'ya yaslayarak iktidara gelen AP ve ortakları hükümeti, idareyi alır almaz, bütün bu esas davaları bir kenara itip, bir sıra faaliyetiyle gerçek halk düşmanı yüzünü, Amerikan sermayesine köleliğini, körlerin bile görebileceği bir açıklıkla gösterdi. AP ve ortakları hükümetinin Meclis önüne koyduğu davalar, milletvekillerinin ödeneklerini artırmak, tütün ekicilerini yerli ve yabancı özel sermayeye soydurmak, işçilerin haklarını kısıtlamak, hakkını elde etmek için grev yapan işçiyi Mehmetçiğe kurşunlatmak, petrollerimizden sonra madenlerimizi de yabancı sermayeye peşkeş çekecek yeni kanun tasarıları hazırlatmak, başta radyo olmak üzere bütün basın ve yayın organlarını baskı altına almak, milli davalarımızı savunan Üniversite birliklerini ve bazı sendikaları kapatmaya teşebbüs etmek, gerçekleri söyleyen yurtseverleri susturmak için baskı ve terör tedbirlerine hız vermek oldu.

AP ve ortakları hükümeti, Meclis önüne bugün bu davaları sürmekle 27 Mayıs Anayasası'nı çiğnemek ve vatana ihanet etmekle suçludur. Ve Meclis önüne sürülen bu işlerin derhal durdurulmasını istemek, Anayasayı çiğneyen hükümet hakkında Meclis denetlenmesi açılması için gensoru önergesi vermek, en büyük yurtseverliktir.

Meclis içinde olsun, Meclis dışında olsun bütün demokratik güçlere, bütün yurtseverlere düşen ödev, ihaneti, 2 aylık icraatı sırasında defalarca tespit olmuş hükümet hakkında verilen gensoru önergesini desteklemek, sorumluları suçlu sandalyesine oturtmaktır.

MP yöneticileri, gensoru önergesine karşı oy kullanma kararını almakla, hesap vermekten korktuklarını, kaçtıklarını gösteriyorlar. Suçlular, daima hesap vermekten korkarlar ve suçlarını gözler önüne serenleri çeşitli yalanlar, dolanlara başvurarak itham etme yollarından medet umarlar. MP yöneticilerinin yaptığı da bundan başkası değildir. Ancak, MP yöneticileri böyle bir kararı almakla, bütün millet partili vatandaşları da ağır bir sorumluluk altına sürüklüyorlar. Bu durumda MP'li bütün yurtseverlerin de yapmaları gereken, yöneticilerin bu ihanet politikasına alet olmamak, bu kararı kabul etmemek ve ihaneti sabit olanların suçlu sandalyesine oturtulmasını, kendilerinden hesap sorulmasını istemektir.

Bugün hesap vermekten korkanlar, kaçanlar, bunun için çeşitli yalan, iftira, baskı ve terör yollarına başvuranlar er geç suçlu sandalyesine oturtulacaktır. Bunu hem dünya tarihi, hem yurdumuzun tarihi şimdiye kadar defalarca gösterdi. Ancak bu hesap verme saatinin çabuklaşması veya gecikmesi, haklıyı ve doğruyu savunan bütün yurtseverlerin birlikte hareketine, direnişine ve gücünü gösterebilişine bağlıdır."

Arkadaşlar, AP ve ortaklarına karşı yazılmış olan bu yazı, redaksiyonumuzda bu cinsten yazıların ne ilki, ne de sonuncusudur. Bunun böyle olduğunu tespit etmek için özel bir komisyon kurulmasına da ihtiyaç yok. Özellikle Kozlu olaylarından sonra yapılan yayınların hangisine gelişigüzel el

atsanız, bu şekilde bir yazıyı kolaylıkla bulabilirsiniz.

Durum böyle iken, benim tarafımdan yazılmış olan bu yazıda Fahri yoldaşın bir alegori araması, Aram yoldaşın da bunu tasdik etmesi oldukça düşündürücü bir olay. AP ve ortakları hükümetinin siyaseti, AP ve ortak partilere karşı yazılmış olan bu yazıda, acaba Fahri ve Aram yoldaşlar, Marat-Demir ve Aram yoldaşlar tarafından uygulanan bazı metotlarla bu derece büyük bir benzerlik mi buldular? AP ve ortak partilerde uygulanan metotlar, bizde uygulananlara bu kadar çok mu benziyor ki buna parmak basmak ihtiyacını hissettiler?

- Aram yoldaş, raporunda beni, Attila ve Veli yoldaşları "Bizim Radyo çerçevesi dışında hiçbir mesele hakkında kafa yormamak, (Almanya'daki işçi yığınlarıyla bağ kurmak vs) gibi gülünç diyebileceğim bir ithamla suçluyor. Bu mesele hakkında uzun boylu konuşmaya ihtiyaç yok. Yalnız şu kadarını hatırlatmakla yetineceğim. Bugün burada ithamlarla karşılaşan bu üç yoldaşın (Gün, Veli, Attila) daha Budapeşte'de çalışırlarken bile bu meselelerle ilgili olarak kaç defa, nasıl teklifler yaptıklarını, Aram yoldaş Almanya'daki işçiler arasında ne geniş çalışma imkanları bulunduğunu henüz hayal bile edemezken (Çünkü Almanya'dan mektuplar Budapeşte radyosuna yağıyordu) bu meselelerle ilgilenmemekle itham edilen bu yoldaşların, bugün bizi itham etme pozisyonunu takınanları harekete geçirmek için kaç defa başvurduklarını, özellikle Marat yoldaş hafızasını biraz yoklarsa hatırlar. Yapılan tekliflerin bir kısmı yazılı vesikalar halinde 1962 Nisan Konferansı'na sunulmuştur, bir kısmının da Dış Büro dosyalarında bulunması gerekir. Bunların sureti benim elimde de mevcuttur.

- Aram yoldaş raporunda 5 Nisan pazartesi günü (yani Bilal yoldaşın işten zorla uzaklaştırıldığı gün) sabah toplantısı yapılamamasının ve Alman sosyalist Birlik Partisi'ni durumdan haberdar etmenin nedenini bize yüklemek istiyor. O sabah redaksiyon toplantısında bulunan arkadaşlar, bildirilecek herhangi bir karar veya tebliğ varsa, bunun işten hemen sonra yapılacak bir parti toplantısında konu edilmesini, şimdi normal redaksiyon toplantısı yapılması için, ben, Veli, Attila ve Bilal tarafından ne kadar ısrar edildiğini herhalde hatırlayacaklardır. Bu yüzden, o günkü toplantıya başkanlık sırası bende olduğu halde, başkanlık Demir yoldaş tarafından benden alınıp Aram yoldaşa verilmişti. O gün redaksiyon toplantısını yapılmaz hale getirenler; işleri oldubittiye getirmek isteyenler, meseleleri parti grubunda konuşmadan diktatörce usuller kullananlar, bunu polis çağırmaya vardıracak kadar şirazesinden çıkaranlar Marat, Demir ve Aram yoldaşlardır.

Alman partisine meselenin bizim yüzümüzden aksettirilmesi iddiasına gelince, bu çocukların bile inanamayacağı kadar acayip bir iddiadır. Alman partisi evvelden haberdar edilmemiş, hazırlanmamış olsaydı, olayların saat 10'da geçtiği redaksiyon toplantısından hemen sonra, aynı gün Ruprecht yoldaş gelip de Bilal yoldaşa, ertesi günü için Bulgar elçiliğinde Sofya'ya hareket [etmek için] uçak bileti olduğunu bildiremezdi. Gerçi atom devrinde yaşıyoruz ama, en basit bir iş aracı olan Radyo ve Magno [magnetofonteyp] tedariki için defalarca mektup yazmak zorunda kalan, yoldaşların iş araçlarını ancak 1,5 yıl sonra temin ettirebilen Demir, Marat ve Aram yoldaşlar, Alman yoldaşlarla evvelden bu meseleyi görüşmemiş, hazırlanmamış olsalardı, bu iş böylesine atom çağı süratine uygun gelişemezdi. (Burada bir noktaya daha dikkati çekmek lazım. Yoldaşları işten atma, yerinden etme gibi cezri tedbirler bahis konusu olduğu zaman, Demir, Marat ve Aram yoldaşlar -her zamankinin tam tersine- büyük bir süratle işe sarılıverip hemen ucunu getiriyorlar.) Evet yoldaşlar, binaenaleyh meselelerin Alman yoldaşlara bizim yüzümüzden aksettirilmiş olması da boş bir iddiadan öteye geçemez.

Demir ve Aram yoldaşların raporlarında daha pek çok üzerinde durulacak, cevap verilecek, açıklama yapılacak noktalar var. Fakat beni dinleyen yoldaşların sabrını tüketmemek için bunların her birini ayrı ayrı ele almaktan sarfınazar edeceğim.

- Marat yoldaşın raporuna gelince: Bu rapor, bu yazılarımda yer vermek zorunda kaldığım kadar olsun üzerinde durmaya değmeyecek bir rapordur. Yalnız bazı olaylar ister istemez beni, Marat yoldaşın da raporuna değinmek zorunda bıraktı.

Dünya işçi hareketinde mevcut bütün ters akımların hemen de hepsini bir nefeste ve en bayağı deyimleri kullanmaktan çekinmeyerek sıralayan bir raporun da, bunu yazanın da ciddiliğinden ne derece şüpheye düşülse yeridir. Bir yoldaşı "kuru kuruya şunu bunu lekelemekle" itham eden Marat yoldaşın, bir solukta sıraladığı "yıpratıcılar, sabotörler, kalpazanlar, içlerini kusanlar, sapıtanlar, azıtanlar, sahtekarlar, şövenistler, fraksiyoncular, oportünistler, antisovyetikler, Çinciler, yalancılar, deklase elemanlar, likidatörler vs, vs" gibi sıfatlar, bu lekeleme işinin ne kadar ucuzladığını açıkça göstermeye yeter. Aram yoldaş bizim için "MK üyelerine Beriacılar, Stalinciler gibi deyimlerle hakaret etmişler, onları aşağılamışlardır" diyor.

Bir yazının nasıl yazılması gerektiği üzerinde fikir münakaşası yaparken, fikrini savunamamanın verdiği acizle yoldaşların üzerine -bıçak çekerek, yumruklayarak- yürümek, yoldaşları işten attırmak için polise başvur-

mak, bir yoldaşı 24 saat içinde sorgusuz sualsiz işinden, evinden, yerinden atmak, kelimenin tam manasıyla sürmek, yoldaşlardan şüphelenmek, onlara şüpheli insanlar, polisin adamları gözüyle bakmak, yoldaşları lekelemek, sıfatlar yapıştırmak, Parti grubu ve parti teşkilatları içinde dikta metotları uygulamak, yoldaşları kendisine bile bildirmeden, ithamları bile söylemeden işinden attırmak ve daha sıralanabilecek pek çok olay, Stalin metotlarından, Stalincilikten başka bir şey değildir. Olamaz.

-Varşova, Budapeşte ve Moskova'daki yoldaşları burada geçen olaylardan haberdar etmek üzere telefon edilmesine gelince: Evet, bunu ben de yaptım. Çünkü önümüzde duran bütün meselelerin çözülmesi için bütün grupların bu meselelerden haberdar olması gerektiğine inanıyorum. Burada geçen olaylar, yalnızca Leipzig grubunu ilgilendiren olaylar değil, bütün komünistleri ilgilendiren, bütün komünistlerin bilmesi gereken ve bütün komünistlerin yardımıyla bir çözüm yoluna girebilecek meselelerdir. Bu inançtan hareket ederek, bu yazıları da, çeşitli parti gruplarındaki yoldaşlarımıza ileteceğimi herkesin önünde açıkça bildiriyorum.

Aram yoldaş beni ve itham ettiği diğer yoldaşları meselelere küçük burjuva endişesiyle yanaşmakla suçlarken, meselenin özünün ne olduğunu asla kavramadığını, raporundaki şu satırlarıyla ortaya koyuyor:

> "Bu arkadaşlar grubun önünde kendi hatalarını kabul etmeli ve komünist yiğitliğiyle otokritiklerini yapmalıdırlar. Bu yapıldı mı mesele tamamen kapanmış olur."

Hayır yoldaşlar, önümüzde duran bütün bu meselelerin çözüm yolu ne otokritik yapmaktır, ne de benim ve benim gibi düşünen yoldaşların susması veya zorla susturulmasıdır. Teklifimi tekrarlıyorum.

> Bütün bu meselelerin çözüm yoluna girmesi için yapılacak şey, biran önce yurt dışındaki komünistleri bir araya getirecek bir geniş toplantı yapılmasıdır. Böyle bir toplantıda, çeşitli fikirlerin serbestçe tartışılarak, meselelerimizin çözüm yolunun çizilmesini, bunlar için yapılması gereken hazırlıkların nasıl, ne şekilde yapılacağının tespit edilmesini, uygulanan anti-Leninci metotları önleyecek tedbirlerin derhal alınmasını teklif ediyor ve bunda ısrar ediyorum.

Gün
[El yazısıyla "Haziran 1965 Gün Togay" yazısı eklenmiş, E.A.]

Veli Gündüz'ün Savunması
22 Haziran 1965

ÖNSÖZ

Yoldaşlar,

Biliyorsunuz 26.4.1965 tarihli parti grup toplantısında bir karar alındı. Bu kararın nasıl alındığına; kimlerin ne gibi çıkışlar yaptığına ve Demir yoldaşın usul üstüne verdiği sinyal üzerine parti içinde "Leninizm'in mukaddes temizlik" hareketini (!) bugünkü toplantıya bırakmaya nasıl razı olduklarına burada uzun boylu değinemeyeceğim. Oysa o toplantıda gerçekten üzerinde durmaya değer sahneler gördük. Grubumuzun en yaşlı üyeleri ile en taze üyeleri bu sahnelerde büyük bir heyecanla konuştular! Bu konuşmalar, nutuklar, tiratlar parti tarihine geçecek nitelikte şeylerdi. Yazık ki bunlar üzerinde duramayacağım. Zira, alınan karar gereğince, benim başka meseleler üzerinde durmam ve açıklamalar yapmam gerekiyor.

Konuşmamın esas bölümlerini eldeki imkanlar ölçüsünde konkre yapacağım. Yani, eldeki toplantı tutanaklarına, raporlara, radyo yayınlarına, dergilere, bildirilere, mektuplara ve parti grup dosyası ile radyo kolektifinin dosyasına girmiş olan evraka dayanarak konuşacağım. Ve minimum ölçüde de şifahi konuşmalara [değineceğim]. Bu şifahi konuşmaların da sadece kolektif içinde ve önünde yapılmış olanlarına dokunacağım. Şunu da belirteyim ki, mecbur edilmediğim sürece, benimle Aram veya Marat veya Doktor veya Demir veya Fahri veya Halis yoldaşlar arasında geçen özel konuşmalara katiyen dokunmayacağım. İşin bu tarafına dalmak dipsiz kuyuya dalmak olur. Esasen bu usul konuşmalarda söylenmiş olanların benim için hiçbir belgelik tarafı yoktur. Kendilerini müşkül durumda hisseden insanların dün ak dediğine bugün kara diyeceklerini de göz önüne alırsak, falan sokağın köşesini dönerken söylenmiş olan bir sözün arkasına takılmanın manasızlığı büsbütün belirir... Binaenaleyh, konuşurken, hele böyle bir toplantıda mahut ithamlara cevap verirken buna göre tek güvenilir kaynak eldeki vesikalar olmalı. Vesika meselesine değinmişken bir nokta üzerinde iki söz söylemek istiyorum.

Biliyorsunuz, işleri vesikalandırma, daha doğrusu vesikasızlandırma babında bizim yaşlı yoldaşlar olağanüstü yetenek ve tecrübelere sahipler. Yaşlı yoldaşların bu hünerlerine pek hayran kalmış olan Aram yoldaş bu alanda o derece üstün başarılar elde etti ki, kendisini bütün illegal partilere

kıymetli bir uzman olarak rahatça takdim edebiliriz. Bu sözümün ne kadar doğru ve yerinde olduğunu daha sonra göreceksiniz.

İşte, bizim yaşlı yoldaşların bu hüner ve tecrübelerinden ötürü, konuşurken sizlere takdim edebileceğim vesikalar maalesef pek mahdut olacak. Bununla beraber tekrar belirteyim ki, konuşmamı gene de başından sonuna kadar eldeki bu mahdut sayıda vesikalara dayanarak yapacağım.

BİRİNCİ BÖLÜM

Leninci naraları anlamakta, uygulamakta kendi kendileriyle ve birbirleriyle düştükleri çelişmeler, bağdaşmalar

Üzerinde duracağım ciddi konuların başına bu meseleyi almamın sebebi şudur: Beni, dünya işçi hareketindeki bütün ters akımlarla karalamaya çalışanların birbirini tutmaz fikir, söz, hareket ve tutumlarının bir tablosunu çizmek ve bu tablo ile diğer meseleler arasında mevcut olan sıkı bağları çizerek daha kolaylıkla göstermek. Söz konusu edeceğim çelişmeler tabiatta ve toplumda görülen diyalektik çelişme ve çatışmalar cinsinden değil. Bu yoldaşlardaki çelişmeler kendilerine özgü. Yani bu çelişme ve çatışmalardan ortaya dişe dokunur, olumlu yeni bir şey çıktığı yok. Eskinin mintarafullah yeni bir tekrarı. Aralarındaki çatışma da hiçbir yenilik getirmeden zaman zaman tekrar birleşmeleriyle sona eriyor... Önce kendi kendileriyle olan çelişmeleri, çatışmaları üzerine vesikalı birkaç örnek:

VESİKA: 1

Okunduğu tarih: 2.4.1962. Yer: Dış Büro ile Memleket dışı parti grupları aktiflerinin müşterek toplantısı. SBKP'nin XXII. kongresi hakkında parti aktiflerine enformasyon mahiyetinde Demir yoldaşın bu raporunun 3'üncü sahifesinde aynen şunları okuyoruz:

> "Şahısları putlaştırma devrinin konkre, açık ve tipik tezahürlerini bizim partimiz içinde aramak yersizdir. Fakat bu devrin kötü tesirlerine, izlerine bizde de rastlanır. Bizde de kolektif iradeyi hiçe sayan, partinin kaderine hükmetmeyi, Allah tarafından kendilerine verilmiş bir hak sayanlar oldu. Partinin ana prensiplerini çiğneyerek, ona diledikleri zaman, diledikleri şekilde işletilen kendi öz çiftlikleri gözüyle bakanlar oldu. Parti faaliyetlerinin canlandırmak, geliştirmek isteyenlere, iş görmek istek ve istidadı gösterenlere engel olarak onları keyfi usullerle partiden uzaklaştırarak, polis, provokatör ilan ederek ve böylece komünist arkadaşların cesaretlerini kırarak, inisiyatiflerini hiçe indirerek partiyi kötürüm etme yolunu tutanlar oldu."

VESİKA: 2

Okunduğu tarih: 26.4.1965. Yer: Leipzig Parti grup toplantısı. Tutanaklardan okuyoruz. S. 11.

"... **Demir**: 1962 Nisanında 3 kişi koopte edildi. Nâzım öldükten sonra da iki arkadaş aday üye olarak koopte edildi. Bir yıl kadar Dış Büro toplantılarına katıldılar. Fakat bu arkadaşların Dış Büro'ya karşı tutumları ve üyelik yetersizlikleri sabit olduğundan Dış Büro'dan çıkarıldılar. Bunlar kimler tarafından koopte edilmişlerse yine o arkadaşlar tarafından çıkarıldılar.

Gün: Bilal ve ben Dış Büro'ya alınırken her ikimize de üye olduğumuz resmen bildirilmiştir. Ben, 5 Nisan 1965 günü Redaksiyon toplantısında Dış Büro üyesi olduğumu açıkladığım zaman Demir, Aram, Marat yoldaşlar buna tamamen uydurma demişlerdi. Görüyorum ki şimdi bizi Dış Büro aday üyeliğine kadar terfi ettirdiniz ki, bu dahi bir terakki. İkincisi, ben ve Bilal Dış Büro'ya alındığımız 1963 Ekiminden itibaren Dış Büro toplantılarına tam üye gibi katıldık, kararlarda oy kullandık. Üçüncüsü, Dış Büro'dan bir üye atılırken kendisinin katılmaması, söz verilmemesi ve hatta bana yaptığınız gibi Dış Büro'dan atılmış olduğumun şifahen olsun bana bildirilmemesi bizdeki parti teşkilat usullerinden midir?

Demir: Bilal'le biz fikirlerini kendisiyle çok münakaşa ettik. Bu kadar münakaşa edilmiş görüşleri Bilal'den tekrar işitmeye ihtiyacımız yoktu.

Gün: Yani siz Bilal'i Dış Büro'dan atarken, onu o toplantıya çağırmadığınızı, ithamlara karşı kendisine savunma hakkı vermediğinizi, sorgusuz sualsiz atıldığını kabul ediyorsunuz, değil mi?

Demir: Evet, dinlemeden attık. Sana gelince, senin de tutumun açıktı. Biliyorsun bir bildiri hazırlamıştık, sana gönderdik. Sen, bu bildirinin hazırlanmasına katılmamış olduğunu ileri sürerek son dakikada bu bildiri hakkında fikir söyleyemeyeceğini bildirmişsin. Yani, vazifeyi reddetmişsin. Bir bildiri hazırlanırken birinci sekreter diğer üyelere sormaz. Sorması sadece bir usulden ibarettir.

Gün: Yani KP'de bir bildiri hazırlanırken, bunu birinci sekreter kendisi hazırlar ve isterse üyelere sorar demek istiyorsunuz, değil mi?

Demir: Evet, öyle olur. Biz sana üstelik bildiriyi okuyasın diye verdik de...

Gün: Demek benim de aynen Bilal'e yapıldığı gibi Dış Büro'dan sorulmadan, dinlenmeden, ithamlar dahi bildirilmeden atıldığımı kabul ediyorsunuz.

Demir: Evet. Alırken de sormadım, atarken de sormadım.

Gün: Demek bizim partide üyeleri kim alıyorsa sormadan, dinlemeden istediği gibi atıyor.

Demir: Evet..."

Birinci vesikanın ışığında dinlediğimiz bu karşılıklı ilginç konuşmalardan sonra gelelim üçüncü vesikaya. Bu üçüncü vesikayı da birinciyi unutmadan, onu hatırlayarak okuyalım:

VESİKA: 3
Tarih: 26.4.1965. Yer: Grup toplantısı. Okuyan: Marat yoldaş. (S.1)

"...Grupçuların, oportünistlerin, sağa sola yalpa vuran sallantılı elemanların, sekterlerin, likidatörlerin çıkışları, saldırıları partimize büyük zararlar vermiştir..."

Bu peşrevden sonra şu satırları okuyoruz:

"Bugün Leipzig örgütünde başlayan grupçuluk, Bilal'in başını çektiği fraksiyonculuk, partimiz için tehlikeler doğurabilir."

Burada sözü edilen tehlikelerin anlamını ve gerçekte kimi ilgilendirdiğini daha sonra anlayacağız. Yalnız biraz sabır gerek.

"Bu tehlikeyle savaşmak, bu çıbanı, bu açmaya yüz tutan yarayı temizlemek kaçınılmazdır. Bu irini temizlemekten kaçınmak, KP'ne, işçi sınıfına (breh, breh) halkımıza kötülük etmektir."

Daha sonra yeri geldikçe, yine bu tarihi ithamnameden Demir yoldaşın biraz önceki meşhur deyimiyle, partinin kaderine hükmetmeyi Allah tarafından kendisine verilmiş bir hak sayan bizim yaşlı yoldaşın bu ehli salip beyannamesinden bazı parçaları sizlere okuma vaadiyle gelelim dördüncü vesikaya.

VESİKA: 4
Tarih: 18 Ocak 1965. Leipzig Parti grup toplantısı tutanağı. S. 1, 7, 11, 12.

"**Demir**: Dış Büro'nun Bilal hakkında almış olduğu bu kararı grupta görüşülemez, münakaşa edilemez, değiştirilemez. Biz burada sadece gerekçemizi okuyacağız. Bu gerekçe üzerinde tartışma açılmayacaktır. Enformasyon vereceğiz, o kadar. Tekrar ediyorum, münakaşa yok ve Bilal'e kendisini savunma hakkı tanınamaz..." (S. 1)

"**Demir**: bunu defalarca söyledik. Savunma hakkı karar verilmeden ön-

ce kullanılabilir. Dış Büro bu kararı alırken savunma hakkı vermeye lüzum görmedi. Vakıalar açık olduğu için Dış Büro'da seni dinlemedik. Orada kendini savunma hakkı vermediğimiz gibi burada da vermiyoruz." (S. 7)

"**Demir**: Bilal'e müdafaa hakkı vermiyoruz, söz hakkı vermiyoruz. Ama alır Dış Büro'ya müracaat eder, dilekçe verir. Bu hak vardır."(S. 11)

"**Demir**: Burası münakaşa yeri değil, bunlar münakaşa konusu değil. Bilal'in sekreterlikten atılmasını izah ettim. Bu yapıldı, bu kadar. Burası münakaşa yeri değil. Bilal Dış Büro'ya yaz! Burada söz yok."(S. 12)

VESİKA: 5

Bu vesika Abuzer Özdemir tarafından Demir yoldaşa gönderilmiş olan mektuplardan birinin kopyasıdır ve bizzat Abuzer tarafından el yazısıyla çoğaltılarak arkadaşlara gönderilmiştir:

"Sevgili ağabeyciğim,

Mektubunu aldım. Meseleleri başka başka noktai nazardan gördüğümüz için anlaşamıyoruz. Burada, senin yanlış gördüğün ve anlaşmamızı imkansız kılan bazı hususları belirtmek istiyorum.

1. Sen beni gerçekten partiden atılmış telakki ediyorsun. Senin anlayış ve izanına şaşıyorum. Bir kimse mahkeme edilmeden, müdafaası alınmadan partiden atılabilir mi? Evvela bana cevap ver. Alınan bir karar partinin tasdikine sunulmadan, nasıl bu karar parti kararı olabilir? Sor ve soruştur, göreceksin: ben atıldığım zaman müdafaam bile alınmadı. 1961 yazında atılmama karar verildi. Bu kararın verildiği toplantıdan evvel müdafaam alınmak gerekirdi."

VESİKA: 6

Demir yoldaşın Abuzer Özdemir'e 28.3.1963 tarihinde verdiği cevap:

"Kardeşim,

Mektuplarını aldım. Birincisini iyice okudum. İkinci ve üçüncüsüne şimdilik ancak şöyle bir göz gezdirebildim. Bugünlerde acele görülmesi gereken işlerim var... Sana TKP Merkez Komitesine müracaat etmeni söyledim ve şimdilik sadece yenden partiye girmeni sağlayacak bir dilekçe ile müracaat et, ithamlarını sonraya bırak dedim. Gene de söylüyorum. ithamların kardeş komünist partilerini ilgilendiriyorsa onlara da müracaat et. Onlara yardım et... Kardeş partilere bildirilmesi gereken bir şey biliyorsan derhal bildir."

Demir yoldaşın bu cevabı üzerinde biraz durmak yerinde olacak.

Birinci nokta: Demir yoldaş, her zamanki gibi, çok meşguldür. Bu yüzden gayet ciddiye aldığı Abuzer Özdemir meselesine (bu ciddiyeti eldeki

iki cevap göstermektedir!!) vakit bulamamaktadır. Abuzer Özdemir'in ikinci ve üçüncü mektuplarını okuyamamasının tek sebebi vakit yokluğudur.

İkinci nokta: 18 Ocak 1965 tarihli Leipzig Parti grup toplantısında Bilal'e yaptığı tavsiyeyi iki yıl önce Abuzer'e de yapmış. Yani Merkez Komitesine başvurabilir, bu yol açıktır. Her iki olayda da haklarında karar alınmış olanlara savunma hakkı verilmemiştir. Birinci olayda, Abuzer olayında Demir yoldaş burada yoktur. İkincisinde buradadır.

Üçüncü nokta: Demir yoldaş, Abuzer'e aynı mektup içinde iki ayrı yerde kardeş partilere müracaat etmesini, hem de derhal başvurmasını ve bildiklerini söylemesini salık veriyor, istiyor. Sanıyorum oldukça ilginç ve manidar bir istek ve ısrar. Demir yoldaş, böyle bir müracaata cevaz veriyor, Abuzer'i teşvik ediyor. Kardeş partilere bilgi vermesini, şikayette bulunmasını ısrarla istiyor. O zaman TKP'yi diskredite etme, jurnal etme diye bir şey asla akla gelmiyor. Hakikaten acayip. tuhaf bir vaziyet değil mi? Eğer arkadaşlar için öyle değilse lütfen izah etsinler. Yok, eğer arkadaşlara göre de acayipse o takdirde belki bir ışık tutar düşüncesiyle şimdilik şu kadarını söyleyeceğim. Birincisi hadisenin cereyan ettiği tarih, 1962-63 yıllarıdır. İkincisinin ise 1964-65'tir. Şartların ve zamanın özellikle biz Marksistler için ifade ettiği önemi lütfen unutmayalım. Bütün sosyal ve doğal olayları inceleme ve tanıma ve değerlendirmede daima göz önünde tutageldiğimiz zaman ve şartlar meselesini bu iki olay hakkında düşünürsek bu tuhaflık içindeki karanlıklar, sanıyorum büyük ölçüde dağılacaktır. Bu mesele üzerinde kafa yormak isteyen arkadaşlara bir noktayı daha hatırlatmak faydasız olmasa gerek. Demir yoldaş sosyalist ülkelere 1961 yılının sonlarında gelmiştir. Ve çözmek zorunluluğunu duyduğu bazı meselelerle karşı karşıyadır. Abuzer'in kardeş partilere başvurması halinde kim bilir, belki de bu meselelerin bazılarının daha kolay çözülebileceğini düşünmüştür! Her halükarda bugünkü Demir yoldaşa arkadaşların sormaları yerinde olan bir sualdir bu. Arkadaşlar sorarlar mı, sormazlar mı; artık orası kendilerinin bileceği bir iş. Fakat öyle sanıyorum ki, olayların sputnik hızıyla gelişmesi, bu tuhaf görünen olayı, arkadaşların özel bir gayretine lüzum bırakmadan kendiliğinden aydınlığa çıkaracak.

VESİKA: 7

Tarih:1962 Nisanı. Konferansta Demir yoldaşın okuduğu son rapor. s.10

"... Ortada bu vakıalar varken (tutanaklardan anlaşıldığına göre söz konusu edilen vakıalar konferansa katılanları tatmin ve ikna etmemiştir) it-

hamların tek taraflı ve şahsi olduğu nasıl söylenebilir?s Böyle bir görüş, parti aleyhtarı faaliyetlerini, antileninist tutumlarını maskelemek için en köklü prensip ayrılıklarına şahsi anlaşmazlık süsü vermeye çalışanların ekmeğine yağ sürmekten başka bir fayda sağlamaz."

Demir yoldaşın bu sözlerini söylemesinden bir iki gün önce toplantı oturumları sırasında.temas edilen meseleler üzerinde uzun boylu durulmuş ve Nâzım ile Demir yoldaşlar arasında şu karşılıklı konuşma olmuştur.

VESİKA: 8
1962 Nisan konferansı tutanağından:

"**Nâzım**: Prensip meselelerinde ne gibi ihtilaflar var?
Demir: Prensip meselelerinde açık ihtilaflar olmadı. Almanlara karşı takınılan tavırda münakaşa oldu. Sekreter yoldaş toplantılarda hiçbir zaman aykırı prensip savunmadı."

7'nci ve 8' inci vesikalarda Demir yoldaşın sözleri arasında derhal göze çarpan çelişme ve aykırılık şu: Birinde köklü prensip ayrılıkları var deniyor. Diğerinde, yani bir iki gün önceki oturumda Nâzım'ın sorusuna cevap verirken "prensip meselelerinde açık ihtilaflar olmadı" deniyor.

Bu terslik, birbirini tutmazlık neden dersiniz acaba? Demir yoldaşı düştüğü çelişmeye aldırış ettirmeyen acaba prensipleri mi yoksa durumunu kurtarma endişesi mi olmuştur? Konferans tutanaklarını izleyenlerde Demir yoldaşın durumu kurtarma endişesiyle bu çelişmeye düştüğü kanaati uyanmaktadır.

VESİKA: 9
1962 Nisan konferansı tutanağı:

"**Demir**: ... O zaman şahsa tapma şartlarında Merkez Komitesi Reşat'a karşı harekete geçemezdi. Mühür kimde ise Süleyman oydu. O kadro ile ekseriyette olduğumuz halde fiili harekete geçmenin müspet netice doğurmayacağına kani idik. O zaman Komintern vardı. Komintern ile temasa geçmek imkansızdı. Derhal parti dışı ilan edilip provokatör damgası yiyebilirdik. Evet, ölüm korkusu yoktu ama bu ölümden de ağırdı. Ve göre göre boyun eğmeye mecburduk..."

VESİKA: 10
26.4.1965 tarihli Leipzig parti grup toplantısında Aram yoldaşın şahsı

adına hazırladığını söylediği rapordan. (s. 1)

"Sosyalist memleketler ve kapitalist ülkelerdeki kardeş partiler TKP'nin resmi temsilcisi olarak Merkez Komitesinin birinci sekreterinin ve Dış Bürosunu tanımaktadırlar... Bundan ötürü biz, ancak parti birliğini koruyarak Merkez Komitesi etrafında sımsıkı toplanarak, kardeş partilerin de yardımıyla önümüzde duran büyük meseleleri çözmeye koyulabiliriz. (1962 Nisanından beri hala koyulacağız, koyulabiliriz lafları!) Bunun aksini yapmak grupçuluktur, fraksiyonculuktur, yıkıcılıktır..."

Aram yoldaşın bu sözlerini bir de Demir yoldaşın 1962 konferansında kullandığı deyimlerle okuyalım:

"Yoldaşlar. Biz emigrasyon şartlarında bulunuyoruz ve aramızda kardeş partilerce Süleyman olarak kabul edilen Demir yoldaştır. Mühür onun elindedir. Böyle bir durumda, mührü Süleymana karşı harekete geçmek, haklı olunsa da, çoğunlukta olunsa da müspet bir netice vermez. Nitekim ben kendimi bildiğimden beri (Aram yoldaş 25 yıllık parti üyesidir) hep Süleymanların partisi olmuştur. Size bunun ne derece gerçek olduğunu kendi hayatımdan örnekler vererek de gösterebilirim. Ben, biliyorsunuz 25 yıl önce girdim TKP'ye. O dönemde Demir yoldaşın da belirtmiş olduğu gibi Süleyman mührü Reşat'ın elindeydi. Ben ise genç, ateşli, kanı cıvıl cıvıl kaynayan bir militan. Aklının, burnunun doğrultusuna giden, particilik işinde henüz pek acemi bir komünisttim. Etrafıma bakıyordum, yığınla sürüyle yapılacak iş vardı. Oysa ne hikmetse bunların hemen hiçbiri yapılmıyordu. Bir iki bekleme ve bir iki dert anlatma, hatta zorlamadan sonra karşıma Mühr-ü Süleyman çıktı. Sözü uzatmayalım, bu Süleyman'la bir gece iyice kapıştık. Arkasından çok geçmedi kendimizi hapishanede bulduk. Orada bu Süleyman tipinde daha birkaç müşavir ve mürit tanıdım. Atıştık, kapıştık, dert anlatmaya çalıştık. Velhasıl olmadı vesselam... Günümüz geldi, tahliye olduk. Memlekette artık yapılacak bir şey kalmamıştı. Askerlik de gelmiş çatmıştı. Çektik çıktık memleketten. Gurbet ellerde uzun yıllardır ekmek parası peşinde koşup durdum. Ama artık bir hayli olgunlaşmış, yaş da ilerlemiş olduğundan particilik hayatının çok uzun vadeli bir çalışma ve sabrı gerektirdiğini anlamıştım. Bu büyük gerçeği anlayarak geldim bu taraflara. Ve 7 yıldır bu inançla çalıştığımı hepiniz gayet iyi bilirsiniz. Bu taraflara geldikten sonra bizim partinin Süleymansız olamayacağını çok daha derinden gördüm, kavradım. Ekmeğimiz bile buralarda Süleymanların elinde. Bu gerçeği görmeyip akıllarının doğrultusuna gitmek isteyen arkadaşlara halisane tavsiye ederim ki; bu yaptığınız sivri akıllılıktır, körlüktür, cehalettir, hatta daha da ileri gideceğim, zira bu benim şimdiki akıllı tutum ve politikama da tamamen uygun düştüğü için, diyeceğim ki, bu yaptıklarınız düpedüz parti-

ye ihanettir, grupçuluktur, fraksiyonculuktur... Mühür sahipleri vallahi billahi de alimallah temizlerler hepinizi. Temizlenmeniz de gerekir amma, ben henüz o kadar yaşlı olmayıp hafızamı kaybetmemiş olduğumdan, sizin yaşınızda neler düşünüp neler yapmak istediğimi hatırladığımdan kelli, gelin etmeyin, bir çocukluk yapmışsınız, şunu şuracıkta kabulleniverin, bu işi büyütmeden kapatıverelim. Siz küçüklüğünüzü, biz de büyüklüğümüzü bilip tatlıya bağlayalım bu işi. Önümüzde yapılacak sürüyle iş var, hem de çok acil. Ama sizin gibi tecrübesizlere dert anlatmanın mümkünü olmuyor. Çaresiz sabır gerek. Hem de gayya kuyularını dolduracak cinsinden. Siz de hem akıl yok, hem sabır yok, hem de tecrübe yok. Bunlar olmadan particilik olmaz. Mühür sahiplerinin etrafında, hem de sımsıkı toplanmanızı gerektiren bir diğer sebep de işte bu sabır ve tecrübe fukaralığınız. Velhasıl son sözüm şudur: Bu durumda yapılacak tek şey, insanın kıçına gayet kolay yapıştırılan provokatör, likidatör, fraksiyoncu, şovenist, antikomünist, antisovyet, antiparti damgalarını yiyip partiden atılmamak, bu sığındığımız gurbet ellerde sefil perişan olmamak için göz göre göre boyun eğip Süleymanların etrafında, tekrar ediyorum sımsıkı toplanmaktır."

Doğrusu bugüne kadarki olaylar, tecrübeler Aram yoldaşa hak vermektedir. Bunun böyle olduğunu çok derinlere gitmeden de gitmek görmek mümkün, hem de vesikalara dayanarak. Örneğin, Abuzer Özdemir, burada Marat yoldaşın Mühr-ü Süleyman olduğu devrede başına gelenleri Demir yoldaşa yazdığı mektuplardan birinde şöyle anlatıyor:

VESİKA: 11

"Bir mektupla müracaat etmemi istiyorsun. Hatalarımı kabul ettiğimi yazmamı istiyorsun. Evvela bana bildir, hangi suçlarımdan dolayı partiden çıkarılmışım? Benim bundan haberim yok. Tart edilmeye karar verildiği zaman sorgu sual bile edilmedim. Suçlarımın ne olduğunu bilmeden, suçlu olduğumu nasıl kabul edeyim? Bu mantık mıdır? Hangi KP'de sorgusuz sualsiz ceza vermek rezaleti görülmüştür?

Bana ihtar verildiği zaman heyet kuruldu. Sualler soruldu ve ihtar cezası verildi. Güzel, her şey yolundaydı. Neden aynı formalite partiden çıkarıldığım zaman yerine getirilmedi? Bir kimseye ceza verildiği zaman onun suçunu yüzüne söylemek ve müdafaasını dinlemek adaletin şartıdır. Burjuva mahkemeleri bile önceden tespit edilen cezayı vermeden evvela sual ederler. Müdafaa hakkı tanırlar. Memlekette hakkımda bu yolda verilmiş üç mahkeme kararı vardır. Açıkça ifade edeyim: Bu kararların hiçbiri oybirliği menfaat grubunun hakkımda verdiği bu tart kararı kadar ağır değildi. Hiçbiri bu tart kararı kadar hasiyetsiz değildi. Eğer ortada mühimsediğim parti işi olmasaydı alınan bu kararı iplemezdim. Zaman gelir kimin gerçek

partili olduğu, kimin komünist olduğu, kimin sosyalist memleketlerdeki yem torbasına koşup gelmiş olduğu, kimin burada komünist görünmeyi geçim vasıtası yaptığı anlaşılırdı...

Şahsi meselelerim şunlardı: Tahsil meselesi...

Eğer 1951 yılında tevkif olmasaydım üç ay içinde diploma alacaktım. Bunu sen, sen iyi bilirsin, sanıyorum. Türkiye'deki tahsil durumu burada parti tarafından tasdik edilseydi, 10 sene önce verdiğim imtihanları bir defa daha tekrar etmeye mecbur olmaz ve senelerce vakit kaybetmezdim. TKP temsilcisi Marat'ın tasdiki kâfi idi. Bunu yapmadı. Gadir olsun diye yapmadı.

Ev meselesi: Bir kızla tanıştım. Çocuğum oldu... Ev verilemezdi, çünkü evli değildik. Beraber oturabilmek ancak partinin kanalıyla olabilirdi, evlenmek hakeza. Meseleyi Harama (Abuzer bütün mektuplarında Aram'dan bu şekilde bahsetmektedir) söyledim. Berlin'de halledildi, evleninceye kadar ev verilmesi kararlaştırıldı, dedi. Fakat bu arada tenkitlere devam ettiğim –yalnız Haramla münasebetim vardı- Haramı kızdırdığım için ev meselesi külle örtüldü.

Şimdiye kadar yazdıklarımı ve gelecek iki hafta içinde yazacaklarımı dikkatle okumanı istiyorum. Kendini benim yerime koymanı istiyorum. Kendinde bu meseleleri çözecek kudret göremezsen, ki bu bir ay içinde belli olacaktır, bu yazdıklarımı muhafaza etmeni istiyorum. Marat gibi büyük ihtilal işleriyle meşgul, onun için benim meselelerime vaktin yokmuş gibi bir tavır takınmanı beklemiyorum... Benim meselemde haksızlığı ve gaddarlığı müdafaa etmek mevkiine düşmek üzeresin. En azından göz yummak mevkiine düşmek üzeresin. Taşıdığın sıfatla mesuliyetli durumdasın. Bir sene geciktirdin, bir ay daha geciktirmene tahammülüm yoktur..."

Gelelim ikinci örneğe: Bu, günümüzün en taze örneklerinden biridir.

VESİKA: 12

Orhan yoldaşın Leipzig Parti grup komitesine yazdığı mektup: (...) [20 Mayıs 1965 tarihli mektup aktarılıyor.]

Orhan yoldaş 31 Mayıs gününe kadar beklemiş, hiçbir cevap alamamış ve mektubunda da belirttiği gibi Mayıs sonuna kadar evden çıkması şart koşulmuş olduğundan çoluk çocuğunu toplayarak Bulgaristan'a dönmek zorunda kalmıştır.

Gelelim üçüncü olaya ve Mühr-ü Süleymanların nelere kadir olduklarını gene taze bir olayla görmeye.

VESİKA: 13

Bilal yoldaşın 30 Ocak 1965 tarihinde Demir yoldaşa gönderdiği mektup: (...) [aktarılıyor.]

Sanıyorum ki Aram yoldaşın ısrarla üzerinde durduğu mühr-ü Süleymanların neler yapmaya kadir olduklarını gösteren bu cinsten belgelere burada uzun boylu yer vermeye artık lüzum olmasa gerek. Fakat bu bahsi küçük bir vesika ile devam ettirmekte faydasız olmayacak sanıyorum.

VESİKA: 14
18 Ocak 1965 tarihli Leipzig parti grup toplantısı tutanakları. (s. 6)

"**Attila**: Ben burada bu meselenin görüşülmesi vahamet doğuracaktır şeklinde konuşmasını protesto ediyorum.

Veli: Gerekçede suçlama konusu olan meseleler her gün bizim redaksiyonda karşılaştığımız başlıca konulardır. Bunları burada konuşup aydınlığa çıkarmamız lazım. Bu yapılmadıkça, hata olduğu iddia edilen şeylere devam edilebilir. Hatalı noktaların ne olduğunu iyice anlayalım ki onlardan kaçınabilelim. Bunların konuşulup konuşulmamasının oya konulmasını teklif ediyorum.

Marat: Burada baştan söylendi. Oylamak yok. Konuşmak yok. Bunu unutmayın."

Bu konuşmaları dinledikten sonra gelin hep beraber üç yıl öncesine 1962 Nisan konferansına kadar uzanıp Marat yoldaşın neler söylemiş olduğuna bir bakalım:

VESİKA: 15
1962 Nisan konferansı tutanaklarından:

"**Marat**: Sabiha yoldaş, Reşat ve onu destekleyenlerin partiden atılmasından bahsetti. Burası çıkarıp atma yeri değil. Atarsak, gene eski yola gideriz. 20 yıldır parti kongresine hazırlanılıyor (ama ne hazırlık!!). İyi çalışırsak bunu yapma yolunda ilerleyebiliriz (bu yolun neredeyse sonuna gelmişiz!!!). Atılma vesaire meseleleri parti kongrelerinde konuşulur. Orası yetkilidir. Sen beni, ben seni partiden çıkaramayız. Reşat hala parti Merkez Komitesi üyesidir. Hataları ortaya koymak lazımdır (Kendi hataları söz konusu olunca asla ve kat'a!). İlerde kendini savunma imkanını da bulsun..."

İnsan, Marat yoldaşın bu sözlerini duyunca hayretten ağzı bir karış açık kalıyor. Allah Allah ne olmuş da bizim Marat yoldaş böyle konuşuvermiş? Yoksa o gece rüyasında Lenin'i mi görmüş? Öyle anlaşılıyor ki bütün kabahat Lenin'de! Neden mi? Nedeni şu: En azından 20 yıldır bizim Marat yoldaşın rüyalarına girmemiş de ondan. Son 20 yıllık parti hayatında eğer

partiye aldıklarından daha çok insan atmış, attırmış ve bu sayede Partiyi Lenin'in bayrağı altında Stalinci bir temizliğe tabi tutabilmişse bunun tek sorumlusu Lenin'dir! Anlaşılan Lenin,insanların rüyasına girmesini bilmiyor. Peki, diyeceksiniz ki, nasıl olmuş bu iş? Lenin bizim Marat yoldaşı 20 yıl unutuvermiş, tam da gelmiş 1962 Nisanının üçüncü günü Marat yoldaşı hatırlayarak rüyasına girivermiş! Bu herhalde bir tesadüf olmasa gerek diye düşünüyorsunuz değil mi?

Neden öyle düşünüyorsunuz, buyurun düşünmeye devam edin. Belki bunun nedenini bulabilirsiniz... Sizler düşüne durun, ben bu arada bir vesika daha okuyayım sizlere.

VESİKA: 16

26.4.1965 tarihli parti grup toplantısında Marat yoldaşı yapmış olduğu yazılı konuşmadan.

Bu konuşmayı yapan Marat yoldaş 1962 Nisanındaki Marat değildir. Onu Lenin yine unutmuş, eski haline terk etmiştir. Ve Marat yoldaş 40 yıldır savaşa savaşa ne hikmetse bir türlü köklerini kazıyamadığı parti içindeki şovenistlere, oportünistlere, grupçulara, fraksiyonculara, troçkistlere, Çincilere, tonlarla yabancı ideoloji taşıyan küçük burjuvalara, velhasıl Leninizme aykırı bütün ters, sapık akım ve ideoloji sahibi deklase elemanlara karşı cihat bayrağını açmak saadeti içinde adeta kanatlanmıştır. 7 sahife tutan bu ehlisalip beyannamesinin 3'üncü sayfasında Marat yoldaş bütün müminlere olanca sesiyle şöyle haykırıyor:

> "Leninizmin temizliğini, partimizin ideolojisini, savaşçılık ilkelerini korumak her komünistin, her parti üyesinin, her parti teşkilatının, baştan aşağı hepsinin borcudur, görevidir, ödevidir... Çünkü, komünistlerle şovenistler karşı karşıya açıktan açığa çatışma halindedirler. Partinin çağrılarıyla, bildirileriyle, yayınlarıyla yalnız NATOculara karşı değil, sapıtan fraksiyonculara karşı da sürekli savaşmıştır, savaşacaktır."

Bu ehlisalip beyannamesi şöyle sona eriyor:

> Tekrar ediyorum, fraksiyonculuğa, grupçuluğa, likidatörlüğe karşı, oportünizme, şovenistliğe karşı savaş günün canlı konusudur.
>
> TKP'nin birliğini, komünist ve işçi partileri arasındaki dayanışmayı savunmak, Marksizm Leninizm prensiplerini, proleter enternasyonalizmini savunmak boynumuzun borcudur. Buradaki komünistler, parti teşkilatı bu ödevlerini şerefle yerine getireceklerdir."

Bilmem bu iki ayrı Marat'ın neden tek bir vücut içine girebilmiş olduğunu bulabildiniz mi? Demir yoldaş buraya kadar sıraladığım 16 vesikada bu üç arkadaşın, eğer kabul ederseniz, ister çelişmeli hallerine, isterseniz birbirini tamamlayan veya uygun düşen tutumlarına, yahut da her iki tutumlarının tümüne ışık tutacak bir söz söylemiş fi tarihinde.

VESİKA: 17

Demir yoldaşın 1962 Nisan konferansının son oturumunda yaptığı kapanış konuşmasından. (s. 10)

> "Partinin idaresini fraksiyonlara kaptırmamak ihtirası mı? Eğer partinin menfaatleri bunu gerektiriyorsa, bu ihtiras iyi bir ihtirastır..."

Şimdi anlaşıldı! Demek bu yoldaşlar muazzam talihsizliklerinden ötürü öyle bir parti içinde çalışmaya mecbur olmuşlar ki, hayatları boyunca hep böyle muhterislerden yakalarını bir türlü kurtarıp da hüdainabit yetişen komünistleri bir araya getirme fırsatını bulamamışlar. Bazen tam bulduk dedikleri anda yine bu kökleri kuruyası muhterislerle karşı karşıya kalmışlardır. Hapishanelere girmişler, orada bile yakalarını kurtaramamışlar. Çıkıp buralara gelmişler, artık kurtulduk, sakin sakin çalışabiliriz demişler. Aradan çok geçmeden bu arsız zehirleyici otlar sağdan soldan yine türemeye başlamış. Ha babam, al baştan, yine palayı sıyır, giriş Leninizm'in mukaddes temizliğine... Ama dikkat ediyor musunuz, her defasında da hep bu iki yoldaşın cansiperane cihadı sayesinde temizlikler yapılır, partinin birliği korunur!... Velhasıl, partimiz bugün bu halde ise, bu iç açıcı durum (!) onların sayesinde, onların çaba ve savaşlarının meyvesi. TKP'nin 40 yıllık savaş tarihinde bugüne kadar parti yararına, olumlu, saygıya değer ihtirasa yalnızca bu iki yoldaş sahip olabilmiş!! Şimdi bir süreden beri bu arkadaşlara Aram yoldaşın da katılmasıyla sayıları üçü buldu! TKP'nin bütün Türkiye komünistlerinin süzülmüş, arınmış, en necip, Leninizm'in en bilinçli vefa ve samimiyeti bu üç arkadaşta toplanmış! Bundan dolayıdır ki bu üç arkadaş gayet haklı olarak yalnız kendilerinin sapına kadar Marksist-Leninist olduklarını ve mevcut arkadaşlar içinde en yüksek komünist tecrübe, bilgi ve moraline kendilerinin sahip olduğunu ilan ederek, ancak ve ancak "bizim etrafımızda toplanabilirsiniz, çünkü buradakilere iş veren, ekmek veren ve sizlere ışık tuna biziz" diyorlar. Çünkü her devir ve şartta sağlam ve komünist kalan, Leninizm'in savaş bayrağını elinde taşıyan, partiyi ve onun ideolojisini her türlü sapık akımlara karşı, Troçkizm'den likidatörlüğe, provokatörlüğe, oportünizme, şovenizme kadar Marksizme Leninizme

aykırı akımlara karşı savaşta her türlü bilgi, yetenek ve haklar bizim patentimiz altındadır, bu davanın hakiki sahipleri biziz, bizden başkası bu ters akımlara şu veya bu ölçüde bulaşmışlardır, binaenaleyh, bizim başlıca ödevimiz büyüteci elimizden bırakmamak ve bu büyüteçle herkesi sıkı bir kontrol ve müşahede altında tutmaktır. Zaten bu iş, bize hayatta yeter ve artar bile. Bunda başarı sağlamamız demek, partinin Marksist namusunu, haysiyetini kurtarmak demek olacaktır ki, bu gerçek bir komünistin hem baş, hem son ödevidir. Bizler, işte böylesine ödev ve görevle her zaman olduğu gibi bugün de karşı karşıyayız. Bu ödevimizi bize kendimizi bildiğimizden beri tayin ve tespit ettiğimiz bu görevi, dün olduğu gibi bugün de Marks'ın, Lenin'in ve biraz da Stalin'in sayesinde başarıyla yerine getirmeye azmetmiş, yemin etmiş bulunuyoruz. Arkadaşların, yani Leipzig grubundaki arkadaşların ödevi, bizlere bu tarihi görevimizde bütün imkanlarıyla yardım etmek, destek olmaktır. 1962 Nisanında Demir yoldaşın yaptığı kapanış konuşmasının söylediği şu sözleri bugün tekrar hatırlamak hepimizin parti ödevidir. Demir yoldaş uzağı görüşteki o müstesna kabiliyetiyle o zaman bize şunları söylemişti: "Asıl düşmanla karşı karşıya gelebilmek, kuvvetleri asıl cepheye yığabilmek için önce yolumuzdaki engelleri yıkmamız, düşmana yardımcı kuvvetleri içimizde yok etmemiz gerek. Elimizde Lenin'in bilenmiş silahı var..."

Ellerinde Lenin'in bilenmiş silahıyla grupçulara, şovenistlere, oportünistlere, Troçkistlere, likidatörlere karşı partiyi kurtarma savaşına yüz birinci defa mecbur kalmış olan bu üç bahadırın içinde birisi var ki, öbürlerinin tarihi misyonları mertebesine erişemediğinden midir, yoksa öbürleri kadar tecrübeli, bilgili ve cesur olmadığından mıdır, yoksa Lenin'in ters akımlarla savaşlarını öbürleri kadar özü ve ruhuyla kavrayamadığından mıdır, yoksa daha başka endişe ve tereddütler yüzünden midir, nedir velhasıl Leninizm'in bu mukaddes temizlik savaşında diğer iki bahadır yoldaşa nazaran kaypaklı mı desem, ayak sürçme mi desem, öbürlerinin patentine olan saygısından ötürü pek sivri konuşmamış olmak için mi desem, yahut da bunların hepsinin harman edilmiş haddini bilirliği mi desem, velhasıl bir ağabey edasına boş vermeden 26.4.1965 günü yaptığı dramatik konuşmasının sonunu şöyle bağlıyor.

VESİKA: 18

"Arkadaşlar, Bizim Radyo kolektifi 7 yıl evvel kurulduğu günden beri en ağır buhranını geçiriyor. (Bu buhranı Marat yoldaşın iki yıldır geceli gündüzlü hayal ettiği, elde büyüteç sistemli şekilde izleyip hazırladığı bu

Leninci (!) temizlik hareketini!) önlemek gerek. Tabii bunu önlemenin çeşitli yolları vardır. Fakat bu yollardan biri de Dış Büro'ya karşı grupçuluk yapan arkadaşların elindedir. Bu arkadaşlar grubun önünde kendi hatalarını kabul etmeli ve komünist yiğitliğiyle otokritiklerini yapmalıdırlar. Bu yapıldı mı mesele tamamen kapanmış olur..."

Buraya kadar okuduğum vesikalar gibi daha bir hayli belge var elde. Onları, ilişkin oldukları konulara sıra geldiği vakit sunacağım. Bu konuyla ilgili olarak bu kadarı yeter sanıyorum.

Şimdi bu fasılda önemli olan iş, bu 18 vesikanın bize ve okuyacak olanlara ne gösterdiğidir. Bence, bu vesikalar bize bu üç arkadaşın, özellikle Marat ve Demir yoldaşların uzun yıllar devam ettiregeldikleri kendilerine özgü bir particilik oyununu gösteriyor. Öyle bir oyun ki, bu oyunda her türlü suçlama, iftira, yalan mubahtır ve kullanılan başlıca araçlardır. Ve oyunların senaryosu da, sahneye konması da, oynanması da hep karanlıkta hazırlanır, yapılır ve dişe dokunur herhangi bir vesikaya dayandırılmaz.

Artık bu oyunların nedenlerini, niçin hala devam ettirilmesi istendiğini ortala koymak gerektir. Dışarıdaki parti grupları içinde bir temizlik hareketine girişilmiş olduğu bu dönemde bunun mutlaka yapılmasına ihtiyaç vardır.

Bunu açıklıkla ortaya koyabilmek için daha bir sıra olay ve meselenin incelenmesi gerektiğine inanıyorum. Ama bu arada, bu üç arkadaşın yıllardır ağzından düşürmedikleri, fakat ne olduğunu üç kelimeyle olsun açıklamadıkları Lenin'in şu meşhur silahlarının ne olduğunu görüp tanımak gerekir. Lenin'in bu silahlarını görürsek bundan sonra değineceğim meselelerde devrimci tutum ve düşünceyi daha iyi anlamak imkanın bulacağız. Onlar istedikleri kadar "Lenin'i yine çimdiklemeye başlıyor" desinler. Bu boş laflara Lenin'in isminden ve sözlerinden korkanlar kulak versin. Biz işimize yani Lenin'i okumaya devam edelim.

Burada bir noktaya dikkatinizi çekmek isterim. Şimdi Lenin'den okuyacağımız satırlar Rus Sosyal Demokrat Partisinin 20'nci yüzyıl başlarındaki meseleleri üstünedir ve bizim dünkü ve bugünkü durumumuza çeşitli yönlerden benzemektedir. Yani belirli bir konkre durumla ilgili olan konkre görüşler ve teklifler yanında parti hayatının temel ilkelerinin ne olması gerektiği üstünedir.

1904 yılı Ağustosunda Lenin Partiye hitap eden makalesinde şöyle diyor:

"Yurtdışındaki bölgesel teşkilat (Liga) -bizim Dış Büro gibi- ve Rusya'daki Merkez yani Merkez Komitesi arasındaki münasebeti kesinlikle ayarlamak lazım. Liganın bugünkü durumu (kendisini ikinci bir Merkez Ko-

mitesi haline yükseltti ve kendisine bağlı grupları hiçbir kontrole tabi olmadan idare ediyor, aynı zamanda Merkez Komitesini tamamen hiçe sayıyor) açıkça gösteriyor. Buna derhal son vermek lazımdır." (1953 baskısı. Cilt: 7)

Bizdeki durum kanaatimce çok daha vahimdir. Ve buradaki üç yoldaş, kendilerini partinin yegane Merkez Komitesi olarak ilan etmişlerdir. Açıktan açığa bir dikta düzenini dışarıdaki parti gruplarına dayatmışlardır. Bu diktayı daha da şiddetlendirme hazırlıkları yapmaktadırlar.

Zihinlerimizin ve gözlerimizin açılması için Lenin'i okumaya devam edelim. Parti içi demokrasisini ve tenkit hürriyetini daima bir müsamaha tabanına oturtmuş ve parti üyelerinin bu vazgeçilmez haklarını, hazmedebilecekleri ölçüler içinde anlayagelmiş, yaşlı yoldaşların aşağıdaki sözleri çok dikkatle ve ibretle dinlemelerinin salık veririm.

"Tenkit hürriyeti ve aksiyon birliği

"Merkez Komitesinden gazete idarehanesine şöyle bir bildiri geldi.

'Bazı parti teşkilatlarımız parti kongresi kararlarını tenkit hürriyetinin ne dereceye kadar tanınabileceği meselesini ortaya atmaları üzerine Merkez Komitesi "Rusya Proletaryasının menfaatlerinin daima RSDP taktiğinde en büyük birliği gerektirdiğini ve partimizin bazı kısımlarının bu politik aksiyon birliğine her zamankinden daha fazla ihtiyaç olduğunu hesaba katarak" şunları belirtir:

1. Parti toplantılarında ve parti basınında herkese şahsi görüşlerini açıklamak ve farklı görüşlerini savunmada tam hürriyet sağlanmalıdır.

2. Politik kitle toplantılarında parti üyelerinin Kongre kararlarıyla çelişebilecek ajitasyon yapmaları yasaktır.

3. Hiçbir parti üyesi böyle toplantılarda Kongre kararlarıyla çelişen aksiyonlara çağrıda bulunamaz, kongre kararlarıyla ahenkli olmayan karar tasarıları teklif edemez."

Eğer bu kararı incelersek içinde sayısız acayiplikler buluruz. Karara göre şahsi fikir ve tenkit alanında tam hürriyet parti toplantılarında güven altına alınmalıdır. Buna karşılık kitle toplantılarında hiçbir parti üyesi kongre kararlarıyla çelişen çıkışlar yapamaz.

Şimdi bakalım bundan ne çıkıyor:

Parti toplantılarında parti üyelerinin kongre kararlarıyla çelişen aksiyonlara çağrı yapmaya hakları var.Fakat kitle toplantılarında şahsi görüşlerini açıklama hususunda tam hürriyet verilmemeli. Bu kararı kaleme alanlar parti içi tenkit hürriyeti ile parti aksiyon birliği arasındaki münasebetleri tamamen yanlış anlıyorlar. Parti programı temel prensipleri çerçevesinde, tam tenkit hürriyetini yalnız parti toplantılarında değil, kitle toplantılarında da güven altına almak gerek.

Bu çeşit tenkit veya bu şekil ajitasyonu (zira tenkit ajitasyondan ayrıl-

maz) yasak etmek kabil değildir. Partinin politik aksiyonları birlik halinde olmalıdır. Ne kitle toplantılarında ne parti toplantılarında ne de parti basınında her bir mesele için karara bağlanmış aksiyonlarda birliği bozacak herhangi bir harekete izin verilemez. Şurası açıktır ki, Merkez Komitesi tenkit hürriyetini presis [kesin, hassas] olmayan ve çok dar, aksiyon birliğini ise gene presis olmayan fakat sınırlarını çok geniş olarak tespit etmiştir.

Bir örnek alalım: Kongre kararlarına göre Duma seçimlerine katılmamız gerek. Seçim tamamen tayin edilmiş bir aksiyondur. Seçimler sırasında (mesela şimdi Baku'de) parti üyelerinin nerede, ne, hangi şekilde olursa olsun seçimlere katılmama amacını güden hiçbir çağrı ve hareketine izin verilmez. Bu zaman boyunca seçimlerle ilgili kararın tenkidine de izin verilemez. Çünkü bu, pratik olarak seçim ajitasyonunu zayıflatır. Buna karşılık, seçimlerin tespitinden önce parti üyeleri her yerde seçimlere katılmama kararını (kongrenin) tenkit edebilirler.

Bu prensibin pratikte tatbiki, gayet tabii olarak tartışmalara, yanlış anlaşılmalara ve anlaşmazlıklara yol verebilir. Fakat bütün tartışmalar ancak ve ancak bu prensibin temelinde çözülebilir ve ancak bu şekilde bütün anlaşmazlıklar partinin şerefini yükseltecek şekilde çözülebilir.

Oysa Merkez Komitesinin kararı imkansız bir durum yaratmaktadır. Merkez Komitesinin kararı özü bakımından yanlıştır ve Partinin tüzüğü ile çelişmektedir.

Demokratik santralizm ve mahalli teşkilatların otonomisi şu demektir. Belirlenmiş bir aksiyon birliğini bozmadıkça tenkit hürriyetini her yerde ve tam ölçüde güven altına almak gerekir. Buna karşılık, parti tarafından belirlenmiş bir aksiyon birliğini güçleştirecek veya imkansız hale getirecek hiçbir tenkide izin verilemez.

Fikrimize göre Merkez Komitesi bu önemli meselede parti basınında ve teşkilatlarında önceden tartışılmadan karar çıkarmakla büyük bir hata işlemiştir.

Merkez Komitesi önceden yapılacak tartışmalara dayanmış olsa idi bu hataları yapmayabilirdi. Bütün parti teşkilatlarını şimdi Merkez Komitesinin kararını tartışmaya ve bu karar hakkında tutumlarını kesin olarak belirtmeye davet ediyoruz..."(Volna sayı:22 yıl: 1926.20.v.)

Bizim yaşlı yoldaşlar bu aksiyon birliği sözünü sakın kendilerinin almış oldukları bazı teknik ve bürokratik nitelikteki kararlarının gruplarca uygulanması olayı ile karıştırmaya kalkmasınlar. Partinin aksiyon birliğinden murat edilen, makalede açıkça belirtildiği ve verilen konkre örnekten de anlaşıldığı gibi, kitle ile işi olan Partilere ait bir meseledir. Kitlesi olmayan veya kitle içinde çalışacak hale gelmemiş olan bizim durumumuzda söz konusu olabilecek hadise sadece parti içi demokrasisi ve tenkit hürriyetinin ölçü ve sınırları meselesidir. Buna ise Lenin dinlemiş olduğumuz

makalede açıkça cevap veriyor.

Lenin'den sonra sıcağı sıcağına bir de bizim yoldaşlardan dinleyelim:

VESİKA: 19

18 Ocak 1965 tarihli parti grup toplantısı tutanağı. (s. 10, 7, 8, 11)

"**Demir**: Orhan yoldaş konuşmasında savunma hakkı karar verilmeden önce gerekirdi dedi. Karar alındıktan sonra da kendisine söz hakkı vermek, fikirlerini dinlemek, yapacağı açıklamaları duymak hepimizin hakkıdır diyor. Bunlar birbirini tutmuyor. Bu mesele bir prensip meselesidir. Prensip meselesi olduğu için de Bilal'e söz hakkı verilmesi doğru değildir. Ona savunma hakkı vermek ana prensiplerimize uygun değildir. (s. 10)

Demir: Bilal'e müdafaa hakkı vermiyoruz, söz hakkı vermiyoruz. (s. 11)

Aram: Dış Büro'nun kararları temyiz edilemez. (s. 11)

Bilal: Neden bugüne kadar bana şimdi suçlama konusu olarak ileri sürülen meselelerde hiçbir ihtar yapılmadı? (s. 7)

Demir: İhtar yaptığımız gün seni atmak gerekirdi. Görüyorum ki bu cevap seni tatmin etmiyor, yahut da hiç kimseyi tatmin etmiyor. (s. 7)

Demir: İhtar yapılmamış olmasının sebebi, Bilal'in aykırı görüşlerini yayına geçmemiş olmasıdır. Bilal bu görüşleri yazdığı yazılarda ve yayınlarda ileri sürmemiştir. (s. 8)"

Lenin bütün parti teşkilatlarını, üyelerini Merkez Komitesinin almış olduğu yanlış kararı tartışmaya ve bu yanlış karar karşısında alacakları tutumu kesinlikle belirtmeye çağırırken bizim Leninci geçinen yoldaşlar bir arkadaş hakkında alınmış, hatta uygulanmış bir kararı o arkadaşın bağlı bulunduğu grubun katiyen görüşemeyeceğini, bunun yapılması demek, üst organ, Merkez Komitesi Dış Büro kararının alt teşkilat tarafından temyiz demek olacağını, böyle bir harekete katiyen yol verilmeyeceğini, göğüslerini döverek, arkadaşlara baskı yaparak, grupta terör estirerek Leninci olduklarını iddia ediyorlar. Üstüne üstlük, aldıkları kararı da nasıl almış oldukları ortada dururken.

Lenin tarafından bilenip bizim yaşlı yoldaşlara teslim edilen silahları tanımaya devam edelim. Ve bizim yoldaşlara 61 yıl önce bizzat Lenin tarafından verilmiş cevabı okuyalım:

1904 yılı 9 Aralığında Cenevre'de yazılmış ve 1905'te özel bir broşür içinde yayınlanmış olan makalenin başlığı şu:

"Merkez Organlarının Partiden Kopmaları Hakkında Bildiri ve Dokümanlar

Iskra'nın 77'nci sayısında Merkez Komitesinin üç üyesi bütün Merkez

Komitesi adına N. Yoldaşı "partiyi parçalama amacıyla yalan beyan" yüzünden hakem kuruluna çağırıyor. Sözüm ona söylenmiş olan bu uydurma beyanat, Merkez Komitesinin 1 üyesi yani deklarasyonunun hazırlanmasına katılmayan benim vasıtamla olmuş. Mesele beni yakından ilgilendiriyor. N. Yoldaştan yetki aldığım için hakem kuruluna katılmayı ve Merkez Komitesinin üç üyesini itham etmeyi hakkım ve ödevim sayıyorum.

Konspirasyon dışında kalan meselelerin açıkça tartışılmasını istiyorum. Çünkü sürüp gitmekte olan hareketler parti buhranını şiddetlendiriyor.

I. Merkez Komitesinin üç üyesini partiyi muntazaman aldatmakla itham ediyorum:

1. İkinci parti kongresinden aldıkları yetkiyi üçüncü kongrenin toplanması için parti üyelerinin yaptığı ajitasyonu boğmaya kullanmakla itham ediyorum. Her parti üyesinin kendinden koparılamayacak olan bu ajitasyon hakkını boğmaya hiçbir şekilde hakları yoktur. Özellikle Güney Sekreterliğini Kongrenin toplanması için yapılan ajitasyon yüzünden dağıtmaya hiçbir şekilde hakları yoktu. Beni, parti konseyi üyesi olarak, kongrenin toplanması için oy kullandığımdan ötürü cezalandırmaya ne formel olarak ne de moral olarak hakları yoktu.

2. Onları, komitelerin, kongrelerin toplanması lehine almış oldukları kararları parti önünde gizlemekle itham ediyoruz. Böylece en yüksek parti teşkilatı üyeleri olarak kendilerine gösterilen itimadı suiistimal ederek komiteleri partide işlerin gidişi hakkında yanlış manzara çizerek bilinçli olarak aldatmakla itham ediyorum. Riga komitesinin 22'lerin kararını basma ve yayma ricalarını yerine getirmediler, aynı zamanda çoğunluğun yayınlarının Rusya'ya gönderilmesine, bunların parti literatürü olmadığı bahanesiyle engel oldular.

3. Onları Kongrenin toplanması aleyhine yürüttükleri ajitasyonlarda mahalli işleri bile bozmaktan çekinmemekle itham ediyorum.

4. Onları, en yüksek parti teşkilatı üyesi olarak otoritelerini kendi siyasi görüşlerinin karşısında olan kimseleri lekelemeye kullanmakla itham ediyorum. P. yoldaşa karşı ahlaksızca hareket ettiler. Temmuzda Kuzey komisyonunda yaptığı iddia edilen konuşmasıyla ilgili bir karar almış oldukları halde bugüne kadar (22 Aralık) ithamı kendisine açıklamadılar. Halbuki bu arada Glebof birçok defa P. ile buluştu. Gene aynı Glebof Iskra' da her türlü savunma imkanından mahrum olan bir yoldaşı yalancılıkla suçlamak cüreti gösterdi.

II. Bunlardan başka Merkez Komitesinin üç üyesi, Glebof, Valentin ve Nikitiç'i iş arkadaşlarına karşı müteaddit defalar formel ve moral bakımdan izin verilmeyecek şekilde hareket etmekle itham ediyorum:

1. Bana, ya Merkez Komitesinden çıkmam ya da Kongrenin toplanması için yaptığım ajitasyonu kesmem için ültimatom göndermekle, Parti teşkilatı ve parti disiplini esaslarını altüst ettiler.

2. Temmuz oturumlarında N. yoldaşın bundan böyle Merkez Komitesi

üyesi olmadığını bildirmeye hakları yoktu. Ne onu ne de beni dinlememişlerdir. Merkez Komitesinin bu üç üyesi tartışmalı meselelerin konuşulmasının Merkez Komitesinin tam oturumunda yapılması hususundaki taleplerimizi de biliyorlardı. N. yoldaşın Merkez Komitesi üyesi olmadığının bildirilmesi meselenin özü bakımından da yanlıştır. Zira Merkez Komitesinin üç üyesi, N. yoldaşın yaptığı iddia edilen (ve bütün yoldaşlara da bildirilmeyen) beyanatı kötüye kullanmışlardır.

3. Merkez Komitesine Konseyin tasdiki olmadan 3 yeni yoldaşı koopte etmeye hakları yoktu. Zira parti tüzüğüne göre kooptasyonlarda oybirliği olmazsa Konseyin tasdiki zaruridir. Kooptasyon oy birliği ile yapılmamıştı, çünkü ben karşı oy kullandım."

Arkadaşlar, sanıyorum şimdi daha iyi anlaşılıyor, bizim yaşlı yoldaşlar Lenin'den iktibas edilen sözler, düşünceler, ilkeler karşısında neden küplere binerler ve Lenin'in devrimci, yaratıcı, Marksist görüş ve tutularından neden bu derece umacı görmüş gibi korkarlar? Onlar bu tutumlarını gizlemek için tıpkı Stalin gibi bayramdan bayrama ağızlarına alırlar. Yerli yersiz, elimizde Lenin'in savaş bayrağı, bilenmiş silahı var, der dururlar. Bayramlık yazılarında da Lenin'den birkaç cümleyi papağan gibi tekrar ederler. Biliyorsunuz Stalin işlediği her hata ve cinayetten sonra Lenin'i kitlelere, partililere biraz daha unutturma ve onu büsbütün müzeye kaldırma siyaseti gütmüştür. Ve gene biliyorsunuz, Lenin kitlelerin arasına ancak 20'nci kongreden sonra girmeye başladı. Ama maalesef bizim partiye henüz girmiş değildir. Sadece, Stalin'in yaptığı gibi isminden ve bayrağından söz edilmektedir. Bunun bir nedenini, sanıyorum demin Lenin'den dinlediklerimiz yeter derecede ortaya koymaktadır. Lenin 1904'te bunları yazdığı vakit Rus Sosyal Demokrat partisine Marksist ilkelerini ve savaş metotlarını yerleştirme, onu gerçek bir Marksist parti yapma uğrunda mücadele ediyordu. Yani bugün bizim henüz yapamadığımız, sadece lafı, palavrası ile meşgul olduğumuz işi. Düşünün ki o zaman, yani bundan 60 yıl önce, onların bir tüzükleri bir programları ve bir Lenin'leri varmış. Bizim bugün hala ne kabul edilmiş bir tüzüğümüz ne de bir programımız var. Bir Lenin'imiz var ama onun fikirleri, yaratıcı Marksist görüşleri, mantığı ve metotlarından bir umacı kadar korkuluyor, tiksinti duyuluyor. Onun dünya komünist partilerine getirdiği temel ilkeler ayaklar altında çiğneniyor... Elimizdeki tüzük tasarısına bir bürokratın gözü ve mantığıyla bakıyorlar. 40 yıldır parti üyesi olduklarını söyleyenler 6 ay önce ortaya çıkarılmış olan tüzük taslağının birinci maddesini harıl harıl okuyarak fetva veriyorlar: "Partinin çalışma programını ve tüzüğünü kabul eden, parti teşkilatlarından herhangi birinde çalışan, parti kararlarına uyan, üyelik ödeneğinin

veren parti üyesi olabilir" diyorlar. Sormak lazımdır bu arkadaşlara, bu maddeye göre, buradaki yoldaşlardan kaç tanesi parti üyesi sayılabilir ve ne zamandan beri? Arkadaşlar, kendi gerçeklerimiz ve kendimiz karşısında hiç olmazsa gülünç olmayalım. Biraz ciddi olalım ve ne söylediğimizi kulaklarımız işitsin. Sıktığımız palavralarla aklımız sıra kopardığımız toz dumanla gerçekleri istediğimiz biçime ve yöne sokabileceğimizi sanıyorsak, çok aldanıyoruz. Yıllar boyunca gerçeklerden kaçmak bize ne kazandırdı ki bu kör inatta hala devam ediyoruz. Bizim gerçeklerimiz, halimiz, dünyadaki bütün partilerden çok daha gerçekçi olmamızı emrediyor. 1962 Nisan konferansının tutanakları ortada! Orada konuşan arkadaşların genel arzusu, isteği ortada! Konferansa hakim olan tek arzu, tutanakların ışığında tabak gibi ortaya çıkıyor. Artık elde ne varsa, derhal başlansın ve Leninci teşkilat prensiplerine göre bir çalışmaya geçilsin. Tüzük ve program çalışmalarına başlansın. Mevcut gruplar, teşkilatlar yine Leninci ilkelere göre derlenip toparlansın. Şurada topu topu 15-20 kişiyiz. Bu kadar kişiyi muazzam işler bekliyor. Bu ise bu 20 kişinin arasına boy boy Çin duvarları örerek olmaz. Tam tersine bu arkadaşların kolektif çalışması aralarında çok sıkı işbirliği, kafa ve gönül birliği yaratılmasıyla olabilir.

Konferansa katılan arkadaşların ortak istekleri, düşünceleri bunlar olduğu, önde duran muazzam işlerin acilliği bu arkadaşlara ne geçmişten dersler çıkarılmasına ne de bir sürü temel meselenin üzerinde durulmasına vakit bırakmamış. Daha doğrusu herkeste yıkılmış bir binayı onarma düşüncesinin ön plana ittiği ilk adımı atmak ve işe koyulmak isteği hakim olmuştur. Bu hususta Demir, Nâzım ve Ressam yoldaşlara bir hayli ümit bağlanmıştır. İnsanlara güven duygusunu tazelemek ihtiyacı yeniden duyulmuştur. Fakat üç yıllık yollar ve bugün varmış olduğumuz nokta dünya işçi sınıfı hareketleri tarihinde binlerce defa ortaya çıkmış bir gerçeği bir kere daha gösteriyor: Heyecan, duygu, güven, ümit bir sosyal davanın yürütülmesine yetmez. O davanın problemleri konkretize edilmezse, temel ilkeleri tespit edilmezse, davayı yürütme sorumluluğunu üzerine alan teşkilatın teşkilat prensipleri belirlenmezse, çalışma metotları, hem de Lenin'in mantığına göre ayarlanmazsa, hesap verme ve kontrol mekanizması kurulup çalıştırılmazsa ümitler ve güven duyguları kısa bir süre sonra buz üstüne yazılmış yazılara döner ve kendilerine güven beslenenler hesap verme psikolojisinin dişlileri arasında ezildikçe başlarlar başkalarını ezmeye. Stalin'i Stalin yapan, unutmayalım ki biraz da, hatta büyük ölçüde Stalin devrinin objektif şartlarıdır. Bu şartların ağırlığıdır. Ağır şartların altından kalkamamanın aczi, yapılan hataların örtbas edilmesi çabaları Stalin'i her türlü kontrolden uzak bir dikta rejimine itmiştir. Bugün bizde yapılmakta iş böyle bir rejim kurma çaba-

sıdır. Eldeki tüzük taslağının 32'nci ve 33'ncü maddelerine bir diktatör mantığı ve psikolojisi içinde bundan dolayı dört elle sarılıyorlar. Bu tüzük taslağını en yakın bir konferansa kadar uygulama mecburiyeti varsa her işte ve olayda olduğu gibi özüyle ruhuyla, hem de bizim gerçeklerimizi kaç kişi olduğumuzu ve ne kabiliyette insanlar olduğumuzu, bizi ne gibi işlerin beklediğini düşünerek anlayıp uygulayalım. Dün söylediklerimizle bugün çelişkiye düşmekten artık birazcık olsun utanalım. Devrimciliği; dogmatizmle, sekterlikle, volontarizmle, oportünizmle, bürokratizmle karıştırmayalım. Bu davanın herkesten önce gerçek sahibi ve bekçisi biziz gibi pederşahi aile babası edasıyla konuşmaktan vazgeçelim. Çiftlik idare ettiğini sananlara burada bir kere daha kendi sözlerini hatırlatarak ilave edeyim ki, özendikleri ağalığı ancak rüyalarında görebilecekler. İsteseniz de istemeseniz de buraya Lenin'in ruhu girecek, onun aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya işleyen parti normları, ilkeleri bu teşkilatta da işleyecek, uygulanacak. Ve eldeki tüzük taslağının her şeyden önce parti üyelerinin vazgeçilmez haklarıyla ilgili maddeleri uygulanacak. Bu temel hakları tanımak istemeyenlere vereceğim cevabı konuşmamın sonunda vereceğim.

Program meselesine gelince: Bu meselede kendi gerçeğimiz tüzük taslağından daha da fecidir. Tüzük taslağıyla birlikte ortaya çıkarılmış olan bu program 1936 tarihini taşımaktadır ve ortaya çıkaranlar tarafından gizli tutulması salık verilmiştir. Bunu salık verenler haklıdırlar. Program masa başında hazırlanıp rafa konmak için yapılmaz. Program, hele bir partinin üstelik KP'nin programı olursa o programın mutlaka kitlelere anlatılması ve mal edilmesi gerekir. Biz bu programı değil kitlelere, hatta bugün kardeş partilere hem de gayet gizlidir kaydıyla bile göstermeye cesaret edemeyiz. Bunun nedeni programı alıp bir defa okumuş olanlar için açıktır sanıyorum. Bun bu programın bize tarihi bir vesika olarak, o da gizli tutulmak şartıyla, verilmiş olduğu kanaatimdeyim. Yoksa, TKP'nin yayılacak, kitlelere anlatılıp mal edilecek bir programı değil, sadece ve sadece tarihi bir vesika Marat yoldaşa ve onun gibi düşünenlere de tavsiyem bu program etrafında toz kaldırmasınlar ve bu program ve tüzük taslaklarını kabul etmeyenler, parti üyesi olamaz gibi gülünç sözlerden medet ummaya kalkmasınlar. Israr ederlerse daha da gülünç olmaktan kurtulamazlar.

Tekrar ediyorum, Partiyi ve grupları yıllarca tüzüksüz ve programsız idare etmiş (buradaki idare sözü yönetme anlamında değildir) ve hala da idare etme hevesinde olanlar eldeki tüzük taslağını gerek bütünü gerekse ayrı ayrı maddeleriyle formel olarak anlar, kabul ederlerse, ki öyle anlıyorlar, en başta kendilerinin parti üyelikleri meselesi bir problem olarak ortaya çıkar. Yani parti üyesi olmadıkları. Tüzük taslağını kabul edilmiş bir tüzük

diye anlar ve onu Marat, Aram ve Demir yoldaşların gözü ve mantığıyla uygularsak işin şakası yok, burada hiçbirimiz parti üyesi sayılamayız. İşte bizim hem acı hem de gülünç olan gerçeğimiz budur. Eğer bu acı gerçek karşısında daha da gülünç olmak istemiyorsak hem haddimizi, hem durumumuzu hem şurada toplanmış 15-20 kişi olarak niçin toplanmış olduğumuzu, hayallere kapılmadan, palavra sıkmadan Osmanlı sultanlarının veraset ve vasilik müessesesini bu partide yaratmak, hortlatmak çabalarının en başta davaya ihanet olabileceğini düşünerek sırayla kendimize gelelim.

Yok, eğer eldeki tüzük taslağını en yakın bir parti konferansına kadar kendi acı gerçeklerimizin ışığında geçici olarak uygulamak mecburiyetinde isek, o takdirde bu taslağı, şekil olsun, laf olsun bir teşkilat olduğumuzun formel bir görüntüsü olsun diye değil, özüyle ruhuyla anlamak ve uygulamak mecburiyetindeyiz. Kendilerini parti ilan etmiş üç arkadaşın anlamak istemediği veya anlamadıkları çok önemli noktalardan biri işte bu bizim acı gerçeğimizdir. Bu acı gerçeğin gereklerine uymaktan kaçınmak, onları bugün şu duruma getirmiştir: Dışarıdaki arkadaşların dava ile, Türkiye işçi sınıfıyla, Türk halkıyla onların meseleleriyle, dertleri, acıları, sevinçleri, kavgaları ve ümitleriyle olan bağları tıpkı şu dünyanın öküzün boynuzlarında durduğu gibi meşhur 32-33'üncü maddelerin üzerine oturmuş olan bizlerin iznine, müsamahasına, keyfine, anlayışına bağlı ve tabidir.

Böylesine korkunç bir tutum ve zihniyet içinde olanların karşısına dikilmemek, onları sarıldıkları 32-33'üncü maddelerle birlikte gün ışığına çekip hesap sormamak, açıkça söylüyorum; inandığımız davaya da, onun dayandığı fakat henüz bizim aramıza %99'unun girmemiş olduğu ilkelerine, normlarına da, insanlık haysiyetine ve insan olmanın bütün sorumluluklarına da, dünya işçi sınıfının ve emekçi halklarının yaratıp, biriktirip bizlere bıraktıkları bütün değer yargılarına bile sırt çevirmek, bütün bunların bizimle hiçbir ilgisi ve bağı olmadığını kabul ve ilan etmek demektir. Bizim gerçeklerimiz, "Parti benim! Mühür benim cebimde! Bu davanın gerçek sahibi benim!" diyenlerin ellerine geçirmiş oldukları Demokles'in kılıcıyla partiyi biçip doğramalarına meydan vermemeyi bu kılıcı onların elinden çekip almayı bir komünist ödevi olarak önümüze koyuyor... Ya bunu yaparız, yani en yakın bir parti konferansına kadar tüzük taslağının 32 ve 33'üncü maddelerinin bu üç kişinin elinde parti gruplarını doğrama aracı yapılmasına meydan vermeyiz ya da henüz taslak halindeki bu tüzüğü konferansa kadar bir kenara bırakırız.

İkinci Kısım

Yoldaşlar, buraya kadar izleyegeldiğimiz vesikaları biraz daha çoğalta-

rak bu üç arkadaşın Leninci parti normlarını, teşkilat prensiplerini ne şekilde uyguladıklarını veya uygulattıklarını bu sefer bir başka yönden veya yönlerden gene vesikaların ışığı altında görmeye devam edelim. Önce bir fikir edinmek için Leipzig Parti grup komitesinin 27.1.1964 tarihli raporundan bazı satırlar okuyalım.

VESİKA: 20

"Devir ve teslim aldığımız belgeler başlıca iki konuda hesap verilmesi gerektiğini gösteriyor.

I. Grup toplantısı kararları

Teslim alınan karar dosyasına göre:

1958 yılında 9 parti toplantısı ve 1 radyo toplantısı
1959 yılında 11 parti toplantısı ve 1 radyo toplantısı
1960 yılında 4 parti toplantısı ve radyo toplantısı yok
1961 yılında 8 parti toplantısı ve radyo toplantısı yok
1962 yılında 5 parti toplantısı ve radyo toplantısı yok
1963 yılında 9 parti toplantısı ve radyo toplantısı yok

Baştan sona kadar okuduğumuz bu kararlarda gördüğümüz belli başlı özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

a. Bazı kararlar tek satırla yazılmış. Bunların en tipik örnekleri şunlar: 30.7.958, 5.2.1959, 1.6.1959, 2.11.1959, 4.12.1959. Biz bu tip kararlarda yazılı olanlardan bir şey anlayamadık.

b. Alınan kararlardan bazılarının yerine getirilip getirilmediğini anlamak kabil olmadı. Çünkü kontrol kayıtlarını bulamadık.

c. Okuduğumuz bütün kararlarda geçmiş devrelerde yapılan işlerde ve yayınlarda herhangi bir hatanın olmadığı özellikle belirtilmektedir."

Şimdilik bu kadar almakla yetindiğim bu kayıtlar üzerinde düşünürken işaret edilen devrelerde kimlerin Süleyman mührüne sahip olduğu dikkate alınmalıdır. Partiyi yıllarca tüzüksüz, programsız idare etme sanatını becermiş olan yoldaşların işleri vesikasızlandırma, anlamsız vesikalar yazdırtma hususunda gösterdikleri son derece dikkat ve titizlik yanında, okuduğum komite raporunda da belirtildiği gibi, alınan hemen her kararda "şimdiye kadar yapılan işlerde, yayınlarda herhangi bir hatanın olmadığına" özellikle işaret ettirilmesi, Süleyman mührünü elinde bulunduranların endişelerine de, Leninci teşkilat ilkelerini ve normlarının anlayışlarına da ışık tutmaktadır. Sözü geçen devrelerin canlı şahitleri, vesika, zabıt, karar ve benzeri meselelerde söylenen herhangi bir olumlu fikrin korkunç suçlamalarla karşılaştığını anlatmaktadırlar. Esasen bunun bir süreden beri tek-

rar uygulanmaya başlandığını hem buraya kadar izlediğimiz, hem de izleyeceğimiz vesikalar ortaya koymaktadır. Canlı şahitler, bu alanda sadece bir rezerv niteliğini taşımaktadır.

VESİKA: 21

29.12.1963 tarihli yıllık parti grup çalışma raporu. (s. 10) (Bu rapor, üç yıllık grup sekreterliği yapmış Aram yoldaşın aynı zamanda istifa raporudur.)

> "Arkadaşlar, bu üç yılı aşan zaman içinde sekreter olarak grupta kin duvarlarıyla karşılaştım. Kaygusuzluk duvarlarıyla da. Bu duvarları aşmak benim için pahalıya mal oldu. Beni çok yıprattı. Ama bana paha biçilmez tecrübeler de kazandırdı."

Aram yoldaşın burada izah ettiği kin duvarları ve kaygusuzluk duvarlarını düşünürken, grubumuzun üyeleri arasında Demir ve Marat yoldaşların da bulunduğunu dikkate almak gerekir. Ve bu sözlerin çoğu bu iki yaşlı yoldaşımızı hedef tutmaktadır. Bunun bir gerçek olduğunu hem adı geçen raporun diğer satırlarında görmekteyiz, hem de bizzat rapor sahibinin ağzından seksen defa işitmişimdir.

Bunları söyleyişim bir noktaya dikkatinizi çekmek içindir. O tarihlerde aralarında kin ve kaygusuzluk duvarları olan kişiler arasında bugün bu duvarlar yıkılmış görülmektedir. Buna sebep, Allah mıdır, Lenin midir, yoksa değişen şartlar, pozisyonlar ve durum mudur? Bu sorunu cevabının arkadaşlar bulup çıkarmalıdırlar...

Adı geçen raporda üzerinde durulması gereken ikinci bir nokta da şudur: Aram diyor ki; "Bu duvarları aşmak benim için pahalıya mal oldu. Ama bana paha biçilmez tecrübeler de kazandırdı." İnsanda bu satırları okuyunca Aram yoldaşın bu süre içinde bir sürü olumlu tecrübe edindiği gibi bir intiba uyanıyor. Ama bu sözlerin söylenmesinden sekiz ay sonra Aram yoldaşın hareket, tutum ve işlemlerini görenler bu paha biçilmez tecrübelerin ne yönde ve ne nitelikte olduğunu pratikte görmek imkanını elde etmişlerdir. Pratikte görülen olayları vesikaların ışığında izlemeye geçmeden önce gene bir noktaya işaret edeceğim. Demin işaret ettiğim 8 aylık sürenin 6 ayında Aram yoldaş grubun dışında kalmıştır ve ancak son iki ayında Aram yoldaşın elde ettiği paha biçilmez tecrübeler gün ışığına çıkmaya başlamıştır. Ve bu arada raporunun 10'uncu sayfasının son satırlarında sözünü ettiği Leninci demokratik santralizm ilkelerini tekrar yerleştirme imkan ve araçlarına kavuşmuştur!!!

VESİKA: 22

24.1.1965 tarihinde Radyo kolektifinde okunmuş ve kolektif tarafından kabul edilip karara bağlanmıştır.

"Teklifler:

1. Radyo kolektifine sunulan tekliflerle (yazılı) bu tekliflerin ne gibi muamele gördüğünü gösteren belgelerin, cevapların muntazam bir dosyası tutularak muhafaza edilmesi.

2. Bizim Radyo ile Dış Büro arasındaki yayınlarla ilgili teklif, cevap ve talimatların bundan böyle yazılı olması ve bunların muhafazası için ayrı bir dosya tutulması."

Bu tekliflerin gerekçeleri üç madde halinde toplanmıştır. Ben buraya sadece ikinci maddede belirtilen hususları naklediyorum.

"b. Herhangi bir örgüt ve kuruma bağlı bir kimse, belli ölçüler içinde kalan yetkilere sahip olur, sorumluluklar yüklenir. Ve yaptığı her işin her an hesabını verebilecek şekilde çalışır. Bu hesap verme bilinç ve sorumluluğu içinde çalışan insanlar hesap verme işini garantiye alabilecek ölçülere, usullere, belgelere, kayıt ve nizamlara ihtiyaç duyarlar. Bu basit teşkilatta bile görülen çeşitli ölçüler, usuller, kayıtlar hep bu teşkilatın içinde çalışan insanlara belli garantiler ve güven duygusu vererek çalıştırma ihtiyacından doğmuştur. Aksi halde insanların huzur içinde çalışmalarını sağlamak mümkün olmaz.

Bizim Radyo gibi üzerinde çok ağır ve önemli sorumluluklar ve görevler yüklenmiş bir kolektif için hesap verme sorumluluğu çok önemlidir. Ben bu kolektifin bir üyesi olarak yaptığım işlerin ve savunduğum görüşlerin her an hesabını verebilecek ve güvenle çalışmama yardım edebilecek usullerin eksik olduğunu görüyorum. Gerek benden gerekse radyo kolektifinden yarın hesap soracak bir organın karşısına azami garantilerle çıkabilmeliyiz. Yukarıda yaptığım iki teklifi bu garantileri belirli ölçülerde verebilecek nitelikte görmeliyim.

Veli Gündüz"

Demin de belirttiğim gibi bu teklifler Radyo kolektifi tarafından benimsenip kabul edildi ve bundan böyle iki ayrı dosya tutularak bütün müracaatların, tekliflerin verilen cevaplarla birlikte muhafazasına karar verildi.

Grup sekreterliği süresince daima Leninci parti normlarını kolektife yerleştirme işini baş ödev bilmiş olduğunu biraz önce okuduğumuz raporunda belirten Aram yoldaş 19 Kasım 1964 tarihinden beri hem grup sekreteri hem de baş redaktör görevlisi olarak aşağıda sırayla göreceğimiz vesikala-

rın hiçbirine ne cevap vermiş ne de cevap verme ihtiyacını duymuştur. Tam tersine bunlara cevap vermeyeceğini kolektifin içinde birçok defalar bağıra bağıra söylemiş ve aynen şöyle demiştir: "Ne yazılı ne imzalı hiçbir cevap veremeyeceğim, bunu böyle bilin. Burası tahrirat katipliği değildir."

Bu sözleri söyleyen Aram yoldaş, hatırlatmak isterim ki kolektifin kabul etmiş olduğu biraz önceki teklifleri kendisi de kabul etmiştir ve bunu açıkça gösteren delil kendi imzasıdır ve vesikanın altında yatmaktadır. Eğer hala o vesika muhafaza ediliyorsa her an görmek kabildir. Şimdi gelelim Aram, Marat, Demir yoldaşların beyinlerinde almış oldukları karar gereğince cevapsız bırakılan vesikaların neler olduğuna.

VESİKA: 23

Aram yoldaşın sekreterliğini yaptığı komitenin 1965 Martında okuduğu rapordan. (s. 11)

"Madde 12: Kararlarda Dış Büro'ya iletilmek üzere bazı temenniler var. Bunların cevaplarını kayıtlardan temin edemedik.

Madde 13: Bu aksiyon çalışma tüzüğünün değiştirilmesi hakkında bir teklif yapılması ve Dış Büro'ya sunulması kararı alınmıştır. Fakat bunun sonucunu bilmiyorum.

Madde 14: Marat – Veli yoldaş olayı hakkında grup olayın tahkik edilmesi temennisiyle Dış Büro'ya başvurmuş, bununla ilgili karar almıştır. Dış Büro'nun cevabı henüz açıklanmamıştır.

Madde 15: Grupta kendisinden şüphe edilen arkadaşlar hakkında Dış Büro'nun tahkikat yaparak cevabı gruba bildirmesiyle ilgili bir karar alınmış, cevap henüz açıklanmamıştır.

Madde 16: Ana meselelerle ilgili olarak bir parti konferansında kabul edilecek bir kararnamenin tespiti hususunda grup bir karar almış, Dış Büro'nun cevabı henüz açıklanmamıştır."

Aram yoldaşın ikinci defa sekreterliği resen getirilmiş olduğu devrede hazırlanmış olan bu raporda sıralanan maddelerin arkasında neler yattığını görmek ve yuvarlak, kolaylıkla anlaşılmaz formülleri deşifre etmek için biraz gerilere gidelim ve 12'nci maddede nelerin murat edilmiş olduğunu araştıralım.

VESİKA: 24

23 Nisan 1964 tarihli grup komitesi raporu, bu raporun grupta 28 Nisan 1964'te görüşülmesi ile ilgili tutanaklar ve grup kararları:

"Beşinci madde: Tenkitleri yapanlar Marat ve Demir yoldaşlar olduğuna göre yapılan tenkitlerin konkre örneklerle gösterilip tartışılması için tenkitlerini bir raporla bildirmelerinin Dış Büro'ya teklifine oy birliğiyle karar verildi.

Parti grup komitesin raporunda yer alan 8-9-10-11'inci maddeler grupça yerinde görülerek bu tekliflerin Dış Büro'ya iletilmesine oy birliğiyle karar verildi. 8'inci madde konkretize edilerek Dış Büro'da bilgi istenmesi oy birliğiyle kabul edildi.

12'nci madde: Belirtilen tekliflerin Dış Büro'ya temenni mahiyetinde iletilmesi oy birliğiyle kabul edildi."

Şimdi de bu grup kararına esas olan 5, 8, 9, 10, 11 ve 12'nci maddelerin neler olduğunu komite raporundan okuyalım:

"Beşinci madde: Yayınların tenkidi için bir komisyon kurulması.

Zaman zaman Marat yoldaşın sabah toplantılarında ve bir iki parti toplantısında Demir yoldaşın izhar ettiği endişeler, bazı konularda yayınlarda oportünist görüşlerin yer aldığı hakkındaki sözleri, böyle bir komitenin kurulması ve yılbaşından sonraki yayınların gözden geçirilmesi zorunluluğunu göstermektedir.

8'inci madde: Yılbaşından beri parti toplantılarında Dış Büro'ya birçok dilekler yapıldı. Bunların hangilerinin yerine getirildiği ve yerine getirilmeyenlerin neden getirilmediği hakkında Dış Büro'dan bilgi istenmesini teklif ediyoruz.

9'uncu madde: Sofya'da bir muhabirin sağlanmasının istenmesi.

10'uncu madde: 7 Haziran'da senato seçimleri yapılacak. Bur juva partileri seçim kampanyasına başladılar. Radyo kolektifinin sıkılık durumu göz önüne alınarak bu seçim kampanyasına Dış Büro'nun operatif bir planla yürütülmesinin istenmesi. Bu operatif planda en önde şu noktaların göz önüne alınmasını rica ediyoruz: İşçi köylü birliği genel prensibimizi hangi konkre konularda nasıl ele almak gerek? Yeni kurulan Atatürkçü dernekler Daimi Komitesinin değerlendirilmesi, ona karşı komünistlerin pratik mücadele içindeki tutumları. CHP'nin ilerici grubu hakkında önemli bir tereddüt yok. Gerici yönetici grubuna karşı her konkre meselede güçlüklerle karşılaşıyoruz. Bu meselenin ayrıntılarıyla tespiti... Son olaylar karşısında Kıbrıs politikasının herhangi bir gelişmeye ihtiyaç olup olmadığının tespiti vs. Operatif planın yazılı olarak redaksiyona ulaştırılmasının sağlanması.

11'inci madde: Çin KP'sinin uluslararası işçi hareketinin içindeki tutumuyla ilgili olarak radyonun nasıl bir yayın yapması gerektiğinin Dış Büro'dan sorulması ve bu konuda konkre talimat istenmesi.

12'nci madde: Bir genel parti toplantısının yapılması.

1962 Nisanından beri hayli çalışmalar yaptık... Hiç şüphe yok ki yapılan işlerde Nisan toplantısının büyük olumlu etkisi oldu. Fakat bununla ye-

tininek olmaz. Hareketlerimizi genişletmek, daha iyi organize etmek, yapılan işleri gözden geçirmek için bir genel parti toplantısının yapılmasının faydalı olacağına inanıyoruz. Bu düşünce ile Dış Büro'dan böyle bir toplantının bir an önce tertiplenmesinin istenmesini teklif ediyoruz."

Arkadaşlar, vesikaların uzayıp gitmesi karşısında hem de böylesine vesikalar karşısında bıkkınlık göstermeden dinlemekte, izlemekte sayısız faydalar olduğunu hatırlatmam gerek. Vesikaların ortaya koyduğu olayları bilen arkadaşlara bu vesikalar hafızalarını, zihinlerini tazelemek imkanını vermekte, bilmeyen arkadaşlara da gösterme hizmetinde bulunmaktadır. Her iki halde de bu vesikalar bizlere dünü gösterip bugünü daha iyi anlamamıza, dünle bugün arasındaki bağların ortaya çıkmasına hizmet etmektedir. Bu hizmeti küçümsemememizi ve sabırla vesikaları izlemenizi rica ediyorum.

İşte arkadaşlar, Aram yoldaşın 1965 Mart başında okuduğu raporun 12'nci maddesinin arkasında bu okuduğum teklifler, temenniler ve kararlar yatmakta. Aram yoldaş bunlara Dış Büro tarafından cevap verilmediğini, rapor yazmada, madde formüle etmedeki ustalığını kullanarak şöyle ifade etmiş: "Bunların cevaplarını kayıtlardan tespit edemedik."

Raporda yer alan demin söz konusu ettiğim diğer maddeler sanıyorum sizlerce yeter derecede açıktır ve cevapların bugüne dek verilmemiş olduğu da meydandadır. Bunlardan yalnız 15'inci maddeye 26 Nisan 1965 grup toplantısında üçlü sacayağının üç yandan açtıkları yaylım ateşle belirli ölçüde cevap verilmiş olduğu kabul edilebilir?!! Bu yaylım ateşin zamanı, nedenleri, nitelikleri meselesi ayrı bir konu olup konuşmasının başından beri ortaya koymaya çalıştığım ve koyacağım vesikaların ışığında meydana çıkacaktır.

Cevabı verilmemiş maddelerle ilgili olarak burada bir parantez açmak gerek. Aslında Demir ve Marat yoldaşlar Aram'ın raporunda 12'nci maddede demin deşifre ettiğimiz meselelerde gereken cevaplarını o toplantıda hazır bulunmaktan bilistifade şifahen ve tahriren bildirmişlerdir. Bu bakımdan bu arkadaşlara cevaplarını vermediler diyerekten bühtan etmemek yerinde olur! Marat ve Demir yoldaşlar 28 Nisan 1964 tarihli grup toplantısında adetleri, huyları olduğu üzere suçlamalarını yaparak ödevlerini yerine getirmişler ve bu arada şöyle demişlerdir:

VESİKA: 25
28 Nisan 1964 parti grup toplantısının tutanaklarından:

"... Mektup okunduktan sonra söz alan Demir yoldaş bu meseleleri par-

ti grubunun konuşamayacağını, bunların Dış Büroyu ilgilendirdiğini, bunların grupta konuşulmasının Dış Büro'dan hesap sorma, grubu merkezin üstüne koymak demek olacağını söyledi. Marat ve Demir yoldaşlar oylamaya katılmayacaklarını açıkladılar."

Tutanaktan okuduğum bu kısımdan da görüldüğü gibi Marat ve Demir yoldaşlar, eksik olmasınlar, cevaplarını hemen oracıkta verivermişler!!

Gelelim biz Demir, Aram, Marat yoldaşların beyinlerinde varmış oldukları kavle göre 24.1.1965 tarihinde açılmasında karar veren dosyalara giren (parti grup dosyası da dahil) vesikaların neler olduğuna ve bunlara verilen cevaplara. Bu vesikaları tarih sıralarına göre takdim ediyorum.

VESİKA: 26

Tarihi: 14.3.1965 Parti grup komitesine hitaben yazılmıştır. [Bilal Şen'in bu tarihli yazısı aktarılıyor]

Parti grup komitesi bu dilekçeye ne sözlü ne de yazılı hiçbir cevap vermemiştir. Grup sekreteri Aram yoldaş "mesele Dış Büroyu ilgilendirir," teranesini tutturmuş, komite üyelerine baskı yapmış ve komite üyelerinin toplantı yapmak isteklerine gene aynı diktacı tutumuyla engel olmuştur.

VESİKA: 27

Bu vesika 18.3.1965 tarihini taşımakta ve Dış Büro'ya hitap etmektedir. [Bilal Şen'in bu tarihli yazısı aktarılıyor]

Bu dilekçeye Demir, Marat ve Aram yoldaşlar 3 Nisan 1965 günü Bilal yoldaşa şifahi olarak şu cevabı vermişlerdir:

"Partiden 1 yıl müddetle atılmana ve radyodaki işine de derhal son verilmesine karar verdik. Pazartesinden itibaren işe gelme yok. Buradan ve Almanya'dan da gitmen gerek."

Nitekim, pazartesi günü iş yerine polis çağrılmak istenmiş, daha sonra her nedense bundan vazgeçilmiş ve Ruprecht yoldaş vasıtasıyla Bilal iş yerinden uzaklaşmaya mecbur edilmiştir. Ertesi gün için de uçak biletinin hazır olduğu bildirilmiş ve derhal Bulgaristan'a gitmesi ültimatomu verilmiştir. Partiden atılmış olduğunun gruba resmen tebliği bu hadiseden 3 hafta sonra, yani 26 Nisan parti grup toplantısında yapılmıştır. 5 Nisan 1965 günü Attila, Bilal, Gün ve benim tarafımdan teklif edilen derhal bir grup toplantısı yapılması isteği dinlenmek bile istenmemiştir. Grup sekreteri Aram yoldaş böyle bir toplantıyı yaptırmamak için her şeyi yapacağını açıkça söyle-

miş, grup komitesinin diğer üyesi olan Doktor yoldaş ise o günlerde polis takibatına uğramış bir haleti ruhiye içine gömülerek ortalıkta görülmemiştir.

VESİKA: 28

Üyesi bulunduğu Leipzig parti grubunda olup bitenlerden haberdar edilen Münevver yoldaşın 6 Nisan 1965 tarihinde hem Dış Büro'ya, hem de Parti Grup Komitesine yaptığı yazılı müracaat. [Münevver'in 6 Nisan 1965 tarihli yazısı aktarılıyor]

Münevver yoldaşın bu yazılı müracaat mektubunu grup sekreteri Aram yoldaş Komiteye hitaben gönderilmiş olmasına rağmen, bundan komiteyi resmen haberdar etmemiş, gizli tutmuştur. Münevver yoldaşa da bugüne kadar ne Dış Büro ne de grup sekreteri hiçbir yazılı cevap vermemişlerdir.

VESİKA: 29

Grup sekreteri Aram yoldaşın 24 Nisan 1965 Cumartesi günü grup toplantısının 26 Nisanda yapılacağını bildirmesi üzerine, grup komitesine iki yazılı müracaat yapılmıştır. Bu müracaatların birisi Gün yoldaş, birisi de tarafımdan yapılmıştır. Aram yoldaş bu mektuplardan da komiteyi resmen haberdar etmemiş ve müracaat sahiplerine her zaman olduğu gibi bu defa da cevap vermemiştir. 26 Nisan toplantısında bu mektuplar söz konusu edildiğinde Aram yoldaşın vermiş olduğu çok ilginç cevap o günkü toplantı tutanaklarına geçmiştir.

Bu müracaatları birer vesika oldukları için burada tekrar okumak zorundayım.

"Leipzig Parti grup komitesine

24.4.1965 günü parti grup komitesi sekreteri Aram yoldaş tarafından 26.4.1965 günü saat altıda Demir yoldaşın evinde Parti grup toplantısı yapılacağı ve gündemde Bilal yoldaşın partiden ve radyo redaksiyonundan uzaklaştırılması ile ilgili Dış Büro kararının bulunduğu bildirilmiştir.

En ilkel Leninci parti prensipleri, böyle bir meselenin, ilgili yoldaşın bulunduğu bir parti grup toplantısında bütün grup üyelerinin de huzurunda yapılmasını, suçlamalara uğrayan yoldaşa söz verilmesini, onun da dinlenmesini emreder. Bilal yoldaşın ve grup üyeleri Münevver ve Orhan yoldaşların çağrılmadıkları bir parti grup toplantısında bu meselenin konuşulması parti içi demokrasisini ve Leninci parti normlarını açıktan açığa çiğnemek demektir.

Bilal yoldaşın bundan önce Dış Büro'dan ve Parti grup sekreterliğinden atılması da kendisinin çağrılmadığı, bütün Dış Büro üyelerinin hazır bulunmadığı bir Dış Büro oturumunda yapılmış, orada da kendisine söz

hakkı verilmemiş, dinlenmemiş ve yapılan ithamlar hiçbir delille gösterilmemiştir. Partiden ve işten atılma cezalarının da Dış Büro'nun tam kadrosuyla yapmadığı bir oturumda alınması, işin ciddiyetini büsbütün arttırmaktadır. Bilal yoldaşa bugüne kadar verilen cezalarda asla söz hakkı verilmemesi, konuşmasının yasak edilmesi, Dış Büro ve parti grup toplantılarında parti üyelerinin en ilkel hakları olan münakaşa ve fikir söyleme haklarının, cezri usullere başvurularak önlenmesi 20'nci Kongrenin tarihe gömdüğü bir zihniyetin devamından başka bir şey değildir.

Parti grup sekreteri Aram yoldaşa şifahen de söylemiş olduklarımı yazılı olarak tekrar ediyorum: Gerek parti grup komitesi sekreterinin, gerek komite üyelerinin, gerekse 26.4.1965 günü yapılacağı bildirilen parti grup toplantısında, itham edilen yoldaşın ve bütün grup üyelerinin hazır bulunmadıkları halde, Bilal yoldaşın cezalanması meselesinin konuşulmasına rıza gösteren parti üyesi yoldaşların yüklendikleri sorumluluğa yoldaşça dikkatlerini çekiyorum.

26.4.1965 günkü parti grup toplantısı gündeminden Bilal yoldaşın cezalandırılması meselesinin kaldırılmasını ve bu meselenin ilgili yoldaşın da bulunacağı bir toplantıya bırakılmasını teklif ediyor ve cevap bekliyorum.

24.4.1965 Gün Togay"

VESİKA: 30

[Veli Gündüz'ün Leipzig Parti Grup Komitesine 24 Nisan 1965 tarihli mektubu aktarılıyor]

Parti grup komitesinin diğer iki üyesini bu yazılı müracaatlardan resmen haberdar etmeyen ve grupla ilgili meseleler hakkında tek başına karar vererek, kendisini komite ilan etmiş olan Aram yoldaşın bu mektuplara ne cevap vermiş olduğunu, yukarıda işaret ettiğim gibi, merak eden arkadaşlar 26 Nisan toplantı tutanaklarını okusunlar.

Gelelim bir başka vesikaya:

VESİKA: 31

Leipzig parti grup komitesine hitaben Orhan yoldaş tarafından yapılmış olan bu yazılı müracaatı sizlere 12'nci vesika olarak sunmuştum. Onun için burada yeniden okumaya lüzum yok. Sadece Orhan yoldaşa hiçbir cevap verilmemiş olduğunu belirtmek isterim.

Orhan yoldaşın maruz kaldığı bu keyfi ve gayrı insani muamele karşısında grubun derhal toplanması gerektiğini ileri süren iki mektup Aram yoldaş tarafından dikkate bile alınmamıştır. Şimdi Komiteye yazılan iki mektubu okuyalım, bu mektupların biri Gün yoldaş biri de tarafımdan yazılmıştır.

"Leipzig parti grup komitesine

29.5.1965 günü öğleden sonra grubumuz üyelerinden Orhan yoldaşın

işine son verildiğini ve bunun üzerine Orhan yoldaşın bir dilekçe ile Parti grup komitesine başvurduğunu, komite üyeleri olan Doktor ve Attila yoldaşlardan öğrendim.

Orhan yoldaş bu dilekçesinde ayın 8'inde kadro şefi tarafından çağrılıp 17 Mayıstan itibaren işine son verildiğini öğrendiğini belirterek şunları söylüyormuş: "Kadro şefi 8 Mayıstan 2-3 gün önce Demir yoldaşın Prag'a geldiğini, baş redaktörle görüştüğünü ve benim işime Parti tarafından son verildiğini söyledi. Oysa, Demir yoldaş benimle konuşmadı, buluşmadı, herhangi bir yazılı kağıt da bırakmadı. Kadro şefine bunları söylediğim vakit hayretini gizlemedi. Şimdi ben ne yapacağımı bilmiyorum, durumu size bildiriyorum. Olayı inceleyip ne yapacağım hakkında karar vermenizi bekliyorum."

Orhan yoldaşa yapılan bu muamele bizde keyfi idarede ayak direndiğinin en taze bir örneğidir. Bu keyfi işlemleri yapanların ağır sorumlulukları açıktır. Parti grubumuzun bir üyesi olan Orhan yoldaşa karşı, grubumuzun da ve grup komitesinin de sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk duygusundan hareket ederek, grup komitesine, Orhan yoldaş meselesinin görüşülmek üzere gruba getirilmesini teklif ediyorum. Kanaatime göre Parti grup komitesinin bunu yapmaması, Orhan yoldaş hakkında keyfi işlemler yapanların sorumluluğuna katılmak olacaktır.

İsteğim ve teklifim, bu meselenin en kısa zamanda Parti grubuna getirilip konuşulmasıdır.

29.V.1965 Veli Gündüz"

VESİKA: 32

Leipzig parti grup komitesine:

"Bir süre bizimle çalıştıktan sonra vazifeyle Prag'a gönderilen Leipzig parti grubu ve TKP üyelerinden Orhan yoldaşın işinden atıldığını öğrendim.

Bir yoldaşı, hakkında suçlamaların ne olduğu kendisine bildirilmeden, bunlara vereceği cevaplar dinlenmeden, hatta işine son verildiği bağlı bulunduğu parti teşkilatı tarafından tebliğ edilmek lüzumu bile hissedilmeden işten atmak, bir partili ve bir insan olarak çok acı, çok düşündürücü bir olaydır.

Orhan yoldaş hakkında başvurulan bu işlem bütün parti normlarını ve prensiplerini ayaklar altına alan bir sorumsuzluk ve keyfi idarenin yeni bir örneği olmakla kalmayıp, insanlık ödev ve duygularına da sığmıyor. Bir yoldaşı, bir insanı, bir iş göstermeden, bir iş teklif etmeden, nereye gitmeyi düşündüğü bile sorulmadan, karsı ve çocuğu ile kendi kaderine terk etmeyi insanlık duygularıyla bağdaştırmıyorum.

Bu acı durum karşısında grubumuzun derhal toplanıp, Orhan yoldaşla ilgili konkre teklifler yapmasını kaçınılmaz buluyorum.

Leipzig Parti grup komitesinden bu meseleyi derhal ciddiyetle ele alıp,

hemen bir parti grup toplantısı yapıp meselenin konuşulmasını sağlamasını istiyorum.

29.V.1965 Gün"

İKİNCİ BÖLÜM
Birinci Kısım
Yurt sorunlarıyla ilgili teklifleri karşısındaki tutumları

Arkadaşlar buraya kadar izleyegeldiğimiz vesikaların ışığında bu üç yoldaşın, şimdi de gene belirli zaman içindeki diğer işlerle, yani yukarıdaki başlık altında toplanan memleket meseleleriyle ilgili görüşler karşısındaki tutumlarını, gene vesikaların ışığında ve vesikaların elverdikleri imkanlar ölçüsünde izleyip görelim.

VESİKA: 33

Burada 28 Nisan 1964 tarihli parti grup toplantısında okunan ve karara bağlanan istekleri, dilekleri ve kararları hatırlayarak işe başlamak yerinde olur. Biliyorsunuz daha sonraki komite raporunda da söz konusu edilen 24 numaralı vesikada sizlere takdim etmiştim. Gelelim 24.1.1965 tarihli vesikaya. (s. 2)

"Yukarıdaki tekliflerimi gerekçeleriyle birlikte dikkate alınarak görüşülmesini, kolektif benimserse kolektif adına, benimsemezse kendi adıma Dış Büro'ya aşağıdaki tekliflerle birlikte ulaştırılmasını rica ederim.

Teklifler:

1. Yurtta gelişen olaylar, TKP'nin artık bundan böyle konkre bildiri, teklif ve görüşlerle, sesini Bizim Radyo'dan sık sık duyurmasını zorunlu kalmıştır. Memlekette hemen herkes partilerden açık, konkre görüş ve tekliflerini bildirmesini istiyor.

Leninci bir partinin daima olayların içinde ve kitlelerin önünde olduğunu pratikte olduğunu gösteren tek ölçü, olaylara herkesten önce gösterdiği çözüm yolları ve konkre, gerçekçi tekliflerdir. Yurtta hemen her teşkilat ve partinin belli başlı konularda görüş ve tekliflerini yapmakta olduğu bir dönemde TKP'nin mutlaka konkre görüş ve tekliflerle çıkması gerekmektedir. Bana göre, TKP Merkez Komitesi adına, bugünden yarına geciktirilmeden bildiri ve görüş yayınlanması gereken meseleler şunlardır:

- Toprak reformu meselesinde
- Dış ticaretin, bankaların, sigorta şirketlerinin devletleştirilmesiyle ilgili olarak ileri sürülen teklifler meselesinde
- Yabancı petrol şirketlerinin millileştirilmesi ile ilgili olarak başlayan kampanya karşısında tutum ve konkre teklifler meselesinde

- Seçim kanunundaki değiştirmeler karşısında konkre görüş ve tutum
- Yepyeni bir devreye girmiş olan Türk-Sovyet ilişkileri meselesinde
- Çok taraflı atom gücü komutanlığına girmeyi hükümetin reddetmiş olması meselesinde görüş, tutum ve konkre tekliflerin yapılması

Bu başlıca ana konular bilindiği gibi bugün memlekette en hararetli bir şekilde tartışılmakta olan konulardır. Ve biz, olayların çok gerisinde kalıyoruz. TKP'nin artık gün kaybetmemesi gerektiğine inanıyorum.

Veli Gündüz"

Kolektifin çoğunlukla benimseyerek kabul ve Dış Büro'ya yaptığı tekliflere bugüne kadar hiçbir cevap verilmediğini hem bütün kolektif üyeleri bilmekte hem Bizim Radyo'nun dinleyicileri bilmekte hem de redaksiyonda açılmış olan özel dosyanın fakirliği bunu göstermekte.

Yalnız burada şu noktayı belirtmeyi ihmal etmemek gerek. Yapılan bu tekliflere Marat yoldaş bir parti toplantısında şu cevabı vermiştir:

"Yağma yok! Dış Büro'dan görüş, konkre teklif alıp, ondan sonra o görüşleri tenkit edesiniz öyle mi! Bizden reçete mi isteniyor, burası eczane değil!"

Yapılan tekliflere, istenen görüşlere, kendilerini bir numaralı yıllanmış Marksist kabul edip parti biziz diyenlerin hangi açıdan, ne gibi endişe ve kompleksler içinde yanaştıklarını sanırım bu sözler yeter derecede ortaya koyuyor. Ama gene de zararı yok, biz vesikaları incelemeye devam edelim.

VESİKA: 34

8.2.1965 tarihini taşıyan bu vesikanın başlığı şöyle:

Kıbrıs'la ilgili düşünce ve tekliflerim

Gerek Leipzig grubunda gerek Dış Büro'da, gerekse diğer gruplar içinde değişik ölçülerde çalkantılar, fırtınalar koparılması için vesile ittihaz edilen bu vesika hakkında bir iki söz söylemek istiyorum.

Bu vesikada yer alan her kelimeye, virgülüne kadar katıldım ve hala da katılıyorum.

Konuşmanın daha ileriki bölümlerinde Kıbrıs ve Enosis meselesine tekrar dönüp üzerinde etraflıca durmaya çalışacağım. Ve 17.5.1965 günü sabahı Redaksiyon toplantısında okuduğum yazıyı daha derli toplu sunacağım. Bu bakımdan şimdilik 34 numaralı Vesikanın sadece son satırlarını buraya almakla yetineceğim. Sahife 4-5.

"Kanaatimce bugünkü Kıbrıs konusu Türkiye'nin dış politikasında hiç-

te küçümsenmeyecek bir dönüşe sebep olmuştur. Bunu Türkiye'nin hem SB ile diğer sosyalist ve tarafsız ülkelere karşı geliştirmeye çalıştığı ilişkilerde, hem de Türkiye'nin NATO ve Amerika ile olan ilişkilerinde görüyoruz. Türk dış politikasındaki değişme ve gelişmeleri, Türk-Sovyet ortak bildirisi yayınlandıktan sonra AKEL partisi görmüş ve 17.11.1964 tarihli bildirisi ile açıklamıştır.

Bu durumda bana göre partimizin yapacağı iş şu olmalı:

A. Türkiye'ye yayın yapan bütün sosyalist radyoların ortak bir görüşle çalışmaları sağlanmalı. Türkiye'yi NATO'dan ayırma savaşında Kıbrıs konusuna önemli bir yer verilmeli.

B. Gene aynı amaca büyük ölçüde yardım edebilmek için sosyalist ülkelerin parti ve hükümetlerini Kıbrıs konusundaki potansiyel imkanlardan etraflı şekilde enforme etmeli ve onları daha aktif harekete ikna etmeli.

C. Kıbrısla doğrudan doğruya ilgili olan Türk, Yunan, Kıbrıs ve İngiliz Komünist partilerinin Kıbrıs konusunda ortak bir görüşe varmaları sağlanmalı.

Bilal Şen"

Bütün kolektif üyelerinin okumaları için Bilal yoldaş tarafından Redaksiyona bırakılan bu vesikaya bakalım Demir, Marat, Aram yoldaşlar ne cevap vermişler, ne gibi tepkiler göstermişlerdir?

VESİKA: 35

26.4.1965 tarihli parti grup toplantısında Demir yoldaşın okuduğu rapor. (s. 2, 11)

"Nihayet Bilal, pervasız ve tipik bir fraksiyoncu gibi hareket ederek Merkez Komitesinin karar ve görüşlerine, partimizin Marksçı Leninci prensiplerine karşı (Kıbrıs'la ilgili düşünce ve tekliflerim) adı altındaki özel bildirisiyle çıktı. Bu bildiride partimiz Merkez Komitesinin görüş ve kararları, Dış Büro üyelerinin, hatta Sovyet parti ve devlet adamlarının sözleri kasten tahrif edilmiştir. Bildirinin başlıca hedefi, Kıbrıs meselesinde Merkez Komitesinin tutumunu yanlış göstermektir." (s. 2)

"... Bilal partinin tutumuna aykırı görüşlerini yaymak, diğer partili arkadaşlara kabul ettirmek için aktif faaliyete geçti. Bu görüşleri sözlü ve yazılı olarak propagandaya koyuldu. Yukarıda üzerinde durduğumuz bildiriyi teksir ettirip dağıttı veya okuttu. Bu, hiçbir komünist partisinin müsaade etmeyeceği bir harekettir. Fraksiyoncu faaliyetin yüze çıkmış açık bir şeklidir." (s. 11)

Burada sözü Marat yoldaşa vermeden önce kesinlikle bir noktaya işaret etmek ve böylece şimdilik kaydıyla Demir yoldaşa bir şey söylemek isti-

yorum. Evet bu yazının başlıca hedefi Demir, Marat ve Aram yoldaşların Kıbrıs görüşünün ve bu mesele ile ilgili tutumlarının yanlış olduğunu ve bu yanlış görüşün, yani Marksist olmayan, emperyalizme karşı savaşta tatar ağasından daha da beter yaya kalan bu görüşün, özellikle Türkiye açısından TKP'nin görüşü olmakta devam etmemesi gerektiğini göstermek, açıklamak, bütün arkadaşların bu konu üzerinde tekrar uzun boylu düşünmeleri gerektiğine işaret etmek, uyarmaktı. Demin de söylediğim gibi daha sonra tekrar döneceğim bu meselede uyarma ödevime devam edeceğim. Gelelim Marat yoldaşın söylediklerine:

VESİKA: 36

26 Nisan 1965 tarihli parti grup toplantısında Marat yoldaşın yaptığı yazılı konuşma. (s. 3 § 3)

> "...Antileninci, fraksiyoncu davranışlar özellikle Kıbrıs konusuyla daha kesin olarak ortaya çıkmış bulunuyor. Bilal, içyüzünü burada açığa vuruyor. Onun bütün çabası, partimizi, onun yayın organlarını, Bizim Radyoyu, burjuvazinin, NATO'nun bir maşası olan Ankara hükümetlerinin politikalarına kuyruk yapmaktan başka bir şey değildi. (Vay anam vay!) Bu konu üzerinde çok duruldu, çünkü komünistlerle şövenistler, burada karşı karşıya, açıktan açığa çatışıyorlar. Partimiz, çağrılarıyla, bildirileriyle, yayınlarıyla, yalnız NATOculara karşı değil, sapıtan fraksiyonlara karşı da sürekli savaşmıştır, savaşacaktır."

Ben burada ayak üstü demin söylediklerimi tekrar hatırlatarak yalnızca şu kadarını söylemek istiyorum. Evet, doğrudur. Özellikle, Kıbrıs meselesinde gerçek Marksistlerle, Marksizmi hiç olmazsa bu meselede anlamayanlar karşı karşıyadır. Kıbrıs meselesi, gerek Bilal'in gerekse onun gibi düşünenlerin Marksist-Leninist tutumlarını en belirgin şekilde ortaya koymuştur ve koymaya devam ediyor.

Arkadaşlar, burada tekrar yeri geldiğini sandığım bir iki sözü olduğu gibi iktibas edeceğim. Demir ve Marat yoldaşların "fraksiyoncular, Merkez komitesinin kararı ve görüşlerine, partimizin Marksçı-Leninci prensiplerine karşı çıktılar" gibi sözlerine hemen sıcağı sıcağına Lenin'i konuşturarak cevap vermek için bu iktibası yapacağım. Hatırlayacaksınız, 15'ci sahifede sizlere Lenin'in bir makalesini okumuştum. Tenkit hürriyeti ve aksiyon birliği üstüne. Bu makalenin son paragrafını tekrar okuyorum:

> "Fikrimize göre Merkez Komitesi bu önemli meselede parti basınında ve teşkilatlarında, önceden tartışılmadan karar çıkarmakla, büyük bir hata

işlemiştir. Merkez Komitesi önceden yapılacak tartışmalara dayanmış olsaydı, bu hataları yapmayabilirdi. Bütün parti teşkilatlarını şimdi, Merkez Komitesinin bu kararını tartışmaya ve bu karar hakkında tutumlarını kesin olarak belirtmeye davet ediyorum."

Gözlerimizi ve zihinlerimizi biraz daha açan, kafalarımızdaki kalıpları biraz daha yıkan, büyük Lenin'in bu sözlerinden sonra gelelim kaldığımız yerden devam etmeye. Konumuz; Lenin'in savaş bayrağını tekellerine almış olan bu üç yoldaşın radyo kolektifinin üzerine eğilmiş olduğu memleket dava ve meseleleri karşısında yaptıkları karavana atışları. Ve bu meselelerde yapılan uyarmalara, tenkit ve tekliflere karşı almış oldukları tutumların vesikalar ışığında izlenmesidir.

1965 Şubat ayı başlarında patlak veren hükümet buhranı karşısında alınacak tutum, izlenecek taktik meselelerinde reaksiyonda yapılan günlük toplantılarında ortak bir görüşe varılamadı. Marat yoldaşın: "şimdi yapılacak iş, halkı, ilerici güçleri sokağa çıkmaya çağırmak olmalıdır. Gün, o gündür. Gerisini sonra kararlaştırırız. Burada çene çalmayı bırakalım" sözleri üzerine Attila yoldaş, Marat yoldaşa şu soruyu sordu: "Peki, çalacağınız kampananın amacı ne olacak? Kampana çalarken halka, ilerici güçlere konkre ne yapmalarını söyleyeceğiz? Bugün önemli olan, cevap verilmesi gereken ana soru budur. Bunun tartışmasını yapıyoruz. Çene çalmıyoruz." Redaksiyondaki bu tartışmaların yapıldığı gün aynı zamanda Dış Büro'dan, hükümet buhranı karşısında alınması gereken konkre tutumumuzun ne olacağını belirten bir görüş de istendi. Ve bu konkre görüş ve tutum belirtilmeden ben ve Bilal yoldaş bu konuda kendi düşüncelerimizi serbestçe yazamayacağımızı belirttik. Ancak verilecek konkre bir görüş içersinde kalarak, yazı yazabileceğimizi ifade ettik. Bunun iki sebebi vardı. Birincisi, yukarda da belirttiğim gibi bu konuda radikal yönde ortak bir görüşe varılamamış olmasıydı. İkincisi de Parti grup komitesine 12.2.965 tarihinde verilen şu vesikada şöyle açıklanmıştır.

VESİKA: 37

"11.2.965 sabah toplantısında AP'nin hükümeti ele almak için M.P, Y.T.P ve C.K.M.P ile pazarlıklara giriştiği konusunu bir defa daha görüştük. Bunun ciddi bir tehlike olduğu kanısını tekrarladık. Ben bu konunun olağanüstü önemini göz önüne alarak, "yayınlarda bu tehlikeye karşı kampanyaya başlamadan önce, Dış Büro'nun konkre görüşünü almalıyız" dedim. Dış Büro tarafından AP'nin hükümeti ele almak için giriştiği parlamento faaliyetinin başarısızlığa uğratma yolunu konkre olarak gösteren bir

bildiri yayınlamasını teklif ettim. Aram ve Marat yoldaşlar, "şahsen konkre nasıl bir teklif düşünüyorsun" sorusunda ısrar ettiler. Bunun üzerine ben bu konuda düşüncemi söyleyemeyeceğimi bildirdim. Sebebini de şöyle açıkladım: 18 Ocak 1965 akşamı yapılan parti toplantısında Dış Büro adına açıklanan gerekçede, şahsen toplantılarda Parti görüşüne uymayan görüşlerimi açıklamakla suçlandırıldım. Bu durumda ben, en ilkel parti prensiplerini çiğneyen bir anlayışın değiştiğini görünceye kadar önemli ana konularda Dış Büro'nun açık ve konkre görüşü gelmeden, şahsi düşüncelerimi söyleyip konkre teklifler yapmağı uygun hareket saymıyorum. Tekliflerimin nazara alınmasını ve bu yazımın dosyaya konmasını rica ediyorum.

Bilal Şen."

Gene o günlerde redaksiyon toplantılarında, konkre amaç meselesi tartışılmaya devam ediyordu. Kampana çalınmasını sağlık veren Marat yoldaş bu meseleye bir türlü açık cevap veremiyordu. Bu tutumunu kurtarmak için, halka, faşizm geliyor, faşizmin karşısına çıkalım, gibi parolalarla sözde konkre teklif yaptığını iddia ediyordu. Bu durumda redaksiyonda, konkrelikten ne anlamak gerektiği sorusu ortaya çıktı. Ve bu meselede redaksiyonda o gün belirli bir ortak anlayışa varılamadı. Bunun üzerine Bilal yoldaş ertesi günü redaksiyona şu yazıyı sundu:

VESİKA: 38

"Konkrelik meselesinde istediğim şudur: Amaçta konkrelik. Amaçta konkrelikten şunu anlıyoruz: AP'nin diğer küçük partilerle birleşerek iktidarı almasını önlemek için açılacak kampanya süresince gösterilecek konkre hedef ne olmalıdır? Bu kampanyada hitap ettiğimiz kitleye, ne yapmasını, neyi gerçekleştirmeğe çalışmasını öğütleyeceğiz? Bugünkü hükümetin düşürülmesini önlemeyi mi, yoksa, AP'nin gelmesini önleyin de öte tarafına karışmayın mı diyeceğiz? Yoksa AP'nin iktidara gelmesinin önlenmesi için, İnönü hükümetinin küçük partilerden bir-iki bakan alması için zorlanmasını mı öğütleyeceğiz? Yoksa, İnönü küçük partilerle koalisyona gitsin de AP'nin hükümeti ele geçirmesini böylece önlemeye çalışsın mı diyeceğiz?

Memleket realitesini, özellikle bugünkü politik kuvvetler dengesini yeteri kadar iyi bilen Leipzig grubu, bütün arkadaşlar, bunlardan çok daha iyi ihtimaller üzerinde durup, konkre amaç tespit edebilirler. Böylece bizim için bu devrede işimize en fazla yarayacak amaç tespit edilip propagandası yapılabilir. İşte bu düşünceyle, Dış Büro'nun bu konudaki görüşünü zarurî gördüm, istedim ve gene de istiyorum. Bana göre, Dış Büro'nun bu konudaki konkre amaçla ilgili görüşünü bir bildiri olarak yayınlaması da zaruret değildir. Önemli olan ve yapılmasını kaçınılmaz gördüğüm, Dış Büro'nun bu mesele hakkındaki görüşünü redaksiyona yazılı olarak bildirmesidir."

13.2.1965 Bilal Şen."

Hükümet buhranının devam ettiği o günlerde, gerek bu vesikalarda, gerekse redaksiyon toplantılarında ileri sürülen isteklere Dış Büro tamamen kulaklarını tıkamıştı, hiç sesi çıkmıyordu. Ama, Dış Büro'nun iki üyesi olan Marat ve Aram yoldaşlar, günlük redaksiyon toplantılarında -özellikle Marat yoldaş- hükümet buhranıyla ilgili tartışmalar sırasında sağa sola gayet kolaylıkla suçlamalarda bulunuyorlardı. Arkadaşların sözlerini tahrif ediyorlardı. Ve bu hükümet buhranından ilerici güçlerin ne şekilde faydalanması gerektiğine katiyen dokunmayıp, "bugünkü en büyük tehlike faşizm tehlikesidir, bu tehlikeyi önlemek için İnönü hükümetini tutmak, ona, iktidarı teslim etmemesi için akıl vermek lazımdır" diyorlardı. İşte o günlerde Marat yoldaş, "faşizm tehlikesi" diye diye o hale gelmişti ki, Türkiye'deki reel durumu ve ilerici güçlerin bu reel durumdan nasıl faydalanması gerektiğini tamamen bir kenara bırakmış, İnönü'ye, "Aman iktidarı bırakma" diye sitemli, ricalı yazılar döşenmeğe başlamıştı. Bu durumda, yapılan tahriflere, suçlamalara, son verebilecek (bu konudaki) nitelikte olan şöyle bir vesika redaksiyona verildi:

VESİKA: 39

"10 Şubat 1965 sabahı redaksiyon toplantısında AP'nin hükümeti düşürme teşebbüsüne geçtiği haberleri üzerinde görüşüldü. Bu toplantıda ben, bu konu üzerinde daha etraflıca düşünülmesi gerektiğini ileri sürdüm. Ertesi gün, gene sabah toplantısında aynı konu tekrar görüşülürken, Marat ve Aram yoldaşların, konunun açık olduğunu, fazla düşünülmesini gerektirecek bir şey olmadığını söylemeleri üzerine, ben düşüncemde ısrar ettim ve bu konuda Dış Büro'nun görüşünün öğrenilmesini istedim. Bu maksatla yaptığım yazılı teklife de Dış Büro'dan cevap alamadım. Dış Büro'nun cevabı gelmeden, bu konu üzerine görüşlerimi ileri sürüp onları savunmak yoluna gitmeyeceğimi söyledim. Çünkü bilindiği gibi, toplantılarda, fikrimi açıklayıp savunmamı, Dış Büro, arkadaşlara, etki yapmak gayreti olarak gösterdi ve huzursuzluk yaratmasını önlemek amacıyla, yukarıdaki konuda fikrimi söylemeyip, beklemeyi uygun görmüştüm. Fakat, olayların hızla gelişmesi karşısında, daha fazla beklemenin uygun olmayacağı düşüncesi ile aşağıdaki teklifi yapıyorum:

AP istediği hükümet krizini yarattı. Bu hareketin nasıl bir sonuç doğuracağını inceleyelim. Bunu aydınlığa çıkarmak için, önce bazı soruları cevaplandırmalıyız.

1- Türkiye'de parlamento mücadelelerine, parlamento yoluyla hükümetin el değiştirmesine, Avrupa'daki klasik parlamento mücadeleleri açısından mı bakılmalı, yoksa bu, bizim özel şartlarımız içinde mi ele alınmalı? Bu nota gayet önemlidir. Bu mesele bizim özel şartlarımız içinde ele

alınmadıkça, daima yanlış ihtimallere düşmek mümkündür. Bizde, gözden uzak bulundurulmaması gereken özel şartlar kısaca şunlardır:

a- Sömürücü grupların siyasi mücadelesi, 27 Mayısta kanlı bir boğuşma safhasına girmiş, hükümetin el değiştirmesi, kanlı olay sonucunda olmuştur. Ve bugün de hükümet el değiştirdiği zaman, hakim sınıfın iki sömürücü grubunun yönettiği iki siyasi parti ve taraftarları arasında daha geniş bir intikam hareketi halini alacaktır. Egemen sınıf içindeki bu iç çatışma, iyi değerlendirilmesi gereken bir rezervdir.

b- Bizde ordu açıktan açığa iktidar mücadelelerinin içine girmiştir. Ve büyük rol oynamaktadır. Bugüne kadar 27 mayısla katıldığı politik mücadeleden vazgeçmemiştir. İlerde de vazgeçeceğine dair hiçbir belirti yoktur.

c- Kanlı boğuşmalarla büyük angajmanlar yüklenmiş olan CHP ve ordu, batının parlamento oyun kaidelerine boyun eğme durumunda değildir. Çünkü bunların her ikisini yönetenler buna boyun eğmenin, boyunlarını eninde sonunda ipe teslim etmeyi ve Yassıada'da hesap vermeyi ve nihayet Hayırsız Ada'da da ipe çekilmeyi kabul etmek demek olacağını pekala bilirler.

d- Bugünkü ilerici güçler, dünkü ilerici güçler değildir. Özellikle gençlik ve hatta sendikalar, reformların gerçekleşmesi, bağımsız ve tarafsız bir politika güdülmesi amaçları uğrunda AP'ye karşı girişilecek bir mücadelede aktif bir rol oynayacak durumdadırlar.

Bütün bu özellikler bizdeki parlamento mücadelesinin batıdakilerden farklı olduğunu ve farklı metotlarla yürütüldüğünü ve bugünkü şartlar devam ettiği sürece yürütüleceğini göstermektedir. Yani mevcut burjuva partilerinin karşısına halk yığınları, kendi partileriyle bağımsız ve büyük bir kuvvet olarak çıkıncaya kadar hakim sınıfın siyasi teşkilatları arasındaki keskin tezatlar bizim için özel rezervler olarak kalacaktır. Bunların kanlı bir aşamaya ulaşmış olması, parlamenter usullere batıdan farklı özellikler verecektir.

2. Bunun yanında AP'nin iktidarı ele alıp alamayacağını incelerken, Amerika ile S. B'nin tutumlarını da göz önünde bulundurmak gereklidir. AP böyle bir harekete geçerken en büyük desteği Amerika'dan gördüğü meydandadır. Normal parlamento kaidelerine uymasını sağlamak için Amerikanın Gürsel ve İnönü grubuna baskı yapacağından şüphe edilmemeli. Ama 27 Mayıs kanlı hesaplarının bütün sorumluluğunu yüklenmiş olan Gürsel, İnönü ve Sunay grubunun bu baskıya boyun eğmeyeceklerinden de şüphe edilmemelidir. Bunun tersini düşünmek, bu grubun Yassıada'da hesap vermeye isteyerek razı olmaları demek olur. Bu yüzden hiç te istemedikleri halde İnönü Gürsel grubunun Amerikanın baskısı karşısında S. B'nin desteğini aramaları kuvvetle muhtemeldir.

Sonuç olarak diyebilirim ki, bu şartlar ve özellikler karşısında AP'nin kolay kolay iktidarı ele geçiremeyeceğini söylemek, hiç de gerçeklere aykırı düşmez ve bir kehanet sayılmaz. AP'nin hükümeti düşürme ve kabine buhranı yaratma teşebbüslerine, bu partinin iktidarı ele alması açısından yanaşmamak gerekir. AP'nin hükümeti ele almak imkanının olmadığı gü-

nümüzün özel şartlarında hükümet krizi yaratılmasından korkulmamalı. Ve buna büyük tehlike deyip kampanya açılmamalıydı. 5 günden beri tehlike çanları çalınarak olgunlaşan krizi önlemeye gayret edilmemeliydi. Hükümetin düşmemesi için meclis içi ve meclis dışı kuvvetleri harekete çağırmamalı, hükümete yerinde kalmasını öğütleyen tenkitler yapılmamalıydı. Tam tersine, hükümet krizi ile İnönü grubunun sıkıştırılmasının, ilerici cephe için olumlu sonuçlar vereceği göz önüne alınmalıydı. Diğer bir ifade ile şu hükümleri taşıyan satırlar yazılmamalıydı.

12.2.1965 tarihli yayında "Mecliste faşistler hükümeti ele geçirmek için öne atılırken bütün demokratik güçler ve örgütler sokaklara, meydanlara çıkmalıdır. Mecliste AP faşistlerine karşı duranları desteklemeli... Bazı CHP sorumluları, eh Demireller hükümete gelirlerse gelsinler, diyorlar. Bu sersemliktir. Sorumsuzluktur..." 11.2.965 tarihli yazıda AP'nin bütçeye kırmızı oy vermek için giriştiği gayretler ve hükümetin giriştiği bazı olumlu hareketlerin Amerika ve NATO ağalarının işine gelmediğine işaret edildikten sonra aynen şu satırlar yazılı: "böylesine elle tutulur bir durum vardır. Tehlike büyüktür, bunu önlemek için bütün demokratik kuvvetlerin harekete geçmeleri ve sokaklara dökülmesi gerek" deniyor.

Bu satırlar AP'nin giriştiği hareket sonucunda doğacak krizden İnönü, Gürsel ve Sunay grubundan daha fazla bizim korktuğumuzu gösteriyor. Oysa biz, hükümetten düşecek olanlar değiliz. CHP'nin sokağa çağırmadığı kuvvetleri biz çağırmakla, hükümet krizinden yersiz olarak ve yanlış hesaplara göre korktuğumuz meydandadır. Bizim bu krizden korkmamamız gerekirdi. Bunu daha açık bir şekilde anlayabilmek için Anayasa kabul edildiği günden beri karşılaştığımız krizlerin verdiği sonuçları gözden geçirelim:

İlk hükümet krizi sonucunda AP koalisyon dışı edildi. Topaloğlu gibi açık faşist bakanlar o zaman kabine dışı bırakıldı. Kriz sonucunda İnönü gene kabine kurdu. Ve bu hükümet Topaloğlu'nun içişleri bakanlığı sırasında, öğretmenlere ve yapı işçilerine karşı coplarla uyguladığı, Menderesten kalma, toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununu uygulamaktan vazgeçmek zorunda kaldı. ITP ve CKMP gibi küçük partilerin ortaklığı ile kurulan bu koalisyon hükümeti, AP ile yapılan ortaklık hükümetlerinden daha az zorbacı oldu. İlerici güçlere karşı yapılan baskı aynı şiddetle devam ettirilemedi. 1963 aralık ayı başında küçük partilerin çekilmesiyle doğan hükümet krizi bilindiği gibi eskisinden çok daha fazla vaatlerle, hatta açıktan açığa bir sıra reform vaat eden hükümet programı ile İnönü hükümetinin kurulması sonucunu verdi. Uzun süren ve çetin bir kriz sonucunda kurulan bu hükümetin son Kıbrıs tutumu, S. B, sosyalist ülkeler ve tarafsız memleketlerle ilişkiler konusundaki tutumu, MLF'e ve NATO'nun askeri gücü artırma teklifine verdiği ret cevabı, B.M'de, milli kurtuluş hareketlerini destekleyeceğini açıklaması, atom silahlarının yayılmasına karşı çalışacağını söylemesi, son krizin demokratik hareket yararına bir sonuç verdiğini göstermiştir. Bunun yanında son kriz neticesinde iş başına gelen hükümet, iç po-

litikada toprak reformu, seçim kanunu konularını ele almış, İşçi Partisi'ne karşı AP'nin giriştiği baskın hareketlerine karşı polisi çıkarmış, ilerici güçlerin giriştiği çeşitli hareketlere karşı 141-142'nci maddelerin baskısını azaltmak zorunda kalmıştır.

Anayasa kabul edildiği günden beri geçen 3.5 yılın en belirli olayları bize geride kalan iki hükümet krizinin demokratik hareket yararına sonuçlar verdiğini göstermiştir. Geçen krizlerde mevcut olan özel objektif şartların bugün de değişmediği kanısındayım. O halde durumu böylece gördükten sonra bugünkü hükümet krizi boyunca nasıl bir propaganda taktiği seçmeliyiz, bu soruya cevap verirken şu iki noktayı göz önünde tutmak gerekir:

1. AP'nin parlamento kaidelerine uyarak iktidarı ele almasına imkan olmadığı görüşünden hareket edilirken, daha doğrusu bugünkü kuvvetler dengesinde AP'nin hiçbir suretle iktidarı alması mümkün olmadığı kanısından hareket edilirken, onun kendi teşebbüsü ile doğurduğu krizden tavizler koparılması olanağının bulunduğu asla unutulmamalıdır.

2. Doğan bu hükümet krizinden ilerici güçlerin şimdiye kadarkinden daha fazla faydalanması imkanları mevcuttur.

İşte bu iki noktanın ışığında taktiğimizin iki ana yolu kendiliğinden ortaya çıkmış oluyor:

A. AP'ye taviz verilmesini önlemek,

B. CHP'yi sıkıştırıldığı bu dönemde mümkün olduğu kadar ilerici güçlere doğru çekmek, CHP içindeki Atatürkçü kanadın, statükocu merkez üzerindeki baskısını etkili kılmaya çalışmak ve yeni kurulacak hükümete geniş demokratik hakları ve anayasanın emrettiği bütün reformları yaptırmayı ve bağımsız, tarafsız bir dış politikayı uygulamayı kabul ettirmek. Burada oldukça önemli iki noktaya işaret etmek yerinde olur. CHP'yi ilericiler tarafına çekmek işinde onun Atatürkçü kanadıyla, tutucu merkezci kanadı arasındaki özelliklerden faydalanmak için farklı taktikler kullanmak lazım.

a. AP'nin iktidarı alma çabalarının karşısına CHP ve ordunun başını tutanların şahsi hayat endişelerini ileri sürerek faydalanmak.

b. Reform ve dış politika meselelerini işlerken de CHP'nin Atatürkçü kolunu bir taraftan AP'ye saldırtırken bir taraftan da bu kolu ilericilerin reform isteklerini kabul ettirmeleri için merkezcilere karşı baskıya yöneltmek. Aynı şeyleri ordunun Atatürkçü ve reformist güçleri için de kullanmak.

Bütün bu isteklerin gerçekleştirilme derecesi elbette ki Türkiye'deki ilerici güçlerin fikir ve hareket birliğinin sağlanması ölçüsünde olacaktır. Ancak bu birlik fikir ve hareket alanında sağlayacağı başarıyla yukarda işaret edilen amaçları savunacak ve gerçekleştirecek bir hükümeti iş başına getirebilir.

Yukarda özet olarak işaret edilen amaçları gerçekleştirecek bir hükümetin kurulmasının olanakları var mıdır, sorusuna gelince:

Yukardan beri sıralanan olaylar, çıkarılan sonuçlar böyle bir olanağın varlığını göstermektedir.

Bu istekleri bugün savunan ve bunların gerçekleştirilmesi için mücadele eden şu teşkilatlar, birlikler, güçler sayılabilir:

İşçi sendikaları, TİP, öğretmenler federasyonu, gençlik ve üniversiteler, sosyalist kültür derneği, kurucu meclis ve Anayasayı koruma derneği, komünistler, 27 mayısçı senatörler, ilerici, bağımsız senatör ve milletvekilleri, devrim ocakları, barolardaki Atatürkçü hukukçular, Anayasayı, Atatürk ilkelerini savunan toplumcu yazarlar, gazeteciler, aydınlar, ilim adamları, ordu ve CHP içindeki Atatürkçü, anayasacı, 27 Mayısçı çevreler.

Bu çevrelerin ve güçlerin temsilcileri arasından yukarda açıklanan amaçları gerçekleştirmek için kurulacak bir hükümetin bugünkü parlamentoya kabul ettirilmesi mümkündür. Devrimci bir yolu izlemek şartıyla seçimlere kadar AP ve onu destekleyen partilerin bütün direnmelerine rağmen böyle bir anayasa hükümeti başlıca reformları yapabilir.

Bilal Şen."

Dinlediğiniz bu yazıda ileri sürülen fikirlerin özünü anlamama hususunda adeta yemin etmiş görünen Marat yoldaş olayların sadece dış görünüşünden cesaret ve destek görerek mal bulmuş mağribi gibi bakın nasıl celallenmiş.

VESİKA: 40

26.4.1965 tarihli grup toplantısında okuduğu ehlisalip beyannamesinin 6 cı sahifesinin ikinci paragrafında aynen şöyle diyor:

"Son hükümet değişikliği olaylarında direndiler: İnönü gitmez, faşist tehlikeye inanmıyoruz, olayları büyütüyorsunuz, dediler. Bir gün öncesini göremeyenler perişan duruma düştüler. Büyük nazariyeciler kötü şapa oturdular."

Bu sözleri buraya aktarmamın sebebi, burada Marat yoldaşa cevap vermek için değil. Burada konumuzun dışına çıkmak istemiyorum. Üzerinde durduğum mesele, biliyorsunuz, Marat-Demir ve Aram yoldaşın yazılı teklif ve görüşler karşısında ne yaptıkları, ne gibi tepkiler gösterdikleri ve nihayet ne cevap verdikleridir. İşte verilen cevabı dinlediniz. Gerçi söz konusu olay, aktüel bir mesele olmaktan çıkmıştır ve aradan iki buçuk ay (26 nisanda verilen cevaba göre) geçmiştir. Ama ne zararı var efendim? Cevap verilmiştir ya siz ona bakın! Bizim bu üç yoldaşın memleket ve dünya olaylarına, ileri sürülen düşüncelere gösterdikleri tepkilerin hem zaman hem de ciddiyet ölçüsü işte bu!!!

VESİKA: 41

19 Mayıs 1965 tarihinde Parti grup komitesine yazılı müracaat.

"Kıbrıs meselesinin çeşitli yönleri üzerinde durulması, bu arada Enosis konusunda arkadaşların düşüncelerinin ne olduğunun açıklıkla tespit edilmesi için bilindiği gibi sabah toplantılarında birkaç defa şu teklifte bulundum: Bu meseleyi görüşmek ve tartışmak üzere özel bir toplantı yapmak gerektir. Bu özel toplantı ister parti grup üyelerinin isterse Basın Yayın bürosu üyelerinin katılacağı veya bunların hepsinin katılacağı bir toplantı olabilir. Fakat her halükarda böyle bir özel toplantıya muhakkak ihtiyaç vardır. Çünkü bana göre şimdiye kadar izlenen taktiği mutlaka değiştirmek ve gerçeklere uygun düşen bir taktik çizmek lazımdır. Bu düşünce ile yaptığım teklif, yani meseleyi konuşmak üzere toplantı yapılması teklifi redaksiyonda Attila ve Gün yoldaşlar tarafından desteklendi. Grup komitesinin sekreteri olan Aram yoldaş toplantının aleyhinde olduğunu söyledi ve grubun diğer üyelerine de soracağını bildirdi. 19.5.965 günü Aram yoldaş verdiği şifahi cevapta şunları söyledi: "Halis hariç diğer üyelere sordum. Sorduğum arkadaşlar ve Dış Büro'nun kanaatince böyle bir toplantıda su dövülecektir. Dış Büro meselenin konuşulması için toplantı yapılmasını istemiyor. Henüz görüşmediğim Halis yoldaşın da par prensip böyle düşündüğünü sanıyorum. Binaenaleyh Kıbrıs meselesinin konuşulması için toplantı yapılmayacaktır..."

Şimdi grup komitesinden ricam, verilen bu şifahi cevapların yazılı olarak tespit edilmesi ve parti grup dosyasında muhafaza edilmesidir. Ayrıca, yaptığım bu teklifin ne gibi bir işlem gördüğünün bana şifahen bildirilmesini rica ediyorum."

Veli Gündüz"

Kıbrıs ve Enosis meselesinin görüşülmesi için yaptığım tekliflere şifahi olarak ne cevap verildiği dinlediğiniz bu yazıda yeter açıklıkla belirtilmiştir. Bu şifahi cevapların yazılı olarak tespit edilip ilgili olduğu dosyaya konması için yaptığım rica ve istek, kendisini Komite ilan etmiş olan Aram yoldaş tarafından dikkate bile alınmamıştır.

VESİKA: 42

5.3.1965 tarihli grup toplantısında Aram yoldaşın okuduğu Komite yıllık raporundan. (s. 5)

Oysa aynı Aram yoldaş üç ay önce 5.3.1965 tarihinde grup toplantısında kendisinin sekreteri olduğu komitenin yıllık raporu tartışılıp görüşülürken bakın neler söylemişti. (s. 5)

"Enosisi istemiyoruz diye açıkça söyleyemedik. Kıbrıs meselesi genel olarak çok tartışılıyor. Onun için raporda bu meselelerin konuşulmasını gerekli gördüğümüzü belirttik."

Görülüyor ki 5 Mart 1965'teki Aram yoldaş 19 Mayıs 1965'teki Aramla karşı karşıyadır. Hem de S. B dış işleri bakanı Gromiko'nun Ankara'da Kıbrıs meselesini konuşmakta olduğu bir sırada. Yani Kıbrıs meselesine bu önemli ziyaretin anlamı da göz önüne alınarak tekrar dönülmesi ve etraflıca düşünülmesi bir zaruret olduğu bir devrede... Sadece bu olay, Aram ve Demir yoldaşların (Marat o sırada Moskova'da başka önemli! meselelerle meşgul olduğundan burada yoktu) hangi düşünce ve endişelerle hareket ettikleri sorusunu, arkadaşlara sordurmaya yeter de artar sanıyorum.

VESİKA: 43

30 Mayıs 1965 tarihinde Parti grup komitesine ve Radyo kolektifine hitaben yazılmış yazı.

"Fahri yoldaşın Aziz Nesin'den getirmiş olduğu enformasyon üzerine derhal bir toplantı yapılarak enformasyonda yer alan meselelerin görüşülmesini teklif etmiştim. 28.5.1965 tarihinde yapılan toplantıda birkaç defa söz alarak söz konusu enformasyonda yer alan meselelere bana göre hangi açıdan yanaşılması gerektiğini açıklamaya çalıştım. Ve özetle şöyle dedim: "Bu görüşler TİP'in görüşlerini yansıtıyorsa o taktirde bizim önümüzde çok büyük, çok komplike ve ustalık isteyen bir ödev, bir iş duruyor demektir. Yok eğer bu görüşler, Aziz'in veya sayıları belirli bazı aydınların, kişilerin görüşlerini yansıtıyorsa, o zaman meselenin ele alınış açısı tamamen başka olur ve bizim önümüze bir ödev koymaz."

Toplantıda söz alan arkadaşların çoğunluğu bu görüşlerin genellikle TİP'in görüşleri olduğunu ve bunun böyle olduğunu TİP'in faaliyetlerinin doğruladığını söylediler. Ben de şahsen bu arkadaşların kanaatine katılmaktayım. Gerçekten de TİP'in gayet önemli bazı meselelerdeki görüşleri, bizim görüşlerimizle aykırılık göstermektedir. (Söz konusu enformasyona göre).

Bu durumda karşımıza iki ödev çıkıyor, birincisi: TİP'i hatalı kabul edebileceğimiz bu görüşlere vardıran, sebep olan objektif ve sübjektif şartları araştırmak. İkincisi: Varılacak olan sonucun ışığında TİP'e eldeki yayın organlarıyla ne şekilde yardım edebileceğimizin araştırılması.

Kanaatimce, bu bizim bugünkü dönemde en önemli ödevlerimizden biridir. Binaenaleyh bu toplantıda meselenin hangi açıdan yanaşılması gerektiğini tespit etmeliyiz.

Bu düşüncelerime Aram yoldaş "bu toplantının işi enformasyondaki meseleler üstüne fikir teatisi yapmaktır. Velinin koymak istediği açı, bura-

sını değil, Dış Büroyu ilgilendirir. Orası ne yapılması gerektiğini bilir ve gruba bildirir" dedi.

Ben Aram yoldaşın bu düşünce ve görüşünü katiyen paylaşmıyorum ve bunun karşısındayım. Hem parti grubumuzun hem radyo kolektifinin bu mesele ile meşgul olmak, kafa yormak, bu çok önemli ve karışık mesele hakkında çözüm yolları aramak, ödevidir. Hem de en tabii hakkıdır. Bu hak ve ödev Aram yoldaşın arzu ve keyfiyle ortadan kaldırılamaz.

Tekrar ediyorum. Teklifim: söz konusu meselelerin önümüze koyduğu ödevler açısından ele alınmaları için vakit geçirilmeden toplantı yapılmasıdır. Bu toplantılarda TİP hakkında şimdiye kadar edinilmiş (yukarıdaki nitelikte) enformasyonların da verilmesini zaruri görüyorum.

Veli Gündüz"

Aram yoldaş benim bu yazılı müracaatımın yanına ilişik olarak 5 satırlık bir not düşerek cevabını vermiş saymaktadır kendini. Bu beş satırlık notta Aram yoldaş 28.5.1965 tarihinde yapılan toplantıyı ortaya mesele atmakla, görüşülen meselelere hangi açıdan yanaşılması gerektiği sorusunu sormakla, dejenere ettiğimi iddia etmekte, fakat şimdi dinlediğimiz yazılı müracaat hakkında hiçbir şey söylememektedir. Bugüne kadar da ne şifahi ne de yazılı bir cevap verilmemiştir. Aram yoldaşın, benim bu yazılı mektubumdan radyo kolektifi dışında bulunan komitenin üçüncü üyesi Doktor yoldaşı bile haberdar edip etmediğini bilmiyorum.

Arkadaşlar buraya kadar bu bölümde sizlere sunduğum vesikalarda neler istendiği gibi, Hangi endişeler düşünceler ve amaçlarla teklifler, uyarmalar ve tenkitler yapıldığı sanıyorum yeter derecede açıklıkla görülmektedir. Ve gene bu isteklere, tekliflere uyarmalara ve tenkitlere, Demir, Aram ve Marat yoldaşların ne cevaplar verdikleri ne gibi tepkiler gösterdikleri ve ne yapmadıkları da yeter derecede açıklıkla görülmektedir. Burada şu önemli noktayı da belirteyim ki, ben daha konuşmanın başında da, işaret etmiş olduğum üzere, sadece yazılı vesikaları ele aldım. Bu meselelerle ilgili şifahi müracaatlara, istek ve tekliflere ve bunlara verilen daha doğrusu verilmeyen cevaplara değinmedim, girmedim. Amacım, eldeki yazılı vesikaların ölçü ve sınırları içinde kalarak durumu ortaya koymak ve bu vesikalara dayanarak düşünce ve görüşlerimi açıklamak olduğunu bir daha belirtmek isterim.

İkinci Kısım

Arkadaşlar, gelelim şimdi de bu üç yoldaşın çeşitli memleket meseleleri üstüne neler düşünüp yazmış olduklarına ve bu alanda gösterdikleri ustalık ve perendabazlıklara.

Bunları da buraya kadar yaptığım gibi gene vesikaların ışığında izleyeceğiz.

Benim şahsen pandomim zanaatına ve bu zanaatla iştigal edenlere saygım vardır. Her zanaatın bir iştigal alanı ve hatta belirli bir yeri vardır. Biliyorsunuz, pandomim zanaatıyla meşgul alanların yeri genellikle sirklerdir. Rüya tefsircilerine, müneccimlere gelince, onlar, bir zamanlar legal çalışırlardı ve toplum içinde muteber bir yerleri vardı. Bugün hala böyle toplumlar vardır. Örneğin, Orta Afrika ülkeleri gibi.

Bu sözlerin bizimle bizi uğraştıran meselelerle ne ilgisi var diyorsunuz içinizden herhalde. Benim buna cevabım şu olacak. Bizimle ilgisi var. Hem de çok... Bakın, nasıl ve ne için!

VESİKA: 44

18.1.1965 tarihli parti grup toplantısında Demir yoldaşın okuduğu rapor. (s. 5)

> "Bir konuşmamızda Bilal yoldaşın dikkatini bu satırlara çekmek lüzumunu duymuştum. O, bana bunları tasvip etmediğini mimikleriyle ifade etti..."

Gördünüz mü şimdi pandomimciliğin bizim işlerle olan yakın bağını, ilgisini! Ortada gayet önemli bir mesele var. Üzerinde aylarca durulmuş, şiddetli tartışmalar yapılmış, hatta bu meseleyi 1963 Martında Nâzım yoldaşın da katıldığı bir toplantıda Dış Büro görüşmek lüzumunu duymuş. Hatta hatta, raporlarda malum genelleme, yuvarlama hünerinin birer şaheseri olan cümlelerle bu meseleye eni konu yer verilmiş. Yani efendiler, Leipzig grubunu bir hayli meşgul etmiş bir mesele. Ne imiş bu mesele? Emperyalizme ve gericiliğe karşı milli cephe için mücadele T.K.P nin ortak dil bulması ve taktiği meselesi...

Üzerinde enikonu durulan, tartışılan, görüşler bildirilen bir meselede Demir yoldaşın aklında kalmış bir tek ilginç sahne olmuş. Bilal'in mimikleri!.. Bu derece ciddi bir meselede, görüşlerini paylaşmadığı bir insanın hatalı düşündüğünü ispat için ileri sürülen delil, işte bu mahut mimikler... Bugün de alabildiğine ciddiyetini devam ettiren bu meseleye bu derece gayrı ciddi yanaşan Demir yoldaşa sormak gerek:

Peki, kuzum! siz Bilal'in mimiklerinden başka bir şey hatırlamıyor musunuz? Bu adam, hep mimikleriyle mi konuşur? Diyelim ki hep mimiklerle konuşur bu adam. Peki yazarken ne ile konuşur? Yoksa bu mimikçi bu konuda şöyle anlaşılır cinsinden hiçbir şey söylememiş ve hiçbir şey yazmamış mı? Konuşmuşsa, ki konuştuğunu iki satır yukarda bizzat siz de ka-

bul ediyor ve şöyle diyor:

> "1963 Martında Nâzım'ın da son defa katıldığı Dış Büro toplantısında okunan rapordaki şu satırların hedefi, Bilal'in redaksiyon toplantılarında ve radyo yayınlarındaki tutumudur..."

Gördünüz mü? Demek bu mimikçi hem konuşmuş, hem tartışmış hem de yazmış. Şu halde sizin gibi yaşını başını almış ve yıllardır particilik yapan bir kişi olaraktan neden bu yazılardan ve herkesin hatırlayabileceği konuşmalardan söz etmez, bunlardan konkre, şöyle inkarı kabil olmayacak cinsinden, vesikaları konuşturmazsınız da mimiklerden medet umarsınız? Ve neden bu mimiklerinden yana yakıla şikayet ettiğiniz, ona hücum ettiğiniz bir toplantıda bu mimikçi yoldaşa söz hakkı, savunma hakkı verdirtmez, ağız açtırtmazsınız? Burada aklıma gelmişken bir şey sormak istiyorum, mazur görün beni. Sorum Demir yoldaşadır. Marat yoldaşa sormaya lüzum yok, zira 10 yıldır uyguladığı metotlar hakkında yeter derecede bilgim var.

Demir yoldaş; siz, şu kadar yıldır partimize "baş belası" kesilen insanları, hep böyle mimiklerini deşifre yoluyla mı suçlayıp, partiyi bugünlere kavuşturdunuz?

Bu mahut mimikler ve pandomim zanaatı üstüne yazılabilecek, söylenecek sorulacak daha çok şey var amma, bizim üzerinde durmamız gereken bir hayli vesika olduğundan şimdilik bu kadarla yetinelim.

Müneccimliğe de iki satırla işaret etmem gerek.

VESİKA: 45

18.1.1965 tarihli grup toplantısında Demir yoldaşın okuduğu rapor. (s. 7/§.2)

> "Bilal'e göre bugünkü Türk anayasası ilerici bir anayasadır. Hatta her zaman için ilerici bir anayasadır. O, bu her zaman için, tabirini kullanmış değildir. Fakat söylediklerinden çıkan mana budur."

1961 yılının sonundan itibaren en azından 1,5-2 yıl sürekli ve şiddetli tartışmalara sebep olmuş, özel toplantılar düzenlenmesini gerektirmiş, raporlara girmiş, yayınlarda uzun boylu ele alınmış bir konuda, bir meselede, Bilal yoldaşın aykırı! görüş savunduğu, daha doğrusu gayet fatal! bir hata işlediği işte Demir yoldaşın raporunda dinlediğiniz bu cümlelerle ispatlanıyor.

Böylesine acınacak, hatta oturup ağlanacak gayrı ciddi bir tutumu,

T.K.P Merkez Komitesi birinci sekreteri titrini kullanarak sağa sola mektuplar yazan bir insan gösterirse, bu hal karşısında oturup ağlamak değil, kalkıp hesap sormak gerekir.

İndi tefsircilik zanaatına bir örnek daha:

VESİKA: 46

Gene aynı rapordan. (s. 5)

"Fikirlerinin müdafaasını imkansız gördüğü yerde Bilal yoldaşın yegane silahı şudur: Beni anlamadınız... Geçen toplantılardan birinde Veli yoldaşı da bu alışkanlıkla savunduğunu hatırlarsınız. Bilal yoldaş o toplantıda: "Veli yanlış anlaşıldı" diye ortaya çıkınca, ben kendisine burada açıkça ifade edilmiş ve tartışılmış bir fikir yanlış anlaşılmış olamaz, yanlış ifade edilmiş olabilir, dedim. Ve Veli yoldaş bunu kabul etti. İtiraf edeyim ki ben işi hafif tarafından aldım. Ortada yanlış ifade edilmiş bir fikir yoktu. Açıkça ifade edilmiş bir görüş, bir hata vardı..."

Konuşmamın bu bölümüne girerken neden bu üç örnekle başladım. Bunun üç sebebi var.

1. Politikaya, sosyal davalara, T.K.P'nin önünde duran meşele ve ödevlere pandomim ve müneccimlik zanaatlarını sokanların, biraz olsun bu bölümde birer birer göreceğimiz, tanıyacağımız halleriyle olan sıkı bağları dolayısıyla.

2. Vesikaları izlerken bu bölümde de zaman zaman karşılaşacağımız fikir kalpazanlıklarının köklerinin nerelere dayandığını daha iyi anlamak için.

3. Tefsircilik, müneccimlik alanındaki üstün kabiliyetlerini, arkadaşları suçlama ve jurnal etme işinde nasıl kullandıklarını görmek ve göstermek için...

Demir ve Marat yoldaşların pandomim ve tefsircilik alanındaki üstün yeteneklerini ridikülize etme amacını gütmediğimi kesinlikle ifade ederekten sizlere bundan iki ay kadar önce yurtta geçen bir olayı hatırlatmak istiyorum. Hatırımda kaldığına göre İstanbul sahnelerinden birinde pandomim yoluyla komünizm propagandası yapılmış olduğu iddiasıyla, savcılık harekete geçirilmişti. Bu olay üzerinde redaksiyonumuz durmuş ve hatta Fahri yoldaş, bunu hem taşlamalarında hem de İbiş Memişte sanıyorum, işlemişti.

Bu hadise de gösteriyor ki pandomim zanaatından anlayan ve hatta bu alanda bayağı ihtisas yapmış hem savcılarımız hem de savcılara jurnal ve-

ren insanlarımız memlekette de eksik değil.

Bu hafıza tazelemeden sonra gelelim şu mahut yanlış ifade edilme ve işi hafife alma meselesine. Söz konusu toplantıda çeşitli kardeş partilere, parti adına gönderilen tebrik telgraflarının, mektuplarının vs. protokoler nitelikte olduklarını, bu sebepten ötürü bu cins mektupların Bizim Radyo'dan Türk halkına duyurulmasının hiçbir konkre fayda sağlamayacağını düşündüğümü söyledim. Ayrıca önümüze çıkan her fırsattan istifade ederek, bizim bağımsız, tarafsız, komşularıyla ve bütün ülkelerle dostluk bağları kurma politikamızın hem ruhuna hem de gereklerine uygun düşecek, klasik olmayan, protokoler olmayan mektup ve tebriklere yönelmemizi, ancak bunların bir mana ve faydası olacağını belirtmeğe çalıştım. Örnek olarak Bulgar K.P ne gönderilen 7 Eylül 1964 tarihli tebrik mektubunu gösterdim. Bu mektup bana göre, tamamen protokoler nitelik taşımaktadır ve yazıldığı dönemin bizim açımızdan olaylarıyla, özellikleriyle hiç bir ilgisi yoktur. O kadar ki bu protokoler tebrik mektubunu, bu cins tebrik anlayışına sahip insanlar pekala 1963'te, 62'de, 61'de, 60'ta, hatta 1970'te gönderebilirlerdi. Hiç de zarar etmezdi. Bu düşüncenin ne kadar yerinde olduğunu gönderilen mektubu okuduğumuzda daha iyi anlamak mümkün. Mektubu olduğu gibi okuyalım.

VESİKA: 47

Yeni Çağ'ın Temmuz-Ağustos 1964 sayısından.

"Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin 20'ci kuruluş yılı dolayısıyla T.K.P Merkez Komitesi bütün Türk komünistleri ve emekçileri adına sizleri ve sizin şahsınızda bütün Bulgar halkını yürekten kutlar.

20 yıllık halk egemenliği süresince Bulgaristan Sosyalizm kuruluşunda gerçekten büyük başarılar elde etti. Bulgar halkı, savaşçı öncüsü B.K.P'nin önderliği altında köklü sosyal değişmeler gerçekleştirdi, memleketini ekonomisi, kültürü hızla gelişen, emekçilerinin hayat seviyesi durmadan yükselen hür bir ülke haline getirdi.

Bulgar Halk Cumhuriyeti Lenin'in barış içinde yan yana yaşama prensiplerini şaşmadan gerçekleştirerek, barış uğrunda, halklar arasında dostluk uğrunda, Balkanlarda atomsuz bir bölge meydana getirilmesi için, Avrupa'da ve bütün dünyada milletlerarası gerginliğin giderilmesi için ısrarla, sebatla çalışmaktadır.

Türk komünistleri, Türkiye'nin bütün namuslu ve barışsever insanları, Bulgar halkının büyük başarılarını hayranlıkla karşılıyor. Barış ve sosya-

lizm uğrunda savaşta sizlere ve bütün Bulgar halkına yeni başarılar dileriz.
7 Eylül 1964 T.K.P.M.K."

Yeni Çağ dergisinin 9-10, 1964 sayısında çıkmış olan üç mektup da aynı protokoler niteliktedir. Bunlardan ikisi, yani Alınan Sosyalist Birlik partisi ile SBKP MK'ne yazılanlar, tipik örneklerdir. Merak edenler açıp okusunlar.

İmdi soruyorum Demir ve Marat yoldaşlara, bu mektuptaki 20'nci kuruluş yerine, 18 veya 17'ci kuruluş yılı denseydi, altına da ona göre tarih atılsaydı, ne değişirdi? Hiç bir şey. Demek ki o kadar klasik bir mektup tipi ki, yazıldığı devrenin tamamen dışında, devre ile katiyen ilgisi yok. 1964 ün yerine 1965 tarihini at ve bu yıl da gönder gitsin!.

İkinci nokta da şu: Gönderildiği dönemde, Türk halkı, Türk komünistleri ne ister, ne yapar, neyin kavgasını yürütür? Buna tek satırla bile yer verilmemiş. Acaba buna ihtiyaç mı duyulmamış, yoksa kısaca formüle imkanı mı bulunamamış? Oysa o günlerde, halkımız hemen de bütün büyük şehirlerde sokağa dökülmüş, Amerikalıların, emperyalistlerin ve uşaklarının yüzüne tükürüyor ve defol diyordu. Acaba bu olaydan, Bulgar yoldaşları haberdar etmek, onlara TKP olarak, bunun anlamını iki cümleyle olsun anlatmak gerekmez miydi? Sanıyorum, Bulgar yoldaşlar, yıllardır bizden bu cins olayların haberlerini bekliyorlardı. Onları, o bayram günlerinde böyle bir haber daha da sevindirmez miydi?...

İşte kısaca anlatmaya çalıştığım, benim tebrik anlayışım bu... Yani, tek sözle, politik kavgamızdan katiyen ayrılmayan, o kavgayı bu yolla da anlatan, dile getiren, bir araç. Ben bu araçtan, her imkan ve fırsatta yüzde yüz faydalanılması gerektiğine ve bu yolla da kendilerini tebrik ettiğimiz kardeş partilerin çabalarına yardım edebileceğimiz kanaatindeyim. Asıl o zaman, bizim göndereceğimiz tebrik mektupları, kuru, protokoler laflardan kurtulur ve bir anlam yeniliği olur. Ve ben, o zaman, böylesine tebrik mektuplarının Bizim Radyo'dan Türk halkına duyurulması için, parmağımı da kaldırır, kalıbımı da basarım. Ve herkesten fazla ben ısrar ederim. Çünkü, ben elimizdeki bu antenin mümkün olabildiği nispette iyi bir şekilde politik kavgamızda kullanılmasını istiyor, savunuyorum.

Yukarda anlatmaya çalıştığım politik görüşü kavramayan, politik nitelikte tebrik mektupları yazmayı dahi beceremeyenler, tenkit edildikleri vakit, düştükleri aczin dişlileri arasından kurtulmak için, derhal uzmanı oldukları alana sıçrayarak, oradan yıllardır beraber çalıştıkları arkadaşlarına çamur atmaya kalkıyorlar. Demir ve Marat yoldaşlar, gerek toplantılarda üstü kapalı da olsa zaman zaman, gerek mahut raporlarında yeter derecede

açıklıkla, bu çamur atma işine girişmişlerdir. Altından kalkamadıkları bir meseleyi dejenere etme, yoldaşları suçlama yoluna sapmaları, onların yalnız gayrı ciddi insanlar olduklarını değil, kendi yoldaşlarına karşı bir polisin dahi zor yapabileceği provokasyonları gayet kolaylıkla yapan insanlar olduklarını da göstermektedir. Bu alanda en açık, herkesin bildiği (zira herkesin daha bilmediği provokasyon ve jurnaller de var) provokasyon, Türk-Sovyet ilişkileri, sosyalist dünyanın propagandasını yayma meselesinde yapılmak istenmiş ve hatta yapılmıştır da. Yakın bir geçmişe kadar yoldaşları anti-sovyet diyerekten suçlayıp çamur atma işi bilindiği gibi Marat yoldaşın pateninde idi. Onun bu çamur atmalarına maruz kalmış aramızda birçok insan var hala. Marat yoldaş böylesine müptezel, hayasızca ve bir komünist için asla namuslu bir hareket sayılmayacak suçlama ve jurnallere neden teşebbüs ederdi. Bu sorunun elbette ki bir çok sebebi ve karşılığı var. Fakat bana göre bunların içinde en önemli olanı şu: Başa çıkamadığı, bağırıp çağırmasıyla, çeşitli tehdit ve terörle hakkından gelemediği, cevap vermede acze düştüğü, oynaya geldiği particilik oyunlarını gün ışığına çıkaracak fikirler, tenkitler karşısında kaldığı zaman can kurtaran simidi gibi derhal anti-sovyet simidine sarılıyor. Buralarını haraca kestiği yıllarda bu can-kurtaran simidine kaç defa sarıldı ve böylece kaç arkadaşa çamur attı? Bunu elbette bir gün gelecek, bütün ayrıntıları ve vesikalarıyla birlikte görüp öğreneceğiz. Marat'ın çamur attığı bilinen arkadaşlar arasında şimdilik şunları sayabilirim: Doktor, Yıldız, Abuzer, Necil, Gün, Bilal, Sevim ve ben. Bu arkadaşların dışında kalanların kaç tanesi hakkında anti-sovyet rüyaları görmüştür, orasını bir kendisi bir de herhalde Allah bilir! Marat'ın yıllardır sarılarak kendini kumsala attığı bu simide öyle görülüyor ki Demir yoldaş ta bir süreden beri sarılmaya çalışmaktadır. 1962 Nisan konferansında okuduğu raporlara bakılırsa Demir yoldaş o kadar konfortabl ve yapışan insanı o kadar kolaylıkla kıyıya, selamete ulaştırıyor ki, tadını almış, tecrübesini yapmış olanlar, her harman vakti afyonkeşlerin afyon aramaları gibi bu insanlar da bu mahut simidi arar oluyorlar... İşte size bunun vesikalı örnekleri:

VESİKA: 48

26.4.1965 tarihli parti grup toplantısında Marat yoldaşın okuduğu ehli salip beyannamesinden. (s. 6)

"Bilal, Bizim Radyo'dan öyle uzun boylu: Türk-Sovyet ilişkilerinin işlenmesini istemezdi. Çatışmalarımızdan en önemlilerinden birisi de budur. (çatışmalara sebep olan görüş ne imiş? Marat'ın buna dokunduğu bile yok.

Onun için önemli olan, bir insanı her araçla suçlamaktır, hem de suçladığı insanın arkasından. O insanın kendisini savunma, cevap verme imkanından mahrum olduğu bir yer ve zamanda. Böyle bir başpehlivanı hiçbir ana doğurmamıştır bu dünyada) Radyodan öyle Lenin'den söz edilmesini istemezdi. Bayramlık yazı yazmış derdi... Bulgaristan'ın kurtuluşunun 20'ci yıldönümünde gönderilen selama, kutlama mektubuna karşı koparılan kıyameti biliyorsunuz. Bizim Radyodan böyle şeyler yayınlanamaz dediler... Türk-Sovyet ilişkileri, Leninci tutumun belli olmasında en doğru mihenk taşıdır. Neden bu meselede kaçak davranıyorlar?"

Beyannamenin bu faslı da işte böyle sona eriyor. İzah, delil, sebep, görüş hak getire!.. Marat yoldaşın yukarıya aldığım çamur atmalarındaki Bulgar KP'ne gönderilen mektup meselesini kendi açımdan sanıyorum, yeter derecede ışığa çıkardım. Eğer hala üzerinde durulacak bir nokta varsa, konuşmaya da tartışmaya da hazırım. Yeter ki çamurluk yapılmasın...

İkinci noktaya gelince; Türk-Sovyet ilişkilerinin işlenmesi ve çıkan çatışmalar meselesine. Bu meselede önce, bu çatışmalara karışmış, bu konu üzerinde yazılar, raporlar yazmış olanlara söz verelim. Bakalım ne demişler zamanında.

VESİKA: 49

29.12.1963 tarihli rapor. Bu rapor, grubun yılbaşı toplantısında Aram yoldaş tarafından okunmuştur. 5'ci sahifede aynen şunları okuyoruz:

"Türk-Sovyet münasebetleri: Sovyet Dış politikasının halklar arasında dostluğu kuvvetlendirmek, Türk-Sovyet münasebetlerini iyileştirmek hedeflerini güttüğünü, Türk halkına anlatmak zorunluğunda hiçbir tereddüt yok. Fakat bu meseleyi, Türk halkına anlatma onu ikna etme şekil ve yolları bulunmada çeşitli fikirler belirmektedir. Bu fikirler arasında bütün karşılıklı gayretlere rağmen bir birlik kurulamamıştır. Bazı arkadaşlar Sovyetler Birliği ve sosyalist cephenin tutumunu, Türk halkının özel psikolojisini hesaba katmadan, ham, işlenmemiş bir şekilde doğrudan doğruya söylemeyi tercih ediyorlar. Sosyalist alemdeki gerçekleri bu şekilde söylemenin Türk halkı arasında olumlu etki yapmayacağını düşünen bazı arkadaşlar, halkın psikolojisini ve savunduğumuz tarafsızlık politikasını hesaba katarak, Sovyet ve öteki sosyalist memleketler politikasını ustaca, işleyerek savunmaya taraftardırlar. Bu meselede sık sık tartışmalar olmuşsa da şimdiye kadar çözülememiştir. Önümüzdeki yılda karşımıza çıkacak ve çözüm isteyecek problemlerden biri de budur..."

Gördünüz mü Aram yoldaş bize 29.12.1963 tarihli raporunda bu mese-

leyi nasıl anlattı ve Marat'ın ıska geçtiği en önemli yöne nasıl ışık tuttu!

Demek, çatışmaların sebebi açık. Açık dedim ama, pek o kadar da uzun boylu değil. Zira Aram yoldaş, raporunda bu bazı arkadaşlardan söz ederken, bunların kim olduğunu belirtmemiş, açıklamamış. Bu bakımdan dedim pek o kadar uzun boylu değil. Rapor sahibi arkadaş burada bulunduğuna göre, bu kavga, çatışma ve nihayet iş Anti-Sovyet suçlamasına sebep olmuş bu konuda biraz daha aydınlanmak için Aram yoldaşa soralım. Meselenin önemine binaen Aram yoldaşın şu soruya cevap vermesini rica ve istirham eylerim.

– Aram yoldaş! Raporda bahsettiğin başlıca iki görüş var. Bu görüşlerden birincisini, yani S. B ve sosyalist cephenin tutumunu, Türk halkının özel psikolojisini hesaba katmadan, ham, işlenmemiş bir şekilde doğrudan doğruya söylemeyi tercih etmiş arkadaşlar kimlerdi? Ricam şu, sadece isimleri söyleyin. Zira savunulan görüş ve fikirler, raporunuzda yeter derecede açık.

– .....

– Şimdi de lütfen, ikinci görüşü savunanların kimler olduğunu söyleyin.

– .....

Aram'ın şahadeti yanında daha bir sürü şahit var. Ve bunların büyük kısmı ortadan kaldırılması imkansız cinsindendir. Redaksiyonda yatan yayın koleksiyonları kimin ne düşünüp, ne yazdığını tabak gibi ortaya koymaktadır. Bu arada şunu da belirtmem gerek ki Aram yoldaş bu meseleyi yanlış demin sözünü ettiğim raporunda değil, ikinci defa grup sekreterliğine resen atandığında Komite üyesi Attila yoldaşla birlikte hazırladığı tespitler raporunda da 9'cu sahifede yer vermiştir. Bu meselenin çok ustalık istediği belirtildikten sonra bu konuda gene redaksiyonda eskiden beri bocalamalar olduğuna yeniden işaret edilmiştir. Aynı toplantıda Aram yoldaşa sorulan bir soru üzerine Aram gene, aşağıdaki vesikada görülen açıklamayı yapmıştır.

VESİKA: 50

5.3.1965 grup toplantısı tutanakları. (s. 3)

"Bizde (redaksiyonda) bu ilişkilerin gelişmesini istemeyenler var diyen yok. Tersine biz, bu münasebetlerin en iyi şekilde gelişmesini sağlamaya nasıl yardım edebiliriz? Öteden beri bu konuyu çiğ bir şekilde, direkt Sovyet propagandası yapar gibi ele aldığımız olmuştur. Bu konuda kendimizi yadırgatmadan dinletebilmeliyiz. Bu iyi bir propaganda şekli, bu münasebetlerin gelişmesi isteğini, bizim toplum menfaatlerimiz temeline oturmaktır. Redaksiyonumuz bu hususta ortak bir fikre de varmıştır..."

Burada da tekrar dönüp bir kere daha üzerine basa basa belirtilmesi gereken nokta şudur: Redaksiyonda bu hususta ortak bir fikre varılmış olmasına rağmen, Marat yoldaş Aram'ın raporlarında haklı olarak belirtilen çok önemli noktayı hiçbir zaman anlamak istememiştir. Çok dikkat, ustalık isteyen bu konuda, tam aksini yapmakta direnmiş, çiğ bir şekilde direkt Sovyet propagandası yapar gibi yazı yazmıştır. Bu yüzden kendisine bu konuda yazı yazmaması, açıkça söylenmiş ve uzun süre yazı yazdırılmamıştır. Bu anlayışsızlığını, bu ince, ustalık isteyen işi bir türlü beceremeyişini hazmedemeyen Marat yoldaş, bütün hayatı boyunca esiri olduğu volontarizm bataklığında çırpınıp durmuştur. Bu bataklıkta çırpınırken, batmamak için çıkar yolu, içine düştüğü bataklıktan avuç avuç çamur alıp, gayet şuurlu ve planlı bir şekilde arkadaşlara atmak olmuştur. Marat yoldaşın yıllardır yapageldiği bu işe Demir yoldaş ta yeniden başlamış bulunuyor. Onun da bu işe başlamasının altında yatan sebepler Marat'ınkinden farksız değildir. İşte buyurun okuyun şu satırları:

VESİKA: 51
18.1.1965 Tarihli grup toplantısında Demir yoldaşın okuduğu rapor. (S. 4)

"Bizim Radyo'nun sosyalist memleketlerden yerli yersiz bahsetmesinin canlı olayları, inandırıcı kanıtları bir tarafa bırakıp, onları gelişigüzel methetmenin fayda yerine zarar getireceğine şüphe yok. Ama bu memleketlerin ekonomik, teknik ve kültürel başarılarını halkımıza duyurmak, sadece enternasyonal vazifemiz değil, aynı zamanda kendi öz davamızın doğruluğunu göstermek, hedeflerimizi belirtmek bakımından da zaruridir. Bilal'in ve bazı arkadaşların, son zamanlara kadar açıkça savundukları fikir ise, sosyalist memleketlerden bahsetmenin, Bizim Radyo'nun propaganda etkisini azaltacağı yolundadır."

Görülüyor ki Demir yoldaş burada üç nokta üzerinde duruyor. 1- Marat yoldaşın ısrar ettiği gelişigüzel methetmenin fayda değil zarar getireceği noktası; 2- Sosyalist ülkelerin başarısının halkımıza duyurmanın hem enternasyonal hem de öz davamızın doğruluğunu gösterme ödevi olduğu noktası; 3- Bilal ve bazı arkadaşların bu ikinci noktaya, Bizim Radyo'nun durumunu ileri sürerek yanaşmak istememeleri noktası.

Demir yoldaşın taktiği, farkındasınız, değil mi? Meselelerin o kadar içinde ve o meselelerle o kadar meşgul ve yakından tanıyor ki, ve de bu işlerin o kadar derdini, gailesini, endişesini çekiyor ki, demeyin gitsin! Ayda yılda bir uğradığı redaksiyona ve dinlemediği radyo yayınlarına, o kadar bilgiç bir eda ve yukardan bakan ağır başlı, olgun bir idarecinin ağzıyla ko-

nuşuyor ki, pes!... Ama dikkat ediyor musunuz, kendine göre hazırlamış olduğu köprü ayakları iki üç ay içinde ne kadar boy verip yükseldiler! Demir yoldaş, bu ayaklar üzerinde kurmağa çalıştığı köprüde akşam piyasasına çıkmağa hazırlanmakta. Yani, "bazı" diye sözünü ettiği arkadaşları vuracağı anti-sovyet, anti-sosyalist kamp silahlarının talimiyle meşgul. Bu talimlerde, Marat yoldaş, ona, bütün hünerini kullanarak antrenörlük etmekte.

Sözüm şimdi Demir yoldaşadır: Bu meseleler üstüne kafa yorduğunuz görülüyor! Ne zaman, nerede, kimlerle birlikte kafa yormuşsunuz, orası malum değil. Fakat malum olan bir nokta var ki, o da şu: Siz, meseleleri ciddiye almıyorsunuz. Sadece onların lafını ediyor, onunla geçiniyorsunuz. Meseleleri ciddiye alan bir kimse, her şeyden önce o meseleleri tanımakla işe başlar, bu bir... İkincisi, tanıdığı o meselelerle meşgul olan, uğraşan insanları, arkadaşları, tanımakla başlamış olduğu işe devam ederdi... Üçüncüsü, bu kadar gürültüsü edilen mesele hakkında, ortaya yeni hiçbir şey koymayan, yuvarlak, harcıalem lafları bir tarafa bırakıp, konkre bir görüş, teklif ve yazı ile tartışmalı meselenin içine girerdi... Dördüncüsü, Bizim Radyo'nun hangi meselelere yetişip, hangilerine yetişemediğini inceler, yetişemediği konular arasında sosyalist ülkeler meselesinin bulunması sebeplerini yakından inceler ve bu sebepleri ortadan kaldırma (eğer olanağı varsa tabii) hususunda çaba sarf ederdi... Beşincisi, meseleyi birazcık yakından tanımış olsaydı, sosyalist ülkelerin başarılarını halkımıza bayramdan bayrama değil, muntazaman tanıtma gerektiğini görür, bunun başlı başına bir iş olduğunu anlardı; ve eğer cidden bir hizmet ve ödev ifasının endişesini duyuyor idiyse, bunun, sürekli, sistemli ve gene çok akıllı ve ustaca yürütülmesi gerektiğini kavrardı... Altıncısı, sırf bu tanıtma meselesi için kurulmuş olan radyolarla, yani, mesela Budapeşte, Bükreş Sofya, Moskova radyolarıyla yakından ilgilenirdi. Oradaki arkadaşlarla sık, sık görüşür, bu radyolarda çalışan arkadaşlar arasında işbirliğinin kurulmasına çalışırdı. vs. , vs. Elhasıl, bayramdan bayrama görünen dayı beyleri gibi konuşmazdı. Siz bütün bunları yapmadıktan başka, kimden ne zaman ve ne şekilde aldığınız belli olmayan enformasyonları, arkadaşları suçlama aracı yapmak için, biriktirip bunları kötüye kullandınız ve hala da kullanmaya devam ediyorsunuz. Çünkü, Marat yoldaş gibi, çeşitli komplekslerin dişlileri arasında ezilmekte olduğunuzun farkındasınız. Aklınız sıra bu ezgiden ancak başkalarını ezerek kurtulacağınızı sanıyorsunuz.

Gelelim bir başka meseleye. Şu meşhur, "mimikler" meselesine. Bu meseleye Demir yoldaşın ne kadar gayri ciddi ne kadar zavallı bir tutumla yanaşıp, arkadaşları suçlamağa çalıştığına daha önce temas etmiştim. Burada, doğrudan doğruya söz konusu meseleye gireceğim ve sizlere bu ko-

nuyla ilgili bazı vesikalar sunacağım. Demir yoldaşın yukarda sözünü ettiğim 18.1.1965 tarihli raporunun 5. sahifesinde ne söylemiş olduğunu gördüğümüzden, tekrar nakletmeyeceğim.

Eczacıbaşılar'ın müstahzarlarından farksız olan genel beylik formülüne de redaksiyonumuza ve eğer haberleri varsa diğer parti gruplarımıza hiç bir açıklık getirmediği meydandadır. Zaman ve şart gerçeği ile ilgilenmemiş ve hayatları boyunca Marksist literatürden bazı cümleleri anlamadan tekrarlayıp durmuş insanlar, çalıştıkları teşkilata sadece zarar getirmişlerdir. Bu gerçeği şimdi üzerinde durduğumuz konuyu incelerken bir kere daha görmek fırsatını bulacağız.

VESİKA: 52

12 Kasım 1962 tarihinde toplanan Basın Yayın Komitesi şu kararları almıştır.

> "1- Komünistler her zamandan daha fazla savunulmaya muhtaçtır. Bunun yapılmasında şimdiye kadarkinden daha ihtiyatlı olunmalı. Şu kritik devre geçinceye kadar komünist, gerçekten ilerici, komünistlere sempatisi ile tanınmış kimseleri, dergi ve teşkilatları ismen ve tek başına zikretmemeli.
>
> 2- Yazılarda ilericilerin savundukları fikirleri geniş kitlelere mal ederek konuşmalı.
>
> İlerici hareketi tecrit olmaktan kurtarmak için özellikle demokratik haklara uzaktan veya yakından sempati duyan burjuva yazar ve şahsiyetlerinin isimlerinden faydalanmalı..."

Basın Yayın Bürosundan o tarihte almış olduğu bu karar yayınlarda ne ölçüde uygulanmıştır? Bu meseleye burada girmeyeceğim. Çünkü, bu uzun bir hikaye olur. Fakat şu kadarını söylemeden geçemeyeceğim. Redaksiyonda bu kararlara, aklı ile değil duyguları ve istekleriyle hareket eden Marat yoldaş uymamış ve bu yüzden de çatışmalar eksik olmamıştır. Basın Yayın Bürosunun kararı hilafına yazılmış ve yayına gitmiş yazılara örnek olarak alınabilecek olanlar arasında gayet tipik olmaları sebebiyle 10.12.1962 ve 4.12.1962 tarihli yazılar gösterilebilir. Merak edenler, bu cinsten bir çok yazı okuyabilirler.

Basın Yayın Bürosunun o tarihte günün şartlarına uygun düşen bu kararların hala yürürlükte olup olmadığına dair elde hiçbir yazılı vesika yoktur. Ve gene eldeki vesikalar, bu konuda değişik başka bir kararın da olmadığını göstermektedir. Bu bir. İkincisi, gene eldeki vesikalarda, gerek B.Y.B'nun gerekse Radyo kolektifinin, gerekse Dış Büro'nun bu meseleyi daha sonra oturup inceleyerek, yukarda sözünü ettiğim cinsten bir taktik

kararı almış olduklarını da göstermemektedir. Üçüncüsü, bu konuda uygulanacak taktik, günlerin, olayların akışı içinde gene tamamen redaksiyonun omuzlarına yüklenmiştir. Ve redaksiyon, bugüne dek bu meseleyi günümüzün şartları içinde nasıl, hangi taktikle yürüteceğini tespit edememiştir.

Ortaya, gayet yuvarlak, beylik bir laf atılmış, antikomünizme karşı savaşta daima bu beylik formül sağlık verilegelmiştir. Beylik formül dediğim şudur: Antikomünizme karşı en kuvvetli panzehir, komünistlerin ne istediğini halka duyurmaktır...

İşte, redaksiyonda antikomünizm meselesi her noktaya çıktığında, bu formül ileri sürülmektedir. İnsanın böylesine gayri ciddi, böylesine zavallı bir formül karşısında oturup hüngür hüngür ağlayası geliyor. Nasıl gelmesin ki, TKP'nin tek yayın organı olan Bizim Radyo'nun eline işte bu tablet verilmiştir. Bu tabletin ihtira beraatı Demir yoldaş sanıyor ki, kendisine ait. Bu formül, en azından 50 yıldır piyasada. Bu 50 yıllık formülden 12 Kasım 1962'de toplanan B.Y.B'nun haberi olmadığını iddia etmek her halde gülünç olur. O halde, o tarihte Büro neden bu her devir ve yerde geçer akçe olan beylik formülü salık vermeyip de oturup nispeten konkre böyle bir karar almıştır? Bu sorunun cevabını beylik formüle sarılanların vermesi gerekir. Görüyorsunuz ki bu önemli meselede de yine protokoler bir tebrik mektubu anlayışı ile karşı karşıyayız. Her zaman kullanılabilecek tek tip formül meselesi! Gerisi artık bu tableti yutacak veya yutturacak olanların bileceği bir iştir. Demir, Marat ve belirli ölçüde Aram yoldaş için meselenin bu tarafı önemli değildir. Aynı şey Bizim Radyoyu ilerici kuvvetlerin ortak dili haline getirilmesi meselesinde de ileri sürülmektedir. İşleri, genel, yuvarlak, anlamsız söz, formül ve tabletlerle idare edegelmiş, bu alanda bayağı uzman olmuş Demir ve Marat yoldaşların bize tebliğle sonsuz bir grur duydukları meşhur EVAMİRİ AŞERE'nin [On Emir] sekizinci maddesini lütfen dikkatle dinleyiniz!

VESİKA: 53
1963 Martında Dış Büro'da okunan rapor. (s. 13)

"...Fakat unutmamak lazım ki emperyalizme ve gericiliğe karşı milli cephe için mücadelede Komünist partisinin bütün ilerici kuvvetlerin ortak dilini bulması demek, bu kuvvetlerin ve fikirlerin arkasına sinerek, oradan seslenmesi ve kendini gizlemesi demek değildir. Tersine, ilerici kuvvetlerin önünde onların diliyle fakat kendi sesiyle haykırması demektir. Kitleler bu sesin K.P'nin sesi olduğunu ve onun ne istediğini bilmelidirler. Yoksa bu müşterek savaşta K.P'nin önderliği havada kalır..."

Bu 10 emrin 8'ci buyruğunu hatırlarsanız daha önce söz konusu etmiştim ve bir başka yönden dokunmuştum. Şimdi ise gene başka bir yönden değinmek için ele alıyorum.

Yukarıya aldığım bu gayet lirik (çünkü formülasyona Nâzım da katılmıştır) ifade ve cümleler üstüne oturup bir kitap bile yazmak mümkün. Fakat bizim işimiz çok acele olduğundan birkaç noktaya parmak basmakla yetinmemiz gerekiyor.

Bu lirik satırları okuduktan ve yaldızlı sözlerin bir dakikacık süren çekiciliğinden sonra insan başlıyor şu soruların cevaplarını aramaya.

1. Ortak dilden ne anlamak gerek? Bu sorunun cevabına şöyle iğne deliğinden olsun görünebilecek kadar bir ışık tutulmuş mudur?

2. Ortak dili bizim konkre şartlarımızda nasıl bulabiliriz?

Elimizdeki lirik formülasyonda açıklıkla belirtilmiş bir tek nokta var. O da ortak dili kitlelerin arkasına sinerek değil, tersine ilerici güçlerin önünde bulunarak elde ederiz deniliyor. Burada birinci sorunun cevabı hala karanlık olmakla beraber unutulmaması gereken önemli noktalardan biri şudur: Her zaman için ilerici güçlerin önünde bulunmak salık verilmektedir. Bu görüşe göre ortaya kendiliğinden şu sonuçlar çıkmaktadır.

a. Belirli zamanlarda konkre şartlarda komünistlerin kitlelerin arasında mevzilenme zorunluğu kabul edilmiyor.

b. Kitlelerin içinde bulunarak ve onların içine yerleşerek onlarla kaynaşarak komünistlerin haykırması uygun görülmüyor. Daima önde bulunup haykırmak zorunluğu kabul ediliyor.

c. K.P'nin önderliği ancak kitlelerin daima önünde olması ile mümkündür.

3. İlerici güçlerin önünde bulunulması her zaman için salık verilirken bizim konkre şartlarımızdan ilerici güçlerle kitleler arasında herhangi bir mesafenin olup olmadığı belirtilmemiş. Böyle bir mesafenin var olduğu akla bile gelmemiş. Bundan başka şu sorunun cevabı da yok. İlerici güçlerin önünde bulunmak gerek derken, ne ölçüde önde yürümek gerektiğine katiyen ışık tutulmamış. (Formülasyonun kaleme alındığı devrenin konkre şartlarına göre bile) Marat yoldaş gibi 20 km önde mi gitmek yoksa iki metre önde mi gitmek lazım? İkincisi, ilerici güçlerle halk kitleleri arasında bir mesafe var mıdır? Eğer varsa bu mesafe hangi konkre meselelerde ne kadardır? Üçüncüsü biz yani TKP'nin öncülüğü meselesinin sadece palavrasıyla uğraşan bizim, ilerici güçlerin de önünde yürümemiz gerektiğine göre halk kitlelerini ilerici güçlere yetişmeye, onlar arasındaki mesafeyi kapamaya kim çalışacak? Bu işte K.P üzerine bir ödev almak isterse taktiği ne olacak? Güçlerin ne kadarını öncülük için bırakacak? ve ne kadarını gene

nasıl bir taktikle yığınların arasına sokarak onları ilerici güçlere ve nihayet ilerici güçlerin de önündeki öncü komünistlere yetiştirmeye çalışacak?

Bütün bu soruların sorulması ayrıca şunun için de lazım ve zorunludur. Bilindiği gibi TİP'in kademe atladığı ve bizim konkre şartlarımıza göre yığınların çok ilerisine sıçradığı hakkında tekrar edilegelen bir görüş vardır ortada...

Gördüğünüz gibi 9 satırlık lirik formül üzerine birazcık eğilince ortaya ne gibi sorular çıkıyor? Bu ortaya çıkan sorulardan da, şu sonuç çıkıyor: Bu lirik formülü kaleme alanlar, işin ciddiyeti ve konkreliği ile değil, fantezisiyle meşgul olmuşlar. Kendilerinin uzmanı oldukları pandomim ve müneccimlik zanaatlarını lirik satırları okuyacak olanlara da salık vermek öğretmek istemişlerdir. Fakat onların bu öğüdüne uygun hareketi arkadaşlar her ne hikmetse bir türlü beceremediler. Bunun için Bizim Radyo'nun ortak dili bulması da, TKP'nin öncülüğü meselesi de hala havada, kocaman bir problem olarak asılı durmaktadır.

Gelelim en önemli meselemiz olan Milli Demokratik Cephe meselesine. Bu meseleyi hiç olmazsa Bizim Radyo'nun yayınlara başladığı günden bugüne kadar geçen 7 yıllık dönem boyunca yazılı vesikaların ışığı altında izlediğimizde çıkardığımız sonuç şu oluyor: Yüzme bilmeyen bir insanın boyunu aşan suda çırpınışları, haykırışları, imdat sesleri...

Yüzme bilmeyen insan dedim, bununla anlatmak istediğim açıktır. Bir insan denize girme heveslisidir, fakat yüzme bilmemektedir. Ama bu henüz yüzme heveslisi olan bu insanın denizin ne olduğunu bilmediği demek değildir. Olabilir ki denizin ne olduğunu biliyordur ama, sadece yüzmeyi beceremememektedir. Ama bir insan da vardır ki hem denizi hem de yüzmeyi bilmemektedir. Fakat denize girip yüzmeye her nedense kendisini mecbur hissetmektedir. Bu durumda hangi insan denizde daha fazla çırpınacaktır? Hiç şüphe yok, ikincisi... İşte, bizim 40 yıllık partici yoldaşlarımızın dramı, milli cephe meselesinde böyle başlıyor...

Şimdi bu korkunç dramı vesikaları izlerken bir kere daha görüp yaşayacaksınız. Vesikalara girerken özellikle işaret etmek istediğim bir nokta var. Lütfen dikkatlerinizi özellikle ikinci olay üzerinde yani hem denizi hem de yüzmeyi bilmemek üzerinde toplamaya gayret sarf edin.

VESİKA: 54

Bizim Radyo anteninden 14.10.1958 tarihinde gitmiş olan bir yazının başladığı şu: Yeni bir kurtuluş hareketine ihtiyaç var. Bu yazıda şu satırları okuyoruz:

"...Bugün memlekete göz attığımızda görülen manzara şudur: Türkiye bağımsızlığını kaybetmiş, yabancı işgali altına girmiştir. Yurdumuzun çeşitli bölgelerine yabancı askerler yerleşmiştir. Bu gün yeni baştan bir kurtuluş savaşı yapmak zarureti karşısındayız. Birinci Cihan harbinden sonra nasıl yabancıları memleketten kovmak için canla başla bir kurtuluş savaşı yaptıysak, bugün de aynı savaşı yeni baştan tekrarlamak zorundayız. Bugün tek düşmanımız, halkımızı sömüren emperyalizmdir."

Bu dinlediğiniz satırların üzerinde sanırım durmaya lüzum yok. Köy, kılavuzsuz görünmektedir... Yüzme heveslilerimiz denizi alevler içinde görüyorlar. Bu alevler yabancı düşman donanmasının namlularından dökülmektedir.

VESİKA: 55

17.10.1958 tarihli Bizim Radyo yayınından. Yazının başlığı: İşçi sınıfı ve Tek Cephe:

"39 yıl önce sömürgeci devletler yurdumuza dolmuştu. Tıpkı bugünkü gibi. Hedef, apaçık ortada duruyor. Amerikalıları, yabancı sömürgecileri kapı dışarı etmek. Memlekette Amerikan egemenliğine son vermek. Her zaman ve her yerde, istiklal savaşında olduğu gibi, bu işte de öncü ve sürükleyici kuvvet olmak yine işçi sınıfına düşüyor... Kurtuluş komiteleri halkı Amerikalılara karşı hürriyet ve bağımsızlık savaşına çağırıyorlar."

Bu seriden diğer bir vesika:

VESİKA: 56

25.10.1958 tarihli yayından. Kurtuluş cephesi ve T.K.P:

"...Yurdumuz yabancı işgali altında... Amerikan köleliğine karşı savaşmak, bağımsız tarafsız, barışçı, demokratik bir Türkiye için savaşmak ülküsü, artık halk arasına kol salıyor..."

Kurtuluş cephesi, Kurtuluş komiteleri, Kurtuluş hareketi, Tek Cephe v.s Yalnız bu dönemin değil, ilk birkaç yılın bütün yayınlarının temeli ve omurgası olmuştur. Bütün bu devre boyunca denizler alev alev yanmaktadır. Memleket tıpkı birinci cihan harbinden sonraki gibi yabancıların askeri işgali altındadır. Ve bu alevler içindeki deniz, bütün ilerici, devrimci güçler için tam bir ihtilal, devrim ortamıdır. Tek sözle, memlekette devrim sitüasyonu [durumu] hakimdir. Yani, Marat yoldaş ve kafadarlarının yıllardır

hayal ettikleri silahlı ayaklanma, çetelerin her gün üredi̇ği türediği bir ortam. Hedef, yabancı işgalcinin denize dökülmesidir! Tek düşman odur! Cephe: Milli Kurtuluş Cephesidir!!

VESİKA: 57

1963 Martında Demir yoldaşın Dış Büro'da okuduğu rapor. (s. 8 § 4.) Demir yoldaş burada TKP adına şöyle konuşuyor:

> "TKP, milletin bütün ilerici kuvvetlerini milli bir cephede birleştirmeden, emperyalizme, derebeyliğe karşı savaşmanın, Türkiye'nin milli bağımsızlığını sağlamanın, esaslı demokratik değişiklikleri gerçekleştirmenin, sosyal ilerlemenin, halkın hayat seviyesini yükseltmenin imkansız olduğuna inanıyor... Demokratik milli cephenin temeli, işçi köylü ittifakıdır. İtiraf etmeliyiz ki köylü arasında çok zayıfız. İşçi köylü ittifakına sağlam bir temel hazırlamış değiliz..."

Bu satırlardan da görüldüğü gibi TKP adına konuşanlar açısından artık denizdeki alevler dinmiştir. Tek düşman Amerikalıya karşı dağlara çıkan çeteler galiba silahları teslim etmiş, evlerine dönmüşler... Yine bu satırlarda görüldüğü gibi tek başlı düşmanın kafası birdenbire ikileşmiştir. Ama, bu iki başlı düşmanla savaşmak için, bütün ilerici güçlerin tek cephede toplanmasını, birleşmesini beklemek lazımdır! Bu birleşme, toplanma olmadan savaşa girişilemez. Yani önce birleşmek, sonra savaşa girmek! Çünkü yukarıdaki değişmelerin tek şartı budur, başka türlüsüne TKP inanamaz. Ayrıca bu cephenin temeli olan işçi-köylü birliğini kurmak lazımdır. Bunsuz cephe olamaz. Oysa biz, bu işte çok yayayız, zayıfız. TKP'nin öncülüğünde işçi köylü ittifakı temelinde bir milli cephe kurmak için şu halde, köye girmek gerek önce. Köylüyü işçiyle bağlamak ve böylece temeli attıktan sonra diğer ilerici güçleri bu temele basmaya çağırmak, o temelde toplayıp ondan sonra iki başlı düşmana cihat bayrağını açmak!..

VESİKA: 58

Aynı raporun 10'cu sayfasına da göz atalım. Son paragrafta şu satırları okuyoruz:

> "Milli cephe işçi-köylü ittifakına dayanmazsa, işçi sınıfı öncülük rolünü oynayamaz. Öncülük, emperyalizmle ve derebeylikle uzlaşma istidadı taşıyan sınıf ve zümrelerin eline geçer, milli cephe sağlamlığını, devamlılığını kaybeder."

11'ci sayfanın ikinci paragrafında da şu satırları okuyoruz:

"...Öncülük, bir parti kararıyla, parti programıyla değil, mücadele içinde ve mücadele seyrinde elde edilir. Öncülük ancak kitlelerin kazanılması uğrundaki mücadelede, üstün gelenin hakkıdır."

Aynı sayfada birkaç satır yukarda da şu satırlar var:

"Komünist partisine düşen vazife, işçi köylü ittifakını sağlamlaştırmak, milli cephede işçi sınıfının öncülüğünü sağlamaktır..."

Hemen belirtmek gerekir ki Demir yoldaş bütün bu sözleri Leipzig'de oturup TİP'le giriştiği polemik sırasında söylemektedir. TİP yöneticilerine işçi sınıfının öncülüğünün ne olduğu üstüne açıklamalar yapmakta, kitabi dersler vermektedir. Ve bu arada aynen şöyle demektedir. (s. 11)

"Ben... bu vesile ile partimizin bu meselelerdeki görüşlerini biraz daha (çok mütevazi bir ifade) açıklamak, vazifelerimizi daha açık belirtmek zaruretini duyduğum için yaptım..."

VESİKA: 59
2.4.1962 tarihinde Demir yoldaşın konferansta okuduğu rapor. (s. 15)

"Emperyalistler kovulmadıkça, hükümetin bugünkü harp politikası devam ettikçe aydınların bu samimi istekleri gerçekleştirilemez. Emperyalizme karşı ve barış uğrundaki mücadelede başarının ilk şartı, memleketin bütün demokratik kuvvetlerinin iş birliğidir."

Aynı raporun 27'ci sayfasında işçi sınıfını köye götürecek, yahut köylüyü işçi sınıfına bağlayacak yollardan bahsederken şöyle diyor:

"Köyle şehir arasındaki bağlar artmıştır. Köylerden şehirlere doğru büyük akınlar arasında köyle bağlı işçilerin sayısı 100 binleri bulmuştur. Bu durum, partimizi köye ulaştıracak yolları bir hayli genişletti..."

Yukarıdaki satırlarda görüldüğü gibi 1962'de Demir yoldaş emperyalizme karşı ve barış uğrundaki mücadelede başarının ilk şartını demokratik güçlerin işbirliğinde görmektedir. Bu tarihten bir yıl sonra, biraz evvel okuduğumuz sözlerinde ise, meseleyi tek şart şeklinde koymuş ve bu şartın yerine getirilmemesi halinde iki başlı düşmanla savaşın imkansızlığını söylemiş-

ti. Yani aradan geçen bir yıllık zaman ve nispeten daha açık seçik olan konkre duruma rağmen Demir yoldaş ilerleyeceğine gerilemiştir. İşçi köylü ittifakı hakkında söylemiş olduklarında da bir başka yönden çelişme halindedir. 1962'de işçi köylü ittifakı için objektif olanakların ardına kadar açılmış veya açılmakta olduğunu söyleyen Demir yoldaş, 1963 Martında diyor ki, "itiraf etmeliyiz ki köylü arasında çok zayıfız. İttifak için temel hazırlamış değiliz." Demek ki milli cephenin temelinin T'si bile henüz yazılamamış.

Neyse biz vesikalara devam edelim ve bakalım şu Milli cephe nazariyecileri daha neler söylemişler.

VESİKA: 60

18 Ocak 1965 tarihli grup toplantısı tutanağı. (s. 5)

"**Orhan**: Görülüyor ki Bilal partinin genel hattına aykırı düşünceler taşımakla suçlandırılıyor. Benim düşünceme göre, emperyalizmle mücadele meselesinde Partinin genel hattı açık değil. Partinin bu meseledeki genel hattı, Milli Kurtuluş Cephesi midir, yoksa milli demokratik cephe mi? Partinin bu mesele ile ilgili genel hattı ne zaman, hangi dokümanda tespit edilmiştir? Ben bunu bugüne kadar okumadığım gibi, redaksiyonda da bunu kimse bana gösteremedi.

Demir: Ben bu soruyu anlamıyorum. Milli kurtuluş cephesi ile Milli Demokratik cephe arasında acaba Orhan yoldaş bir tezat mı görüyor?

Orhan: Bana göre bunlar arasında fark vardır. Mademki bu konuda parti genel hattına aykırılık iddiası var, o zaman bunu iyice tespit etmek gerekirdi. 1960 Dünya Komünist ve işçi partileri bildirisinde, çeşitli ülkelerde muteber olacak üç genel hat ele alınmıştır. Antiemperyalist, antimonopolist ve milli kurtuluş cephesi. T.K.P bu üç şekilde tespit edilmiş genel hatların hangisini Türkiye için geçer bulmaktadır. Bu konu açıklanmadan yapılan ithamın anlaşılmasına imkan görmüyormuş.

Demir: Milli Kurtuluş cephesi emperyalizme karşı olan cephedir. Biz de emperyalizme karşı savaşıyoruz. Bu konuyu başka zaman, Orhan yoldaşla başka zaman konuşuruz. Grup için de aydın değilse, bunu ayrı bir toplantıda konu ediniriz."

18 Ocak 1965 grup toplantısında Demir yoldaşın bu sözleri üstüne sanıyorum rahat rahat bir kitap yazılabilir. O kadar derin, o kadar komplike ve o kadar güç anlaşılır bir mesele üstüne, o derece açık fakat aynı zamanda mana dolu sözler söylemiş ki oturup birer birer şerh etmek gerçekten hepimizin ödevi olmalıdır. Ben bu ödevi, maalesef burada vakit azlığı yüzünden çok yüzeyde kalarak yerine getirmeye çalışacağım.

Demir yoldaşın sizlere naklettiğim raporlarından ve nihayet şimdi din-

lediğiniz cevaplarından sanıyorum, hepimizin kolaylıkla çıkarabileceğimiz şu tespitler yapılabilir:

1. Dış Büro, Merkez Komitesi ve parti adına konuşan, rapor yazan, makale yazan, çeşitli milletlerarası konferanslarda demeç ve nutukla, mülakatlar veren Demir ve Marat yoldaşlar için bizdeki savaşların ne cins savaşlar olduğu aydın değildir. Bu bakımdan 1960 Moskova bildirisinde tespit edilmiş olan 3 genel hattan hangisinin bizim gerçeklerimize uygun düştüğünü bilememektedirler.

2. Ortada, yazılı olarak tespit edilmiş, TKP'ye ait bu meselede bir genel hat yoktur.

3. Bu sebepten daha önce izlediğimiz vesikalarda ve redaksiyon kasasında yatan belli devrelere ait yayınlarda görüldüğü ve görüleceği gibi genel hat milli kurtuluş cephesi olarak başlamış, yalpalaya yalpalaya bu güne, yani Milli Demokratik Cepheye kadar gelmiştir.

4. Buna rağmen hala içimizde başta Demir ve Marat yoldaşlar olmak üzere bu iki cephe arasında ne gibi farkların olduğunu anlamayanlar vardır.

5. Bundan dolayıdır ki örneğin Demir yoldaş:

a. Orhan'a cevap verirken; "Milli kurtuluş cephesi emperyalizme karşı olan cephedir, biz de emperyalizme karşı savaşıyoruz" derken...

b. 18.1.1965 tarihli raporunun 9'cu sahifesinde Bilal'i bu genel hat meselesinde itham ederken; "Bilal'e göre yayınlarımızın birinci hedefi yerli irtica olmalı, emperyalizm ikinci plana atılmalıdır" derken ne sorulan soruları ne de söylenenlerin manasını anlamadığını göstermektedir. Tutanaklardan okuduğum şu sözler: "Bu konuyu başka zaman, Orhan yoldaşla başka zaman konuşuruz. Grup için de aydın değilse, bunu ayrı bir toplantıda konu ederiniz" evet bu sözler, Demir yoldaşın nasıl bir şaşkınlık ve ondan daha korkuncu nasıl bir cehalet içinde olduğunu tabak gibi ortaya koymaktadır. Hem de böylesine cahil bir insan, bir yoldaşı partinin genel hattına aykırı hareket etmekle suçluyor ve suçladığı o toplantıda düştüğü panik ve şaşkınlıktan kurtuluş yolunu, üzerinde durduğu konuyu bırakıp kaçmakta görüyor. Ve Demir yoldaş, sanıyor ki, bu cehaletini, panik ve şaşkınlığını, içine düştüğü çıkmaz ve çelişmeleri hiç kimse görmüyor. Bununla teselli oluyor.. Ve bütün bunlardan sonra kalkıyorlar, arkadaşlar arasında otorite sahibi olmaya! Ne kadar zavallı bir teselli ve ne kadar muazzam bir fantezi...

Bu fantezi sahiplerine tavsiyem, bu konuda belirli ölçüde bir fikir edinmeleri için 1960 Moskova Bildirisini dikkatle okusunlar. Ama anlamaya çalışarak! Satırları hafızlamak için değil. Özellikle bu bildirinin 28'nci, 29'ncu ve 39'cu sayfalarını iyice okusunlar. Bu konuda birazcık olsun ay-

dınlanmış olurlar...

6. Milli Demokratik cephenin anti emperyalist cephenin anti emperyalist yönüyle milli kurtuluş cephesinin anti emperyalist yönleri arasında ne gibi farkların olduğu da gene bu yoldaşlar tarafından bilinmemektedir.

Bu farkların neler olduğunu belirli ölçüde anlamaları için gene Moskova Bildirisini iyice okumaları çok faydalı olur.

7. Bu farkların farkında olmadıkları içindir ki bugünkü konkre şartlarda bir Kıbrıs bir Enosis bir patrikhane, bir petrol, bir maden, bir demir-çelik meselesinin bizdeki antiemperyalist antifeodal demokratik milli cephenin savaşlarıyla olan sıkı organik bağlarını göremiyorlar, anlayamıyorlar.

8. Ve gene yurttaki ilerici güçlerin sözünü ettiğim bu meseleler hakkında geniş bir kampanya açmalarına rağmen Amerikanın, NATO işgal kuvvetlerinin defolup gitmesini aynı şekilde bir kampanya yürüterek şimdilik istememelerini bir türlü bu yoldaşlar kendi kendilerine izah edememekte, anlayamamaktadırlar.

9. Demokratik milli cephe ile milli kurtuluş cephesi arasındaki farkları göremediklerinden, anlayamadıklarından ötürüdür ki yıllarca Kurtuluş Cephesi, Kurtuluş Komiteleri, Kurtuluş Çeteleri diye bu radyodan yayın yapıldı, havanda su dövüldü, fakat dağlara bir tek çete bile çıkmadı. Millete gülünç olmakla kalmadık, palavracılar, eşkıya ruhlu insanlar, gözleri kanlı insanlar diye ün yaptık.

10. Ve gene bu iki cephe arasındaki farkı anlayamadıkları için, partilere, özellikle CHP'ye karşı ne yapacaklarını bilemediler. CHP meselesinde sekterlikten oportünizme kadar uzanan uzun bir ip üzerinde görülmeye değer perendeler attılar. Vaktaki ay aydın, ortalık aydın oldu, ondan sonra oturup üç ay, iki ay, hatta bir ay önce yaptıklarını söyleyip yazdıklarını tamamen unutmuş görünerek şu satırları yazdılar, şunları söylediler:

VESİKA: 61
Yeni Çağ'ın Mart 1965 sayısı. (s. 268)

> "Emperyalistlerin Türkiye halkına dayattıkları yeni sömürgecilik sistemi CHP'nin geniş kanadına, milli burjuvaziye onun dayandığı Atatürk ilkelerine karşıdır. CHP bu yüzden emperyalizmle, Amerikan sömürgecileriyle eninde sonunda çatışmak zorundadır..."

Görüyor musunuz, CHP'nin dayandığı Atatürk ilkelerinin emperyalizme karşı olduğu iki ay önce keşfedildi. Ve CHP'nin eninde sonunda emperyalizme ve Amerikan sömürgecilerine karşı çıkacağı keyfiyeti diyalek-

tik mantığın büyük üstadı! tarafından olağanüstü bir ferasetle ve büyük bir kesinlikle ortaya konuyor!!!

Oysa, olağanüstü bir feraset sahibi olan diyalektik üstadı ! Marat yoldaşın bırakın bundan 1 veya 2 yıl önce CHP meselesinde gösterdiği körlüğü, alerjiyi, bundan 4-5 ay önce CHP tartışmasında çıkardığı kavgayı hatırlayın. Ve beni bir polis, bir CHP ajanı olarak ilan edip, yumrukla bıçakla ana avrat küfrederek üstüme saldırmasını hatırlayın. 4 Aralık 1964 tarihinde büyük rezalet çıkaran Marat yoldaşın 2,5 ay sonra hükümet buhranı sırasında CHP hakkında yazdıklarını açıp okuyun. Bu yazılarında büyük diyalektisyen Marat, Bizim Radyo'nun mikrofonu önünde oturmuş CHP'ye şöyle sesleniyor: "İktidarı bırakıp gitmek de ne oluyormuş! otur oturduğun yerde! Bu senin yaptığın sersemliktir! Kör müsün, karşındaki düşmanı görmüyor musun? Aklını başına topla, etme eyleme, iktidarı bırakıp gitme!.."

Ben tabii işi biraz karikatürize ettim. Fakat özüne dokunmadım. Yazılar demir kasadadır, açılıp okunabilir. Hükümet buhranı boyunca bizim üstat ! işte bu minval üzere yazılar döşendi. Sekterlikten birdenbire oportünizme sıçramıştı. Zaten bu dram bütün sekterlerin, dogmatiklerin ortak kaderidir. Açın dünya işçi sınıfı hareketi tarihini, sekterlikle oportünizm arasındaki yolda taban tepmiş olanların dramını bütün yönleriyle göreceksiniz. Ve bu dramı yaşamış olanların taban teptikleri yolun bir fasit daire olduğuna şahit olacaksınız. Bu dairenin birbirine dikey çaplarının çevreyi kestikleri dört noktayı göz önüne getirin. Bu noktaların birincisi, dogmatizm noktasıdır, ikincisi: sekterlik noktası, üçüncüsü; volontarizm noktası, dördüncüsü de oportünizm noktası. Yani bu daire çaplarının birincisinin iki uç noktasında dogmatizm ile volontarizm bulunmakla, ikinci dikey çapın uçlarında ise sekterlik ve oportünizm bulunmaktadır. Bu daireyi, bu tarihi dramı yaşamış ve yaşamakta olanlar için bir devri daim halkası veya makinası olarak ta kabul edebilirsiniz. Marat yoldaştaki bu büyük gelişme, kabul etmek gerekir ki, çok iyi bir şey ve sevindirici bir olay. Bu olayın önemi ve manası, geçmişte olup bitenler hatırlandığında veya vesikalar halinde göz önüne serildiğinde çok daha ibret verici oluyor. Burada, bu ibret verici durumu hep birlikte görebilmek için gerilere uzanalım ve bakalım Marat yoldaşın bugün artık anlamış ! göründüğü bu CHP meselesi nelere mal olmuş?

VESİKA: 61A

Abuzer Özdemir'in, gerek Demir yoldaşı, gerekse diğer yoldaşlara yazmış olduğu mektuplar serisinin bendeki nüshasının 10'cu sayfasında şu satırları okuyoruz.:

"Defalarca Halk Partisi içinde namuslu, kazanılacak kimseler olduğunu ifade ettim. Sövüp sayma yerine ikna ve mantık metodu ile bu gibi kimselerin kazanılabileceğini ifade ettim. Mesela şöyle ifadelerin aleyhinde idim: "CHP ile DP arasında fark yoktur. Ortasından araba tekerleği geçmiş manda boku" gibi. Böyle ifadeler yerine ikna ve mantık daha tesirli olduğu kanaatinde idim... Tabii bu ve buna benzer fikir ve iddiaların tabiidir ki kolayca şu ve bu tarafa çekilebilirdi. Nitekim bu da yapıldı..."

Abuzer Özdemir'in mektubunda yapıldığını söylediği şey, biliyorsunuz Abuzer'in bir CHP ajanı olarak ilan edilmesidir. Ve nihayet, daha önce de dinlediğiniz gibi sorgusuz sualsiz Partiden atılmış olmasıdır. Yani gerek CHP meselesinde gerekse diğer meseleler üstüne kendi şahsi görüş ve kanaatlerini açıklamış, bunları savunmuş olmasından dolayı Abuzer'in karşılaştığı baskı, cebir ve zorbalık metotlarının nasıl işletilmiş olduğunu görmüştük. Şimdi bu seriden sizlere başka bir vesika sunacağım.

VESİKA: 61B
18 Ocak 1965 Leipzig parti grup tutanaklarından. sayfa: 11

"**Orhan**: ....Meselelerin açıkça konup görüşülmesini, itham edilenin dinlenmesini parti prensipleri emreder. Benim bazı fikirlerim de mesela Demir yoldaşın bazı fikirlerine uygun değil. Bu hesaba göre demek yarın öbür gün beni de böyle atıverirsiniz..."

Nitekim, bu sözleri söyleyen Orhan yoldaş, bildiğiniz gibi 17 Mayıs 1965 tarihinde işten atılmıştır. Partiden atılıp atılmadığı hakkında Demir, Marat ve Aram üçlüsünün bugüne dek herhangi bir açıklamaları olmadığı için bir fikrimiz yoktur. Orhan yoldaşın işten atıldığı şekilde, yani sorgusuz sualsiz, savunmasız, hatta ithamnamesiz, partiden de atılmış olduğu çok muhtemeldir... Baskı, zor, cebir, atma ve sürgün etme serisine dahil diğer olayı da gene hepiniz biliyorsunuz. Bilal yoldaşa karşı yapılmış olanları sanıyorum etraflıca gördük, izledik. Şimdi biraz önce açmış olduğum parantezi kapayarak, Marat, Demir yoldaşın CHP üstüne söylemiş olduklarına devam edelim.

11. Ve gene sekterlikle oportünizm arasında gidip geldiklerinden ötürüdür ki olaylar artık bütün körlerin bile görebileceği kadar aydın olduktan sonra fikirlerini söylemeye başlarlar. Fakat bu halde bile çok ilginç görüşler ve fikirler ileri sürerler.

Örneğin,

VESİKA: 62
5.3.1965 grup toplantısı tutanağı. (s. 9-10)

"**Demir**: ...Bu durumda, gelecek seçimleri de göz önünde tutarak CHP'yi desteklemek gerek... Bu propagandaya şimdiden başlamak mümkün."

VESİKA: 63
Gene aynı tutanaklardan (s. 9)

"**Demir**: ...Bugünkü durum fiilen bir milli cephenin doğduğuna işarettir. Bunun daha da takviyesi, hatta bu güçlerin bir masa başına toplanarak müşterek bir planın, platformun, programın ana hatlarıyla tespiti zorunluğunu ele alabiliriz."

Demir yoldaşın bu sözlerini okuduktan sonra biraz geriye giderek 58 nolu vesikaya girmiş olan şu sözleri hatırlayalım: "Milli cephe, işçi köylü ittifakına dayanmazsa, işçi sınıfı öncülük rolü oynayamaz. Öncülük, emperyalizmle derebeylikle uzlaşma istidadını taşıyan sınıf ve zümrelerin eline geçer, milli cephe, sağlamlığını, devamlılığını kaybeder."

Arkadaşlar görülüyor ki bu durumda cevap verilmesi gereken bazı sorular çıkıyor ortaya. Şöyle ki,

a. Fiilen bir milli cephe doğmuştur, bugünkü durum onu göstermektedir, deniyor. Şu halde, bu milli cephe nasıl bir cephedir? İşçi köylü ittifakına mı dayanmaktadır?

b. Bu milli cephede, işçi sınıfı öncülük rolü oynamakta mıdır?

c. Bu milli cephe etrafında hangi güçler, tabakalar, sınıflar toplanmıştır veya toplanmaktadır?

d. Bu milli cephenin ne gibi belirlenmiş hedefleri var?

Bu gibi soruları peş peşe sıralamak kabil. Fakat bence burada önemli olan Demir yoldaşın cevap vermesi gereken bir nokta var. O da şu: Fiilen doğduğunu kabul ettiğimiz milli cephe, bizim bugünkü konkre şartlarımızda işçi-köylü ittifakına mı dayanmaktadır? Eğer dayanmıyorsa, o taktirde 58 numaralı vesikada söylediğiniz gibi bu milli cephe, kimlerin teşebbüs ve öncülüğüyle kurulmaya başlanmıştır? Eğer işçi sınıfının öncülüğü altında değilse ve temelinde işçi-köylü ittifakı yatmıyorsa, o halde sözünü ettiğiniz bu milli cephe emperyalistlerle, derebeyleriyle uzlaşma istidadı taşıyan sınıf ve zümrelerin etkisi ve öncülüğü altında olsa gerek. Sizin kesin ifadelerinizden bu anlaşılıyor. O taktirde, bu milli cephe sağlam değildir. Ve emekçi sınıflar için tehlikeli sonuçlara gebedir v.s.

Bu durumda TKP olarak bir şeyler yapmak veya düşünmek gerekmez mi? O TKP ki milli cephenin öncüsü olmak iddiasında.

Ve bu durumda CHP'yi desteklemek, milli cephede onun rolünü etkisini daha da artırmaz mı? CHP'nin öncülüğü altına düşecek bir milli cephe için mi savaşıyoruz? Yani, emperyalistlerle ve derebeyleriyle uzlaşma istidadı taşıyan CHP'nin öncülüğü için mi savaşıyoruz? Bu sorular sizce yerinde midir yoksa saçma mıdır? Bu sorulara cevap verdiğinizde sanıyorum milli cephe hakkında neler düşündüğünüz arkadaşlar tarafından daha iyi anlaşılacak. Ve böylece hiç olmazsa Bizim Radyo kolektifi sizin yukarda birbirleriyle çelişme halinde olan sözlerinizden dolayı girmiş olduğu çıkmazdan belki kurtulabilecek!!!

Vereceğiniz cevaplarda ayrı bir bölüm açarak bu noktaları da aydınlığa çıkarmanız artık kaçınılmaz olmuştur. Kendilerini Dış Büro, Merkez Komitesi, Parti ilan edenler, bu soruların cevaplarını başkalarının sırtına yıkamazlar, fikir kalpazanlıklarına daha fazla devam edemezler. Şimdi sıralayacağım sorular demin sorduklarımın dışındadır, tekrar edeyim, bunlara ayrıca cevap verilmesi gerek.

1. Bizdeki antiemperyalist savaşın, özü, niteliği nedir?

2. Bu savaşın konkre meseleleri nelerdir, neler olabilir?

3. Bizdeki antiemperyalist savaşlarla, Kongo, Angola, Vietnam halklarının yürüttükleri antiemperyalist savaşlar arasında ne gibi benzerlikler veya farklar vardır?

4. Kıbrıs, Enosis ve Patrikhane meselelerinin halkımızın antiemperyalist, antifeodal savaşlarıyla bir bağı var mıdır? Varsa bu bağ sizce nasıl ve ne şekillerde görülmektedir? Yoksa niçin yoktur?

5. Fiilen varlığı kabul edilen milli cephede bugün başlıca rol ve inisiyatif hangi güçlerin elindedir?

6. İşçi-köylü ittifakı henüz kurulmamış olmasına rağmen, varlığı kabul edilen milli cephenin istikbali ne olacaktır? Komünistlere ne gibi işler ve ödevler düşmektedir?

7. Bugün bizdeki aktüel baş çelişme nedir? Dün neydi?

8. Bizdeki sürekli olan temel çelişme nedir?

9. Bizdeki NATO birlikleri ve üsleriyle Batı Almanya'daki müttefik işgal orduları arasında her iki ülke halklarının savaşları, problemleri açısından ne gibi farklar ve benzerlikler vardır?

10. Komşumuz Yunanistan'daki NATO askeri birlikleri ve üslerinin Yunan halkının antiemperyalist savaşlarındaki yeri, önemi nedir? (Ve mümkünse) bu ülkedeki bugünkü aktüel baş çelişme hangisidir?

Bu soruların keyif için sorulmadıkları ortadadır. Bunların cevapları

açık seçik verilmedikçe, hem de yazılı olarak, girişilmiş olan suçlamalar, sıkılan palavralar, atılan çamurlar, estirilen terör havası, hiçbir şeyi değiştirmez. Başları sıkışmış olanları rahata kavuşturmaz. Tam tersine onları daha büyük çıkmazlara sokar. Ve daha büyük çamlar devirmeye sevk eder.

Burada yeri gelmişken Kıbrıs meselesi üzerinde de durmam gerek. Fakat hemen şunu söyleyeyim ki, amacım Demir yoldaşa cevap vermek, iki raporunda da sahifelerce laf ederken düştüğü çelişmeleri göstermek, bunları birer birer vesikalandırmak değil. Demir yoldaş bu meselede öylesine çıkmazlar içinde çırpınmaktadır ki, kendisini bu çıkmazdan sadece ve sadece kendisi kurtarabilir. O da bir tek şartla: Bu meselenin halkımızın antiemperyalist savaşında işgal ettiği yeri ve önemi anlayarak ve hatasını kabul edip bunu prestij meselesi yapmaya nihayet vererek. Bu tek şart yerine getirilmezse Demir yoldaşı hiç kimse kurtaramaz ve girdiği labirentlerde dolaşır durur. Ve şimdiye kadar yapılmış bunca uyarma ve tenkitlere aldırış etmediği, sadece ve sadece kendi prestijini düşündüğü için sürdüregeldiği sakat, hatalı tutum ve görüşlerinin hesabını çok zor vermek durumuna düşer.

Gelelim şimdi Kıbrıs, Enosis hakkında neler düşündüğüne. Daha önce de söylemiştim, Bilal'i suçlama konularından biri olan malum görüşe tamamen katılmıştım ve katılmakta devam ediyorum. Bunun dışında söyleyeceklerimi 17.5.1965 tarihinde redaksiyonda okuduğum yazıyı derleyip toparlayarak burada bir defa daha açıklayacağım. Redaksiyon dosyasına o zaman bir vesika olarak girmemiş olduğu için şimdi yazılı bir vesika olarak sunuyorum.

VESİKA: 64
17.5.1965 tarihinde Redaksiyon toplantısında okunmuştur.

"Dün sabahki mutat günlük radyo toplantısında Kıbrıs meselesiyle ilgili olarak yaptığım teklifi, yazılı olarak tekrar yapıyorum. Şöyle ki: 1. Bugüne kadar radyoda yapılan yayınlar ve okunan bildiriler Türk halkına bu meseleyi açıklıkla gösterememiştir. Ve meselenin özüne gerçekçi, Marksist-Leninist açıdan cesaretle parmak basamamıştır. Buna sebep bana göre, milletlerin kendi kaderlerini kendileri tayin ilkesini mutlaklaştırıp bu ilkenin her zaman ve her şartta uygulanmasını peşinen kabul eden formel bir düşüncedir. Ve milletlerin bu ilkeye göre istedikleri taktirde bir başka ülke veya milletle birleşmeye ve ayrılmaya her zaman hakları olduğuna konkre duruma bakmadan yine peşinen kabul eden bir düşüncedir. Yeni bir Marksist ilkeyi konkre duruma ve şartlara göre doğru bir şekilde ustalıkla uygulamayı beceremeyen bir görüştür. Türk burjuvazisinin peşine takılmak, onun isteklerine çanak tutmak gibi bir kompleksin etkisi, baskısı ve dişlileri arasın-

da ezilmektedir. Bundan dolayı da korkak, çekingen, kaypak ve müteredditir. Buna karşılık meseleyi koyuş şekli, özüne cesaretle parmak basamayışı yüzünden son hesapta Yunan burjuvazisinin işini kolaylamakta, onun sarıldığı kayıtsız şartsız self determinationun savunuculuğunu yapmakta. Yani Enosis'e vardıracak bir self determinasyonun savunuculuğunu yapmakta.

Halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme haklarıyla ilgili Marksist ilkenin kabul etmek gerekir ki, pratikte konkre şartlara uygulanması oldukça zor ve ince bir iş. Hem bu ilkeyi kabul etmek, hem de bu ilkeyi milletlerarası işçi hareketinin, milli kurtuluş savaşlarının ve nihayet sosyalist dünyanın ve komünist hareketin yararına uygun düşecek biçim ve nitelikte uygulamak gerçekten çok ince ve zor bir iş. Kıbrıs gibi konkre bir olayda bu iş daha da zor görünmekte. Fakat, yukarda değindiğim dogmatik görüş ve düşünceden uzaklaşıldığı ve meselenin özüne yaratıcı Marksist açıdan yanaşıldığı ölçü ve derecede, görülecektir ki, bu zor iş çözülebilir. T.K.P bunu çözmeye mecburdur. Bu mecburiyetlere bir kaç noktayla değinmek istiyorum.

1. Türkiye komünistlerinin ve TKP'nin sesi olarak bilinen ve kabul edilen Bizim Radyo'nun önüne, kendine geniş yığınların arasında bir otorite ve güven yaratmak işinde büyük bir fırsat çıkmıştır. Bu imkandan şimdiye kadar yeter derecede istifade etmek fırsatı kaçırılmıştır. Hiç olmazsa bundan sonra bu imkan kaçırılmamalıdır.

2. Bizim Radyo'nun mikrofonu ile TKP'nin halkımız arasındaki itibarı artacak. Doğru ve gerçekçi çözüm yolları göstermesiyle, komünistlerin halkın gerçek dostu ve yardımcısı olduğu kanaati yayılacak kuvvetlenecek.

3. Kaynağı ve sebepleri ne olursa olsun biz ister kabul edelim ister etmeyelim Kıbrıs bugün Türkiye için geniş yığınların yakından meşgul olduğu bir mesele halindedir. Bu meselenin milli bir mesele haline gelmiş olduğu bile iddia edilmektedir ve halkın psikolojisi açısından bakınca gerçek tarafı ağır basan bir görüştür. Bu derece geniş yığınların meselesi yapılmış olan bu meseleyi, Türk burjuvazisinin ve şovenistlerin kendi çıkarlarına istismar etmelerini önlemeye çalışmak lazımdır. Halkı, onların kuyruğundan kurtarmak, halkı isteklerinde bilinçli hale yükseltmek ve yardım etmek gerektir. Türk burjuvazisini de en gerçekçi ve doğru çözüm yoluna girmeye, bu halka dayanarak zorlamak lazımdır. Yani, Kıbrıs meselesinde gerçekçi ve doğru çözüm yolundan giderek, halkın gericilere, şovenistlere ve yabancı uşaklarına ve emperyalistlere karşı yürüttüğü demokratik savaşa yeni ve çok önemli bir unsur eklemek, halkımıza bu savaşta yeni başarı imkanları sağlamak.

4. Bütün bunların yanında bugünkü konkre şartlarda, başta Kıbrıs halkı olmak üzere Türk ve Yunan halklarının gerçek menfaatlerine uygun düşen çözüm yolunu savunarak, propaganda ederek Kıbrıs meselesiyle ilgili olan bütün taraflara Kıbrıs halkının tam bağımsızlığını tarafsızlığını ve askeri üslerden temizlenmiş, bloklar dışı kalmış, iki cemaatın hakları garanti edilmiş, demokratik bir cumhuriyet olması fikrini yayarak, bu fikrin taraftarla-

rının destek ve yardımıyla meselenin ilgili taraflara kabul ettirilmesine çalışmak. Ve Kıbrıs'ı NATO dışında tutmaya çalışmak.

5. Türkiye'yi böyle bir tezle NATOcuların karşısına çıkarmak ve Türkiye'yi NATO'dan koparma olanaklarını, bu çatışmadan azami derecede istifade ederek zorlamak.

6. Türkiye'de Amerikan ve NATO aleyhtarlığı böyle bir silahla kuvvetlendirmek. Bugünkü konkre şartlarımızda bu, çok etkili bir silahtır.

7. Türkiye'nin Amerika'ya ve NATO'ya karşı çıkarılması yanında, bunu destekleyip besleyecek olan ikinci ve önemli bir olanak ta Türk ve Yunan burjuvazisini daha keskin bir şekilde karşı karşıya getirme ve bu yolla NATO'nun doğu kanadını büsbütün yıkma.

Bütün bu sıralanan noktalar aslında hem bizim hem Yunan hem de Kıbrıs komünistlerinin taktik ve stratejileriyle sıkı sıkıya bağlı olan noktalardır. Buna sosyalist dünyanın, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının ve milli kurtuluş savaşı yürüten halklarla, tarafsızlar dünyasının bu taktik ve stratejilere uygun düşen menfaatlerini de katmak gerek. Bazen bu uygunluk sebebiyetledir ki, başta S. B olmak üzere sözü edilen bütün bu güçler, Kıbrıs'ın tam bağımsızlığını, tarafsızlığını ve Enosis'e vardırmayacak bir self determinasyonu istiyor ve destekliyorlar."

Buna göre S.B.K.P Kıbrıs meselesine aşağı yukarı bu saydığım noktalar açısından bakmakta ve değerlendirmektedir. Ve self determinasyon ilkesini tamamen yaratıcı Marksizm yönünden ele almaktadır. S. B.K.P. bana göre, self determinasyon ilkesini bugünkü konkre şartlarda Kıbrıs halkının kendi bağımsız cumhuriyeti içinde istediği toplum düzenini tespit etme ve kurma hakkı olarak anlamakta, böyle kabul etmektedir. Yoksa, bu ilkeyi Kıbrıs'ın Yunanistan'la, yani bir NATO ülkesiyle Yani K.P'nin yasak olduğu, demokratik hak ve özgürlüklerin bugün Kıbrıs'takinden daha az olduğu, iktisadi, siyasi, askeri ve kültürel, hemen her alanda tıpkı Türkiye gibi, Amerikan, İngiliz, Batı Alman emperyalistleriyle bağımlı bir ülkeyle birleşebileceği manasına almamakta.

Böyle bir hakkın tanınmasının bugünkü milletlerarası konkre şartlarda ilerici demokratik güçlerin, sosyalist ülkelerin ve dünya işçi sınıfının yararına olmayacağı açıktır. Enosis'e götürebilecek bir self determinasyon bu şartlarda sadece emperyalistlerin yararına olacaktır. S.B.K.P bunları gayet açık ve seçik gördüğü içindir ki, Kıbrıs meselesinde karşısına çıkan büyük fırsattan azami derecede yararlanmakta. O, bu fırsatı, hem self determinasyon ilkesinin konkre şartlarda yaratıcı şartlarda nasıl uygulanacağını canlı bir örnek vererek, bütün halklara ve komünist partilerine göstermekte kullanıyor ve böylece Marksizmi-Leninizmi zenginleştiriyor, teorik alanda

geliştiriyor. Hem Kıbrıs meselesiyle ilgili halklara, Amerikan ve NATOcu emperyalistlere karşı yürütülen savaşlarda gayet ustaca yardım ediyor, yol gösteriyor; hem de Kıbrıs buhranından, çelişmelerinden yararlanarak pek sıkışmış olan Türk burjuvazisini yıllardır yanaşmak istemedikleri bir meseleyi, yani Türk-Sovyet ilişkileri meselesini konferans esasında görüşmeye mecbur ediyor. Bu yolla da NATOcu emperyalistlere vuruyor. Bana göre S. B bu muazzam imkanı, rezervi bundan sonra sonuna kadar kullanma işinde haklı olarak ısrar edecektir. Bu böylece bizim yıllar boyunca yapamadığımız işi, yani Türk halkında Sovyet halklarına karşı yakın ilgi, sempati ve saygıyı yaratacaktır. Ve biz, karşımıza çıkan bu muazzam fırsattan yararlanma işinde bugünkü taktiğimizde devam edersek, gene tatar ağası gibi yaya kalacağız. Sovyetler'in açık düşüncesinin yarın öbür gün bütün Türk halkı tarafından iyice bilinip anlaşılmasından sonra, bugüne kadar devam ettirdiğimiz görüşü değiştirsek bile, bu değişme bize fazla bir itibar getirmeyecektir. Türk halkı nezdinde işimiz, resmi Sovyet görüşünü propaganda etmekten öte bir not alamayacaktır.

Kıbrıs meselesinde emperyalizme karşı gayet konkre bir savaş yürütüldüğü açıktır. Ve bu savaşın iki yönü vardır. Birinci yönü, doğrudan doğruya Kıbrıs'ın bağımsız, askeri üslerden temizlenmiş bir cumhuriyet olması. Bunun sağlanmasıdır. Bu yön, emperyalist devletler dışında kalan devletlerin hemen hepsi tarafından istenmekte, desteklenmektedir. Türk burjuvazisi ve onun hükümetleri şimdi buna yani Kıbrıs'ın bağımsız olma tezine karşı değildir. Emperyalizme karşı savaşın ikinci yönüne gelince, bu yön bugün hala içimizde bazıları tarafından yani Demir, Marat, Aram, Fahri, Halis, Doktor yoldaşlar tarafından iyice görülmemekte veya görmezlikten gelinmektedir. Bu durum, birinci yöndeki savaşı topal bırakmakta, açıkçası, Kıbrıs meselesinde emperyalizme karşı savaşı sadece defolun Kıbrıs'tan parolasıyla yürütüp bununla yetinmekteler. Oysa, gerçekte bugün Kıbrıs bu aşamadan geçmiş kabul edilebilir. Yani, Kıbrıs halkının milli kurtuluş savaşı birinci merhaleden geçmiş ve bir Kıbrıs cumhuriyeti kurulmuştur. Siyasi bağımsızlığına kavuşmuş olan Kıbrıs B.M. üyesidir. Fakat yabancı askeri üslerden henüz temizlenmemiştir. NATO'nun kontrolünden çıkamamıştır. Yani, Türkiye ve Yunanistan'ın bu bakımdan durumlarına çok benzemektedir. Yani Kıbrıs halkının antiemperyalist savaşındaki nitelik, Türk ve Yunan halklarının antiemperyalist savaşlarındaki niteliğe çok benzemektedir.

İşte şimdi emperyalistler tıpkı Türkiye'de ve Yunanistan'da olduğu gibi Kıbrıs'ta da bugünkü durumu, statükoyu muhafaza çabasındadırlar. Bu çabalarının kendilerine istedikleri sonucu vermesi için Enosis tezini savunuyorlar. Lefkoşe ve Atina'yı destekliyorlar. En başta Amerikan emperya-

listlerinin Enosis'i destekleyip teşvik etmesinde diğer önemli bir nokta da Kıbrıs'taki ilerici hareketi, demokratik gelişmeyi kırmak, kösteklemek ve ilerde Kıbrıs cumhuriyetinin sosyalist dünyaya yanaşmasına, AKEL partisinin iktidara gelmesine engel olmak amacıdır. Emperyalistlerin planları bu derece açıktır. Bu açık planlar emperyalistleri Türk burjuvazisiyle karşı karşıya getirdi ve özellikle Türk komünistlerine ve ilerici güçlerine anti Amerikan savaşta büyük bir imkan yarattı. Bu antiamerikan savaşa legalite kazandırdı. Burjuvazisinin en gerici kısmı hariç, diğerlerinin desteğini elde etti. Hatta bu anti Amerikan savaşın konkre olaylarında burjuvazisinin büyük bir kısmının aktifleşmesine, müteşebbis hale gelmesine sebep oldu. Türk ilericilerinin Amerikan emperyalizmiyle savaşlarına yeni elemanlar, güçler ve konkre vesikalar kazandırdı. Bugün bu savaşın ne kadar olumlu bir yönde gelişmekte olduğunu hepimiz görmekteyiz. Türkiye milli burjuvazisi Amerikan emperyalizmi ile savaşta her gün yeni adımlar atmaktadır. Bu adımların hızlanmasını olayların gelişmesine terk etmek, onun kafasını emperyalist duvarına her vurdukça aklının başına gelmesine seyirci kalmak, emperyalizme karşı savaşta çok önemli bir gücü hesaba katmamak olur ve bu savaşların özünün anlaşılmamış olduğunu ortaya koyar. Kıbrıs meselesi Türk burjuvazisiyle emperyalistler arasında var olan en önemli çelişme ve çatışmalardan biridir. Türkiye'deki bütün ilerici güçler için bu çatışma tıpkı bir toprak reformu, tıpkı bağımsız bir dış politika, başına buyruk Türkiye, tıpkı bir demokrasi ve özgürlük gibi tamamen emperyalizme ve gericiliğe karşı olan savaşlarla doğrudan doğruya bağlı olan bir çatışmadır. Türk komünistleri bu çatışmayı azami ölçülere çıkarmak ve bundan Türkiye emekçi sınıflarının, Türkiye halkının yararına azami derecede istifade etmek ödevi ile dün olduğu gibi bugün de karşı karşıyadırlar. Yürütülen antiemperyalist antifeodal savaşın ne kadar geniş ve çok yönlü olduğunu daha iyi anlamak için, S.B.'nin dış politikasını ve bu arada Kıbrıs politikasını izlemek yeter sanıyorum.

S.B.'nin Kıbrıs meselesinde birinci aşamada, yani Kıbrıs halkının İngiliz sömürgecilerine karşı verdiği kurtuluş savaşları aşamasında ve bugün hala bu birinci aşamayla ilgili meselelerde, yani yabancı üslerden temizlenmesi, meselesinde tutumu açıktı, açıktır. Self determinasyon ilkesini Kıbrıs halkının milli devletini, bağımsız cumhuriyetini kurması için istedi ve istiyor. Bu bağımsız devletin Enosis yoluyla Yunanistan'la birleşmesi problem olarak ortaya çıkınca, S.B.'nin tutumu, kabul etmek gerekir ki Türk halkı için pek aydın olmadı. Çünkü Türk burjuvazisi, S.B.'nin self determinasyon ilkesiyle Enosisi desteklediği yolunda halka geniş çapta propaganda yaptı. Bu istismar olayına da çeşitli sebeplerden ötürü S.B. ge-

reken önemi veremedi. Vaktaki bizde anti Amerikan gösteriler başladı ve Ankara ile Vaşington, Atina, Londra arasında gerginlik saklanamaz, örtbas edilemez oldu. Yani bu meselede Türk burjuvazisi Amerikanın karşısına çıkmak zorunda kaldı, işte bu dönemde Sovyet diplomasisi usta bir manevra ile Ankara'ya karşı tutumunu derhal ayarladı ve emperyalistlerin Enosisçi planlarına karşı olan politikasını uygulamaya başladı. Bu politikayı uygularken Türk burjuvazisinin, şövenistlerinin kuyruğuna takılma, onlara çanak tutma diyè bir şey geçmedi aklından. Tam tersine, Türk burjuvazisini, içine düştüğü çelişme ve ortam içinde, emperyalizme karşı cephe alma işinde kullanma ve Türk-Sovyet ilişkilerini düzenleme taktiğini uyguladı. Ve bunda küçümsenmeyecek bazı başarılar elde etti. Bugün Gromiko'nun Ankarada oluşu, bu başarılara yenilerini katma amacıyladır. Burada tekrar belirtmek gerekir ki, S.B. ile Ankara hükümetlerinin müzakere masasına oturmaya sebep olan olayların, zaruretlerin, gerçeklerin en önemlisi Enosis'tir. S.B. için Enosis'e karşı olmak, tamamen emperyalist savaşla, milletlerarası işçi hareketiyle, demokrasi savaşıyla bağlıdır. Ankara ve Türk burjuvazisi için Enosis meselesi Kıbrıs davasının bir milli dava olarak kabul edilmesinde, milli prestij yapılması meselesiyle, adada 100.000 Türkün bulunmasıyla ve doğu Akdeniz'deki stratejik durumla bağlıdır. Enosis'e karşı olanların düşünce, prensip ve amaçları bu derece farklı olmasına rağmen, ortak bir tutum tespit etmek için müzakere masasına oturabildiler, oturuyorlar ve oturacaklar. Çünkü S.B. Türk halkının yürüttüğü antiemperyalist, antifeodal, demokrasi savaşlarına bu yolla büyük yardımlar yapacağını bilmektedir.

Türk milli burjuvazisi kendi tarihinin son 30 yılı içinde emperyalizmle bu derece açık bir kesinlikle karşı karşıya gelmemiştir. Bu gelişim bizim için bütün antiemperyalist, antifeodal, demokratik, ilerici güçler için ifade ettiği önemi ve yaratığı geniş imkanları muhakkak görmeye ve bu olanaklar üzerinde enine boyuna düşünmeye mecburuz. Bu mecburiyetten kaçmak isteyen arkadaşlar vardır aramızda. Bu arkadaşlar, yani Demir, Marat, Aram, Fahri, Doktor, Halis yoldaşlar parti görüşü olarak ileri sürülen Kıbrıs görüşünün sureti katiyede herhangi bir şekilde değiştirilmesini gerektiren bir durum yoktur, bu bakımdan herhangi bir toplantı yapılmasına, meselenin yeniden görüşülmesine ihtiyaç yoktur, diyorlar. Ve Enosis melesinin aramızda görüşme ve tartışma konusu yapılamayacağını söylüyorlar. Grup komitesi sekreteri görevlisi Aram yoldaş ileri sürdüğüm toplantı teklifi hakkında bu arkadaşların düşünce ve görüşlerinin bu olduğunu bildirdi. Fakat yaptığım yazılı müracaata daha önce de belirttiğim gibi cevap vermedi.

Kıbrıs meselesiyle ilgili olarak söyleyeceklerim şimdilik bu kadar.

Şimdilik bu kadar diyorum çünkü, Kıbrıs meselesi bundan böyle de bizi başlıca uğraştıracak meselelerden birisi olmaya devam edecektir. Şimdiye kadar izlenmiş olan hattın tartışılmasına, değiştirilmesine, -bütün direnmelere rağmen, eninde sonunda mecbur kılınacaktır..

Sendikalar, Türk-İş, Demirsoy ve Halil Tunç meselelerine gelince: Biliyorsunuz bu meseleler, çoktandır Bizim Radyo'nun üzerinde durmasına rağmen, çözemediği meselelerin en önemlileri arasındadır. Bu meselelerde Demir ve Aram yoldaşlar ne düşünmüşler, neler söylemişler bunların bir kısmı kendi raporlarında var. Ben işi artık uzatmamak için bu raporlara dönüp bu arkadaşların neler dediklerini burada vesikalandırmayacağım. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki Demir ve Aram yoldaşlar, bu konuda fanatik bir tutum takınmamışlardır. Vesikaları izleyenlerde hasıl olan intiba budur. Fakat bu demek değildir ki Demir ve Aram yoldaşlar bu meselelerde zaman zaman kendileriyle çelişmelere düşmemişlerdir. Örneğin, Demir yoldaş 18.1.1965 tarihli raporunda bu konuya tekrar dokunmuş ve Bilal'i suçlama gayreti içinde daha önce söylemiş olduklarıyla tam bir çelişme içine düşmüştür. Ama, buna göre Demir yoldaş, bu meselede düştüğü çelişmeden, Kıbrıs meselesine nazaran, çok daha kolaylıkla kurtulabilir. Bu bakımdan ne Demir ne de Aram yoldaşların bu meselelerde neler söylemiş olduklarına, tekrar edeyim, işi fazla uzatmamak için, yer vermiyorum.

Burada asıl üzerinde durmak istediğim, her konkre olayda ne derece sekter ve onun karşıtı olan oportünist tutumlarıyla karşılaştığımız Marat yoldaşa bazı şeyler göstermek ve söylemek, onun sekter ve oportünist tarafını bir kere daha vesikalandırmaktır.

VESİKA: 65

26.4.1965 tarihli grup toplantısında Marat yoldaşın yazılı konuşması. (s: 5 §.4'te aynen şu sözler var):

> "...Zonguldak'ta hükümet işçileri kurşunlattı, Demirsoy'lar işçileri suçlu buldular. İşçi Partisine çamur attılar, savcılığa jurnal ettiler, doğrudan doğruya AP'li faşistlerle el ele verdiler. Bilal'in türküsünü çağıranlar hala suçüstü yakalanan Halil Tunç'un ihanetini, işçilere söylemekten kaçınıyorlar. Bu davranış, oportünistliğin ta kendisidir..."

Marat yoldaşın bu ehlisalip beyannamesinde gerçi olaylar doğru nakledilmiyor, ama zararı yok. Bizi ilgilendiren taraf orası değil şimdi. Orasını bir başka zaman gene yazılı vesikaların ışığında konuşuruz.

Marat yoldaş bu satırlarında doğrudan doğruya bana hücum etmekte,

beni bu meselede de oportünistle suçlamakta! Şimdi bakalım bu meselede kim kaypaklık, oportünistlik yapmış? Hele bir vesika daha okuyalım.

VESİKA: 66

Yeni Çağ, Mart 1965 sayısı. (Demokrat milli cephe başlıklı yazı. Yazar: Üstüngel = Marat. s. 273)

> "...Zonguldak Kozlu olayını gençlik, sendikalar bildirilerle, çağrılarla, gösteri mitingleriyle protesto ettiler. İşçi Partisi tutumunu belirtti. Ama bu arada Türk-İşin başındaki bazı kimseler, Demirsoy, olmayacak bir durum takındı. Oysa kanlı Kozlu olayı hükümete karşı direnen güçleri birleştiren canlı, konkre bir durum yaratmıştır..."

İşte Marat yoldaşımız kanlı Kozlu olayları yüzünden Demirsoy ve Halil Tunçları böylesine konkre bir olayda, hem de *Yeni Çağ* dergisinde böyle demaske! ediyor. Ve aynen şu kelimeyi kullanarak: "Demirsoy, olmayacak bir durum takındı." Ne kadar da bizim Marat yoldaşın mizacına, diline, inancasına, Türkiye işçi sınıfının düşmanlarına karşı savaştaki keskinliğine!, oportünistlerle savaştaki amansızlığına! yabancı, iğreti, tuhaf, acayip deyim değil mi? Marat yoldaş *Yeni Çağ* gibi, komünistlerin teorik bir dergisine yazıyor bunları... Bizim Radyo'nun antenine değil!.. Yani meseleleri bütün çıplaklığıyla, enine boyuna inceleyerek, sarı sendikacıların bizdeki oportünist tutum ve oyunlarını komünistlere göstermek gereken bir dergide, böylesine tavşan tersi bir söz bir deyim. Bu tavşan tersi deyim, korkak, çekingen ve Demirsoyların tutumlarını bilmeyenlere hiçbir şey söylemeyen bir laf. Yıllarca her yazdığı 5 yazıdan ikisi muhakkak Demirsoyların namussuzluğu üstüne olan Marat yoldaş, hakikaten burada çok, pek çok ilginç bir endişenin etkisi altında ezilmiş görünüyor. Acaba bu endişe ne ola ki? Sanıyorum, yazının başlığı bu soruya belirli bir ölçüde cevap veriyor. Başlık, demokratik milli cephe!. Çok nazik, çok dikkat ve ihtimam isteyen bir konu, bir mesele değil mi? Bu cepheye girecek hiç kimsenin incitilmemesi, ürkütülmemesi gerektiğini düşünmüş olacak ki, sıkıla sıkıla istemeyerek, hatta içinden küfrederek işte böyle gayet diplomatik bir dil ve deyim kullanmış bizim Marat yoldaş. Tekrar ediyorum, Marat yoldaş bu diplomatik dili bizim Radyo anteninde değil, *Yeni Çağ* gibi komünistlerin teorik dergisinde kullanıyor. Peki diyeceksiniz, Marat yoldaş Bizim Radyo'nun anteninden dosdoğru Türkiye havalarına giden yazılarında da aynı dikkati aynı endişe ve ihtimamı göstermiş mi? Demokratik milli cephenin savunucusu ve yayıcısı, toplayıcısı ödevini omuzlarına yüklenmiş olan Bi-

zim Radyo'nun anteninden giden yazılara, özellikle dikkat ve itina gösterilmesi gerektiğini söyleyenlere Marat yoldaşın verdiği cevabı biraz önce dinlediniz. Peki, diyeceksiniz bu ne perhiz bu ne turşu! Ben buna derim ki: Olmayacak bir iş yapmış bizim Marat yoldaş! Konuşması gereken yerde konuşmamış, aklına milli cephe gelmiş. Konuşmaması, daha doğrusu olağanüstü dikkat sarf etmesi gereken yerde ise doludizgin gitmiş, gitmek istemeyenlere de saldırmış.

Marat yoldaşın oportünistlik yaptığımızı iddia ettiği bu meselede kendisinin son yaptıklarını vesikalarla açıklamaya devam etmeden önce, tam yeri gelmişken bakalım Demir yoldaş ne söylemiş?

VESİKA: 67

Demir yoldaşın 1963 Martında Dış Büro'da okuduğu rapor.

"İşçi sınıfının birliği ve sendika hareketleri meselelerinde sekterlikten bir türlü kurtulamadığımızı kabul etmek zorundayız. Yalnız memlekette değil, burada da. Buradan, Bizim Radyo ile yaptığımız yayınların memleketteki sekter tutumu beslediği bir gerçektir... Türkiye'deki solcu sendikalarda, solcu sendika önderlerinde görülen sekter davranışlarda, Bizim Radyo'nun yıllardır devam eden ve hala düzeltemediğimiz sekter tutumunun rol oynamadığını iddia etmek zordur. Bu tutumun düzeltilmesi yolundaki gayretlerin hiç olmazsa engellenmemesi gerekir." (s. 17)

"...Demirsoy ve ortaklarının komünizm düşmanlığını ana hedef edindikleri söylenemez. Onları aktif bir antikomünist yapmakta da bizim menfaatimiz yoktur. Fakat itiraf edelim ki, gericilerin onu bu yola sürüklemek için gösterdikleri gayretlerde bizim de payımız vardır." (s. 18)

Bu sözleri söylemiş olan Demir yoldaş burada sıcağı sıcağına bir iki soru sormak sanıyorum yerinde olur.

Demir yoldaş! İşçi sınıfının birliği ve sendika hareketi meselesinde yalnız memlekette değil, burada da sekterlikten bir türlü kurtulamadığımızı söylüyorsunuz.

1. Bu sözleri söylediğiniz devrede, burada sekterlikten kurtulamayanlar kimlerdir?

2. Bizim Radyo'nun yaptığı yayınlarla, memleketteki sekter tutumu beslemesinin, buradaki sorumluları kimlerdir?

3. Ana hedeflerinin komünizm düşmanlığı olmadığını söylediğiniz Demirsoyları, aktif antikomünist yapma içinde, buradaki yazılarıyla payı olanlar kimlerdir?

4. 1'ci, 2'ci ve üçüncü noktalarda sıralanan sekter tutumların düzeltil-

mesi yolunda gayret sarf edenler kimlerdir?

5. Bu gayretleri engelleyenler kimlerdir.

Bu soruların cevapları, incelemiş olduğum vesikaların ışığında o kadar açık ki, Demir yoldaşın ayrıca tanıklığına bile ihtiyaç yok. Sözü geçen devrelerde, sekter tutumlarda direnenler sırasıyla, sorumluluk derecelerine göre Marat'tır, Aram'dır, Fahri'dir. Bu sekterlere karşı koyanlar da şunlardır: (Kronolojik sıraya göre) Abuzer'dir, Doktor'dur, Yıldız'dır, Bilal'dir, Necil'dir, Gün'dür, Attila'dır, Veli'dir.

Bunları böylece belirttikten sonra gelelim şimdi asıl üzerinde durmak istediğim meseleye:

Ben bu meseleye girerken şu soruyu sormak ihtiyacını duydum ve duyuyorum: Türk-İş yöneticileriyle TİP arasındaki kavga ve çatışmaya Bizim Radyo'nun karışması TİP'e fayda mı getirirdi, zarar mı?

Ortada konkre bir olay vardı. Halil Tunç ve Demirsoy TİP'e, Bizim Radyoya daha önce TİP tarafından bir bildiri gönderilmiş olduğu hikayesini ileri sürerek ve bu iddianın yanına daha bir sürü şeyler ekleyerek hücuma geçmişlerdi. Yani hadiseye Bizim Radyo'nun ismi de karıştırılmıştı. Böyle bir durumda Bizim Radyo'nun üzerine düşen iş, bana göre, sadece şunu söylemekti: Demirsoyların Bizim Radyo'da daha önceden TİP tarafından gönderilip okunduğunu söyledikleri bildiri sadece kuru bir yalan ve iftiradan ibarettir. Verilmesi gereken cevabın özü, omurgası bu olmamalıydı. Nitekim ben, bu konuyla ilgili olarak yazdığım bir tek yazıda bu esas üzerinde durdum, fazla bir şey söylememeye TİP'le Türk-İş arasındaki kavgaya karışmamaya özellikle dikkat ettim. Çünkü Demirsoyların Bizim Radyoyu işe katmak istemelerinin TİP'e karşı bir provokasyon olduğu açıktı. Bu açık provokasyona rağmen, bizim bu kavgada daha fazla laf etmemiz, TİP'e yardım etmez zarar verirdi. Böyle bir kavgaya, bizim karışmamamız için TİP yöneticilerinin ne kadar dua ettiklerini aralarında imiş gibi söyler, kalıbımı bile basarım.

Marat, Demir ve belki de Aram yoldaşlar, ortada Demirsoyların gayet açık ve konkre namussuzlukları varken, bizim bu konkre namussuzluk karşısında susmamız oportünistliktir demekte ısrar edebilirler. İstedikleri kadar etsinler, yemin ederim ki umurumda bile değil. Ben onlara kafalarını kumdan çıkarıp şu sözlerime kulak vermelerini isteyeceğim. TİP ile Türk-İş arasındaki kavgaya katılmak, su içmek kadar kolay ve basit bir iştir. Leipzig'e oturup devrimcilik yaparak uyuz kaşımak ta insana rehavet verir. Kitle içinde bulunmak ve çalışmak gibi çok dikkat ve ustalık isteyen bir işte alışverişi olmayanlar için bu mesele çok basittir. Böyle düşünenler için konkre olay ve durum ne olursa olsun, ne gibi spesifik yönleri bulunursa

bulunsun, her fırsat düştükçe Türk-İş yöneticilerini demaske etmek bir ödevdir! Örneğin, ortada bir TİP, Türk-İş çatışması mı var, hemen ardına önüne bakmadan, devrimcilik budur diyerekten dalacaksın bu kavganın içine! Ve düşünmeyeceksin, acaba TİP buna ne der diye?!.. Sonra Bizim Radyo'nun geniş bir Demokratik Milli Cephe platformu için çabası da vardır diye düşünmeyeceksin! Ve gene bu platform TİP'le Türk-İş arasındaki hendeğin daha da derinleşmesini mi gerektirir diye düşünmeyeceksin! Ve gene TİP'le ilgili olarak alınmış ve hala yürürlükte olan bir kararımız vardır da demeyeceksin! Dalacaksın kavgaya ve TİP saflarında alacaksın yerini! Artık, gün namerde haddini bildirmek günü olduğu için, kullanacağın dile de (aşırma mı olur direk mi olur) bakmayacaksın! Çünkü gün, namerde en kessin dille vurma günüdür!

Efendiler, ben sizin gibi mikrofon kahramanı! hiçbir zaman olamayacağım. Ben, bu anlatmaya çalıştıklarımdan ötürü, böyle bir kavgaya karışmaktan korkarım dedim ve gene de diyorum ki, ben sizler ayarında cesaret sahibi! değilim. Ben böyle hallerde korkağın biriyim. Ve bundan da utanç değil, şeref duyuyorum. Leipzig'te oturup ucuz devrimcilik yapma (böyle bir konkre olayda) yerine, sizin anladığınız manada oportünist! olmayı tercih ederim. Ve tekrar ediyorum, böylesine konkre olaylarda daima dikkatli, daima hesaplı ve temkinli ve korkak olacağım.

Arkadaşlar,

Vesikaların ışığı altında, izlenmesi, görülmesi, konuşulması ve tartışılması gereken daha bir sürü mesele var. Ben bu meselelerin üzerinde de vesikaları konuşturarak durmayı çok isterdim. Maalesef vakit, buna elvermedi. Bu yüzden bu meselelerin başlıcalarından bazılarına sadece dokunacağım ve bunların birer problem olarak önümüzde yattığına işaret edeceğim:

– 45 yıllık bir tarihi olan TKP'nin bugünkü hali,

– Şimdiye kadar izlediği yolda elde ettiği başarılar, başarısızlıklar, bunların nedenleri,

– Yurt içindeki ve dışındaki komünist grupların ve komünistlerin teşkilat haline gelememesinin nedenleri v.s.

– Mevcut basın yayın organlarının hali; sarf edilen emeklerin, paraların nereye gittiği,

– Türkiye'ye yayın yapan sosyalist radyolarda çalışan arkadaşlar arasında işbirliği,

– Başta Bizim Radyo grubu olmak üzere dışarıdaki bütün parti gruplarının enformasyon yoksunluğu ve nedenleri,

– Bizim Radyo yayınlarının hata ve sevap cetvelinin çizilmesi zorunluğu ve şimdiye kadar bunun yapılmayışının nedenleri,

– 1962 Nisan konferansının niteliği, başarı ve başarısızlıkları, bunların nedenleri,

– 1962 Nisan konferansının önümüze koyduğu ödevlerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ve bunların nedenleri,

– TİP meselesi, TİP'e karşı tutumun aydınlığa çıkarılması, O'nun çeşitli ana meselelerdeki olumlu ve olumsuz yönlerinin belirlenmesi, vs. ..

– Kapitalist olmayan yol meselesi: Bu meseleyi işleyenlerin gayri ciddi tutumları ve fantezileri meselesi. Bunun nedenleri.

– Kardeş partilere ve belli başlı ilerici milletlerarası teşkilatlara Türkiye ve Türkiye işçi sınıfı hakkında enformasyon verilmemesi ve bunun nedenleri.

– Yurt dışındaki işçiler meselesi.

Vs. vs. ..

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Birinci Kısım

Yoldaşlar, buraya kadar eldeki vesikaların ışığında Demir, Marat ve Aram yoldaşların tutumlarını izleyegeldik. Bu vesikalara dayanarak, her üç yoldaşın tutumlarını değerlendirmeyi kaçınılmaz bir ödev biliyorum. Burada bir kere daha tekrar etmek ihtiyacını duyduğum nokta şudur: Sözlerime başlarken de belirttiğim gibi, sayıları gayet grup mahdut olan toplantısı tutanaklarına, raporlara, grup kararlarına, parti grup komitesine, Radyo Kolektifine ve Dış Büro'ya yapılmış yazılı müracaatlara, dilekçelere ve bazı makalelere dayanarak konuştum. Bunların dışındaki tutanağı olmayan, toplantılarda ve özel konuşmalarda belirtilen fikirlere, görüşlere, alınan tutumlara, söylenenlere, verilen cevaplara dokunmadım girmedim. Yapacağım değerlendirmeyi ve çıkaracağım sonuçları da sadece ve sadece önünüze serdiğim vesikalara dayanarak yapıyorum.

Marat, Demir ve Aram yoldaşları:

1- 2, 4, 5, 11, 12, 13, 19, 26, 27, 28 29, 30, 31, 32'ci Vesikalara dayanarak; yoldaşları, haklarındaki ithamlardan bile haberdar etmeden, sorgusuz sualsiz, savunmasız partiden atmakla,

2- 2, 13, 27, 29, 30'cu Vesikalara dayanarak; Dış Büro üyelerini, sorgusuz sualsiz, savunmasız Dış Büro'dan atmakla,

3- 2, 13, 27, 29, 30'cu Vesikalara dayanarak; Dış Büro'dan Dış Büro üyelerinin atılmasının Dış Büro'nun tam kadrosu ile hazır bulunmadığı toplantılarda yapılmasıyla, suçluyorum.

4- 11, 12, 28, 29, 30, 31 ve 32'ci Vesikalara dayanarak; kendi siyasi gö-

rüşlerini paylaşmayan yoldaşları, sorgusuz, sualsiz, savunmasız işlerinden atmak, sürgün etmek ve emigrasyon şartlarında sokakta bırakmakla,

5- 11, 12, 28, 29, 30, 31 ve 32'ci Vesikalara dayanarak; Temsilcilik yetkilerini yoldaşların özel hayatlarını emigrasyon şartlarında yıkma, ağırlaştırma ve bozma işinde kullanmakla,

6- 11, 27, 31 ve 32'ci Vesikalara dayanarak; siyasi meselelerdeki görüş ayrılıklarını ve çatışmaları şahsi kavga ve çatışma haline sokmakla ve kardeş partilerin TKP'ye verdikleri imkanları, şahsi intikam aracı yapmakla,

7- 11, 27, 31 ve 32'ci Vesikalara dayanarak; kardeş partilerin, mali, iktisadi, siyasi ve sosyal yardımlarını, kendi siyasi görüşlerini paylaşmayan yoldaşları susturma işinde bir iktisadi baskı aracı olarak kullanmakla,

8- 11, 12, 28, 31 ve 32'ci Vesikalara dayanarak; yoldaşları işten atma ve sürgün etme olaylarında, kardeş partileri doğrudan doğruya aracı yapmakla itham ediyorum.

9- 2'ci, 3'cü, 16'cı, 17'ci Vesikalara ve Marat, Demir ve Aram yoldaşların 26 Nisan 1965 tarihli grup toplantısında okudukları raporların tümüne dayanarak; Leninci normları tanımayıp, çiğneyerek yürüttükleri üçlü grup faaliyeti sonunda meydana gelen ağır durumun sorumluluğunu, başkalarının sırtına yüklemekle itham ediyorum.

Marat, Demir ve Aram yoldaşları:

10- 3, 13, 16, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 44, 45, 46, 48, 51, 65'ci Vesikalara dayanarak; yoldaşları delil göstermeden, yuvarlak laflar ve iddialar ileri sürerek ters akımlarla suçlamakla,

11- 2, 3, 7, 13, 16, 26, 2 28, 29, 30, 31, 35, 36, 45, 46, 48, 51, 65'ci Vesikalara dayanarak; olayları tahrif etmekle, yalancılıkla ve yoldaşlara iftira etmekle,

12- 26 ve 27'ci Vesikalara dayanarak; yoldaşları tehdit etmekle ve şantaj yapmakla itham ediyorum.

13- 61A, 61B ve 7 Aralık parti grup toplantısı tutanağına dayanarak; fikir münakaşalarında zorbalık ve cebir yollarına başvurmakla,

14- 26, 27, 28, 35, 36 ve 37'ci Vesikalara dayanarak; yoldaşların kendi görüşlerini açıklamalarını, bu görüşleri Radyo kolektifinde, parti grubunda ve yoldaşlar arasında savunmalarını suç saymakla, parti prensiplerine aykırı bir tutum olarak göstermekle itham ediyorum.

15- 23'cü Vesikaya ve 7 Aralık parti grup toplantısı tutanağına dayanarak parti içinde çeşitli disiplin kaideleri tesis etmekle,

16- 23'cü Vesikalara dayanarak; yoldaşlara şüpheli kişiler gözüyle bakmakla, parti grubunun bu konuda yaptığı uyarmalara, meselenin konkre

delilleriyle ortaya konması gerektiği yolunda yaptığı müracaatlara cevap bile vermeden pratikte kendi bildiklerini okumakla itham ediyorum.

Marat, Demir ve Aram yoldaşları:

17- 13, 14, 26, 27, 28, 24, 16, 35, 36, 40, 41, 46, 48, 51 ve 65'ci Vesikalara dayanarak; tartışmalı meseleleri tartışmamak hususunda ısrar etmekle, grup ve Redaksiyon kolektifine bu yolda baskı yapmakla, buna rağmen bu tartışmalı konularda arkadaşlara çeşitli siyasi suçlamalar yapmaktan çekinmemekle,

18- 4, 13, 14, 16, 26, 27, 29'cu Vesikalara dayanarak; parti üyeleri hakkında yaptıkları suçlamaların, suçlanan arkadaşların bağlı bulundukları parti grubunda ele alınmasını, görüşülmesini yasaklamakla,

19- 3, 13, 14, 16, 26, 27, 29'cu Vesikalara dayanarak; delilsiz suçlamalarına grubu da ortak etmek için baskıya başvurmakla, itham ediyorum.

20- 4, 13, 14, 24, 26, 27, 28, 29 ve 30'cu Vesikalara dayanarak; grubun konuşabileceği meseleleri sınırlamakla, grubun otonomisine müdahale etmekle,

21- 19'cu Vesikaya dayanarak; üst organların aldıkları kararların alt organlarda görüşülüp tartışılmasının Leninci ilkelere aykırı olduğunu iddia etmekle,

22- 2, 3, 4, 11, 12, 13, 19, 26, 27, 28, 29, 30, 31 ve 31'ci Vesikalara dayanarak; parti gruplarını bir kışla teşkilatı haline sokmakla, emir ve cebir metotlarını uygulamakla itham ediyorum.

23- 20, 22 ve 26'cı Vesikalara dayanarak; işleri vesikasızlandırmakla, anlamsız, iki satırlık kararlar yazdırtma geleneği yaratmakla,

24- 20 ve 22'ci Vesikalara dayanarak; alınan kararların uygulanıp uygulanmamasını kontrol etmemek ve hesap vermemek geleneği yaratmakla,

25- 12, 13, 26, 27, 28, 29, 30, 31 ve 32'ci Vesikalara dayanarak; arkadaşların yaptıkları yazılı müracaatlara, dilekçelere cevap vermemekle itham ediyorum.

Aram yoldaşı:

26- 26, 28, 29, 30, 31, 32 ve 43'cü Vesikalara dayanarak; yoldaşların grup komitesine yaptıkları yazılı müracaatlar, verdikleri dilekçeleri, gerek grup komitesi üyelerinden, gerekse grup üyelerinden gizlemekle ve bunlara cevap vermemekle itham ediyorum.

Demir, Marat ve Aram yoldaşları:

27- 23 ve 24'cü Vesikalara ve 7 Aralık 1964 tarihli parti grup toplantısı

tutanak ve kararlarına dayanarak; parti gruplarının almış oldukları karar ve dileklere cevap vermemekle,

28- 23, 24, 27, 28'ci Vesikalara ve 7 Aralık grup kararlarına dayanarak; Konferans veya geniş toplantı isteklerine cevap vermemekle, bu istekleri çeşitli şekillerde boğmaya çalışmakla ve bu yolda gruplara baskı yapmakla itham ediyorum.

Marat, Demir ve Aram yoldaşları:

29- 6, 11, 13, 18, 24, 26, 27, 28, 33, 37, 39, 40, 43, 44, 45 ve 46'cı Vesikalara dayanarak; gerek parti teşkilat prensipleriyle ilgili meselelere gerekse fikri ve siyasi meselelere gayri ciddi bir şekilde yanaşmakla,

30- 21 ve 49'cu Vesikalara dayanarak; fikir ve görüşleri insanların şahıslarına bağlayıp, ileri sürülen sakat, yanlış ve hatalı görüş ve fikirlerin sempati duydukları kişilere ait olması halinde, bu fikir ve görüş sahiplerini açıkça isim zikrederek tenkit etmemekle, bu gayet hatalı ve komünistlere tamamen yabancı bir burjuva tutumunu, arkadaşları kırmama bahanesini ileri sürerek uygulamakla,

31- 20'ci Vesikalara dayanarak; sırf kendi durumlarını kurtarmak için geçmişte işlenmiş hataları örtbas etmek ve bu yolda kararlar çıkartmakla itham ediyorum.

Marat, Demir yoldaşları:

32- 24 ve 27'ci Vesikalara dayanarak; yayınlar hakkında hiçbir konkre delil göstermeden tenkit ve suçlamalar yapmakla,

33- 24'cü Vesikalara dayanarak; yayınlar hakkında yaptıkları tenkit ve suçlamaların yerinde olup olmadığını incelemek üzere bir komisyon kurulması teklifini reddetmekle ve fakat aynı nitelikteki suçlamalara devam etmekle itham ediyorum.

Demir, Marat ve Aram yoldaşları:

34- 24, 28, 33, 34, 37, 38, 39, 41 ve 43'cü Vesikalara dayanarak; Bizim Radyo'nun üzerinde durduğu meselelerle ciddi olarak ilgilenmemekle, meseleleri yuvarlak formüllerle geçiştirmekle, bu meselelerle ilgili olarak yapılmış konkre tekliflere cevap vermemekle ve bu konkre meselelerde savunulacak fikir ve izlenecek taktikleri gene Radyo Kolektifinin sırtına yıkmakla itham ediyorum.

Demir, Marat ve Aram yoldaşları:

35- 46 ve 47'ci Vesikalara dayanarak; kendi klasik, protokoler tebrik

mektubu anlayışlarını kabul etmeyen, bu cins tebrik mektuplarının Bizim Radyo anteninden Türk halkına duyurulmak istenmesinin fayda yerine zarar getireceği görüşünü ileri süren arkadaşları, Sosyalist ülkelerin başarılarını Türk halkına tanıtmak istememekle suçlamaya kalkışmakla, provokasyonlardan çekinmemekle itham ediyorum.

Marat yoldaşı:

36- 38, 49, 50 ve 51'ci Vesikalara dayanarak; Türk Sovyet ilişkilerinin gelişmesini savunmak ve sosyalist dünyanın başarılarını tanıtmak konusunda işlediği ağır hatalarla, bu meselelerde yapılan uyarmalara aldırış etmemekle, bu konularda alınmış redaksiyon kararlarını çiğnemekle ve çok tehlikeli sekter ve volontarist görüşlerini, arkadaşlara çamur atarak yürütmekle ve böylece bu ilişkilerin gelişmesine fayda değil zarar vermekle, Demir yoldaşı da bunlara seyirci kalmak ve suçlamalara katılmakla itham ediyorum.

Marat, Demir ve Aram yoldaşları:

37- 52 ve 53'cü vesikalara ve 18 Ocak 1965 tarihinde grup toplantısında Demir yoldaşın okuduğu raporun 4'cü sahifesinin d. maddesine dayanarak, Türk komünistlerini ve komünist partisini savunmayı ve antikomünizme karşı savaşı genel, harcıalem formül ve tabletlerle yürütmekte ısrar etmekle; Türkiye şartlarında K.P'nin öncülüğü meselesine tamamen volontarist, sekter bir görüşle yanaşmakla ve izole edici gayet çiğ, kaba bir propaganda ve ajitasyon yürütmekle; bu sekter ve volontarist tutuma karşı çıkanlara T.K.P'nin sesini kitlelere duyurmak istememek gibi çok ağır suçlamalarda bulunmakla itham ediyorum.

Marat, Demir ve Aram yoldaşları:

38- 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63'cü Vesikalara dayanarak; Milli Kurtuluş Cephesiyle, Demokratik Milli Cephe arasındaki farkları anlayamamaları ve Türk halkının antiemperyalist savaşlarının nitelik bakımından hangi genel hat içinde olduğunun farkında olmamaları sebebiyle, Bizim Radyo'dan yürütmekte ayak diredikleri hatalı stratejik ve taktikler yüzünden, Türkiye'deki ilerici, antiemperyalist güçlerin savaşlarına yardım etmemekle ve buna çalışanlara engel olmakla ve o arkadaşları çeşitli suçlarla suçlamakla itham ediyorum.

Demir, Marat ve Aram yoldaşları:

39- 34, 35, 36, 41, 42 ve 64'cü Vesikalara dayanarak; Kıbrıs ve Enosis

meselesinin Türk halkının antiemperyalist-antifeodal, demokratik savaşlarında ifade ettiği önemi görememeleri sebebiyle, kendi şahsi görüşlerinde bütün uyarmalara rağmen ısrar ederek, bu çok önemli politik meseleyi bir prestiji meselesi yapmakla; T.K.P'nin ve onun organı olarak tanınan Bizim Radyo'nun Türk halkı arasındaki itibarını büyük ölçüde arttırmaya yarayacak bir fırsatı kaçırmakla, gerici Türk burjuvazisinin propagandasına büyük bir darbe vurabilecek bir imkanı kullanmamakla ve bütün bu olanaklardan gayet ustalıkla yararlanmak gerektiğini savunanları çeşitli yollarla susturmakla ve onları çok ağır şekilde suçlamakla itham ediyorum.

Marat yoldaşı:

40- 65, 66 ve 67'ci Vesikalara ve Bizim Radyo çelik kasasında yatan yüzlerce yazıya dayanarak; Türkiye işçi sınıfının mesleki ve siyasi örgütlerinin temsilci ve yöneticileri arasındaki anlaşmazlıkları azaltma yerine arttırmaya hizmet eden sekter bir görüşte, uyarmalara ve bu mesele üzerinde özellikle duran raporlara rağmen, direnmekle; sekterlik ve oportünizm arasında yalpa vurmakla ve bu çok önemli, çok nazik meselede çok dikkatli olmak gerektiği hakkında ısrar eden arkadaşları, ters akımlarla lekelemekle itham ediyorum.

BÜTÜN VESİKALARA DAYANARAK,

Marat, Demir ve Aram yoldaşları:

41- Yapılmış bütün uyarmalara sırt çevirmekle, aldırmamakla ve bütün bu uyarmalara rağmen Leninci parti normlarını çiğnemeye devam etmekle itham ediyorum.

42- 1936 yılında hazırlanmış ve bugüne kadar kabul edilmemiş bir tüzük taslağını, 1965 yılında -yani 20'ci, 21 'ci ve 22'ci kongrelerden sonra- bu kongrelerin Komünist ve işçi partilerin hayatına yeniden soktuğu Leninci ilkelerle bir çok noktalarda çelişen bir taslağı, bizim parti gruplarına dayatmakla; Ve böyle bir tüzük taslağını kendi diktacı idarelerini yürütmekte kullanmakla itham ediyorum.

43- T.K.P'nin, Türkiye işçi sınıfının ve Türk halkının gerçek menfaatlerini düşünme, onlar adına konuşma ve hareket etme hak, yetki ve sorumluluğunu kendi patentleri altında görmekle itham ediyorum.

Demir, Marat ve Aram yoldaşları:

44- Kendi şahsi görüşlerini T.K.P'nin görüşleri ve hattı olarak ilan etmekle; bu görüşleri parti görüşü diye parti gruplarına dayatmakla ve T.K.P adına yayınladıkları görüş ve bildirileri hiçbir şekilde tartışma konusu yap-

mamakla; yaptırmamakla itham ediyorum.

45- Kendi diktacı tutumlarını yürütmek için, parti gruplarını parçalamaktan bile çekinmemekle itham ediyorum.

ve nihayet, *Demir, Marat ve Aram yoldaşları*:

46- Kendilerini T.K.P Merkez Komitesi, Dış Büro ve Parti ilan etmekle; bunu parti gruplarına dayatmakla ve Kardeş Partilere empoze etmekle itham ediyorum.

İkinci Kısım

Önünüze serdiğim vesikalar ve bu vesikaların zorunlu kıldığı değerlendirmeler, yargılar hepimize şu çırılçıplak gerçeği göstermektedir:

1- 1962 Nisan Konferansının çözmediği, çözemediği çok önemli meselelere, davalara, ödevlere yenileri eklenmiştir. (Hem teşkilat, hem de nazari ve pratik siyasi meseleler yönünden)

2- Yıllardır süregelen çiftlik ağası zihniyet ve tutumu, dışarıdaki parti kadrolarının karşısına korkunç bir statükoculuk şeklinde dikilmiştir. Bu statükoculuk, tıpkı üretim güçlerinin gelişmesine engel olan üretim ilişkileri gibi, parti kadrolarının önüne bir Çin duvarı olarak çıkmıştır. Ve parti kadroları bu sebepten ötürü çok yönlü ve çok ağır bir bunalım içindedir.

3- Sadece kendi durum ve pozisyonlarını düşünen Demir, Marat ve Aram yoldaşlar, kendi ağalık düzenlerini sürdürme pahasına Glebof, Valentin ve Nikitiçin pervasızlığından daha beter bir pervasızlıkla parti kadrolarını tasfiye hareketine hız vermişlerdir.

4- TKP'nin yegane günlük yayın organı, gerek önünde duran çok ağır ve sorunlu ödevleri yerine getirememek açısından, gerekse kadrosu içinde artık tamamen su yüzüne çıkan fikir ve görüş anlaşmazlıkları ile patlak veren buhran açısından tamamen mefluç haldedir.

5- Yukarda 4 noktada toplanan meseleler ancak genel bir toplantıda konuşulacak meselelerdir. Bunlara, sadece böyle bir toplantı çözüm yolları açabilir, gösterebilir.

Bu bakımdan, emigrasyondaki Türk komünistlerinin derhal Genel Toplantıya çağrılmaları kaçınılmaz olmuştur.

Teklifim şudur:

1- Derhal bir Genel Toplantı yapılmalıdır.

2- Dışarıdaki parti kadrolarına yayılmış, onların meselesi olmuş bulunan Leipzig parti grubundaki tasfiye hareketi ile ilgili keyfi tedbirlerin tümden keenlem yekun kabul edilmesi.

Ben, teklif ettiğim bu iki noktanın gerçekleşmesi uğrunda sürekli olarak ajitasyon yürütmeyi en tabii bir parti ödevi ve görevi bilmekteyim.

Veli Gündüz
22 Haziran 1965

Attila Yaşar'ın Mektubu
25 Haziran 1965

26 Nisan 1965 Leipzig Parti grup toplantısından sonra açıklama zorunluğunu bir kat daha duyduğum bazı sorunlar

Yoldaşlar,

26 Nisan parti grup toplantımızda Demir, Marat ve Aram yoldaşlar, beni ve Gün, Veli, Bilal ve Orhan yoldaşları temelsiz, gerçeklere uymayan bir takım iddialarla suçladılar. Ben bu konuşmamda, ne onların metotlarıyla herhangi bir kimseyi suçlamak, ne de asılsız suçlamalar karşısında kendimi savunmak niyetindeyim. Konuşmamın amacı, suçlama konuları ve metotları üzerinde düşüncelerimi ve şimdiye kadar gördüklerimi açıklamak olacaktır. Bu açıklamalarımda, suçlamalara konu yapılan hareketlerimin nedenleri de ortaya çıkacaktır.

Budapeşte Radyosunda 10 yıl çalıştıktan sonra, buraya gelmem meselesi söz konusu olunca, Macar yoldaşlar, benim oradan ayrılmamamı gerek benden, gerekse Dış Büro'dan birçok defa rica ettiler. Buna rağmen, ben buraya gelmek isteğimden vazgeçmedim. Çünkü ben, memleket meseleleri ile doğrudan doğruya uğraşan bir parti kolektifi içinde çalışmayı, gerek memleket gerekse parti meselelerini yakından izlemek, daha iyi öğrenmek ihtiyacını çoktandır duyuyordum. O zaman, nedenini pek anlayamadığımız şu olayla karşılaştım. Benim bu samimi dileğime karşı Demir yoldaşın, buraya gelmeme taraftar olmadığını gördüm. Demir yoldaş Macar yoldaşlara da, bu düşüncesini nitekim böyle özetledi. Attila'nın oraya gelmesini biz istemiyoruz, kendisi istiyor.

Demir yoldaş aynı zamanda, benim Budapeşte'de kalmamda birkaç defa ısrar ettikten sonra benim buraya gelmekte direndiğimi görünce, bana şunu açıkça söyledi: Mademki ısrar ediyorsun, daha şimdiden sana şunu hatırlatayım ki, Bizim Radyo kolektifi içinde durum iyi değil. Gruplaşmalar var, senin bu gruplara katılmaman için son derece dikkatli olman gerek. Maratlarla, Neciller arasında anlaşmazlıklar var, sana etkileri olabilir, onların sözlerine kapılma, hesabını iyi yap.

Demir yoldaşın bu sözlerinin nedenini o zaman pek iyi anlayamadım dedim, çünkü; daha önce birkaç defa buraya geldiğimde, buradaki yoldaşların benim bu kolektifte çalışmamı istediklerini, meselenin parti grubunda birkaç defa konuşulduğunu, ayrıca Dış Büro'nun benim buraya gelmem için karar aldığını öğrenmiştim. Bununla beraber, bu uyarmaları uzun süre

göz önünde tuttum ve geçen olaylar karşısında uzun süre tarafsız bir müşahit olmak için çaba sarf ettim. Burada ikinci bir olayla karşılaştım. 10 Eylül 1964'te Demir yoldaş, beni grup komitesi üyeliğine tayin ediyor ve durumu o zamanki komite sekreteri Bilal yoldaşa bildirerek, bunu şimdilik gruba açıklamamamızı istiyor. O zaman beni hayrette bırakan bu olayla bağlı olarak ikinci bir olay daha geçiyor. Benim komiteye koopte edilişimden diğer Dış Büro üyeleri haberdar edilmediği için, hatta Aram yoldaş bir aralık istifasını vereceğinden söz ediyor. Fakat sonra vazgeçiyor. Ben bugün, komite üyeliğimden grubun derhal haberdar edilmesinde ısrar etmekle bir prensip meselesinde hata ettiğimi anlamış durumdayım. Fakat, Aram yoldaşın haklı bir prensip meselesi ile yaptığı çıkıştan neden vazgeçtiğini, hele 25 yıllık bir parti üyesi olduğunu hatırladıkça, bir türlü izah edemiyorum.

O zamanlar sebebini bir türlü izah edemediğim bir olaya daha değinmek istiyorum. 1963 Nisan sonlarında Demir yoldaş beni, Sofya'ya Bulgaristan Komsomol teşkilatının kongresine Türkiye delegesi olarak gönderdi. Fakat bana Türkiye'deki gençlik hareketi, teşkilatları, çalışmaları hakkında herhangi bir bilgi vermedi. Sofya'daki Kongre sırasında ve ondan sonra düzenlenen geziler boyunca, delegeliğin ne kadar sorumlu bir ödev olduğunu, ne kadar zor bir iş olduğunu daha yakından gördüm. Bu olay, benim için, bana ödev veren yoldaşların böyle önemli ve sorumlu bir işe ciddi yanaşmadıklarını gösteren yeni bir olay oldu. Bir benzer olay da 1964 Eylülünde geçti. Demir yoldaş beni gene konspiratif bir hava içinde, Alman yoldaşların düzenlediği bir seminere gönderdi. Bu toplantıya TKP adına temsilci olarak Halis yoldaş da Demir yoldaş tarafından seçildi. Bizim nereye, ne işle gittiğimizin son güne kadar gruptaki ve redaksiyondaki arkadaşlar tarafından bilinmemesi gene tuhafıma gitmiş ve sebebini anlayamamıştım. Bu milletlerarası toplantıya giderken de, aynı şekilde gereken ciddiyetin gösterilmediğini gördüm. Bu toplantıdan döndükten sonra da, orada ele alınan konular üstüne parti grubumuza bir rapor verecektik. Bilindiği gibi, ben Berlin'den döndüm, fakat Halis yoldaş orada kalarak daha sonra Demir yoldaşla birlikte, Enternasyonal'in 100.cü yıldönümü tören ve toplantılarına TKP delegesi olarak katıldı. Sonrasını hepimiz biliyoruz. Ne ben, ne Halis, ne de Demir yoldaşlar, ne birinci, ne de ikinci toplantı hakkında sizlere ne bir bilgi ne de bir rapor verdik.

Arkadaşlar, Sofya ve Berlin toplantılarına katılırken tuhaf karşıladığım bu olayların nedenini şimdi daha iyi anlıyorum. Demek ki, TKP adına milletlerarası toplantılara katılıp da döndükten sonra yoldaşlara bu toplantılar hakkında herhangi bir rapor, bilgi vermemek Demir yoldaşın çalışma usullerindenmiş. Demek ki bugüne kadar çeşitli parti kongrelerine ve milletle-

rarası toplantılara katılan temsilcilerimizin hiçbiri bilgi almak ve vermek ihtiyacını duymamışlar. Demek ki sosyalist dünyadaki kongre ve toplantıların uzun yıllar boyunca sürekli ziyaretçisi olan Marat yoldaş ve daha sonra da Demir ve Aram yoldaşlar, bu toplantıları parti adına kendileri için bir ziyaret alanı saymışlar ve bizleri de bu şekilde hareketle görevlendirmişler. Ben grup komitesi üyesi olarak, olayların ardında yatan gerçekleri böyle daha yakından öğrenirken iki olağanüstü olayla daha karşılaştım. 18 Ocakta Bilal yoldaşın tepeden inme bir emirle grup sekreterliğinden uzaklaştırılması ile olağanüstü durum ilan edildi. Ve Aram yoldaş bu olağanüstü durumun bir icabı olarak yine tepeden inme bir tayinle grup sekreterliğine getirildi. Benim kooptasyonum bilindiği gibi, geç de olsa parti toplantısına getirildi ve Ekim toplantımızda Veli yoldaş hariç diğer grup üyeleri tarafından onaylandı. Aram yoldaşın grup sekreterliği ise, onaylanmak üzere gruba getirilmedi. Bu durum, Şubat ayı sonunda yapılan yıllık grup toplantısına kadar sürdü ve o toplantıda Doktor yoldaş komiteye seçildikten sonra, Komitede Aram ve Doktor yoldaşlarla birlikte çalışmaya başladım.

Daha Aram yoldaşla birlikte çalışırken, Komiteye çeşitli müracaatlar yapılmakta, dilekçeler verilmekteydi. Bunların bir kısmı doğrudan doğruya Komiteye, bir kısmı da Komite eliyle Dış Büro'ya hitap ediyordu. Komite sekreteri Aram yoldaşın dilekçeleri Komitede konuşmadan, bir sonuca bağlamadan otomatik olarak Demir yoldaşa havale etmesi, Aram yoldaşla birçok defa tartışmama sebep oldu. Fakat bu tartışmalardan da bir sonuç alamadım ve mesela Komiteye verilen aşağıdaki dilekçelere hiçbir cevap verilmedi. Dilekçeleri veren arkadaşlar ısrar ettiklerinde Aram yoldaşın verdiği cevap, (Dış Büro'ya havale edilmiştir) den başka bir şey olmadı. Dilekçelerin tarihleri şunlar: 15 aralık 1964, 24 ve 30 Ocak 1965, 8, 10, 11, 13 Şubat, 14 ve 18 Mart, 8 ve 24 Nisan, 19, 29 ve 30 Mayıs, 23 Haziran, 17 ve 20 Temmuz 1965 vs.

Bu dilekçelerle ilgili konuşma veya tartışmalarım sırasında, Aram yoldaştan ve Demir yoldaştan sonunda aldığım cevap şu oldu: Sen parti prensiplerini bilmiyorsun. Parti prensibi böyledir. Parti prensiplerine göre biz bu dilekleri ele alıp çözemeyiz, bunlar merkezin işidir. Merkez ne yapacağını takdir eder. Parti prensiplerine göre bu mesele benim dediğim gibi olur.

Arkadaşlar, bu devreye kadar yaşadığım, şahidi olduğum olaylar, aldığım cevaplar, prensip olarak, hem de Leninci prensiptir diye bana cevap olarak ileri sürülen "bu parti prensibi böyledir, bunu bilmen gerek" sözlerine inancımı tamamen sarsmaya yetti. Benim için, bu sözlerin parti prensipleriyle ilgisi olup olmadığını bir kere daha incelemekten başka çıkar yol kalmadı. Bu amaçla, Lenin'in koyduğu parti prensiplerini incelemeye baş-

ladım. Bu incelemeden ortaya çıkan korkunç gerçekler, beni, Leninci prensipleri hatırlatmaya ve bu prensiplerin ışığında, hepimizin bildiği olayların bazılarını değerlendirmeye beni zorladı. Bunun içindir ki burada, Marat, Demir ve Aram yoldaşların asılsız ithamları karşısında, Leninci prensipleri hatırlatmayı, benim için bugün partimize yapabileceğim önemli bir hizmet sayıyorum.

Yoldaşlar. Sizlere yukarda Komiteye verilen dilekçelerden bahsettim. Bu dilekçelerin birçoğundan Komite üyesi olan beni haberdar etmeyi bile Aram yoldaş lüzumsuz gördü ve Komiteye bilgi vermeden, Komitede konuşulmadan, Komite haberdar edilmeden, dilekçeleri Demir yoldaşa havale etmeyi, kendine has bir yetki saydı. Böyle bir hareket karşısında bakın Lenin şu hükmü veriyor: "Kendi grubunun dilekçelerini komiteye ulaştırmayan komite üyesi, doğrudan doğruya parti ödevini çiğnemek sorumluluğu altındadır, suçludur..." (Lenin: Teşkilat ödevlerimiz hakkında bir yoldaşa mektup. Eylül 1902.)

Hepinizin bildiği gibi, Komite üyeliğim sırasında da, tartışmalı olaylar karşısında, daima, görüş ayrılıklarını, anlaşmazlıkları oturup konuşalım, tartışalım, böylece doğruyu, haklıyı, gerçeği bulup hakim kılalım, diye ısrar ettim. Bunun için gerekli toplantıların sık sık yapılmasında ısrar ettim. Buna karşı, bildiğiniz gibi, hemen her toplantıda sorumlu ağızlardan şu sözleri birer teşkilat prensibi olarak işittik: Örneğin, 18 Ocak 1965 parti grup toplantısında Demir ve Marat yoldaşların, Leninci damgasıyla ileri sürdükleri şu sözler:

> "**Demir** y.: Biz burada yalnız enformasyon vereceğiz, gerekçemizi söyleyeceğiz o kadar. Tekrar ediyorum, bunun üzerinde konuşma ve Bilal'e savunma hakkı, söz hakkı vermiyorum.
>
> **Marat** y.: Burada baştan söylendi. Burada oylama yok, konuşma yok. Bunu unutmayın...
>
> **Fahri** y.: Arkadaşlar burada bu meseleyi konuşmak vahim sonuçlar doğurur..."

Bir de, 28 Nisan 1964 parti grup toplantısı tutanağından bir örnek vereyim:

> "Toplantı gündeminin kabul edilmemesini isteyen Demir yoldaş dedi ki:
> – Bu meseleleri parti grubu konuşamaz. Bunların grupta konuşulması, Dış Büro'dan hesap sormak ve grubu MK'nin üstüne koymak demektir."

Arkadaşlar, parti teşkilat prensiplerinin bizlere bu şekilde gösterilerek,

birçok gerekli toplantıların, açıklamaların, konuşmaların yapılmasının önlendiğini sizler de bilirsiniz. Yapılan toplantılarda da gene aynı anlayışla hareket edilip, bir sıra meselenin ele alınmasına karşı gelindi. Oysa, Komünist Partilerinde, meselelerin görüşülmesini önlemek değil, bunların en demokratik bir ortam yaratılarak ele alınıp çözülmesi Leninci parti teşkilat prensibidir. Bu temel ilke hakkında işte Lenin'in söyledikleri:

"Görüş ayrılıklarının muhtevasını ve derecesini tam olarak ortaya koyan olayları tanımak gerektir. Yalnızca bağırıp çağırmak, tehditler, ithamlar savurmak gibi eski dolap beygiri geleneklerinden vazgeçip, şu veya bu meselede ortaya çıkan şu veya bu görüş ayrılığını sağ duyu ile incelememiz gerektir. Bütün parti üyelerine, görüş ayrılıklarını müstakilen inceleyebilmelerini sağlamak gerektir ki, üyeler, körü körüne kabul edilen sözleri tekrarlayıp durmasınlar." (Petersburg işçilerine mektup. Mayıs 1906, Lenin.)

Arkadaşlar, hatırlarsanız 18 Ocak 1965 tarihli grup toplantımızda Demir yoldaş, 6 kişilik Dış Büro içinde 3 kişi tarafından alınan kararın grupta görüşülmesini önlerken, aynen şöyle bir prensip ortaya sürüyordu: Üst organın kararını alt organ görüşüp tartışamaz. Bu, üst organın kararını temyiz olur.

Demir yoldaşın yarattığı bu kendine özgü prensibin prensipsizliğini göremeyenler, maalesef bu (temyiz) hikayesine kapıldılar. Aslında var olmayan bu "prensip" iddiasına karşı Lenin şu prensibi koyuyor:

"Eğer demokratik santralizmi partimizde gerçekten yürütme hususundaki kararımız ciddi ise, eğer parti kitlesini gerçekten parti meselelerinde bilinçli karar alma işine katmak istiyorsak, o zaman, toplantılarda, basında, gruplarda, çevrelerde, Kongre kararlarını mutlaka tartışmamız gerektir." (Petersburg işçilerine mektup. Mayıs 1906, Lenin.)

Görülüyor ki, Lenin, Demir yoldaşın prensip diye ileri sürdüğü iddiayı böylesine çürütüyor. Ve, üst organın kararlarının alt organlarda tartışılmasını, temyiz değil zorunlu bir ödev sayıyor. Görüyoruz ki, Lenine göre, bizim Dış Büro da 3 kişilik "grubun" aldığı kararın merkez yayın organlarında ve merkez parti grubunda tartışılması zorunluğu bir yana, en yüksek parti organı olan kongrenin kararlarının bile bütün parti teşkilatlarında tartışılması kaçınılmazdır.

Bizim Radyo kolektifinde çalışmaya başladığımdan beri, sebebini uzun süre anlayamadığım, çok tuhaf karşıladığım bir olay da şu oldu: Uzun süre kendilerini sorumlu yoldaşlar kabul ederek sözlerini normalin üstünde bir dikkatle izlediğim Marat, Demir ve Aram yoldaşların sözleriyle, benim

bizzat gördüklerim arasında bir farklılık olduğu gözlerimin önünde üst üste yığılmaya başladı. Bu farklılığı, burada yeni çalışmaya başlamış olmama ve bu yoldaşların aleyhine değil, fakat kendi yeniliğime yoruyordum. Hatta bu sübjektif gayretle, bu üç yoldaşın benim gördüklerimle çatışma halinde olan sözlerinin samimiliğine de kendimi inandırmaya çalışıyordum. Fakat olayların gelişmesi, benim bu sübjektif inanç ve yorumlamamı yıkıverdi ve bu yıkıntıların ardında, karşıma, beni hayretler içinde bırakan bir samimiyetsizlik çıktı. Bunu gösteren olaylar, herkesin bildiği olaylardır. Yazılı vesikalara geçmiş olaylardır, yoksa Marat, Demir ya da Aram yoldaşın dayandıkları, "bundan bu mana çıkar, bununla bunu demek istedi, ben bunu böyle anladım" şeklinde yalnızca benim hatırında kalmış olaylar da değildir. Örneğin, 18 Ocak 1965 tarihini taşıyan ve Demir yoldaşın, Marat yoldaş, Aram yoldaş ve kendisi adına okuduğu rapordan bir iddia: "Bilal, Necili radyoda konuşturdu, çalışma tüzüğünü sepete attı." Şimdiye kadar Demir yoldaştan başka hiç kimse, bu iddianın doğruluğunda böylesine direnmemişti. Direnemezdi de. Çünkü hepimizin bildiği ve gördüğü, tam da bu iddianın tersidir. İşe her gün gelen bizler olayı bilirken, Demir yoldaş, iş yerine uğramadığı halde olayı tam tersine gösteriyor ve hem de aylarca sonra. Halbuki bu süre içinde Dış Büro toplantılarının yapılmış olması gerekir, sonra bir sıra redaksiyon ve parti toplantısı yaptık. Demir yoldaş, olayı duyduğunda, -ki işe gelmediğine göre ancak birisinden duymuş olacak- neden bunu ortaya koymadı, neden bu "hataya" dikkatimizi çekmedi? Böyle bir şey yapmadığına göre, demek ki sorumluluğunu, ödevini unuttu da, bunları ancak aylarca sonra hatırladı. Demir yoldaşın iddia ettiği şekilde "Çalışma tüzüğünün sepete atılmasına" seyirci kalmak suçtur, samimiyetsizliktir. Fakat asıl samimiyetsizlik, Demir yoldaşın bu meselede, gerçeğin tam aksine bir iddiayı, fikir alanında tartışmadan kaçınarak bu gibi dedikodu, suçlama amacıyla aylarca sonra ortaya atmasıdır.

Demir yoldaşın aynı tarihli raporunda gene şunları okuyoruz: "Bilal'in, canım şartı şurtu neymiş, gibi bir ifade kullanarak, 'açıkçası ben hükümeti destekliyorum' dediğini iyi hatırlıyorum." Şimdi, Demir yoldaşın "hatırladığı" bu iddiaya, bir de gerçeğe bakalım.

Demir yoldaş, bu iddiasının biraz üstünde bir 25 Mart 1963 tarihinden söz ediyor. O tarihlerde Necil yoldaş, burada kısa bir zaman çalıştıktan sonra, tekrar Budapeşte'ye dönmüştü. Gene o günlerde hepimizin bildiği bir olay var. O da şu: Celal Bayar 6 ay için hapisten çıkarılınca, AP'liler tarafından omuzlanıp Çankaya'ya oturtulmak istendi. Ankara'da şiddetli gösteriler olunca, İnönü Hükümeti, bütün muhalefeti birlikte mukavemete çağırdı? Ve bunu bir hükümet bildirisiyle açıkladı. "Şimdi ne yapmalıyız?"

sorusu bizim de karşımıza çıktığından, o zaman Necilden de, burada yoldaşların ne yaptığını sordum ve olayı öğrendim. Yalnız Necil'den öğrenmekle de kalmadım, buradaki konuşmalarda birçok defa söz konusu edildiğinden, redaksiyonda bu olay etrafında geçen konuşmaları, Marat yoldaştan da, Aram yoldaştan da, Fahri yoldaştan da duydum ve öğrendim. Öğrendiğim şu oldu: O günlerde haberci olan Bilal yoldaş, Ankara Radyosunun yayınladığı bu çağrıyı banda alıyor. Redaksiyondaki bütün arkadaşlara, hatta o zaman burada olan Nâzım yoldaşa da dinlettikten sonra, redaksiyon toplantısında, böyle elle tutulur bir olay karşısında, AP saldırılarına karşı CHP hükümetinin desteklenmesini teklif ediyor.

İşte Demir yoldaşın, Bilal'den naklettiği, o günün elle tutulur bir olayı için söylenmiş sözlerdeki gerçek bu. Gerçek bu iken, Demir yoldaş kalkar ve "O zamanki hükümeti desteklemek ne demektir? Memleketin bir Amerikan üssü olarak, bir NATO üssü jandarması olarak, harp kundakçısı olarak kalmasını hoş görmek, kabul etmek demek değil miydi" derse, buna bir tek cevap verilebilir: Böyle elle tutulur bir olayda, böyle bir sorunla ortaya çıkmak, yalnız öküz altında buzağı aramak değil, hatta öküz altında buzağı yaratmaktır. Yani samimiyetsizlikten başka bir şey değildir. Üstüne üstelik, demagojidir. Samimiyetsizlik diyorum, çünkü, 25 Mart 1963 tarihlerinde kendince zararlı gördüğü bir sözü, yıllayıp yıllayıp, 18 Ocak 1965'te bir meta gibi ortaya sürüyor. Demagoji diyorum, çünkü, hepimizin iyice bildiği elle tutulur, belirli bir olay üzerine o gün söylenen bir sözü, genelleştirip yayarak, "her zaman CHP'yi desteklemek isteği" şeklinde buzağı yapmaya çalışıyor.

Samimiyet konusunda, sübjektif inançlarımın yıkılmasında Marat ve Aram yoldaşların da payı büyük oldu. İnönü Hükümeti, çok taraflı atom gücü planına katılmayı reddettiğinde, redaksiyonda ne tutum alacağımızı konuşuyorduk. Hepimiz biliriz bu olayı da. CHP'yi destekleyip desteklememe meselesi gene elle tutulur bir şekilde, o günün bu olayıyla karşımıza çıktı. Demir yoldaşın, "CHP'yi kayıtsız şartsız destekleme" ithamları hatırlatıldı ve Dış Büro'dan bu konuda görüş istenmesi teklifi ileri sürüldü. Ve Aram yoldaş o gün, Demir yoldaşın ithamlarını doğrularcasına, "Evet doğrudur, Bilal kahvede bana da söylemişti" demekle, ortadaki bir gerçeği bu kadar rahatlıkla tersine çeviriverdi. Yani redaksiyondaki konuşmaları hatırlayamayan Aram yoldaş, kahvede söylendiğini ileri sürdüğü bir takım sözleri hiç unutmuyor(!). Ve böyle kahve hikayeleriyle, hafıza hikayeleriyle, o yoldaşlar rahatlıkla suçlandırılıyor.

Başka bir örnek. Demir yoldaş, 18 Ocak raporunda 7. sahifede diyor ki: "Bilal'e göre bugünkü Türk Anayasası ilerici bir Anayasadır. Hatta her zaman için ilerici bir Anayasadır. O, bu "her zaman için" tabirini kullanmış

değildir. Fakat söylediklerinden çıkan mana budur. Bilal yoldaş yine beni anlamıyorlar, ben Anayasanın mutlak şekilde iyi olduğunu ne zaman, kime söyledim, diyecek. Fikirlerini böyle açık ifade etmiş değil. Doğru. Ama, Anayasanın kabulü sırasında ona kayıtsız şartsız rey vermek gerektiğini söylemedi mi?... Bilal ikide bir TİP'in Anayasayı desteklediğini ileri sürer. Unutuyor ki, TİP referandumdan sonra kuruldu. Daha önce kurulmuş olsaydı, referandum sırasında tutumunun ne olacağını bilmiyoruz... Bununla beraber, Anayasacılıkta İşçi Partisi idarecilerinin Bilal kadar ortodoks olmadıklarını ben yakından biliyorum. Onlar, partilerinin ve mücadele programlarının hikmeti vücudu ile tezat teşkil eden bir tutumu benimseyecek kimseler değillerdir..."

Referandum sırasında İstanbul'da bulunan Demir yoldaşın bu sözleri, Anayasa referandumunda ne komünistlerin, ne de TİP'i kuran ilericilerin takındıkları tutumu bilmediğinin bir belirtisidir, aynı zamanda, şimdi bildiğini kesinlikle iddia etmesi de, içine düştüğü çelişmenin ve bu çelişmeye sürükleyen samimiyetsizliğin bir belirtisidir. Çünkü bir kere, o kadar uzun boylu araştırmalara da lüzum kalmadan, referandum sırasında Türkiye'de bulunmuş olan Münevver yoldaştan sorduğunuzda görüyorsunuz ki, ilericiler, hatta komünist tanınanlar Anayasaya beyaz oy kullandıkları gibi bunun için ajitasyon da yapmışlardır. İkincisi, Mehmet Ali Aybar'ın şu sözlerini okumak yeter: "Bu Anayasa memlekete birçok şeyler getirmiştir. Bu Anayasayı biz yapmadık onlar yaptılar... Uygulandığı zaman halkımızın yararına olacaktır. Biz Anayasanın tas tamam uygulanmasını istiyoruz. Uygulamada aksaklıklar yapılıyor... Anayasa tas tamam uygulandığı veya Anayasayı tas tamam uygulamaları için onları zorladığımız zaman gelişmeler olacaktır." Bu sözleri Mehmet Ali Aybar, Sosyalist Kültür Derneğinde yaptığı konuşmada söylüyor. TİP'in son program tasarısında ise, Demir yoldaşın iddiasına göre "Onların partilerinin ve mücadele programlarının hikmeti vücudu ile tezat teşkil" etmesi gereken şu soru var: "TİP Anayasayı neden savunuyor?" Ve cevap olarak da şunlar yazılı: "...1961 Anayasası, günün şartları içinde yapılabileceklerin iyilerindendir ve tarihimizde ileri bir adım teşkil eder." Gene M. Ali Aybar, 10 Ocak 1965 tarihli konuşmasında aynen şöyle diyor: "Anayasamız, halkçı, devrimcidir ve temel insan haklarına dayanır... Anayasaya gerçekten inandığımızı burada haykırmak isteriz..."

Arkadaşlar, ben, Mehmet Ali Aybar'ın ve Demir yoldaşın size naklettiğim bu sözleri üzerinde biraz durmak istiyorum. Çünkü bu sözler, tehlikeli bir gidişi gözlerimizin önüne seriyor. Biliyoruz ki, Türk gerici burjuvazisi, faşistler, TİP'e saldırırken, suçlamalarında şu iddiayı sık sık tekrarlıyorlar: TİP, Anayasayı kendine paravana etmektedir; TİP idarecilerinin asıl mak-

satları Anayasayı kaldırmaktır. TİP idarecileri kendi mücadeleleri için Anayasayı karşılarında bir engel sayıyorlar... Bu sözler, gerici burjuvazinin Anayasa konusunda TİP'e saldırırken ileri sürdükleri iddiaların özü. Şimdi de, Demir yoldaşın 18 Ocak 1965 tarihli ithamnamesinin 7. sahifesinde, biraz önce size okuduğum şu sözleri hatırlayalım: "...Bununla beraber Anayasacılıkta İşçi Partisi idarecilerinin Bilal kadar ortodoks olmadıklarını ben yakından biliyorum. Onlar, partilerinin ve mücadele programlarının hikmeti vücudu ile tezat teşkil eden bir tutumu benimseyecek kimseler değillerdir." Bu sözler de Demir yoldaşın raporundan. Yani demek ki, Aybar'ın, yukarda naklettiğim sözleri, samimi değil. Demek ki TİP yöneticileri Anayasa konusunda samimi değil. Demek ki, Demir yoldaşa göre, Türk gerici burjuvazisi Anayasa konusunda TİP'in tutumuna saldırırken haksızlık etmiyor... Demir yoldaş, bu korkunç paralelin, bu korkunç benzeyişin, yani Anayasa konusunda, TİP'e saldıran gerici burjuvazinin dümen suyuna düştüğünün farkında değil mi? Demir yoldaş, bu iddiasının, gerici burjuvazi için ne korkunç bir provokasyon materyali olabileceğinden hiç endişe duymuyor mu? Maalesef, yoldaşlar, bu sözler, Demir yoldaşın endişe duymadığı kanımı sarsacağı yerde, daha da kuvvetlendirdi. Bu kanımın yerinde olduğundan şüphe eden arkadaşlardan, yalnızca, 1963 Martı'nda Demir yoldaşın Dış Büro'da okuduğu ve TİP'in siyasetini incelediği raporunu okumalarını rica edeceğim. Demir yoldaş bu raporunu Budapeşte'deyken bize de getirmişti, herhalde sizlere de okumuş olması gerekir.

Gördüğünüz gibi, arkadaşlar, Demir yoldaşın, Anayasa hakkında TİP'in görüşünü iyice bilmeden "ben iyi bilirim" diyerek bir yoldaşı suçlamak için malzeme yapması; vesikalara dayanacağı yerde, bu vesikaları geçiştirip, "bana demişti ki"lerle, "demedi ama, bunu demek istedi"lerle iyi bilmediği gerçekleri süsleyerek suçlamalara girişmesi, insanı işte böyle ister istemez korkunç provokasyonlara sürükleyebilir. Zaten Demir yoldaşın, ithamlarında, hem şahitliği, hem savcılığı, hem yargıçlığı kendinde görme metodundan, sıhhatli bir sonuç beklenemez. Gerçeklerin aydınlanması beklenemez. Nasıl ki, 1962 Nisan konferansında da Demir yoldaşın aynı mektubu kullanarak, yoldaşlardan, yalnızca kendi söylediklerinin kabul etmelerini talep etmesi, zabıtları ve raporları okuduğumda da gördüm ki, ne yoldaşları ikna edebilmiş, ne de komünistlere yaraşır bir şekilde gerçeği aydınlatabilmiştir. Konferans zabıtlarında görüyoruz ki, Demir yoldaşın bu metotları ileri sürdüğü istek, konferansa katılan yoldaşlar tarafından kabul edilmemiştir. Bu gerçek, Demir yoldaşın kullandığı bu metodun samimiyetten yoksun olduğunu, diğer yoldaşların da fark ettiğini gösterir. Böyle olduğu halde, Demir yoldaş, konferansta istediğinin reddedilmesini hesaba

katarak, bunu yoldaşlar tarafından yapılmış bir uyarma olarak değerlendireceği yerde, aynı metodu devam ettirmiş ve bugün bana ve suçlamaya kalkıştığı yoldaşlara karşı daha da şiddetlendirerek uygulamakta direnmiştir. Yoksa, 18 Ocak 1965 tarihli ithamnamesinde Demir yoldaş örneğin şu sözleri söyleyemezdi: "Bilal'in ve bazı arkadaşların son zamanlara kadar açıkça savundukları fikir ise, sosyalist memleketlerden bahsetmenin, Bizim Radyo'nun propaganda etkisini azaltacağı yolundadır... Bilal yoldaş uzun müddet Bizim Radyo'dan KP'nin adının anılmaması ve komünizm lafının adının ağıza alınmaması için savaştı... Ona göre, KP'nin sesi hiç duyulmamalı, Türk komünistleri sinmeli, emperyalistlerin ve yerli gericilerin antikomünist propagandasına meydan boş bırakılmalıdır." Demir yoldaş böyle diyor. Fakat biliyor ki, bu iddiaları ispat edemez, o halde tek çare kalıyor: O da, aynı metodu uygulamak. Ve ithamnamesinde metodu şöyle uyguluyor: "Bir konuşmamızda, Bilal yoldaşın dikkatini bu satırlara çekmek lüzumunu duymuştum. O, bunları tasvip etmediğini, mimikleriyle ifade etti..." "..Bundan bir yıl kadar önce Bilal yoldaş Dış Büro'ya başvurarak Kıbrıs meselesinde şöyle bir teklif ileri sürdü: TKP, Birleşmiş Milletlerin, Kıbrıs adasında Enosisin gerçekleştirilmeyeceğini garanti etmesi teklifi ile bir bildiri yayınlamalıdır, dedi." "Kıbrıs hakkındaki özel yazılarını bir tarafa bırakıyorum..." Demir yoldaş yazılar gibi böyle açık vesikaları neden bir tarafa bırakmıştır, buna daha sonra döneceğim. Şimdi gene Demir yoldaşın "Bilal bana dedi ki" şeklindeki sözlerini devam ettireyim. 26 Nisan tarihli suçlamasından okuyorum0 "Geçen yıl Bilal bana, o zaman Varşova'da bulunan Veliden gelen bir mektuptan bahsetti. Bu mektupta, Veli, sosyalist ülkelerin Kıbrıs konusunda yanlış enforme edildiklerinden ve bu meselede yanlış bir tutum takındıklarından şikayet ediyormuş. Ben mektubu görmedim. Bilal'in bu mektuptaki görüşü benimsediği veya mektubun yazarında bir destek bulduğu anlaşılıyor..." Demir yoldaşın okumadığım dediği bu mektup, 28 Nisan 1964 toplantısında, grubu Dış Büro'ya karşı koydurma çabası diye vasıflandırdığı gündemin 2. maddesi olarak görüşülüp karara bağlandı ve bu mektup kararla birlikte Dış Büro'ya teslim edildi. Buna rağmen, nasıl oluyor da, Demir yoldaş bu mektubu okumuyor ve nasıl oluyor da mektubu okumadan böyle hükümler çıkarabiliyor? Demek ki Demir yoldaşın, Bilal'in yazılarını bir kenara bıraktıracak kadar böyle sağlam(!) bir vesikaya sahip olduğu ya gerçek değil, ya da böyle bir vesikayı ortaya koymaktan kaçınıyor, çünkü kendisi de çürük buluyor. Demir yoldaşın, "Bilal dedi ki" şeklinde, Orhan yoldaş hakkında da daha böyle bir sıra vesikasız, asılsız iddiaları var. 26 Nisan 1965 tarihli suçlamasından yalnız bir tek örnek vereyim: "Orhan Leipzig'e gelince, onu Dış Büro'dan ve parti

hattına bağlı grup üyelerinden tecrit etmek için etrafında sıhhi bir kordon meydana getirildi..." Bu "sıhhi kordon" silahı, Münevver yoldaş bir kere buraya geldiğinde de kullanılmak istendi, fakat fena halde geri tepti. Münevver yoldaş bir sabah toplantısında, Partinin Kıbrıs politikasının anlaşılmaz bir şey olduğunu söyleyince, ağır suçlamalar altında tutulan bizler, aynı şekilde "Münevver yoldaşı sıhhi kordon altına almakla" suçlandık. Oysa ki, Münevver yoldaş, buraya gelir gelmez ilk önce Demir yoldaşa gitmişti ve yukarıdaki sözleri söylediği sabah toplantısına gelinceye kadar, suçlamalar altında bırakılan bizlerden hiç birimizle görüşmemişti. Silah işte böylesine geri tepti. Buna rağmen Demir yoldaş, şahitliğini de savcılığını da, yargıçlığını da kendisinin yapmış olduğu iddiaları suçlamasında aynı ısrarla devam ettiriyor.

Marat yoldaşa gelince, bu metodu çok daha incelikle, fakat o nispette de çok daha samimiyetsizlikle uyguluyor. 26 Nisan 1965 tarihli suçlamasından herkesin görebileceği gibi, Marat Yoldaş, yukardan aşağıya sıraladığı yüzlerce iftira ve iddianın tek şahidi olarak hep kendisini gösteriyor. Başka hiç bir delil, vesika ve şahit gösteremiyor. Yani bütün hükümlerinin tek dayanağı, kendi hayal gücü. Ne şahit, ne delil, ne de vesika. Hayal gücü diyorum, çünkü bu kadar iftira ve iddia ancak hayal gücüyle, hem de eşine az rastlanır bir hayal gücüyle yaratılabilir.

Arkadaşlar, en yakından benim içinde bulunmuş olduğum bir olaya daha değinmek istiyorum. Demir yoldaşın 18 Ocak 1965 tarihli ithamnamesinin 8. sahifesinde şunları okuyoruz: "Kendisinin bana söylediğine göre, Sovyet Akademisine bir mektup göndererek, 'bütün ilerici çevrelerin benimsediği' yeni Anayasanın tenkit edilmesini adeta protesto etmiştir(Bilal)..." Arkadaşlar, Demir yoldaşın söz konusu ettiği ve "adeta protesto" diye vasıflandırdığı bu mektubu ben Bilal yoldaşla birlikte yazdım. Bakın içinde neler yazılı: [Bilal Şen'in Sovyetler Birliği İlimler Akademisi Asya Halkları Enstitüsü Başkanlığına mektubu aktarılıyor.]

Arkadaşlar, Demir yoldaşın "adeta protesto" dediği mektup işte bu. Demir yoldaş bu mektubu görmediğini itiraf ediyor, fakat öte yandan da" kendisinin bana söylediğine göre" gibi sözler kullanarak, bu mektubu büyük bir suç deliliymiş gibi göstermeğe çabalıyor, ki bununla da sadece, kendisinin içine düştüğü sorumsuz bir tutumun ve hafifliğin ağır bir delilini vermiş oluyor. Marat yoldaş ise, 26 Nisanda okuduğu ithamnamesiyle, dedi ki, istedi ki, söyledi ki, diretti ki, gibi dil pelesengi yaptığı ifadelerle bir sıra asılsız iddiaları yan yana, vesikasız, delilsiz dizmekle, sorumsuzluğun yalnız ağır değil, fakat korkunç delilini vermiştir.

Üzerinde çeşitli örnekler vererek durduğum bu suçlama metodu, bilin-

diği gibi KP'lerin değil, komünizme düşman politikacı ve partilerin metodudur. Bizleri bu metotla suçlayan yoldaşlar, bunu bilmiyorlar mı? Böyle olduğu halde, bu üç yoldaşımız, 26 Nisan 1965 toplantımızda okudukları 4 suçlama raporunda, neden bir tek konkre delil ve vesika göstermeden sadece iddiaları sıralamakla yetiniyorlar? Neden, suçlamalara konu yapılan sorunlar hakkında elimizde hepimizin yazıları, koskoca bir radyo arşivi dururken, bu açık vesikaları ortaya koyacakları yerde, "yazıları bir kenara bırakalım, bana demişti ki..." metoduna dört elle sarılıyorlar? Neden bu üç yoldaş, yazılı vesikalar üzerinde konuşup tartışmaktan ısrarla kaçınmışlardır? Çünkü bu vesikalar, suçlamalarını desteklemek için şöyle dursun, tam tersine çürütecektir. Bu takdirde, iddiaların sözüm ona ispat edebilmek için, bu vesikaları değiştirmek zorunda kalacaklardır. Nitekim, hepimizin bildiği Kıbrıs ile ilgili yazıda da böyle olmuştur. Bu yazı, Demir yoldaşın ithamnamesinin beşte dördünü kaplıyor. Demir yoldaşın, üzerinde önemle durduğu bu yazıda, halkların kendi kaderini tayin prensibinin Kıbrıs olayında yanlış uygulandığı konudur. Bu prensibin kabul edilip edilmediği meselesi söz konusu değildir. Elimizdeki yazıda bu, açıkça görüldüğüne göre, Demir yoldaş neden meseleyi böylesine tersyüz etmek yolunu tutmuştur? Bunun tek sebebi, gerçeklere yanaşmaktan korkmaktır. Ben, gerçeklerden kaçarak, delilsiz, ispatsız suçlama ve iftiralara başvurma metodunun, bu anti-Marksist metodun karşısındayım ve şartlar ne olursa olsun, suçlama ve iftiralar ne şiddette olursa olsun, daima bu metodun karşısında kalacağım. Hatta 'mühür Süleymanda' olsa bile. Bunu neden söyledim, 1962 Nisan Leipzig Konferansında Demir yoldaşın şu sözlerini tutanaklarda okuduğum için, Sizlere de okuyorum: "...O zamanlar, şahsa tapma şartlarında Merkez Komitesi Reşad'a karşı harekete geçemezdi. Mühür kimde ise Süleyman oydu. O kadro ile ekseriyette olduğumuz halde, fiili harekete geçmenin müspet netice doğurmayacağına kanidik. O zaman Komintern vardı. Komintern'le temasa geçmek imkansızdı. Derhal parti dışı ilan edilip provokatör damgası yiyebilirdik. Evet, ölüm korkusu yoktu ama, bu ölümden de daha ağırdı. Ve göre göre boyun eğmeğe mecburduk..." Demir yoldaş o konferansta bunları söyledi. Ben, bir kere, partimizin herhangi bir toplantısında, Reşat, Mihri ve arkadaşlarına karşı Marat ve Demir yoldaşların ileri sürdükleri suçlamalar hakkında, şahsa tapma devrini tespit eden resmi bir karar görmedim ve okumadım. Onun için, Demir yoldaşın söylediklerini sadece bir iddia olarak kabul ediyorum ve bu iddiaların doğruluğu ya da yanlışlığı üzerinde durmuyorum. Benim üzerinde durmak istediğim, bir Merkez Komitesinin, mührü elinde tutan Süleymana karşı boyun eğmesini Demir yoldaşın haklı gösterme çabası ve düşüncesidir. Ben De-

mir yoldaş gibi düşünmüyorum. Gerçek Marksist-Leninistlerin ödevi, Leninci prensipleri kendilerine şaşmaz kılavuz edinmek ve bunları her şart altında savunmaktır. Bunu görmeyen, ya da görmek istemeyenler, aksi halde, Demir yoldaşın yukarda itiraf ettiği gibi, Leninci prensiplerin çiğnenmesine böyle göz yummuş olurlar ve ellerinde mühür olanların her şeyi yapma, prensipleri de çiğneme hakları olduğunu sanırlar.

Arkadaşlar, benim inancım açık: Benim için, Leninci prensiplerin çiğnenmesi karşısında, atılırım-sürülürüm korkusuyla susup sinmek, açıktan açığa parti ödevimi ve komünistliğimi inkâr etmek demek olur. Onun için, bana ya da yoldaşlarımdan herhangi birine karşı bu suçlama ve iftira metoduna son verilinceye kadar; Leninci prensiplerin çiğnenmesi son bulunca-ya; temelde yatan meseleler aydınlanıncaya kadar mücadele etmeyi, bir partili olarak, bir komünist olarak birinci ödevim sayıyorum. Bunu tekrar belirtirken, bu ödevin bütün yoldaşlar için de, -bana bu mücadeleden vazgeçmeyi, sükûnetle, arkadaşça, ya da tehditle, göz dağı verircesine sağlık veren yoldaşlar için de - birinci ödevleri olduğuna inanarak, onlara bunu hatırlatarak tekrar ediyorum.

Yoldaşlar, gördüklerim, artık bu "vazgeç" tavsiye ve tehditlerinin zamanının çoktan geçtiğini, partinin darmadağın olması tehlikesiyle karşı karşıya kaldığımız zamanları yaşadığımızı apaçık ortaya koydu. Ben buraya geldikten sonra, vesikalardan kaçınan, kendi iddia ve görüşlerini sorumsuzca ortaya atmakta bir an tereddüt etmezken, bunları yazılı olarak tespit etmekten çekinen arkadaşlar gördüm. Tartışmaları yazılı vesikalara dayanarak yürütmemekte Demir, Marat ve Aram yoldaşların nasıl ayak dirediklerini gördüm. Fazla uzaklara gitmeğe ihtiyaç yok. Aram yoldaş, hem de grubumuzun sekreteri olarak kaç defa hepimizin önünde söyledi. Grubumuzdun veya redaksiyonun çeşitli konular ve meselelerle ilgili olarak yaptıkları müracaatlara Marat ve Demir yoldaşlar nasıl şiddetli tepki gösterdiklerini, bunlara cevap vermeyeceklerini grubun önünde söylediklerini hepimiz gördük. Gördüklerimiz bu kadarla da kalmadı. Marat ve Demir yoldaşlar, bu gibi müracaatları, parti prensiplerine aykırı hareketler, Dış Büro'nun otoritesini kırma teşebbüsleri olarak göstermeğe çalışarak, grubu ve arkadaşları suçlamak konusu da yaptılar. Ve bu tehlikeli yolda ilerlemeye devam ediyorlar. Diğer parti gruplarının yaptıkları yazılı müracaatları, Genel Toplantı ya da konferans isteklerini, Marat, Demir ve Aram yoldaşlar "Dış Büro" adına parti aleyhtarı faaliyetler diye suçlamışlardır. Bu tutumlarını protesto eden Budapeşte'deki ve Varşova'daki yoldaşlar, Demir yoldaş tarafından, bizzat yerine gidilerek zorlanmışlardır. Gene bu durumu protesto eden ve genel bir toplantı isteyen Moskova grubunu, Demir yol-

daş dağıtmaya kadar gitmiştir. Tabii gene Dış Büro adına...

Arkadaşlar, bu tutum ve hareketler, -gene o kadar derinlere inmeğe ihtiyaç yok-, 1962 Leipzig Konferansının önümüze koyduğu ödeve, dağınık parti gruplarını toplama ve parti birliğini kurma olarak önümüze koyduğu baş ödeve taban tabana zıttır. Hepimiz biliyoruz, 1962 Leipzig Konferansında, merkezî bir yönetime sahip olan, çalışır bir partinin olmadığı açıkça söylendi. Konferansta, başlıca ödev olarak, yıllardan beri dağınık olan grupların toparlanması kararlaştırıldı. Yani bizim gerçeğimizi, bizim tartışma konumuzu bu karar da çırılçıplak ortaya koydu. Bu gerçek, dağılmış partiyi nasıl toparlayacağımız, nasıl çalışır hale getireceğimizdir. Yoksa, derlenmiş, toplanmış, çalışmaya geçmiş bir partinin nasıl ve kimlerle yönetileceği değildir. Böylesine acı ve ağır bir gerçekle karşı karşıya bulunurken, kalkıp da, 'merkezin bir yetkisi vardır, atar da, sürer de, dağıtır da' demek ve bunları yapmak, konferansın önümüze koyduğu ödevi bir kenara atmaktan, dağınık partinin toparlanmasını, gerçekten kurulmasını önlemekten başka bir şey değildir. Böyle bir durumda, partinin toplanıp çalışır hale getirilmesine engel olan bu gibi tutum ve zihniyete karşı Lenin'in söylediklerini okuduğumuzda, sorumluluğumuzun büyüklüğü bir kat daha anlaşılıyor. Lenin, doğru yolu şöyle gösteriyor:

> "..Parti teşkilatlarında demokratik santralizmi gerçekten uygulamalıyız. Yani, yalnızca sözle değil, fiiliyatta da, alt temel teşkilatların, partinin en küçük canlı hücreleri olmasını ve bütün üst teşkilatların gerçekten seçilmiş, hesap vermeğe mecbur ve değiştirilebilir teşkilatlar olmasını, sürekli çalışmalarla sağlamalıyız... Şimdiye kadar yalnız kağıtta tanıdığımız parti teşkilatlarının otonomisi fiilen gerçekleştirilmelidir. Mevki kavgalarına ve diğer fraksiyonlardan korkmaya kesinlikle son verilmelidir..." (Lenin, Petersburg işçilerine mektup, 1906 Mayıs.)

Arkadaşlar, Lenin böyle bir yol gösterirken, bizim gördüğümüz şu: Aylardan beri bu üç yoldaş, bir merkez, bir üst makam, bir birinci sekreterlik yetkisini her şeyin üstünde ve her şey sayar oldular ve bütün prensipleri bu kendi merkez yetkileri kalıbı içine soktular. O kadar ki, Aram yoldaş, 26 Nisan 1965 tarihli raporunda, bu merkezcilik anlayışlarını Demir yoldaşın şahsına şu şekilde bağladı: "Bugünkü emigrasyon şartları içinde gerçek devrimci tutum hangisidir? Sosyalist memleketler ve kapitalist ülkelerdeki kardeş partiler, TKP'nin resmi temsilcisi olarak MK'nin birinci sekreterini ve Dış Bürosunu tanımaktadırlar... Bu bakımdan MK'ni desteklemenin, devrimcilik, Türkiye işçi sınıfına yardım demek olduğu kendiliğinden an-

laşılır. Bunun aksi ise, Türkiye işçi sınıfına yapılan yardımları baltalamaktır. Ve bu gibi hareketin devrimcilikle bir ilişiği yoktur; grupçuluktur, fraksiyonculuktur. Velhasıl oturduğumuz dalı kesmek, yani yıkıcılıktır..." Görülüyor ki, Aram yoldaşa göre devrimcilik, Demir yoldaşın şahsına bağlanmakta ve gene Demir yoldaşın şahsına bağlanarak kardeş partilerden alınan yardıma dayatılmaktadır. Aram Yoldaşa göre, Demir yoldaşın her yetkisini, hatta prensiplerini çiğneme yetkisini de kabul etmek şarttır; bunu kabul etmeyenler ise, devrimcilikle hiç bir ilgisi olmayan fraksiyoncular-dır, yıkıcılardır. Aram yoldaşın bu cümlelerle tarifini yaptığı yeni bir yıkıcılık anlayışını ve "nasıl yıkıcı olunmaz"(!) prensibini, Demir yoldaş 26 Nisan 1965 tarihli ithamnamesinde, 11. sahifede aşağıdaki sözleriyle biraz daha açıklıyor: "...Bilal, partinin tutumuna aykırı görüşlerini yaymak, diğer partili arkadaşlara kabul ettirmek için aktif faaliyete geçti. Bu görüşleri sözlü ve yazılı olarak propagandaya koyuldu. Yukarda üzerinde durduğumuz bildiriyi, 'Kıbrıs'la ilgili görüşlerini açıklayan yazıyı teksir ettirip dağıttı veya okuttu. Bu, hiçbir Komünist Partisinin müsaade edemeyeceği harekettir. Fraksiyoncu faaliyetin yüze çıkmış açık bir şeklidir."

Lenin, ise, Demir yoldaşın nereden çıkardığını bir türlü anlayamadığım ve anlayamayacağım prensibine(!), şu Leninci prensiple cevap veriyor:

> "...Fikirlerin serbestçe açıklanmasına, parti gazetesinde ve bütün parti yayınlarında yer verelim ki, münakaşalarımız ve fikir ayrılıklarımız hakkında herkes hükmünü verebilsin. Ancak böyle bir açık tartışma sonunda, bizde gerçekten ahenkli bir yönetici teşkilat kurulabilir..." (Lenin, İskra Redaksiyonuna mektup, 25 Kasım 1903.)

Demir, Marat ve Aram yoldaşların ortaya atarak hararetle desteklediklerı bu sözüm ona devrimcilik anlayışı, Lenin'in yukarıdaki satırlarda belirttiği prensibe tamamen zıt olmakla da kalmıyor. Bu "devrimcilik anlayışı", Aram yoldaşın raporunda da gördüğümüz gibi, parti birliğini, önümüzde duran ödevlerin yerine getirilmesini, kardeş partilerin enternasyonal yardımlarını, şahıslara, -daha açıkçası Demir yoldaşa- bağlıyan böyle bir anlayış, XX. Kongreden sonra bütün Marksist-Leninist partilerin mahkûm ettiği anti-Leninist bir görüştür, bir tutumdur. Böyle bir anlayış, şahsa tapmayı açıkça ve resmen propaganda etmekten başka bir şey olamaz. Ve bu yoldaşlar, bu anti-Leninist görüşü, yalnız yazılı konuşmalarında değil, arkadaşlar arasındaki konuşmalarında da sistemli olarak savunuyorlar. Bu yoldaşlardan kaç defa şu sözleri işittik: "...Bu yardımları ben aldım önce, biz aldık. Bu radyoya biz açtırdık. (Hatta Marat yoldaşa göre radyo doğru-

dan doğruya kendisine verilmiştir.) Dergilerin çıkmasını, parayı biz sağladık. İstersek bunların hepsini kapatırız... Bizim iznimiz olmadan, sosyalist ülkelerdeki TKP üyelerine kardeşler partiler iş değil, vize bile vermezler. Bilal yoldaşın bir daha ense kökünü bile zor görürsünüz. (Bu, Marat yoldaşın, 26 Nisan parti toplantısında söylediği sözdür.) Bu yoldaşlara göre, Parti onlardır, Merkez Komitesi de, Dış Büro da, Demir, Marat ve Aram yoldaşlardan ibarettir. Bütün parti gruplarının işi, çalışması, hatta geçimi, varlığı bu yoldaşların mutlak otoritesini kabulle mümkündür. Aksi takdirde, "oturduğumuz dalı keseriz".. Kısacası, Leninci prensiplere değil de, ekonomik ve politik tehditler temeline dayatılan, şahsa bağlanan bir birlik kurma propagandası işte böylesine yürütülüyor.

Arkadaşlar, sizlere özetlediğim bu antileninist görüş, tutum ve mazeretlerin karşısındayız. Ve ne çeşit suçlamalara hedef olursam olayım, gene karşısında olacağım. Çünkü bana göre ve benim bildiğim gerçek komünist tutuma göre, hangi şartta olursa olsun, parti birliği ve faaliyeti, şahıslara sıkı sıkı tutunmakla, bağlanmakla değil, fikirlere ve prensiplere sımsıkı bağlanmakla sağlanabilir. Hangi şartta olursa olsun, anlaşmazlıklar, buhranlar ancak prensipler temeli üzerinde yapılacak karşılıklı görüşmelerde, toplantılarda çözülebilir. Bu prensip uygulanıp da, hepimizin bildiği bu açık gerçeğe karşı direnmekte ısrar edilmeseydi, bir türlü kurulamayan parti birliği çoktan kurulurdu ve 40 yıl içinde bir sıra genel toplantı, konferans, kongre yapılabilirdi. Fakat bugün de, anlaşmazlıkların bu prensip ışığında çözülmesine yanaşmayanlar, her zamanki mazereti gene ileri sürüyorlar. Parti grupları arasında disiplin kurulamadığından, bazı sorumlu arkadaşlar arasındaki görüş farklarının ortadan kaldırılamadığından, merkezi bir otorite kurulamadığından, kısacası, bu şartlarda yapılacak toplantılarda, tartışmalar sonucunda, yarım yamalak kurduğumuz birliğin de bozulacağından söz ediyorlar. Ne yazık ki, bu görüş KP'lerinde, Leninci prensipler etrafından toplanmaya karşı olanlar tarafından ileri sürülegelmiş, toplantıların birliğe değil de parçalanmaya yardım edeceği iddia edilmiştir.

Arkadaşlar biliyoruz ki, bu görüşlerin etkisi ve zararı, bugün milletlerarası komünist ve işçi hareketindeki anlaşmazlıklarda da kendini kuvvetle göstermektedir. Bu anlaşmazlıkların milletlerarası komünist hareketine ne ölçüde zarar verdiğini, emperyalistlerin bundan nasıl faydalandığını hepimiz biliyoruz. Ve hâlâ iki görüşün çarpıştığı da gene hepimizin malûmu. Marksist-Leninist partiler, anlaşmazlıkların görüşmeler ve toplantılarda ortadan kaldırılabileceği ve birliğe temel olacak görüşlerin ancak bir milletlerarası genel toplantıda tespit edileceğini savunuyorlar. Buna karşıt görüşte olanlar, komünist hareketin birliğini, kitlelerin otorite kabul edebileceği

şahıslar etrafında kurmayı ve yürütmeyi savunanlar ise, her şeyden önce, milletlerarası komünist hareketinde enternasyonal bir disiplin kurulmasını ve otoritenin kabul edilmesini şart koşuyorlar. Bu otorite düşkünleri, toplantı isteyen Leninist partilerin çoğunlukta olduğu bugünkü ortamda, toplantının zararlı olacağını, bölünmeye, parçalanmaya sebep olacağını ve emperyalistlerin ekmeğine yağ süreceğini ileri sürüyorlar. Milletlerarası komünist hareketindeki anlaşmazlığın çözülmesi ile ilgili toplantı meselesinde, benim bildiğime göre bugüne kadar 3-4 bildiri yayınlayan Demir, Marat ve Aram yoldaşlar, Leninist partilerin görüşlerine katıldıklarını açıkça ilan etmişlerdir. Fakat, bu yoldaşlar, Leninci partilerin toplantı isteklerini anlaşmazlıkları çözecek tek çare olarak gördüklerini ilan ederlerken, öte yandan bizim tartışmalı meselelerimizde tamamen ters bir tutum takınmışlardır.

1962 Konferansına katılan arkadaşların hepsi gayet iyi biliyorlar ki, parti birliğini kurmak ve çalışmaları düzenli şekilde yürütebilmek için, en az iki yılda bir Konferans ya da genel toplantı yapılması isteği bütün yoldaşlarca tasvip edildi. Protokol ve kararda okuduklarına göre, Demir yoldaş, bu istek karşısında hiçbir şey söylememe, düşüncesini açıklamama yolunu tutmuş ve toplantı adına kaleme aldığı kararda da, arkadaşların bu isteğini geçiştirmiştir. Leipzig grubunun 28 Nisan 1964 parti toplantısı kararında konferans isteği belirtilince ise, Demir yoldaş bu kararı grupçuluk olarak değerlendirdi. Grubumuz, 1964 Aralık toplantısında, Konferans yapılması isteğini tekrar edince, bu defa Marat ve Aram yoldaşlar da, grubun bu isteğini bir yıkıcılık, Dış Büro'ya karşı koyma şeklinde göstermeğe çalıştılar. Fakat bu tutum yalnız bizim grubumuza karşı kendini göstermekle kalmadı. Diğer grupların genel toplantı isteklerini yatıştırıcı sözlerle cevaplandırma yolunu tutan Demir yoldaş, sonradan öğrendim ki, bu istekler grup kararlarına geçince, toplantı aleyhtarlığını şiddetle ortaya koydu. Moskova grubu, 12 Haziran 1965 tarihinde aldığı kararda, parti içinde yüzeye çıkan anlaşmazlıkların çözülmesi için derhal bir genel toplantının yapılmasını isteyince, Demir yoldaş buna karşı, Moskova grubunu dağıttı. Demir, Marat ve Aram yoldaşlar, grupların bu toplantı istekleri ve kararlarını, büyük bir sırmış gibi gruplardan ve parti üyelerinden sakladılar. O kadar ki, aynı şekilde Münevver yoldaşın 8 Nisanda gerek Dış Büro'ya, gerekse Leipzig parti grubu komitesine gönderdiği ve genel toplantı yapılmasını istediği mektubunu, Münevver yoldaşın bağlı bulunduğu grubumuzdan da sakladılar. Benim 17 Temmuzda ve Veli yoldaşın 20 Temmuzda, çeşitli meseleler dolayısıyla ve bir genel toplantı yapılması ile ilgili yazılı müracaatlarını da öteki parti üyeleri ve gruplarından gizlediler. Budapeşte

grubundaki arkadaşların aynı isteklerini de aynı şekilde gizli tuttular.

İşte Demir, Marat ve Aram yoldaşlar, bir yandan dünya komünist hareketindeki anlaşmazlıkların bir toplantıda çözülebileceği hakkında arka arkaya bildiriler yayınlayıp Leninci görünürlerken, öte yandan Leninci prensipleri hiç çekinmeden çiğneyerek, anlaşmazlıkların ve bunlara sebep olan politik ve pratik meselelerin çözümü için bir genel toplantı yapılmasını isteyen arkadaşlara ve parti gruplarına karşı anti-Leninist baskı ve tehdit metotlarını kullanıyorlar. Ve bunu da, "Parti birliği" adına yapıyorlar.

İşçi ve komünist hareketinde kimin gerçekten birlik taraftarı olduğunu anlayabilmek için, önce, hangi prensiplere dayanan bir birlik kurmak gerektiğini tespit etmek lazımdır. Aram yoldaşın, raporunda açıkça belirttiği ve Demir yoldaşla Marat yoldaşın istediği şahsi otorite başka bir deyimle şahsa tapma prensibi üzerinde kurulacak bir parti birliğinden söz etmek, günümüzün gerçeklerine sırt çevirmekten başka birşey olamaz. Bugün, parti birliğini kurmuş olan ülkeler, bu gerçeği anladıkları için ve gerçeklere dayanarak gayret gösterdikleri içindir ki birliği kurabilmişlerdir. Bunun zıttı olan, yani şahsi otoriteye dayanan birliğin taraftarlarını ise bugün ancak Mao-Tse-Tung etrafında görebiliyoruz. Ben, bu tip bir parti birliğini kabul edemem. Ben yalnız, Marksizm'in temel prensiplerine ve devrimciliğe dayanan bir birlikten yanayım. Gerçeklere dayanmayarak, şahsi otoriteler temeli üzerinde birlik kurma gayretlerinin partimize yıllar boyunca ne kadar zarar verdiğini biliyoruz. Demir, Marat ve Aram yoldaşların, ellerindeki imkanlardan faydalanıp zorlama yoluna baş vurmalarıyla Leninci parti birliği kurulamayacağı gibi, üstelik yıllardır uğradığımız zarar ve kayıplara yenileri eklenerek, parti birliği yerine parçalanmaya gidilmiş olur. Gerçek Leninci parti birliği ancak, gerçek parti içi demokrasisi ve üyelere tam fikir hürriyeti sağlandığı bir ortamda kurulabilir. Radyodan her gün savunduğumuz düşünce, fikir, tartışma serbestisini ve gerçeklerin açıklanması prensibini, ilk önce kendi teşkilatlarımızda uygulamakla ancak böyle bir birlik kurulabilir. Benim anladığım Leninci parti birliği, Demir, Marat ve Aram yoldaşların, tespit edip açıkladıkları bildiri ve kararlarındaki yanlış görüşlerini yoldaşların tenkit etmesini yasaklamalarıyla kurulamaz; "bizim verdiğimiz kararların prensiplere uygunluğunu siz tartışamazsınız" demekle; "bunların tartışılması bizim kararlarımızın temyizi olur" iddiasıyla ve baskıyla kurulamaz. Bu ve buna benzer iddiaları "prensiptir" diye zorla kabul ettirmek yoluyla, benim anladığım Leninci parti birliği kurulamaz.

Arkadaşlar, devrimci nazariyeye ve Leninci Parti Teşkilat prensiplerine dayanan bir parti birliğini kurma işinde, merkez organlarına da önemli ödevler düştüğünü ayrıca belirtmeğe lüzum yok. Fakat, kendilerine bu

önemli işlerin verileceği yoldaşları, bu işlerin yürütülmesine elverişli yoldaşları bulmak ve seçmek işinin de parti üyelerinin en önemli işlerinden olduğunu unutmamalıyız. Lenin, bu önemli konuda diyor ki:

> "Bütün parti, merkez teşkilatlarındaki işler için elverişli (kabiliyetli) kişileri sürekli çalışmalarla yetiştirmelidir; onları, kendi avuçlarının içi gibi bilmeli, tanımalıdır; ferdi özelliklerini, zayıf ve kuvvetli taraflarıyla, başarıları ve "başarısızlıkları" ile tanımalıdır. Parti, şu veya bu yöneticisinin küçük ya da büyük her "başarısızlığını" daima görmelidir. Bu, ilk bakışta acı ve üzücü görünür. Bazı yöneticiler muhakkak ki bunu "hakaret" sayacaklardır. Fakat bu yapmacık acı ve üzüntü hislerini yenmemiz gerektir; partimize ve işçi sınıfına karşı bu bir ödevdir... Belirli kişilerden kurulu çevre veya küçük gruplar yararına değil de, bütün aktif üyeler yararına yöneticileri tanımak ve onların her birini yerine oturtmak ancak bu yolla sağlanabilir..." (Lenin: Teşkilat ödevlerimiz hakkında bir yoldaşa mektup, 1902 Eylül.)

Bu Leninist yolla merkez organlarına seçilecek olan yöneticilerin partiden alacakları yetkiyi nasıl kullanmaları gerektiğini de Lenin, aynı mektubunda şu sözleriyle anlatıyor: "Bütün hareketin yönetimini, tabii elimizdeki iktidar yetkisiyle değil, fakat, itibarımız, enerjimiz, daha büyük tecrübemiz, çok taraflı oluşumuz ve kabiliyetlerimizle sağlamalıyız..."

Lenin, komünistlere daha 60 yıl önce bunları söylemişken, biz, sorumlu yoldaşlardan bunun aksini gördük. Demir, Marat ve Aram yoldaşlar, hareketleriyle ispat ettiler ki, gerek parti içinde ve gerekse kardeş partiler önünde itibar görmeyi Lenin'in gösterdiği şekilde sağlamakla değil de, tam tersine, Lenin'in şiddetle aleyhinde bulunduğu şekilde, yani iktidar kuvvetine dayanmakla elde etme yolunu tuttular ve bunda direnmekten de vazgeçmediler. Bu anti-Leninist metotlarına itibar etmeyip bu metotlara karşı gelen yoldaşları da, "itibarımızı kırıyorsunuz; gerek parti üyeleri, gerekse kardeş partiler önünde itibarımızı sarstınız, partinin itibarını sarsıyorsunuz" iddialarıyla suçlamaya kalkıştılar.

Arkadaşlar, bence, gün geçtikçe derinleşen bugünkü buhran ve anlaşmazlığın önemli sebeplerinden biri de, bu anti-Leninist anlayış ve tutumda yatmaktadır. Bu tutumun bizleri parçalanmaya götürdüğünü hepimizin görmesi gerektir. Fakat, Demir, Marat ve Aram yoldaşlar hâlâ görmemekte direniyorlar, toplantı yapmaktan, meseleleri toplantılarda açıkça konuşmaktan kaçmaya, konuşulmasını önlemeye, arkadaşların fikirlerini yazıp ortaya koymalarını ve yoldaşlara duyurmalarını suç göstermeye, zecri tedbirlerle susturmaya, arkadaşları akla gelmedik suçlarla suçlayıp onlara fi-

kirlerini savunma hakkını yasak etmeye hız vererek ve bütün olup bitenleri gizlemeye çalışarak, ortaya çıkmasına sebep oldukları buhrana sözüm ona çare arıyorlar. Oysa, çare ve çözüm yolu, tam bunun aksi yöndedir. Ve bunun çaresini de Lenin bize şöyle gösteriyor: "Parçalanmayı doğuran sebepleri partiden gizlemeyelim. Parçalanmaya sebep sayılabilecek olaylardan hiçbirini, buna sebep olabilecek hiçbir durumu gizlemeyelim. Hattâ mümkünse, değil yalnız parti üyeleri önünde, parti dışındaki yığınlar önünde bile bunları gizlememeliyiz..." (Lenin: İskra Redaksiyonuna mektup, 25 Kasım 1903.)

Lenin böyle derken, Demir yoldaşın, suçlama raporunda, Bilal'in Kıbrıs görüşü adlı yazıyı yazmasına, "...Bu, hiçbir Komünist partisinin müsaade edemeyeceği harekettir..." dediğine göre, demek ki burada, Lenin'in anladığı manada Komünist Partilerini kastetmiyor. Marat ve Aram yoldaşlar da Demir yoldaşın bu görüşünü paylaşıp, yoldaşları suçladıklarına göre, onlar da, Lenin'in anladığından başka bir şekilde bir partiyi göz önünde bulunduruyorlar. Partiyi böyle anlamak; arkadaşların yani parti üyelerinin kendi görüşlerini yoldaşlarına sözlü veya yazılı açıklamasını fraksiyonculuk, yıkıcılık diye suçlayarak, demokratik santralizm adı altında, yoldaşları cezalandırmak, partiden, işten atmak, asıl bu anlayışla hareket etmek asıl fraksiyonculuktur.

Dış Büro'daki bu üç yoldaşın, bu merkeziyetçi tutumlarına, anti-Marksist davranışlarına karşı bir komünistin ne yapması gerektiğini ise Lenin şöyle anlatıyor: "Çok sıkı merkeziyetçilik, -eğer merkezde tesadüfen muazzam yetkiyle donatılmış ve bu ödeve elverişsiz kişiler ortaya çıkarsa- davayı öldürebilir... Bunun panzehirini hiçbir teşkilat tüzüğünde bulamayız. Bunun panzehiri, "yoldaşça etkileme olabilir; çeşitli alt grupların kararları olabilir; Merkez basınına veya Merkez komitesine baş vurma olabilir ve nihayet, "en kötü" halde, tamamen elverişsiz olan bu iktidarı devirmek olabilir." (Lenin: Teşkilat ödevlerimiz hakkında bir yoldaşa mektup, 1902 Eylül.)

Amaç, yalnız davayı öldürmeğe engel olmak değil, aynı zamanda partiyi korumaktır. Böyle bir durumda Lenin, partinin yıkımdan kurtarılması çaresini de şöyle gösteriyor. "Eğer görevliler, partinin isteğini yerine getirmezse, o zaman Parti için, isteğini bizzat kendisinin yerine getirmesinden başka yol olamaz. Parti Komitelerinin Kongre'yi toplantıya çağırmaları yalnız hakları değil, aynı zamanda ödevleridir de..."

Lenin aynı yazısında, bu ödevin nasıl yerine getirileceğini ve parti üyelerinin ödevini şöyle anlatıyor: "Komitelerin çoğunluğunun verdiği ödevle, Merkez Komitesi ve Parti Konseyinin isteği hilafına, Kongreyi toplantıya çağıran Hazırlık Komitesi, Kongrenin toplanmasıyla ilgili bütün hakla-

rı Merkez Komitesinin elinden alır... Kongrenin çalışmalarının başarılı olabilmesi için, bütün rapor ve kararların işlenip hazırlanmasına ve raporlar için gerekli olan bütün materyallerin toplanmasına her parti üyesinin faal olarak katılması, kaçınılmaz bir ödevdir. Gerçek partilileri, derhal bu çalışmalara başlamaya çağırıyoruz." (Lenin: III. Parti Kongresinin çağrılması hakkında, 15 Şubat 1905.)

Yoldaşlar. Demir, Marat ve Aram yoldaşların, ayrıca 26 Nisan 1965 parti grubu toplantımızda Halis ve Fahri yoldaşların da, çeşitli sıfatlar yapıştırarak suçlamaya çalıştıkları hareketlerinde, Lenin'in önümüze koyduğu işte bu ödevleri yerine getirmeğe çalıştım. Bunun içindir ki, Alman Sosyalist Birlik Partisi Polit Bürosu'na, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Prezidyumu'na baş vurdum. Emigrasyondaki teşkilatımızın parçalanmasını önlemede bize yardımcı olmalarını rica ettim. Lenin'in önümüze koyduğu ödevleri yerine getirebilmek için, sosyalist ülkelerdeki Parti Gruplarımızın durumdan haberdar olmaları amacıyla elimden geleni yapmağa çalıştım. Şunu da söyleyeyim ki, eğer ben memleket içinde böyle bir durumla karşılaşsaydım, sadece Parti teşkilat ve gruplarını haberdar etmekle yetinirdim. Fakat, bizim emigrasyon şartlarımız, yalnız parti gruplarımızı haberdar etmekle parçalanmanın önlenemeyeceğini gösteriyor. Bizim, burada içinde bulunduğumuz şartlarda, topraklarında bize çalışma imkanı veren Alman Sosyalist Birlik Partisiyle, bize büyük yardımlar yapan Sovyet Komünist Partisinden, durumu ve bu parçalanma tehlikesini gizlemeyi bir suç kabul ettiğim için, bu kardeş partilere baş vurmayı, parçalanmayı önlemede yardımlarını istemeği kaçınılmaz bir ödev bildim.

25 Haziran 1965
(Attila Yaşar)

Emigrasyondaki TKP teşkilatlarının durumu 24 Temmuz 1965

Halen emigrasyonda [siyasal göçmenlik] çalışan Türk komünistlerinin teşkilatlarında büyük bir parçalanma başlamıştır. Paris'in de dahil olduğu bazı Avrupa ülkeleri merkezlerinde bulunan TKP emigrasyon grupları çok müşkül duruma düşmüşlerdir. Buna sebep TKP'nin Leipzig teşkilatında şiddetlenen anlaşmazlıktır. Bu anlaşmazlık başlıca Demir ve Marat'la Leipzig parti grubu arasında doğmuştur. On üç üyesi bulunan Leipzig teşkilatında doğup şiddetlenen anlaşmazlık genel parti hattı üzerinde değildir. Birçok önemli konularda belirlenmiş parti görüşü yoktur. Şiddetli tartışma ve anlaşmazlıklar, esas itibariyle propaganda ve çalışma taktikleri üzerinde kendini göstermektedir. Yakın bir geçmişe kadar, memleket olaylarını değerlendirme ve bu olayların emigrasyondaki Türk komünistlerinin önüne koyduğu ödevleri tespit işinde Marat ve Demirle grup arasında şiddetli tartışmalar oluyordu. 6 kişilik üyesi bulunan Dış Büro'da ve 13 kişilik üye ile toplantılarını yapan parti grubunda Demir ve Marat kendi fikirlerini parti görüşü ve taktiği diye dayatmaya başlayınca anlaşmazlıklar kriz halinde patlak verdi. Demir ve Marat kendi görüşlerini parti görüşü sayıyorlar ve onların görüşüne uygun görüş ileri sürmeyen arkadaşları parti genel hattına karşı gelmekle suçluyorlar. Olayların açıkça yalanladığı politik görüşlerin değiştirilmesini isteyen arkadaşlara her çeşit baskıyı yapıyorlar, işten ve partiden atma "sürgün" etme metotlarına başvuruyorlar. Marat ve Demir konkre olaylar karşısında genel formüllerle işin içinden çıkmaya çalışıyorlar, fikirlerini konkretize etmekten [somutlamaktan] ısrarla kaçınıyorlar. Bu iki arkadaş, kendi prestij ve menfaatlerini işçi sınıfının menfaati gibi gösteriyorlar. 40 yıldan beri partinin bir program ve tüzüğünün yapılmamış olmasını, keyfi hareketleri için büyük bir fırsat sayıyorlar. Bu hal başta Leipzig parti grubu olmak üzere bütün gruplarda öteden beri şikayet konusu olagelmiştir. Oysa, emigrasyonda yaşayan Komünist Partisi üyeleri, 1961'de Demir yoldaşın gelişini sevinçle karşılamışlar ve uzun yıllardan beri memleket dışında yaşamış, Türkiye'nin gerçekleriyle her türlü ilişkisini kaybetmiş olan Marat yoldaşın kullandığı diktatörce metotlara nihayet son verileceğini ummuşlardı. 1962 Leipzig Konferansı, emigrasyonda yaşayan bütün komünistlerde, uzun yıllardan beri askıda bulunan meselelerin nihayet çözülebileceği ümidini uyandırmıştı. Özellikle Partimizin 1951 büyük tevkifatından sonra içine düştüğü büyük krizden, gruplara parçalan-

mış halinden kurtulabileceği kanısı doğmuştu.

Bu kanının doğmasına, uzun zamandan beri bir kenara itilmiş olan Nâzımın ve Ressamın bu konferansın toplanmasında aktif bir rol almış görünmelerinin büyük yardımı olmuştur. Fakat, gerek Nâzımın ölümü, Ressamın ilgisizliği ve gerekse memlekette devrimci gelişmelerin baş döndürücü hızı karşısında Marat ve Demir, tamamen tutucu bir tutum takındılar. Gelişen olayların gereklerine uygun, kesin ve sürekli karar ve faaliyet isteyen grupların ısrarı karşısında her çeşit normal hareket ve isteğe sırt çevirmek yolunu tuttular. En ilkel parti norm ve ilkelerini hiçe saymaya başladılar. Partiden ve işten arkadaşları atmaya, yoldaşlara düşüncelerini serbestçe söylemeye, söz ve savunma hakkı tanımamaya başladılar. Bilal yoldaşı, Dış Büro'dan, parti grup sekreterliğinden ve radyo kolektifinden uzaklaştırdılar ve bir yıl için partiden attılar. Orhan yoldaşı, parti adına çalıştığı Barış ve Sosyalizm dergisindeki işinden sorgusuz sualsiz attılar, çoluk çocuğuyla sokakta bıraktılar, en ilkel ilgiyi gösterip nereye gideceğini bile söylemediler. Attila, Gün, Veli yoldaşları en ağır siyasi ithamlarla suçlayıp, partiden atmaya kalktılar. Bu yoldaşların kendilerini savunmak isteklerini çeşitli bahanelerle önlemeye çalıştılar. Partiden ve işten atmalarla yetinmeyen Demir, Marat ve Aram, işten attıkları arkadaşları sürgün etmeye de özel bir çaba sarf ettiler. Bu uğurda, sosyalist ülkelerin TKP'ye gösterdikleri maddi ve manevi yardımları kötüye kullandılar. Demir, Marat ve Aram'ın parti normlarını çiğneme ve baltalama hareketlerini önlemek için Leipzig grubu çeşitli tarihlerde karar aldı, anlaşmazlık konularının konuşulmasını istedi, bu üç arkadaşın diktacı metotlardan vazgeçmesini rica etti. Bu istek ve ricalara ilgililer kulak asmayıp diktacı tutumlarına devam ettiler. Şu tarihlerde yapılan yazılı müracaat ve kararlara bugüne kadar hiç bir cevap vermediler. 28 Nisan 1964 tarihinde Leipzig parti grubu bir Genel Toplantı yapılmasını kararlaştırdı ve bunun gerçekleştirilmesini Dış Büro'dan istedi. 15 Aralık 1964 tarihinde grup bu isteğini tekrarladı. 15 Aralık 1964, 30 Ocak 1965, 14 Mart 1965, 18 Mart 1965 tarihlerinde Bilal yoldaşın Dış Büro'ya verdiği dilekçelerde, çeşitli anlaşmazlıkların konkretize edilmelerini ve çözümleri için toplantı yapılamasını istedi. 8 Nisan 1965'te Münevver yoldaş genel toplantı, 24 Nisan 1965'te Gün, 24.4.1965'te Veli, 29.5.1965'te Veli, 30.5.1965'te Gün yoldaşlar parti grubunun tam kadrosuyla toplanmasını isteyen dilekçeler vermişlerdir. 23.6.1965'te Gün, Attila, Veli yoldaşlar savunmalarını yapmak için parti grubun toplantıya çağrılmasını isteyen dilekçe vermişlerdir. 17.7.1965'te Attila Genel Toplantı yapılmasını isteyen ve seçimlerle ilgili düşüncelerini açıklayan bir yazı sunmuştur. 20.7.1965'te Veli yoldaş, partimizin kuruluşunun 45'nci yıldönü-

münde parti gruplarının hazır bulunmasını ve bu kutlama gününün uzun yıllardan beri ihmal edilmiş parti birliğini kurma yolunda kullanılmasını isteyen bir dilekçe vermiştir. Bu toplantı ve Genel Toplantı istekleriyle ilgili dilekçelerin dışında, çeşitli ana meseleler üstüne şu yazılı müracaatlar yapılmış, dilekçeler verilmiştir: 28.4.1964, 24.1.1965, 10.2.1965, 11.2.1965, 13.11.1964 [sıralamaya göre, 13.2.1965 olabilir, EA], 17.5.1965, 19.5.1965, 30.5.1965 tarihli dilekçelerde, rapor ve kararlarla Dış Büro'dan aşağıdaki meseleler hakkında görüş ve fikir istenmiş, bazı görüşlerin gözden geçirilmesi için toplantılar yapılması istenmiştir.

Görüş istenen konular şunlardır: a- Milletlerarası komünist hareket içinde doğan anlaşmazlık meselesinde Bizim Radyo'nun izleyeceği yolun yazılı talimatla bildirilmesi. b- Türk-Sovyet ilişkilerinde meydana gelen yeni gelişmeler karşısında izleyeceğimiz tutumun belirtilmesi. c- Petrol ve madenler meselesinde Bizim Radyo'nun savunup propaganda edeceği görüşün belirlenmesi. d- Dış ticaretin, bankaların ve sigortaların devletleştirilmesi isteği karşısında TKP'nin alacağı tutumun belirtilmesi. e- Kıbrıs politikasının gözden geçirilmesi. f- TİP hakkında memleketten alınan özel enformasyonun değerlendirilmesi ve TİP politikamıza açıklık ve kesinlik verilmesi. h- Hükümet krizi karşısında devrimci bir tutumun tespiti ve taktiklerimizle, isteklerimizle konkreliğin sağlanması. k- Milli Demokratik Cephe programının konkre şartlara nasıl uygulanacağının tespit edilmesi. l- Seçimlerde Bizim Radyo'nun uygulayacağı operatif plan verilmesi.

Sıralanan bu istek ve dilekçelere karşı Demir, Marat ve Aram yoldaşların cevapları şu olmuştur: "Biz ne yapacağımızı biliriz. Bu şekildeki istekler Dış Büroyu sıkıştırmak, MK'ni acz içine düşmüş göstermektir. Disiplinsizliktir. Grubu merkezin üstüne koymaktır."

Leipzig grubunun bu isteklerini böyle cevaplandıran sorumlular, diğer grupların örneğin Moskova ve Budapeşte gruplarının dilek ve isteklerini baskı ve tehditle önlemeye çalıştılar. Bu amaçla, Demir Budapeşte, Prag ve Varşova turuna çıktı. Marat Moskova'ya yollandı. Yukarda sıralanan istekleri ileri süren arkadaşlara karşı en iğrenç jurnaller verildi. İftira kampanyası açıldı. Çeşitli parti üyeleri teker teker tehdit edilmeye çalışıldı. Daha önce Leipzig grubunun üst üste karara bağladığı yukarda tarihleriyle söylediğimiz Genel Toplantı isteğini, 9 kişilik Moskova grubu da aldığı kararla Dış Büro'ya bildirdi. Moskova grubu ayrıca Marat'ı grup toplantısına Dış Büro temsilcisi olarak kabul etmeyeceğini özel bir kararla tespit etti. Demir, Moskova'da Marat'ın yaptığı tehdit etme işini, dolaştığı Varşova ve Budapeşte de tekrarladı. Arkadaşları Genel Toplantı isteklerinden vazgeçmeye zorladı.

Bütün bu tehdit ve baskılara rağmen, Leipzig grubunda patlak veren buhranı görüşüp, tartışan gruplardan; 24 kişinin 17'si Genel Toplantı isteğinde ısrar etmektedir. Moskova grubu oybirliği ile aldığı 17 Haziran 1965 tarihli kararında şu teklifleri yapmıştır.

1- Emigrasyondaki bütün Türk komünistlerini bir araya getirecek Genel Toplantı yapılacaktır.

2- Anlaşmazlık konularını Genel Toplantıya sunacak bir komisyon kurulmalı ve derhal çalışmaya başlamalıdır.

3- İşten ve partiden atma kararları, Genel Toplantıya kadar askıda bırakılmalıdır.

Bu Genel Toplantı isteğinde ısrar eden yoldaşlar böyle bir toplantının ilerde yapılması zaruri olan bir Parti konferansına hazırlık toplantısı olabileceğini ileri sürüyor ve Konferans zorunluğunu da şu gerekçe ile açıklıyorlar:

Bugüne kadar Türkiye'nin ekonomik, politik ve sosyal durumunun Marksist tahlili yapılmamıştır. Türk komünistleri bugün birçok ana meseleyi faydalı değerlendirmektedirler. TKP'nin uzak ve genel amacı olan sosyalizmi kurmaktan başka, açıkça belirtilmiş pratik amacı tespit edilmemiştir. Sosyalizme varmak için geçilmesi zorunlu olan ara dönemlerin konkre amaçları bilinmemektedir. Demokratik güçleri birleştirmek için zaruri olan konkre bir savaş programı yoktur. Devam edegelen ve şiddetli buhranlara sebep olan çatışma ve parçalanma tehlikesi, bir Genel Parti konferansında veya Kongresinde tespit edilmiş bir savaş programı olmayışından doğmaktadır.

Oysa yukardan beri sıralanan meseleler, ancak genel bir toplantıda görülüp çözüm yolları bulunabilir.

Budapeşte Grubunun Dış Büroya Başvurusu 10 Ağustos 1965

10.VIII.1965
TKP MK DIŞ BÜROSUNA

Partimizin yurt dışı teşkilatında gelişen son olaylar karşısında parti içi meselelerini tartışacak ve katılacak bütün yoldaşların tekliflerini de göz önünde tutacak bir genel toplantının kaçınılmaz olduğu sonucuna vardık. Bu toplantıya, sosyalist ülkelerdeki bütün yoldaşların ve diğer yurt dışı ülkelerde bulunup ta gelebilecek olan yoldaşların katılmasını doğru görüyoruz. Böyle bir genel toplantının bir an önce yapılmasını teklif etmeye oy birliğiyle karar verdik.

Şekibe Yamaç — Osman Alper

Necil Togay — Ziya Yamaç

Münevver yoldaşın Dış Büro'ya gönderdiği yazının özeti
10 Eylül 1965

Niyetim Leipzig'e gidip, orada, bir toplantıda işlerimizle ilgili çeşitli noktalar üzerinde düşündüklerimi söylemekti. Ama Leipzig'e gitmem pek mümkün görülmediği için, bunları sizlere yazı ile bildirmek zorunda kaldım. İlk fırsatta, bu konuları yine bir toplantıda arkadaşlarla görüşmek tartışmak isteğimi de ayrıca belirtirim. ... Bu yazımda, üzerinde duracağım nokta, sık sık değişik alanlarda beliren ilgisizliktir.

Bu nokta ile ilgili birkaç örnek vereceğim:

Sosyalist ülkelerde olsun, kapitalist ülkelerde olsun, Türkiye'den gelmiş talebeler var. Acaba Parti bunlarla ilgileniyor mu? Yahut ne ölçüde ilgileniyor? Son zamanlarda aldığım haberlere göre, Batı Almanya'da ve İtalya'da "*Yeni Çağ*"ı duyan, gören yokmuş. Adını bile duymamışlar... Muhaceret şartları içinde anlamı kalmayan bir konspirasyondan vazgeçsek, memleket dışındaki gençlerle mümkün olduğu yerlerde açık, buna imkan olmayan yerlerde gizli yahut dolaylı temas kursak, faydalı bir iş yapmış oluruz. Burada, Irak, Suriye, Lübnan KP'nin bu alandaki davranışlarını görüyorum. O ülkelerden gelen öğrencilerin hepsiyle hemen temasa geçiyorlar, onları yalnız bırakmıyorlar, maddi manevi bütün ihtiyaçlarıyla ilgileniyorlar, sempatilerini kazanıyorlar. Bu davranışın bir örneğini yine geçenlerde gördüm... Geçenlerde Batı Berlin'de Kürt talebelerinin bir Kongresi yapıldı. Bu kongrenin bizimle ilgisi yok denilebilir. Ama çok yanlış bir yorum olur. Bu kongreye katılanlar arasında Türkiyeli talebeler çoktu. Öte yandan, Türkiye'den gelen işçiler arasında 30 000 Kürt işçi tespit edilmiş. Bunlarla ilgilenmemiz, bu konuda Kürdistan Demokrat Partisiyle işbirliği yapmamız çok faydalı olur... Bu kongreye gözlemci olarak giden İtalyan yoldaşlar bana "Sizlerden kim gelecek" diye mektup yazdılar o ara. Helsinki Kongresinde, Celal Talabani, Kemal Fuat gibi, Demokrat Parti liderleriyle tanıştım. Bu Kürt Demokrat Parti liderleri bizimle işbirliği yapmak istediklerini tekrarladılar. Milli Cephe lafları ediyoruz, ama çeşitli unsurlarla temasımız nedir? ne ölçüdedir? Batı Almanya'daki işçilerle ilgimiz ne? Müspet, konkre olarak şimdiye kadar ne yapıldı?

Bu ilgisizliğin bir örneğini daha vereyim: Helsinki Barış Kongresine Merkez tarafından davet edildim. Kongrede Sekreterlikte çalıştım. Beni

çok önemli işlerde çalıştırdılar, güvendiler. Barış Kongresine davet edildiğimi, gideceğimi Partiye bildirdim. Bana mektupla olsun, telefonla olsun, bazı direktifler verilebilirdi... Kongrede çeşitli KP üyeleri vb ile tanıştım. Mesela Kıbrıs delegesi ısrarla Türk ve Yunanlı yoldaşlarla yapılacak bir toplantı gerektiğini söyledi.

... Neden arkadaşlardan birkaçı böyle kongrelere katılmaz? Neden Türk komünistleri hiç bir yerde görünmez?.. öteki partilere baktım, hepsinin adamları var, nutuk atmak üzere değil, çeşitli güçlerle temas kurmak üzere gelmişler, gece yarılarına kadar faaliyet yürütüyorlardı... Tekrar ediyorum, bir takım insanlar bizden ilgi, bilgi, yardım, işbirliği bekliyor. Biz onlara ne veriyoruz? Bir örnek daha vermek istiyorum. Geçenlerde Londra'dan aldığım bir mektuptan, oralarda *Yeni Çağ*'ın bilinmediğini de öğrendim... Basın Yayın işleri ile meşgul olacak bir büro kurulmuştu. Bu büro ne faaliyet gösterdi şimdiye kadar? Kaç kere toplandı acaba? Azdık, vakit bulamıyorduk, yapmıyorduk demek kolay olmaz. Memleketin haline bakalım. Orada her şey yıldırım hızı ile değişiyor. Biz, sosyalist memleketlerde bulunduğumuz halde, çok yardım gördüğümüz halde, çok yavaş gidiyoruz. Sesi duyulan bir parti haline gelmeliyiz. Yapılanlar maalesef çok yetersiz. Üstelik mevcut olanaklardan faydalanamıyoruz. Aziz, *Yeni Çağ* için bu dergiden Türkiye'de kimsenin haberi yok dedi. Peki, bu dergiyi kimler okuyor öyleyse? Bu noktanın üzerinde önemle durmamız gerekiyor. Yine Aziz, Bizim Radyo'nun yayınları çok yetersiz, dedi... Radyo daima geç kalıyor, eksik haber alıyor, kaynakları az vb. Bu noktalar üzerinde herkes duruyor, ama şimdiye kadar bir değişiklik yapıldı mı? Aziz Nesin'le ilgili bir nokta üzerinde duracağım... Aziz yetkili yoldaşları neden görmesin? Türk polisi Demir yoldaşın Türkiye'den kaçtığını bilmiyor mu acaba? Bugüne kadar Dış Büro üyelerinden kimse Aziz'i dinlemediyse, ben bu tutum yine ilgisizlikle vasıflandırırım. İlgisizliğin çok önemli bir örneğini daha vermek istiyorum: Bilal yoldaş, Leipzig'teki grubundan, işinden, evinden uzaklaştırıldığı zaman, bu haberi alır almaz, bir dilekçe ile Dış Büro'ya başvurdum. Bu kararın -bu çok ağır kararın- neden ve nasıl alındığını, Bilal yoldaşın, yapılan suçlamalara karşı kendini nasıl savunduğunu, bütün yoldaşların bu konuda neler düşündüklerini öğrenmek üzere, bütün muhaceret gruplarını bir araya getirecek bir toplantının yapılmasını teklif ettim. Bu dilekçeme hiçbir cevap verilmedi. Ben de aynı ısrarla tekrar ediyorum. Böyle bir büyük toplantının lüzumunu kabul etmeyecek bir tek arkadaş yoktur herhalde. Üstelik, görüşülecek mesele, sadece Bilal yoldaşın meselesi değil. Arkadaşlar dağınık bir halde, birbirinden habersiz, çalışmak, yaşamak zorundadırlar. Yılda bir defa bir genel toplantı yapmamız fikri, de-

falarca ortaya atılmıştır... *Yeni Çağ* için yaptığım çevirilere bakıyorum, her sayıda, bir iki yazıda, parti içinde demokratik metotların, kolektif çalışmaların, toplantıların, geniş tartışmaların büyük faydaları konusu ele alınıyor. Diğer partilerin uyguladığı bu metotları neden benimsemiyoruz... Memlekette önemli olaylarla ilgili fevkalade toplantıların faydalarını saymama her halde ihtiyaç yok. Örneğin bir ay sonra bizde genel seçimler yapılacak. Neden bu seçimlerle ilgili büyük bir toplantı yapılmadı? *Yeni Çağ*'ın son sayısında yayınlanan bu konu ile ilgili bildiriyi şimdi okuyoruz. Bu bildiri konusunda, çeşitli gruplardaki yoldaşlar ne düşünüyorlar acaba? Tenkitlerde bulunabildiler mi? Bu tenkitleri hesaba katıldı mı? Bu bildiriye ilave edilecek hiç bir nokta yok mu acaba? Büyük bir toplantı yapılsaydı, bu bildiri üzerinde çeşitli görüşler tartışılsaydı, bundan zarar mı görecektik?

Yetkili arkadaşların bu saydığım noktalar üzerinde düşünmelerini, bu hususta düşüncelerini hepimize bildirmelerini rica eder, saygılarımı sunarım.

Münevver Andaç
10 Eylül 1965 Varşova

TKP Moskova grubunun Yakub Demir'e Başvurusu 11 Eylül 1965

TKP Dış Bürosu Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşa.

Sayın yoldaş,

12 Haziran 1965 tarihli mektubumuza gönderdiğiniz cevabı aldık. Bu mektuba verilecek cevabı tam kadroyla yaptığımız toplantıda kararlaştırdık. Şöyle ki:

1) Gönderdiğimiz ilk mektupta aldığımız kararlar, tahmin ettiğiniz gibi Bilal Şen'in etkisi altında verilmiş kararlar değildir. Sizin, Marat ve Aram yoldaşların raporlarını, Bilal Şen'in grubumuza gönderdiği yazıları ve parti toplantısı tutanaklarını okuduktan sonra edindiğimiz kanaatlere göre verilmiş kararlardır. Grubumuzdaki yoldaşları tek bir kişinin tesiri altında kalacak, olayları tarafsız incelemek kabiliyetinden uzak insanlar olarak düşünmemenizi rica ederiz. Mesele bir prensip meselesidir. Bu raporlar ve belgelerden elde ettiğimiz bilgiler, size ortak intibaımızı ve fikirlerimizi bildirmemize hizmet etmiştir. Bu kararda grubumuz ittifak halindedir.

2) Bizi o kararı almaya sevk eden başlıca âmil, bir yoldaşın ne sebeple olursa olsun, kendisine savunma hakkı verilmeden, parti grubunda veya diğer genel bir toplantıda konuşulmadan partiden atılmaması gerektiği kanaatinde olmamızdır. Bir yoldaşın Dış Büro adına üç şahıs tarafından suçlandırılmasını, yine aynı şahıslar tarafından Merkez Komitesi adına partiden atılması kararının verilmesini ve bu kararın yine aynı insanlar tarafından tatbik edilmesini demokratik santralizme aykırı bulmamızdır. Bilal ve Orhan yoldaşlar bu şekilde partiden çıkarılmışlardır. Yarın başka yoldaşlar da bu şekilde partiden çıkarılabilir. Hattâ, örneğin şahit olduğumuz gibi, 'Sovyetler Birliği'ne karşı olmak' dahil, en ağır ithamlara maruz kalabilirler. Fikrimizce, idareci yoldaşlar bu kabil çok ağır ithamlara girişmeden önce, bütün sorumluluklarını takınmalı, çok ciddi olarak düşünmeli ve komünist ahlâk ve vicdanına uygun hareket etmelidirler. Şahsen, sizin de Demir yoldaş, bu hissimizi paylaştığınızı umuyoruz.

Demokratik santralizmin demokrasisini atıp, yalnız santralizmine sarılmak, diktatörlüğe çıkan yoldur. Leninizme aykırıdır.

3) Mektubunuzun bir yerinde 'ortada bütün partiye şâmil bir mesele yoktur' diyorsunuz. Bizim kanaatimizce vardır. Yalnız yoldaşların partiden

çıkarılması meselesi değil, işlerin yürütülmesindeki prensip meseleleri de vardır. Leninist her parti muayyen devrelerde üyelerine izahat vermek, (gizli kalması gereken konular hariç) bütün konuları üyeler önünde tartışmak prensibini kabul etmiştir. Bu sebeple, genel toplantı - konferans - kongre yapmak bu partilerin esas şartıdır. Bizim söz konusu ettiğimiz şey, bir konferans veya kongre değildir. Leipzig toplantısında bahis konusu edilen, en az iki yılda bir genel toplantı yapılması talebi, ister karar, isterse temenni olarak tefsir edilsin, bizce bir komünist partisi için zarurettir.

Mektubunuzun diğer bir yerinde bu ihtiyacı siz de kabul ediyorsunuz : «Böyle bir toplantı ancak 1962 toplantısı gibi bir danışma toplantısı olabilir. Burada memleket dışındaki çalışmalarımızla ilgili meselelerden başka, partimizin memleket meseleleri hakkındaki görüşleri ve tutumu, açıkça görüşülmesi gereken parti iç meseleleri istişare mahiyetinde görüşülebilir, grupların veya yurt dışındaki diğer parti organlarının çalışmalarıyla ilgili bazı pratik kararlar alınabilir» diyorsunuz. O halde, bir genel toplantı isteğimizde, parti geleneklerinde, prensiplerine aykırı bir şey yoktur.

4) Böyle bir toplantının yapılması için, tüzüğün gruplar tarafından yeni baştan hazırlanmasını bir şart olarak ileri sürüyorsunuz. Bundan önce, bir toplantıda böyle bir mesele konuşulmuş olmakla beraber, parti tüzüklerinin, programlarının ne suretle hazırlandığını göz önünde tutarsak, bunun bir genel toplantı yapılması için şart olarak ileri sürülmesinin yanlış olduğu görülür. Partinin programını, tüzüğünü partinin yönetici kadroları hazırlar. Üyeler, gruplar bunu tartışıp, tasdik ederler. Kaldı ki, parti genel toplantıları yalnız tüzüğü tartışmak için yapılmaz. Bizce, genel toplantı istişari mahiyette dahi olsa, parti için faydalı ve zaruridir. Yapılması gereken parti toplantılarının niçin istendiği değil, niçin yapılmadığı izaha muhtaçtır.

5) Vartan yoldaş bize, siz, Yakub Demir Yoldaşın dilinden, grubumuzun feshedilmiş olduğunu bildirdi. Grubumuz, sebep ve maksadını bir türlü anlamadığı bu sözlü tebliği inceledi ve şu karara vardı:

Grubu dağıtma kararı isabetli ve haklı bir karar telâkki edilmiş olsaydı, ikna edici esbabı mucibesiyle yazılı olarak bildirilmesinde bir mahzur görülmezdi. Dış Büro, grubumuzun dağılması sebeplerini yazılı bir tebliğle bildirmedikçe, grup kendinde dağılma yetkisini göremez. Hattâ, böyle bir yazılı tebliğ olmadığına göre, grubun dağıtılması hususunda Vartan yoldaşa söylenenlerin, hiddet anında söylenmiş sözler olduğu kanaatindeyiz.

6) Grubumuzun tek isteği parti içinde birliğin sağlanması, ihtilâfların barışçı, demokratik, âdil yollarla çözülmesi, TKP'nin sosyalist memleketlerde yetişen genç kadrolardan da faydalanarak daha olumlu ve daha verimli bir faaliyet safhasına geçmesi, Türkiye işçi sınıfı, Türkiye halkı ve

dünya işçileri önündeki ödevlerini yerine getirebilmesi için saflarını pekleştirmesidir. Ancak bu kaygılarla Leninist prensiplere, demokratik santralizme sadık kalınmasında ısrar ediyoruz.

Saygılarımızla

TKP Moskova grubu

A. Senkiyeviç (Küçük Niko), Sona İhmalyan, Sabiha Sümbül, Niko Asimov, Sabiha Sertel, Yıldız Sertel, J. [Jak] İhmalyan, V. [Vartan] İhmalyan, M. [Mari] İhmalyan

Osman Rauf Alper'in BKP Merkez Komitesi'ne Başvurusu
28 Eylül 1965

Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar,

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde geçirdiğim 13 yıllık mültecilik hayatım sırasında, Bulgar yüksek okullarında okuyarak, ajitasyon ve propaganda müesseselerinde çalışarak aldığım komünist terbiyesine Marksizm-Leninizm kültür ve şuuruna dayanarak, Türkiye emekçi halkına duyduğum görev ve sorumluluktan hareketle, bana olduğu kadar halkıma ve yurduma en yakın olan Bulgar Komünist Partisi Merkez komitesine bu dilekçeyi yazmayı ve yardım ricasıyla TKP hakkında kısa enformasyon sunmayı uygun buluyorum. BKP'nin uzun yıllık tecrübesi olduğunu bilerek, Türkiye emekçi halkına, Marksçı-Leninci enternasyonalist bir parti olarak yaptığı yardımları göz önünde tutarak bir Türk komünisti olan bana tavsiyelerini esirgemeyeceğini ümit ediyorum.

Yoldaşlar üç yıldan beri TKP'nin üyesiyim. Siz Bulgar yoldaşların benim TKP'ye girmemde değerli yardımları olmuştur. Üç yıl içinde Türkiye'nin ve Türk emekçilerinin durumuyla olduğu gibi, TKP'nin durumuyla da yakından ilgilendim. Türkiye'de olsun, Türkiye dışındaki sayısı iki yüz binin üstünde bulunan Türkiyeli işçiler arasında olsun yüz binlerce dinleyicisi olan, her yıl dinleyicilerinden yirmi otuz bin mektup alan, zaman zaman Türk hükümetince propagandası "tehlikeli" diye söz konusu edilen, bir sözle Türk halkı arasında tesiri gayet büyük olan Budapeşte Radyosunun Türkçe yayınlarında çalışıyorum. İki yıldan beri TKP'nin Budapeşte grubunun sekreterliğini yapmaktayım. Uzun yıllar Bulgaristan'da bulunmama rağmen parti hayatında tecrübem azdır. Daha genç yaşta emekçi Türk halkı için çalışmayı amaç edinerek, memleketimden kaçtıktan sonra, BKP'nin değerli yardımları sayesinde yetiştim. Türk emekçilerinin durumu tarafınızca da bilinen şeyler Türk emekçi halkının biricik siyasi partisi olan TKP partisinde çalışmayı bir görev ve şeref saydım ve saymaktayım. Ancak partinin durumu bende büyük endişeler doğurmaktadır. Ne yapmam, nasıl hareket etmem gerektiğini kestiremiyorum, attığım adımların hatalı olup olmadığını tecrübeden yoksun olduğum için kavrıyamıyorum.

Bu yüzden sizlere başvurmayı düşündüm. Komünist Partilerinin bağımsız olduklarını bilmez değilim. Bir partinin diğer partinin iç işlerine karışmadığını da biliyorum. Ancak benim sizlerden istediğim sadece tavsiye ve yardımdır. Bu yardımı şahsım için istiyorum. On üç yıllık Bulgaristan hayatımda edindiğim güzel intibaların bana size müracaat hakkını verdiğini sanıyorum. Sizlere sunduğum enformasyonu okuyarak bana yardımda bulunmanızı bilhassa yoldaşça rica ediyorum.

Yoldaş selamlarıyla
Osman Rauf Alper

- I -

1924 yılından beri derin bir gizlilik içinde bulunan TKP, 1951'deki büyük tevkifattan sonra tamamen parçalanmış durumdadır. Geçen 16 yıl içinde partinin birliği için önemli sayılacak faaliyette bulunulmamıştır. Türkiye'de Reşat Fuat, Mihri Belli gruplarının faaliyeti bilinmemektedir. Yurt dışında bulunan Zeki Baştımar (Yakub Demir) yoldaşın Türkiye'deki grubuyla da irtibat yoktur. Bilal Şen'e bağlı olan bir grup bilinmektedir. Ayrıca müstakil olan ne Zeki Baştımar'a, ne de Mihri Belli veya Reşat Fuat'a bağlı olan Kemal Tahir, Hüsamettin Özok ve Hikmet Kıvılcım grupları vardır ki, bu gruplar arasında da bir bağ olduğu tahmin edilmemektedir. Hamdi Şamilof'un grubu da müstakildir. Merkez Komitesi üyelerinden Halil Yalçınkaya ile MK namzet üyelerinden Macit Bilge'nin yönetmenliğindeki "Gençler Grubu"nun bir faaliyet gösterdiği kuvvetle tahmin edilmektedir. Son zamanlarda yaptıkları ve beyanname dağıttıkları için tevkif edildikleri öğreniliyor. Batı Almanya'daki işçiler arasında bazı broşürlerin dağıtıldığı duyuluyor. Bu broşürlerden Yurt Dışı teşkilatının haberi yoktur. Mihri Belli veya Reşat Fuat grubunun işi olduğu tahmin edilmektedir. Yurt dışında bulunan parti teşkilatını Reşat Fuat ve Mihri Belli tanımamaktadır. Zeki Baştımar ise MK'sinin diğer üyeleri (Türkiye'deki) tarafından milli emniyet ajanı olarak partiden atılmıştır. Mihri Belli ve Reşat Fuat'la diğer Merkez Komitesi üyeleri de Zeki Baştımar (Y.Demir) tarafından provokatör ve likidatör ilan edilmişlerdir. TKP'nin bu parçalanışı eldeki raporlarda ve mahkeme kararlarında belirtildiğine göre şöyle olmuştur:

Yakub Demir yoldaş 3 Nisan 1962'de yurt dışı aktiflerinin toplantısında yurtta kalan diğer iki MK sekreterini ve MK üyelerini provokatör ve likidatör ilan ederken son tevkifattan bahsederek şöyle dedi: "1951'deki Cihangir toplantısında, aktif kadroların ve partinin güvenliğini sağlamak için ilk ağızda birkaç gizli ev bulunması kararlaştırıldı. Fakat uzun zaman Teknik Büro sekreteri (Mihri Belli) parti için tek bir gizli ev temin etmedi."

Bilindiği gibi Cihangir toplantısından hemen sonra yapılan büyük tevkifatta, 500 komünist sorguya çekilmiş, Parti önderleri, Merkez Komitesi üyelerinin hemen de hepsi dahil olmak üzere 187 komünist 5-10 yıl hapse mahkum edilmişlerdi. Asıl parçalanma hapishanede tamamen belirmiştir. Reşat Fuat, Dr. Şefik Hüsnü ve Mihri Belli, Zeki Baştımarı tevkifattan sorumlu tutmuşlardır. Zeki Baştımar Mihri Belli'nin gizli evleri temin etmediğini söylediğinde, Mihri Belli görevi yerine getirdiğini, gerekli gizli evleri bulduğunu, kiraladığını, taşra komitelerine tevkifatın yapılması ihtimalini bildirdiğini belirterek, Zeki Baştımar'ın randevuya gitmediğini kabul ederek, bunun sebebini şöyle izah etmiştir: Mihri'den şüphelenmiştim, kendisini Merkez Komitesinden attım ve irtibatı kestim. Fakat bu izahattan tatmin olmayan diğerleri Zeki Baştımar'ı Merkez Komitesinden ve sorumlu sekreterlikten çıkarmışlardır. Bilindiğine göre o zaman Merkez Komitesinin üç sekreterinden biri de Zeki Baştımar'dır. Zeki Baştımar'ın Merkez komitesinden atılmasını Bilal Şen, Macit Bilge gibileri doğru bulmamışlar ve öteki sekreterleri uyarmak istemişlerdir. Yurt dışında bulunan Bilal Şen, Yakub Demir'e hitaben yazdığı bir mektubunda, Demir Yoldaşın yurt dışındaki partilileri sorgusuz sualsiz cezalamasıyla ilgili olarak fikrini açıklarken şöyle diyor: "Demir yoldaş, Reşat ve Doktorlar sizi partiden atarlarken, Merkez komitesinin üyelerinin yalnızca size karşı olan duygularından faydalanmak, formel çoğunluğa dayanmış ve deliller açıktır, tartışmalara lüzum yok" diyerek, aynen şimdi sizin kullanmış olduğunuz mantığı kullanmışlardı. O zaman siz de benim gibi, parti içi demokrasisini savunan, parti prensiplerinin çiğnenmesine razı olmayan diğer başka arkadaşlarla beraber bu düşünceyi zararlı, parçalayıcı bulmuş ve ona karşı gelmiştik."

Eski partililerin anlattığına göre gerçekten de Bilal Şen, Merkez Komitesi üyelerinden, Halil Yalçınkaya, namzet üyelerden Macit Bilge ve daha sonra Reşat Fuat taraftarlarından ayrılan birkaç komünistin önderliğinde "Gençler grubu" denilen grup, sekreterlerin birbirlerini provokatör, milli emniyet ajanı diye itham etmeleri doğru görmemişlerdir. Zeki Baştımar Reşat Fuat'ı vaktiyle Almanya'da Bayer firmasında tercümanlık yaparak çalıştığı için Alman ajanı ilan etmiş ve İkinci Dünya Harbi sırasında Almanlar Balkanlardan Türkiye hududuna dayandıkları ve Sovyetler Birliği'ne hücuma hazırlandıkları sırada partinin Alman faşizmine cephe almamasının sorumluluğunu Reşat'a yüklemiştir. Mihri Belli'yi ve Dr. Şefik Hüsnü'yü ise likidatör saymaktadır. Buna karşılık Reşat Fuat, Şefik Hüsnü ve Mihri Belli, Zeki Baştımar'ı yirmi yıl pasif kalmakla, milli emniyetle teması olduğu halde bunu partiden saklamakla itham etmekte ve kendisine Milli Emniyet ajanı demektedirler. İddialara bakılırsa, parti Zeki Baştı-

mar'a CHP'ye girmek görevini vermiştir. Baştımar Halk Partisine müracaat ettiğinde karşısına bir milli emniyet müfettişi çıkmış ve kendisiyle uzun bir konuşma yapmıştır. Zeki Baştımar bu konuşmayı partiden gizlemiştir.

Hapishanede parti önderlerinin birbirlerini bu ithamlarla suçlamaları ve polisin oyununa gelerek, birbirlerini partiden attıklarını ilan etmeleri polis tarafından meydana çıkarılmamış olan parti hücreleri arasında ümitsizlik, endişe ve güvensizlik doğurmuş birçok hücre kendiliğinden likide olmuştur. Gruplar arasında itimatsızlık havası esmiş, parti tamamen silinme tehlikesiyle yüz yüze gelmiştir. Gençler grubunun Zeki Baştımar'la Reşat Fuat, Mihri Belli, Şefik Hüsnü'yü barıştırmak için uğraşmaları boşuna olmuştur. Aralarında prensip görüş ayrılıkları olmadığını itiraf eden taraflar netice itibariyle anlaşmaya yanaşmamışlardır. Mahkum olan bütün komünistler bugün artık serbesttirler. Zeki Baştımar ve Bilal Şen bilindiği gibi bugün yurt dışında bulunuyorlar. Zeki Baştımar yurt dışına çıktıktan sonra içeride kalanları ağır suçlarla itham etmeye devam etmiştir. Ancak 2 Nisan 1962 yurt dışı toplantısında bazı yoldaşlar, Mihri Belli, Reşat Fuat ve diğerlerinin partiden atılmasını teklif ettiklerinde, bu teklifin kabul edilmediği Demir Yoldaş ve Marat Yoldaşın da buna yanaşmadıkları, Merkez Komitesi üyelerinin ancak kongre tarafından partiden çıkarılabileceğini söyledikleri dikkati çekmiştir...

Kanaatimce partideki parçalanmanın tek sebebi 1951 tevkifatı değildir. Bu ilk parçalanma da değildir. Sonuncusu da değildir. Yurt dışı teşkilatındaki, biraz sonra bahsedeceğim parçalanma da bunu göstermektedir. TKP'nin 45 yıllık bir tarihi vardır. Her komünist partisi gibi Türkiye emekçilerinin menfaatine olarak çalışmak isteyen Marksist Leninist bir parti olarak kurulmuştur. Ancak partinin henüz ne tüzüğü ne programı vardır. Elde mevcut olan ve 1936 tarihini taşıyan tüzük ve program tasarıları bugünkü Türkiye şartlarına da dünyadaki gelişmelere de uymamaktadır. Zaten birer tasarı oldukları belirtilmektedir. Tasarı da olsa, tuhaf bir anlayışla partililere bile okutulmamakta, gizli tutulmaktadır. Tüzük ve program tasarılarının çok gizli kaydıyla muayyen partililere verildiğini herkes bilmektedir... Parti otuz yıldan beri kongresini yapamamıştır. Geniş çapta konferanslar bile yapılamamıştır. Maalesef şimdiye kadar Türkiye'nin iktisadi ve sosyal meseleleri Marksist Leninist açıdan incelenmiş değildir. 45 yıldan beri parti gerçek liderlerden yoksundur. Gerçek lider olabilme vasfını haiz değerli yurtsever, Marksist Leninistler partiden çıkarılmış, polis ajanı, provokatör damgaları yiyerek izole edilmiş, birçok komünist polisin oyununa gelerek şüpheli şahıs diye saf dışı bırakılmıştır. Parti yönetmeliğine çoğu zaman Türkiye'de "Salon Komünisti" diye tanımlanan bohem ve ya-

rı anarşist aydınlar getirilmiş, emekçiler arasında parti idarelerine karşı güvensizlik yaratılmıştır. (Bugün Türkiye İşçi Partisinin idareci mevkiine, millet meclisi ve senatoya getirdiklerinin, getirmek istediklerinin aday seçimlerinde ileri sürdüklerinin yüzde 51'inin emekçi-işçi köylü, ırgat, teknisyen, olmasının, yüzde 49'unun ise aydın esnaf ve milli burjuvazi arasından gelmesinin şart koşulduğu birçok komünist tarafından yadırganıyorsa da, emekçi sınıfının aydınlara olan güvensizliğinin, bunun nedenlerini hesaba katarsak, İşçi Partisi idaresinin böyle bir şart koşmasını bir bakıma haklı sayabiliriz.) TKP idarecilerinden büyük çoğunluğu uzun yıllar boyunca sekter görüşleri dolayısıyla parti köye nüfuz edememiştir. Leninizmi yanlış tefsir etmek yüzünden nüfusunun yüzde 80'ni köylü olan Türkiye'de Komünist Partisi adeta köye girmekten çekinmiştir. Bu görüş son yıllara kadar devam etmiştir. Bugün bile İşçi Partisi içinde bulunan bazı komünist-partililerin İşçi Partisinin köye girmesine çalışmadıkları dikkat çekmektedir. Uzun yıllar boyunca Parti Atatürk inkılabını yanlış olarak değerlendirmiş, Atatürk Etatizmi [devletçiliği] meselesinde yanlış tutum almıştır. Milli meselede, Kürt meselesindeki tutumu yığınları partiden uzaklaştırmıştır. Program tasarısındaki "Sovyet Cumhuriyeti kurulmasını amaç etme", Kürt devleti kurma gibi hedefler burjuvazi tarafından halk arasında antikomünizm propagandasına vesile teşkil etmiştir. Parti ilk olarak maksimum program gereğince ajitasyon ve propagandaya girişmiştir. Atatürk'ün ölümünden sonraki devrede çeşitli siyasi partilere karşı alınan tutumdan, Türk-Sovyet münasebetleri, Türk-Amerikan münasebetleri, emperyalizme karşı savaş, toprak reformu, milli burjuvaziyle işbirliği, petrol meselesi, eski ve yeni Anayasa meselesi, İşçi Partisine karşı tutum, Vatan Partisine karşı tutum, Sosyalist Partisine karşı tutum, Emekçi partisiyle ilgili tutum gibi karışık olarak saydığım eski ve günümüzün birçok meselesinde parti stratejik ve taktik birçok hatalar yapmıştır, bugün de partide birlik olmadığı için aynı hatalar yapılmaya devam edilmektedir.

- II -

Partinin yurt dışı teşkilatında da bugün önemli bir parçalanma başlamıştır. Paris grubu da dahil yurt dışındaki bütün gruplar endişe içindedirler. Aşağıda kendi görüşüne göre sebeplerini izah edeceğim buhran kaçınılmazdı ve Leipzig parti grubunda patlak verdi.

Bilal Şen yoldaş Dış Büro üyeliğinden ve Leipzig Parti grubu sekreterliğinden, daha sonra bir yıl süreyle partiden atılıyor ve Bizim Radyodaki işine son veriliyor. Bu kararı altı kişilik Dış Büro namına, Dış Büro'nun üyesi olan Marat, Aram ve Demir yoldaşlar almışlardır. Bilal'in Dış Bü-

ro'dan ve sekreterlikten uzaklaştırılmasına gerekçe olarak Yakub Demir Yoldaş 1-1-1965 tarihli Leipzig Parti grubunda okunan raporunda şunları gösteriyor:

1- Birçok meselede parti direktif ve kararlarına aldırış etmeden kendi başına hareket etmesi. 2- Parti Merkez Komitesinin Dış Bürosunun görüşlerine uymayan Marksçı-Leninci prensiplere aykırı görüş ve davranışları ve bunları arkadaşlar arasında yayması. 3- Parti grubunu Dış Büro'nun karşısına dikmesi. 4- Alman Sosyalist Birlik Partisi MK ne gittiğinde TKP MK sini ilgilendiren meseleleri görüşmek istemesi.

Bu gerekçelerle Bilal Şen tam kadroyla toplanmayan ve sadece üç kişinin oyu ile, Bilal Şen yoldaşın da bulunmadığı, dinlenmediği ve kendisine savunma hakkı tanınmadığı bir Dış Büro toplantısında, Dış Büro'dan ihraç ve grup sekreterliğinden çıkarılınca Bilal yoldaş Dış Büro'ya ve grubuna başvurarak ithamları kabul etmediğini, kendine savunma hakkı verilirse, yapılan ithamlardan 1, 3 ve 4 cü maddelerin doğru olmadığının anlaşılacağını, ikinci maddeye gelince, her komünistin, Parti görüşüne uymayan görüşlerini parti toplantılarında söylemeye ve arkadaşlarıyla müzakeresini yapmaya hakkı olduğunu belirtiyor ve şöyle diyor: Kaldı ki, suçlamayı yapanlar parti görüşlerine uymayan görüşlerimi işimde, yayınlarda uygulamadığımı itiraf etmişlerdir. Gerçekten de, 18.11.965 tarihli Leipzig parti grubu toplantısında Demir Yoldaş Bilal'in bu görüşlerini yayınlarda uygulamadığını belirtmiştir. Aynı toplantıda çoğunluk üyeler Bilal Şen'e söz ve savunma hakkının tanınmasını ısrarla istemişlerse de, Marat, Demir ve Aram yoldaşlar Bilal'e bu hakkı tanımamışlardır. Aynı toplantıda Aram yoldaş vaktiyle kendisinin de grup sekreteri iken Alman Sosyalist Birlik Partisi MK sinde şimdi Bilal'in görüştüğü cinsten konuları görüştüğünü ve bu teknik meseleleri konuşmak üzere Marat yoldaşın kendisine tam yetki verdiğini söylemiştir. Bilal'in parti görüşüne uymayan görüşlerinden kastedilen Kıbrıs meselesindeki görüşüyle Yeni Türk Anayasası meselesindeki görüşüdür ki, bu konuya aşağıda temas edilecektir. Anlaşıldığına göre Bilal bu görüşünü radyo yayınlarında uygulamamış ve Parti kararını çiğnememiştir.

Daha sonra Bilal, fraksiyonculuk ve grupçuluk ithamıyla bir yıl süreyle partiden atılarak, Bizim Radyodaki işine derhal son verilmiş ve bir gün içinde Leipzig'den ayrılması istenmiştir? Bilal mecbur kalarak Leipzig'den ayrılmıştır.

Attila Yaşar, Gün Togay, Orhan Yalımov (İbrahim Yalımov) yoldaşlar, Marat, Demir ve Aram yoldaşlar tarafından grupçuluk ve fraksiyonculukla itham edilerek cezalandırılmak istenmiş ve nispeten cezalandırılmışlardır. Gün yoldaş savunma hakkı tanınmadan Dış Büro'dan çıkarılmıştır. Parti-

den çıkarılması için Dış Büro Leipzig grubuna baskı yapmıştır. Orhan Yalımov yoldaş Prag'daki işinden kendisine haber verilmeden bir gün içinde uzaklaştırılmış, Orhan yoldaş çoluk çocuğuyla birlikte işsiz evsiz yabancı bir ülkede kendi başına bırakılmıştır. Bu yoldaşların grupçuluk ve fraksiyonculuk ithamı Demir ve Marat yoldaşların 26 Nisan 965 tarihli raporlarında şöyle ifade edilmektedir:

Bilal bir dilekçeyle gruba başvurarak, Dış Büro'nun aldığı ceza kararının müzakere edilmesini ve kendisine savunma hakkı verilmesini istedi. Kıbrıs meselesiyle ilgili görüşlerim diyerek bir bildiri çıkardı. Gün, Bilal'i siyasi fikirleriyle destekledi. Ona yardımcı oldu. Orhan Bilal grubuyla sıkı temas kurdu. Leipzig'de gizli toplantılara katıldı. Veli ve Attila da, Bilal grubuna bağlandılar. Bilal meselesini Leipzig grubu dışındaki gruplara duyurdular. Alman Sosyalist Birlik Partisi nezdinde şikayette bulundular. Bilal 18.III.965 tarihinde Dış Büro'ya yazdığı mektubunda eski görüşlerini savundu... (Demir Yoldaşın Raporundan)

Marat yoldaşın raporunda ise yukarıda isimleri geçen yoldaşlar şu şekilde itham edilmektedir: Kelimeleri aynen Marat yoldaşın raporundan aktarıyorum: Grupçuluk, fraksiyonculuk, Troçkizm, şovenizm, yalancılık, sabotaj, adi metotlara başvurmalar, sinsice yıpratıcı faaliyet, disiplinsizlik, likidatörlük, oportünistçe çıkış ve saldırılar, kalpazanlık, aşağılık hareketler, azıtmış ve sapıtmışlar... vs.

Marat Yoldaş raporunda ayrıca çok kaba kelimeler de kullanmaktadır. Misal: "Bilal yanıldım diyecek yiğitliği gösteremiyor, hala odunum diyor." Marat yoldaş ayrıca şöyle demektedir: "Bilal daha 1951'de poliste tanıdığı bütün komünistleri ele vermiştir. Poliste kendisi tek fiske yememiştir. Cezaevindeki tutumu iki yüzlü grupçuluktur. Ben Bilal'i buralara kadar getirmekle hata ettim. Ama parti okulunda okudu yetişti sandık..."

Partinin dış teşkilatındaki bu buhran karşısında diğer gruplar arasında bir heyecan bir endişe havası esmeye başlamış. Yapılması gereken günlük işlerde aksama olmuştur. Budapeşte grubu önce ayrı ayrı komünistler olarak Bilal yoldaşa savunma hakkı verilmeden partiden atılma cezasının parti için parçalanmaya götürecek bir hareket olduğunu zira yurt dışı gruplarında, Bilal'in haksız olarak cezalandığı intibaının varolduğunu telefonla ve yazılı olarak Dış Büro'ya bildirmişlerdir. Bilal yoldaştan sonra Orhan ve Gün yoldaşların cezalanması, Attila ve Veli yoldaşlarla birlikte grupçuluk ve fraksiyonculukla itham edilmeleri üzerine Budapeşte grubu, Dış Büro'nun ithamlarını, Leipzig grubunun toplantısında okunan raporları inceledikten sonra, partinin parçalanmaya gittiği endişesini bir kere daha grup kararı olarak bildirmiş ve parti dış teşkilatının önünde duran meselelerinin

halledilmesi, müzakere edilmemesi, parçalanma sebeplerinin açıklanması, Partinin birliğini sağlamak amacıyla bir konferans hazırlığının yapılması için, yurtdışında bulunan bütün komünistlerin iştirakiyle öteden beri bütün yoldaşlar tarafından istenen genel toplantının yapılmasının faydalı ve gerekli gördüğünü bildirmiştir. Böyle bir toplantıyı Budapeşte grubu Leipzig olayları çıkmadan çok önceleri de istemişti. Böyle bir toplantı daha 2 Nisan 1965 parti grubu aktifleriyle yapılan toplantıda söz konusu edilmiş ve karara geçmişti. İki yılda bir böyle toplantıların faydalı olacağı, memleket meselelerinin müzakere edilerek, parti yurt dışı teşkilatının yapması gereken işlerin tespit edilmesi ve parti birliğini kurmak amacıyla Türkiye'yle temasa geçilerek, hiç olmazsa bir konferans yapılması belirtilmişti. Leipzig'deki olaylar karşısında Orhan, Veli, Gün, Attila, Münevver Andaç (Nâzım Hikmet'in eşi) ayrı ayrı dilekçelerle, Moskova grubu (Dokuz kişi) gerek grup kararıyla gerekse teker teker yazdıkları dilekçelerle Dış Büro'ya müracaat ederek genel toplantı isteğinde bulunmuşlardır. Moskova ve Budapeşte gruplarının bu kararı karşısında Demir ve Marat yoldaşlar grupları tehdit etmeye, yoldaşlar üzerinde baskı yapmaya başlamışlar ve Moskova grubunu dağıttığını, grup üyelerinin şimdilik lütfen partili sayıldıklarını Demir Yoldaş Moskova'da grup sekreterine söylemiştir. Budapeşte grubunun dağıtılması ihtimali de vardır.

Şimdi Partinin yurt dışı teşkilatında hakim olan hava şudur: Gruplar dağıtılma korkusu içindeler, komünistler işlerinden ve partiden atılma korkusu içindeler, hiç olmazsa şimdiki iş yerlerinin değiştirilmesi iktisadi baskıya tabi tutulması korkusu içindeler. Parti teşkilatında yönetici makam olarak Dış Büro'nun sadece ismi vardır. Parçalanmaya gidiş disiplinsizlik yaratmaktadır. Şimdi Türkiye'de seçimlerin yaklaştığı şu sırada yayınlar gerektiği gibi yapılamamaktadır. Yurt dışı teşkilatındaki parçalanmanın nedenlerini ben şöyle görüyorum:

1- Teşkilatın yayın organlarındaki yıllardan beri bir türlü düzeltilemeyen teknik, taktik ve stratejik hatalar ve noksanlıklar sebebiyle meydana gelen anlaşmazlık. 2- Yurt dışı teşkilatının yapması gereken, yapabilmesine imkan olan işlerin yapılmaması. Dış Büro'nun bununla ilgili olarak gruplarca ileri sürülen tekliflere, yardım, fikir ve görüş isteklerine cevap vermemesi. Türkiye meselelerinin müzakere edilmesinden kaçınması. 3- Yurt dışı gruplarındaki birçok komünistin, Dış Büro'daki bazı yoldaşları bilgisizlikle, Türkiye meselelerini bilmezlikle, beceriksizlik, sekterlikle itham etmeleri, dış büro yöneticilerinin SBKP'nin XX ci, XXI ve XII ci Kongre kararlarına aykırı 1957 ve 1960 Moskova uluslararası komünist işçi partileri toplantısında kararlaştırılan uluslararası komünizm ve işçi hareketindeki

yeni durum ve görüşlere aykırı fiili hareketlerde bulunan yöneticiler olarak vasıflandırmaları. 4- Dış Büro'daki eski partili yoldaşların komünistlere karşı şahsi tutumları ve vaktiyle işledikleri hatalara devam etmeleri.

Emigrasyonda olan parti grupları 1961'de Demir (Zeki Baştımar) yoldaşın gelişini sevinçle karşılamışlardı. Türkiye'nin gerçekleriyle her türlü ilişkisini kaybetmiş diye vasıflandırılan Marat yoldaşın kullandığı metotlara, faaliyetsiz duruma son verileceğini ümit etmişlerdi. 1962 de Nâzım Hikmet ve Paris'teki Ressam yoldaşın teşvikiyle yurt dışı grup aktiflerinin iştirakiyle bir toplantı yapılması ve bu toplantıda bazı memleket ve parti meselelerinin ele alınması, 1951 de parçalanan partide birlik yaratılması yolunda bundan böyle çalışılacağı umudunu doğurmuştu. Marat Demir, Ressam ve Nâzım yoldaşlarla daha sonra koopte usulüyle Bilal ve Gün yoldaşların alınmasıyla bir Dış Büro kuruldu. Teşkilatın "*Yurdun Sesi*", "*Yeni Çağ*" isimlerinde çıkarılan iki dergi ve Bizim Radyo (Günde yarım saat) gibi yayın organları vardır. Budapeşte ve Moskova grupları çalıştıkları Moskova ve Budapeşte Radyoları vasıtasıyla sosyalist ülkelerin başarılarını, sosyalizmin kapitalizmden üstünlüğünü Türk halkına tanıtırken TKP'nin ajitasyon ve propaganda taktiğini de nazarı itibara almaktadırlar.

Çıkarılan dergiler Budapeşte grubunun Batı Almanya, Belçika, Hollanda ve diğer bazı kapitalist ülkelerde çalışan Türk işçileri arasından tespit ettiği adreslere gönderilmektedir. Daimi surette yeni adres temin edilip Dış Büro'ya gönderildiği halde, tevzi işleriyle uğraşanların en basit bir adres kartoteksi yapmamış olmaları dolayısıyla dergiler eski adreslere gönderilmeye devam edilmektedir. Kardeş partilerden adreslerin hatalı olduğuna ve böyle şahısların bulunmadığına dair sinyaller gelmektedir. Yıllardan beri dergiler Türkiye içine sokulamamıştır. Bilhassa *Yeni Çağ* dergisi çoğu köyden gelmiş kendi kendine okuma yazma öğrenmiş işçilerin anlayacağı seviyede olmadığı için, hemen de boşuna masraf yapılarak çıkarılmaktadır. Bu derginin sadece teşkilat faydası, yani bir teşkilatın varlığını haber vermesinden başka bir rolü yoktur. Ayrıca dergilerin en az iki ay geç çıkarılması, okuyucunun eline geçinceye kadar daha bir ay geçmesi de, ilgiyi azaltmaktadır. Dış Büro'ya bu eksikliklerin giderilmesi için daimi surette sinyal verilmiş teklifler ileri sürülmüştür.

Bizim Radyo yayınları yurt dışı teşkilatının en önemli işi sayılmaktadır. Yıllardır redaksiyonda kadro sıkıntısı çekilmektedir. Kurulduğu ilk zamanlarda derhal büyük bir dinleyici kitlesine sahip olan radyo artık artan isteklere cevap vermemektedir. Türkiye'de bugün gittikçe gelişmekte olan ileri ve sosyalist akımlar nazarı itibara alınırsa, basında artık birçok sosyalist dergi ve gazetelerin yer aldığı düşünülürse, Yeni Anayasanın nispeten bir

takım hak ve hürriyetler sağladığı, demokratik hürriyetlerin bir dereceye kadar korunduğu düşünülürse Bizim Radyo yayınlarının artık tatmin edici olmadığını söyleyebiliriz. Radyoda geçen yazıların, yorumların gücü bugün Sosyal Adalet, Yön, İmece, Eylem, İşçi Postası, Vatan, Cumhuriyet, Akşam ve hatta Milliyet gibi gazete ve dergiler de çıkan yazılardan çok düşüktür. Bunun bir sıra teknik sebepleri vardır. Kadro sıkıntısından başka yapılan ısrarlara rağmen, imkanların bulunması mevcutken radyonun sosyalist ülkeler haber ajanslarıyla irtibatı sağlanamamış, Türkiye'de veya yurt dışındaki işçiler arasından (Bunlar içinde birçok aydın ve subay da var) muhabir temin edilememiştir. Radyonun haberleri çok eski oluyor.

Kadro sıkıntısı Budapeşte Radyosunda da uzun bir zamandır mevcuttur. Türkiye için öneminin büyük olduğu, tesirinin kuvvetli olduğu bilinmektedir. Macar Sosyalist İşçi Partisi yayınların önemini çoktan anlamıştır. Kadronun genişletilmesi defalarca söz konusu edilmiştir. Dış Büro'dan defalarca yeni iş arkadaşının tayini hususunda yardım istenmiştir. Fakat bu yıla kadar ancak bir yoldaş daha gönderilmesi vaat edilmiştir. Radyo idaresinin istediği daha üç yoldaşın ne zaman geleceği bilinmemektedir. Bütün bunlar bazı teknik noksanlıklardır.

Yayınlarda taktik ve stratejik hatalar yapılmaktadır. Bizim Radyo bugüne kadar hangi dinleyici kitlesine hitap edeceğini kestirememiştir. Yayınlar kadroya mı, geniş kitleye mi, yoksa her ikisine de mi hitap etmelidir konusu daima tartışma konusu olup gitmektedir. Bunun da sebebi yayınlardaki amacın kesin olarak tespit edilmeyişinden ileri gelmektedir. Yayınlarda halk kitleleri hiç bir sebep yokken, olaylar yanlış değerlendirilerek kah silahlı ayaklanmaya çağrılmakta, kah pasif mukavemete davet edilmekte, kah tek cephe, kah milli kurtuluş cephesi, kah milli demokratik cephe şiarları ortaya atılmaktadır. Yeni Anayasanın halk oyuna sunulması sırasında Bizim Radyo durmadan "Anayasaya Hayır" şiarını ortaya atmıştır. Bilindiği gibi bugün iktidarı elinde tutan Adalet Partisi de Menderesin Demokrat Partisinin yerini almak çabası içinde, Demokrat Parti idaresini yıkanlar tarafından hazırlatılan Yeni Anayasanın halk oyu tarafından reddedilmesi için her çareye başvuruyordu. Gerici ve sağcı gazeteler de Yeni Anayasaya hayır diyorlardı. Ve bugün Adalet Partisi yeni anayasanın gerektiği gibi uygulanmasını önlemek için elinden gelen her şeyi yaptığı gibi, yarın tek başına iktidara gelebilse, Anayasayı değiştirecektir. Bunu AP'liler açıkça beyan ediyorlar. Gerici çevreler, sermayeciler, yabancılarla ortaklaşa halk kitlelerini soyan, memleket zenginliklerinin dışarıya gitmesine kendi çıkarları için göz yuman çevreler o zaman Yeni Anayasanın kabulünü istemiyorlardı. Zira Yeni Anayasa emekçilere, aydınlara, köylüye, işçiye, su-

baya gence bazı hakları nispeten sağlıyordu. Grev hakkı, gösteri ve toplantı hakkı, demek ve örgüt kurma hakkı gibi. Yeni Anayasa kabul edildikten sonra bu hakların nispeten yürürlüğe sokulması dolayısıyladır ki, bugün yakında yapılacak olan seçimlere girecek olan ve 67 vilayetin 51'inden milletvekili adayı gösterecek derecede birkaç yıl içinde genişleyen bir İşçi Partisi vardır, CHP, CKMP gibi partiler sosyal adaleti savunmak zorunluğunu hiç olmazsa beyanatlarında ve şiarlarında ileri sürüyorlar, ilerici dernekler faaliyetleri sınırlansa da, kapatılamıyor. Yeni Anayasa sosyal devlet, sosyal eşitlik, reformlar gibi olumlu tabirler getirmiştir. Eski Anayasada olmayan bir sıra olumlu yenilikler getirmiştir. İşte böyle bir Anayasaya, yani bugün İşçi Partisinin "Anayasa tam olarak uygulanırsa memleketimizde sömürme düzeni ortadan kalkabilir, emperyalizmin yurdumuzu bir askeri üs olarak kullanması, yurt zenginliklerinin yabancı tekellerin kasalarına akması önlenebilir" dediği anayasaya "Hayır" şiarını durmadan Bizim Radyo yayınlarında ileri sürerek, ilerici güçlere zarar verdik, ve bugün Adalet Partisi organlarında Bizim Radyo'nun İşçi Partisini desteklediği yolunda çıkan yazılara cevap verirken İşçi Partisini savunmak pahasına ilerici aydınlar bir bakıma haklı olarak "TKP ve Bizim Radyo her zaman muhalefette olanı tutar, işçi partisi ve Halk Partisi muhalefette olduğu için tutuyor" diyerek, TKP'nin ilerici veya gerici olsun her muhalefet partisini desteklediği hatasına düşmeyi göze alıyorlar. Bir bakıma haklıdırlar, zira Anayasa vaktiyle Hayır şiarını ortaya atmakla Bizim Radyo muhalefete olan (o zaman) AP'nin ekmeğine yağ sürmüş oluyordu. Şüphesiz ki Yeni Anayasa TKP'nin de İşçi Partisinin de istedikleri mükemmel bir anayasa değildir. Fakat ilerici güçlerin bugünkü gibi az çok kuvvetli olmadığı bir zamanda, böyle yenilikler getiren Anayasaya da, o şartlar içinde Hayır denmesi doğru olmasa gerek.

Dış Büro'daki Aram, Marat ve Demir yoldaşlarla Bizim Radyo redaksiyonunda çalışan yoldaşlardan birçoğu arasında bu mesele önemli görüş ayrılığına sebep olmuştur. Diğer gruplar o zamanlarda TKP'nin yurt dışı temsilcisi olan Marat yoldaşın yanlış tutumunu hiç bir zaman kabul etmemişler, fakat yayın organlarında Marat yoldaşın görüşü yer almıştır.

Önemli görüş ayrılıklarından biri de Kıbrıs meselesidir: Demir, Marat ve Aram yoldaşlar ENOSİS'e karşı oldukları halde, yayınlanan bildirilerde bu hususu belirtmedikleri için, ENOSİS isteyen AKEL partisiyle çelişmeye düşmemek gerekçesiyle endirekt [dolaylı] olarak ENOSİS'ten yana olduğunu hissettirerek, burjuvazinin Komünistler Yunanistan'ı destekliyor propagandasına zemin hazırlamış halk yığınlarında Kıbrıs meselesi gibi nazik bir meselede TKP'ye karşı kin havası doğmasına sebep olmuşlardır.

Türk halkının Kıbrıs konusunda hislerinin ne derece istifade edildiği bilinmektedir. Vaktiyle Menderes de istifade etmişti. Amerikan ve İngiliz emperyalistleri de, bugünkü Türk hükümetleri de. Fakat Türk halkı nasıl ki bugün Sovyetlerin "Adanın tam bağımsızlığına egemenliğine saygı gösterilerek, yabancı üslerden temizlenmiş, yabancı müdahale olmadan tarafsız bir siyaset güdülerek, meselenin barışçı yollardan halli gerekmektedir" görüşünü kabul ediyor ve bu görüşle Sovyetler Birliğine sempati duyuyor böyle açık bir görüş TKP tarafından ileri sürülerek, ENOSİS'e aleyhtar olunduğu belirtilseydi, TKP'nin halk yığınları önündeki otoritesi artmış olacaktı. Nasıl ki AKEL veya YKP halk yığınlarının hislerini yabana atmayarak gerçekte ENOSİS olması demek, Adanın şimdiki halde NATO emrinde olması demek olduğunu bildikleri halde ENOSİS'i destekliyorlarsa, ENOSİS'i Yunanistan'ın NATO'dan kopması için kullanıyorlarsa, TKP de ENOSİS'e hayır diyerek, NATO'nun emellerini Türk halkına daha iyi anlatabilir, Amerikan aleyhtarı kampanyayı alevlendirebilirdi. Yunanistan'ın Kıbrıs meselesinde NATO'dan kopması düşünülebileceği gibi, aynı meselede Türkiye'nin de kopması düşünülmektedir. Türkiye'nin çok taraflı NATO atom gücüne katılmayı reddetmesinde, Sovyetlerle ilişkileri artırmasında bu meselenin önemi büyüktür.

TKP yurt dışı teşkilatının yayın organları, Türkiye'de vuku bulan hükümet buhranları, hükümet darbesi denemeleri, grevler, köylü kavgaları, Amerikan aleyhtarı gösteriler v.s. sırasında çoğu kere olayları doğru değerlendirememenin doğurduğu hatalı ajitasyon yapmışlardır.

Sebepsiz olarak bazı grevler siyasi grev diye vasıflandırılmış ve ona göre yayın yapılmak istenmiştir. Bazı grevler sırasında, grevcilere değil, grevi engelleyen sendika idaresine hak verilmiştir. Mesela ATAŞ grevinde ilk zamanlarda tutum bu olmuştur. Bizim Radyo sendika hareketini parçalayıcı yayınlarda bulunmuştur. Güney sendikalarının Türk-İş'ten ayrılması olayında menfi rolü olmuştur. Bu durum 1962 toplantısında da tespit edilmiştir. Sebepsiz olarak bazı sendika yöneticileri darıltılmış ve sarı sendikacılığa doğru itilmiştir.

Türkiye'de sık sık görülen köylü kavgaları haddinden fazla büyütülerek köylü isyanlarına gebe bir Türk köyü tasvir edilmiştir. Bilhassa doğu bölgelerinde daimi surette görülen eşkıya olayları da yanlış değerlendirilmekte, doğu bölgesindeki Kürt halkının milli kurtuluş hareketine başladığı hayaline kapılma saflığına düşülmektedir.

Uzun bir süre Bizim Radyo ve diğer yayınlarda Tek Cephe şiarı ortaya atılmış, böyle bir cephenin kurulabilmesi için şartların hazırlanması yolunda ajitasyon yapılmamış, geniş halk yığınlarına bu cephenin nasıl kurula-

cağı öğretilmediği gibi kadroya da öğretilmemiştir. Bir kaç aydan beri de Demokratik Milli Cephe şiarı ileri sürülmektedir. Bilhassa genel seçimlerle ilgili olarak yayınlanan bildiride Demokratik Milli Cephe şiarı kuvvetle ileri sürülüyor. Böyle bir şiarın sürülmesi çok eskiden yapılsaydı, bir temel hazırlanılsaydı, belki seçim sırasında bir Milli Demokratik Cephe kurulabilirdi. Seçimlere birkaç ay kala bu şiarın ortaya atılması seçmenleri şaşırtmaktan başka bir işe yaramıyor. Seçim bildirisinde Adalet Partisi'nin ortaksız olarak iktidara geçmesinden korkulduğundan hareketle, bütün ilerici güçler, CHP ve TİP kastedildiği açıkça belirtilerek, az çok ilerici olan partiler safında AP'ye savaşa çağrılıyor. İlerici güçler ayrıca emperyalizme karşı savaşa çağrılıyor. AP'nin ortaksız olarak iktidara geçebilmesi katiyetle söylenemez. Böyle bir tehlike mevcut değildir. İlerici güçleri sadece ve sadece AP'ye karşı yönetmek, bir bakıma ilerici güçlerin önderliğini TİP'e kaptırmak istemeyen CHP'ye hizmet etmek demektir. Oysa ki, TİP lideri Aybar, CHP'nin de AP'ye yaklaşık olarak tehlikeli olduğunu söylemektedir. TKP'nin bildirisindeki ilerici güçlerin sadece ve sadece seçimler önünde ve sırasında Adalet Partisi'ni en büyük tehlike alarak ona karşı savaşa sokulması görüşünü kabul etmeyen komünistlerin çoğu, yayınlarda ileri sürülen bu görüşü uluslararası işçi ve komünizm hareketindeki hatalı görüşlerle aynı paralelde bulmaktadırlar. Mesela uluslararası işçi ve komünizm hareketinde emperyalizme karşı savaşta, sadece milli kurtuluş savaşlarını ön plana alıp, demokratik, ilerici, barışçı ve devrimci hareket ve savaşların rolünü küçümsemek şeklinde bilinen görüş ne derece dolaylı olarak aslında emperyalistlerin ekmeğine yağ sürüyorsa, Türkiye de bütün ilerici kuvvetleri sadece AP tehlikesine karşı çıkarmak, burjuvazinin diğer kanadı olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin ekmeğine yağ sürmekte ve ilerici devrimci güçlerin burjuvazinin başlıca iki kanadı olan AP ile CHP arasındaki çatışmadan emekçi halk yararına faydalanmasını önlemekte, CHP'nin çatışmadan daha güçlü çıkmasına yardım etmekte ve bu suretle aslında ilerici güçlerin parçalanmasına da sebebiyet verilmektedir. Zira bugün İşçi Partisi etrafında toplanan bir kısım güçler İşçi Partisinin görüşünü kabul ederek, Cumhuriyet Halk Partisinin bugün iç ve dış siyasette bazı olumlu adımlar atmasına rağmen, her zamanki gibi yarın iktidara geldiğinde attığı adımlardan dönebileceğini, aslında bu partinin de köyde ağaya, şehirde büyük komprador burjuvaziye dayandığını ileri sürmektedirler. Halk Partisindeki sol kanadın mevcudiyeti inkar edilmemekle beraber, bu partinin ilerici, reformcu, demokratik ve sosyalist kuvvetlerin önderliğini işçi partisinden almak çabalarının önlenmesi gerektiğini belirtmektedirler. Oysa ki Bizim Radyo'nun yayınlarında ve TKP'nin seçim bildirisinde, bu bakım-

dan CHP'ye yardım edilmektedir.

Bizim Radyo'nun başından beri İşçi Partisini açıkça destekler mahiyetteki yayınlarının zararlı olduğunu Budapeşte'ye gelen eski İşçi Partisi Senatörü Niyazi Ağırnaslı, TKP'ye ve İşçi Partisi'ne yakın olan yazar ve gazetecilerden Melih Cevdet, Fakir Baykurt, Yaşar Kemal, Fikret Otyam, Mahmut Makal, Mehmet Kemal gerek Budapeşte grubundaki yoldaşlarla gerekse Demir yoldaşla yaptıkları konuşmalarda belirtmiş, Bizim Radyo'nun sık sık TKP ve sosyalist ülkeler komünist partilerinin bildiri ve kararlarından bahsetmesinin de halk kitlelerinde, bu radyonun KP'sinin organı olduğunu doğruladığını ve bu açık belirtinin Milli Demokratik Cephenin kurulması ve Bizim Radyoca kurulmasına yardımını sınırladığını ifade etmişlerdir. Mahmut Makal Bizim Radyo'ya hitaben yazdığı mektubunda da bu durumu belirtmiştir.

Yurt dışındaki işçiler meselesi de, yurtdışı teşkilatının önünde duran önemli bir mesele olduğu halde şimdiye kadar gerektiği gibi bu meseleye eğilme çabaları gösterilmemiştir. Yurt dışında 200 binden fazla işçi vardır. Bu işçiler arasında TKP saflarında çalışmak isteyenlerin sayısı günden güne artmaktadır. Bu işçiler kendi kendilerine teşkilatlanmaktadırlar. Sosyalist ülkelere geçip okumak isteyenler, yerleşmek isteyenler vardır. Bu işçilerin grevler yaptıkları, barış yürüyüşlerine katıldıklarını biliyoruz. Yurt dışındaki işçilerin durumunu yakından izleyen Budapeşte grubu Dış Büro'ya daimi surette bilgi vermektedir. İşçiler arasına birkaç yoldaşın gönderilmesi için yıllardan beri ısrar etmektedir. Gerçi bir yoldaş altı ay için gidip dönmüştür, fakat giden yoldaşın iyi seçilmemiş olması ve altı ay gibi az bir süre işçi arasına girmeden kenardan sadece önceden tespit edilen bir iki kişiyle görüşmesi beklenen neticeyi vermiş değildir. Budapeşte grubunun ısrarları ve yardımı sayesinde Batı Almanya'da kurulan bir grup faaliyet gösterememekte, Dış Büro'dan talimat gitmemektedir.

Yurt dışı teşkilatının işleri üzerinde Dış Büro'daki Marat ve Demir yoldaşlarla diğer yoldaşlar arasındaki, prensip dışı taktik ve bir dereceye kadar stratejik görüş ayrılıkları dolayısıyladır ki, gruplarla Marat ve Demir yoldaşlar arasında çatışmaları artırmış ve Marat, Demir yoldaşlar meselelerin derinliğine inmeyen birkaç yoldaştan da destek görerek, kendileriyle hemfikir olmayan yoldaşlar üzerinde baskıya başlamışlardır. Partiden çıkarılmalar, Dış Büro'dan çıkarılmalar, grupları dağıtmalar işte bunlardan doğmuştur. Demir Yoldaş yurt dışına çıkmadan önce de yurt dışında bulunan Abuzer Özdemir'in Marat yoldaş tarafından sorgusuz sualsiz partiden atılması, kendisine iş sağlanmaması gibi olaylar bugün de devam etmektedir. Abuzer Özdemir'in Demir yoldaş geldikten sonra ona hitaben yazdığı mektuplar ve

Demir yoldaşın verdiği cevaplar mevcuttur. Moskova'da bulunan Sabiha Sümbül yoldaşın, Sabiha ve Yıldız Sertellerin belirttikleri gibi Marat yoldaşın parti demokrasisine uymayan tutumları bugün de devam etmektedir.

Bu durum karşısında yurt dışında bulunan grupların çoğu gerek grup kararları şeklinde gerekse ayrı ayrı komünistler olarak bir genel toplantıdan başka çıkar yol görmemektedirler. Şahsen bu görüşe ben de katılmaktayım. Böyle bir toplantıyı istemenin bir komünist olarak doğru olduğu kanısındayım. Benim bu isteğim karşısında, diğer birçok yoldaşa karşı uygulanan cezalama tedbirlerinin bana da uygulanacağı aklımdan geçmez değil. Fakat buna rağmen düşündüğüm şekilde hareket etmeyi bir görev sayıyorum. Bu hususta yardımlarınızı rica ederim.

Osman Rauf Alper
28.IX.965
Budapeşte

Budapeşte Parti Grubunun TKP MK Dış Bürosuna Başvurusu 20 Ekim 1965

TKP MK Dış Bürosuna

Aşağıda belirteceğimiz hususlar dolayısıyla Partimiz Yurt Dışı teşkilatının, sosyalist ülkelerdeki bütün komünistlerin ve kapitalist ülkelerdekilerden gelebilecek olanların katılmasıyla bir genel toplantı yapmasını faydalı ve lüzumlu buluyorum.

I- Memlekette genel seçimler yapılmış ve AP çoğunluğu sağlayarak iktidarı eline almak imkanını kazanmıştır. AP'liler, seçim bildirilerinde ve beyanatlarında vaat ettiklerini gerçekleştireceklerini söylediklerine göre, toprak reformu, petrol meselesi, vergi reformü, yabancı sermayeyi teşvik, devletin özel sermayeye hizmet etmesi, yabancı şirketlerin yararına bir maden kanunu çıkarılması, dış siyasette NATO ve SENTO ile daha sıkı işbirliği kurulması gibi konularda ilerici, yurtsever güçlerle amansız bir mücadeleye girişecekler demektir. Muhalefetteki TİP ve CHP bu konularda aralarında esaslı görüş farkları olmasına rağmen AP'nin karşısında olacaklardır. TİP genel başkanının ağzıyla daha şimdiden muhalefette CHP ile işbirliğine hazır olduğunu belirtmiş, fakat bunun CHP'nin siyasi tutumuna bağlı olacağını ifade etmiştir. AP ileri gelenlerinin daha hükümet kurmadan verdikleri beyanatlara bakılırsa, memlekette bir intikam havası esmeyecek demelerine rağmen, bu parti 27 Mayıs öncesi devreye dönmek istemektedir. Derhal seçim kanununu değiştirip, icabında yeni seçimlere gidilme söz konusu edildiğinden, AP'nin yeniden ve daha fazla çoğunlukla iktidara gelmesini sağlamak istiyorlar. AP icabında bugünkü Anayasayı da değiştirmek için çareler arayacaktır. Öyle görülüyor ki iktidarla muhalefet arasında şiddetli bir savaş devri açılacak.

Bu devrede partimizin tutumu ne olacaktır. Yapılacak bir genel toplantıda bu tutum genel hatlarıyla tespit edilmelidir. Bu genel toplantıda partimizin seçim öncesi devredeki tutumu incelenmeli, başarısının, eksiklerinin, hatalarının neler olduğu belirtilmeli ve gerekli netice çıkarılmalıdır. Seçimlerde AP'nin çoğunluk sağlamasının, TİP ve CHP'nin başarı veya başarısızlıklarının nedenleri araştırılmalı, seçimlerin neticesi incelenmelidir.

Önümüzdeki yıl senato seçimleri olacak. Bu seçimlerde partimizin yürüteceği ajitasyon ve propaganda hattı tespit edilmelidir.

II- Partimizin yurt dışı teşkilatında bir buhranın patlak verdiği ve gittikçe derinleştiği inkar edilemez. Dış Büro'dan, Partiden çıkarılmalar olmuş, işten çıkarılmalar olmuş ve hatta Moskova grubu gibi büyük ve önemli bir

grup dağıtılmıştır. Teşkilat parçalanma tehlikesiyle yüz yüze gelmiştir. Birçok komünistin cezalandırılması söz konusu edilmiştir. Şüphesiz bu durum yurtdışı teşkilatının çalışmalarına önemli derecede zarar vermiştir ve vermeye devam etmektedir.

Burada üzülerek belirtmeliyiz ki, Moskova grubunun dağıtılması hakkında grubumuza Dış Büro tarafından şimdiye kadar herhangi bir enformasyon verilmemiştir. Yurt dışı teşkilatımız zaten az sayıda komünistlerden ibaretken, kadro sıkıntısı çekerken, bir grubun dağıtılması partimiz için büyük bir zarar teşkil etmektedir. Bilindiği gibi parti tek tek üyelerden ibaret değildir. Hele komünist partisi. Nerede üç komünist varsa, orada bir teşkilat olmalıdır; Parti çalışmaları teşkilatsız yürümez. Bundan dolayı Moskova grubunun dağıtılmasını, oradaki komünistlerin teşkilatsız bırakılmasını büyük bir üzüntüyle karşıladık.

Öte yandan Sofya'da dört komünist bulunduğu halde, şimdiye kadar bunların bir grup halinde birleştirilmemesinin, kendilerine parti görevi verilmemesinin de nedenlerini bilmiyoruz ve bunun doğru olmadığı kanısındayız.

Yine üzülerek belirtmeliyiz ki, BKP'den rica edilerek partimize alınan kendisine *Yeni Çağ* dergisinde önemli bir görev verilen Orhan Yalın yoldaşın, ansızın görevinden uzaklaştırılarak geri gönderilmesini, kendisine bir ceza verildiyse bunun nedenlerinin grubumuza etraflıca duyurulmamasını da üzüntüyle karşıladık.

Yurt dışı teşkilatının önünde duran ve şimdiye kadar üzerine eğilmediği bir sıra meselelerimiz vardır. Yurt dışındaki işçiler meselesi, yayınlardaki eksiklikler, dergilerin kalitesinin ve dağıtılma işlerinin düzeltilmesi, kadro meselesi, bir sıra memleket meselelerinde partimizin görüşünün tespiti meselesi bunlar arasındadır.

Bütün bunlar gösteriyor ki, partimizin yurt dışı teşkilatının önünde çeşitli memleket meselelerinde ortak görüşün, ajitasyon ve propaganda strateji ve taktiğin tespiti yanında, yayınların incelenmesi ve gerekli neticenin çıkarılması yanında bir de teşkilat meselesi vardır. Yurt dışında bulunan komünistlerin çoğu bir genel toplantı yapılmasını istemektedir. Grubumuz böyle bir toplantının birleştirici ve yapıcı olacağı kanısındadır. Aksi halde yurt dışı teşkilatının çalışmaları daha fazla bozulacak, halledilmesi gereken meselelerimiz halledilmeden kalacaktır.

Daha önce de muhtelif vesilelerle belirttiğim gibi, en yakın bir zamanda, derhal hazırlık faaliyetine başlanmak üzere, sosyalist ülkelerdeki bütün komünistlerin, kapitalist ülkelerdekilerden gelebilecek olanların katılımıyla bir genel toplantının yapılmasını lüzumlu gördüğümüzü ısrarla belirtiriz.

Şekibe Yamaç Ziya Yamaç Necil Togay
Sekreter: Osman Alper
Budapeşte 20.X.965

Bilal Şen'in BKP MK Sekreterliğine Başvurusu 30 Ekim 1965

Çok Gizli
BKP MK Sekreterliği'ne
Sofya

Türkiye Komünist Partisi Dış Bürosu ve Örgütlerinin Durumu ve Çalışmaları Üzerine Bilal Şen'in Bildirisi

Değerli Yoldaşlar

Türkiye Komünist Partisi'nin yönetim organlarında uzun yıllar üyeliğim ve çalışmalarım, benim ve parti üyelerinin ana bölümünün önümüzde duran görevlerin yerine getirilmesini sağlamak için partide çalışmaları iyileştirme alanında gösterdiğimiz çabalar bazı sonuçlar çıkarmak ve partideki bazı ciddi eksikliklerin giderilmesi yönünde ona yardım etmek için yeterli dayanak oluşturmaktadır. Yukarda da belirttiğim gibi yıllardır bu yönde çalışıyoruz, ancak maalesef belirli bir sonuç elde edilemedi.

Bu durum illegal devrimci savaşımda zengin deneyimi bulunan ve bu alanda TKP'ye gerekli yardımı sağlayabilecek olan kardeş Bulgar Komünist Partisi yönetimine başvurmamı gerekli kıldı. Kanımca BKP'nin Türkiye Komünist Partisi'nin durumu ve çalışmalarına ilgi duyması, TKP'nin içişlerine karışma olarak görülmemeli, bu, yoldaşlık görevi, enternasyonal bir görev olarak görülmelidir, çünkü bu iki parti de, tüm diğer partiler gibi bir dava uğrunda savaşım vermektedir ve olanaklı olduğunda daha iyi çalışmalar yapılmasını sağlamak her partinin de çıkarınadır. Bu, Türkiye'deki ve öteki kapitalist ülkelerdeki devrimci hareketin en hızlı şekilde gelişmesinin de güvencesidir.

Biz, yurtdışında çalışan Türkiye komünistlerinin ezici çoğunluğu, Türkiye Komünist Partisi'ndeki durumu nasıl görüyoruz. Ben komünistlerin çoğunluğu adına konuşuyorum, çünkü belirteceğim konular yurtdışındaki örgütlerde defalarca ele alınmıştır. Moskova, Leipzig, Budapeşte ve diğer gruplarda bu sorunlarla ilgilenmektedir.

Yoldaşlar,

Bizce Türkiye Komünist Partisi'yle ilgili en üzücü olgu, onun çalışmalarının zayıf olmasıdır. Bunun özellikle Türkiye işçi sınıfının uyandığı ve

ilerici hareketin güçlendiği şimdiki koşullarda olması, parti üyelerinde endişe yaratmaktadır. Bu durum Türkiye Komünist Partisi'nde 10-15 yıldır sürmektedir. Fakat son zamanlarda Türkiye'de meydana gelen olaylara çok geç tepki verilmesi ve çoğu durumda yanlış algılanması ve yanlış tutum takınılması çok açık ve şiddetli şekilde ortaya çıkmaktadır. Parti yönetimi ve illegal şartlarda çalışmalarda Leninci normları, SBKP'nin ve diğer kardeş partilerin deneyimlerini, Moskova toplantılarının ve SBKP'nin son kongrelerinin belgelerini göz önünde bulundurarak biz Dış Büro'ya Türkiye'de devrimci hareketin gelişmesinin yolları ile ilgili bazı tartışmalı konuların, örgütsel ve ideolojik açıdan eylem hattımızın belirlenmesi için ele alınacağı yurtdışındaki parti gruplarının katılacağı bir ortak toplantı yapılmasını önerdik. Biz yönetici yoldaşların şu ya da bu önemli konuda birbirlerinden farklı görüşler belirtmesine, örgütsel çalışmalara olduğu gibi ideolojik ve politik çalışmalara da kötü etkide bulunan bu kafa karıştırıcı duruma son verilmesini istiyoruz. Bu istek Dış Büro tarafından, daha doğrusu Demir ve Marat yoldaşlar tarafından kabul edilmedi. Daha da ileri gidilip bu isteğin arkasında Fransa'nın ya da Dış Büro'ya karşı olan başka bir grubun olup olmadığı araştırılmaya başlandığı gibi, bu konuyu ileri süren yoldaşları tüzük maddelerini çiğneyerek kabaca davranarak cezalandırmaya, diğerlerini de her yola başvurarak tehdit etmeye başladılar. Ben, böyle bir toplantı yapılmasını istediğim için cezalandırılanlardan ve bölücülükle suçlananlardan birisiyim.

Bu hiçbir dayanağı olmayan suçlama bana ne kadar ağır gelirse gelsin, eğer sorun sadece beni ilgilendirmiş olsaydı, Türkiye Komünist Partisi'ndeki durumla ilgili olarak Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi'ni meşgul etmek istemezdim.

İşte bundan ötürü parti çalışmalarının kimi temel sorunların ortaya koyacağım, aynı zamanda bu konularla ilgili benim ve birçok yoldaşımın görüşünü belirteceğim.

TKP'nin politik çizgisi ve örgütsel yapısıyla ilgili konular yıllardır ele alınmamıştır. Çeşitli ülkelerdeki ve Türkiye'deki grupların ve komünistlerin çalışmalarında onlara yol gösterecek, kılavuzluk edecek kolektif olarak hazırlanmış ve kabul edilmiş parti belgeleri yoktur. Bu durum şu veya bu konuda çok tartışma yapılmasına ve değişik görüşler belirtilmesine yol açıyor. Yurtdışındaki gruplarda bu görüş ayrılıkları özellikle son birkaç yıl Türkiye'de işçi sınıfının gelişmesiyle yeni çalışma olanakları doğması ve bunlardan yararlanılmasıyla ilgili olarak daha da arttı. Partide durumun böyle olması komünistlerin önüne ciddi olarak şu soruyu koymaktadır: Türkiye'deki devrimci güçlerin en hızlı şekilde gelişmesi için neler yapıl-

malıdır? Dış Büro'nun yönetici çekirdeği hiç bir gerekçe göstermeden buna karşı çıkmaktadır. Hatta son zamanlarda bu yönde genel bir toplantı yapılması yönünde ısrar eden yoldaşlar ve parti grupları tehdit edilmektedir. Yakub Demir ve Marat yoldaşların bu tutumu henüz zaten çok zayıf olan yurtdışı örgütünde bölünmeler olması yönünde ciddi tehlikeler oluşturmaktadır ve eğer gerekli önlemler alınmazsa partide ve onun çalışmalarında çok daha büyük zararlara yol açabilir.

1. Bazı önemli konularda ideolojik görüş ayrılıkları nelerdir?

1. Yurtdışı gruplarındaki komünistler dünya komünist hareketindeki önemli olayları büyük bir kaygı ile izliyorlar ve bu gelişme genel çizgisi ve bu hareketin birliği için büyük çaba sarf eden SBKP'nin ve diğer kardeş partilerin konumlarının doğru olduğunu herkes kabul ediyor. Bu konuda belki Aram yoldaş (Dış Büro üyesi) bir istisna oluşturuyor. Kendisi Küba krizi sırasında devrimci uzlaşının önemini kavrayamadı. Ancak bundan şu sonuç çıkarılmamalıdır: Türk komünistleri Çin Komünist Partisi yönetiminin maceracı konumlarda yer aldığı politika ve teorik konuların özünü kavrayamamaktadır.

Ben iddia ediyorum ki, partimizde aşırı derece yanlış görüşlere sahip Çin yöneticilerinin hiçbir dayanağı yoktur. Buna rağmen Çin yönetimi ile görüş ayrılıkları üzerine temel belgelere derinlemesine irdelenmesi tüm yönetici ve sıradan parti yöneticileri için gerekliydi. Bu sorun parti üyeleri tarafından defalarca gündeme getirildi, fakat yönetim bunu örgütlemedi. Komünist ve işçi partileri temsilcilerinin 1957 ve 1960 yılları Moskova toplantılarının belgeleri, SBKP'nin 20. ve 22. kongrelerinin kararları gruplarda incelenmedi. Dış Büro bu belgeler ışığında ülkedeki ve partideki durumu ele almadı, mücadelemizin yönlerini belirlemedi. Örneğin, Türkiye'de parti örgütleri kurulması, şartların uygun olduğu yerlerde örgütlerin üye sayısının artırılması, bizim şartlarımızda sosyalizme geçiş yolları, barış için mücadele verilmesi için çalışmalar, yığın çalışmalarındaki engeller, partiyi yığınlardan koparan dogmatizm ve basmakalıpçılığın ortadan kaldırılması konuları hiçbir zaman ele alınmadı, görüşülmedi.

Bu toplantılara ve kongrelere katılan bizim temsilcilerimiz grupları bilgilendirmediler, partimiz ve ülkemiz için çok büyük önemi olan devrimci savaşının Marksist-Leninist teori ve pratiğinin güncel sorunları üzerine hiçbir makale yazmadılar.

Yukarda da belirttiğim gibi uluslararası komünist hareketin sorunlarıyla ilgili olarak Çin yönetimi ile görüş ayrılıkları da iyice aydınlatılmadı. Bu sorun ne parti gruplarında ne de Dış Büro'da ele alınmadı, görüşülmedi. Yaklaşık 10 satırdan oluşan bir bildiri yayınlandı. Bildiri çok geneldi ve so-

mut olarak bizim mücadelemiz ile, partide hala egemen olarak dogmatizme ve sekterliğe karşı savaşımla bağlantı yoktu. Eğer bu bildiri Dış Büro'da hazırlanmış ve tartışılmış olsaydı daha iyi, eksikleri daha az, delillere dayanan ve partimize daha yararlı bir bildiri olurdu.

Leipzig grubu kendi girişimi ile uluslararası komünist harekette görüş ayrılığı olan konuları daha iyi öğrenme, bunları daha geniş olarak inceleme kararı aldı. Türkiye işçi sınıfında revizyonist ve sekter akımlar ve uluslararası işçi ve komünist hareketinde dogmatizm ve revizyonizm gibi iki konunun tartışıldığı bir seminer düzenlendi. Birinci konu ile ilgili olarak bir rapor sundum. (Bunu bildirimime ek olarak sunuyorum.) İkinci rapor bir yıllık bir ertelemeden sonra Y. Demir yoldaş tarafından hazırlanıp sunuldu. Yoldaşlar çok ilginç sorular sordular, ancak Y. Demir, N. Kruşçev'in görevden alınmasından sonra bunların güncelliğini ve önemini yitirdiğini ileri sürerek bunları yanıtlamadı.

SBKP'nin 20. ve 22. Kongrelerinden sonra uluslararası işçi ve komünist hareketle Leninci ruhun yeniden doğması, barış içinde yan yana yaşama politikasının uygulanması vb. Türkiye'de işçi hareketinin gelişmesine yardımcı oldu. Kanımca eğer SBKP'nin 20. ve 22. Kongrelerinin kararları olmasaydı,TİP nispeten olumlu bir programla legal olarak çalışmaya başlayamaz, TİP yöneticilerinin bir bölümünün sekter görüşlere sahip olmasına, bu belgelerin emperyalizme karşı verilen mücadelede, kapitalist ülkelerde, sömürge ve bağımlı ülkelerde ulusal kurtuluş hareketlerinin, işçi hareketlerinin gelişmesi için taşıdığı önemi kavrayamamış olmalarına karşın, Türk halkı arasında sosyalizm görüşleri ve amaçlarının açık olarak propagandasını yapamazdı. Türk komünistlerin çoğunluğunun başlıca amacı, bu belgeleri çalışmalarımızda yol gösterici olarak daha derinlemesine incelemek, Türkiye'deki durumu irdelemek, bu belgelerin devrimci mücadelede olanaklı olan en iyi sonucu alabilmek amacı ile en uygun araç ve şekilleri arayıp bulmaktır. Ne yazık ki parti yönetimindeki bazı kişiler bu isteği dikkate almak istemiyorlar ve bu işte bundan ötürü biz sadece tartışıp duruyoruz ve olduğumuz yerde saymaya devam ediyoruz.

Üzerinde görüş birliği sağlayamadığımız ikinci konu Türkiye'de emekçilerin verdiği mücadelenin karakteri ve bununla ilgili olarak TKP'nin görevleridir.

Bilindiği gibi Türk halkı ulusal kurtuluş mücadelesi sonucunda politik özgürlüğüne kavuştu. Ülkede ekonomik bağımsızlığın güçlendirilmesi yönünde de bazı önlemler alındı. Ne var ki, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye yeniden en başka Amerikan emperyalizmine olmak üzere yeniden bağımlı duruma gelmiştir.

Emperyalist bağımsızlığın niteliği ve derecesi konularında emperyalizme karşı mücadelenin yöntemleri konularında ve ulusal kurtuluş ve sosyal kurtuluş mücadelesi konusunda aramızda görüş ayrılıkları var.

Aralarında Marat ve Demir yoldaşların da bulunduğu bazı yoldaşlar Türkiye'nin tam bağımlı bir ülke, yani, sömürge devleti olduğu ve kurtuluşu için silahlı devrimin başlaması gerektiği görüşünü savunuyorlar. Bu görüşleri onların raporlarında ve makalelerinde ortaya konmuştur. Örneğin Marat, 10.04.1958 tarihinde "Bizim Radyo"da okunan bir yazısında şöyle diyor:

> "Ülkemize bir göz attığımızda şu tabloyu görüyoruz: Türkiye bağımsızlığını yitirmiş, yabancı işgali altında kalmıştır. Ülkenin çeşitli yerlerine yabancı işgalci askerler yerleşmişlerdir. Bugün yeni bir ulusal kurtuluş mücadelesi gerekliliği ile karşı karşıyayız. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yurdumuzdan yabancı işgalcileri kovmak için verdiğimiz mücadeleyi bugün yeniden tekrar başlatmak zorunluluğu ile karşı karşıyayız. Bugün biricik düşmanımız, halkımızı sömüren emperyalizmdir.". 17.10.1958 tarihli yazısında da şöyle diyor: "Bundan 39 yıl önce de bugün olduğu gibi emperyalist devletler ülkemize dalmışlardı. Hedef açıktır: Amerikalıların ülkeden kovulması. Kurtuluş komiteleri halkı Amerikalılara karşı, özgürlük ve bağımsızlık için mücadeleye çağırıyor." 25.10.1958 tarihli yazısında yine tekrarlıyor: "Yurdumuz işgal altındadır. Her yerde kurtuluş komiteleri oluşturulmaktadır."

Bu belirtilen ve daha birçok başka yazı ve belgesinde Marat Türkiye'yi işgal edilmiş bir sömürge ülke olarak görüyor ve radyo aracılığı ile halkı silahlı mücadeleye çağırmaktadır. O ve onun görüşlerini paylaşan diğer yoldaşlar Türkiye'de devrimci durumun oluştuğunu ve halk her an silahlı mücadeleye başlayabilir. Bu açıdan 27.08.1962 tarihli "silahlı köylü ayaklanması" başlıklı yazı tipik bir örnektir. Burada şunlar yazılı:

> "Bir gün bizde silahlı köylü ayaklanması başlayabilir. Hatta şimdi bile bunun belirtileri var. En önemlisi de ülkede bunun şartları var. Bu şartlar olgunlaşmıştır."

Uzun bir süredir "Bizim Radyo"nun yayınlarının temelini bu tür görüşler ve talimatlar oluşturmaktadır. Bugün herkes yazılarını bu ruhta yazıyor, Marat'ın 12.09.1965 tarihli yazısı bunun en açık örneğidir.

Y.Demir yoldaş şimdiye dek bu çizgiye karşı çıkmamıştır. Tam tersine onun yazılarında da bu tür görüşlere rastlanmaktadır. Örneğin "Batı ve Sosyalizm Sorunları" dergisinin ...../1963 sayısında yayımlanan yazısın-

da şöyle diyor: "...Ülkemiz politik, ekonomik ve askersel açıdan emperyalist devletlere tam bağımlı hale geldi." 1963 yılı Mart ayı raporunda da ülkenin halk devrimine ihtiyacı olduğunu söyledi.

Kanımca sayıları çok fazla olan bu örneklerden daha fazla aktarma yapmaya gerek yok. Bu yoldaşlar mücadelenin ulusal niteliğine olduğundan fazla önem vererek, bu mücadelenin sosyal yönünü gözden kaçırıyorlar, bunu görmüyorlar. Böyle hareket ederek bu yoldaşlar iç sınıf düşmanının rolünü küçümsüyorlar, emperyalizm bu düşmanın yardımı ile Türk halkını sömürüyor, yabancı tekellere bağımlı durumda tutuyor. Marat ve Demir'in bu belirtilen konumunu eleştiren birçok yoldaş var. Bu yoldaşların görüşünce ve benim kanımca Türkiye işgal edilmemiştir ve sömürge bir ülke değildir. Her halkın ve özellikle belirli nedenlerle Türk halkının ulusal gruru göz önünde bulundurulursa bu görüş tutarsızdır, yanlıştır. Kendisini "bağımsız" göstermek için çok çaba harcayan ve Amerikan zorbalığına karşı bazı yanıltıcı, şaşırtıcı önlemler alan Türk burjuvazisinin çabaları da bunu göstermektedir. Aynı zamanda Türk gerici güçleri Amerikalılara Türk halkı önünde daha dikkatli hareket etmelerini, köleleştirmeyi kendileri vasıtasıyla gerçekleştirmelerini, aslında Amerikan damgası taşıyan bu çizginin Türk politikası olarak gösterilmesini tavsiye ediyorlar. Görülüyor ki, Türkiye'de yeni sömürgecilik var, emperyalistler ülkeyi "yardım anlaşmaları" yabancı sermayenin teşvik edilmesi, "savunma antlaşmaları" vb. gibi gizli yöntemlerle sömürüyorlar. Bu anlaşmalar Türkiye'nin egemenliğini ve ulusal bağımsızlığını ciddi biçimde çiğniyorlar, fakat bunlar Türk örtüsü ile gizleniyorlar ve bundan dolayı halk yığınları çoğu kez emperyalist sömürüyü görememektedir. Bu nedenle emperyalizme karşı mücadelenin hem içerik bakımından hem de şekil ve yöntem bakımından 1919-1923 yıllarında verdiğimiz ulusal kurtuluş mücadelesinden farklı olmasını gerektiriyor. Şimdi hak eşitliğine dayanmayan bu askeri, eknomik ve politik anlaşmaların feshedilmesi (lağvedilmesi) için, politik bağımsızlığın güçlendirilmesinde temel oluşturacak bağımsız ekonominin yaratılması için mücadele vermek gerekiyor. Bu mücadeleyi başarıya ulaştırmak için, hem emperyalistlere karşı hem de onların ülke içindeki temsilcilerine ve işbirlikçilerine karşı savaşım vermek gerekiyor. Bu, Türkiye'nin ulusal bağımsızlığını güçlendirmek için verilen mücadele emekçilerin sosyal kurtuluş mücadelesi ile içiçe geçmektedir ve eğer dikkatimizi büyük burjuvaziye ve halkın bağımlı olmasına, emperyalizme boyun eğmesine yardım eden feodal kalıntılara çevirmezsek başarı sağlamak olanaksızdır.

Bu nedenle Türkiye İşçi Partisi, ülkedeki birçok komünist ve diğer ilerici güçler yaklaşık olarak aynı konumdadır ve yabancı tekellere karşı mü-

cadele verilirken onların ülke içindeki yandaşlarının da içyüzünün sergilenmesi gerektiği görüşünü savunuyorlar. Burada söz konusu olan küçük ve orta burjuvaziyi büyük burjuvaziye katmak ve onun emperyalistlerin kampına itmek değildir. Burada söz konusu olan burjuvazinin çıkarlarını da göz önünde bulundurarak emperyalist köleleştirme politikasının uygulanmasına yardımcı olan komprador burjuvazinin yalıtlanmasıdır.

Marat ve Demir böyle düşünen yoldaşları ve örgütleri antiemperyalist mücadeleyi küçümsemekle suçluyorlar. Örneğin, Demir 18.01.1965 tarihli raporunda beni şunla suçladı: "Bilal emperyalizmin ülkenin politik ve ekonomik yaşamındaki etkisini ve rolünü küçümsüyor". (Sayfa 3) Böyle bir suçlamayı TİP yöneticilerine de yöneltiyor. Dış Büro'ya sunduğu 25.03.1963 tarihli raporunda şunları yazıyor: "İşçi Partisi'nin kanısınca emperyalizmin ekonomik ve politik etkisinin birinci derecede önemi yoktur..." (Sayfa 6)

Bu durumda Amerikan emperyalizminden kurtulmak için sadece silahlı mücadele yöntemi kalıyor. Ancak yaşam ve pratik göstermiş ve daha uzun zaman göstermeye devam edecek ki, silahlı ayaklanma yakın zamanda olmayacaktır. Bizim çağrılarımıza karşın halk emperyalizme karşı silahlı mücadeleye başlamıyor ve bizim bu yönde yaptığımız ajitasyon havada kalıyor, halk arasında destek bulmuyor. Halk henüz kendi ağır ekonomik durumu ile NATO ve CENTO gibi askeri paktlar arasındaki ilişkiyi göremiyor, bunun bilincine varamıyor. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra düşman ülkeyi işgal ettiği zaman bu ilişki açık olarak görülüyordu, şimdi ise bize göre Türk halkının çoğunluğu Amerikalıların gerçek yüzünü, sömürücü ve köleleştirici yüzünü henüz görmüyor. Bunu görenlerin bir bölümü bunda Türk burjuvazisinin suçu olmadığını ve sorumluluk taşımadığını düşünüyor. Bu durum emperyalizmin içyüzünü gösterme yönündeki propagandanın daha sistemli, daha somut, emperyalizme yardımcı olan etkenlerle ilgili konularla bağlı şekilde yapılması gerektiğini ortaya koyuyor. Halk demokratik özgürlükler ve sosyal haklar için mücadele sürecinde emperyalizmi ve Türkiye'deki başlıca araçlarını görecek, Amerikalıların var gücüyle iç gericiliği desteklediğini ve gerekli reformların yapılmasını engellediğini görecek. Halk sadece NATO, CENTO ve Amerikan üslerine karşı değil, aynı zamanda Türkiye'de Amerikan hakimiyetinin kurulmasına yardımcı olan gerici egemen güçlerin emperyalizm yanlısı politikasının yarattığı somut olgulara, gelişmelere karşı da mücadeleye çağırılmalıdır. Bu mücadelenin şekli bazı yoldaşların istedikleri gibi sadece silahlı ayaklanmaya indirgenmemelidir. Bana göre Türkiye'nin şimdiki gelişme aşamasında bu mümkün değildir ve bundan ötürü her şeyden önce demokratik

mücadele biçimlerinden yararlanılmalıdır.

Kanımca TİP'in ve Türkiye'deki öteki ileri güçlerinin mücadeleleri gösteriyor ki, antiemperyalist mücadelenin demokratik biçimleri bugünkü şartlara daha uygun düşüyor ve halk yığınlarını emperyalizme karşı mücadeleye daha kolay çekebilmektedir. Marat ve Demir yoldaşlar bizde şimdi ulusal kurtuluş hareketinin bulunduğu aşamanın niteliğini çok iyi kavrayamadıkları için partinin temel çizgisini çok genel ve soyut olarak belirtiyorlar. 1957'de yapılan Moskova Toplantısı'ndan sonra partinin genel çizgisini ve "Bizim Radyo"nun platformunu Toplantının ruhuna uygun olarak şöyle belirledi: "Bağımsız, tarafsız, barışsever ve demokratik Türkiye". 1962 yılına kadar bu şiar aydınlatılmadan kaldı ve bundan ötürü bu, komünistler ve Radyoda çalışanlar tarafından farklı şekillerde yorumlandı. Kimi yoldaşlar, ben de bunlara dahilim, bunu geçiş dönemi belgisi olarak, emperyalizmle bağlı olmayan bir ulusal güçler hükümetinin bu belgide belirtilen görevleri yerine getirebileceği bir belgi olarak yorumluyorlardı. Ben bu belginin Marat ve yandaşlarının yorumladığı bu anlamda Türkiye'de gerçekleşmesinin şartlarının şimdi de olmadığını düşünüyorum. Çünkü ülkede devlet-tekel sermayesi ile NATO ve CENTO askeri grupları ile bağlı olmayan bir hükümet mevcut değildir. 1962'de yapılan konferansta bu konuyu tekrar gündeme getirdim, çünkü bu belgiyle açıklık kazandırılmaması verilen mücadelenin hedefleri konusunda karışıklık yaratıyor ve yoldaşlar arasında görüş ayrılıklarının oluşmasına yol açıyor. Marat yoldaş bu belginin sosyalist olduğunu, halkın bu belginin gerçekleşmesi için örgütleri yığın mücadelesinin, halkı böyle bir mücadeleye seferber edecek bu mücadelenin öncüsü olacak güçlü bir partinin bulunmadığı bir ortamda söylüyor. Nâzım Hikmet yoldaş bu belginin sosyalist Türkiye için bir belgi olamayacağını, en iyi durumda yığınları sosyalist devrim öncesine yaklaştıracak demokratik bir belgi olabileceğini belirtti. Bu ve buna benzer daha birçok olgu, Marat'ın kimi ifadeleri ve görüşleri şu veya bu belgeden somutlaştırmadan çıkarıp aldığını ve şartlarımızı hesaba katmadan kullanmaya başladığını gösteriyor. Bu tür çalışma davaya ve Türkiye'deki mücadeleye zarar veriyor. Bu gibi önemli konularda bunların daha derinlemesine incelenmesi ve daha kesin olarak belirlenmesi için arkadaşça tartışmalar yapılmasına da izin verilmiyor.

Bu, yoldaşlar arasında görüş ayrılıklarına yol açan birinci konu idi. 2-3 yıl sonra Demir yeni bir çizgi ileri sürdü: Türkiye'nin kapitalist olmayan yoldan gelişmesi. Yeni çizgiyi Demir tek başına belirlemişti ve gruplarda ve Dış Büro'da tartışılmadan ilk kez Enternasyonal'in 100. yıldönümü dolayısıyla Berlin'de düzenlenen uluslararası konferansta ileri sürüldü. Bu yeni

çizgi de birincisi gibi çok geneldi. Kapitalist olmayan gelişmeyi nasıl geçileceği, bunun içeriği açık değildi. Demir'in bu konudaki yazıları bu çizginin içeriğini açıklamıyor ve bu pratik çalışmalarda yanılmalara yol açıyor. Bu yazıları "*Yeni Çağ*" dergisinin 1965 yılının 2. sayısında bulmak mümkün. Parti çalışmalarının temel sorunları ile ilgili çizginin tek başına belirlenmesi devrimci mücadeleye büyük zarar verdi ve vermeye de devam ediyor.

3. Ülkedeki yeni olayların yeni gelişmelerin değerlendirilmesi

Türkiye'deki önemli yeni gelişmelerin değerlendirilmesinde Marat ile Demir'in görüşleri hiçbir zaman öteki yoldaşların görüşleri ile örtüşmemektedir. Onlar "27 Mayıs" darbesini ve yeni anayasayı yanlış değerlendirdiler. Onlara göre 27 Mayıs darbesi burjuvazinin iki kanadı arasındaki mücadele idi ve halk yığınlarını ilgilendirmemekteydi. Dahası da var. Onlara göre darbe, burjuvazinin halk devriminin çıkmasını önlemek için kurnazca başvurduğu bir manevra idi. İşte bu nedenle onlar bunu askersel-faşist darbe olarak nitelediler ve burjuvazinin iki kanadının niyetlerine karşın darbenin objektif olarak Türk halkının yaşamında bir dönüm noktası olduğunu, Türk halkı için ülkedeki ilerici güçlerin gelişmesi için göreceli elverişli şartlar yarattığını göremediler.

Demir ve Marat 27 Mayıs darbesinin niteliğini yanlış değerlendirerek, darbeyi destekleyen ilerici gençlik ve sendikal örgütlere karşı olumsuz bir tutum takındılar. Hatta sendikacılar tarafından Türkiye İşçi Partisi'nin kurulmasını demagoji olarak ilan ettiler. Onlara göre darbe Türkiye'de gerçek bir politik işçi örgütü kurulması için şartlar yaratmadı. İşte bundan ötürü partinin kurulmasından sonra uzunca bir süre "Bizim Radyo" TİP kurucularının amaçlarını ortaya vuruyordu.

Demir 1962 yılındaki Leipzig Konferansında açık olarak şöyle dedi: "Türkiye'de bugünkü şartlarda legal bir devrimci işçi partisi kurulamaz." (Sayfa 26)

27 Mayıs darbesini yanlış değerlendiren Demir ve Marat Ulusal Birlik Komitesi'nin tüm faaliyetlerini olumsuz olarak nitelediler. Bu en açık biçimde referandum konusunda ortaya çıktı. Marat, referandumla ilgili kampanyayı başlatma talimatı niteliği taşıyan 21.09.1960 tarihli yazısında şöyle diyor: "Yeni anayasada sosyal cumhuriyet sözlerinin altında siyah bir yılan yatmaktadır. Bu tehlikeli yılan faşizmdir... Anayasa vasıtasıyla yasallaştırılmak istenen faşizme karşı mücadele edilmelidir.

Marat'ın bu talimatına dayanarak "Bizim Radyo" yeni anayasaya karşı 10 ay boyunca kampanya yürüttü. 0, 3 Temmuz 1961 tarihli yazısında şu belgiyi yükseltti: "Zincirlerden başka bir şey getirmeyen anayasaya hayır

deyiniz. Marat o kadar düşüncesizce hareket ediyordu ki, yeni anayasaya karşı kampanya yürüten Menderes'in mirasçılarının, Adalet Partisi yandaşlarının ve diğer gericilerin konumuna düştüğünü göremiyordu. Böylece TKP'nin en etkin silahı olan "Bizim Radyo" ülkedeki en gerici güçlerle aynı konumda yer aldı. Bu, yeni anayasayı destekleyen ilerici güçleri çok zor durumda bıraktı. Bu durum ülkedeki ilerici güçler ile onlar tarafından TKP'nin yayın organı olarak bilinen "Bizim Radyo" arasında görüş ayrılıklarının doğmasına yol açtı. Referandumdan sonra da "Bizim Radyo" anayasaya oldukça çok sayıda seçmenin karşı oy verdiği gerekçesiyle anayasaya karşı kampanyasını sürdürdü. Anayasanın getirdiği yeniliklere karşı çıkanlar Adalet Partisi yandaşları olduğu göz önünde bulundurulursa, bu Marat'ın düşündüğü gibi bizim başarımız değildi. Aslında bu oylar aşırı gericilerin başarısıydı.

1961 yılı sonunda radyoda çalışmağa başladığımda anayasayla ilgili bu tutumumuzun düzeltilmesini önerdim. Bu görüşten hareket ettim: Bu anayasa sosyalist bir anayasa olmamasına, bir çok eksikliğinin olmasına karşın eski anayasaya kıyasla daha ilericidir ve demokratik ve sosyal haklar için mücadele etmek için belirli olanaklar sağlıyor, grev hakkını, sendikaların kurulması hakkını tanıyor, tarım reformu yapılmasını öngörüyor, en önemlisi de legal işçi partisi kurulması hakkını tanıyor. Kanıma göre bugünkü güçler dengesinde ulaşılabilecek gerçek durum budur. TİP ve öteki ilerici güçler yeni anayasaya bu dönem için büyük bir başarı, kazanım olarak nitelediler ve varolmaları ve faaliyetleri için önemli bir güvence oluşturduğunu belirttiler.

Benim bu görüşlerim ve ülkedeki ilerici güçlerin bu yöndeki görüşleri Marat tarafından onaylanmadı.

Demir yoldaş, Marat'ın bu görüşünü paylaşarak Leipzig Parti konferansında şunları söyledi: "Yeni anayasa emekçilerin temel istemlerinden hiçbirini kabul etmedi. Bundan ötürü bu anayasa ile halk aldatılamaz." Benim kanıma göre biz anayasada yer alanlarla yetinmemeliyiz, halk yığınlarının yanılmasına izin vermemeliyiz. Bununla birlikte Türkiye gibi oldukça gerici bir devlet sınırları içinde anayasadaki göreceli ilerici noktalar emekçilerin büyük kazanımı, büyük zaferi olarak belirtilmelidir. Bu, halkın kendi gücüne inancını güçlendirecektir, halk oluşan olanaklardan yararlanacak ve mücadelenin daha da aktifleştirecek, yeni devrimci kazanımların koşulu olacak sosyal-politik yaşamın daha da demokratikleştirilmesi için mücadelelerini artırabilecektir.

4. Kıbrıs sorunu

TKP Merkez Komitesi adına yayımlanan 20.02.1964 tarihli bildiride, durumdan tek çıkış yolunun Rumların Enosis istemi hesaba katılmayarak Kıbrıs halkının kendi kaderini belirleme hakkının tanınması olarak belirtildi. Demir 18.01.1965 tarihli raporunda şöyle dedi: "Biz Enosis'ten yana olmasak da, AKEL Programında Enosis'ten yana olduğunu belirtiyor ve biz Marksist-Leninist parti olarak AKEL ile kendi ülkesini ilgilendiren bir konuda çelişki içine girmemeliyiz..." (sayfa 7) Demir yoldaşın AKEL ile ilgili bu iddiası gerçekleri yansıtmıyor. AKEL Merkez Komitesi üyesi Kavazoğlu yoldaş ile bir görüşmemizde bana AKEL'in Enosis konusunda TKP'nin tutumuna şaşırdığını söyledi. O, sizin bildiğiniz bu konuyu suskunlukla geçiştiriyor dedi ve şunları ekledi: Biz uygulamada Enosis'i destekliyoruz ve bu partimizi halktan koparacak, partimizi izole edecek yanlış bir politikadır, bu gericilerin ülkemiz halkının yurtseverlik duygularını kendi kirli amaçları için kullanmalarına olanak verecektir.

Demir, Marat'ın dışındaki Türk komünistlerinin çoğunluğu Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya bağlılıklarını ve Türk halkının duygusunu göz önünde bulundurarak, açık olarak Enosis'e karşı çıkmamızı savunuyor. Bize göre Kıbrıs halkının kendi kaderini belirleme hakkı Enosis anlamına gelmez. Biz Kıbrıs sorununun en doğru çözümünün bu ülke halkına topraklarında yabancı askeri üslerin olmayacağı bir bağımsızlık olacağı görüşündeyiz. Bu görüş Demir ve Marat tarafından milliyetçi olarak nitelendirildi. O zaman ben Kıbrıs sorunu ile görüşlerimi yazılı olarak belirterek bir nüshası grupta, diğeri Dış Büro'ya verilmek üzere iki nüsha halinde parti sekreterine verdim.

Buna yanıt olarak partiden kovuldum. (Kıbrıs sorunu ile ilgili yazıyı bildirime ek olarak sunuyorum.)

Şunu da belirteyim ki, Kıbrıs sorunu ilgili bizim tartışmamızdan 10 ay sonra TİP, Sosyalist Kültür Derneği ve Türkiye'deki öteki ilerici güçleri bizim çizgimize benzer bir doğrultuyu savunmaya başladılar. Demir yoldaş bu güçleri de, daha somut olarak TİP Genel Başkanını da milliyetçilikçe suçladı.

5. Sendikal politika

Türk işçilerinin çoğunluğu gelişmiş bir sınıf bilincine sahip değildir. Emperyalist çevreler ve burjuva partileri reformist sendika bildirilerini anti-komünist propaganda yürütmek için kullanıyorlar. Bundan ötürü işçi sınıfı içinde, emekçiler arasında anti-komünizm oldukça yaygın. Bu nedenle bu sendika liderleriyle ve sendikalarla ilgili olarak nasıl bir politika uygu-

lanması gerektiği sorunu ortaya çıkmaktadır. Marat gibi kimi yoldaşlar bu liderler ile işçi sınıfının baş düşmanı olan emperyalist gericilik arasında hiç bir fark görmüyorlar. Hatta bunların akıbetlerinin de Menderes'in akıbeti gibi olacağını söylüyorlar. 10.12.1962 tarihli yazıda şöyle deniyor:

> "Türk-İş (Sendika Konfederasyonu) liderleri işçilerin ve emekçilerin ihtiyaçlarıyla ilgilenmiyorlar. Ama hükümetin, gericilerin ve faşistlerin provokasyonlarına seve seve katılıyorlar. Menderes zamanında da bu sendika liderleri sık sık Menderes gibi komünistlere saldırıyorlardı. Ancak bu Menderes'i ve Ağaoğlu'nu kurtaramadı."

Bu yanlış propaganda sendikaların bölünmesini hızlandırıyordu. İşte bundan ötürü yoldaşlar reformist sendika liderlerine karşı eleştirilerin hala bunların ardından giden işçileri kazanmak için dikkatli, inandırıcı olmasını istiyorlar. Bunlara yöneltilen kaba küfürler işçi sınıfının bilinç düzeyi daha düşük olan kesimini bizden uzaklaştırıyor. Biz bu konuyu Dış Büro'da görüşmek zorunda kaldık. Sadece sendikaların bölünmesine yardım eden Marat'ın çizgisi eleştirildi. Demir'in 25.03.1963 tarihli raporunda şöyle deniyordu:

> "Şunu kabul etmeliyiz ki, işçi sınıfının ve sendikal hareketin birliği konusunda hâlâ sekterlikten kurtulamadık. Sadece ülkede değil, burada da kurtulamadık. Şu tartışılmaz bir gerçektir ki, "Bizim Radyo"nun yayınları ülkede sekterliği besliyor, çünkü "Bizim Radyo"nun yayınları komünistler ve sol işçi yöneticileri tarafından TKP'nin direktifi olarak kabul ediliyor. Hiç olmazsa radyo yazı işleri idarehanesinde sekterliğe son vermek isteyenlere engel olmayalım..."

Görüldüğü gibi Demir bizim defalarca seminerlerde (31.02.1963) toplantılarda, oturumlarda savunduğumuz doğru politikayı benimsemişti. Ne yazık ki, o bu doğru çizgiyi az zaman sonra terk etti ve Marat'ın sekter çizgisini savunmağa başladı. 26.04.1965 tarihli toplantıda yapılan konuşmalar bunun açık örneği. Marat şöyle diyor: "Sendikal hareketle Bilal oportünizmi savunuyor" (sayfa 5) ve Demir onaylıyor: "Bilal'de oportünist eğilimler belirdi." (sayfa 4) Marat'ın sekterliğini eleştirdiğim her defasında o beni oportünistlikle suçluyordu. Birkaç kez baş redaktörlük yaptığım dönemde yazılan yazıların incelenmesi ve oportünist eğilimlerin saptanması için bir komisyon kurulmasını önerdim. Ne ki, böyle bir şey yapılırsa bunun aksinin ortaya çıkacağı için Demir bu öneriyi kabul etmiyordu ve böyle bir şey yok diyordu.

Bu konudaki tartışmaları da başvuruma ek olarak sunuyorum.

İşçi sınıfının bilinç düzeyi ile ilgili de tartışmalar yapıldı. Demir ve Marat yoldaşlar işçi sınıfının sosyalist devrimin bilincine vardığını ve bunu gerçekleştirmeye hazır olduğunu iddia ediyorlar. Onlara göre işçilerin yığınsal olarak sendikalara üye olmaları, onların sınıf bilincinin göstergesi idi. Bu değerlendirme hatta 6.04.1962 tarihli kararlara bile yazılmıştı. Orada şöyle deniyor: "Türkiye işçi sınıfı bugün sayısı 2 milyonu bulan, sınıf şuuru uyanmış, teşkilatlanmaya azimli bir varlıktır." (sayfa 5) (1962 konferansı, sayfa 96) Bu yanlış değerlendirmeye dayanan propagandamız işçilerin sınıf bilincinin oluşmasına yönelmiyor, onları her gün ayaklanmaya, devrim yapmaya çağırıyor.

Birçok yoldaş bunu serüvencilik olarak görüyor. Türkiye İşçi Partisi'ne olduğu gibi bize göre de Türkiye işçi sınıfı kendi durumunu yeni yeni kavramağa başlıyor ve sınıf bilincinin berraklaşması için gece gündüz çalışmak gerekiyor. İşçi sınıfı saflarında hala tredünyonist bilinç egemen ve verdiği mücadele ekonomik nitelik taşıyor. Onların ezici çoğunluğu politik erkin ele alınması gerektiğinin bilincine varabilmiş değil. TİP üyesi işçilerin bir bölümünde antikomünist eğilimlerin olması da bunu kanıtlamaktadır. Bu da TİP'in ülkenin birçok yerinde çalışmaları büyük ölçüde güçleştirmektedir. Bu, bizim Türkiye'de politik çalışmalarımızı iyileştirmemizi, işçileri olduğu gibi köylüleri de gericiliğe karşı devrimci sınıf savaşının tüm araçları ile bilinçli sınıf savaşımı vermeye hazırlamamızı gerektiriyor, devrim için gerekli şartların olmamasına karşın onları devrim yapmaya çağırmamızı gerektirmiyor.

6. Burjuva partileri arasındaki çelişkilerden yararlanma

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'deki sömürücü sınıflar ve katmanları başlıca iki politik partide gruplaştılar. TKP bu partilerin niteliğini doğru olarak değerlendiremiyor ve bunlar arasındaki çelişkilerden yararlanamıyor. Bu nedenle radyoda uzun süreden beri bu konuda tartışılmaktadır, bazı yoldaşlar bu konuyu Leipzig Konferansında da dile getirdiler. Onlara Demir yoldaşın yanıtı şu oldu:

> "Bu konunun burada ele alınması hiçbir pratik yarar sağlamayacaktır... Büyük burjuva partilerin iç politikada emekçilere karşı tutumları aynıdır, dış politikada aynı yol üzerindedirler. Programları esasta pek farklı değildir. Menfaatleri çelişen ayrı ayrı burjuva zümrelerinin belirli karakterini bunlarda bulmak zordur..." (Rapor, 5/6)

Tüm bunlar doğru, ancak şu da bir gerçek ki, İnönü'nün partisinin politikasında Türkiye'de politik yaşamın belirli ölçüde demokratikleştirilmesinden yana olduğu gözleniyor. Onun Adalet Partisi'nde olan kini, uluslararası ilişkilere nispeten daha objektif yaklaşımı, Sovyetler Birliği, Bulgaristan ve diğer sosyalist ülkelerle ilişkilerin iyileştirilmesi girişimleri var. Biz bu konuyu İnönü'nün çizgisini methetmek için gündeme getirmedik, çünkü o bunu yapmak zorundaydı. Biz bu durumdan devrimci güçlerin geliştirilmesini sağlamada yararlanmak için gündeme getirdik. Demir ile Marat'ın iki parti arasında hiçbir çelişki olmadığı yönündeki iddiaları Demokrat Parti yöneticilerinin idam cezasına çarptırıldıkları Yassıada duruşmaları sırasında tuzla buz oldu. "Bizim Radyo" bundan sonra da "Karga kargaanın gözünü oymaz" görüşünü savunuyordu, yani bunun burjuvazinin iki kanadı arasında bir mücadele olduğunu, bunun halk yığınları ile burjuvazi arasında bir mücadele olmadığını savunuyordu. Bu propaganda CHP'de hoşnutsuzluk yarattı ve işçi sınıfı İnönü'nün bu demagojik çıkışlarından yararlanamadı. Dış Büro bu konuda zamanında ve doğru bir tutum takınmadı. Bu nedenle ben 31.02.1963 tarihli seminerde parti grubunda görüşlerimi açıkladım. Parti grubunun 1963 yılı raporunda şu görüş benimsendi: "Radyoda en çok tartışılan konu burjuva partileri arasındaki çelişkilerden yararlanılması sorunudur. Bazı yoldaşlar CHP'nin ülkede güçler dengesinin değişmesi sonucu olarak en gerici unsurların toplandığı Adalet Partisi'ne karşı mücadele etmek zorunda kaldığını görmüyorlar. Bu yoldaşlar CHP'ye ön yargılı olarak yaklaşarak hiçbir konuda bu parti ile ortak eylem yapılmaması gerektiğini savunuyorlar. CHP'nin politikası ile ilgili değişik düşünceler hararetli tartışmalara ve karşılıklı suçlamalara neden oluyor." Yoldaşların çoğu (14 kişiden 12'si) CHP'ye karşı sekter tutumu kınadılar. Bu eleştirilerin etkisi ve ülkedeki olayların gelişmesi sonucunda Marat ve Demir başka bir aşırılığa kaydılar. TİP'i, ilerici güçleri, CHP'nin kuyruğuna takmaya başladılar. TKP'nin Haziran 1965 tarihli seçim bildirisi bu bakımdan anlamlıdır. Bu bildiride ilerici güçlere ve TİP'e seçimlerde CHP'nin politikasını desteklemeleri çağrısı yapıldı. Bu bildiriyi ve bu konudaki yazıları bildirime ek olarak sunuyorum. Bu tutum da doğru değil, çünkü böyle bir çizgi izlemek, TKP'yi seçmenleri önünde kendi platformunu sergileme somut olarak ne için mücadele ettiğini ortaya koyma olanağından yoksun bırakıyor. Demir ve Marat'ın bu direktifini göz önünde bulundurmayan TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın bu sorunu doğru olarak kavraması sayesinde Türkiye İşçi Partisi 15 milletvekilliği kazandı. Bize göre TİP ileride de bağımsızlığını korumalı ve eğer CHP şu ya da bu konuda nispeten daha ilerici konumlarda yer alırsa bunu desteklemeli, an-

cak bazı yoldaşların tavsiye ettikleri gibi hiçbir zaman CHP'nin bir kolu haline gelmemelidir.

Türkeş'in grubu da en aktif biçimde değerlendirildi. "Bizim Radyo" uzun zamandır bu grubu ilerici ve Atatürk'ün fikirlerini savunucu olarak nitelendiriyordu. Ülkede ise Türkeş aktif bir pantürkist ve milliyetçi sosyalist olarak tanınıyor. Türk-İş'e komünizme karşı mücadeleyi başta gelen bir görev olarak görüyor. Liderliğini yaptığı "İstikrar ve Gelişme Cemiyeti"nin görevlerini şöyle açıklıyor: "Cemiyetimiz, bizi ulus olarak yok etmek ve sömürge haline getirmek isteyen komünizme karşı mücadele edecektir." (Gazete "Zafer" 3.5.1963) 21 Mayıs 1963 olaylarına katılanların davasının görüldüğü Mamak Askeri Mahkemesi'nde Türkeş şunları söyledi: "Biz milliyetçiyiz. Bize göre tüm Türklerin, özellikle komşu ülkelerimizde yaşayan Türklerin mutluluğu için mücadele etmek tüm milliyetçilerin görevidir. En acımasız emperyalizmin (SSCB'yi kastediyor) boyunduruğu altında yaşayan Türklere, Afrikalı zencilerin dahi sahip olduğu kendi kaderini belirleme hakkının tanınması için mücadele edeceğiz. (Gazete "Zafer", 26.06.1964) Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin başına geçtikten sonra komünizme karşı aktif mücadeleye başladı. Ona göre milliyetçilik komünizme karşı mücadelede en etkili araç. O, komünizme karşı mücadelede devletin gücünden yararlanılmasını, faşist yasaların en ciddi biçimde uygulanmasını istiyor. (Gazete, "Yeni İstanbul", 23.09.1965) İşte bundan ötürü TİP Genel Başkanı Aybar, Türkeş ve grubunun faaliyetlerini Hitlerizmin Türk varyantı olarak değerlendiriyor. Türkeş seçim kampanyasında yaptığı propagandanın merkezine antikomünizmi ve özellikle TİP'i koymuştur. Konuşmalarında TİP'in 3. Enternasyonal'in düdüğüne göre oynayan komünist bir parti olduğunu ileri sürmüştür.

Özellikle TİP'in tarım işçilerinin Meclis'e milletvekili seçilmesi istemine karşı çıkmaktadır. Türkeş'e göre Türkiye için en iyi yardım kaynağı Amerika'dır.

Türkeş'in bu çıkışlarına ve ilerici güçlerin ona karşı menfi bir tutum takınmalarına karşın Marat, Demir ve Aram Türkiye'de seçim kampanyası sırasında onu seçmenlere Türk halkının ulusal ve demokratik birliği için en güvenilir savaşçı olarak göstermeye çalıştılar, onlar şimdi de Türkeş'in partisinin Türkiye'deki ilerici güçlerin sıralarına katılması gerektiği fikrini savunmağa devam ediyorlar. Türkeş'in demagojisini gerçek yüzü, onun TİP'e açık saldırıları görülememektedir, onun bu saldırıları TİP'in sıralarına daha çok emekçi çekme çabalarına engel olmaktadır.

Ben bu konuda da yukarda belirtilen yönde görüşlerimi açıkladım, ancak Türkeş'in görüşlerinin gerçek yüzünü öğrenmeye çalışmamakla suçlandım.

7. Komünizmin propagandasının yapılması ve anti-komünizme karşı mücadele

Devrimci mücadelemizin başarısı en çok anti-komünizme karşı mücadeleye bağlıdır. Din ve milliyetçilik temeline dayandırılan antikomünizm propagandası Türk burjuvazisinin komünizme ve ilericilik hareketine karşı en önemli ideolojik silahtır. Adalet Partisi ve öteki gerici partilerin son seçimlerdeki eylemleri ve başarıları bir kez daha gösteriyor ki, Türkiye'deki gerici güçler bu zeminde insanların bilincini zehirliyorlar, onları aldatıyorlar ve onların oylarını kendi kötü amaçlarını gerçekleştirmek için almayı başarıyorlar.

Yıllardır ülkede azılı bir antikomünizm propagandası yapılmaktadır. Antikomünist propagandanın yalan dolanla ileri sürdüğü başlıca konular şunlardır: Komünistler silahlı devrim peşindedirler, "totalitarizm" yanlısıdırlar, Federe Türk Cumhuriyeti kurmak, özel mülkiyeti ortadan kaldırmak istiyorlar. Gericilik Rusya-Osmanlı İmparatorluğu arasındaki savaşları da ustaca kullandı.

Şunu kabul etmeliyiz ki, antikomünizm halkın çoğunluğu ve işçi sınıfının büyük bir bölümü arasında yaygındır. Burjuva partileri kendi rakiplerini komünistlikle suçlayarak başarı sağlıyorlar. Kanımca Adalet Partisi'nin Cumhuriyet Halk Partisi karşısında zafer kazanmasının nedenlerinden biri de Adalet Partisinin CHP'yi komünistlikle suçlamasıdır. Türkiye'de antikomünizmin yaygınlaştırılması için öznel ve nesnel koşullar mevcuttur. Ülkemiz küçük mülkiyet sahipleri ülkesidir. Halkın çoğunluğu eğitimsizdir ve dini fanatizmin güçlü etkisi altındadır. Ülkede hiçbir zaman burjuva demokrasisi olmamıştır ve partimiz komünizm fikirlerini açık, legal olarak propaganda etme, komünizm ve sosyalist ülkeler hakkında ortaya atılan yalanların iç yüzünü açığa çıkarma olanağı bulamamıştır.

Tüm bu nesnel koşullar emperyalistler ve onların Türkiye'deki ajanları tarafından ustaca kullanılıyor.

Ne ki, öznel nedenler de hiçbir suretle küçümsenmemelidir. Partimiz tüm varlığı boyunca gerektiği gibi örgütlenememiş ve kitleler arasında ideolojik çalışmalar yapamamıştır. Partinin antikomünizme karşı mücadele için hazırlanmış bir somut taktiği olmamıştır. Partinin taktiği her zaman genel, soyut, hayattan ve Türk halkının değişik katmanlarının çıkarlarından kopuk olmuştur.

Bu konuda Dış Büro'ya yönelik ısrarlı taleplere ve yapılan eleştirilere karşın hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Demir ve Marat bu karmaşık sorunun şu formül ile çözülmesini öneriyorlar. Antikomünizme karşı en güvenli silah şudur: Komünistlerin isteklerini yığınların bilincine ulaştırmak..."

(sayfa 13, Dış Büro Önündeki Durum Rapor, 25.03.1963)

Görüldüğü gibi bu görüş doğrudur ve tüm ülkeler için geçerlidir, ancak bu görüş Türkiye'nin somut koşullarına uygun olarak işlenmemiştir. Bizce ülkemizde antikomünizmin nedenleri, kaynakları ve somut veriliş biçimleri somut olarak irdelenmelidir. Öte yandan Demir'in ileri sürdüğü formül antikomünizme karşı mücadeleyi komünistlerin genel istemlerine indirgiyor, halkın değişik katmanlarının kendi çıkarları hesaba katılarak ve bizim onları geriliğe karşı mücadeleye katma amacımız göz önünde bulundurularak mücadele şekillerini, sorunlarını partinin değişik halk katmanlarına yaklaşımını somut olarak belirlemiyor. Bizce antikomünizme karşı mücadele çok yönlü ve karmaşıktır. Geniş katmanları kazanabilmek için değişik sınıf ve katmanlara yönelik politikamız somut, açık, anlaşılır olmalıdır. Değişik sınıf ve katmanlar komünizmin kendilerine neler getireceğini bilmelidirler. Şimdilik biz küçük mülk sahiplerinin çıkarlarını savunmalıyız. Antikomünizmin sosyolojik, ekonomik ve felsefi kökenlerine karşı teorik mücadele daha sistemli yürütülmelidir. Bu propaganda sırasında antikomünizmin sınıfsal niteliği ve itici güçleri ortaya konulmalıdır.

Bundan başka antikomünizme karşı propagandamızın içeriği Türkiye'deki halk yığınlarının politik ve kültürel düzeyini de gözönünde bulundurmalıdır. Bugün, komünizmi yasaklama yasasını ve antikomünist propagandayı, komünistlerin totaliter rejim ve silahlı mücadele yanlısı oldukları, ülkeyi birkaç cumhuriyete bölmek istedikleri yönündeki görüşleri kitlelere kabul ettirdikleri koşullarda bizim yürüteceğimiz propaganda bu sorulara yanıt vermelidir. Propagandamız komünistlerin barışçı, demokratik mücadele biçimlerini tercih ettikleri, burjuva diktatörlüğüne karşı mücadele verdikleri ve gerçek demokrasi ve özgürlük için mücadele ettikleri açık olarak belirtilmelidir. Bu yapılırken komünistlerin demokrasinin en büyük düşmanları olduğu ve iktidarı silah gücüyle alaşağı etmek istedikleri yönündeki gerici propagandanın içyüzü sergilenmelidir. Biz Türkiye'deki bugünkü koşullarda sorunları hiçbir şekilde Demir ve Marat gibi bazı yoldaşların ele aldığı şekilde almamalıyız. Onlar şöyle diyorlar: "Türkiye'de varolan rejimi değiştirmek için silah ve güç kullanma hakkı tanımayan demokrasi nasıl bir demokrasidir? Türk burjuvazisinden böyle bir demokrasi istenemez. Bizim propagandamızda komünistlerin ülkenin toprak bütünlüğünü savunduğunu göstermeliyiz. Bu bakımdan Demir'in 19.09.1962 tarihli yazısında federasyon sorununu ortaya atmasının amaca uygun olmadığı görüşündeyim. Bana göre Marat, Demir ve diğerlerinin sekterliği sözüm ona devrimci maceracılığı partimizi kitlelerden koparmaya devam ediyor ve gericilerin eline malzeme veriyor. Devrimci durumun mevcut olmadığı koşullarda

kitleleri emperyalizme karşı silahlı mücadeleye çağırmak geniş halk yığınlarında partinin politik doğrultusunun doğru olup olmadığı konusunda tereddüt ve kuşku yaratıyor. Öte yandan komünizmle ilgili propagandamız ülkedeki ilerici güçleri de göz önünde bulundurmalıdır. 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra Türkiye'de ilerici örgütler ortaya çıktı. "Bizim Radyo"nun propagandası bu örgütlerin propagandası ile örtüştüğü zaman gericilik hemen bu örgütleri komünistlikle suçlamağa ve bu örgüt üyeleri takip edilmeye başlanıyor. Biz komünistlerden ve ileri görüşlü kişilerden dikkatli olmamız yolunda sinyaller alıyoruz, antikomünistlere malzeme vermemek için onların konuşmalarından aktarma yapmamamız isteniyor.

30.01.1963 tarihinde parti örgütünde yaptığım konuşmada ülkedeki şartlara uygun olarak antikomünizme karşı mücadeleyle ilgili somut bir taktik belirlenmesini, tek yönlülüğe, basma kalıpçılığa, sekreterliğe son verilmesini önerdim. Ancak Demir ve Marat yoldaşlar buna yanaşmadılar. Bu konuda bizim görüş ayrılıklarımız işte böyle.

8. SSCB'nin öteki sosyalist ülkelerin başarılarının ve politikalarının Türkiye'de propagandasının yapılması

SSCB'nin ve öteki sosyalist ülkelerin başarılarının, Türkiye ile SSCB arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesinin propaganda edilmesi antikomünizme karşı mücadelede belirleyici rol oynar. Bu nedenle sosyalist ülkeler topluluğunun başarılarının daha etkin propaganda edilmesinin daha etkin, daha etkileyici biçimlerinin bulunulması için çalışılmaktadır. Bundan ötürü daha "Bizim Radyo"nun kurulması sırasında bu konuda SSCB'nin ve öteki sosyalist ülkelerin başarılarının Türk halkı arasında tanıtılmasının en uygun biçiminin hangisi olduğu konusunda sorular ortaya atıldı.

Kimi yoldaşlar sosyalist sistemin başarılarını emekçilere halkımızın şimdiki aşamadaki istemleri ve mücadeleleri ile sıkı biçimde bağlanarak sunulması gerektiğini savunuyorlardı. Onlar bu konuların daha somut olarak ve daha derinlemesine irdelenmesini, Türk-Sovyet ilişkilerinin iyileştirilmesi için mücadelede ilerici güçlere ne gibi somut görevler düştüğünün belirtilmesini istiyorlardı.

Yoldaşlar, Marat ve Demir de dahil, sosyalist ülkelerin başarılarının öneminin ve Türk-Sovyet ilişkilerinin iyileştirilmesinin yararının belli olduğunun, düşünülecek bir şey olmadığını söylediler. Örneğin Demir şöyle diyordu:

"Türk-Sovyet ilişkileri, parti politikasının en belirgin, en açık konularından biridir, bu konu radyonun yayınlarında yıllardır irdelenmiştir. Bu gö-

rüşten hareket ederek Demir, Türkiye'deki gericilerin komünistlerin Moskova ajanları oldukları, Moskova'dan para aldıkları suçlamalarına koz vermeme gerektiğini görmezlikten geldi. Gericilerin bu propagandasını Demir yoldaşın yerinde olmayan bu adımları daha da güçlendirmektedir. Örneğin SBKP'nin 60. yıldönümü nedeniyle SBKP Merkez Komitesine gönderilen kutlama mesajında SBKP'nin Türkiye Komünist Partisine maddi yardımda bulunmaktadır diye yazmıştır". Yeni Çağ, 1965, sayı 8, sayfa 697).

Bu yazılabilir, ancak yazılı basında ve radyoda yayımlanmamalıdır. Bunun yapılması suç işlemek anlamına gelir. Özünde Türkiye'deki gericilerin eline malzeme vermektedir. Ne ki, Marat ve Demir yoldaşlar bu tür propagandanın Türkiye'de kötü yankı yaptığını bugün dahi anlamak istemiyorlar.

Yoldaşların görüşlerindeki bu farklılıklar parti grubunun yıllık toplantısı raporunda da ortaya kondu. Raporda şöyle deniyordu:

"SSCB'nin dış politikasının barışsever nitelik taşıdığını ve Türk-Sovyet ilişkilerinin iyileştirilmesinin yararının halka gösterilmesini herkes kabul ediyor. Ancak bu nasıl yapılmalıdır, halkı ikna etmek için hangi birimler kullanılmalıdır? Yıllardır bu tartışılıyor. Kimi yoldaşlar (Marat başta olmak üzere) bu propagandanın hiçbir şeyden sakınmadan, halkın psikolojisi göz önünde bulundurulmadan yani kuru, soyut bir propaganda yapılması gerektiğini düşünüyorlar. Diğerleri ise halkın psikolojisinin gözönünde bulundurulmasını ve propagandanın kavranabilir, benimsenebilir şekilde yapılmasını istiyor. Tek tek yapılan tartışmalara karşın bu sorun çözüme bağlanmamıştır." (Parti grubu raporu, 29.12.1963)

Kanımıza göre bir komünistin SSCB'ne karşı tutumu ile Türkiye'nin NATO ve CENTO gibi saldırgan askeri bloklardan çıkmasını ve tarafsızlık politikası izlemesini savunan bir radyo aracılığı ile SSCB'nin başarılarının propagandasının yapılması arasında fark olmalıdır.

Bir komünistin SSCB'ne karşı tutumu komünist fikirlerin benimsenmesiyle birlikte açık ve kesindir. Bu dünyanın ilk sosyalist ülkesine saygı duymayan ve onun başarılarının propagandasını yapmayan bir komünist tasavvur edemiyorum. Ancak burada söz konusu olan komünistlerle bağı olduğunu gizlemeye çalışan ve tüm yurtsever güçler adına konuşan bir radyo aracılığıyla bunun nasıl propaganda edileceğidir. Dolayısıyla "Bizim Radyo"nun sunuş şekli ve dili sosyalist ülkelerden yapılan yayınlardan farklı olmalıdır. Aksi halde sosyalist ülkelerde Türkçe yayın yapan bu kadar çok radyo varken "Bizim Radyo"nun varlığına gerek olmayacaktır.

"Bizim Radyo" TKP'nin yayın aracı olmasına karşın komünizm fikirlerinin ve sosyalist ülkelerin başarılarının propagandasını Türkiye'deki tüm demokratik ve yurtsever güçler adına yapmalıdır. Şimdilik "Bizim Radyo"nun birçok nedenden ötürü TKP'nin aracı olduğu belirtilmemelidir. Yapılan yönlendirmeler ve propagandanın içeriği bu yönde yeterlidir ve eğer biz yayınlarımızı tüm demokratik ve ilerici güçler adına yaparsak daha iyi sonuç alınacaktır, çünkü bunlar sadece komünistlerin değil, aynı zamanda diğer şu veya bu nedenden ötürü komünizmden korkan, ancak daha adil bir toplumsal düzen ve ülkenin yabancı sermayeden bağımsızlığı için mücadele eden tüm güçlerin gözlemleri ve intibaları olarak kabul edilecektir.

Ne ki, Marat yoldaş ve güçlüklerden kaçan diğer bazı yoldaşlar bu zor, fakat daha etkili doğrultuyu kabul etmediler. O zaman tartışmalar derinleşti ve onlar yapılan haklı eleştiriler karşısında yoldaşları anti-Sovyet politikası yürütmekle suçladılar. Şunu belirtmeliyim ki, Demir ve Marat yoldaşlar sık sık bu yönteme başvurmuşlardır. 1953 yılında Demir Yoldaş hiçbir dayanağı olmadan eski yoldaşları aynı şekilde suçladı, "anti-Sovyet tutum" izlediklerini söyledi. Leipzig konferansında okuduğu raporda Şefik Hüsnü yoldaşı (TKP Genel Başkanı) MK Sekreterleri Reşat Baraner, Mihri Belli ve Halil Yalçınkaya'yı TKP MK üyeleri Ahmet Fırıncı, Celal Benneci ile ilgili olarak şöyle dedi:

> "Bu eski Troçkistler, Sovyetler Birliği ve yöneticilerine karşı en çirkin iftiraları ileri sürmüşlerdir." (1962 Leipzig Konferansı'nda okunan rapor)

Yukarıda belirtilen konuların sergilenmesinden de görüleceği gibi Dış Büro ülkenin sosyal, ekonomik ve politik durumu ile ilgili olarak ciddi incelemeler yapmıyor. Türkiye'deki gelişmeleri irdelemiyor, gelişmenin, yeni olguların eğilimleri ve yönlerini ortaya koymuyor. Bundan ötürü taktik ve propagandada değişiklikler ve bunlara ilaveler yönünde öneri yapılmıyor. Yani olayların incelenmesi yönünde öneride bulunulduğunda çoğu zaman şöyle deniyor: "...bu konuda çizgimiz daha 40 yıl önce belirlenmiştir..."

Politika ve propagandanın doğrultuları sübjektif olarak, somut koşullar göz önünde bulundurulmadan saptanıyor. Yazılan yazılarda, yayınlanan belgelerde komünist ve işçi partilerinin uluslararası toplantılarının belgelerindeki sonuçlar, görüşler çok genel şekilde veriliyor. Olayları derinlemesine inceleyip bunların özünü kavramayı beceremediklerini gizlemek için olayları somutlaştırmaktan ısrarla ve bilinçli olarak kaçınılıyor. Bazen başka ülkeler ile bizim ülkemizin şartları hesaba katılmadan başka partilerin görüşleri savunuluyor. Bunun somut bir örneği şudur, Demir yoldaş Halit

Bağdaş'ın yazısını okuduktan sonra kapitalist olmayan gelişme yolunu TKP'nin genel doğrultusu olduğunu ileri sürdü. Ancak bu gelişmenin bizim şartlarımızda ne gibi kendine özgü somut çizgileri olacağını, kapitalist olmayan gelişme yoluna geçişin önkoşullarının neler olduğunu hiçbir zaman açıklamadı.

Kendilerini TKP'nin yöneticileri olarak takdim eden Demir ve Marat yoldaşlar SBKP'nin 20. ve 22. Kongrelerinin, kardeş partilerin Moskova toplantılarının aldığı kararların ruhunu anlamadılar. Bu toplantı ve kongrelerin ortaya koyduğu yeni durumları yaşamın gelişmesinin bir sonucu olarak değil de propaganda amaçlı belgiler olarak algıladılar. Bunlar bu kararlar ile Türkiye'deki şartlar ve mücadele arasındaki bağı göremiyorlar.

Bu iki yoldaş demokrasi için mücadele ile ulusal kurtuluş hareketi arasındaki, sınıfsal kurtuluş ile antiemperyalist mücadele arasındaki bağı göremiyorlar. Genellikle bugünkü şartlarda genel demokrasi mücadelesinin sosyalizm için genel devrim mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olduğuna inanmıyorlar. Onların kanısınca devrimler yığınlar tarafından değil, seçkin militanlar tarafından yapılmaktadır. Bundan ötesi hiçbir zaman yığınların arasına inmeye, yığınları kazanmaya, onları eğitmeye çalışmadılar. Onların kanısınca devrim ön hazırlık yapılmadan da gerçekleştirilebilir. Bundan ötürü onlar, demokrasi ve barış için mücadele sürecinde bir kitle partisi oluşturmak için hiç bir zaman çalışmamışlardır. Onlar uzun yıllar Türkiye'yi kızıl ordunun kurtarmasını beklediler, şimdi ise bunu Türk yurtsever subaylarından bekliyorlar. Bunun birçok örneğinden birini anlatayım. 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra onlar aylarca halkı yeni bir darbe yapmaya çağırdılar. 22 Şubat 1962 ve 21 Mayıs 1963 tarihlerinde darbe yapmayı deneyen subayları aktif olarak desteklediler. Hatta bu subayların amaçlarını ve olanaklarını öğrenme çabası dahi göstermediler. Üstelik onlar TİP'i bu olaylara katılmaya çağırıyorlardı. Bu partiye kısa bir ömür biçen bu kişiler "bir denemede bari bulunalım" diyorlardı. Ne ki, TİP yönetimi bu olayları burjuvazinin provokasyonu ve maceracılık olarak nitelendirdi ve bu olaylara karışmadı. O zaman Marat ve Demir, TİP yönetimini oportünizmle suçladılar.

Genellikle belirli bir dönemde yığınlar tarafından harcanmayan ve desteklenmeyen belgiler ileri atıyorlar. Olayları gerçeklere uygun olarak değil, kendi subjektif istekleri doğrultusunda görüyor ve değerlendiriyorlar. "Ya hep ya hiç" ilkesini benimseyerek son amaç olan sosyalist devrime partisiz ve halkı seferber etmeden ulaşmak istiyorlar.

Marat ve Demir yoldaşlar TKP'nin gerçekçi bir politika izlemesini isteyen, komünist hareketin ortak görevleri ve ilkelerini gerçekleştirmek için

daha etkin biçimler arayan herkesi Merkez Komitesi adına oportünizmle ve Sovyet düşmanlığı vb. ile suçluyorlar.

Ne ki, bu tür sorunlar karşılıklı suçlamalarla çözüme kavuşturulamaz. Bu sorunların gruplarda ve bir genel toplantıda sakin bir ortamda ele alınması gerekiyor. Dostça tartışmalar sonucunda örgütün politik doğrultusunun belirleneceği bir program belgesi hazırlanmalıdır.

Örgütlenme çalışmaları üzerine

Türkiye'de 27 Mayıs 1960'tan sonra, özellikle son 2-3 yıl içinde işçi ve demokratik hareketlerin gelişmesi önümüze birçok önemli, ertelenmez sorun koydu. Bazı yasal (legal) işçi ve ilerici örgütler kuruldu. Bu örgütlerin bizden yana kazanılması ve bunlara yardım edilmesi gereksinimi doğdu. Özellikle TİP'in Batı sosyal demokrasisinin etkisi altına girmemesi, aydınlar arasında yaygın olan burjuva milliyetçiliğinden arındırılması için çok özen gösterilmelidir. Çünkü iç ve dış koşullar burjuva milliyetçiliğinin ve sosyal demokrasinin TİP'e sızması için elverişlidir. Ne ki, TİP yönetimi TKP yöneticilerini kabul etmiyorlar. Çünkü biliyorlar ki, bu yöneticiler değişik ülkelerdeki komünist grupları yıllardır bir araya getiremiyorlar, birlik halinde olan bir partiyi temsil etmiyorlar, değişik konularda ortak görüşlere sahip değiller. Bundan başka TİP'te çok sayıda komünist var ve bunların çoğu çalışmalarda birçok hatası olduğu için TKP yönetimini yetkili, saygın bir yönetim olarak kabul etmeyen grupların üyeleridirler.

Değişik Batı Avrupa ülkelerinde 150.000 Türk işçisi çalışıyor. Bunlardan kimileri sosyalist ülkelerde yayın yapan radyolara danışıyorlar, işçi örgütleri kurmak istediklerini belirtiyorlar. Hatta TKP yönetimini arayan örgütlü gruplar bile bulunmaktadır. Bu işçiler arasında örgütlenme çalışmaları yürütmek gerekiyor. Bu bağlamda ülkede polis tarafından bilinmeyen komünistlerden aynı zamanda çalışmalarımızda bize çok yardım eden Bulgaristan ve Kıbrıslı komünistlerden yararlanılabilir. Böylelikle ülkeye döndüklerinde yasal (legal) örgütlerde çalışabilecek, komünist çekirdek örgütler kurabilecek kadrolar hazırlanabilir.

Ne var ki, şimdiye kadar bu olanaklardan yararlanılmadı. Batı Avrupa ülkelerindeki işçiler arasında hiç bir çalışma yapılmamaktadır. Bunlar arasında Marksist yayınlar dağıtılmamaktadır. Gerçi, "*Yurdun Sesi*" diye bir aylık dergi yayımlanıyor ve "*Barış ve Sosyalizm Sorunları*" dergisi kısaltılmış olarak tercüme ediliyor. Çok para harcanarak yayımlanan bu dergiler amacına ulaşmamaktadır. Bunu tüm komünistler kabul ediyorlar.

Her şeyden önce "*Barış ve Sosyalizm Sorunları*" dergisi yönetici kadrolara hitap eden bir dergi. Biz onu Batı ülkelerinde çalışan sıradan işçiler

arasında dağıtıyoruz. Dergi Türkiye'deki kadrolara ulaştırılamıyor.

Aylık illegal "*Yurdun Sesi*" dergisi 2000 adet basılıyor, demokratik yönelimi var, bilgi verme niteliği var. Ancak bu dergideki yazıların düzeyi ülkede legal olarak yayımlanan yayınlardaki yazıların düzeyinin altında. Dergide burjuva gazetelerinden alıntılar yapılarak yeniden yayımlanıyor. Bundan başka dergi okuyucuya 2-3 ay gecikmeyle varıyor, yarısı ise genellikle okuyucuya ulaşmıyor. İşte bundan ötürü dergi şimdiki dönemin istemlerine yanıt vermiyor, bu nedenle yönelimi değiştirilmeli ve yazılar emekçilerin kültür düzeyine ve çıkarlarına uygun şekilde hazırlanmalıdır. Geniş olarak dağıtılabilmesi ve okunabilmesi için bu derginin legal olarak yayınlanması gerekiyor. Öte yandan ülkede legal olarak yayınlanan "*Yön*", "*Sosyal Adalet*" vb. gibi ilerici yayınların dağıtılmasına, yayılmasına yardımcı olmak gerekiyor. Ayrıca ülkedeki olayları Marksist açıdan aydınlatacak ve aynı zamanda işçiler arasında Marksist kültür ve bilgi yayacak legal bir Marksist dergi çıkarmak gerekiyor. Bana göre bu önümüzde duran en önemli görevlerden biridir. "Bizim Radyo"nun yayınları da dinleyicilerin bilinçlenmesine daha etkili olabilmek için iyileştirilmelidir. Radyo artık 8 yıldır faaliyet gösteriyor, ancak yayınların ele alınıp görüşüldüğü yok. TİP'in önde gelen yöneticilerinden ve başka dinleyicilerden gelen bilgilere göre "Bizim Radyo"nun yayınları bu partinin çalışmalarını güçleştirmektedir. Radyodaki bu durum derhal düzeltilmelidir.

Bizim başta gelen görevimiz ayrı ayrı grupları düzgün örgütlü bir partide toplamaktır. Bunu yapmadan Türkiye'de hızla gelişen işçi ve demokratik güçlerin öncüsü olabilmek mümkün değildir. 1951'deki büyük çöküşten sonra TKP ayrı ayrı gruplara bölündü ve her grup kendinin partiyi temsil ettiğini iddia ediyor ve öteki gruplara karşı mücadele ediyor. Yurtdışındaki parti örgütlerinin bu gruplardan hiç birisiyle bağlantısı yoktur. Bana göre bu gruplar arasında ilkesel bir fark yoktur, bu grupların eski TKP üyeleri olan yöneticileri arasında kişisel nefret bulunmaktadır. Bu nedenle bu yöneticiler arasındaki kişisel çelişkilerin giderilmesi gerekmektedir. Birleşme, tüm grupların temsilcilerinin yer alacağı ortak bir yönetim merkezi oluşturularak sağlanabilir. Tüm grupların bir grup etrafında birleşmeleri ve bu grubu yönetenleri tanımaları istemesi gerçekçi değildir. Demir ile geçen 3 yıllık deneyim bunu kanıtladı.

Demir tarafından ileri sürülen ve onun grubunun dışındaki tüm grupların içyüzünü açığa çıkarmayı ve ortadan kaldırmayı öngören öneri yurtdışı parti gruplarının temsilcilerinin Leipzig toplantısında reddedildi. Bu temsilcileri grupların birbirine yakınlaştırılması için çalışmalar yapılmasını istediler. Ancak bundan sonra bu yönde gerçek bir adım atılmadı. Demir

kendi görüşünü ısrarla ileri sürmeye devam etti.

Bu önemli sorunlar Dış Büro'nun huzurlu çalışma yöntem ve stilinden ötürü yıllardır çözüme bağlanamıyor.

Politika, propagandanın doğrultuları kolektif tartışmalar yapılmadan keyfi şekilde belirleniyor. Buna iki örnek vermek istiyorum. Kıbrıs'la ilgili tutum Demir tarafından belirlendi ve yoldaşların itirazlarına karşın özel bir bildiri olarak yayınlandı. Demir aynı şekilde kapitalist olmayan gelişme yolunu da partinin genel doğrultusu olarak belirledi ve "1. Enternasyonalizm"in kuruluşunun 100. yıldönümünde Berlin Konferansında tüm partinin görüşü olarak ileri sürdü. Daha sonra bu konuda Dış Büro'da tartışılmadan bir yazı da yayınlandı. Demir kesin olarak şöyle diyor:

> "... Komünist partilerinde bildiriler ve kararlar hazırlanırken Birinci Sekreter MK üyelerinin görüşlerini sormaz, eğer sorarsa da bu bir formalitedir..." Leipzig grubunun toplantı tutanağı, 26.04.1965, S.11).

Onların kanısınca parti politikası ve parti çalışmaları ile ilgili hiçbir sorun parti gruplarında ele alınamaz, tartışılamaz. Demir grup toplantılarının gündemlerinin her zaman kendisine danışılarak belirlenmesini istiyor. Leipzig parti grubunun 28.04.1964 tarihli toplantısında "*Yurdun Sesi*" dergisinin niteliği; "Doktor"un radyo çalışmalarına katılması; radyo yayınları için yazılmış eski yazıların incelenmesi için bir komisyon kurulması; senato seçimleri ile ilgili taktiğin belirlenmesiyle bağlı olarak Dış Büro'ya öneride bulunulması, Çin yöneticilerine karşı yürütülecek propagandayı belirleyecek konferans yapılması konuları ele alındı. Demir bu toplantıyı bölücülük ve grupçuluk olarak nitelendirdi. (18.01.1965 tarihli toplantıdaki konuşması, S.10). Onlar genellikle insanlarla tartışma yapmaya, onları ikna etmeye yanaşmıyorlar. Tüm konular direktif şeklinde öne konuyor. Açık hatalarında ısrar ediyorlar, tartışmayı saygısızlık konusu haline getiriyorlar.

20 yıldır TKP'liyim. Bir defa olsun "şu konuda hata yaptık" diye bir şey işitmedim. Bu yoldaşlar grupların çalışmalarına ve kendi faaliyetlerine eleştirel açıdan yaklaşmıyorlar. Hatta Kemalistleri emperyalistlerle özdeşleştiren yanlış tutumları (Bak. 1926 Programı) bile ısrarla savunmaya devam ediyorlar.

Grupların temsilcilerinin Leipzig toplantısının tutanağının sayfalarına bir göz atıldığında açık olarak görülecektir ki, parti parçalanmış, çökmüştür. Demir ve Marat'ın kanısınca onların bunda suçları yoktur. Özeleştiri niteliğinde söylenmiş bir söz yok. "Bizim Radyo"nun 1958 yılından 1962 yılına kadarki dönemdeki propagandası ile ilgisi 6.04.1962 tarihli kararın-

da şöyle diyor: "Radyo yayınlarının politik tutumunda şimdiye kadar bir yanlışlık kaydedilmemiştir." (1962 Konferansı) Türkeş'in grubuna karşı Anayasa ile, 27 Mayıs 1960 darbesi vb. ile ilgili olarak yukarda belirtilen hatalar bu dönemde olmuştur ve radyodan bu yönde yayın yapılmıştır.

Leipzig toplantısından sonra, "Bizim Radyo"da daha önceleri yazılan yazıları incelemek için bir kaç kez komisyon kuruldu. Ne var ki, bu komisyonların çalışmaları Marat ve Demir tarafından engellendi. Bu yoldaşların kanısınca eleştiri ve özeleştiri sadece büyük gruplara yararlıdır, küçük gruplar da ise zararlıdır. Bu nedenle Leipzig grubunda 1959'dan 1961'e kadar Marat'ın özel talimatıyla eleştiri yasaklanmıştır.

Demir ve Marat yoldaşlar genellikle komünistler ve gruplar önünde kendilerini sorumlu hissetmiyorlar. Onlar ancak daha bir üst kurum tarafından sorumluluk aranabileceğini sanıyorlar. Bunların üstünde bir kurum olmadığına göre, onlar sadece uluslararası komünist hareketi karşısında sorumlu olduklarını söylüyorlar. Bu görüşü kılavuz edinerek onlar çalışmaları hakkında Dış Büro üyelerini bilgilendirmemişlerdir. Gizlilik (konspirasyon) çalışmalardaki başarısızlıkları gizlemek için kullanılıyor. Benim partiden ihracımdan sonra Demir'in takındığı tutum bu açıdan çok ilginçtir. O, şöyle demiştir: "Ne ona ne de herhangi bir kişiye onu kabul ederken sorduk ne de onu ihraç ederken" (Tutanak, s.11). Dış Büro kolektif yönetim organı rolünü oynamıyor. Sorunları çözüme kavuşturmada öteki parti üyelerinden yararlanmadan Dış Büro adına hareket ederek her şeyi yapabileceklerini sanıyorlar. Demir'in uygun gördüğü kişiler alınıyor, onun uygun gördüğü çalışmalar yapılıyor.

Kadrolar yetiştirme, kadro eğitimi konusunda hiç bir şey yapılmıyor. Bu durum 50 yıldır devam ediyor. Şimdi yeni kadrolar yetiştirmek için daha elverişli koşullar var, ancak onlardan yararlanmama çizgisi şimdi de devam ediyor. Batı Avrupa ülkelerinde çok sayıda işçi ve öğrenci var. Ne var ki, Dış Büro bu olanaklardan yararlanmıyor. Sosyalist ülkelerde bulunan kadroların eğitimi için, onların Marksist hazırlık düzeyini yükseltmek için uğraşmamaktadır. Dahası var. SSCB'nde ve sosyalist ülkelerdeki parti okullarını bitirmiş kişilere karşı büyük bir güvensizlik var. Etraflarına onların direktiflerini hiç düşünmeden yerine getiren kişileri topluyorlar.

Marat ve Demir yoldaşlar gruplardaki yoldaşların görüşlerine hoşgörüyle yaklaşmıyorlar. Sorunlara eleştirel açıdan yaklaşanlara baskı uyguluyorlar. Onların sözlerini çarpıtıyorlar, oportünist, Troçkist, milliyetçi vb. gibi sıfatlarla onları karalıyorlar. Öteki merkez komitesi üyelerine, bana ve diğer yoldaşlara karşı yöneltilen suçlamalar bunun açık kanıtıdır. (Bak: 26.04.1965 tarihli toplantıda yaptıkları konuşmalar). Kanımca bu çalışma

yöntemi bölünmelerin ana nedeni oldu. Onlar başkalarının görüşlerini değil, kendi görüş ve kararlarını da çarpıtıyor, bunları ters yorumluyorlar. Örneği, 1963 yılının Kasım ayında beni ve Gün'ü Dış Büro üyesi yaptılar ve bize bunun Merkez Komitesi üyesi olmak anlamına geldiğini söylediler. Ne var ki, beni partiden ihraç ederken bunları reddettiler ve hiçbir zaman Dış Büro üyesi olmadığımızı söylediler. Ancak Dış Büro'nun toplantılarına karşı eşit haklı üyeler olarak katıldığımızı inkar edemeyince Dış Büro'ya aday üye olarak aldıklarını söylediler.

Marat ve Demir örgütsel faaliyetlerde kişiye tapma döneminin yöntemlerini uygulamağa devam ediyorlar. Onların politik sorunlara yaklaşımları Çin yöneticilerinin yaklaşımlarından farklı değil. Politik ve örgütsel çalışmalardaki bu eksiklikler tüm yurtdışı gruplarını rahatsız ediyor. Bundan ötürü kolektif yönetimin sağlanması, Marat ve Demir yoldaşları daha aktif çalışmalar yapmaya teşvik etmek için bir dizi öneride bulunuluyor.

Kardeş Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi ile paylaşmak istediğim konular bunlardı.

Sizi temin ederim ki, yukarda açıkladığımız görüşleri Türkiye Komünist Partisi'nin önünde duran sorunların aydınlatılmasına, Türkiye'deki devrimci hareketi etkilemek için daha etkili bir doğrultunun çizilmesine, olanaklı olan yerlerde grup ve örgütlerin oluşturulmasına, işçi sınıfının, halkın içinde partinin etkisinin ve yönlendirici gücünün artırılmasına yardımcı olmak niyeti ile ileri sürüyoruz.

Ek olarak aşağıdaki belgeleri sunuyoruz:

1. Moskova parti grubunun 12.06.1965 ve 11.09.1965 tarihli kararları
2. Budapeşte parti grubunun 10.08.1965 tarihli kararları
3. Kıbrıs konusunda görüşler
4. Türkiye'deki revizyonist ve dogmatik eğilimlerle ilgili belgeler
5. TKP'nin 10.10.1965 tarihli seçimlerle ilgili bildirisi ve bununla ilgili eleştiriler
6. Türkiye Komünist Partisi'nin durumu, yurtdışı ve yurtiçi örgütler arasındaki görüş ayrılıklarıyla ilgili belgeler.

Kardeş Selamlarıyla,
Bilal Şen
30.10.1965 [05.11.1965]
Sofya
[Başvurudaki sıralamada "2." asıl metinde yer almamaktadır, E.A.]
[Bulgarca'dan çeviri.]

Aram Pehlivanyan'ın Ek Raporu
9 Kasım 1965

Grubun son toplantısında grupçulukla suçlandırılan arkadaşların savunmalarını yapmaları için zaman verilmesi kararlaştırılmıştı. O karar gereğince bu toplantı yapılmaktadır. Son toplantı ile bu toplantı arasında epeyi zaman geçti. Bunun bazı sebepleri vardır. Fakat başlıca sebebi suçlandırılan arkadaşlara, düşünmek, bazı gerçekleri görebilmek için fırsat vermek, yani kendilerine yardım etmekti. Fakat suçlandırılan arkadaşlar bu zamandan ve fırsattan istifade etmediler. Ve suçlandırıldıkları yolda devam ettiler.

Parti grup sekreterinin geçen raporunda bir takım konkre olaylar sayılıyordu. Arkadaşlara hatırlatmak için bunları bir daha kısaca sayalım:

1. Bilal Şen fraksiyonculuğuna katılmak.
2. Parti grubunu Dış Büro'ya karşı koymak.
3. Dış Büro'yu Birleşik Alman Sosyalist Partisine şikayet etmek.
4. Veli Gündüz'ün Dış Büroyu tanımaması, partiye ve Merkez Komitesi üyelerine ayrı ayrı hakaret etmesi.
5. Redaksiyon çalışmalarını sabote etmek.
6. Faaliyetlerini parti grup teşkilâtından gizlemek.
7. Veli Gündüz ayrıca Merkez Komitesini tanımadığını geçen parti toplantısında alenen söylemiş ve yine alenen partiden çıkarılmasını istemişti.

Grupçulukla suçlandırılmış arkadaşlar geçen parti toplantısı ile bu toplantı arasındaki uzunca devrede faaliyetlerine daha geniş bir planda devam etmişlerdir. Şöyle ki:

1. Partiden çıkarılmış olan Bilal Şen'le temaslarını, fraksiyoncu faaliyetlerini devam ettirmişlerdir.

2. Parti grup materyallerini gizlice, Dış Büro'yu kardeş Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne şikâyet eden Bilal Şen'e vermişlerdir.

3. Varşova ve Budapeşte'ye buranın olaylarını istedikleri gibi aksettirmek ve oralardaki arkadaşları Dış Büro'ya karşı kışkırtmak. Varşova ve Budapeşte'den gelen mektuplar buradan, Veli, Gün veya Attila tarafından olay ve bilgilerin oralara aktarıldığı tespit edilmiştir.

4. Veli Gündüz 27 Eylül günü telefon ederek ishal olduğunu birkaç gün işe gelemeyeceğini söyledi. 28 ve 29 Eylül günleri evde olmadığı tespit edildi. Veli Gündüz'ün bu günlerde Berlin'de olan Aziz Nesin'le temas ettiği de tespit edilmiştir. Aziz Nesin Berlin'den telefonla Veli Gündüz'le gö-

rüşmüştür. Bu olayda şu unsurlar var:

a. Veli Gündüz ishal oldum diyerek partiyi aldatmıştır.

b. Konspirasyon kaidelerini çiğnemiştir.

c. Veli Gündüz Aziz Nesin'le temasa geçmeden parti grubunu haberdar etmediği gibi, temasa geçtikten sonra da herhangi bir şey söylememiş ve bu temasını gizli tutmuştur.

5. Veli Gündüz Budapeşte'ye gitmiş ve burada parti grubu önünde okuması gereken savunmasını Budapeşte'deki arkadaşlara okumuştur. Veli Gündüz bu hareketi ile, maksadının, savunmak değil, savunma yapma vesilesi ardında Dış Büro'ya karşı fraksiyoncu hareketine devam etmek olduğunu göstermiştir. Onu suçlandıran Budapeşte grubu değildi. Bu gruptu. Suçlandırma esaslarını bilmeyen, olayların dışında olan arkadaşlara tek taraflı kendi görüşlerini bildirmek, Merkez Komitesi'ne karşı Budapeşte'deki arkadaşları kışkırtmak niyetinden başka bir şeyi göstermez.

6. Başta Veli Gündüz olmak şartı ile, grupçulukla suçlandırılmış arkadaşlar, Bilal Şen'in Moskova'daki faaliyetlerine destek olmuşlardır. Bu faaliyetleri bildikleri halde partiden saklamışlardır. Bilal Şen'in Moskova'dan buraya, buradan Sofya yolunda Budapeşte'ye oradan da Bükreş'e uğrayacağını ve oralarda faaliyette bulunacağını da gruptan ve Dış Büro'dan saklamışlardır. Bilal Şen'in buradaki temas ve faaliyetleri de hep bu arkadaşlar tarafından gizlenmiştir.

(Bilal Şen Moskova'da, kayın pederinin [Süleyman Nuri, E.A.] bazı imkânlarından ve bazı Sovyet yoldaşların iyi niyetlerinden faydalanarak, Dış Büro'ya karşı yazılı ve sözlü şikayetlerde bulunmuştur. Dış Büro bu faaliyetleri bilmekle beraber, kardeş Sovyet Komünist Partisine Bilal Şen aleyhinde herhangi bir müdahalede bulunmamıştır. Kardeş Sovyet Partisi sonunda Bilal Şen'i Sovyetler Birliği'nden kovmuş ve Dış Büro'yu bu adamın faaliyetleri hakkında haberdar etmişti. Dış Büro, Bilal Şen'in bu faaliyetlerini göz önünde tutarak onun partiden tamamen çıkarılmasına karar vermiştir.)

7. Özellikle Veli Gündüz, redaksiyon çalışmalarını başka yollardan engellemeye devam etmiştir. Önemli meseleler konuşulduğunda daima susmuş, yalnız ileri sürülen fikirleri yermek için arada konuşmuştur. Kendisine fikrinin ne olduğu sorulduğunda "fikrimi özel toplantıda söyleyeceğim. Burada beş dakikalık bir yazı için konuşayım da fikirlerimi çalasınız" demiştir. Bu redaksiyona ve partiye karşı yabancı bir tavır takınmaktan başka bir şey değildir. Bir insanın partili ve redaksiyon üyesi olarak ödevi çalıştığı redaksiyonun gayretlerine hizmet etmektir. Dış Büro kendisini bunun için redaksiyona almıştır. Veli Gündüz bu tutumu ile partililik ve redaksi-

yon üyeliği niteliğini tepmiştir.

Arkadaşlar, bütün bu olaylardan şu sonuçlar çıkıyor: Partinin dışına çıkmış ve partiye paralel olmak eğiliminde bir hareket belirmiştir. Bu hareket uzun zamandan beri parti grup faaliyetini sekteye uğratmaktadır. Bu fraksiyoncu faaliyete katılmış arkadaşlar, faaliyetlerini, ilişkilerini parti grubundan gizlemekle kendilerini grubun ve dolayısı ile partinin dışına çıkarmışlardır. Bilindiği gibi bu arkadaşlar, "Dış Büro parti grubuna danışmadan, onun oyunu almadan karar veremez" gibi yanlış bir iddia ileri sürmektedirler. Oysa kendileri gruba sormadan, ona danışmadan faaliyetlerde bulunuyor, ilişkiler kuruyor. Burada olup bitenleri öteki gruplara ulaştırıyor. Grup materyallerini parti dışına kadar yayıyorlar. Bu da gösteriyor ki, bu arkadaşlar, parti prensiplerini kendi grupçu faaliyetlerine göre yorumluyor ve ona göre uyguluyorlar. Bilal'den sonra bu hareketin başını çeken Veli Gündüz'dür.

Bundan evvelki raporumuzda ileri sürdüğümüz teklifler bugün hâlâ geçerlidir. Kendilerini grup dışına çıkarmış bu arkadaşlar hakkında gereken tedbirleri almak ve parti grubu faaliyetini normalleştirmek görevi grubun önünde duruyor.

Gün Togay'dan Ek Birkaç Söz

1. Şimdi okuduğum yazıda, bütün komünistleri ilgilendiren meselelerin ancak bütün komünistlerin yardımıyla çözülebileceğine inandığım için, bunlardan bütün parti gruplarımızdaki yoldaşlarımızı haberdar edeceğimi açıkça bildirdiğimi gördünüz. Parti grup toplantımız zamanında yapılmış olsaydı, Leipzig grubundaki yoldaşlar bu açıklamamı zamanında duyarlardı. Demir, Marat ve Aram yoldaşların gerçeklere asla uymayan itham ve iddialarının (Marat yoldaşın iftiranameden başka hiçbir isim verilemeyecek yazısı da dahil) bütün parti gruplarına bildirildiğini, bu gruplar, olaylar baştan aşağı tahrif edilerek tek taraflı olarak enforme edildiklerini, hatta birçok konularda kendilerine düpedüz yalan söylediğini öğrendiğim halde, burada parti grup toplantısının yapılmasını bekledim. Ancak Demir, Marat ve Aram yoldaşların parti grup toplantısını kasıtlı olarak geciktirmeleri, Demir yoldaşın, grup toplantısının ne zaman yapılabileceğinin asla bilinmeyeceğini bir gün redaksiyona gelerek açıkça söylemesi, hatta daha da ileri giderek vereceğimiz cevapların sınırlandırılacağını bile söylemesi üzerine, diğer parti gruplarındaki yoldaşlarımızı durumdan zamanında haberdar etmeyi kaçınılmaz buldum. Ve kendilerine aydınlatıcı bilgi verdim. Dış Büro içinde Marat, Demir ve Aram yoldaşların yukardan beri izah ettiğim tutumları karşısında, bu üçlü grubun beni Dış Büro'dan atma kararlarını da tanımadığımdan ötürü gruplara bilgi vermenin sorumluluğunu üzerime aldım.

2. Aram yoldaş 9 Kasım tarihli ek raporunda, parti toplantısının bu kadar geciktirilmesinin baş sebebini, suçlandırılan arkadaşlara düşünmek, bazı gerçekleri görebilmek için fırsat vermek isteğiyle izaha çalışmış. Olumlu bir düşünce gibi görülüyor. Maalesef gerçekten pek uzak. Arada geçen bu sürenin bazı arkadaşların düşünmelerine ve gerçekleri görmelerine imkan vermesini ben de candan dilerdim. Daha açık bir deyimle, Dış Büro içinde üçlü bir grup kurarak bütün prensipleri çiğneme yoluyla keyfi idarelerini yürütme yoluna giren ve bunda ısrarla devam eden Marat, Demir ve Aram yoldaşları, bu süre içinde uyaracak, onlara attıkları antileninist adımları geri aldıracak, prensiplere uygun harekete yöneltecek ikazlardan gerekli sonuçları vaktinde çıkarmalarını ve hatalarını düzeltmelerini beklerdim. Tek başlarına T.K.P.M.K olduklarını iddia eden, Dış Büro içinde üçlü bir grup yaparak, prensipleri çiğneyerek aldıkları kararlarla, Dış Büro'nun ve kararlarının tanınmamasına yol veren bu yoldaşlar, bütün uyarmalara karşı keyfi hareketlerine devam etmekten geri durmadılar.

Moskova grubunun, önümüzde duran ve konuşulması kaçınılmaz memleket ve teşkilat meselelerimizin konuşulması için genel bir toplantı yapılması hakkında aldığı iki karara, Budapeşte grubunun gene aynı amaçla aldığı iki karara, grubumuzun üyesi Münevver yoldaşın aynı amaçla yaptığı iki müracaata verdikleri cevap, Moskova grubunu dağıtmak, Budapeşte grubuna önce baskı yapıp sonra sekreterini değiştirmek, Münevver yoldaşı tehdit etmek oldu. Bunun dışında şahıslar adına yapılan müracaatlar da cevapsız bırakıldı, atlatıldı ya da baskıyla karşılandı.

Görüldüğü gibi prensipleri çiğneyen keyfi tutumlarının bütün komünistler arasında yarattığı büyük tepkiye rağmen, Marat, Demir ve Aram yoldaşlar, parti toplantısına verdikleri arada, geçen olaylardan gerekli sonuçları çıkarmamışlar, hatalı adım ve tutumlarını geri almamışlar, kendilerine teklif edilen birleştirici yola girmemişler, tam tersine işledikleri hataları daha da ağırlaştırmışlardır.

3. Aram yoldaşın 9 Kasım tarihli ek raporunda ilave ithamlar olarak sıraladıkları, eski, temelden yoksun ithamların devamıdır. Bunların özüne yazımda cevap verdiğim için ancak birkaç noktaya temas etmekle yetiniyorum.

a. Bilal yoldaşın Dış Büro'dan ve partiden çıkarılmasıyla ilgili kararı bir Dış Büro kararı olarak kabul etmiyorum. Bunun nedenlerini açıkladığım için tekrarlamayı zait buluyorum. Bilal yoldaş benim için bundan bir yıl önce ne kadar komünist, ne kadar parti üyesi ise, bugün de o kadar komünist ve parti üyesidir.

b. Varşova, Budapeşte ve Moskova gruplarına olayları istedikleri gibi aksettirmiş olanlar Demir ve Marat yoldaşlardır. Ben olayları olduğu gibi naklettim. Aram yoldaş ek raporu da olayları tepe taklak göstermenin yeni örneklerini vermiş. Bunların her birine değinmeye ihtiyaç yok. Aram yoldaş "...suçlandırma esaslarını bilmeyen, olayların dışında olan arkadaşlara tek taraflı olarak görüşlerini bildirmek..." derken bu örneklerden birini daha veriyor. Zira bizzat Demir yoldaş suçlandırma esası teşkil eden raporları gruptaki yoldaşlara verdiğini kendisi 9 Kasım tarihli parti toplantısında söyledi. Demek ki gruptaki yoldaşlar suçlandırma esaslarının ne olduğunu pekala biliyorlardı.

c. Redaksiyon toplantılarında fikir söylememe ithamı da eski ithamın devamıdır. Yoldaşlar bu işte de meselenin özüne bakmayıp işi mugalataya getirmeye çalışıyorlar. Şöyle ki:

– Redaksiyon toplantılarında olsun, tutanaksız konuşmalarda olsun söylenen fikirlerin, nasıl tepe taklak edilip bunu söyleyenlere antisovyetiklikten şövenistliğe, bozgunculuktan burjuva görüşlerini savunmaya kadar çamur atmalarda materyal olarak kullanıldığı, bu yolda ne denli yalanlara bile başvurulmaktan çekinilmediği, Bilal ve Orhan yoldaşlara, Veli, Attila

yoldaşlara ve bana karşı yapılan suçlamalarda görülmüştür. Bu suçlamalar ortadan kalkmadıkça insan rahat rahat fikir söyleyemez.

– Sözlü fikirlerin böyle tepe taklak edilip çamur atma malzemesi olarak kullanıldığını gördükten sonra yapılacak iş, fikirleri yazılı olarak ifade etmektir. Çünkü yazılı fikirleri değiştirmek pek kolay olmaz. Ancak redaksiyonda şimdiye kadar yazılı olarak sunulan fikirlere ise kimse tarafından cevap verilmemiş. İdareci olduklarını iddia eden yoldaşlar bunların üzerinde konuşmak şöyle dursun, cevap bile vermemişlerdir.

– Bütün bunlara rağmen bazen öyle olaylar oluyor ki, insan her ne kadar söyleyeceklerinin, çevrilip kendi aleyhinde kullanılacağını bilse de, gene dayanamayıp fikrini ileri sürüp münakaşasını yapıyor. Böyle haller de olmadı değil. Ama bu münakaşalarda da "canım konuşmaya ne ihtiyaç var", "boş lafı kesin" "şimdi fikir münakaşası değil, önümüzdeki işe bakalım" gibi teranelerle münakaşayı kesen daima Marat yoldaş olmuştur.

Yoldaşların redaksiyon çalışmalarını baltalama hususundaki ithamları yersiz, asılsız ve kasıtlıdır.

4. Yoldaşlar, son olarak iki kelime daha söylemek istiyorum. Burada gayet sistemli bir sindirme, susturma hareketiyle karşı karşıyayız. Başta Marat yoldaş olmak üzere, Demir ve Aram yoldaşlar hiçbir ciddi münakaşaya yanaşmadan, baş başa verip aralarında kararlaştırıp parti hattı diye sundukları fikirleri tenkit edenleri, bu fikirlerdeki hataları belirtenleri, yurt dışındaki komünistlerin çalışmalarını yetersiz ve çoğu hallerde hatalı bulup bunların biran önce yurt gerçeklerine uydurulmasını, gerek milletlerarası işçi hareketine, gerekse yurdumuzdaki işçi hareketine en faydalı olacak bir şekilde düzenlenmesini isteyenleri, kendi şahsi otoriteleri için bir tehlike olarak görmektedirler. Ve bu yoldaşları her türlü prensibi çiğneyerek susturma, cezalama, atma yollarına girmişlerdir. Marat, Demir ve Aram yoldaşlar bu hareketleriyle yurdumuzdaki ilerici harekete ve işçi sınıfının menfaatlerine hizmet etmiyor, kendi şahsi otorite prestij ve keyfi idarelerini ön planda görüp şahsa tapma devrini geri getirmek istiyorlar.

Komünist ve işçi hareketi tarihi, bugün Marat, Demir ve Aram yoldaşların saplandıkları, bu işçi sınıfının menfaatlerine zararlı yola karşı mücadelenin çok zor, zaman zaman çok acılı, fakat sonunda daima başarıyla bittiğini gösteren örneklerle doludur.

Ben bir komünist olarak ve bir parti üyesi olarak doğru gördüğüm ve dünya komünist hareketi tarihinin de doğruluğunu defalarca ispat ettiği mücadeleme, şaşmadan ve yılmadan devam edeceğim. Leninci prensipleri çiğneyenler, şahsi otorite ve prestijlerini işçi sınıfının menfaatleri üstüne koyanlar, yurt dışındaki bütün komünistlerin isteğine uyarmasına rağmen

keyfi idare yolundan ayrılmayanlar, şahsa tapma devrini geri getirmek isteyenler, önümüzde duran ve gerek bütün gruplar tarafından gerekse yoldaşların şahsi müracaatlarında ileri sürülen meselelerin konuşulup karara bağlanması, ödevlerimizin ve çalışmalarımızın tayini, yapılan hataların düzeltilmesi, atılan antileninist ve bölücü adımların geri alınması için derhal bir genel toplantı yapılmasına karşı diretenler, bunun için her türlü baskıya başvuranlar daima beni karşılarında bulacaklardır. Yukardan beri sıraladığım bu meselelerin çözümünü sağlayacak böyle bir genel toplantının biran önce yapılması için bugüne kadar yürüttüğüm mücadeleye bundan sonra da devam edeceğiz. Bunu en ilkel komünist ödevim biliyor; Marat, Demir ve Aram yoldaşların bölücü ve parçalayıcı hareketlerinin ancak böyle bir mücadele sonunda ve eninde sonunda durdurulacağına, birliğin ancak hataların tasfiyesi, meselelerin bütün komünistlerin yardımla çözülmesi yoluna girilmesiyle sağlanacağına inanıyorum.

Veli Gündüz'ün Ek Savunması

Arkadaşlar,

Söyleyeceklerimin, açıklayıp cevaplandıracaklarımın büyük bir kısmını burada dinlemekten kaçındığınız savunmanın birinci ve ikinci bölümlerinde söylemiş ve yazmıştım. Aslında söylenmesi, açıklanması, gösterilmesi gereken daha bir hayli şey var. Ama, geçen haftaki parti grup toplantısında, örnek! bir karar aldınız. Bu karar, itham edilen arkadaşlara gayet kısa konuşma mecburiyetini koydu. Sınırlarını çizdi. Grubumuzda, sayı, rakam ve parmak üstünlüğünü elinde tutan yoldaşların, tahammül ve hazmedebileceği şekilde konuşmaya çalışacağım. Çünkü, görüyorum ki normal denebilecek bir savunmaya burada asla imkan verilmeyecek. Açıkçası, konuşma hakkımın tamamen elimden alınmaması düşüncesinden hareketle ve az dahi olsa gene bir şeydir hesabıyla sadece bir iki nokta üzerinde duracağım.

1- Komplo, tuzak ve iftira metodunun uygulanmasına daha hız ve şiddet verilmiştir.

2- Bu metotla, Leninci parti normlarını, ilkelerini savunan arkadaşlar suçlu sandalyesine oturtulmuştur ve oturtulmaya devam edilmektedir.

Gün, Attila ve ben şimdi işte bu yüzden kendimizi savunmak mecburiyetinde bırakıldık.

Demir, Marat ve Aram yoldaşlar istiyorlar ki hız ve şiddet verdikleri bu mahut metodu uygularken, bütün arkadaşlar tıpkı Halis ve Fahri yoldaşlar gibi hareket etsinler. Bu antileninci metoda alkış tutsunlar. Görüldüğü ve bundan böyle de görüleceği gibi, bu mahut metoda alkış tutan eller ikiyi üçü geçmeyecektir. Demir, Marat ve Aram yoldaşları çileden çıkaran, şaşkına döndüren, Leninci normları çiğneyen her adımlarının tepki ve direnme ile karşılanması olayıdır. Bu yaşlı yoldaşlar, tepki ve direnmeleri, çok denenmiş ve çok pespaye olmuş temelsiz suçlama ve iftira metoduyla ortadan kaldıracaklarını sanıyorlar. Bu metodu kolaylıkla uygulayabilmek için de, parti üyelerinin temel haklarını tamamen işlerine geldiği ölçü ve sınırlar içinde hapsetmeye yelteniyorlar, kalkıyorlar.

Okunmuş olan bütün suçlama raporları, böyle bir zihniyetin, tutumun mahsulüdür. Demir, Aram ve Marat yoldaşların sahip olduğu bu zihniyetin göbeğinde yatan düşünce şudur: Bizim hareket, tutum ve kararlarımıza muhalefet etmek, karşı çıkmak suçtur, partiye karşı bir çıkıştır.

Malum zihniyetin göbeğinde yatan düşünce ve görüş bu olunca, kendiliğinden şu sonuç doğuyor: Biz, hareket ve kararlarımızda tamamen ser-

best olduğumuzdan, bütün partili arkadaşlara düşen iş ve ödev bizim düşünce ve kararlarımıza harfiyen itaat etmektir. Bunun adı parti disiplinidir. Tenkit edenler, takbih edenler parti disiplininin dışına ve dolayısıyla partinin dışına çıkmış olurlar.

İşte arkadaşlar, şimdiye kadar dinlemiş olduğunuz itham raporlarındaki suçlama maddelerinin ilki de sonuncusu da hep bu antileninist zihniyet, düşünce ve görüşten çıkmaktadır. Ve bugün karşınızda bundan dolayı suçlu sandalyesine oturtulup savunmamı yapmaya mecbur edilmiş bulunuyorum. İşin esası ve özü bu. Bundan ötesi, bir mahut zihniyetin ve düşüncenin çeşitli konkre olay ve meselelerdeki görünüşlerinden ibarettir. Bu çeşitli görünüşlerin hangi dava ve meselelerde ortaya çıkmış olduklarını eldeki konkre delil ve vesikaları ışığında daha önceki bölümlerde göstermeye çalışmıştım.

Aram yoldaşın 9.XI.1965 tarihli parti grup toplantısında okumuş olduğu ek rapor, demin sözünü ettiğim zihniyet ve düşüncenin en tipik örneklerinden biridir. Bu tipik örneğin gayet ilginç olan özelliği ve yönü ise şudur: Kurtla kuzu hikayesini hatırlarsanız, rapordaki suçlamalara damgasını vuran özelliği kolaylıkla fark edeceksiniz.

Aram, Marat ve Demir yoldaşlar, aynen kurtla kuzu hikayesinde olduğu gibi, şu sözü her ne hikmetse açıkça söylemiyorlar: Seni yiyeceğiz özellikle son itham raporunda sıralanan ve suç diye ileri sürülen maddelerin hepsi, kurdun kuzuya söylediği şu sözde toplanmakta: Suyu bulandırıyorsun!

İtham raporlarını hazırlayan arkadaşlar, kendilerini kurt kabul edebilirler. Fakat, müsaadeleriyle ben, kuzu değilim ve olamam. Bunu, bugüne kadar gelişen olaylar gösterdiği gibi, bundan sonra ki gelişmeler, hem de çok hızlı cinsinden gelişmeler, gösterecek ortaya koymaya devam edecektir.

Sınırlı, kayıtlı, şartlı konuşmamı bitirmeden ve savunmanın tümünden çıkarılması zorunlu sonuçlara geçmeden önce çok, pek çok merak edilen bir noktaya değinerek meraklarınızı gidermek isterim. Fakat, bedava tarafından merak gidermeye de niyetim yok. Ceremesini ödemeniz gerek. Cereme dedimse endişelenmeyin. Bunun hediyesi bir iki sorudan ibaret. Şöyle ki:

1- Hangi KP'nin (legal veya illegal olsun) tüzük, norm ve ilkelerinde, kurallarında, parti üyelerinin özel hayatları, dostlukları ve tanıdıkları hakkında, onlarla ilişkileri hakkında bağlı bulundukları parti gruplarına haber ve bilgi verme mecburiyeti konmuştur? Meraklarını tatmin etmek isteyen arkadaşların cevaplandırmaları gereken birinci sorum bu.

2- Bu türden bir kaide ve mecburiyet, bizim partinin hangi vesikasında vardır?

3- Bir parti üyesinin hastalanma hürriyeti yok mudur?

4- Bir parti üyesinin, hastalık cinsi ve derecesi bağlı bulunduğu parti

grubu tarafından mı tespit edilir?

5- Bir parti üyesinin hasta olması halinde, o üyenin evden çıkmaması mecburiyetini koyan herhangi bir parti tüzüğü var mıdır? Varsa bir iki örnek verilebilir mi?

9.XI.1965 tarihli parti grubunda sorumlu sekreter tarafından okunan itham raporunun 4.cü maddesinde yer alan mesele ile ilgili olarak şimdiye kadarki bir sıra suçlamaları unutacak kadar, kendilerini kaybeden, meraklı Natpinkertonların [dedektiflerin] her şeyden önce yukarıdaki soruların cevaplarını vermelerini bekliyorum. Bu sorulara verilecek cevaplar, meraklı yoldaşlara bu beş kapıyı da açabilecek nitelikte olursa, o zaman gene bu meraklı yoldaşların şu sorulara da cevap vermeleri kaçınılmaz olacaktır.

1- Grubumuzun üyelerinden Halis ve Fahri yoldaşlar, (çok gerilere giderek işleri Arap saçına döndürmemek için sadece 1965 yılı içinde) Bulgaristan'da karşılaştıkları, buluşup görüştükleri dostları, arkadaşları veya ne dost ne de arkadaş olmadıkları kimselerle yaptıkları temaslar hakkında parti grubumuza herhangi bir haber ve bilgi vermişler midir?

2- Gene Halis ve Fahri yoldaşlar, Bulgaristan'dan veya başka bir ülkeden veya Alman Demokratik Cumhuriyeti sınırları içinde oturan herhangi bir tanıdıklarını buradaki evlerine davet etmişler midir? Etmişlerse, bundan p. grubumuza haber vermişler midir?

3- Gerek Halis ve Fahri yoldaşlar gerekse Merih, Doktor ve diğer yoldaşlar, özel dostları, ahbap ve tanıdıkları ile buluşma, telefonlaşma, mektuplaşmaları hakkında parti grubumuza ne zaman ve hangi tarihli oturumda bilgi ve haber vermişlerdir?

Bu soruların da cevapları, benim cevap vermeme yol ve kapı açacak nitelikte olursa, o zaman üçüncü kategoriden olmak üzere aşağıdaki şu soruların da cevaplandırılması kaçınılmaz olacaktır.

1- Aziz Nesin'le, sosyalist ülkelerdeki parti gruplarımızın üyelerinden kaç kişi buluşup görüşmüş ve bunlardan kaçı, bağlı bulundukları parti gruplarına bilgi ve haber vermiştir?

2- Yaşar Kemal, Melih Cevdet, Mehmet Kemal, Nevzat Üstün vb. yurttaşlarla sosyalist ülkelerdeki ziyaretleri sırasında gene bizim yoldaşlardan hangileri özel buluşmalar yapmışlar ve bunlardan kaçı kendi parti gruplarına önceden veya sondan bilgi vermişlerdir?

3- Adı geçen bu yazar ve gazetecilerle özel temaslarda bulunup ta parti gruplarına bilgi vermeyenler olmuşsa, bu gibi yoldaşlar hakkında herhangi bir soruşturma açılmış mıdır? Açılmamışsa neden?

Üç kategoride topladığım bu soru gruplarını neden önünüze serdim? Yorgunu yokuşa sürmek için değil! 9.XI.1965 p.grup toplantısında Marat,

Aram, Demir Halis ve Fahri yoldaşlar tarafından baş ve tek mesele yapılan ve savunmamı bu şarta bağlayan tutum, zihniyet ve hareketin, antimarksist, antileninist özünü, niteliğini göstermek için. Bu zihniyet ve tutum sahiplerinin, Cizvit papazlarıyla, engizisyon hakimleriyle ve Berianınkiyle aynı paralelde olduklarına işaret etmek için. Ve bu zihniyet ve tutumla, 86 sayfa içinde önünüze serdiğim konkre olay ve belgeler arasındaki sıkı bağları göstermek için. Dahası var. Bu zihniyet ve tutum sahipleri için, herhangi bir hukuk kuralının mevcut olmadığını, sosyalist kanunluluğun [meşruiyetin] ve sosyalist demokrasinin (S)sini bile tanımadıklarını pratik konkre örneklerle göstermek için. Böyle bir zihniyet, tutum ve mantıkla her türlü cinayetin rahatlıkla işlenebileceğine işaret etmek için.

Bu zihniyet ve tutum sahipleri için, yargıç koltuğuna oturup, insanlara akla gelebilecek veya gelemeyecek her türlü sorunun sorulması ve insanların cevap vermeye mecbur edilmesi, işten bile değildir. Yeter ki, kendilerini yargıç durumunda gören insanlar, bunu arzu etsin, istesin veya kendi çıkarlarına, pozisyonuna uygun görsün. Gene bu zihniyet ve tutum sahipleri için her türlü yargılama yöntemi mubahtır.

Evet, yukarıdaki soru gruplarıyla işte böylesine bağlı bir zihniyet ve tutumu teşhir etmek için, geçen haftaki grup toplantısında baş mesele yapılan bir olayla, mahut zihniyet ve tutumun ne gibi bağları olduğuna işaret etmek ve dikkatinizi çekmek için bu konuyu ele aldım.

Buraya kadar sorduklarımdan, otomatikman çıkan sonuçlardan sonra, hala beni hasta halimle Berlin'de Aziz Nesin'le tamamen şahsi dostluk ve arkadaşlık temelinde yaptığım görüşme hakkında soru sormak ısrar ve cesaretini gösterecek varsa lütfen parmağını kaldırsın ki, bitmemiş olan cevaplarımı vermeğe devam edeyim.

Yeri gelmişken hepinizin dikkatini şu noktaya çekmek isterim. Kendisini teşkilat sayan, herhangi bir örgüt adına hareket eden, temas ve görüşlerde bulunan kişilerin, hareket ve temasları hakkında o örgüte bilgi ve rapor vermeleri dünyadaki bütün örgüt ve kurumların tüzük ve kuralları icabıdır. Hepinizin gayet iyi bildiği bu gerçek ortada durduğuna göre, benim şahsi dostlarımla yaptığım alelade ve hiç kimseyi, hiçbir örgütü angaje etmeyen ve onlar adına olmayan bir buluşmayı değil, tam tersine belirli bir örgüt adına yapılan temas ve görüşmeleri, arkadaşların sorup öğrenmeleri hem haklıdır, hem de ödevleridir.

Benim buradaki arkadaşlara tavsiye ve teklifim, işte işaret ettiğim bu cinsten temas ve görüşmeler hakkında soru önergeleri vermeleridir. Dediğim gibi, bu, parti üyelerinin hem hakkı hem de ödevidir. Bu bakımdan, arkadaşların her şeyden önce, gayet belirli ve açık olan bu haklarını kullan-

maları ve ödevlerini yapmaları gerekir. Meseleleri, hem de bizim temel ilkelerimiz üzerine oturtulmuş gayet önemli meseleleri hem şekil, hem de özü bakımından tepe taklak etmemek, buna özellikle dikkat etmek parti üyelerinin ödevleridir. Bu ödevlere tekrar dikkatinizi çekerim...

9.XI.1965 tarihli parti grup toplantısında Aram yoldaşın okuduğu ikinci itham raporunun beşinci maddesine de kısaca dokunmak istiyorum. Budapeşte'ye giderek, oradaki arkadaşlara yazılı savunmamı okuduğum iddia ediliyor ve tabiatıyla bunun da bir suç olduğu ileri sürülüyor. Ben bu iddianın birinci kısmı üzerinde iki söz edeceğim. İkinci kısmı tartışmaya hem lüzum yok, hem de esasen değmez.

Aram yoldaşın bu iddiası, düpedüz yalan. Gerçekle hiçbir ilgisi yok. Budapeşte'deki yoldaşların okumuş oldukları tarafımdan yazılmış bazı yazıları arkadaşların bir de benim ağzımdan dinlemelerine bilmem ki akıl yatar mı? Ben Budapeşte'ye tamamen özel ve kişisel işimle ilgili olarak gittim. Oradaki arkadaşlara yazdığım herhangi bir şeyi okuyup okumadığım Budapeşte grubundan sorulması gerekirdi. Aram, Demir ve Marat yoldaşlar için bir sürü gerekli ve zorunlu işin tamamen önemsiz ve lüzumsuz olduğunu yeni öğreniyoruz. Fakat, buradaki diğer yoldaşların hiç olmazsa iddia sahiplerine bu gerekleri hatırlatmaları lazımdır. Bu hatırlatma yapılır ve Budapeşte grubundan resmen sorulursa, hatta isterseniz hemen şimdi telefonu açıp sorun, alacağınız cevap, raporda ileri sürülen iddianın tamamen yalan asılsız olduğu merkezinde olacaktır.

Adı geçen ithamnamede, hatırlatma kabilinden sıralanan ve 7 madde içinde toplanan birinci sayfadaki suçlama maddelerinden 7.cisinde şöyle deniyor:

> "Veli Gündüz ayrıca MK'sini tanımadığını geçen parti toplantısında alenen söylemiş ve yine alenen partiden çıkarılmasını istemişti."

Arkadaşlar, bereket ki elimizde belirli bir tarihten beri tutulan toplantı tutanakları var. Aram yoldaş bu iddiayı yaparken o derece sorumsuzluk içinde çalakalem yazmış ki, 26 Nisan toplantısının tutanakları olduğunu bile hatırlamaya lüzum görmemiş. Ve belki de, zannetmiş ki, Leipzig parti grubu bu tutanaklar meselesinde hala 1958 ila 1963 yıllarını yaşıyor. Yani tutanak, karar olmayan devreyi. Neyse dalgınlık deyip geçelim ve eldeki 26 Nisan tutanaklarını okuyalım. Bu tutanakların, 6, 8, 9, 12 ve 13.cü sayfalarında yer alan sözlerimin özü şudur. Nitekim bu öz, 13.cü sayfada aynen şu sözlerle ifade edilmiştir: "Ben açıkça diyorum ki, Dış Büro şimdiki haliyle 3 kişilik bir fraksiyondur. Ben 3 kişilik bir fraksiyon grubunu Dış

Büro olarak kabul edemem."

Tutanakların yukarıda sıraladığım sayfalarında söylediklerim arasında bir tek defa olsun MK si kelimesine rastlanmaz. Durum bu iken, Aram yoldaşın ve diğer ithamnameci yoldaşların ağzında ve satırlarında daima MK si sözü geçer. Yani, Dış Büro, onlara göre MK dir. Açıkça iddia ettikleri ve bizlere kabul ettirmek istedikleri budur. Dış Büro da MK si de aynı şeydir ve kendilerinden ibarettir. Benim ve diğer bir çok yoldaşların itiraz ettikleri, tanımadıkları işte bu 3 kişilik grubun kendisini Dış Büro ve MK si ilan etmiş olmasıdır. Bunun bir grupçuluk, partiyi parçalamak olduğunu söyledim ve söylüyorum.

Aram yoldaşın iddiasının ikinci kısmına gelince. Tamamen tahriften ibaret. Tutanaklarda bu mesele 13 sayfada şöyle kayıtlı. Aynen okuyorum:

> "Doktora göre, grupçuluk ortada ve meseleyi ciddi olarak ele almalı. Bazı arkadaşlar da bizim hakkımızda burada derhal bir karar alınması için konuşmaların ve sebeplerin yeterli olduğunu söylediler. Öyle ise, meseleyi oya koyun ve kararı alın."

Görülüyor ki; 1- Aram'ın işine pek yarar göründüğünü sandığı ifade sadece Veli'yi iltizam etmemekte, itham edilen 3 arkadaş için söylenmiş bulunmakta. Aram'ın özel bir gayretle itham edilen 3 arkadaş aslında neden bir ayırma yapma ihtiyacını duymuş olduğunu kendisine sormak lazımdır. Bu ayırmaya son derece dikkat ettiği ve bu dikkati geçen haftaki grup toplantısında Marat ve Demir yoldaşların da gösterdiğini görenler ve düşünenler, Leninizm'in mukaddes! temizlik hareketinin birer birer ve gürültüsüzce yapılmasının planlanmış olduğu sonucunu çıkarıyorlar. Acaba bu sonuç hakkında Aram, Demir ve Marat yoldaşların bir itirazları var mı? İkincisi: 26 Nisan toplantısında söylemiş olduğum o sözler, itham edilen arkadaşlara savunma ve söz hakkı tanımadan, onların ne söyleyeceklerini bilmeye ve dinlemeye lüzum görmeden hareket etmek isti yen grup üyelerinin başta Marat ve Aram yoldaşların (bildiğimizi okuruz) zihniyet ve tutumlarını, antileninist pozisyonlarını demaske amacıyla söylenmiştir.

Ve bize savunma hakkı vermeyenlerin akıllarını başlarına almaları, sorumluluk altında ezileceklerini ihtar etmiştir. Nitekim, bu açık ihtarın farkına varan Demir yoldaş benden ve Gün yoldaştan hemen sonra söz almış ve aynen şu sözlerle, durumu kurtarmaya çalışmıştır. Tutanaklardan okuyorum sayfa 14: Demir- Burada, bunu karara bağlamak mümkündür. Sebepler de kafidir. Hükümlerini peşinen söyledikleri halde, daha demokratik! olsun diye son müdafaa hakkı verelim. Tüzüğü pek ihlal etsek de (dikkat ediyor mu-

sunuz savunma hakkı vermek tüzüğü ihlal sayılıyor!) bu son müdafaa hakkı verilsin. Peki, bütün bu yazılı belgeler böyle söylerken, Aram yoldaş neden acaba şöyle der: Veli Gündüz alenen partiden çıkarılmasını istemiştir."

Aram yoldaş, bu tepe taklak sözlerle grup üyelerine, açıkçası itham ettikleri 3 arkadaşın dışındaki bütün üyelere, sinyal veriyor. Bakın, diyor. Veli, zaten partiden ayrılmak istiyor. Geliniz, Velinin bu isteğini hep birlikte bir hizmet ifa ederekten yerine getirelim.

Arkadaşlar, Aram yoldaşın bu olayları, gerçekleri tepe taklak edişini tesadüfen, farkında olmayarak yapmış olduğunu düşünmek pek saflık olur. Ben, Aram yoldaşı şu kadar yıldır tanırım, emin olun bu arkadaşta son derece ince hesap ve plancılık yeteneklerinin bulunduğunu katiyen fark etmemiştim. Fakat ben dikkatsizliğimi ve körlüğümü kabul etmekle beraber gene de iddia ediyorum ki, Aram yoldaş bu alanda bu derece üstün bir yeteneğe sahip değildir. Bu gördüklerimiz, ayrı ayrı yeteneklerin birbirini tamamlaması, yani kolektif bir yetenekler mecmuasının [toplamının] meyveleridir. Bu kolektif yetenekler manzumesinin göbeğinde yatan taktik şudur: Kendi yaptıklarını, söylediklerini, açtığın çığırları, başkalarının sırtına yükleyecek, onların yaptığını söyleyip iddia edip suçlayacaksın. Bunu yapabilmenin tek şartı ve olanağı şu noktaya bağlıdır. Yeter ki elinde, başkalarını suçlama, iftira etme ve mahkum etme olanağı, mekanizması bulunsun. Bilindiği gibi kendilerini Dış Büro, MK-si ve parti ilan etmiş yoldaşlar, bu olanağın ve mekanizmanın tamamen ellerinde bulunduğuna kanidirler. Ve o sebepten ötürü yıllardan beri tesadüfen ellerine geçirmiş oldukları bu mekanizmayı işletip duruyorlar. Bu mekanizmanın nasıl işletildiği hakkında savunmanın birinci ve ikinci bölümlerinde belgelere dayanarak örnekler verdiğim için bu konuyu burada kesiyorum.

Grupçuluk, partiyi parçalama, oportünistlik, şövenistlik, Troçkistlik, Çincilik, velhasıl, Demir, Marat ve Aram yoldaşların sırtlarındaki iftira dağarcığından avuç avuç alıp, tohum saçar gibi saçtıkları suçlama ve iftiralara 86 sayfalık bölüm içinde susturucu cevaplar vermiş olduğumdan, hiç bir kimsenin ortadan kaldıramayacağı konkre belgeleri konuşturmuş olduğumdan ve de kayıtlı, şartlı, sınırlı konuşmam gerektiği hakkındaki parmak çoğunluğunun aldığı geçen haftaki kararı hatırlayaraktan, sözlerimi bağlamadan önce bir noktaya daha değinmem gerek.

Beni suçlama maddelerinden biri de şu: "Veli Gündüz'ün Dış Büroyu tanımaması, partiye ve MK üyelerine ayrı ayrı hakaret etmesi.."

Dış Büro hakkındaki düşüncelerimi söylemiştim. Onun için geçiyorum, iddianın ikinci kısmına. Yani partiye ve merkez komitesi üyelerine ayrı ayrı hakaret edilmesi iddiasına.

Bir defa, bu iddia sahipleri her zaman olduğu gibi partiyi, MK'ni ve kendilerini hep birbirine karıştırıyorlar. Daha doğrusu, partiyi de merkez komitesini de kendileri, yani şu 3 kişi olarak görüyor, kabul ediyorlar. Tabii Demir, Aram ve Marat yoldaşların kafalarında ve gönüllerinde yatan temel düşünce ve zihniyet bu olunca kendiliğinden şu sonuç çıkıyor ortaya: Mahalle bekçisine, polise olumsuz, kanunsuz tutumuyla ilgili olarak verilen cevaplar, yapılan tenkitler ve hatta bazı hallerde gösterilen direnmeler, nasıl ki, Cumhuriyet tarihinin uzun yılları boyunca, devlete ve hükümete hakaret etmek, kafa tutmak, memura vazife başında tecavüz etmek şeklinde yorumlanıp, yargılandıysa ve böyle bir kanun ve zihniyetle on binlerce vatandaş mahkemelerde, hapishanelerde süründürüldü ise, şimdi aynı zihniyetle TKP üyeleri karşı karşıyadırlar.

Bütün bu çok acı, çok düşündürücü ve çok garip ve çok manidar benzerlikler bir tarafa, işin gerçek yönü şundan ibarettir: Ben, işte burada bir kere daha tespit etmek bedbahtlığına uğradığımız bu zihniyet sahiplerinin, hareket, tutum ve tedbirlerini (REZALET) kelimesiyle vasıflandırdım. Yaptıklarının vaktiyle Beria ve Stalin tarafından yapılmış olduğunu ve Aram, Marat ve Demir yoldaşları ayrı ayrı Beriacı tutumla itham ettim. Arkadaşlar, ben bugün başka türlü düşünmüyorum. Ve vesikalara dayanarak gene diyorum ki, bu arkadaşların tutumları en hafif deyimiyle Rezalettir. Yani SKANDAL'dır... Bu yoldaşların hareket ve tutumları için söylenmiş bu sözlerin ne parti, ne de MK'si ile bir ilişiği yoktur, olamaz. Olması, ancak bu arkadaşların gerçekten parti ve MK olduklarını kabul etmek halinde olabilir. Bunun ise olabilmesine imkan olamaz. Çünkü 3 üyesi olan bir parti ne olabilir ne de tasavvur edilebilir. Bu arkadaşlar, tasavvuru mümkün olmayan bir şeyi gayet normal bir eda ile neden olamazmış? pekala olur diyorlar ve TKP'yi örnek gösteriyorlar. Ve daha da ileri götürerek bu düşüncelerini, şunları ekliyorlar: 3 üyesi olan böyle bir partinin 3 kişiden ibaret bir de MK-sı vardır diyorlar.

Arkadaşlar, eğer bu 3 yoldaş Parti ise ve böyle bir partinin de gene aynı yoldaşlardan ibaret bir MK si varsa, o takdirde ben kabul ediyorum bana yöneltilmiş olan iddia ve suçlamayı. Şöyle ki: Demek ben, bu 3 yoldaştan ibaret bir partiye ve o partinin MK üyelerine Beriacılar demiş olduğumdan kelli o parti de otomatikman Beriacı olmuş.

İşin şakası yok arkadaşlar, bu tipte, bu zihniyet, düşünce ve anlayış içinde olanların eline Morison Süleymanın yetki ve olanakları geçse, o zaman seyreyleyin Türkiye'nin halini siz...

Hepimizin yakinen bildiğimiz ve şahidi olduğumuz hareket ve tutumlarının Rezalet kelimesiyle tanımlanmasına kendilerine, partiye, MK ne, Dış

Büro'ya bütün bunların üyelerine hakaret sayan malum zihniyet sahipleri, bıçak çekmeyi, arkadaşlara yumruk atmayı, ana avrat ve sülale küfür etmeyi ve gene arkadaşlara polis ajanı demeyi, partinin namus ve haysiyetini koruma ve savunma kabul ediyorlar. Arkadaşlar hakkında kardeş partilere kendiliklerinden çeşitli jurnal raporları vermeyi parti kadrolarını kardeş partilere tanıtma olarak anlıyorlar.

Kişiliklerine, isimlerine ve onurlarına, partinin manevi şahsiyetini kalkan yaparak saygı gösterilmesini bekleyen bu yoldaşların, herkesten önce partili arkadaşlarına saygılı olmayı öğrenmeleri ve başkalarından önce kendilerini suçlayıp mahkum etmeleri gerekmektedir. Her meseleyi olduğu gibi bu meseleyi de tepe taklak etmekle kolay bir çıkış yolu bulduklarını sanıyorlar.

Burada, kardeş partilere yapılan müracaatlara da kısaca değinmek isterim. Kısaca dedim, çünkü bunun sebepleri, nedenleri ve zaruretleri savunmamın birinci ve ikinci bölümlerinde belgeleriyle birlikte ortaya konulmuştur. Benim bu savunmamı dinlememe kararı alan arkadaşlara burada sadece bir tek vesika göstererek kısaca cevap vereceğim.

Savunmamın birinci bölümünde yer alan 6 numaralı vesika. Bu vesika Demir yoldaş tarafından 28.3.1963 tarihinde Abuzer Özdemir'e yazılan mektuptur. Bu mektubun hemen de tamamı bu 6 numaralı vesikada vardır. Onun için ben burada sadece iki cümlesini sizlere okuyacağım. Kardeşim, diye başlayan mektupta aynen şu cümleleri okuyoruz:

> "İthamların kardeş KP-ni ilgilendiriyorsa onlara da müracaat et. Onlara yardım et. Kardeş partilere bildirilmesi gereken bir şey biliyorsan derhal bildir..."

Sözlerimi bağlamak üzere şimdi de son bölüme geçiyorum.

[Eldeki belge burada son bulmaktadır, E.A.]

T.K.P. Dış Bürosuna Toplu Başvuru

T.K.P. Dış Bürosuna

Uzun zamandan beri devam eden bazı ana konular üzerindeki anlaşmazlıklar yüzünden patlak veren parçalanmayı önlemek üzere, gerek Parti grubu olarak gerekse ayrı ayrı parti üyeleri olarak Dış Büro'ya müracaatlar yapıldı. Bugüne kadar bunlara cevap verilmediği, bu istek gerçekleştirilmediği için, şimdi bu istekleri tekrar ediyoruz:

1. Şiddetli tartışmalara ve bazı arkadaşların Partiden ve işlerinden uzaklaştırılmalarına sebep olan anlaşmazlık konularını ele almak ve bu tartışmalı konularda parti görüşünü açıkça tespit etmek için, 1962 Leipzig Nisan konferansında kararlaştırılan ve yurt dışındaki Parti grupları tarafından çeşitli tarihlerde, yapılması istenmiş olan Konferansın tarih ve gündemini tayin etmek ve bu konferansı hazırlama komitesini seçmek için Emigrasyondaki Türk komünistlarinin derhal geniş bir toplantıya çağrılmaları.

2. Anlaşmazlık konularını Genel Toplantıya sunacak tarafsız bir komisyonun kurulması ve derhal hazırlığa başlaması.

3. Derin tepkiler ve itirazlara sebep olmuş olan işten ve partiden atılma kararlarının, genel toplantıya kadar, askıda bırakılması.

Bu isteklerin en kısa zamanda gerçekleşmesi için harekete geçilmesini rica ve talep ediyoruz.

Münevver Andaç, Attila Yaşar, Gün Togay, Veli Gündüz, Necil Togay, Osman Alper, Şekibe Yamaç, Ziya Yamaç.

Dimo Diçev'in BKP MK Politik Bürosu'na Raporu
11 Aralık 1965

Şubemize TKP MK Dış Bürosu eski üyesi, birkaç ay önce TKP'den ihraç edilen Bilal Şen'den Türkiye Komünist Partisi yurtdışı örgütünün durumuyla ilgili bir mektup ve rapor geldi.

Bilal Şen, parti yöneticilerinden Yakub Demir ve Marat ile görüş ayrılığına düştüğü için partiden ihraç edildiğini iddia ediyor. Bilal Şen, TKP'nin daha yaşlı yöneticileri ile genç faal üyeler arasında Türkiye Komünist Partisi Dış Bürosunun günümüz koşullarında aşağıdaki konularda görüş ayrılığı belirmesi sonucu yurtdışı örgütlerinin bunalıma girdiğini savunuyor:

1. Komünist ve işçi partilerinin1957 ve 1960 yıllarında Moskova'da yapılan toplantılarının ve SBKP'nin 20. ve 22. Kongrelerinin kararlarının yurtdışı örgütleri tarafından ele alınıp incelenmiyormuş. Demir ve Marat başta olmak üzere Dış Büro bu belgeler ışığında Türkiye'deki ve Türkiye Komünist Partisi'ndeki durumu ele alıp görüşmemiş, yeni oluşan durumda Parti doğrultusunu belirlememiş. Dış Büro, Çin yöneticilerinin yanlış görüşleri ve Çin yöneticileri ile uluslararası komünist hareketi arasındaki görüş ayrılıklarının ele alınıp incelenmesi için çaba göstermemiş.

2. Dış Büro ve özellikle Yakub Demir ve Marat, Türkiye'deki emekçilerin mücadelesinin niteliği ve TKP'nin görevleri konusunda açık görüşe sahip değillermiş. Onlar Türkiye'de şartlar olgunlaşmamış olduğu, ülkede devrimci durum olmadığı halde, silahlı ayaklanmanın hazırlanması için çalışılması gerektiğini; son zamanlarda Yakub Demir, Dış Büro'da ve parti gruplarında görüşülmeden Türkiye'nin gelişmesinin kapitalist olmayan yoldan olacağını söylüyörlarmış.

3. Dış Büro Türkiye'deki 27 Mayıs 1960 darbesiyle ilgili olayları yanlış değerlendirmiş.

4. Dış Büro tarafından yönetilen "Bizim Radyo"nun yayınları Türkiye'deki gerçek durum göz önünde bulundurularak yapılmıyormuş, ülkedeki olaylarla ilgili yanlış değerlendirmeler yayınları da etkilemiş. Örneğin "Bizim Radyo" belirli bir dönem yeni Türk Anayasasının kabul edilmesine karşı kampanya yürütmüş. Oysa ki, yeni anayasanın kabul edilmesi Türkiye İşçi Partisi'nin kurulmasına olanak vermiş.

5. Dış Büro, Kıbrıs konusunda da yanlış tutum takınmış. TKP'nin ya-

yınladığı bildiride Enosis'ten hiç söz edilmiyormuş, buna karşı Partinin görüşü açık olarak belirtilmemiş. Bu, Türkiye'deki geniş halk kitlelerine Türkiye Komünist Partisi'nin sessizce Enosis'ten yana olduğunu düşünmesine ve böylece partinin Türkiye'deki geniş yığınlardan tecrit olmasına yol açabilirmiş.

6. Dış Büro ve özellikle de Marat yoldaş Türkiye'deki sendikalara karşı olduğu gibi Türk burjuva partileri arasındaki görüş ayrılıklarından yararlanılması sorununa karşı da yanlış, sekter yaklaşım gösteriyormuş.

7. "Bizim Radyo" Türkiye'deki dinleyicileri etkileyecek doğru propaganda yapmıyormuş. "Bizim Radyo" sosyalist ülkelerin radyolarının yayınlarını kopya ediyormuş. Bilal Şen'in kanısınca "Bizim Radyo" yayınlarını, Türkiye'de komünist fikirlerin yayılması, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerin başarılarının duyurulması için, Türkiye'deki tüm ilerici ve yurtsever güçler adına yapmalıymış ve bunu kendine özgü bir şekilde gerçekleştirmeliymiş. Ne var ki, Marat ve Yakub Demir "Bizim Radyo" yayınlarının sosyalist ülkeler radyolarının yayınları gibi olmasında ısrar ediyorlarmış.

8. Dış Büro'nun örgütlenme faaliyetleri de iyi değilmiş. Uzun yıllardan beri yurtdışı parti gruplarının temsilcilerinin katılacağı bir konferans dahi yapılmamış. Partinin onaylanmış bir programı ve tüzüğü yokmuş, yeni kadroların celbedilmesi ve eğitilmesine gerekli özen gösterilmiyormuş. Halbuki, Türkiye'deki olaylar, işçi ve demokratik hareketlerin gelişmesi TKP'nin önüne yeni ve ertelenmez görevler koyuyormuş.

Yurtdışı örgütlerinin ülkede gruplara bölünmüş halde bulunan ve Dış Büro'yu tanımayan komünistlerle bağlantısı yokmuş.

Bilal Şen mektubunda TKP'nin yurtdışındaki parti örgütlerinin temsilcilerinin katılacağı bir konferans toplanması ve bu konferansta tartışmalı konuların ele alınması, yurtdışı örgütlerinin güçlendirilmesi gerektiğini belirtiyor.

Bilal Şen, BKP de dahil kardeş partilerden Türkiye Komünist Partisi'ndeki görüş ayrılıklarının giderilmesine yardımcı olmalarını rica ediyor.

Partimiz Merkez Komitesi'ne TKP'nin Budapeşte yurtdışı örgütü üyesi Osman Rauf Alper'den de aynı ruhta bir mektup ve rapor geldi. Moskova'daki parti grubu üyelerinden ve başka Türk komünistlerinden Bilal Şen'in görüşlerini onaylar nitelikte mektuplar TKP Dış Bürosuna da gönderilmiş.

Parti'nin Leipzig parti grubunda Bilal Şen'in partiden ihraç edilmesinin nedenlerini açıkladıkları toplantıda TKP MK Sekreteri Yakub Demir raporunda ve Dış Büro üyesi Marat yaptığı konuşmada Bilal Şen'i birçok parti karşıtı faaliyette bulunmakla suçlamışlar.

Bilal Şen disiplinsizlik göstermiş. Dış Büro'nun kararlarını yerine getirmemiş. Dış Büro'nun bazı üyelerinin konuşmalarını tahrif etmiş ve bölücülük faaliyetinde bulunmuş. TKP'nin Leipzig parti grubu ile Dış Büro'yu karşı karşıya getirmeye çalışmış. "Bizim Radyo" merkezinde geçimsizlik, birbirine tahammülsüzlük ortamı yaratmış.

Bilal Şen kendi parti karşıtı görüşlerini yaymak, bu görüşlerini öteki TKP üyelerine zorla kabul ettirmek için aktif çalışmalar yapmış, Dış Büro'ya karşı sözlü ve yazılı propaganda yürütmüş.

Bu faaliyetler, bölücülük faaliyetinin tipik biçimidir. Dış Büro'ya kendi görüşlerini kabul ettirmek için şantaj yapmış, Dış Büro üyelerine karşı örgütün, Dış Büro'nun çalışmaları hakkında kardeş partilere bilgi vereceği tehdidinde bulunmuş.

Bilal Şen, Türkiye'de polis tarafından tutuklandığında haince davranmış, kendisine baskı yapılmadığı halde Türkiye Komünist Partisi'nin tüm bağlantılarını ele vermiş.

Yakub Demir, Bilal Şen'i Kıbrıs konusunda milliyetçi eğilim taşımakla suçluyor. Bilal Şen Dış Büro'nun bu konularla ilgili politikasını, Kıbrıslıların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi ve Enosis konularına yaklaşımını anlamamış.

Yakub Demir, TKP MK Dış Bürosunun Bilal Şen'in bölücülük, grupçuluk faaliyetlerine karşı hoşgörü göstermiş, ancak Bilal Şen verilen nasihatleri dinlememiş ve parti karşıtı faaliyetlerini sürdürmüş ve Dış Büro kendisini partiden ihraç etmek zorunda kalmış.

Şunu da belirtmeliyiz ki, Bilal Şen BKP MK Yüksek Parti Okulu mezunu olduğu halde TKP Merkez Komitesi ile olan görüş ayrılıkları konusunda BKP Merkez Komitesi'ne bilgi vermemiş, yöneticilerine danışmamıştır. Bunu ancak partiden ihraç edildikten sonra yapmıştır.

Şubemiz elbette bu konunun Türkiye Komünist Partisi'nin iç sorunu olduğu görüşündedir.

Öte yandan partimiz komşu bir Balkan ülkesindeki kardeş partideki duruma kayıtsız kalamaz. Üstelik BKP'de çok sayıda Bulgaristan vatandaşı Türk bulunmaktadır ve onlar Türkiye Komünist Partisi'nde olup bitenlere ve partimizin bu konuya nasıl yaklaştığına ilgi duyuyorlar. Onlardan bazıları açık olarak diyorlar ki, Yakub Demir ve Marat Türkiye'deki politik gelişmelerden kopmuşlardır, bu gelişmelerin gerisinde kalıyorlar, Türkiye Komünist Partisi'nin nispeten daha genç kadroları, faal üyeleri mücadelenin birçok önemli konusunda Dış Büro'nun atalet içinde olmasına karşı memnuniyetsizliklerini belirtiyorlar.

Şubemiz bunları göz önünde bulundurarak BKP Merkez Komitesi'nin

TKP yöneticileri ile oluşan bu durum konusunda nazikane bir şekilde görüş alışverişinde bulunabileceği ve güçlüklerin aşılmasında belirli bir yardımda bulunabileceği görüşündedir.

Bu, iki partiden yüksek düzeyde heyetlerin katılacağı bir görüşmede yapılabilir.

Yakın bir zamanda resmi bir TKP Merkez Komitesi heyetinin ülkemizi ziyaret etmesi için davet edilmesini öneriyoruz. Bu uluslararası komünist ve işçi hareketinin güncel sorunları üzerinde ve özellikle partimizin Balkanlarda uyguladığı politika üzerinde görüş alışverişi yapılması gerekliliğine dayandırılmalıdır.

* * *

Bilal Şen, 1920 yılında Bulgaristan'da doğmuştur. 1944 yılı ilkbaharında Türkiye'ye göç etmiştir. 1946 yılında Türkiye Komünist Partisi üyesi olmuştur. Aktif komünist faaliyette bulunduğu için üç kez hapse girmiştir. Son defasında 1951 yılında TKP üyesi 176 kişinin yargılandığı tevkifattan sonra 6 yıl hapis yatmıştır. Parti grubu sekreteri, ilçe komitesi sekreteri görevlerinde bulunmuş, 1951 yılında da sendikalar merkezinde sorumlu bir göreve getirilmiştir.

1957 yılında hapisten serbest bırakılmış ve Bulgaristan'a sınır dışı edilmiştir. 1958 yılında BKP MK Yüksek Parti Okulu'nda öğrenime başlamıştır. Okuldan mezun olduktan sonra Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin talebi üzerine partide çalışmak için Leipzig'e gitmiştir ve TKP MK Dış Bürosu üyeleri arasına alınmıştır. Bölücülük, grupçuluk faaliyeti yapmakla suçlanmış ve bu yıl TKP'den ihraç edilmiştir. Bilal Şen, Bulgar pasaportuna sahip olduğu için TKP MK Sekreteri Yakub Demir'in ricası üzerine kendisi Bulgaristan'a dönmeye çağrılmıştır.

Şimdi Bilal Şen ülkemizde bulunuyor, işsiz ve parasız. O, Demokratik Alman Cumhuriyeti'ne geri dönmek istiyor. Onun dediğine göre, Alman yoldaşlar kendisine iş bulacaklarmış. Bilal Şen'in eşi mühendis-kimyager, Sovyet vatandaşı, DAC'de çalışmış. Şimdi Moskova'da yaşıyor.

Şubemiz Bilal Şen'in DAC'ye geri dönmesinin uygun olmayacağı görüşündedir. Öte yandan onun işsiz, parasız kalması da istenir bir şey değildir. Bundan ötürü kendisine Kolarovgrad veya Razgrad il komitelerinde bir iş bulunmasını öneriyoruz. Eğer Bilal Şen bunu kabul etmezse, kendisinin Moskova'ya gitmesine izin verilmelidir.

Sofya 11.12.1965
BKP Merkez Komitesi
Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Şubesi Başkanı
D. Diçev

Dimo Diçev'in TKP MK Dış Bürosundaki Kimi Görüş Ayrılıkları ve ASBP Temsilcisiyle bu konuda yapılan Görüşmeler üzerine Raporu 30 Aralık 1965

1965 yılı başlarında TKP MK Dış Bürosu üyesi Bilal Şen, Türkiye Komünist Partisi'nden ihraç edilmiştir.

Bilal Şen 1920 yılında Bulgaristan'da, Razgrad'ın bir köyünde doğmuştur. 1944 yılının ilkbaharında Türkiye'ye göç etmiştir. 1946 yılında Türkiye Komünist Partisi üyesi olmuştur. Üç kez hapse atılmıştır. Son defa 1951'deki 197 Türkiye Komünist Partisi üyesinin yargılandığı davada hüküm giymiştir. 6 yıl hapiste yatmıştır. Serbest bırakıldıktan sonra Türk egemen çevreleri tarafından sınırdışı edilmiş, Bulgaristan'a gönderilmiştir. 1958 yılında Bilal Şen BKP MK Yüksek Parti Okulu'nda öğrenime başlamış ve okuldan üstün başarıyla mezun olmuştur. Daha sonra Türkiye Komünist Partisi'nin talebi üzerine partide çalışmak için Leipzig'e gitmiştir ve seçim yapılmadan Dış Büro'ya üye olarak alınmıştır (Dış Büro'ya koopte edilmiştir). Bilal Şen Dış Büro'dan ve partiden ihraç edildikten sonra Bulgaristan pasaportuna sahip olduğu için TKP MK Sekreteri Yakub Demir'in ricası üzerine Bulgaristan'a geri çağrılmıştır.

Bilal Şen, BKP Merkez Komitesi'ne, davranışlarını açıkladığı ve Dış Büro'yu yanlış hareket etmekle suçladığı bir rapor verdi. O, parti yöneticilerinden Yakub Demir ve Marat ile görüş ayrılığına düştüğü için partiden ihraç edildiğini iddia ediyor. Bilal Şen'in kanısınca, TKP'nin yurtdışı örgütünün yönetici çekirdeği, partinin daha yaşlı kadroları ile daha genç kadroları arasında TKP Dış Bürosunun çalışma taktiği ve yöntemleri konusunda ortaya çıkan görüş ayrılıkları nedeniyle kriz içinde bulunmaktadır. Görüş ayrılığı olan konular şunlardır: Uluslararası komünist ve işçi partilerinin 1957 ve 1960 yıllarında yapılan Moskova toplantılarının belgelerinin, SBKP'nin 20. ve 22. Kongrelerinin kararlarının ve dünya komünist ve işçi hareketinin teori ve pratiğiyle ilgili başka belgelerin ele alınıp derinlemesine incelenmemesi. Türkiye'deki durum bu belgeler ışığında ele alınmamış ve yeni oluşan bu durumda parti doğrultusu belirlenmemiş. Dış Büro, Türkiye'deki emekçilerin mücadelesinin niteliği ve TKP'nin görevleri konularında net görüşlere sahip değilmiş. 27 Mayıs 1960 darbesiyle ilgili olarak

Türkiye'deki olaylar yanlış değerlendirilmiş. Dış Büro tarafından yönetilen "Bizim Radyo"nun yayınları Türkiye'deki gerçek durum göz önünde bulundurularak yapılmıyormuş ve çoğu kez ülkedeki olaylar yanlış değerlendirilmiş. Dış Büro, Kıbrıs konusunda yanlış politika izlemiş, Türkiye'deki sendikalara karşı sekterce davranıyormuş. Dış Büro'nun örgütlenme faaliyetleri de iyi değilmiş. Yıllardan beri yurtdışı gruplarının temsilcilerinin katılacağı bir konferans yapılmamış. Dış Büro'nun Türkiye'deki komünistlerle bağlantısı yokmuş.

Bilal Şen mektubunda TKP'nin yurtdışı gruplarının temsilcilerinin katılacağı bir konferans düzenlenmesi ve burada tartışmalı konuların ele alınması, partinin yurtdışı örgütlerinin güçlendirilmesi ve parti yönetiminin seçilmesi gerektiğini savunuyor.

Bilal Şen, BKP de dahil kardeş partilerden TKP içindeki görüş ayrılıklarının giderilmesi için yardımcı olmalarını istiyor.

Partimiz Merkez Komitesi'ne Budapeşte'deki yurtdışı grubu üyesi Osman Rauf Alper'den de aynı ruhta bir mektup ve rapor geldi. Moskova'daki parti grubu üyelerinden ve daha başka Türk komünistlerinden TKP MK Dış Bürosuna gönderilen ve Bilal Şen'in görüşlerini destekleyen mektuplar varmış.

Şubemize, TKP MK Sekreteri Yakub Demir'in TKP Leipzig parti grubu önünde okunan ve Dış Büro'nun Bilal Şen'i neden partiden ihraç ettiğini açıklayan bir raporu da geldi.

Bilal Şen parti disiplinine uymamış. Dış Büro'nun kararlarını yerine getirmemiş. Bazı Dış Büro üyelerinin konuşmalarını çarpıtmış ve grupçuluk, bölücülük faaliyetinde bulunmuş. TKP'nin Leipzig parti grubunu Dış Büro'ya karşı yöneltmeye çalışmış. "Bizim Radyo" merkezinde geçimsizlik, anlaşmazlık ortamı yaratmış. Yabancı ülkelerdeki Türk politik sığınmacılar önünde Dış Büro'ya karşı sözlü ve yazılı propaganda yapmış. Kendi isteklerini Dış Büro'ya kabul ettirmek için şantaj yapmış. Onları Dış Büro'daki durumu kardeş partilere bildireceğim diye tehdit etmiş. Türkiye'de polis tarafından tutuklandıktan sonra Bilal Şen haince davranmış, kendisine işkence yapılmadığı halde Türkiye Komünist Partisi'nin tüm bağlantılarını ele vermiş.

Bundan başka Yakub Demir, Bilal Şen'i Kıbrıs konusunda milliyetçilik eğilimi taşımakla suçluyor. O, Dış Büro'nun Kıbrıs konusuyla ilgili politikasını ve Kıbrıslıların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi ve Enosis konularını kavrayamamış.

Yakub Demir, TKP MK Dış Bürosunun Bilal Şen'in grupçuluk, bölücülük faaliyetleri konusunda büyük sabır gösterdiğini, ancak Bilal Şen'in

yapılan tavsiyelere aldırmadan parti karşıtı faaliyetlerini sürdürdüğünü ve Dış Büro'nun kendisini partiden ihraç etmek zorunda kaldığını belirtiyor.

* * *

Yönetimi Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde bulunan Türkiye Komünist Partisi'ndeki durumu daha iyi anlayabilmek için Şubemiz Alman Sosyalist Birlik Partisi MK Dış İlişkiler Şubesinden Türkiye Komünist Partisi'ndeki durumla ilgili olarak bilgi vermesini rica etti.

Böyle bir raporu şahsen Gutmann yoldaştan, Alman Sosyalist Birlik Partisi MK Dış İlişkiler Şubesi Başkan Vekilinden aldık.

Guttman yoldaş, ASBP Merkez Komitesi'nin Türkiye Komünist partisi Dış Bürosunda meydana gelen bu durumdan kaygılı olduğunu belirtiyor. DAC'daki Türkiyeli komünistler kendilerine sağlanan "Bizim Radyo" istasyonu aracılığıyla oldukça canlı propaganda faaliyeti gösteren küçük bir grup. Ne yazık ki, bu küçük grup birlik, beraberlik içinde değil, 1965 yılı başından buyana bölünmüş durumda. Grupta ve Dış Büro'da birçok konuda görüş ayrılıkları varmış.

Partinin yönetimi Bilal Şen'in başını çektiği daha genç kuşak parti militanlarının yönelttiği sert eleştirilere hedef oluyor. Bilal Şen'in, "Bizim Radyo"nun merkezinde büyük etkisi varmış. Dış Büro'da Gün Togay ondan yanaymış. Bu nedenle ikisi de Dış Büro'dan ihraç edilmiş.

Bilal Şen, ihraç edilmeden önce de, ihraç edildikten sonra da büyük bir bölücülük faaliyeti göstermiş. Hemen hemen tüm sosyalist ülkeler partileri merkez komitelerine mektup ve raporlar göndermiş. Birkaç kez ASBP Merkez Komitesi'ne gitmiş ve öyle önerilerde bulunmuş ki, bunların kabul edilmesi, aslında Dış Büro Sekreteri Yakub Demir'in sınır dışı edilmesi anlamına geliyormuş. Dış Büro'da ve Leipzig parti grubunda çekilmez bir durum yaratmışlar. Bundan ötürü Bilal Şen, sadece Dış Büro'dan değil, aynı zamanda partiden de ihraç edilmiş. Gün Togay da Dış Büro'dan ihraç edilmiş, grubun Veli adındaki bir üyesi daha partiden ihraç edilmiş.

Türkiye Komünist Partisi'ndeki bu durum ciddi rahatsızlık yaratıyor. Dış Büro şu an üç kişiden oluşuyormuş: Yakub Demir, Marat ve Aram. Aram oldukça aktif faaliyette bulunuyormuş, Batı Almanya'daki Türk işçileri arasında iyi çalışmalar yapmış. Leipzig parti grubu yaklaşık on kişiden oluşuyormuş. Bunlar arasında en yükselmiş olanlar Attila ve "Doktor" imiş. Onlar iki grup arasında hoşgörü ve sabırlı davranış ortamı yaratmaya çalışıyormuş.

Gutmann yoldaş, Bilal Şen'in Dış Büro'nun faaliyetleriyle ilgili eleştirilerinin çoğunun aslında doğru olduğunu, ancak seçtiği mücadele yönteminin yanlış olduğunu, açıkça bölücülük, grupçuluk yapmak olduğunu

söyledi. Bilal Şen bu tür çalışma yöntemiyle TKP Dış Bürosunun çalışmalarında olumlu rol oynamamış. ASBP Merkez Komitesinin edindiği bilgiye göre Sovyet yoldaşlar Bilal Şen'in iddialarına inanmamışlar, Yakub Demir ve Marat'ı destekleme eğilimindeymişler. Bilal Şen'in geçmişiyle ilgili her şey net değilmiş.

Gerçekten de Yakub Demir ve Marat'ın çalışmalarında belirli bir durgunluk ve yeterli düzeyde örgütlü çalışmama gözleniyormuş. Gutmann yoldaş şöyle bir örnek verdi: 9 Eylül'de, bizim büyükelçiliğimizde verilen resepsiyonda Gutmann yoldaş Marat yoldaşla karşılaşmış ve kendisine şöyle demiş: "Yakında siz de kutlamalar olacak değil mi?" Partinin kuruluşunun 45. yıldönümünü kastediyormuş. Marat çok şaşırmış ve hemen Yakub Demir'e bildirmek için telefona koşmuş. Gerçekten de daha sonra 10 Türk'ün, bazı Alman yoldaşların ve Sovyet Büyükelçiliğinden bir kişinin katıldığı bir toplantı yapılmış. Yakub Demir, Türkiye'deki bugünkü durumla bağlantı kurmadan ve şimdiki koşullarda partinin önünde duran görevleri belirtmeyen, parti tarihiyle ilgili iki saat süren bir rapor okumuş. Ağır bir sessizlikten sonra sözü Gün Togay almış, raporu sert bir şekilde eleştirmiş ve böyle bir raporun parti birinci sekreterine yakışmadığını söylemiş. Gutmann yoldaş, Gün Togay'ın akıllı bir yoldaş olduğunu ve Bilal Şen ile yakın ilişki içinde olduğunu ima etti. Ortam daha da gerilmiş ve Alman yoldaşlar da TKP yönetiminin çok zor durumda olduğu izlenimi doğmuş.

Bu sorun ASBP Merkez Komitesi'nde görüşülmüş. W. Ulbricht yoldaş şahsen konu ile ilgilenmiş ve onun önerisi üzerine TKP Dış Bürosu ile bir görüşme yapılacakmış ve bu toplantıya Polit Büro'dan Matern yoldaş, Dış İlişkiler Şubesi Başkanı Florin yoldaş ve Gutmann yoldaş katılacakmış. Onlar, zaten çok az sayıda üyesi olan partiden genç kadroların idari yöntemlerle uzaklaştırılmamasını, parti programının hazırlanmasını, konferans düzenlenmesini ve tüm tartışmalı konuların kolektif olarak ele alınmasını tavsiye edeceklermiş.

Alman yoldaşlar, Türkiye Komünist Partisi'ne yardım etmeye, kadrolarının DAC'da Marksist eğitim görmeleri için daha geniş olanaklar sağlamaya hazırmışlar. Türk yoldaşların ülkenin sosyal yaşamına daha aktif olarak katılmalarını sağlamak istiyorlarmış. Kendilerine daha güçlü verici vermek niyetindeymişler. Gutmann yoldaş Ocak ayında yapılması düşünülen TKP Merkez Komitesi ile görüşmenin sonuçlarını bize bildireceğine söz verdi.

Onlar, bizim tarafımızdan da böyle adımların atılmasının yararlı olacağı görüşündeler. Onlar "Bizim Radyo"nun yayınlarının etkisini bilmek isti-

yorlar. Ancak yayınları izlemekle görevlendirecekleri Türkçe'yi iyi bilen kişiler yokmuş. Eğer biz "Bizim Radyo"nun yayınlarını izlemeyi örgütleyebilirsek çok memnun kalacaklarını bildirdiler.

Partimizin bu konuya ilgi göstermesine teşekkür ediyorlar ve hem TKP ile ilişkili olarak hem de büyük eksikliklerin olduğu İran TUDEH Partisi ile ilgili olarak daha sıkı işbirliği yapmamız gerektiğini düşünüyorlar.

* * *

Şubemiz Bilal Şen ile birkaç kez görüştü ve kendisine hareket tarzının yanlış olduğu söylendi ve bizim TKP'nin iç işlerine karışamayacağımız iletildi.

Şunu belirtmeliyiz ki, Bilal Şen, BKP MK Yüksek Parti Okulu mezunu olmasına karşın Partimizin Merkez Komitesi'ne, dolayısıyla Şubemize gelmedi, TKP MK ile görüş ayrılıklarını önceden bize bildirmedi, BKP yönetimine danışmadı ve bunu ancak partiden ihraç edildikten ve kendi görüşlerini çok sayıda Bulgar ve Türk komünistiyle paylaştıktan sonra yaptı. Bulgaristan'a döndükten sonra da TKP Dış Bürosuna karşı faaliyetlerini Bulgaristan'daki Türkler arasında sürdürdü. Bu konuda Şubemiz, Devlet Güvenlik kurumları tarafından bilgilendirildi, kendisinin Türkiye Komünist Partisi'ne karşı olan kişilerle de görüştüğü, böylelikle TKP içinde görüş ayrılığı olduğu yolundaki bilgilerin kolayca Türkiye iktidar çevrelerine ulaşabileceği bildirildi.

Şubemiz Türkiye Komünist Partisi içindeki görüş ayrılıklarının elbette Partinin iç işi olduğu görüşündedir. Ancak Partimiz komşu bir Balkan ülkesindeki kardeş partideki duruma ilgisiz kalamaz. Öte yandan Bulgar Komünist Partisi'nde çok sayıda Bulgaristan vatandaşı Türk üye var ve onlar TKP'deki duruma, Partimizin bu durum karşısında takındığı tutuma ilgi gösteriyorlar. Onlardan bazıları açık olarak belirtiyorlar ki, Yakub Demir ve Marat Türkiye'deki politik gelişmelerden kopmuşlar, bu gelişmelerin gerisinde kalıyorlar, Türkiye Komünist Partisi'nin daha genç kuşak faal üyeleri Dış Büro'nun mücadelenin birçok önemli konusundaki pasif tutumu karşısında hoşnutsuzluklarını ortaya koyuyorlar.

Bu nedenlerden ötürü Şubemiz, BKP Merkez Komitesi'nin TKP yöneticileriyle, oluşan bu durumu uygun bir şekilde görüşmesi ve güçlüklerin aşılması için yardımda bulunması gerektiği görüşündedir. Bu, BKP MK Politik Bürosu ile TKP Dış Bürosu arasında, dünya komünist hareketindeki durum ve Partimizin Balkanlarda uyguladığı politika konularının ele alınacağı bir görüşmede yapılabilir.

Gutmann yoldaşın verdiği bilgilerden sonra Şubemiz başkanı, Bilal Şen'i çağırdı ve grupçuluk, bölücülük faaliyetlerine son vermesini tavsiye

etti. Bir kez daha onun durumu, eşinin bulunduğu Sovyetler Birliği'ne gidip gitmeyeceği, Bulgaristan'da kalmak isteyip istemediği soruldu. Bilal Şen, TKP yurtdışı örgütleri yöneticilerine karşı faaliyetlerine son vereceğini ve Bulgaristan'da kalmak, bilimsel çalışmalar yapmak istediğini söyledi. Yüksek Ekonomi Enstitüsü mezunu olduğu, BKP MK Yüksek parti Okulu'nu bitirdiği için bilimsel çalışmalara hazırlanması çerçevesinde eğitim görmesi olanağı araştırıldı. Kendisine yaşayabileceği bir konut sağlanmasını rica etti.

Şubemiz, madem ki Bilal Şen Sovyetler Birliği'ne gitmek istemiyor, oraya gitmesi için kendisine öneride bulunmaya gerek olmadığı, bilimsel çalışmalar için hazırlık döneminde kendisine burs sağlanabileceği ve kendisinin Ekonomi Enstitüsü'nde işe tayin edilmesi gerektiği görüşündedir.

30.12.1965
BKP Merkez Komitesi
Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Şubesi Başkanı
D. Diçev

Çok Gizli

Türkiye Komünist Partisi'nin Yurtdışı Örgütlerinin Durumu üzerine Rapor

Türkiye Komünist Partisi'nin yurtdışı örgütleri 3 kişiden oluşan Dış Büro tarafından yönetilmektedir: Yakub Demir - Sekreter, Marat, Aram, merkez - Leipzig.

TKP'nin yurtdışı örgütleri Budapeşte ve Moskova'da da var. (Sovyet yoldaşların bildirdiğine göre, Budapeşte'deki grup, parti grubu olarak örgütlü değilmiş.)

1962 yılında Leipzig'de TKP'nin yurtdışı örgütlerinin temsilcilerinin toplantısı yapılmış. Toplantıda, çalışmalarını genellikle Alman yoldaşların TKP'ye sağladıkları "Bizim Radyo" istasyonunun yayınlarını yoluna koymak üzerinde yoğunlaştıran Dış Büro'nun şimdiye kadarki faaliyetleri ele alınmış.

"Bizim Radyo"da yayınlanan yazıları incelemek ve genellikle Türkiye'ye yönelik radyo yayınlarını ve Leipzig'de yayınlanan "*Yeni Çağ*" ve "*Yurdun Sesi*" dergilerini yönetmek için bir komisyon seçilmiş.

Toplantıdan sonra Bilal Şen ve Gün Togay seçim yapılmadan Dış Büro'ya üye alınmışlar (koopte edilmişler), aynı zamanda Bilal Şen 13 kişiden oluşan Leipzig parti grubunda parti sekreteri seçilmiş.

1963 yılında Dış Büro ile Leipzig grubundan bazı kişiler arasında genellikle "Bizim Radyo"nun yayınları konusunda görüş ayrılıkları belirmiş.

Bilal Şen, MK Sekreteri Yakub Demir'e ve özellikle "Bizim Radyo"nun yayınıyla uğraşan Dış Büro üyesi Marat'a karşı sert eleştiriler yöneltiyor.

Daha sonra Bilal Şen'in görüşlerine şu kişiler de katılıyor: Dış Büro'ya koopte edilen Gün Togay, Leipzig parti grubundan Attila Yaşar, Veli Gündüz, Prag'dan Orhan Yalım, Budapeşte'den Şekibe Yamaç, Necil Togay, Osman Alper, Ziya Yamaç, bir süre sonra Moskova'daki grubun üyeleri: Sabiha Sümbül, Sabiha Sertel, Yıldız Sertel, Jak İhmalyan, Sonya İhmalyan, Vartan İhmalyan, Sankoviç ve Asimov.

Dış Büro, Bilal Şen'i ve Gün Togay'ı, Dış Büro'dan çıkartıyor, daha sonra da Bilal Şen'i ve Veli Gündüz'ü Partiden atıyor. Dış Büro'nun aldığı kararla ilgili olarak Leipzig parti grubunu bilgilendirme toplantısında sert tartışmalar olmuş.

Türkiye Komünist Partisi'nin talebi üzerine Bulgar pasaportuna sahip

olduğu için Bilal Şen'e Bulgaristan'a dön emri verildi.

Bilal Şen, BKP Merkez Komitesi'ne görüş ayrılıklarıyla ilgili olarak bir rapor verdi.

Bilal Şen'in kanısınca Türkiye Komünist Partisi yönetimi, Partinin daha yaşlı kadroları ile daha genç kuşak kadroları arasında TKP Dış Bürosunun çalışma taktikleri ve yöntemleri konularında ortaya çıkan görüş ayrılıkları nedeniyle bir bunalım yaşıyor. Dış Büro'nun Türkiye'deki emekçilerin mücadelesinin niteliği ve TKP'nin görevleri konularında açık, net görüşleri yokmuş. Dış Büro tarafından yönetilen "Bizim Radyo"nun yayınları Türkiye'deki gerçek durum göz önünde bulundurulmadan yapılıyormuş, radyodan defalarca Türkiye'deki olaylar yanlış değerlendirilmiş. Dış Büro Kıbrıs sorununda yanlış tutum takınmış, Türkiye'deki sendikalara sekterce davranıyormuş. Dış Büro'nun örgütlenme çalışmaları da yeterli değilmiş. Uzun zamandan beri Partinin yurtdışı örgütlerinin katılımıyla hiçbir toplantı yapılmamış. Dış Büro'nun Türkiye'deki komünistlerle bağlantısı yokmuş.

Bilal Şen, mektubunda, TKP'nin yurtdışı örgütlerinin temsilcilerinin katılacağı, tartışmalı sorunların ve Partinin yurtdışı örgütlerinin güçlendirilmesi konularının ele alınacağı bir toplantı yapılması gerektiğini belirtiyor.

BKP Merkez Komitesi'ne TKP MK Sekreteri Yakub Demir'in TKP Leipzig parti grubunda okunan raporu da geldi. Raporda Yakub Demir Dış Büro'nun Bilal Şen'i neden ihraç ettiğini şöyle izah ediyor:

1. Bilal Şen disiplinsizlik göstermiş. Dış Büro'nun kararlarını yerine getirmemiş. Dış Büro'nun bazı üyelerinin konuşmalarını çarpıtmış, grupçuluk, bölücülük faaliyeti yürütmüş.

2. TKP'nin Leipzig parti grubunu, Dış Büro'nun karşısına koymayı denemiş. "Bizim Radyo" merkezinde çekişmelerin, sert tartışmaların, kavgaların olduğu bir ortam yaratmış. Türk komünistleri arasında Dış Büro'ya karşı sözlü ve yazılı propaganda yapmış.

3. Kendi isteklerini Dış Büro'ya kabul ettirmek için şantaja başvurmuş. Dış Büro'daki durumu kardeş partilere bildireceği yolunda tehditlerde bulunmuş.

4. Türkiye'de polis tarafından tutuklandıktan sonra Bilal Şen hainçe davranmış, kendisine işkence yapılmadığı halde, Türkiye Komünist Partisi'nin tüm bağlantılarını ele vermiş.

Bundan başka Yakub Demir, Bilal Şen'i Kıbrıs konusunda milliyetçilik eğilimi göstermekle suçluyor. Bilal Şen, Dış Büro'nun bu konudaki politikasını ve özellikle Kıbrıslıların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi

ve Enosis konularındaki tutumunu anlamamış.

Yakub Demir, Bilal Şen'in grupçuluk, bölücülük faaliyeti karşısında büyük bir sabır gösterdiğini belirtiyor, ancak Bilal Şen yapılan tavsiyeleri dinlememiş, parti karşıtı faaliyetlerini sürdürmüş ve Dış Büro kendisini Partiden ihraç etmek zorunda kalmış.

* * *

Yönetimi, DAC'da bulunan Türkiye Komünist Partisi'ndeki durumu daha iyi kavramak için Şubemiz, Alman Sosyalist Birlik Partisi MK Dış İlişkiler Şubesinden Türkiye Komünist Partisi'nin yurtdışı örgütlerinin durumu hakkında bilgi vermesini rica etti.

Bu bilgiyi, şahsen Gutmann yoldaştan, ASBP MK Uluslararası İlişkiler Şubesi Başkan Vekilinden aldık.

Gutmann yoldaş, Türkiye Komünist Partisi'nin yurtdışı örgütünde meydana gelen bu durumdan ASBP Merkez Komitesi'nin de endişeli olduğunu söyledi. Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ndeki Türk komünistleri küçük bir grup, ancak kendilerine sağlanmış olan "Bizim Radyo" radyo istasyonuyla oldukça canlı bir propaganda faaliyeti yürütüyorlar. Ne yazık ki grup birlik ve beraberlik içinde değil, 1965 yılı başından buyana ise bölünmüş durumda. Grupta ve Dış Büro'da birçok konuda görüş ayrılığı varmış. Parti yöneticileri, Bilal Şen'in başını çektiği daha genç kuşak partililerin sert eleştirilerine muhatap oluyormuş. Bilal Şen'in "Bizim Radyo" çalışanları üzerinde büyük etkisi varmış. Dış Büro'da Gün Togay yoldaş ondan yanaymış.

Bilal Şen partiden ihraç edildikten sonra ve edilmeden önce de büyük çapta bölücülük, grupçuluk faaliyetinde bulunmuş. Hemen hemen tüm sosyalist ülkeler partilerinin merkez komitelerine mektuplar, raporlar göndermiş. Birkaç kez Alman Sosyalist Birlik partisi Merkez Komitesi'ne gitmiş ve öyle önerilerde bulunmuş ki, bu aslında Dış Büro Sekreteri Yakub Demir'in sınırdışı edilmesi anlamına geliyormuş. Dış Büro'da ve Leipzig parti grubunda tahammül edilmez durum oluşmuş. Bundan ötürü Bilal Şen, yalnız Dış Büro'dan değil, Partiden de ihraç edilmiş. Gün Togay da Dış Büro'dan ihraç edilmiş, parti grubunun Veli adındaki bir üyesi de partiden ihraç edilmiş.

Türkiye Komünist Partisi'ndeki bu durum ciddi bir endişe yaratıyor. Leipzig parti grubu 10 kadar kişiden oluşan bir grup. Bu grup içinde en çok göze çarpan kişiler Attila ve Doktor imiş. Bu ikisi, iki grup arasında ortamı yatıştırmaya, çalışmalarda hoşgörü ortamı yaratmaya çalışıyorlarmış. Dış Büro'nun üç üyesi de Leipzig parti grubu içinde yer alıyorlarmış.

Gutmann yoldaş, Bilal Şen'in Dış Büro'ya yönelttiği eleştirilerin çoğu-

nun haklı olduğunu, ancak seçtiği mücadele yönteminin yanlış olduğunu, bunun grupçuluk, bölücülük olduğunu söyledi. Bu tür faaliyetiyle Bilal Şen, TKP'nin yurtdışı örgütünde olumlu bir rol oynamamış. Bilal Şen'in geçmişiyle ilgili her şey net değilmiş. Alınan yoldaşlar Türkiye Komünist Partisi'ne yardım etmeye, TKP kadrolarının DAC'da Marksist eğitimi için daha geniş olanaklar sağlamaya hazırmış. Türk yoldaşların ülkenin toplumsal yaşamına daha aktif katılmalarını sağlamaya çalışacaklarmış. Kendilerine daha güçlü bir radyo vericisi sağlanacakmış. TKP Merkez Komitesi ile Ocak ayında yapacakları görüşmeden sonra Gutmann yoldaş bizi bilgilendirme sözü verdi. (Ancak şimdilik böyle bir görüşmenin yapılıp yapılmadığına ilişkin bilgimiz yok.)

Alman yoldaşlar bizim tarafımızdan da böyle adımların atılmasının yararlı olacağını düşünüyorlar. bunlar "Bizim Radyo"nun yayınlarının ne kadar etki yaptığını bilmek istiyorlar, onların Türkçe'yi iyi bilen ve yayınları izlemekle görevlendirebilecekleri kimse yokmuş. Eğer biz, "Bizim Radyo"nun yayınlarını izlemeyi örgütleyebilirsek çok memnun olacaklar.

* * *

Şubemiz, Türkiye Komünist Partisi içindeki görüş ayrılıklarının, bu partinin iç işi saymakla birlikte, bir yandan da Partimizin komşu bir Balkan ülkesindeki kardeş bir partideki duruma kayıtsız, ilgisiz kalamayacağı görüşündedir. Üstelik de Bulgar Komünist Partisi'nde çok sayıda Bulgaristan vatandaşı Türk üye bulunmaktadır ve onlar TKP'nin durumuna ve Partimizin de bu konudaki tutumuna ilgi duymaktadır. Bunlardan bazıları açık olarak belirtiyorlar ki, Yakub Demir ve Marat ülkedeki olaylardan kopmuşlar ve Türkiye'deki politik gelişmelerin gerisinde kalıyorlar. TKP'nin daha genç kuşak aktif parti üyelerinin Dış Büro'nun mücadelenin birçok önemli sorununda çok ağır kalmasını protesto etmesinin haklı olduğunu söylüyorlar.

Bu nedenlerden ötürü Partimiz, SBKP Merkez Komitesini bilgilendirdi ve TKP Merkez Komitesi heyetini ülkemize davet etmeyi ve BKP MK Politik Bürosu'yla, parti çalışmaları, uluslararası komünist hareketteki durum ve Partimizin Balkanlarda uyguladığı politika konularında görüş alış verişinde bulunmayı önerdi. Böylelikle Partimiz Türkiye Komünist Partisi'ne güçlüklerini aşmasında yardım edebilir.

SBKP Merkez Komitesi böyle bir görüşme yapma fikri için bizi kutladığını bildirdi.

Sovyet yoldaşların Türkiye Komünist Partisi'ndeki durumu nasıl gördüklerini daha yakından öğrenebilmek için "Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler" Şubemizin Başkan Vekili Vera Naçeva yoldaş Moskova'ya gitti.

Sovyet yoldaşlar, TKP Merkez Komitesi'yle görüşme yapma girişimimizi onaylamışlar. Onlar da bu Partide olup bitene endişeyle bakıyorlarmış. Demir ve Marat'la, aynı zamanda Alman yoldaşlarla görüşmeler yapmışlar.

SBKP Merkez Komitesi şimdi Türkiye İşçi Partisi'nin kurulmasından sonra TKP yöneticilerinin (Demir ve Marat) çalışmalarının daha zor, daha karmaşık olacağı görüşünde. Şimdi onlar ülkedeki ilerici güçlerin örgütlenmesine yardım etmek için çalışmalıdırlar.

Dış Büro'daki görüş ayrılıklarına gelince, Sovyet yoldaşlar Bilal Şen'in Demir ve Marat'ı eleştirdiği konulardaki görüşlerini paylaşmıyorlar. Bilal Şen birçok konuda yanlış tutum takınmış, Partinin yöneticileri değil, kendisi yanlış politik çizgi izlemiş. Bilal Şen'in geçmişiyle ilgili olarak karanlık şeylerin bulunduğunu söylüyorlar. Onun Türk yazar Aziz Nesin ile olan ilişkileri de kuşku uyandırıyormuş. Aziz Nesin'in ajan provokatör olduğu yolunda ciddi deliller varmış.

Sovyet yoldaşlar Dış Büro'nun aktif çalışmalarda bulunmadığı, ancak bunda Bilal Şen'in suçlu bulunduğu görüşündeler. Bir buçuk yıldır Dış Büro örgütlenme çalışması yapacağı yerde Bilal Şen'in tutumuyla uğraşmaktadır.

Alman yoldaşlar Dış Büro'ya gerekli ölçüde yardımda bulunmamışlar. Şimdi daha aktif yardımlarda bulunmak niyetindeymişler.

Sovyet yoldaşlar, TKP'nin Türkiye'de grupları olup olmadığını bilmiyorlar, ama böyle grupların bulunmadığı görüşündeler.

Türkiye İşçi Partisi'yle ilişkileri yok. TİP'ten kendilerine övgüde ve sövgüde bulunmamaları isteği gelmiş.

Sovyet yoldaşlar, Türkiye'deki devrimci nitelikli olayların geliştiği görüşündeler. Sağcı veya solcu darbelerin olası olduğunu düşünüyorlar.

TKP'ye (Demir, Marat, Aram) yardım etmek gerekiyormuş. BKP Merkez Komitesi'nin TKP MK Dış Bürosu'yla yapacağı görüşmenin gizli tutulmasının, bununla ilgili hiçbir yayın yapılmamasının uygun olacağını belirtiyorlar.

* * *

BKP Merkez Komitesi'ne Bilal Şen'den olduğu gibi, Budapeşte ve Moskova'daki öteki Türk komünistlerinden gelen belgelere (raporlara) göre, şimdiki yönetimin ve özellikle de Yakub Demir'in başlıca zayıflığının tek başına hükmetmek, kolektif çalışma yöntemini küçümsemek olduğu belirtiliyor.

Dış Büro, uluslararası komünist hareketin önemli konularında ve Türkiye'deki durumla ilgili olarak gruplara ya hiç bilgi vermemiş ya da çok

ender olarak bilgi vermiş.

Grupların üyelerinin çoğu, Parti programı ve tüzüğünü bilmiyor. Bazıları onaylanmış Parti programı ve Parti tüzüğü olmadığını iddia ediyor. Eğer böyle bir program ve tüzük varsa da bunlar çok eskimişler.

Türk yoldaşların Partimiz heyetiyle yapacağı görüşmede Partimizin burjuva-faşist diktatörlük döneminde yaptığı çalışmaları öğrenmeleri iyi olur. En derin gizlilik koşullarında Partinin kongre ve konferans toplamayı başardığı, demokratik santralizm ilkelerini uyguladığı belirtilmelidir. BKP'nin engin deneyimi, Türk yoldaşlar için gerçekten yararlı olabilir.

TKP yöneticilerine yurtdışı örgütlerini birleştirme yollarını aramaları, dikkatli bir şekilde tavsiye edilmelidir. Bilal Şen'in etrafındaki kişilerin yaptıkları konferans düzenlenmesi çağrısı küçümsenecek bir şey değildir. Özellikle de TKP'nin 40 yıldan fazla bir süredir gizli, illegal çalıştığı ve bu süre içinde kongre yapılmadığı, çok sayıdaki gizli örgüt sırrını tutamayarak açıklamalar sonucu kadrolarından birçoğunun saf dışı kaldığı ya da sağa sola dağıldığı göz önünde bulundurulursa, yurtdışında bulunan komünistler arasında daha güçlü birlik ve dayanışma gereklidir ve bunun sağlanması için olanaklar araştırılmalıdır.(*)

(*) Bu yazı, Bulgar arşiv belgeleri arasında D. Diçev'in 30.12.1965 tarihli raporundan sonra yer almaktadır. 11.12.1965 ve 30.12.1965 raporlar ile birlikte ardışık sayfa numarasıyla yer almaktadır. (E.A.)

BKP Merkez Komitesi Sekreterliği'ne

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi Dış Bürosundaki bazı görüş ayrılıkları üzerine ENFORMASYON 6 Ocak 1966

Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi, Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Şubesi'ne TKP MK Dış Bürosu'nun sabık üyesi olan ve 1965 yılı başlarında Türkiye Komünist Partisi'nden ihraç edilen Bilal Şen'den bir mektup ve bir rapor geldi.

Bilal Şen, Partiden, yöneticilerden Yakub Demir ve Marat ile görüş ayrılığına düştüğü için ihraç edildiğini ileri sürüyor. Bilal Şen'in kanısınca TKP'nin yurt dışı örgütlerinin yönetici çekirdeği Partinin daha eski yöneticileri ile genç kadrolar arasında Türkiye Komünist Partisi Dış Bürosu'nun çalışma taktikleri ve yöntemleri konularında doğan görüş ayrılıkları nedeniyle bunalım içinde bulunuyor. Dış Büro'nun Türkiye'de emekçilerin mücadelesinin niteliği ve Türkiye Komünist Partisi'nin görevleri konusunda net görüşlere sahip değilmiş. Türkiye'deki 27 Mayıs 1960 darbesiyle ilgili olayları yanlış değerlendirilmiş. Dış Büro tarafından yönetilen "Bizim Radyo"nun yayınlarında Türkiye'deki gerçek durum hesaba katılmıyormuş ve radyo yayınlarında ülkedeki olaylarla ilgili olarak çoğu zaman yanlış değerlendirmeler yapılıyormuş. Dış Büro Kıbrıs konusunda da yanlış politika izlemiş, Türkiye'deki sendikal harekete karşı sekterce davranıyormuş. Dış Büro iyi bir örgütlenme çalışması yapmıyormuş. Uzun zamandan beri yurtdışındaki grupların temsilcilerinin katılacağı bir konferans yapılmamış. Dış Büro'nun Türkiye'deki komünistlerle bağlantısı yokmuş.

Bilal Şen mektubunda TKP'nin yurtdışındaki gruplarının temsilcilerinin katılacağı bir konferans yapılması ve bu konferansta tartışmalı konuların ele alınması, yurtdışındaki örgütlerin güçlendirilmesi ve parti yönetiminin seçilmesi gerektiğini belirtiyor. O, bugünkü yönetimi kabul etmiyor, tanımıyor, çünkü bu yöneticileri kimse seçmemiş.

Bilal Şen BKP de dahil kardeş partilerden TKP içindeki görüş ayrılıklarının giderilmesi için yardım etmelerini istiyor.

BKP Merkez Komitesi'ne TKP'nin Budapeşte grubu üyelerinden Osman Rauf Alper tarafından aynı ruhta yazılmış bir mektup daha geldi.

TKP'nin Moskova grubundan ve daha başka komünistler tarafından TKP Dış Büro'suna gönderilmiş olan ve Bilal Şen'in görüşlerini savunan mektuplar var.

Dış İlişkiler Şubesi'ne TKP MK Sekreteri Yakub Demir'in TKP Leipzig grubunda okuduğu ve Dış Büro'nun Bilal Şen'i neden partiden ihraç ettiğini anlatan raporu ulaştı.

Bilal Şen disiplinsiz davranmış, Dış Büro'nun kararlarını yerine getirmemiş. Dış Büro'nun bazı üyelerinin konuşmalarını takrif ediyormuş ve bölücülük yapıyormuş. TKP'nin Leipzig Parti grubunu Dış Büro'ya karşı koymaya çalışıyormuş, "Bizim Radyo" merkezinde geçimsizlik, görüş ayrılıkları ortamı yaratmış. Yabancı ülkelerdeki Türk mültecileri arasında Dış Büro'ya karşı sözlü ve yazılı propaganda yapıyormuş. Dış Büro'ya egemen olabilmek için şantaj yoluna başvurmuş. Dış Büro üyelerini Dış Büro'daki durumu kardeş partilere duyurmakla tehdit ediyormuş. Bilal Şen Türkiye'de polis tarafından tutuklandığında haince davranmış, kendisine baskı uygulanmadığı halde Türkiye Komünist Partisi'nin tüm ilişkilerini ele vermiş.

Bundan başka Yakub Demir, Kıbrıs sorununda Bilal Şen'in partinin doğru yolundan sapmakla, milliyetçilik eğilimi göstermekle suçluyor. Bilal Şen'in Dış Büro'nun Kıbrıs politikasını, Kıbrıslıların kendi kaderlerini belirleme ve Enosis konusunu anlamadığını ileri sürüyor.

Yakub Demir TKP MK Dış Bürosunun Bilal Şen'in bölücülük faaliyetlerine karşı büyük sabır gösterdiğini, ancak yapılan uyarıları dinlemediğini, parti karşıtı faaliyetlerini sürdürdüğünü ve Dış Büro'nun kendisini partiden ihraç etmek zorunda kaldığını belirtiyor.

* * *

Yöneticileri DAC'de bulunan Türkiye Komünist Partisi'ndeki durumu daha iyi görebilmek için şubemiz Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Dış İlişkiler Şubesi'nden TKP'nin yurt dışı örgütlerinin durumunu bildirmesini rica etti.

Böyle bir bilgilendirmeyi şahsen Gutmann yoldaştan ASBP MK Dış ilişkiler Şubesi Başkan yardımcısından aldı.

Gutmann yoldaş ASBP Merkez Komitesi'nin de Türkiye Komünist Partisi'nin yurtdışı örgütünde meydana gelen durumdan kaygı duyduğunu belirtiyor. DAC'deki Türk komünistleri kendilerine sağlanan "Bizim Radyo" aracılığıyla oldukça canlı propaganda faaliyeti yürüten küçük bir grup. Ne yazık ki, bu küçük grupta güç birliği yok, 1965 yılı başından bu yana da bölünme tehlikesiyle karşı karşıya. Grupta ve Dış Büro'da birçok konuda görüş ayrılığı varmış. Yöneticiler, Bilal Şen başta olmak üzere daha geniş

aktif üyelerin sert eleştirilerine hedef oluyormuş. Bilal Şen'in "Bizim Radyo"da çalışanlar üzerinde büyük etkisi varmış. Dış Büro'da Gün Togay, Bilal Şen'in yanında yer almış.

Bilal Şen Dış Büro'dan ve partiden ihraç edildikten sonra da büyük ölçüde bölücülük faaliyetinde bulunmuştur. Hemen hemen tüm sosyalist ülkeler partilerinin Merkez Komitelerine mektup-rapor göndermiştir. ASBP Merkez Komitesi'ne de birkaç kez gelmiş ve öyle önerilerde bulunmuştur ki, bu aslında Dış Büro Sekreteri Yakub Demir'in yetkisini kaldırmak anlamına gelecekti. Dış Büro'da ve Leipzig parti grubunda dayanılmaz bir durum oluşmuş. Bundan ötürü Bilal Şen sadece Dış Büro'dan çıkarılmakla kalınmamış, partiden de ihraç edilmiştir. Gün Togay da Dış Büro'dan çıkarılmıştır, grup üyelerinden Veli ise, partiden ihraç edilmiştir.

Türkiye Komünist Partisi'ndeki bu durum ciddi rahatsızlık yaratıyor. Şu an Dış Büro üç kişiden oluşuyormuş. Demir, Marat ve Aram. Aram oldukça aktif bir kişiymiş ve Batı Almanya'daki Türk işçileri arasında iyi çalışmalar yapmış.

Gutmann yoldaş Bilal Şen'in Dış Büro'nun çalışmalarıyla ilgili birçok eleştirisinin aslında doğru olduğunu, ancak mücadele yönteminin yanlış olduğunu, bunun açıkça bölücülük olduğunu söyledi. Bilal Şen bu tür faaliyetiyle TKP'nin yurt dışı örgütünün çalışmalarında olumlu rol oynamamış. Bilal Şen'in geçmişiyle ilgili olarak da her şey aydınlığa kavuşmuş değil.

Alman yoldaşların kanısınca Yakub Demir'in Marat yoldaşlarda gerçekten belirli bir hareketsizlik, durgunluk, düzenli çalışmama gözleniyor.

Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi'nde bu sorun görüşülmüş, şahsen Ulbricht yoldaş bu sorunla ilgilenmiş ve onun önerisi üzerine TKP Dış Bürosu ile bir görüşme yapılacak ve bu görüşmeye Politik Büro'dan Matern, Dış İlişkiler Şubesi Başkan Florin ve Gutmann yoldaşlar katılacak. Bunlar TKP'li yoldaşlara genç kadroları itelememeleri, zaten çok az sayıda üyeleri bulunduğunu, partinin programını hazırlamalarını, konferans düzenlemelerini ve tüm tartışmalı konuları kolektif olarak ele almalarını tavsiye etmeyi düşünüyorlar.

Alman yoldaşlar Türkiye Komünist Partisi'ne yardım etmeye, kadroların DAC'nde Marksist eğitim görmeleri için geniş olanaklar yaratmaya, Türk komünistlerin ülkenin toplumsal yaşamına daha aktif olarak katılmalarını sağlamaya, kendilerine daha güçlü radyo vericisi vermeye vb. hazır olduklarını bildiriyorlar. Ocak ayında yapılması düşünülen TKP Merkez Komitesi ile görüşmeden sonra Gutmann yoldaş bu görüşme ile ilgili olarak partimizi de bildireceğine söz verdi.

Bizim partimiz tarafından da böyle adımların atılmasının yararlı olacağını belirtiyorlar. Onlar "Bizim Radyo"nun yayınlarının ne kadar etkili olabildiğini öğrenmek istiyorlar, ancak yayınları izleyecek kadar iyi düzeyde Türkçe bilen kişilerinin olmamasından yakınıyorlar. Eğer biz "Bizim Radyo"nun yayınlarını gözlemlemeyi örgütleyebilirsek çok memnun olacaklar.

Bilal Şen'in DAC'ne geri dönmesine kesinlikle karşı çıkıyorlar.

Gutmann yoldaşın bilgilendirmesinden sonra Şubemiz Bilal Şen'in mektubunu ve raporunu bir kez daha ele aldı ve elbette biz Türkiye Komünist Partisi içindeki görüş ayrılıkların bu partinin iç işi olarak görüyoruz. Ancak bunun yanı sıra partimiz komşu bir Balkan ülkesindeki kardeş partinin durumuna ilgisiz kalamaz, üstelik Bulgar Komünist Partisi'nde çok sayıda Bulgaristan vatandaşı Türk üye bulunuyor ve onlar TKP'deki durumu ve BKP'nin bu soruna nasıl yaklaştığını merak ediyorlar. Bunlardan bazıları Yakub Demir ve Marat'ın Türkiye'deki politik gelişmelerin gerisinde kaldıklarını, bunlardan koptuklarını, Türkiye Komünist Partisi'ndeki genç faal üyelerin Dış Büro tarafından birçok konuda gösterilen durgunluğa ataletle karşı haklı olarak memnuniyetsizliklerini dile getirdiklerini söylüyorlar.

İşte bu nedenlerden ötürü Şubemiz BKP Merkez Komitesi'nin yukarda belirtilen durumu SBKP merkez Komitesi'ne bildirmesinin ve oluşan bu durum üzerine TKP yönetimi ile görüş alışverişinde bulunmasının ve böylece güçlükleri yenmede belirli bir yardım göstermesinin yararlı olacağı görüşündedir. Bu BKP MK Politik Bürosu'nun TKP Dış Bürosu ile parti çalışmalarında deneyim, uluslararası komünist hareketindeki durum ve partimizin Balkanlarda uyguladığı politika konularında görüş alışverişi için yapılacak bir görüşmede sağlanabilir.

6.1.1966

BKP MK "Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler" Şube Başkanı

Türkiye'den Sosyalist Ülkelerde Bulunan Türk Komünistlerine Mektup

Geçmişte olduğu gibi, bugün de Türk toplumunda en sağlam, en devrimci ne varsa, onu özünde taşıyan, Mustafa Suphilerin, Şefik Hüsnülerin geleneğini sürdüren, Türkiye'nin şehir ve köy emekçilerinin öncü müfrezesinin sorumlusu olarak size hitap ediyoruz: Yurdunuzun topraklarına ayak basma ve savaşın ön saflarında yerinizi alma mutluluğundan yoksun bulunan siz kardeşlerimizin sorunlarını bütün yönleriyle bilmekteyiz. Kuruluş hummalı çalışması içinde, gelişmiş bir sosyalist ülkenin, mutlu, güvenli ve rahat havasının bile, kendi emekçi halkı içinde eylem susuzluğu çeken bir devrimciye, mutsuz ülkesi Amerikan emperyalizminin saldırı kalesi durumuna düşmüş bir Türk yurtseverine nasıl ağır gelebileceğini anlayanlardanız. Böyle koşullar altında hayatınıza anlam verebilecek şeyin, Türk halkının ulusal bağımsızlık ve insanca hayat uğruna, sosyalizm yolunda vermekte olduğu savaşa sizin de dıştan katılmanız olduğu besbellidir. Bu savaşta yararlı olmak, ancak Türkiye'deki devrimci eylemle bağlar kurmakla, bu eylemin bir parçası olmakla mümkündür. Türkiye gerçeklerinden kopmuş olarak, Türkiye'deki devrimci eylemin yönetimi dışında, yabancı ülkelerden yürütülen herhangi bir hareket, er geç amacını şaşırmaya, yozlaşmaya, olumlu niteliğini yitirmeye mahkumdur.

Bugün Avrupa'nın sosyalist ülkelerinin güvenli ve rahat ortamı içinde, şanlı bir adı kullanarak eylemde bulunan mülteci grubu, Türkiye'deki devrimci hareketle hiçbir bağı bulunmayan, ona karşı ve çok kez onu baltalar nitelikte küçük bir gruptur. Bu mülteci grubunun başında bulunan Y.D., Merkez Komitesinin Kasım 1953 kararıyla, örgütle ilişkisi kesilmiş, Türk emekçilerinin davasına ihaneti sabit bir kimsedir. Bu bakımdan söz konusu grup, Türkiye'de tek bir kişiyi bile temsil etmediği gibi, yurtdışındaki Siz kardeşlerimizi de temsil etme yetkisinden yoksundur. Y.D. grubunun sosyalist ülkeler emekçilerinin emeğinin sağladığı imkanları kullanarak yapmakta olduğu çıkışlar, çok kez Türkiye'deki Amerikancı çevrelerin ekmeğine yağ sürmekten başka sonuç vermemektedir. Y.D. grubunun Türkiye gerçeklerine dayanmayan tutarsız eylemi, Türkiye'de devrimci akımı desteklemek şöyle dursun, gerçekte ona gölge etmektedir. Bu grubun CIA ve Türkiye'deki baskı kuvvetlerine, provokasyonları için malzeme sağlama durumuna da sık sık düştüğü görülmektedir.

Bir örnek: 1966 Ocağında Demirel hükümeti, tüm önemli konularda

hükümeti denetleyen Ulusal Güvenlik Kurulu'na başvurarak geniş bir komünist tevkifatına girişilmesi için Kurul'un onayını istedi. Hükümetin ileri sürdüğü en kuvvetli maddi delil, dışarıda basılmış olan TKP'nin Kuruluş ve Amaçları adlı broşürdü. Kimi ajan provokatörler bir iki safdili de kullanarak bu illegal broşürden az miktarda dağıtmışlardı. AP hükümetinin oyunu açıktı. Bu provokasyondan yararlanarak Millici güçlere karşı bir terör havası estirecek ve ülkede Amerikan emperyalizmi ve yerli maşaları için daha elverişli bir ortam yaratacak. 1950'lerde bu oyun başarı ile oynanabilmişti. İşe, en içten ve tutarlı çevrelerin tecridi ile başlanmıştı. Faşist terör en soldan ilerleyerek merkeze doğru yayılmıştı. İnönü bile başını bir DP'linin attığı taştan kurtaramamıştı. Kuruldaki askerler bu oyunu sezdiler ve hükümetin isteğini reddettiler. Onlar, Nurcuların çok daha önemli tehlike teşkil ettiklerine göre, tevkifatın Nurcular arasında yapılmasını öğütlediler.

Y.D. grubunun hazırladığı anlaşılan ve AP tarafından provokasyon malzemesi olarak kullanılmak istenen söz konusu broşür, baştan sona bir tarih falsifikasyonudur. Broşürde, örneğin Türkiye'de ilk defa bilimsel sosyalizmi savunan, davaya baştan sona kadar sadık, yürekli savaşçı olarak hapishanelerde, sürgünlerde geçen hayatı, bir örnek, bir ilham kaynağı olan sevgili kardeşimiz Ş.H.'nün devrim tarihimizde oynamış olduğu büyük rol küçümsenmekte, adı sanı duyulmamış kimseler ön plana sürülmektedir. Çünkü Ş.H., yukarıda sözü edilen MK Kasım 1953 tarihli kararına katılanlardır. Broşürün bir yerinde örgütün bugüne dek vermiş olduğu savaşlarda ölü ve yaralı sayısı 3.500 olarak gösterilmektedir. Bu sayı yanlıştır. Kendine güvenen, tarihsel şartlar gerektirdiğinde o sayının çok üstünde kurbanları seve seve vermeye hazır olanlar, böyle yalanlara tenezzül etmezler. CIA'nın kışkırttığı yerli ajan provokatörler, söz konusu broşürden iki yönde yararlanıyorlardı. Bir yandan provokasyonu hazırlarken, öte yandan broşürü okuyanların kafalarını karıştırma fırsatı da buluyorlardı. Korkacakları bir şey yoktu. Broşür, okuyucusunun devrimci bilincine hiç bir şey katacak değildi. Bu durumda sosyalist ülkeler emekçilerinin ürünü imkanların, akılsız ellerde, CIA için provokasyon malzemesi hazırlamaya yaradığı ortadadır. Y.D. çevrelerinin anti-parti tutumu, onları bu durumlara düşürmektedir.

Bu grubun Türkiye'deki devrimci akımdan kopmuş durumu, önemli politik gelişmeler karşısındaki yorum ve davranışlarına da yansımaktadır. 1963'te Kıbrıs'ın Türk uçakları tarafından bombardımanı ve Türk kuvvetlerinin çıkartma girişimini, Amerika Birleşik Devletleri'nin bütün gücüyle önlediği, bugün bütün ayrıntılarıyla bilinmektedir. Johnson'un o günlerde Başbakan İnönü'ye göndermiş olduğu tehdit mektubu, Türk dış politikasın-

da bir dönüm noktası oldu. Belini Amerikan emperyalizmine dayamış komprador-ağa ittifak çevreleri dışında, Türk halkı Amerika'ya bağlılık politikasının Türkiye'yi ne hallere düşürdüğünün bilincine varmaya başladılar. Bunun Türk devrimcilerinin daha başından beri savundukları, şahsiyetli bir dış politika, milli bağımsızlığımızla bağdaşmayan anlaşmaların kaldırılması, Atatürk'ün Sovyetler Birliği'ne ve komşu ülkelere dostluk politikasına dönülmesi yolunda, en geniş çevrelerin katıldığı bir akım izledi. Son İnönü hükümeti, ordunun geniş çevreleri ve Türkiye'de önemli bir güç olan, küçük burjuva kökten gelme bürokrat aydınlar, bu akımı benimseyenlerdendi. Parlamentodaki gerici çoğunluğun, Amerikalıların da kışkırtmasıyla İnönü Hükümetini düşürmeleri, bu olumlu akımın hızla gelişmesi yüzündendir. Türkiye için çok önemli sayılması gereken bu gelişme karşısında Y.D. grubu, Enosis'i kayıtsız şartsız savunan ve İnönü'yü Kıbrıs bombardımanına Johnson'un zorladığını ileri süren bir bildiri yayınladı. Oysa bu tarihsel ortamda Kıbrıs konusu, ancak Türkiye'nin, Yunanistan'ın ve Kıbrıs'ın birer emperyalist üssü olarak, durumu açısından ele alınabilirdi. Kardeş YKP ile çelişkiye düşmek, bu şartlar içinde ikincil bir sorundu. Kıbrıs konusunda doğru tutum, Türkiye'yi Amerikan emperyalizminden uzaklaştıran ve milli bağımsızlığa doğru yönelten tutumdu. Bu şartlarda Enosisçilik etmek, Türk devrimcilerini ancak öteki millici güçlerden tecrit ederdi.

Y.D.'in MK Kasım 1953 kararıyla örgütten uzaklaştırılmasının gerekçesi özet olarak şöyledir: 1930'larda Kutva'da okuduktan sonra MK'ne alınan Y.D. Komintern'in aldığı desantralizasyon kararından sonra 1938'de Türkiye'ye döndü. Y.D. desantralizasyon kararını, tüm tasfiye anlamına almış ve Türkiye'ye varır varmaz iki milli emniyetçi ile temas kurup, onlarla günah çıkarma niteliğinde uzun görüşmeler yapmıştır. (Bunu 1953'te kendi itirafından öğrenmiş bulunuyoruz.) Bundan sonra onu memur olarak devlet hizmetinde görüyoruz. Bir Kutva mezununun Türkiye'de devlet memuru oluşunun ilk ve son örneğidir bu. Aynı yıllarda, aynı durumda başka arkadaşların özel fabrikalara işçi olarak girmeleri önleniyordu. 1944 parti tevkifatından sonra ve onu izleyen duruşmada Y.D. gayri mevkuf sanıktır ve beraat eder. Kendisinden çok daha hafif durumda olan başka sanıklar ağır hapis cezalarına çarptırılmışlardır. Bu sırada Y.D. böyle bir badireden sıyrık almadan kurtuluşunu, yüksek mevkilerdeki akrabalarının desteği sonucu olarak açıklıyordu. Sorumlu arkadaşlar da işi derinliğine inceleme uyanıklığını göstermeden bu açıklamayı kabul ediyorlardı. (Şurasını kesin olarak belirtmek gerekir ki, yukarıdaki noktalar ilginç olmakla birlikte, MK örgütten uzaklaştırma kararını bunlara dayandırmamış ve kararını en küçük şüpheye yer vermeyecek, kesin olarak tespit

edilen gerçekleri göz önüne alarak vermiştir.) 1947 yılında sorumlu arkadaşların hemen hepsi hapishanelerde ya da yurt dışında bulundukları bir sırada, Y.D.'e örgütü yönetme görevi verildi. Milli Emniyetçi Şükrü Dinsel'in ve arkadaşlarının örgüte sızabilmeleri de aynı yıla rastlar. Milli Emniyet, 1948 yılında Y.D. yönetimindeki örgütün Ankara ve İzmir kollarına iyice yerleşebildi. Y.D.'nin sağ ve sol kolları mertebesinde olan İstanbul örgütünün başında Tevfik Dilmen ile Ankara örgütünün başındaki Ömer Lütfi Tuncay, 1951 tevkifatından sonra 141nci maddenin muhbirlere mahsus 7nci fıkrasından yararlanmayı kabul ettiler ve böylece bu iki şahsın aldıkları ceza sekiz yıldan iki yıla indirildi. Tuncay'ın tevkifinden önce de polisin hizmetinde olduğunu gösteren deliller vardır. İşte 1950 affından sonra hapishanelerden çıkan ya da dışarıdan yurda dönen arkadaşları bekleyen örgüt böyle bir örgüttü. Milli Emniyet ve polis 1947-50 yıllarında bir tevkifata gitmeyerek parti eylemini etkisiz bırakmakla yetindi. 1950'den sonra ise Y.D. yönetimindeki bu örgüt, bir ökse, bir tuzak gibi kullanıldı. Ekim 1951 tevkifatı, bu şartlar altında başlamıştır. İftiharla söyleyebiliriz ki, Türkiye'de misli görülmemiş teröre, geliştirilmiş işkence metotlarına rağmen, 18 yaşındaki işçi İsmail'den, 70 yaşındaki Doktor Şefik Hüsnü'ye kadar, arkadaşların çoğunluğu devrimci şereflerine halel getirmediler ve işkence odalarından başları dik çıkmayı bildiler. Ama Y.D. yüz yetmiş üç (173) sayfalık ifadesiyle polisin hizmetine geçti. Bu 173 sayfa ifadenin her satırı, bir arkadaş aleyhinde bir delil niteliğindedir. Y.D. bu ifadesinde çoğu kez sorgu yargıcına kimden neyi soracağını, hangi konular için kimlere işkence yaptırmayı gerektiğini parmakla gösterir durumdadır. Cezai ehliyetleri tam olmayan, 21 yaşından küçük olan, ama poliste konuşmayacak kadar bilinçli olan genç arkadaşlar Y.D.'nin ifadesiyle mahkum olmuşlardır. Bu 173 sayfalık ifade, birçok bakımlardan, örneğin muhbirlere mahsus 7nci fıkradan yararlanmış olan Tevfik Dilmen'in ifadesinden bile kötüdür. Dilmen daha çok polisçe bilinen şeyleri ayrıntılı olarak anlatmakla yetinmiştir. Ama Y.D. polisin bilmediği, bilemeyeceği şeyleri anlatmıştır. MK'nin toplantılarını bütün ayrıntılarıyla polise anlatan odur. Y.D., ifadelerinde yalnız kalmama kaygısıyla, tahkikat sırasında kendisiyle temas kurabilenleri ifade vermeye teşvik etmiştir.

1951 Ekim tevkifatı daha öncekilerle kıyaslanamaz. 1944 parti, 1945 İleri Gençlik Birliği, 1946 Emekçi Köylü Sosyalist partisi tevkifatlarında, polis ya da Milli Emniyet örgüte sızmamıştı. Tevkifat aşağıdan yukarı gelişirdi ve örgütü yöneten sorumlu yoldaş, işkencelere göğüs gerer konuşmazdı ve böylelikle örgütün olsa olsa dörtte biri ele geçerdi. Oysa ki 1951 tevkifatının konusu olan örgütü, Y.D., farkında olmadan, Milli Emniyet ile

birlikte yönetiyordu. Başta Y.D. olmak üzere kilit noktalardaki kadro zayıf çıktığından, tevkifat yukarıdan aşağıya doğru gelişti. Örgütün yöneticisi olan Y.D., polise tam olarak teslim oldu. Fiske yemeden 173 sayfa ifade verdi. Böylelikle örgüt üyelerinin çoğunluğu ele geçti. Eğer bu tevkifatta gizli matbaa ve parti arşivi polisin eline geçmediyse, bu, ilgili arkadaşın, yerinde bir sezi ile Y.D.'ye bunlar hakkında bilgi vermemesinden, Y.D.'nin bunların yerini bilmemesindendir.

Bütün ayrıntılarıyla olmamakla birlikte, MK, temasları sonucu, Y.D.'nin ihaneti hakkında daha 1953 yılında bir fikir edinmişti. Onun için 1953 Kasımında Y.D.'nin MK'nden uzaklaştırılması ve zamanı gelince yetkili organa kendisinin örgütten çıkarılması yolunda tavsiyede bulunma kararı aldı. O günlerde son tahkikat devam ettiğinden, durumun özelliği gereği bu karar Y.D.'ye bildirilmedi. Ama Y.D. böyle bir karar olduğunu sezdi ve kendisi gibi poliste yıkılan birkaç kişi ile birlikte bir anti parti fraksiyonist eyleme girişti. Bu işte hapishane idaresi de kendisine yardım ediyordu. Baskınlarda Y.D.'nin koğuşu aranmazdı. Böylelikle onunla birlik olanların özel muamele görecekleri anlatılmak istenirdi. Amerika'da özel eğitim görmüş, üç yabancı dil bilen hapishane müdürü Yarbay Şahap, son tahkikat süresince kimi sanıklara şu anlamda öğütlerde bulunurdu: "Ben senin dosyanı tetkik ettim, durumun çok hafif, ama hapishanedeki tutumun da önemlidir. Karar verirken mahkeme onu da göz önünde tutacak. Şefik Hüsnü, Reşat Fuat, hele Mihri Belli ile yakın ilişki kuranlar çok ağır cezalara çarptırılacaklar. Onlar Marksizm Leninizm dersleri veriyorlarmış. Sen eğer kendini ve yakınlarını düşünüyorsan, o fena adamlarla ilişkini kes, Y.D. ile arkadaşlık et." Böylece Milli Emniyet ile Y.D.'nin 1947'den beri süregelen işbirliği devam etmekteydi. Şunu da söylemek gerekir ki, zaten önceden kararlı bir iki kişi dışında Yarbayın öğütlerine muhatap olan arkadaşlar, ona gereken cevabı vermekte kusur etmemişlerdir.

Gerek emigrasyondaki arkadaşların, gerekse kardeş örgütlerin, daha önce de kısmen iletmiş olduğumuz yukarıdaki bilgilere sahip bulunmadıkları, son yıllardaki gelişmelerden anlaşılmaktadır. Bu bilgileri edindikten sonra, arkadaşların devrimci bilinçlerinin onları doğru tutuma, doğru davranışa götüreceğine inanıyoruz. Y.D.'den biz hayır görmedik. Ondan sınıf düşmanı yararlandı ve sonunda suyu sıkılmış bir limon kabuğu gibi çöp sepetine atıldı. Bizim saflarımızda olan başkaları da, Y.D.'den hayır görmeyeceklerdir.

Bu durum karşısında, emigrasyondaki arkadaşlar hakkında aldığımız karar şöyledir:

- Y.D. grubu tarafından kişisel nedenlerle alınmış olan Partiden ihraç

kararlarının tümü hükümsüzdür.

- Emigrasyondaki (Avrupa sosyalist ülkelerindeki) arkadaşlar, en kısa bir zamanda bir emigrasyon kongresi toplayacaklardır. MK'sinin Kasım 1953 kararı gereğince, Y.D. bu kongreye katılmayacaktır. Emigrasyon Kongresi, MK'sinin tavsiyesi üzerine Y.D.'yi örgütten ihraç kararını almaya, yukarıda sözü edilen "Yetkili Organ" değildir. Emigrasyonun en yüksek organı olarak Kongre, daha önceki örgütü, genel sekreterlik organı dahil, lağvedecektir. Üye sayısını ve sekretaryat ile ilgili konuları kendisi tespit etmek üzere, Kongre bir Dış Büro seçecektir.

- Kongre toplantı halinde olmadığı zamanlar, Dış Büro, emigrasyonun eylemini yöneten ve onu temsil eden en yüksek organdır. Dış Büro Türkiye'ye bağlıdır. Ve ondan yetki almadan Türkiye'yi temsil edemez. Büronun politik hattı tayin etme yetkisi kesin olarak yoktur. Dış Büro protokoler görevleri yerine getirdiği hallerde dahi, başkaca talimat almadıysa, bu görevleri yalnız emigrasyon adına yerine getirecektir. Dış Büro Türkiye ile bağlantı kurmak için elindeki bütün olanakları kullanacaktır.

- Dış Büro'nun her türlü yayın faaliyeti, Marksizm Leninizmin Türkiye gerçeklerine doğru uygulanmasını yansıtacak, eğitici ve haber verici nitelikte olacaktır. Politik hatta tıpatıp uymayan yorum ve bildirilerden kaçınacaktır. Büro, emigrasyondaki arkadaşların teorik hazırlanmasını düzenlemeyi en önemli bir görev sayacaktır. Kesin bir talimat olmadıkça Türkiye'ye illegal matbua gönderilmeyecektir.

- Emigrasyondaki her arkadaş yurt dışındaki ikametini geçici saymalıdır ve en küçük bir fırsat düştüğünde yurda dönmeyi bir görev bilmelidir. Her savaşçının doğal yeri kendi yurdunda, savaşın ön saflarındadır.

Türk toplumunda birikmeler var. Bunların pek yakın bir gelecekte gün ışığına çıkması mukadderdir. Belini Amerikan emperyalizmine dayamış komprador-feodal ağa ittifakının yerli serbest teşebbüsçü maşaları, bugün artık Türkiye'nin sorunlarına geçici nitelikte bir kapitalist çözüm getirme yeteneğinden bile yoksundurlar. Türkiye'nin gerici çevrelerinin ayağının altındaki toprak yanmaktadır. Bunlar için eski metotlarla ülkeyi yönetme gün geçtikçe imkansızlaşmaktadır. Milli bağımsızlığı gereksiz bir lüks sayan, Türk tarih, kültür ve geleneklerinde olumlu ne varsa ona sırt çeviren ve emperyalistlerle çıkar birliğinden, gününü gün etmekten gayrı şey düşünmeyen komprador-ağa çevrelerinin karşısında bütün milliciler bir ulusal güç birliği içinde toplanmaktadırlar. Bu ulusal güç birliği gün geçtikçe ağır basacaktır. Bu güç birliğinin temel dayanağı elbette ki şehir ve köy emekçileridir. Ancak Türk tarihinin bu aşamasında küçük burjuva kökten gelme bürokrat aydın zümresinin, Türk toplumundaki gücünü ve devrimci

potansiyelini küçümsemek yanlış olur. Milli bağımsızlık, Kemalizm ve son zamanlarda da sosyal adalet gibi kimi ilkelere sahip çıkan bu zümre, Türkiye'de orduda ve devlet mekanizmasında önemli yerleri elinde tutabilmektedir. Emekçi yığınlar arasında olduğu gibi, bu aydın çevrelerde de son zamanlarda bir uyanış başlamıştır. Bugün artık Türkiye'de Sovyetler Birliği ile, yakın, dostça ilişkiler kurmanın, Türk milli bağımsızlığının kaçınılmaz gereği olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan Türk milli burjuvazisinin, şu anda, çok daha güçlü olan komprador çevrelerinin etki ve baskısı altında bulunduğunu bilmeliyiz. Milli burjuvazinin, kredi, yedek parça ve malzeme gibi mübrem ihtiyaçları ticaret burjuvazisinin kontrolü altındadır. Bu sınıf, geçen yıl İnönü hükümetinin teşviklerine rağmen, Odalar Birliğinden ayrılarak, kompradordan ayrı milli özelliğini belirtme kavrayış ve yüreklilığini bile gösterememiştir. Güçlü bir halk hareketi karşısında milli burjuvazinin, kısa bir süre de olsa, olumlu rol oynaması düşünülebilir. Ama şu anda, Brezilya'daki gerici hükümet darbelerinin hasretini çeken ve bu konuda yazılan Amerikan propaganda broşürlerini bastırıp bedava dağıtan Türkiye'nin sanayi odaları çevrelerine, kendilerinde bulunmayan ilerici vasıflar atfetmek kesin olarak yanlıştır. Bu ortam içinde, şehir ve köy emekçilerinin öncü müfrezesi olarak biz devrimcilere, yurt içinde olalım, dışında olalım, önemli görevler düşmektedir. Türk toplumunun içinde bulunduğu gelişme aşamasında ileriye doğru atması mümkün ve gerekli devrimci adımın (ki bu demokratik devrim adımıdır) hangi sınıfların güç birliği ile, hangi sınıflara karşı atılacağını bilmek ve Türkiye'nin geleceğinin gerçek temsilcileri olarak bu güç birliği saflarında bize yaraşan yerde savaşa katılmak. Bu devrimci görevimizi ancak gerçek Leninistler olmakla, kafalarımızı bizim gerçeklerimizle ilgisi olmayan klişe yargılardan temizlemekle ve Marksizmi Leninizmi Türkiye'nin gerçeklerine doğru uygulamakla başarabiliriz. Burjuva parlamentarizminin sağladığı sınırlı olanakları son katresine kadar gerektiği gibi kullanmakla birlikte, emperyalizm çağında, Türkiye gibi bir ülkede burjuva parlamentarizminin önünde sonunda hangi sınıflara hizmet ettiğini ve ne anlam taşıdığını iyice bilmeliyiz. Öte yandan, peşin yargıları bir yana iterek, sözünü ettiğimiz küçük burjuva kökten asker ve sivil aydın zümrenin bugünün Türkiye'sinde önemini ve devrimci potansiyelini doğru değerlendirmeliyiz. Ve tarih seli bizim doğrultumuzda aktığı için ve biz devrimciler Türkiye'nin geleceğini temsil ettiğimiz için, şehir ve köy emekçilerinin öncü müfrezesi olarak gücümüzü bütün derinliği ile kavramalıyız ki, devrim katkımız ona göre olsun.

[Yazının sonuna 1966 tarihi daha sonra Mihri Belli tarafından belirtilmiş ve Bilal Şen tarafından eklenmiştir, E.A.]

Sonsöz yerine

Dilekçenin Öyküsü

Doğu Berlin'de Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Politbürosu'na vermek istediğimiz dilekçemiz kabul edilmeyince[1], ben Moskova'ya gittim. 20 Nisan 1965 günü Sovyetler Birliği Komünist Partisi Prezidyumu'na dilekçeyi verdim. Birkaç gün sonra Bulgaristan'ın Moskova Elçiliğinden çağrıldım, tabii gitmedim, çünkü derhal Bulgaristan'a dönmemi istiyorlardı, daha önce Doğu Berlin'deki Bulgar elçiliği de çağırmıştı, gitmemiştim.

Bir hafta kadar sonra Sovyet Komünist Partisi'nin Merkez Komitesine çağrıldım. Giriş kapısında beni Neyle Pazikova karşıladı. Bu Tatar kadın o zaman Türkiye seksiyonunda çevirmen olarak çalışıyordu. SBKP Merkez Komitesi Dış İlişkiler Bölümü yöneticisi Milovanov'un bürosuna gittik. Bizim dilekçe elinde idi. İlk sorusu "Siz aranızda toplanıyor muydunuz?" olmuştu. "Biz radyoda birlikte çalışıyorduk" demiştim. Milovanov çok sinirliydi. Enosis'in desteklenmesiyle Sovyet Komünist Partisi'nin bir ilişkisi olmadığını söylemiş ve şöyle demişti: "Yunan Demokratik Cephe delegasyonu Andrey Gromiko yoldaşa bu isteklerini kabul ettirmişlerdi". Bu olgu o günlerde zaten tarih olmuştu. 1965'lerde Sovyet hükümeti artık Enosis'i desteklemekten vazgeçmişti.

Milovanov'un ikinci sorusu, Yakub Demir'in cezaevinde arkadaşları ile ilişkisi üzerine idi. Ben hiç düşünmeden "bu konuyu 1962 yazında Valoşin yoldaşa ayrıntılı olarak anlattım" demiştim. Milovanov'un yüzü kıpkırmızı olmuştu. O anda kırdığım potu, yaptığım gafı anlamıştım, ama iş işten geçmişti. Zeki söylemişti, "senin Vloşin'i Sendikalar Birliği'ne işe göndermişler" demişti. Pazikova da, ayrıntılarını anlatmıştı: "O zaman Valoşin yoldaş senin anlattıklarını Milovanov yoldaşa rapor ettiğinde işine son verilmişti" demişti.

Bu uğursuz görüşme böylece sona ermişti, ama beni uyaramamıştı. O günlerde Leipzig'den umut verici haberler geliyordu. Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi'nin Dış İlişkiler Bölümü yöneticisi Gutman, Gün ve Yılmaz arkadaşlarla görüşmeler yapıyormuş. Oysa, o Gutman, daha önce dilekçemizi "bizi ilgilendirmez" deyip almamıştı. Demek Sovyetler bilgi isteyince, sorun Gutman'ı aşmış, partisinin Merkez Komitesi'ni,

(1) Bakınız 6 Nisan 1965 tarihli ASBP MK Polit Bürosu'na başlıklı dilekçe.

parti şefi Valter Ulbricht'i bile ilgilendirir hale gelmiş. O zaman Ulbricht, politbüro üyesi Matern, Dış İlişkiler Sekreteri Florin ve Gutman'dan oluşacak bir komisyon kurulmasını ve kendisinin bilgilendirilmesini istemiş (BKP Merkez Arşivi, f. 1, op. 51, d. 456, s. 13)

Fevri Hareket

Aymazlık halim devam ediyordu. Milovanov'la başarısız görüşme bana bir şey öğretmemişti. Bu ortamda 12 Mayıs 1965 günü Leipzig'ten bir mektup almıştım. Bunda, *Yeni Çağ* dergisinin Prag'daki temsilcisi olan Orhan Yalım arkadaş, ortak dilekçeyi imzalamış diye, işinden atıldığı bildiriliyordu. O zaman, enini boyunu hiç düşünmeden, tam çocukça hareket ederek, fevri bir kararla, 14 Mayıs günü SBKP MK'nın Uluslararası İlişkiler Sekreteri Boris Ponomaryov'a bir mektup yazdım. Yazmaz olaydım. Bundan bir iki gün sonra, telefondan galiz küfürlere muhatap olmuştum. Akşamlayın, saat 22 sularında beni tutuklamak için iki milis İvana Babuşkina'daki eve gelmiş, "izinsiz kaldığımı" ileri sürmüşlerdi. İzin belgemi gösterdiğimde, "sabahleyin yabancılar polisi merkezine" gidin diyerek ayrılmışlardı.

Ertesi günü Merkeze gittiğimde, Moskova'da kalma iznim iptal edilmiş ve 48 saat içinde Sovyetleri terk etmem istenmişti.

Nihayet işte bu yürekler acısı trajik olgu, beni derin uykumdan uyandırmış, yardımlarına bel bağladığım yüksek merkezi tanımama yardımcı olmuştu. Samimi söyleyeyim. Geçmişimin bu acı olgusu benim kendimi tanımama da çok yardım etti. Yaptığım hatanın büyüklüğünü, onun feci yüzünü bana gösterdi(2).

Yaşadığım bu olaydan sonra ben, Hanya'yı Konya'yı anlamış bir kişi olarak görüşlerimi savunma şeklini tümden değiştirdim. Belirlediğim yeni tarzı ilerde açıklayacağım. Şimdi burada büyük bir ayraç açarak, doğru düşündüğüm inancı içinde, iyice düşünmeden verdiğim dilekçeyle yaptığım hatanın boyutlarını gösteren olayları anlatacağım.

Ön Çalışmalar

1965 yılı başlarında, bir Dış Büro toplantısında Kıbrıs konusunu görüşmüştük. Orada "Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve İngiltere komünist partileri temsilcilerini bir araya getirip, ortak bir görüş oluşturulmasını Sovyet yoldaşlardan isteyelim" önerisini yaptım. Bu öneri tartışmasız kabul edildi. Anımsadığım kadarıyla toplantıda zabıt tutan yoktu. Bu işi yapacak olan

---

(2) Türkiye'de bir partilinin kendi fikrini savunmada karşılaştığı güçlükle, bunu sosyalist ülkelerde bulunan bir parti üyesinin yapması arasındaki güçlüğün farkının Kaf dağı kadar büyük olduğunu yaşamadan bilme olanağı yoktur.

Zeki, ertesi gün, "Biz yanlış karar almışız, Yunan yoldaşlar bizi milliyetçilikle suçlarlar" demişti.

İşte o zaman ben arkadaşlara bu soruna değgin görüşlerimi açıklamak için, tartışmalarda adı geçen yazıyı yazdım. Bu yazı bardağı taşıran bir olay olmuştu. Bir süre sonra Zeki ile Marat Moskova'ya birlikte gitmişlerdi. Dönüşte Bulgaristan'a uğramışlar, Razgrad il komitesi sekreteri Bonço Mitev'e "biz Bilal'i atacağız" demişler. Bu kararlarından, o zaman Silistre il sekreteri olan Ali Rafiev'i de haberdar etmek istediklerini Bonço Mitev'e söylemişler. Ama ben, Ali'yi görüp görmediklerini bilmiyorum.

O zaman Bonço bana bunları anlattığında "Bilal biz hiçbir şey yapamayız, çareyi kendin düşün demişti. (Zeki, Bonço'yu, dostu Sabahattin Eyuboğlu'na benzetiyordu).

Parantezi burada kapayamadığım için özür dileyerek devam edeceğim.

Zeki ile Marat'ın o zaman Razgrad iline gidişlerinin başka iki nedeni daha vardı. O günlerde Hasan Basri'nin büyük kızı Emel, Razgrad'da, Vatan Cephesi İl Başkanı Ahmet Fevziyev'in evinde "konuk" olarak bulunuyordu. Emel'i, Hasan Kaşerci bana göndermiş imiş. Sofya'da, Tıp Fakültesinde okuyabilmesi için benim yardımımı isteyecekmiş. Şanssızlığa bakın ki, o civcivli günlerde Zeki, Emel'in, Reşat Fuat'ın yönlendirmesiyle gönderildiğini düşünerek, benimle görüştürülmemesini ve Bulgaristan'dan çıkarılmasını istemiş.

Zeki, bu olayı bana kendisi anlatmış ve benim o yıl Bulgaristan'a daha geç gidebileceğimi söylemişti.

İkinci neden de, o zaman Bizim Radyo'da çalışacak Bulgaristan Türklerinden bir grup genci seçip Sovyetlere eğitime gönderme görevi vardı önlerinde.

Şimdi parantezi kapatıp dönelim kaldığımız yere.

Görüldüğü gibi, ben tüm bunları bilirken, o kahrolası dilekçeyi vermiştim. Oysa, sessiz sedasız, istedikleri gibi Sofya'ya dönmeli ve aşağıda anlatacağım biçim ve yolda, eleştirilerimi yapmaya, görüşlerimi savunmaya devam etmeliydim.

Dış Büro'nun çalıştığı çok özgün koşullarda belirlenmiş ve uygulamaya konmuş politik çizgide en küçük bir değişiklik yapmanın bizim gücümüzle olası bulunmadığını anlamış olarak çalışmalıydım. En önemlisi, parti eylemi içinde olabilmek için, eleştiri amaçlarımı, gerçekleştirebilecek olan konulara yöneltmeliydim. İşte Sofya'ya döndüğümde adımlarımı böylesi bir anlayış ve kavrayışla atacaktım.

BKP Bilgi İstiyor

14 Mayıs 1965'ten kısa bir zaman sonra Doğu Almanya üzerinden Sof-

ya'ya döndüm. BKP MK Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Şubesi, benden yazılı olarak geniş bilgi istedi. Sayfalarca yazı yazarak olan bitenleri olduğu gibi anlattım. Benimle konuşmalar yapılıyordu. Açık sözlü davranıyorlardı. "Sovyet yoldaşlar ne derse, onu yapacaklarını" söylüyorlardı. Doğu Almanya partisinden ve TKP Dış Bürosundan çok çeşitli bilgi topladıkları görülüyordu. Özetle söylemek gerekirse, 1965 yılının ikinci yarısında Doğu Almanya, Bulgaristan ve Sovyetler Birliği partilerinden ilgililer, aralarında buluşup konuşmuşlardı. Bu her üç partinin yetkilileri, TKP Dış Büro üyeleriyle de karşılaşıp konuşmuşlardı.

Sonunda BKP MK Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Şubesi yöneticisi Dimo Diçev beni çağırttı. Gittim. Odasında yalnızdı. Aynen şöyle konuştu: "Sizin tartıştığınız konular çok özel nitelikli, o nedenle biz hiçbir şey söyleyemeyiz. Bundan böyle sen bu anlaşmazlıkla ilgili hiç kimseye bir şey söylemeyeceksin, kardeşine dahi"(3).

"Ben zaten bu konuyu kimse ile burada konuşmuyorum, bizimkilerin endişesi boşuna" dedim ve bir an önce konut ve iş bulunması için yardım rica ettim.

Burada şunu da belirteyim: Sayfalarca enformasyona iki tümce ile verilen yanıtı hiç yadırgamamıştım. Ama, o andan beri SBKP yetkililerinin BKP yetkililerine gerçekten nasıl bir "öğüt" verdiklerini öğrenme merakı içindeydim. Nihayet, 37 yıl sonra benim bu sürekli kaygımı gideren kaynağa kavuştum.

Naçeva'nın Raporu

SBKP yetkililerinin "öğüdünü" öğrenme görevi BKP MK Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Şubesi'nin Yardımcı Yöneticisi Vera Naçeva'ya verilmiş. Naçeva Moskova'ya gitmiş, meslektaşlarıyla görüşmüş, yetkililerin BKP yönetimine yollamak istedikleri mesajı almış ve Sofya'ya dönmüş; aldığı bilgileri ve yapılan tavsiyeleri şefi Dimo Diçev'e yazdığı raporla bildirmiş. Dimo Diçev de bu raporu kendi yazdığı bir raporla birlikte 30.XII.1965 günü parti yönetimine iletmiş.

Bulgar komünist partisinin arşivinde bu raporu bulduğumda adeta küçük bir çocuk gibi sevindim. Çok öğrenmek istediğim gerçeği öğrendim. "Çok gizli" uyarısı taşıyan bu raporda gerçek şu sözlerle dile getiriliyor: "Sovyet yoldaşlar, TKP Dış Bürosundaki anlaşmazlıkla ilgili olarak, Bilal Şen'in, Demir ve Marat'ı eleştirdiği sorunlara ilişkin düşüncelerini paylaşmıyorlar. Birçok konuda Bilal Şen doğru olmayan bir konumda, yönetim

(3) Ben o zaman bu sözleri diplomatça söylenmiş sözler olarak algılamıştım. Oysa bu sözler, tartışılan olayları değil, sahibinin tutumunu niteliyorlardı.

değil, o, yanlış bir politik çizgi tutmuş.[4] Hesap ediyorlar ki, Bilal Şen'in geçmişinde açık olmayan anlar var. Onun üzerindeki kuşku, Türk yazarı Aziz Nesin'le olan ilişkilerinden de doğuyormuş. Aziz Nesin'in ajan-provokatör olduğuna dair ciddi delilleri varmış"(aynı kaynak, s. 24). [5]

Naçeva'nın raporunda anlattıklarını izlemeyi sürdürelim. Sovyet parti yetkilileri Bulgar partisine, Demir ve arkadaşlarını destekleme emri vermişler: "TKP'ne (Demir, Marat ve Aram) yardım edilmesi lazım" (aynı kaynak, s. 25) demişler. Ayrıca da BKP yetkililerinin, TKP Dış Büro temsilcileriyle yapmak istedikleri görüşme isteğini onaylamışlar ve "BKP MK'nın TKP MK Dış Bürosu ile yapmayı düşündüğü karşılaşmanın gizliliği korunmalı ve hiçbir yayın yapılmamalı bizce" (aynı yer) demişler.

Naçeva'nın raporunda bildirdiğine göre, o zamanlar Sovyet yetkilileri, Türkiye'de devrimci ortamın geliştiği düşüncesinde imişler: "Sovyet yoldaşlar Türkiye'de olayların devrimci bir karakterde olgunlaştığı düşüncesindeler, sol ya da sağ bir darbe olasıdır diyorlar." (aynı yer) [6]

---

(4) Bu yargı gerçekleri değiştirebilir mi? Örneğin 27 Mayıs 1960 hareketinin "gerici" bir hareket olduğunu kanıtlamış olabilir mi? 27 Mayıs Anayasasının "faşist Anayasa" olduğunu, "hayır oyu verilmesi gerektiğini" doğrulamış olabilir mi? Anayasa oylamasında Ragıp Gümüşpala'nın başında bulunduğu Adalet Partisi yandaşlarının verdiği, yaklaşık 4 milyon "hayır" oyunun Bizim Radyo'nun etkisiyle verildiği yalanını değiştirebilir mi? Kendilerinin bile desteklemekten vazgeçtikleri ENOSİS sloganını, Dış Büro'nun desteklemesinin doğru bir politika olduğunu ispatlamış bulunabilir mi? Antiemperyalist mücadelede Türk-İş'in "baş düşman" olarak gösterilmesinin, gerçekçi bir tutum olduğuna, aklı başında kimi inandırabilir? Kısaca bu yargı, BKP yönetimine verilecek "öğüt"e ayak yapmak amacıyla, yani maksatlı olarak yapılmış bir yargıdır, gerçeği söylemek için değil. Yukarıda bunu göreceğiz.
"... yönetim değil, o (Bilal), yanlış bir politik çizgi tutmuş" diye verilmiş olan yargıda şu ünlü kural kullanılmıştır: "Bizim tutumumuz doğrudur, tartışılamaz, tartışılacak olan karşı tutumdur!". Ne eylersin, egemenlerimizin anlayışı da buymuş!?

(5) 1965 yazında Aziz Nesin sosyalist ülkelerde gezide idi. Nâzım Hikmet adlı Sovyet gemisi Karadenize indirilirken düzenlenen törene katılmıştı. Orada, Fahri Erdinç'ten bizim anlaşmazlığı öğrenmişti. Daha sonra Berlin'e, Budapeşte'ye ve Sofya'ya geldiğinde, bizim arkadaşlardan Veli Gündüz, Necil Togay ve Osman Alper ile görüşmüştü. Ben bu görüşmelere karşıydım. Aziz, bu görüşmelerinde notlar tutmuştu. Ben bu notları, kendisinin bıraktığı Orhan Yalım arkadaşın evindeki çantasında gördüm. Notlar eski Türkçe idi, okuyamadım. Kanımca Aziz'in Vakfında aranıp bulunabilir bu notlar.
Benim bildiğim Aziz, sol harekette, kendisinden başka kimsenin yandaşı olmamıştır.
O zamanki aylar süren anlaşılmaz gezisini bitirmeden önce, Sofya'da Todor Jivkov tarafından kabul edildi ve onunla yaptığı görüşmeden sonra Türkiye'ye döndü.

(6) O zamanlar, Bizim Radyo'da baş redaktördüm. Bir gün Zeki yanıma geldi, "Sovyet yoldaşlara göre, Uluç Paşa çevresi darbe hazırlıyormuş, yayınlarda bu durumu göz önünde bulundurmamız lazım" dedi. O vakit bu haberi marazi bir özlemin ürünü olarak algılamıştım, ama, kendisine de hiçbir şey söyleyememiştim. Yanlış anımsamıyorsam, o günlerde Burhanettin Uluç Paşa İzmir bölgesinin komutanı idi.

Almanlar da "Bilgilendirilmiş"

Aslında Sovyet partisi, Doğu Alman partisine, Bulgar partisinden daha önce, Demir ve yandaşlarını desteklediğini bildirmiş. Daha önce söylediğim gibi, Dimo Diçev, Naçeva'nın Moskova'dan getirdiği bilgilerle birlikte, Şubenin, değişik kaynaklardan edindiği bilgileri içeren bir rapor yazmış partisinin yüce katına. 30 Kasım1965 günlü ve "çok gizli" uyarısı yapılmış olan bir raporunda Dimo Diçev şu satırları yazmış: "Alman Birleşik Sosyalist Partisi Merkez Komitesi'nden alınan bilgiye göre, Sovyet yoldaşlar, Bilal Şen'in iddialarına güvenle bakmıyor, onlar Yakub Demir'i ve Marat'ı destekleme eğilimindeler." (aynı kaynak, f.1, op. 51, d. 456, s. 13)

BKP MK üyesi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü yöneticisi Dimo Diçev, Doğu Alman partisinin dış ilişkiler bölümünün yardımcı yöneticisi Gutman'ın bir gözlemini de, adı geçen raporuna almış. Olduğu gibi aktarıyorum: "Bizim elçiliğin (Bulgaristan) 9 Eylülde düzenlediği kabul resminde Gutman yoldaş, Marat yoldaşla karşılaşmış ve ona sormuş: 'Yakında sizde de tören olacak değil mi?' (O, bu soruyu partinin (TKP) kuruluşunun 45. yıldönümünü göz önünde bulundurarak sormuş). Marat hayretler içinde kaldı ve hemen, Demir'e telefonla bildirmek için koştu. Bundan sonra gerçekten toplantı yapıldı. Buna 10 Türk, birkaç Alman ve Sovyet elçiliğinden yoldaş katıldılar. Yakub Demir, partinin tarihi üzerine, iki saat boyunca bir rapor okudu, ama bunu, Türkiye'nin şimdiki durumuna bağlamadan ve partinin bugünkü koşullardaki görevlerine hiç değinmeden yaptı." (Aynı yer, s. 13)

İzninizle bu eksikliğimizi ben de bir gözlemimle belirteyim. Bulgar Komünist Partisi Enformasyon Bülteninin 1963 yılındaki 5. sayısında yayınlanmış olan raporunda, Marat da tıpkı Demir'in yaptığını yapmış. Elbet de, bu türden eksikliklerimizi en başta TKP'liler, bizler gidermekle görevliyiz. Gelgelelim ki, irdelediğimiz örnekte de görüldüğü gibi, bu yoldaki çabalar hemen "grupçu", "geçmişi karanlık", "milliyetçi" gibi çeşitli basmakalıp suçlamalarla susturuluyor, sahiplerini yaptığına, yapacağına bin pişman ettiriyor. Üstelik bu kahpeliğe destek de bulunabiliyor.

Heyhat!

SBKP yönetiminde böylesi destekçilerin bulunabileceğini ise, hiçbir zaman düşünmemiştim. 1958 yılı başlarından 1961 yılı ortalarına (Zeki'nin Bulgaristan'a gelişine) kadar, Reşat ile Zeki'yi yalnızca Sovyet yoldaşların barıştırabilecekleri düşüncesiyle çeşitli girişimlerde bulunmuştum. Onlarınsa, sessiz sedasız Zeki'yi Dış Büro yöneticisi tayin etmeleri beni uyarmış olmalıydı. Uyarmamıştı. 1962 yazında Moskova'da "Gorki Parkı"nda TKP referenti Valoşin'e "yanlış yaptıklarını" söyledim. İnanı-

yordum ki, bizim parti yönetimine ilişkin yeterli ve doğru bilgileri yok. Öyle ki, haddim olmayarak, iflah olmaz bir saflıkla, "Hiç olmazsa Nâzım'ı, ya da Marat'ı yapaydınız" demiştim. Valoşin: "Türkiyede Marat'ın elini sıkacak kimse kalmamıştı ki" demişti. Ben de, "şimdi Zeki de aynı durumda" demiştim. Daha önce de söylediğim gibi, sonunda adamcağızı işinden etmiştim.

Uğursuz dilekçe öyküsü işte bu. Açıkça söylüyorum; bu dilekçeyi vermemeliydim; parti yaşamımda bu olay benim yaptığım en büyük hatamdır. O zaman pek o kadar da genç değildim. Anlaşılan ilkesizliğin korkunç ölçülere varmış olan yaygınlığını, ikbal düşkünlüğünün insanları bu kadar pespayeleştirip soysuzlaştırabileceğini anlayabilmem için o zamanki yaşım yeterli değilmiş.

Grupçuluk

Derin inancıma göre, grupçuluk işçi sınıfı davasına en çok zarar veren bir eylem türüdür. Grupçuluk, komünist partileri içinde partinin strateji ve programına karşı olanların kendi programlarını uygulatmak için, grup disiplinine uyarak, yönetimi ele geçirme savaşımıdır. Bu kahrolası eylem türünden TKP çok zarar görmüştür. 1928 [1929 olmalı, EA] İzmir büyük tutuklamasından sonra açık eyleme geçip, Pendik'teki Pavli Adasında "muhalif parti" adıyla eyleme geçtikten sonra kendisini kabul ettiremeyip, başarısızlığa uğramışlarsa da, parti içinde etkinliğini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Komintern'in 7. Kongresi'nin belirlediği stratejik yolun TKP'ce izlenmemesinde etkin rol oynayarak partinin Moskova'daki bürosunun kapatılmasında başarı sağlamış, Moskova'daki destekçilerinin yardımıyla, fazla tanınmamış kendi yandaşını Komintern temsilcisi tayin ettirebilmiş.

Ben TKP'nin, Komintern'in 7. Kongresi kararları karşısında olduğu gibi, SBKP'nin 20. Kongresi kararları karşısında da takındığı "ilgisiz" tutumunun, o dönemde partinin muhalefet grubunun düşünsel etkisi altında bulunmuş olduğu nedeniyle açıklanabileceğini düşünüyorum. Neden? Çünkü bu iki kongrenin kararları komünist partilerinin güncel, ivedi görevlerini "demokratik" iktidar olarak belirlemişti. TKP içindeki muhalefet grubunun ise güncel sloganı her zaman "sosyalist" iktidardı. Bizde işte bu nedenle söz konusu kongreler yok sayıldı bence.

1962 Nisanında Dış Büro'nun kuruluşuyla muhalefet grubu kendisini resmileştirmiş oldu. Bu başarısından sonra, Leipzig Konferansında okunan raporda da çizilen grupçu politikayı, Radyo ve diğer yayınlarda propaganda etme gündeme gelmişti. Ancak konferanstaki tartışmaların da gösterdiği gibi, Radyoda ortam bunun yapılmasına pek elverişli değildi. Talihsiz dilekçe ile de kanıtlandığı gibi, arkadaşların çoğu, Radyo propagandasını,

eski hatalardan temizleyip, demokrasi için mücadelede etkinleştirmek istiyorlardı. Bu istek, doğası gereği, Dış Büro yönetimine egemen olan grupçu politikanın propaganda edilmesine "engel" oluşturuyordu. Bu engel, grup egemenliğinin çıkarı uğruna, dilekçe öyküsünde açıklandığı gibi, çok acımasız bir biçimde ortadan kaldırılmış ve özlenen yol açılmıştı. Muradına erişen üçlü Dış Büro yönetimi 1965'ten sonra kendi politikasını nasıl propaganda ettiği bu öykünün konusu değil, onu bilenler çok. Biz bilinmeyenleri izlemeyi sürdürelim.

Sovyetlerden izin aldıktan ve Sofya'da üçlü TKP Dış Büro yönetimi ile buluşup konuştuktan sonra, Dimo Diçev, yazdığı hesap raporunda, benimle konuşmasını şöyle anlatmış: "... Şube yönetimi Bilal Şen'i çağırdı, grupçu eylemine son vermesini öğütledi. Kişisel durumuna ilişkin sorun görüşüldü, yani eşinin bulunduğu Sovyetlere mi gidecek, yoksa Bulgaristan'da mı kalacak. Bilal Şen, TKP'nin Dış Büro örgütünün şimdiki örgütüne karşı çalışmalarıma son vereceğim (dedi). Bulgaristan'da kalmak istediğini (söyledi). Yüksek ekonomi öğrenimi gördüğünü ve Yüksek Parti Okulunu bitirmiş olduğunu anlatarak, bundan sonra bilim alanında çalışmak istediğini bildirdi ve ayrıca, kendisine bir konut verilmesini rica etti." (aynı kaynak: f. 1, op. 51, d. 456, s. 16) 30.12.1965.

Dimo Diçev'in parti yüce katına verdiği 30 Aralık 1965 günlü hesap raporunda ayrıca da şu satırlar yazılı: "Şubenin düşüncesi şu: Bilal Şen Sovyetler Birliği'ne gitmek istemediğine göre, oraya gitmesi için teklif yapmanın manası yok. Gerçekte ise, ekonomik problemlere değgin aspirantura [ihtisas eğitimi] için bir burs vermek ya da Ekonomi Enstitüsünde işe tayin etmek." (Aynı kaynak)(7)

---

7) Aktarılan bu metinde, Sovyetlere gitmem için bana "teklif yapılması" sorununun nasıl ve neden ortaya çıktığı anlaşılmıyor. O zaman TKP ile BKP temsilcilerinin karşılaşmalarına çevirmen olarak katılan, BKP Merkez Komitesinin Türk Ahalisi Arasında Çalışma Bölümünde yönetmen yardımcısı Ahmet Harunov, daha sonraları bana, Yakub Demir, Bulgar yoldaşlardan "senin Sibirya'ya gönderilmeni istedi" demişti. Demek bu istek, metindeki soruna kaynak olmuş. Ancak raporu yazanlar, onu devlet yönetim kurallarına uygun olarak "Sovyetler Birliği'ne" diye ifade etmiş olabilirler.
Gene Ahmet Harunov'un o zaman söylediğine göre, Marat da fırsattan istifade etmek istemiş ve benim askeri mahkemede yargılanmamı önermiş. Her nedense Aram bu furyaya katılmamış?
Burada altını çizerek belirtmeliyim. Ne yazık ki burada incelediğimiz belge, karar değil, rapor. Alıntılar yaptığım her iki rapor da, BKP MK Uluslararası İlişkiler Şubesinin, konuyla ilgili olarak topladığı bilgileri ve bunlara ilişkin kendi görüşlerini karar organlarına (Polit Büroya ya da Sekretaryaya) iletim işlevi görmüş; öyleyken gene de uzun zaman benden saklanmış olan resmi gerçeği yeterince açıklamışlar.
Büyük olasılıkla bu iki rapor, olayımızla ilgili tek yazılı belgedir. Zira, olağanüstü gizlilik yüzünden haberleşmeler yazılı değil, sözlü yapılmıştır, kararlar sözlü olarak bildirilmiştir. Görüşülen yetkililerin, özellikle Sovyet yetkililerin isimleri verilmemiştir ve saire.

Benim tutumum

Böylesi bir ortamda ben ne yapmalıydım? Tüm bu olan bitenlerden sonra çoğunlukla yapıldığı gibi, serde gençlik, deneysizlik, saflık var deyip, görüşlerimi daha yüksek sesle savunmalıyım diyemezdim. İçine düştüğüm koşulların verdiği o çok sınırlı olanaklar çerçevesinde görüşlerimi ve kendimi savunmalıydım. Öyle ki, kasıtlı yapılmış olan suçlamaların temelsizliğini, dayatılan politikanın Türk solunu böldüğünü gösterebileyim. Hangi nedenle olursa olsun, ilerici güçleri bölücü bir politikanın yararlı olamayacağına dair inancım kesindi.

Çalışmaya başlayıp, günlük yaşamımı düzene koyduktan sonra, ilk yapılacak işi, BKP'nin Uluslararası İlişkiler Şubesini, Türkiye'deki ilerici hareket üzerine bilgilendirmek olarak belirledim. Tabii bu ivedi bir iş değildi, uzun zaman isterdi. Reel gelişmeleri dikkatle izlemeyi gerektiriyordu. Ben bir yandan Türkiye'de yayınlanan solcu dergileri, öte yandan Dış Büro'nun çıkardığı dergi ve bültenleri izliyordum; Bizim Radyo ve Türkiye'nin Sesi Radyosunu dinlemeye çalışıyordum. Göze fazla batan açık tutarsızlıkları BKP Dış Bölümüne yazıyordum.

İlk yıllarda, daha çok, Türkiye'deki sol hareket üzerine doktora tezlerini incelemek üzere düzenlenen toplantılara katılıyordum. Bilim çevrelerinin Türkiye devrimci hareketine ilişkin düşüncelerini öğrenmeye çalışıyordum. Örneğin Cengiz Hakov, çalışmasına, Moskova'daki Doğu Bilimleri Enstitüsü'nün Türkiye Şubesi Şefi Şemseddinov'un bir kitabından aktardığı şu olgu üzerine bir konuşma yaptım. Şemseddinov kitabında Suat Derviş'in 1943 yılında yazdığı "Neden Sovyetlerin Dostuyum?" adlı bir broşür olayını anlatmış. Devamla bu habere, beni zıvanadan çıkaran şu haberi eklemiş: "Bu broşür yüzünden yazar 26 yıl ağır hapisle cezalanmış" demiş.

Ben yazarın bu broşürü yüzünden 6 aya mahkum edildiğini anlattım. bu sözlerim hiç yankı uyandırmadı, sanki benim söylediklerimi kimse işitmemişti. Aynı benzer sessizliği 1964 yılında Şemseddinov'un başında bulunduğu Moskova'daki Türkiye uzmanlarında görmüştüm. O zaman ben, bu uzmanların 27 Mayıs 1960 darbesi ve anayasasına ilişkin görüşlerini eleştirmiştim.

İkinci örneği de, bir başka doktora tezinin savunulmasında yaşadım. Bu kez Türkiye İşçi Partisi üzerine bir tez savunuluyordu. Tezde, TİP yöneticilerinin "sosyalist devrimi" güncel amaç olarak belirlemiş olmaları "doğru" bulunuyordu. O zaman bu tutumu eleştirdim. Devrimcilerin Türkiye'de henüz "demokratik devrim" evresini aşamadıkları görüşünü savundum. Bu konuşmam da yankısız kalmıştı.

O zamanlar 1966 - 1967 yıllarında Sofya'daki Türkiye uzmanlarının bu

olumsuz tutumları bende ümitsizlik yaratmamıştı; Dış İlişkiler Şubesi yönetimini, Türkiye devrimci hareketi üzerine bilgilendirmeye devam ediyordum. Bu çabama Türkiye'den bir iki arkadaşım da yardımcı olmuştu. Özellikle bir arkadaşım düzenli mektup yazarak sol harekete ilişkin taze, canlı ve somut haberler gönderiyordu. Bu haberlerin bazıları, TKP'nin Dış Büro kaynaklı kimi haberlerini basbayağı yalanlıyordu. Bu da, verdiğim haberlere ilgiyi artırıyordu. Tabii, aldığım haberleri titizlikle seçiyordum. TİP ile ilgili olumsuz haberleri bildirmiyordum. Zira BKP, TİP'e ilişkin hayırhah bir tutum içindeydi, onu rezervsiz destekliyordu; nasıl ki, Bulgaristan Türklerinin isimlerini değiştirdiği zaman, TİP de onu desteklemişse.

Olaylar Uyarıcı Oldu

Kuşku yok ki, o özgün durumda ben gözaltında bulunuyordum. Ama BKP'den bana o yıllarda hiçbir uyarı yapılmadı. Zaten ben de üçlü Dış büro yönetimini kötüleyici, kimseye bir şey söylemiyordum. Zamanla, BKP Merkez Komitesi Uluslararası İlişkiler Şubesinde TKP referantı olan Argir Konstantinov, bana, Moskova'ya gittiğimde, oradaki meslektaşı Şlepov yoldaşla görüşmeyi salık vermeye başlamıştı. Hatta ben o yoldaşla bir iki kez görüşmüş, tanışmıştım. Açık bir şey söylememişti, ama Türkiye'deki Maocu hareket üzerine bilgi istedikleri seziliyordu. Anlaşılıyordu ki, benim bu konuda BKP'ne verdiğim bilgilerle, Dış Büro üçlüsünün verdiği bilgiler arasında açık çelişkiler vardı.

Uluslararası komünist hareketi açısından bakıldığında, 1965'ten sonra SBKP'nin konumunda büyük değişiklik olmuştu. Zeki Baştımar'ı 1961 yılının ikinci yarısında TKP sözcüsü olarak belirlerken "ne istersem onu yaparım" konumu şimdi artık tarih olmuştu. Gene bu arada dünyada başlayan ve 68 kuşağı ile doruğa ulaşan sol rüzgarlar Türkiye'de esmeğe başlamıştı. Bu görüntüde Dış Büro'nun Türkiye'deki etkisini Avrupa kompartileri [komünist partileri] de görmeğe başlamışlardı. İşte bu yeni durumda Brejnev yönetimi de, uluslararası devrimci harekette gerilla romantizmini her yolla desteklemeğe başlamıştı.

Böylesi bir durumda SBKP için Maocu hareketin Türkiye'deki gerçek durumunu öğrenmek büyük bir zorunluk olmuştu. Çünkü, Maocular sayesinde anti-Sovyetizm çeşitli sol grup ve grupçukları da kapsamakta idi.

Kısaca ve özet olarak söylemek gerekirse, SBKP ilgililerinin Yakub Demir üçlüsüne bağladıkları ümitler, giderek kar topu gibi eriyordu. 12 Mart 1971 darbesi bu süreci mantıksal sonucuna bağladı.

Suçlu Hep Başkaları

12 Mart 1971'den sonra Dış Büro'nun rolü güncelleşiyor. Sorun "benim kararım doğrudur" geleneğine göre sonuca bağlanıyor. Türkiye'de ge-

rekli ölçüde etkinlik gösterilememiş olunmasının suçlusu yalnızca Dış Büro Sekreteri bulunuyor. On yıl önce "güvenilir" olan, şimdi "güvenilmez" olmuş! Tüm başarısızlığın biricik faktörü o görülmüş! O zaman benimle görüşmek için iki ciddi girişimde bulunmuş. Bilmem ne söyleyecekti, herhalde toplantı isteğimize rıza gösterecekti!? Öteki iki ortağı ise, batan geminin kaptanının boğulması pahasına, kendilerini kurtarma çabasına koyulmuşlardı. Zeki beni bulamamıştı ama, Marat hemen, eli ile koymuş gibi gelip buldu. Hafifçe gülümser bir yüzle ve yumuşak bir sesle "gene senben-bizim oğlan kaldık" dedi. Zeki'nin hastalık, hafif beyin kanaması, Berlin'de ve Moskova'da tedavisi olayını ayrıntılarıyla anlattıktan sonra, Bizim Radyoda karşılaştıkları mali güçlüklere geçti. "Daktilo makinelerini ve sandalyeleri satmak zorunluğu ile karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz. Yardım arıyoruz, ama eski hesapları vermeden yardım bulamayacağız. Zeki laf anlamıyor, 'ancak cesedimin üzerinden geçerek kasayı ve mührü alabilirsiniz' diyor" diyerek öyküsünü bağladı.

Marat bunları sakin bir hava içinde, rahatça anlatırken ben kulak kesilmiş, sessizce dinliyordum. Ama elimde olmayarak geçmişteki o iki melun günü anımsıyordum ve sıkıntımın yüzüme yansımamasına çabalıyordum. 3 Nisan 1965 Cumartesi günü, bana Dış Büro'dan çıkarıldığım, sözlü olarak, üçlü yönetici grupça bildirilmişti. 5 Nisan Pazartesi günü, işe gittiğimde, yine aynı üçlü grupça, milis gücüyle işyerinden uzaklaştırılmıştım. Talihin cilvesine bak sen, nereden nereye gelmiştik. Fatalist değilim, talihim yavermiş, "aranıyorum" deyip geçemedim. Marat'ın şimdi neden gelip bunları bana anlatma gereği duyduğunu anlamaya çalıştım.

Yeni Dönem

Panik atlatıldıktan, Yakub Demir kendi kaderiyle baş başa bırakıldıktan, Türkiye'de sular durulup ortalık aydınlandıktan sonra, genel yönlendirmeye göre, Marat Sofya'ya gelmişti. TKP referenti Argir Konstantinov bana telefon etti, Marat'ın görüşme isteğini bildirdi ve beni Merkez Komitesi'nin oteli Rila'da akşam yemeğine çağırdı.

Akşam yemeğinde buluştuk. Yemekten sonra, Marat'la otelin üst katlarındaki bir odaya çıktık. Söze Marat, bir geçmiş anısını anlatarak başladı. 1937 yılı ortalarına doğru Sovyetlere giderken, Adalarda bir evde bulunan partinin gizli matbaasını hiçbir arkadaşına devredemediğini, bugüne kadar da bu matbaa ile ilgili kimseden bir haber alamadığını hikaye etti. Sonra da muradına ermiş bir halle, partiyi yeniden toparlama planlarını anlatmaya koyuldu. Benim görevimin Türkiye'deki arkadaşlarla ilişkiler kurmak, onların parti sıralarında örgütlenmelerini sağlamak olarak belirlendiğini söyledi. Marat, cebinden çıkardığı bir not defterini bana doğru uzatarak, "bak,

seni politbüro listesine yazıyorum" dedi. Bu konu üzerine, BKP'nin Uluslararası İlişkiler Sekreteri Konstantin Tellalov ile konuştuğunu, onların yardımcı olacaklarını da ayrıca belirtti.

Sohbet uzamış, zaman gece yarısını geçmişti. Odaya beklenmedik bir zamanda K girdi, alel acele "Kalkın" dedi. Merdivenlerden aşağı inerken, orta kata geldiğimizde, bana "sen git", Marat'a da "Üstat sen gel benimle" dedi.(8)

Argir'in bu çok kaba hareketine o anda bir anlam verememiştim. İki gün sonra beni bürosuna çağırdı. Gittiğimde, beni çok çeşitli teknikle donatılmış bir odaya götürdü ve "Bilal, dedi, sana çok önemli bir soru soracağım, iyi düşün ve doğru söyle: 'Dr. Şefik Hüsnü'yü nasıl tanıyorsun?'". "Dürüst ve bilgili bir insandı, ölünceye kadar da partinin bir numaralı yöneticisi idi" dedim. Argir "tamam" dedi. Birbirimize tek bir söz söylemeden ayrıldık.

Mısır'daki sağır sultanın bile duyup öğrendiği bu senaryonun anlamını açıklamaya çalışmayacağım burada. Ancak, kimsenin bilemeyeceği bir olguyu açıklayacağım. 1958 yılı sonlarında, Sofya'da Yüksek Parti Okulu'nda okurken, Marat'ın, Lüben Karavelov sokağındaki evine giderdim. İki çocuğu da, (Erol ve Nataşa) babalarının Diyarbekir hapishanesinden kaçıp Moskova'ya gelmiş Türkiye Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri olduğunu söylüyorlardı. Bu durumu benden soranlara, benim ne demem gerekeceğini, Bulgaristan Türk Azınlığı arasında çalışma sorumlusu Penü Dokuzov'a (Marat'ın yakın dostu) sordum. "Bildiğin gibi söyleyeceksin, gerektiğinde, bildiğinden şaşmayacaksın" diye yanıtladı. Açık söyleyeyim, bu yanıt beni gerçekten çok rahatlatmıştı. Bir defasında, çalımına getirip Marat'a Şefik Hüsnü'yü sormuştum. "İşçiyi sevmez, işçinin elini sıkmaz" diyerek tanımlamıştı.

Görünürde çok yüzeysel görünen bu tanımlama, zihniyet açısından bakıldığında, partimizin 3. Kongresinde (1925), Ahmet Cevat'ın (Emre) öncülüğünde oluşmuş bulunan Şefik Hüsnü yönetimine karşı muhalefet grubu ideolojisin özlü bir tanımıdır. Türkiye komünist hareketinin pek bilinmeyen bu muhalefet olgusunu öğrenmek isteyenler, bu muhalif grubun 1930'un Temmuzunda Komintern'e gönderdiği mektubunda açıklanan gö-

(8) 1991'de Londra'da Ulvi Oğuz demişti "O zaman Orhan (?), Marat'a, ya Bilal ya da biz diye koymuştu sorunu". Ben bu olayla ilgili gerçeği öğrenemedim. Marat o zaman kimlerle görüşmüştü? Kimdi bu Orhan? Acaba Orhan Yıldırım mıydı? Beni nereden bilirdi? [Bilal Şen'in, Orhan ile ilgili olarak yaptığı Orhan Yıldırım tahmini tarihsel gerçekler karşısında tümüyle yanlış bir akıl yürütmedir. Ayrıca Ulvi Oğuz, Bilal Şen ile böyle bir konuyu konuştuğunu anımsamamaktadır. E.A.]

rüşler ile, buradaki saptamayı mutlaka denetlemelidir. Bu tarihsel belge, Erden Akbulut'un, TÜSTAV Yayınlarında çıkan Nâzım Hikmet kitabında yayımlanmıştır. Ben bu mektubu 1992 yılı yazında hiç umulmayan bir şekilde bulduğumda sevinçten basbayağı uçmuştum. Zira ben, o zamana kadar parti içi muhalefetin platformuna ilişkin hiçbir arkadaştan dişe dokunur bir bilgi alamamıştım. Uzun zaman Komintern Sekreterliğinin dosyalarında, üzerine "çok gizlidir" sözleri yazılarak korunmuş olan bu belge, fikrimce parti tarihi için pandoranın kutusu işlevini görebilir.

Bilal ŞEN
5.X.2003

Ek 1

18 Kasım 2003
Merhaba Sevgili Erden,

(...)

Sevim Tarı'nın Gün'e Cezayir'den gönderdiği mektup hakkında Alper'in kitabının [Osman Rauf Alper'in Mülteci Komünist adlı kitabı, E.A.] 2. baskısının 278. sayfasında, bu mektubun öyküsü etraflıca anlatılmış. 280-287. sayfalarında da Mihri'nin sözkonusu mektubundan uzun uzun alıntılar yapılarak, onun hakkında da yeteri kadar bilgi verilmiş. Ben, bu söylenilenleri tamamlayacak bir şey hatırlamıyorum. Bu mektuba ilişkin sadece şunu söyleyeyim. O şanssız mektup bize değil de, SBKP'ye yazılmış olsaydı bir anlam taşırdı. Gün'ün kendisine hitaben, Cezayir'den gelmiş olan bir mektubu, iş işten çoktan geçtikten sonra neden almış olabileceğimi de düşünemiyorum. Anımsadığım kadarıyla o mektupta bağ kurma isteği dile getirilmiş. Bizlerin, o ana-baba günlerinde, içerden yardım isteme düşüncemiz olamazdı, bu delilik olurdu. Dahası da üçlü gruba arayıp da bulamadığı bir kozu vermek olurdu.

Kendi adıma söyleyeyim, ben o günlerde daha anlaşmazlığı Leipzig grubu içinde çözeceğimiz inancını taşıyordum, tüm çabalarım da bu doğrultudaydı. Aziz Nesin'le kimsenin görüşmemesi gerektiği görüşünde idim. Gelgelelim benim bu görüşüme katılmayan arkadaşlar Aziz'le görüşmüşler. Alper, anısının 279. sayfasında şöyle yazıyor: "Münevver Abla, Gün de yabancı komünistler aracılığıyla olayları Türkiye'ye aktarmış olabilirlerdi. Kaldı ki ben ve Necil (Budapeşte'de, B.Ş.) ayrıca Veli (Berlin'de, B.Ş.) Aziz Nesin'e günlerce bu "ağalar", yani Demir-Marat-Aram üçlüsünün yaptıklarını ve yapmadıklarını anlatmıştık. Melih Cevdet'e ve Mehmet Kemal'e de kısmen bazı şeyler anlatılmıştı." Parantez içinde söyleyeyim. Bu mektup ilk kez Alper tarafından öz olarak açıklanmıştı.

Bence arkadaşların Aziz'le görüşmeleri yanlıştı. O zaman kurulan tuzağa düşürülmüştük. Az çok benzer bir tutumla Moskova'da ben de karşılaşmıştım. Partimizle çoktan ilişkileri kopmuş olan Sovyetlerdeki eski Türk komünistlerinin, bizim anlaşmazlığımızdan yararlanmak istemeleri de bize zarar verdi.

Ne eylersin, olan buydu, önlemek elden gelmiyordu.

Başarı dileklerimle.

Bilal

P.S. Ulvi ile ilgili Orhan olayına ilişkin satırı, fevri olarak, sil dedim, ama iyi etmedim...

Ek 2

Sevgili Erden kardeş,

Seni biraz şaşırtacağım ama, kusuruma bakmamanı isterim. Bu yazıyı "Dilekçenin Öyküsü" yazıma ikinci ek olarak gönderiyorum. Bu yazıma Seydahmedov'un çalışmasından yararlanarak başlıyorum.

Çerkez Etem ve kardeşlerinin istilacı Yunan güçlerine sığınmalarıyla sonuçlanan 1920 Aralıktaki ayaklanmalarını yanlış bulan KUTV öğretmeni Cemil Seydahmedov, yapılmasını gerekli gördüğü doğru hareketi de şöyle açıklamış: "O evrede kemalistlere karşı savaşa kalkmayıp, Yunan istilacılara karşı savaşta tüm güçleriyle onları destekleyeydi doğru olurdu. Güç toplayarak, burjuvazinin devrime ihaneti anında, ona karşı, burjuva demokratik devrimini gerçekleştirmek için işçi - köylü kitlelerini ayağa kaldırmaktı." (s. 49)

"Türkiye Komünist Partisi Tarihi" adlı 110 sayfalık çalışmasında Cemil Seydahmedov, Çerkez Etem'in ayaklanma macerasının, 1921 yılında İştirakiyun Partisinin bozguna uğratılmasını kolaylaştırdığını söylüyor ve şöyle diyor: "İştirakiyun, Yeşil Ordu ve Seyyar Çeteler üzerinde olan büyük nüfuzunu Bolşevik taktikle kullansaydı, Kemalist devrim gerçek işçi - köylü devrimine dönüşebilirdi." (s. 50)

Yazar, İştirakiyun Partisinin 1922 Ağustosu'nda yaptığı kongreye ilişkin de şunları yazıyor: "İştirakiyun, kongre çalışmasına; Ulusal Kurtuluş hareketine karşı düşmanca bir tutumla başladı. Bu yaklaşım, İştirakiyun'un büyük bir hatasıydı. İştirakiyun kongresi, ulusal hükümetin emperyalizme karşı savaşını, dünya çapında destekleme kararı almalıydı. Oysa, bunun yerine, İştirakiyun Partisinin kongresi, parti üyelerini ve parti yandaşlarını Kemalistlere karşı savaşa çağırdı." (s. 55)

Ben bu kongre üzerine Şefik Hüsnü'nün olumsuz tutumunu, İsmail Bilen'in olumlu tutumunu, 60'lı yıllarda öğrenmiştim. Bu iki birbirine karşıt tutum beni kararsızlığa düşürmüştü. Ta ki, 1992 yılında, Komintern arşivinde, Sovyetlerin Ankara elçisi Aralov'un, Komintern'in Doğu Sekreteri Safarov'a gönderdiği 18 Ocak 1923 tarihli gizli mektubunu okuduktan sonra, bu konudaki kararsızlıktan kurtulmuştum. İştirakiyun Partisi hakkında çıplak gerçeği öğrenmek isteyenlere, Aralov'un adı geçen mektubunu okumalarını salık veririm. Bu tarihsel belge TÜSTAV arşivinde de bulunmaktadır. Burada açık - seçik yalnızca şunu söyleyeyim. Seydahmedov, alıntılar yaptığım bu çalışmasında, aynen, tüm tarihçi meslektaşlarının

yaptığı gibi, kongre kararlarını, İştirakiyun yöneticilerinin kararlarıymış gibi gösteriyor. Öyle ki, kongreye Komintern delegasyonunun katıldığını bile söylemiyor. Oysa bu kongre tamamen Komintern'in güdümünde yapılmıştır. Kanımca, yukarıdaki alıntılar ve açıklamalar TKP içindeki muhalefet hareketini tanımamıza ve onun kökenini öğrenmemize yardım edecektir. Seydahmedov yazıyor: "Üçüncü Enternasyonal Grubu (Aydınlık Grubu kastediliyor, B.Ş.), Anadolu'daki ulusal kurtuluş hareketiyle bağlanma girişiminde bulundu. Bu amaçla grup, Vehbi'yi ve Nizamettin Ali'yi Ankara'ya gönderdi. Onlar, İştirakiyun grubunu etkilemeye çalıştılar. Daha ardıcıl devrimci Marksist grup olan III. Enternasyonal Grubu, İştirakiyun'un sekter politikasını doğru bulmuyordu. Bu iki temsilci, İştirakiyun yönetimini, o zaman hala daha devrimci olan burjuvazi ile tek cephede ve aktif olarak ulusal kurtuluş savaşına katılmanın gereğine inandırmaya çalıştılar. Tüm bu çabalar sonuçsuz kaldı." (s. 62)

"Partinin III. Kongresi (15 Şubat 1925'te İstanbul Akaretler'de yapılmış olan birlik kongresi söz konusu, B.Ş.) tehlikeli bir ortamda yapıldı. Ülke bir gerginlik ortamında idi. Gerici bir ayaklanmanın yaklaştığı hissediliyordu. Saltanatçılar, emperyalizmin ajanları, Kemalist rejime karşı kudurmuşça propaganda yapıyorlardı. Gericilik küstahça başkaldırmıştı. Büyük ve küçük şehirlerin ve köylerin sokaklarında Kemalistlere karşı tehdit dolu konuşmalar yapılıyordu." (s. 88)

* * *

"Kürt ayaklanması arifesinde, 1924 yılında, Moskova'da bulunan Şevket Süreyya, Sarı Mustafa (Mustafa Börklüce), şair Nâzım Hikmet, Ziya, Ahmet Cevat'tan (Emre) oluşan bir grup aydın (...) parti çizgisine karşı konuşmaya başladılar. Bu grupta fikir birliği yoktu. O 'sağ' ve 'sol'lardan oluşuyordu.

Dikkat edilirse, yazar, yukarıda isimlerini verdiği kişilerin, o zaman Moskova'da bulunmuş olduklarını söylüyor. Ama bunların, Komintern okulu KUTV'da eğitim görmüş parti kadroları olduklarını söylemiyor. Bu okulun öğretmeni olan bir kişinin, bu gerçeği bilmediği düşünülebilir mi? Demek gün yüzü görmemiş olan gizli arşiv belgelerinden gerçeği öğrenmek de pek öyle kolay bir iş değil! Seydahmedov, sağ açıdan eleştirenler, parti yönetimini, Kemalist burjuvazinin devrimci rolünü "değerlendirememekle", sol açıdan eleştirenlerin ise "oportünizmle" suçladıklarını anlatıyor. (s. 90)

15 Şubat 1925'te İstanbul'da toplanan "III. Kongre ön günlerinde, kongrede örgütlü hareket etmek için, muhalifler kendi fraksiyonlarını kuruyorlar. Kongre günlerinde onlar, ileri gelen muhaliflerden Ahmet Ce-

vat'ın evinde toplanmışlar. Yoldaşlardan biri bunu öğrenmiş, MK'ne ve Kongreye bildirmiş. Parti hattına karşı hazırlanan bu olguyu öğrenmiş olan Kongre, büyük çoğunluğu ile, parti çizgisini savunmuştu." (s. 91)

Partinin III. Kongresi üzerine bilgi veren tarihçimiz, "bu Kongre, parti tarihinde en önemli kongre idi. Türkiye komünist hareketinin tarihinde ilk kez, partinin yönetim organı merkez komitesine, tezgah başından bu kadar çok işçi seçilmişti" diyor. (s. 92)

Görüldüğü gibi Seydahmedov, belirleyici etken olarak gördüğü bu olgunun, Komintern direktifinin bir sonucu olduğunu söylemiyor. Gerçekte ise, Komintern yönetimi 1924 Martında Türkiye sorununu incelemek üzere bir komisyon oluşturmuş, onun raporundan sonra, TKP yönetimine 4 maddelik bir direktif göndermiş. Bu buyurunun 3. maddesinin 2. paragrafıyla, partinin yerel ve merkez yönetimlerinin fabrika işçileriyle güçlendirilmesini istemiştir. (f. 495, op. 154, d. 772, s. 295) Elbette ki Komintern tarihçisinin bunu bilmediği düşünülemez. Nasıl ka resmi tarih yazıcılarından da başka türlüsü beklenemez ise.

* * *

Seydahmedov, Şeyh Sait ayaklanmasından sonra TKP'nin durumunu şöyle betimlemiş: "İstiklal mahkemesinin acımasız mahkumiyet kararları partiyi manen terörize etmiş ve yıkmıştı." (s. 96)

"Parti henüz yediği bu darbeden sonra, daha kendini toparlama olanağı bulamamışken, 1926 yılında yeni yıkım, yeni tutuklamalar başlamıştı." (s. 96)

"Bu yıkım ve yığınsal tutuklamalardan sonra, dışarıda kalan ülkedeki MK üyeleri, uğranılmış olan korkunç bozgunluğun etkisi altında likidasyon yolunu tuttular. Onlar bu azgın terör koşullarında, parti adına eylemde bulunmanın amaca uygun olmadığını kanıtlamaya çalıştılar. Parti adına konuşmanın, partiyi daha büyük yıkıma uğratacağını ileri sürüyorlardı.." (s. 97)

Yazar bu sağcı görüşün sözcüleri olarak Şevket Süreyya ve Vedat Nedim'i gösteriyor. "Onlar, Komintern'in ve Dış Büro'nun ülkedeki durumu anlamadığını söylüyorlardı" diyor. (s. 97)

Parti yönetiminin bu tutumuna karşı çıkanları da tarihçi şöyle tanıtıyor: "... yakınlarda KUTV'dan mezun olmuş ve illerde bulunan birçok yönetici kadro, Menşevik MK'sinin bu çizgisine karşıydı ve Komintern çizgisini tutuyorlardı." (s. 98)

Daha sonra tarihçimiz, Vedat Nedim yönetiminin değiştirilmesi olayını özetle anlatarak, Viyana Konferansı'na hiç değinmeden, 1927'den sonraki MK'ni inceliyor. "Menşevik MK'ne karşı mücadele sırasında, Menşevik

MK'nin politikasına karşı tepki olarak 'aşırı sol' elemanlar belirmişti. 1927 tutuklamasından sonra parti örgütlerinin başına az deneyli parti üyeleri geçmişti. Bu yoldaşlar arasında anlaşmazlıklar ve ilkesiz grupçu bir savaş doğuyordu." (s. 103) Devamla, Seydahmedov bu tehlikenin gerçekleştiğini anlatarak şöyle yazıyor: "Bu grup 'muhalefet' adıyla, Hamdi Şamilov, Ahmet Musolini, Nâzım Hikmet ve Sarı Mustafa (Mustafa Börklüce, B.Ş.) başkanlığında yeni bir parti kurdu" 1929'da. (s. 104)

Cemil Seydahmedov'un 30'lu yılların ortalarında yazıldığı anlaşılan ve gizli arşive gönderilmiş olan bu çalışmasından ben, 1925-1930 döneminde parti yönetimini soldan eleştiren gruba ilişkin bilgiyi öğrendim. Kanımca, bu çalışmanın değerli yanı da bu bilgileri içermiş olmasıdır.

Bugün hepimizin bildiği gibi, 1929'da Pendik'teki Pavli adasında aşırı solcu grubun kurma kararı aldığı ve Komintern'e kurduğunu bildirdiği ve kabulünü istediği "muhalefet partisi", Komintern'in gösterdiği sert i üzerine ölü doğmuştu, taraftarlarını da hüsrana uğratmıştı. Bu tarihi olgumuzdan hiç ders alınmadığını da hepimiz biliyoruz. Komintern o zaman, "Tek Ülke - Tek Sınıf - Tek Parti" bilimsel Marksist ilkeye uyarak, muhalefete katılmış olanları, Partiye dönmeye davet etmişti, 1930 yılı ortalarındaki bildirisiyle.

Ben 1992'de Komintern arşivinde incelemelerime başladıktan sonra, parti içi muhalefet sorunu izlemek için özel çaba harcadım. Muhalefetin temsilcisi Tufan'ın, 1930 Martında Moskova'ya, Komintern'e rapor vermeye gelmiş olduğunu öğrendim. Daha sonra muhalefetin Komintern yönetimine yazdığı mektubu buldum. Sözün kısası, muhalefetin politik karakterini, onun ayırt edici özelliğini bu belgeden öğrendim. Daha sonra Haydar Kutlu'nun (Nabi Yağcı) isteği üzerine, 1993'te Komintern arşivinde çalışırken, Baytar Ali Cevdet'in (Fahri) KUTV'da okumuş TKP'lilere ait raporunda Zeki Baştımar için verdiği şu bilgiyi öğrendim: "Aydın 1929'da KUTV'yı bitirdi. Ülkede trotskist-polis muhalefetine katıldı, iki yıl sonra partiye döndü. MK üyesidir. Tutuklanmıştı. Poliste ve mahkemede tutumu iyi idi." (f. 532, op, 1, d. 456, s.23)

Zeki Baştımar'ın parti yönetimini soldan eleştiren muhalefete katıldığını İsmail Bilen de doğruluyor. Bu bilgiyi onun 12 Mart 1957'de Bulgar komünist Partisi'ne verdiği "T.K.P.'yi İçinden kemiren Yıkıcı Akımlar" başlıklı enformasyonundan öğrendim. (TDA, f. 1b, op. 91, d.166)

"1929 tevkifatından sonra parti yeniden sarsıntı geçirdi. Geçici S.K. zayıfladı. Parti içinde hoşnutsuzluk gösteren grupçuklar S.K.'nın bu zayıf durumundan faydalandılar. Bunlar, likidatörlere, oportünistlere karşı partinin açmış olduğu savaşı kendi hesaplarına kullanmak istediler. Dehşetli bir

demagoji yaptılar. 'Parti pasif duruyor, S.K. kalmamıştır. Likidatörler temizlenmemiştir' yaftası altında bunlar kazan kaldırdılar. 1929 yılında bunlar, İstanbul'da Pavli Adası'nda toplantı yaptılar. Bu toplantıya 'kongre' dediler. Başlangıçta, temiz ve iyi niyetli bazı parti üyeleri, işin içyüzünü birden bire iyice anlayamayan elemanlar bu opozisyonun tuzağına düştü. Fakat bu iyi niyetli elemanlar çabuk ayıldılar. Çünkü, bu opozisyon partiyi parçalamaktan başka bir şey değildi. BU OPOZİSYONUN İÇYÜZÜNÜ MEYDANA ÇIKARMAK İŞİNDE VE BUNA KARŞI SAVAŞTA ZEKİ BAŞTIMAR'IN (AYDIN'IN) (abç, B.Ş.), ta baştan opozisyona karşı kesin cephe alan Reşat Fuat Baraner'in rolleri büyük olmuştur." (s. 82) [Aslı 26 sayfa olan bu enformasyonun sayfa numaraları 66'dan itibaren yeniden numaralandırılmıştır. Bilal Şen bu yeniden numaralandırılmış sayfalara atıfta bulunmaktadır, E.A.]

İsmail Bilen, bu muhalefetin yöneticilerini de şöyle tanıtmış: "Bu opozisyonun başında: Nâzım Hikmet, Hamdi Şamilof, Telgraf-Fuat, Sarı Mustafa, Remzi (Sako), Şoför Ragıp, Kavalalı Ahmet (Musolini Ahmet) vardı." (Aynı sayfa)

DENEK TAŞI

Derin inancıma göre, TKP tarihinde "aşırı solculuğun" şaşmaz ölçütü, güvenilir denek taşı, Komintern yönetiminin Türkiye Komünist Partisi'ne değgin aldığı 14 Şubat 1937 günlü kararına yaklaşımdır. Başka bir deyişle, bu karar karşısında alınan tutumdur. Bu ünlü karar, TKP yönetimini, Komintern'in 7. Kongre (25.VII-20.VIII.1935) kararlarına uymamakla suçlamıştır. Bilindiği gibi bu kongre, Dünya komünist hareketi içinde egemen olan "sekterliği" ilk kez açık bir şekilde yadsımıştı. 14 Şubat kararı da, TKP yönetimini "sekterlik"le ve partiyi de "kitleden soyutlanmış olmak"la suçlamıştı. Bu kararın hazırlanışı sırasında, Şefik Hüsnü, "Türk komünistleri bizlerin, karar alındıktan sonra boynu kıldan incedir" diyerek güvence vermişti. Ayrıca Şefik Hüsnü, bu kararla ilgili olarak partinin ileride izleyeceği politik çizgisini, 15 Ağustos 1936 tarihli ve "Türkiye Komünist Partisi'nin Yeni Taktikasına Dair Merkez Komitasının Beyanatı" başlıklı bildiride halka şöyle söylemişti: "Bu yanlış siyaset, hükümet faaliyetlerinin müspet taraflarını görmezlikten gelmeğe, henüz inkılap kuvvetlerini teşkilatlandırmak vs kat'i mücadeleler için hazırlamak yoluna girmeyi beceremeyiş olduğumuza bakmayarak ulu orta 'amele ve köylü hükümeti' şiarını ileri sürmeye ve bütün fealiyetimizi bu şiar etrafında temerküz ettirmeğe bizi sürükledi.

"İnkılabın menfaatlerine bu derece zararlı bir tekkeci (sekter) yola sap-

manın mesuliyeti en başta partimiz idare edici organına, merkez komitasına aittir. Biz bu mesuliyetin bütün ağırlığını idrak ediyoruz ve onu tamamiyle üzerimize alıyoruz. Bunu yaparken aynı zamanda, devamı bir intihardan başka bir şey demek olmayan, bu gidişe hemen nihayet vermeğe büyük bir azim ile karar vermiş bulunuyoruz." (s. 3) Heyhat!

Şimdi de İsmail Bilen'i dinleyelim: "1938-40 yılları arasında parti yeni bir sarsıntı geçirdi. 1937 yılının başında, Moskovada okuyan S.K. üyelerinden birkaçı memlekete döndüler. Bunlar, Komintern'in almış olduğu yeni bir karara göre, T.K.P.'nin teşkilat ve çalışma sistemini baştan aşağı değiştirmek gerektiğini söylediler. Bu karara göre: "Partinin komite ve hücrelerini dağıtmak, parti üyelerini sendikaların ve legal partilerin -ki, o zaman legal yalnız iktidardaki Halk Partisi vardı- içine yaymak." Memleket içinde bulunan S.K. ve Politik Büro bu 'karar'a yanaşmadı." (s. 87) (BKP'ne Marat adıyla verilen 12 Mart 1957 tarihli enformasyon) Öte yandan, İsmail Bilen, adıgeçen enformasyonunda, Şefik Hüsnü'yü şöyle tanıtmış: "Değmer, öteden beri, burjuva demokrasisi hayallerine pek kapılır. Bu kötü hastalık onda yeniden tepti. Çok tehlikeli ve yanlış bir taktik kullandı. Legal ve illegal çalışmaları yan yana yürütecek yerde, gizli parti teşkilatını kuvvetlendirecek, koruyacak yerde başka bir şey yaptılar: Legal 'Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ni kurdular..." (s. 89)

Bu görüşün, parti yönetimini soldan eleştirenlerin görüşünden hiç de farklı olmadığı meydanda. Bugünkü inancıma göre, eleştirilen o legal partinin çalışması, TKP'nin talihsiz yazgısını değiştirecekti, eğer o zamanlar Sovyetler Birliği'nin, Türkiye'den bilinen istekleri olmasaydı.

Burada altını çizerek söylemeliyim. "Çok tehlikeli ve yanlış bir taktik kullandı" iddiası, Komintern Sekretaryası'nın 14 Şubat tarihli "Türk Sorununu Düzene Koyma" kararının ruhuna ve özüne tümden terstir. Bu kararla verilmiş olan direktif açıktır. 3. maddesinde "Parti, çalışma şeklini değiştirmeli, esas olarak varolan yığın örgütlerinde legal yığınsal çalışmaya yönelmelidir" der. (f. 495, op. 20, d. 550, s. 21-22)

Yukardaki uzun alıntıda, İsmail Bilen'in hafifliğine ve sorumsuz konuşmasına birinci kanıt, adı geçen Komintern kararını, "Moskova'da okuyan S.K. üyelerinden bir kaçının" bildirdiklerini söylemesidir. Oysa şimdi hepimizin bildiği gibi, bu kararı bildiren Reşat Fuat idi. O, bu kararın hazırlanmasına katılmış, 19 Mart 1937'de Sovyetlerden Fransa'ya, oradan da 13 Mayıs'ta Türkiye'ye dönmüştür. (f. 495, op. 74, d. 488, s.2)

İkinci kanıt, 6 maddelik direktiften oluşan bu kararda, üyeler "legal partilere girsin", yani iddia edildiği gibi, "Halk Partisine girsin" sözü yok. 3. maddede açıkça şu buyuru var: "Varolan yığın örgütlerinde legal yığın-

sal çalışmaya yönelmelidir". 4. maddede de şu söylenmiştir: "Parti örgütleri bu ödevleri yerine getirecek duruma getirilmelidir." (f. 495, op. 20, d. 550, s. 21-22)

Bu son tümcede dile getirilmiş olan istemi gerçekleştirecek kadro yoktu o zaman partide. 1946'da kurulan legal partiyi büyük bir hata sayan sekter düşünce ile ve "barikatlara çıkma" sabırsızlığı içinde çırpınan önderlerle, böylesine güç bir iş asla başarılamazdı. Çare, kararı kabul etmemekte bulunmuştur. Parti kitlesini maniple etmek için de, olguyu ters gösterme yolu seçilmiştir. Komintern'in VII. Kongre kararlarını "uygulamama" suçlaması ise, basbayağı gizlenmiştir. Tüm bunların sonucu, Komintern'in ilgisini büyük ölçüde yitirme olmuştur.

1937'den sonra 1962 yılına kadar, 25 yıl süreyle, TKP'nin uluslararası komünist hareketle gerçek anlamda bir bağı olmamıştır. 1951 yılında Zeki Baştımar'ın Fransız Komünist partisi ile ilişki kurma çabası, bu gerçeğin kanıtlarından yalnızca birisidir.

Özetleyeyim: Dr. Şefik Hüsnü yönetimine karşı soldan yapılan muhalefetin politik görüşü, KUTV'da kendilerine öğretilmiş olan Jakobenci devrim görüşü idi. Sovyetler Birliği bu yöntemle kurulmuştu. Dünya devrimi bu yolla yapılacaktı. İsmail Bilen "Barikatlara Çıkacağız" sloganını bu baskıncı görüşle atmıştı. Oysa Engels, ölümünden az önce, bu baskın yönteminin geçerliliğini yitirdiğini açıkça söylemişti. SBKP'nin 20. Kongresi, sosyalizmin ancak halkın isteğiyle kurulabileceği ilkesini resmen deklare etmişti.

Bilal Şen

Tarihimizin 1962-1973 kesitinin kendine özgü nitelikleri

Peşin söyleyeyim. Geçmişimizin bu çok kısa tarih kesitine ilişkin son zamanlarda yazılanlara güven duyulamaz. Neden? Çünkü bu yazılar dış izlenimlerin ürünüdür. Bunlar, o kısa evrenin baş aktörü Zeki Baştımar'ın rolü üstüne iyi niyetle yapılmış tahminler sınırını geçmiyorlar.

İkinci bir neden de, Zeki Baştımar'ın yurtdışına çıktıktan sonra yaptıklarını doğru bir şekilde anlayabilmek için, 1951-52 parti tutuklaması olgusunu ayrıntılı olarak öğrenmiş olmak şarttır.

Ön koşul olarak bilinmesi gereken üçüncü neden de, Zeki'nin genellikle parti içindeki muhalefet konumunu bilmek ve göz önünde bulundurmak gerekir. (Ben bile onun bu durumunu, ancak 1992'de, Komintem arşivlerinden öğrendim.)

Şimdi asıl konuya geçelim

1957 Kasımının sonlarıydı, Marat'a, (Sofya'da) parti MK içindeki anlaşmazlığı tuzu ve biberiyle anlatmıştım ve arkadaşlarının, kendisinin ülkeye dönmesini istediklerini söylemiştim. Daha sonraları da kendisine, Reşat ile Zeki'yi dışarıya çıkarıp MK içindeki ayrılığın ortadan kaldırılması gereğini uzun uzun açıklamıştım. Kendisi de bu görüşü paylaşır görünüyordu, girişimde bulunup bulunmayacağına ilişkin hiçbir şey söylemiyordu. Tüm çabası, beni yüksek parti okulunda okumanın gereksizliğine inandırmaya yönelikti. Sık sık "Bizim papaza ihtiyacımız yok, bize işçi lazım" sözlerini tekrarlardı. Gerçekten de ona, o zaman, Bizim Radyo'da işçi lazımdı.

Sonunda, 1961'in Temmuzunda ben parti okulunu bitirdim. Marat Sofya'ya geldi ve bana şunları söyledi: "Senin tahminlerin doğru çıkmadı, Reşat ve Zeki gelmiyorlar". Reşat demiş: "Beni çağıran adamın, benim elime pasaportumu da vermesi gerekir."

Marat bu haberi bana verdikten sonra, benim bir resmimi (fotoğraf) istedi ve bir parti merkez örgütü kurmak için girişimde bulunacağını söyledi.

Onbeş - yirmi gün geçmişti, bir gün bana telefon etti ve hemen Lüben Karavelov sokağındaki evine gitmemi istedi. Gittiğimde "Zeki gelmiş, gidip kendisini görelim" dedi. Gittik. BKP MK'nin bir gizli misafir evinden Zeki'yi aldık ve Marat'ın evine gittik. Ertesi gün Zeki, Maratla birlikte, BKP'nin, Sofya civarında bulunan Banki'deki dinlenme evine gideceklerdi. Fakat, Moskova'dan istenmesi üzerine, aynı gün, Zeki Moskova'ya gitmişti.

Bu arada, ben de, Leipziğe, Bizim Radyo'da çalışmağa gitmiştim.

SBKP'nin 22. Kongresi

Zeki ile Marat 1961 Ekiminde yapılmış olan SBKP'nin 22. Kongresine katılmışlar ve selamlama konuşması için hangisinin davet edileceği merakı içinde, yerlerini almışlar. Söz sırası kendilerine gelince, TKP referenti Valoşin, Zeki'yi işaret etmiş. Zeki selamlama konuşmasını yapmış. Ertesi gün Pravda gazetesi bu haberi, TKP Polit-büro üyesinin konuşması diye verdi. Anımsadığıma göre, biz de, o zaman, Bizim Radyo'dan bu haberi olduğu gibi vermiştik.

Daha sonra Marat Bizim Radyo'ya döndüğünde, Aram Pehlivanyan'la ikimize bu olayı anlatırken ben, Zeki'nin "perspektif planı ne?" diye sormuştum. Marat, Zeki'nin "partiyi toparlaması için, ülkeye gönderilmesini önerdiğini" söylemiş ve şunu eklemişti: "Ne yazık ki, o, çıkarken bir parti bağı sağlamamış". Yani, herhangi bir plan yaparak gelmemiş demek istemişti. Ben ise, o zaman, Aram ile Marat'a, Zeki'nin ikinci kez partiyi toparlama şansının kalmadığını anlatmaya çalışmıştım, ama onları inandıramamıştım. 1962 Ağustosunda Moskova'ya gittiğimde, adı geçen referentten Zeki'yi tercih etmiş olmalarının nedenini sormuştum. Yanıt şu olmuştu: "Marat çoktan Türkiye'de unutuldu, bugün onun elini sıkacak tek bir kişi kalmadı."

2 Haziran 1962 Baskını

O günlerde Marat Sofya'da bulunuyordu. Bir hafta kadar önce, Moskova'dan Bizim Radyo'ya bir telgraf gelmişti. Bunda, TKP adına, Nâzım'ın doğum günü kutlanıyordu. Aram, Radyo grubu parti sekreteri olarak, bu olayı, Sofya'da bulunan Marat'a bildirdi. Marat bu haberin Radyo'dan verilmemesini söylemişti ve haber verilmemişti.

Radyo grubu, konferansın yapılacağını, konferans başladıktan sonra öğrenmişti. Marat'a, konferans haberini veren de BKP olmuştu, o da hemen Leipziğe uçmuş - gelmişti.

Bu tarihsel olayımızın bundan sonraki seyri, 1962 Konferansı adıyla yayımlanan belgelerden izlenebilir. Bu belgeler, Zeki'nin gerçekten partiyi toparlama işleviyle görevlendirildiği izlenimini yaratıyor. Oysa, aşağıda görüleceği gibi, Konferans denen bu küçük toplantı, Zeki'nin tayin edilmiş olması olgusunu perdeleme işlevi görmüştü. bu toplantıdan sonraki çalışmaların gösterdiği gibi, Zeki ülkedeki dağılan partiyi toparlama değil, Batıda bulunan işçiler arasında çalışmaya yöneltilmişti.

Bilinmeyen Ayrıntılar

Ünlü sözdür, şeytan daha çok ayrıntılar arasında saklanır. O nedenle

ben de bu sorunumuz üzerinde ayrıntılara gireceğim.

Kanımca 1962 toplantısının kendine özgü en önemli yanı, TKP ile SBKP arasındaki ilişkilerde **yeni bir döneme** başlangıç olmuş bulunmasıdır. Türkiye Komünist Partisi'ni yönelten ve deneten SBKP görevlileri, kendi 20. Kongre kararlarına açıkça ters düşen bir yol izleyerek, resmi söyleme göre, Zeki'ye "partiyi toparlama" görevi vermişler. Toplantıdaki Zeki'nin raporu ve konuşmaları da bu doğrultuda idi. Ne ki, gerçek söylenen sözlere değil, yapılan işlere bakarak öğrenilir. Burada yeni yapılan neydi? Bu ilişkilerde yeni olan, 1937'de kendilerinin TKP temsilcisi olarak belirledikleri İsmail Bilen'e bile sormadan, Zeki'yi bir numaralı TKP yöneticisi olarak atamalarıdır.

Burada bir parantez açarak iki tarihsel olguyu açıklayacağım: *Birincisi*; 1956 yılında, Adana cezaevinde bulunan Reşat Fuat Baraner'in, Rasih Güran'ı Suriye'ye göndererek, Suriye Komünist Partisi Genel Sekreteri Halit Bağdaş aracılığıyla Sovyet komünist Partisi'ne, Zeki hakkında bildirdiği görüşlerin kulak ardı edilmesi tutumu; *ikincisi* benim, Marat eliyle gönderdiğim yazılarda partinin içinde bulunduğu durumu anlatışlarımdan ve TKP yönetiminde birliğin sağlanması için kendilerinden istediğim yardımdan habersiz görünme tutumu.

Kazın ayağı öyle bizim zannettiğimiz gibi değilmiş. Son yıllarda yayınlanan Sovyet gizli arşiv belgelerinin kanıtladığı gibi, bu tür davranış, Sovyetler Birliği'nin 1953-1965 yıllarındaki Türkiye'ye ilişkin izlediği politikayla tam bir uyum içindeymiş!

Bilindiği gibi, Stalin'in ölümünden sonra, Sovyetler Birliği Türkiye ile normal komşuluk ilişkileri kurma yolunu tutmuştu.

Asıl konumuza gelince. Parti adına konuşma yetkisini elde ettikten sonra Zeki bizlere, Sovyet yoldaşların kendisine, "örgütlenme çalışmaları, Türkiye'ye değil, Batıdaki Türk işçilerine yönelik olmalı" öğüdünde bulunduklarını söylemeğe başlamıştı. Onun bu sözüne, Marat dışında hiç birimiz inanmamıştık, ama, o zaman o doğruyu söylüyormuş, biz yanılmışız. Sovyetleri, bizim partinin birliği sorunu ilgilendirmiyormuş, ama bizler, o zaman, işin püf noktasını anlayamamıştık.

Ancak Zeki'ye verilen öğüt uzun ömürlü olmamıştı. 1963-1964 yıllarında Çin-Sovyet anlaşmazlığı çıkınca, Çin-Amerikan gizli anlaşması imzalanınca, giderek Türk solu içinde Maoculuk baş göstermeye başlayınca, özellikle de, Hruşçev'in yerine Brejnev getirildikten sonra, artık "Türkiye'de çalışmamalı" öğüdü geçerli olamazdı. Ne var ki, Zeki burada çok dezavantajlı bir durumdaydı, o Türkiye'de sözü edilecek bir sol devrimci güç örgütleme olanağından yoksundu. 12 Mart 1971'e kadar kendisine tanın-

mış olan süre, bu gerçeği kanıtladı. Darbe sonrasında düzenlenen mahkemelerde hiç bir TKP grubunun bulunmayışı, Zeki'nin defterinin dürülmesine neden oldu.

Sonunda, Berlin'de katıldığı bir toplantıda kendi etrafında oluşmuş olan boğucu atmosferin etkisine dayanamayıp beyin kanamasına uğramış. Bunun üzerine doktorlar, "yönetici olarak çalışamaz" raporu vermişler. O, kendisi, bu rapora karşı çıkmış. Bu durum üzerine Moskova'ya muayeneye gönderilmiş. Orada da doktorlar, "işi hemen bırakmalıdır" raporu vermişler.

Zeki, içine düşmüş olduğu o durumun ağırlığını iyice anlamış olmalı ki, Moskova'dan dönerken Sofya'ya uğrayıp benimle görüşmek ve dertleşmek istemiş!? Ondan sonra Bizim Radyo çalışanlarından, Bulgaristanlı Ayşegül'ün eşi Yusuf'u göndermiş, ama o da gene beni bulamamış!? Bunlar hep Zeki'nin 1972 yılı içindeki çabaları.

Bu olaylardan sonra Marat, Sofya'ya gelmiş ve Zeki ile ilgili olan bitenleri anlatmıştı(*). Örneğin, Zeki'nin gözden düştükten sonraki durumunu, hastalık halini, mahalle polikliniğinde tedavi edilişini. Tüm bunları Dr. Hayk Açıkgöz'ün eşi Arıgella, Metin Gür'le yaptığı konuşmada olduğu gibi anlatmış. Ben yalnızca şunu ekleyeceğim: Zeki'nin cenazesine Aram'la Marat gitmemişlerdir. Veda konuşmasını Ziya Yamaç yapmıştır. Tersi iddialar doğru değildir.

Derin inancıma göre, Zeki'nin örgüt çalışmalarını anlatırken, Halis Okan adındaki çok ilginç bir şahsiyetten söz etmemek büyük bir eksikliktir. Arıcak, onun öyküsünü bu çerçeveye sığdırmak olanaksızdır. O nedenle ona yer vermedim. Ancak, ölüm haberine ilişkin bir olayı yazmadan geçemeyeceğim.

Zeki'nin Alman eşi Gertrut yenge, ölüm haberinin Pravda gazetesinde yayınlanmadığını öğrenince, Alman Sosyalist Birlik Partisi MK'ne bir mektup yazmış ve bunun nedenini sormuş. Aldığı yanıt "Biz kendi gazetemizde bildirdik, Pravda'nın niye bildirmediğini bilemeyiz" olmuş.

5 Temmuz 2003

Bilal Şen

P.S. 1962 "Konferansına" acaba neden hiç bir kardeş partiden temsilci katılmamıştır. Bunun yanıtını hepimiz araştıralım. Bu toplantı, İstanbul'da, iktidardan gizli yapılmamıştır, Leipzig'de, hükümetin bilgisi altında yapılmıştır.

BŞ

Bir not daha

Bu evreye damgasını vuran, onu karakterize eden slogan, "nerede bir komünist varsa parti oradadır" idi. Bu şiar Zeki'nin icadıdır. O güne dek TKP'ne nasıl üye alındığını bilenler için, gizli parti çalışmasında birazcık deney edinmiş olanlar için bu "buluş" antimarksistti. Çünkü, gizli parti üyesi olmak için, üye adayı en az bir parti üyesi tarafından tavsiye edilmiş olmalı ve gene o en az 6 ay aday üye olarak çalıştırılıp denenmiş bulunmalıdır. Zeki bu kuralları uygulamadı.

BŞ

(*) Bu görüşmeyle ilgili olarak, benim sorum üzerine, Bilal Şen'in 26 Mayıs 2003 Pazartesi günü gönderdiği e-postayı buraya aktarmanın aydınlatıcı olacağını düşünüyorum:

"1. Önce senin "çok istediğin" konuşmayı kısaca yazayım: Zaman 1972 ortaları idi sanırım. Marat Sofya'da, BKP MK'nın Banki'deki dinlenme evinde. Onun isteği üzerine buluşmuştuk, konuşuyoruz. Marat anlatıyor: "^Sovyet yoldaşlar diyorlar, 12 Mart'tan sonra görüldü ki, Türkiye'de TKP'den kimse tutuklanmadı. Biz artık kardeş partilere durumu anlatacağız ve Zeki'yi değiştireceğiz. Sovyet yoldaşlar artık Zeki'den şüphe ediyorlar. Bu durumda bizim onlara yardım etmemiz lazım. Sen, o tartışmalar sırasında, ona ajan demiştin, şimdi bu konuyu ayrıntılarıyla anlatmalısın."

Benim yanıtım: "Ben Leipzig'deki o kavgalar sırasında ona, Harbiye Askeri Hapishanesinde, kendi arkadaşlarının "ajan" dediklerini hatırlattım. O zaman olduğu gibi, şimdi de ben, Zeki'nin ajan olacağına inanmıyorum."

Şimdilik kendime sakladığımı sana yazdığım konuşma, işte buydu.

(...)

3. Erden kardeşçiğim, yukarıda sana Marat'ın, Zeki hakkındaki konuşmasını aktardım, şimdi de bu konudaki düşüncemi kısaca anlatayım: Geçmişimizin önemli bir evresindeki, altmışlı yıllardaki, Zeki'nin konumu sorunu, bugün hala tam bir esrar perdesi altında bulunuyor. Derin inancıma göre, bu durumda "73 atılımı", Marat'ın "altın çağı" başta olmak üzere, hareketimizin bir sıra önemli olgularını açığa kavuşturma olanağı yoktur. Sizin kuşağın tartışmalarıyla, Mustafa Demir, Metin Gür gibi tanıkların bildikleriyle aydınlığa çıkarılacak türden tarihsel bir olgu değil bu olay. Evet, 1962 Konferansı kitabında yayımlanan resmi belgelerde görüldüğü gibi, Zeki, 1961 yılında, söz konusu konumunu, arkadaşlarına iftira ederek elde etmiştir. Öyleyken 12 Mart 1971'den sonra, kendisi de aynı duruma düşmüş, güvenilmez kişi olmuştur. Bendeniz, Zeki'nin o zaman içine düştüğü durumu çok yakından bilen biriyim. O sıfatla söylüyorum: O evrede kendisine verilen direktif, Türkiye'de değil, Batıdaki Türkiyeli işçiler arasında çalışacaksınız idi. İşte o nedenle Marat'ın bana anlattıkları beni inandıramazdı ve inandıramamıştı.

Bilal Şen'in 1973 Haziran ile Eylülü arasında TKP'ye dönüş başvuru ve görüşmeleri

Bulgaristan Komünist Partisi
Dış Şubesi'ne

Yedi yıldır TKP sıralarının dışında bulunmaktayım. Bunun nedeni,bildiğiniz gibi, Dış Bürodaki arkadaşlarla anlaşmazlığımdır. Tartıştığımız konular 2 gruba ayrılıyordu:

A- 1) TKP Dış Bürosu 27 Mayıs 1960 devlet darbesini "faşist" bir darbe, 1961 Anayasasını "faşist" anayasa diye değerlendirmişti. 2) Turancı, şövenist Albay Türkeş'i "ilerici" diye tanıtıyordu. 3) Türkiye'de "milli burjuvazi olmadığı" tezini propaganda ediyordu.4) Kıbrıs'ın NATO üyesi Yunanistan'la birleşmesi görüşünü benimsiyordu. 5) Türkiye'deki objektif ve sübjektif koşullara bakmadan, devrimci güçleri zaman zaman "ayaklanmaya" çağırıyordu.

1961'de Bizim Radyo'da çalışmaya başladıktan sonra, ben bu görüşlerin realiteye uymadığı düşüncesini savunuyor ve değiştirilmesini istiyordum. Giderek, yani zamanla, benim savunduğum bu görüşler, arkadaşların çoğu tarafından benimsenmişti.

B- İkinci grupta toplanan anlaşmazlık konuları da şunlardı: 1) TKP Dış Bürosunun içeriyle (Türkiye) bağı yoktu, ben bunun kurulmasını istiyordum. 2) Yakub Demir, 1951 tevkifatında TKP Merkez Komitesi içinde başlayan ayrılığı Bizim Radyo yayınlarına aktarmak istiyordu. Ben bunun yayınlara konu yapılmamasını, parti içi metotlarla çözülmesini savunuyordum. 3) Dış büro yönetimindeki çalışmaların etkisini artırmak ve örgütümüzü reel bir güç haline getirmek için iki üç yılda bir yapılması istenen geniş toplantı fikrine taraftar idim.

Birinci grupta toplanan konular üzerinde düşündüklerimi, parti ve Radyo kolektifi toplantılarında yeri geldikçe ve parti normlarına uygun olarak söylüyordum. İkinci grupta toplanan konular üzerinde anlayışlarımı ise sadece ilgili arkadaşlara sadece temenni olarak söylemiştim. Bu yüzden arkadaşlarla iş ilişkilerim hiç bozulmamıştı.

1964 yılı sonlarında nedeni söylenmeden Dış Büro üyeliğinden çıkarıldığım bildirildi. Bir iki ay sonra, aynı şekilde Leipzig TKP parti grubu sekreterliğinden indirildim. 1965 yılı ortalarına doğru da Bizim Radyo Baş redaktörlüğünden, parti üyeliğinden ve işten çıkarıldım.

Nedenleri belirtilmeden bana karşı yapılan bu işlem arkadaşlar arasın-

da iyi karşılanmadı ve bunun üzerine bir geniş toplantı isteği belirdi. Bu toplantının yapılmasını sağlamak için arkadaşlar arasında yaptığım çalışmalarda ve diğer çalışmalarda ben metot hatasına düştüm. Bunu çoktan anlamış ve gerekli dersi de çıkarmış bulunuyorum.

Bundan sonraki dönemde "Kıbrıs'ın bağımsız ve tarafsız bir devlet olarak kalması" tezim de dahil, birinci grupta toplanan bütün anlaşmazlık konuları ortadan kalktı.

Bilindiği gibi, son yıllarda Türkiye'de işçi ve komünist harekette gruplaşmalar çok genişlemiştir. İnancıma göre, bu durum Türk burjuvazisinin demokratik güçleri ezme işini kolaylaştırdı ve kolaylaştırıyor. Buna karşı savaşmak, gruplaşmaları ortadan kaldırmak için yapılacak ilk iş, komünistler arasında birleşmedir. Ancak bundan sonra, 12 Mart 1971'den sonra önemi çok artan antiemperyalist ve demokratik güçlerin iş ve hareket birliğine ortam yaratılabilir. 1960-1971 dönemi, bizim çalışmalarımız için çok elverişli idi. Bu dönemden yararlanılamadı. Ondan sonra doğan karmaşık ortamda da Dış Büro üzerine düşen yol göstericilik ödevini gereği gibi yapamadı. Şu anda, Türkiye'de olduğu gibi, Batı Avrupa'daki Türk işçi ve aydınları arasındaki çalışmalar başarılı olmamaktadır. Örneğin, bugün Almanya'da ve Fransa'da birbirine karşı çeşitli solcu işçi ve aydın grupları vardır, bunlar başıboş bir halde kör dövüşü yapmaktadırlar.

İşlerin bu gidişi Dış Büro sorumlularının tutumunda da bazı değişikliklere yol açmıştır. Örneğin altı ay kadar önce Marat'la yaptığım konuşma bende bu kanıyı uyandırdı.

Birkaç ay önce Marat'ın benden eski TKP Birinci Sekreteri Reşat Fuat Baraner'in hayatı üzerine istediği yazı da bence bir değişiklik belirtisidir.

Bu durumda benim hâlâ parti dışında tutulmam daha da manasızdır.

İşte bundan ötürü, tekrar parti sıralarına dönmem ve Türkiye işçi sınıfının savaşına devam etmek için kardeş Parti olarak sizin yardımınızı rica ediyorum.

["Çok değiştirdim hatanın izahını" notunu taşıyor, E.A.]

4 Haziran 1973
Üstat

Yedi yıl içinde çok gelişmeler oldu, çok şeyler değişti. Özellikle, devrimci hareketimizde hiç kimsenin tahmin etmediği ölçüde gelişme, değişme ve çelişmeler oldu. Şimdi komünist savaşımız, son yılların en karmaşık döneminde bulunmaktadır.

Kanımca, biz Türk komünistlerinden, bugün içinde bulunduğumuz bu zorlu durumu olanca derinliğine ve genişliğine kavrayan topu topu hepsi gene sen, ben, bizim oğlandır. Üstelikte ben hala saf dışı tutulmaktayım.

Benim bu durumuma bir an önce son verilmesi ve tarihi savaş örgütümüzün sıralarına dönmemin sağlanması için senin gayretlerini içten isterim.

Yoldaşça selamlar
Bilal Şen

TKP Dış Bürosuna

Yoldaşlar,

Yedi yıldır parti dışındayım. Bu her bakımdan çok uzun bir süredir. Bu sürede çok gelişmeler ve değişmeler oldu. Gene bu sürede devrimci-komünist hareketimizde de umulmadık olaylar, çok çelişmeli gelişmeler ve önemli yapısal değişmeler oldu. Şahsen bende de gelişme ve değişmeler oldu.

Bugünkü dönemin son derece karmaşık ve ağır koşulları içinde, biz Türk komünistleri, pratikte, bizleri birleştiren yanlara, görüşlere, anlayışlara çok daha büyük önem vermekle ödevliyiz, ayırıcı noktaları büyütmemekle görevliyiz.

Yedi yıl önce ben, içine sürüklendiğim tartışma havasının nahoş ortamında bu çok önemli noktalara gereği gibi dikkat edemedim, heyecan dalgalarına soğukkanlılıkla karşı koyamadım, düşüncelerimi açıklamak amacıyla yaptığım çalışmalarda metot hatasına düştüm.

İşte bu anlayış ve inançla Dış Bürodan benim parti üyeliğimin ihyasını komünist içtenliği ile rica ediyorum.

Bilal şen
8 Haziran 1973

["Buna bu şekilde lüzum yok, hata meselesini gereksiz buluyorum, B. Şen" notu var; E.A.]

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Dış Bürosuna

Yoldaşlar,

Bildiğiniz gibi yedi yıldır parti sıraları dışında bulunmaktayım. Bu çok uzun bir süredir ve her açıdan kayıptır. Sosyal ve politik savaşlarla dolu ve son derece dinamik bu dönemde çok gelişmeler ve değişmeler oldu. bu süre boyunca devrimci-komünist hareketimizde de umulmadık olaylar, çelişmeli gelişmeler ve önemli değişmeler oldu. Bir sıra olaylar aydınlık kazandı.

İçinde bulunduğumuz dönem son derece karmaşıktır. Bu gün, geçmişte eşine az rastlanır koşullar içinde devrimci ödevimizi yerine getirmek zorundayız. Böyle bir anda, biz Türk komünistleri, TKP sıralarında, marksist-leninist ilkeler temelinde, pratikte birleşmekle ödevliyiz. Bu ödevimizi yerine getirebilmemiz için bizleri birleştiren anlayışlara, görüşlere çok daha fazla önem vermeliyiz, ayırıcı noktaları büyütmemeliyiz.

İçinde bulunduğumuz durum gerçekten çok ağır ve karanlıktır. Zamanımızın bu özelliği, biz komünistleri bu tutuma zorlamaktadır.

İşte bu anlayış ve inanç ile, ben, Politik Bürodan, reabilite edilmemi komünist içtenliği ile rica ediyorum.

Saygılarımla,
Bilal Şen
5 Eylül 1973

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Politik Bürosuna

Dileğim,

Yoldaşlar, benim durumumu sizler yakından bilmektesiniz.

Parti dış örgütünün yönetimi içinde Türkiye'deki ilerici güçleri ve uluslararası komünist hareketi yanıltma eğilimine karşı yaptığım davranış yüzünden yedi yıldır parti dışında tutulmaktayım.

Hayat, o zamanki, 1965'teki tutumumun özünde değil, şeklinde hata ettiğimi gösterdi. Ben bu hatanın şekli, yön ve özelliğini tüm anlamıyla daha o zaman kavramıştım. Bundan gerekli sonuçları çoktan çıkardım, alınacak dersi aldım ve bunu pratikte de kesin olarak gösterdim.

Sonuç olarak Polit Bürodan cezamın kaldırılmasını ve partiye geri alınmamı gerçek bir komünist içtenliğiyle rica ediyorum.

Yoldaşça saygılar

Bilal Şen

6.IX.1973

Bilal Şen'in 5.IX.1973 tarihinde Sofya'da Marat'la yaptığı görüşmede ele alınan konulara ilişkin notu

1. 1951 Tevkifatı sonuçları hakkında

- Bu tevkifatın nedenleri, seyri ve tevkifat sonucunda çıkarılması gereken dersler. Benim Marat'ın yanılmasındaki rolüm.
- Tevkifatta belli başlı kişilerin durumu.
- Parti inceleme komisyonu meselesi (Tevkifatla ilgili)
- Demir'in gelişi. O zamanki şartlarda Demir gelmemiş olsaydı ne olurdu. Marat devam etseydi ne olurdu. Demir -beceriksizlik midir nedir... Demir'in ve Okan'ın lanse edilmesi meselesi.

2. Hareketin içinde ajan sorunu. Arkadaşlar arasındaki görüş ayrılıklarının kavgalara dönüşmesinde ajan var mı yok mu.

- Dışarıdaki arkadaşlar içinde ajan ihtimali
- Bu sorunla ilgili olarak bir komisyonun kurulması ve bütün kadronun yeniden tespiti meselesi. Komisyon imkanı olmazsa Marat'la ikili görüşün yeniden tespiti...
- Veli sorunu. Veli'yi partili olarak buldum.

3. Bugünkü durum ve yapılması gereken işler sorunu.

- Hareketi toparlayacak ve ilerici güçlere yol gösterecek öncü, sağlam bir Dış Büro
- Marat'ın otorite ve tecrübesi

Bugünkü tevkifatların ileride, hapishanelerde, eskisiyle kıyaslanamayacak derecede büyük kavga ve ayrılıklar doğurabilmesi meselesi.

4. Dilekçe meselesi

5. Bu konuşmanın hiç bir şekilde mevcut kavgaları artırıcı şekilde kullanılmaması.

TÜSTAV

Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı

TKP MK Dış Bürosu 1965 Tartışmaları, esas olarak, 1963 yılı sonunda Dış Büro üyesi Aram Pehlivanyan'ın Leipzig Parti Grup Sekreterliğinden ayrılarak Batı'daki Türkiyeli işçiler arasındaki çalışması döneminde, Sabiha Sertel'in de Bizim Radyo Baş Redaktörlüğünden alınarak Serteller'in Leipzig'den ayrıldığı 1964 yılının ilk yarısında başlamış ve 1965 yılı sonlarında noktalanmıştır.

Kitap boyunca adı geçecek kişiler, ağırlıklı olarak o dönem TKP'nin yurtdışı aktifini oluşturmaktadır. TKP MK Dış Bürosu, 1. Sekreter Yakub Demir, Marat, Aram Pehlivanyan, Abidin Dino, Bilal Şen ve Gün Togay-Benderli'den oluşmaktadır.

Leipzig, Moskova ve Budapeşte Parti grupları tartışmalara katılmıştır. Bu döneme ilişkin gelişmeleri izleyebilmek için yararlı olabilecek belge ve anı kitapları şöylece sıralanabilir: TKP MK Dış Bürosu 1962 Konferansı (TÜSTAV Yayınları), 1963-1965 TKP Belgelerinde İşçi-Demokrasi Hareketi ve TİP (TÜSTAV Yayınları), Bir Yaşam Öyküsü - Vartan İhmalyan (Cem Yayınevi), Mülteci Komünist - Osman Rauf Alper (TİMAŞ), Su Başında Durmuşuz - Gün Benderli (Belge Yayınları).

ISBN 975-8683-39-X
9 789758 683390

Belge